

3268

[illegible]

సుత్రాంతః సత్వతత్వతః కలిత్యా ద్వాతః
 వక్తం॥ తాత్పర్యం॥ యథా త్రయోదశే ధిశ్చైవ వక్త
 తే॥ తద్వక్తం వాతః సంజ్ఞకృత్వోభితి రసనదమ్॥
 గురుచారపటం॥—సుకృష్టవిజ్ఞానాత్రి సంపూ

సమస్తాభిః । రాజాః కుంభసేవితే వీరనా గాత్ర నిభ
 కఫలం హస్తే కుంభ ప్రభృతి తద్వమశ అష్టమా
 తదుపరి అష్టములును 3 నామవార పర్యంతం అతివార
 గాః స్థితిఫలం—నానానిధిద్యాన లక్షాకాసస్య మహా
 కుభక్రియాత్మైశ్చ మినస్థితే నేనగుకాధర్మైశ్చ కథాక్షితిశా
 నాశ్చ ॥ నిష్ప్రభృతి మార్గశ్చ కుంభ పర్యంతం క్ర
 ధిరాశి స్థితిఫలం పూర్వమేవోక్తం ॥ కరుణాపర్యంతం
 కరాశి స్థితిఫలం మేమ॥

శివశాస్త్రచార ఫలం — చంద్రశేఖర వత్స
 నూన దేశమ ఇదంశం । అట్లు ప్రభుత్వ చైత్ర బం
 । తిరుపతి అగ్రామము స్థానం । ఆద్రీనోకీ రై వృద్ధ
 త్రివిధ వాక్యత్ । ఇదంశం । త్రి బం పరిభ్రు
 యం పశ్యం । తిరుపతి మాత్ర బం పశ్యం పుష్కరిణా
 నం । నందనాగ్రామస్థానం తిరుపతి నామనాశం । తిరు
 నం అగ్రామము స్థానం భూవ్యమేవోత్తం । అగ్ర రా
 యుగస్థానము తిరుపతి పరిభ్రువానాశం బావేతనసమస్త
 పాదానుభవై । నందనాగ్రామము రజకాశ్వమోదా
 గ్రామము దగదాశ్వ మురామిదేశా ॥

అథ గురు స్మరణో = పుణ్య నిర్వయః —

103 ప్రస్థిత ఆశ్వాముః శుంభోర హ్యంతం సాగ్రస్తమిత
 ష్యః ॥ పాల్లాన బ భ పృథ్వి అబ్జాంతం గురుమాశ్యః॥
 అథపుష్కర నిర్ణయః— అస్మిన్నష్టే మాంశం బ 3
 శరే శర్యమునిశాం ప్రాణహితాః చ పుష్కరప్రవళః ॥

సుకరసంక్రాంతిఫలః—వీరత్నంవత్సర పుష్య శుంభ
 సర భరణీక్షత్రే సాధ్యవామకయోగే త్రైలుకరణే నూ
 గాది కిం చిమావాప్తు ఘటికావేళాగూం భానోర్యక్తరసంక్ర
 తతత్వాత్తత్ఫలం॥ త్రిక్షం ద్విముఖంవైవ కంచక్రంత్రి
 లంబకక్షం రత్నవంతం లంబధూన్యనాసికంఅష్టవాహం
 చవిక్రతం కృష్ణవర్ణకంశతనూజపహాష్టత్యం విన్దిం ద్వా
 ప్తతం శ్రీశుంభం సువిజ్ఞేయం సుక్రాంతే పురుషలక్ష
 ణపురుషస్యమిత్రనామధేయశంఖోదకస్నానంసీతాంబరధార
 కోచనగంధం మల్లికాపుష్పధారణం విజభూషణం అయః
 సప్తయ్యుక్తి అపూసాహారం బంబూఫలబుక్షణం దంతా
 నాగణం నీచక్షరం భూవాహారం సుప్తీలింగస్యయజ్ఞేష్టా
 దిగ్వాం నాబధులభూనానామం స్యాత్ప్రతిమంసుఖప్రదం
 బంయ్యుద్గంధివతి సంకళలంకుశంకళత్రపుష్పలంకుశుశుభదం

భూపణఫలం వృష్టిని నాశకం | పాత్రఫలం శుభదంభకతి | ఆప
సోష్ణికభయంభకతి | ఇత్యుణఫలం శుభపదం | ఆయుధఫలం |
దానాంపిదం | ఇత్యుఫలం మహిమోమాంతి ||

వాచాసఫలం ఖరాణాంవాతః॥ సుప్తఫలం శుభంభవః॥
 ఫలం విమృశ్యంత్యశుభంభవేత్॥ యావత్ఫలం పశ్యమిభిముఖా
 రవామృష్టిర్భవన్తి॥ పక్షుఫలం॥ పుష్కరమానేయథాశుక్లేమక
 కరే॥ హాహాకారం బగత్సర్వంధుస్థితం జ్ఞానదాంబరం॥ తి
 జవానురాగం గ్రంథాంతరే॥ దశమ్యాశుభదంభవతి॥ వాసరః
 తుం॥ తేమం॥ ఆరోగ్యం॥ సువృష్టిః॥ గ్రంథాంతరఫలంమహాస్య
 ఫలం॥ పూర్వాహ్నసౌఖాహంతి॥ లగ్నఫలం॥ గోగసమ
 మహాద్రఫలం జ్ఞానసఫలంభవతి॥ శుక్రకాంతి పురుషధ
 ద్రవ్యంవచ్చిదం॥ తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన వ్యద్రవ్యం నివృ
 వీరమాలోఽస్య నిత్యైశఫలం తృణాదిసర్వసస్యాంతం సప్తాంశఫ
 అథవాంద్రమాత్యాం॥ పుత్రో నిజవై శాఖాభాద్రవదేమః॥ పుష్
 క్కణమానేమ అత్సర్వం॥ అగ్రవై శాఖాస్యం॥ శ్రేష్ఠతమ
 వణః॥ శ్రేయః॥ కాంతిమాన్ద్ర॥ మాఖమానేమసమూర్తః॥

పాదార్థము ॥ మేఘవిశ్వాసమలానుకరణము మిశ్రేయమున
వృషభాకటకాశింహకవ్యామంభుమానము అత్తార్థము ॥
ధనుర్వృషభము గమ్యము ॥

అ	ఆ	ఇ	ఈ	ఐ	ఓ	ఉ	ఊ	ఋ	ౠ	అక్షరము
౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦	
౧౧	౧౨	౧౩	౧౪	౧౫	౧౬	౧౭	౧౮	౧౯	౨౦	
౨౧	౨౨	౨౩	౨౪	౨౫	౨౬	౨౭	౨౮	౨౯	౩౦	
౩౧	౩౨	౩౩	౩౪	౩౫	౩౬	౩౭	౩౮	౩౯	౪౦	
౪౧	౪౨	౪౩	౪౪	౪౫	౪౬	౪౭	౪౮	౪౯	౫౦	
౫౧	౫౨	౫౩	౫౪	౫౫	౫౬	౫౭	౫౮	౫౯	౬౦	
౬౧	౬౨	౬౩	౬౪	౬౫	౬౬	౬౭	౬౮	౬౯	౭౦	
౭౧	౭౨	౭౩	౭౪	౭౫	౭౬	౭౭	౭౮	౭౯	౮౦	
౮౧	౮౨	౮౩	౮౪	౮౫	౮౬	౮౭	౮౮	౮౯	౯౦	
౯౧	౯౨	౯౩	౯౪	౯౫	౯౬	౯౭	౯౮	౯౯	౧౦౦	

అశ్వనాసికా సంవత్సర భూవి.

అశ్వన పుష్య నాటి అభిషేకానాం రాజపూజ్యం॥

భరణ్యశ్చేష విశాఖ శ్రవణానాం యుద్ధం॥

కృత్తికా మఖా అనూరాధ భాద్రపదాం భూమిజం॥

రోహిణి పూర్వ ఫల్గుణ శ్రేష్ఠా శతతానానాం గోగం॥

మృగశిర్షాత్తరామూలా పూర్వాభాద్రాణాం ఆయుష్యం॥

ఆర్ద్రాపద పూర్వాషాఢాత్తరా భాద్రాణాం ఆర్ధభాభిః॥

పుష్యమా - చిత్తూర్తరాషాఢా రేవతీనాం మనస్తాపః॥

దేశారవిష్టయోగాః— అస్మిన్నబ్రే రాజమంత్రోక్తస్య

మంగరకస్య సంభవాత్తమంత్రం॥ స్వకం రాజాస్వయం మంత్రీ
యస్మిన్నబ్రే యాభతే చోగ్ని కస్త్రభానైశ్చపీడ్యంతే భూ
భుజాదయః॥ అబ్జప్రభృతి నిజవైశాఖకు ౧ పర్యంతం కుజగుర్వోరేక
రాశినిలోమః అమాశ బ ౧౨ ప్రభృతి భాద్రపద కు ౧౧ పర్యంతం
శవ్యాంగరకయో రేకాశినిలోమః॥ పుష్య కు ౨ ప్రభృతి ఆహ్లాంతం
కుజివక్రలోమః॥ కార్తిక కు ౧౧ ప్రభృతి మార్గశిర కు ౧౩ పర్యం
తం కుజగుర్వోర్వచస్థాదోమః॥ ఏతేనాంఫలం॥ అథాధమశ్చేష
పుష్యానింపే ధరామతసూర్య మతేచర్చ॥ హయాంశ్చకాగాంశ్చ
నరాంశ్చ గోకలంత్ర భాగశేషం కురులేకమంధగాం॥ యధార్క
సారీసుర రాజమంత్రీ యక్ష్యేకరాశి కుసుమప్రళేపా॥ అనంతి లంకా
పురమధ్య నేతేషుభాభయం శస్త్రభయం నరాణాం॥

వర్షయోగాః ప్రత్రమాసః—ప్రత్ర కు ౧ ప్రభృతి

యా కు ౧౨ పర్యంతం చంద్ర కుజ గురు బుధ కుత్రాణాం సౌమ్య
సుధా జలనాడి సంచారాత్త దితికా వాతాతి వాతనాడి సంచారాచ్చ
ప్రచండ వాయువాసవా వృష్టిర్భవతి॥ విద్యమాశ ౨ ప్రభృతి బ ౧౨
పర్యంతం సూర్యశ్చంద్రో ర్దహననాడి సంచారే విద్యమాశే కుజ గురు
కుక్ర చంద్ర మసాం సౌమ్యసుధాజల మేఘనాడి సంచారాద్వృష్టి
ర్భవతి॥

అధికవైశాఖమాసః ఈ కు ౩ ప్రభృతి ౧ పర్యంతం గురు
చంద్ర కుత్రాణాం జలనాడి సంచారాదితరేమం వాతాతి వాతదహన
నాడి సంచారేవిద్య మాశేపిత్ర తత్రవాయువా సహ వృష్టిర్భవతి
తదపరిమాసాంతం పశ్చిమవాయు కర్మస్థంభవతి॥

నిజవైశాఖమాసః—ఈ కు ౬ ప్రభృతి ౧ పర్యం
తం చంద్రగుర్వో ర్జలనాడి సంచారాద్గురుణా చంద్రవృష్టిత్వా
త్తదితరేమం దహనాతి వాతవాతనాడి సంచారే విద్యమాశేపి వాయు
వాసవా వృష్టిర్భవతి అనయావృష్ట్య ఉత్తరత్రససాభి వృద్ధిర్భవతి॥

శ్రేష్ఠమాసః—ఈ కు ౧ ప్రభృతి కు ౨ పర్యంతం
ఏర్వోరేకనాడి సంచారాత్కుచి భృష్టిర్భవతి॥ త్వదితరేమం
సాంచ వాతాతి వాతదహననాడి సంచారాదతివ వాతాతపవృద్ధి
ర్భవతి॥ బ ౧౨ ప్రభృతి అమావాస్యపర్యంతం బుధ కుక్ర చంద్ర
మసా మే నాడి సంచారాద్వాయు వృష్టిర్భవతి॥

ఆపాశమాసః—ఈ కు ౧౨ ప్రభృతి ౨ పర్యంతం

కుజేకాం సర్వేసాం గ్రహణాం సుధా జలమేఘనాడి సంచారా
ద్వాయు చంద్రమసా ఏకనాడి శిశివశాత్సమావాచ్చ అతీత

సాంతం కుజేకర గ్రహణాం సుధా జలసౌమ్యనాడి
కృష్ణమా చంద్రమసా కాశేమ సువృష్టిర్భవతి॥

శ్రావణమాసః—ఈ కు ౧ ప్రభృతి కు ౧ పర్యంతం బుధ

కుక్ర సమామరకాత్కుజ గురుహిసానాం గ్రహణాం సుధాజల
నాడిసంచారాచ్చసు వృష్టిర్భవతి ఈ కు ౧౨ ప్రభృతి ఈ బ ౨ పర్యం
తం చంద్రమసో ర్జలరాశినితీత శాద్రవి బుధ కుక్ర శశినాం సౌమ్య
సుధాజల నాడి సంచారాత్తదితరేమం దహననాడి సంచారే
విద్యమాశేపి వృష్టిర్భవతి॥

భాద్రపదమాసః—భాద్రపద కు ౧౦ ప్రభృతి యా

బ ౩ పర్యంతం బుధేతరాణాం గ్రహణాం సౌమ్యసుధాజల మేఘ
నాడి సంచారా గ్వాయువాసవా వృష్టిర్భవతి॥ బిబ ౩౦ వాతశ
రసుధాప్రత్రానేకనాడిగతేభువి జలరాశిగతేమం శేష స్వాదే శ్వాదం
జగత్॥ ఇతి॥ ఈ మాసప్రభృతి ఈ బ ౧౨ పర్యంతంకుజగురు శశినాం
మేఘజలనాడి సంచారాత్త దితిరేమం వాతాతి వాతనిరస నాడి
సంచారే విద్యమాశేపి జలచంద్రవశాద్వృష్టిః॥

చంద్రయుజమాసః—ఈ కు ౧౩ చంద్రగుర్వో రేక

నాడి నోగాది తరేమం దహనాతి వాతనాడిసంచారే విద్యమాశాపి
వృష్టిర్భవతి॥ ఈ బ ౨ ప్రభృతి దశమ పర్యంతం చంద్రాంగరక
యోజ్జల నాడిసంచారా ద్వృష్టిర్భవతి॥ ఏకనాడి సమామాస చం
ద్రమా ధరశీమతా॥ యథా చంద్ర స్తథా శివః కుర్యాదేకాన్వయం
మహత్॥

కృత్తికమాసః—భృవశి మాస్యం చంద్రగుర్వోరేకనాడి

సంచారాద్వృష్టిః॥ అస్మిన్ మాసేకుజగురు శశినాం జలమృతనాడి
సంచారాత్తదితరేమం దహనాతి వాత నాడిసంచారే వ్యమాశేపి
జలరాశాచంద్రగతే సతితత్రత్ర త్రవృష్టిస్సంభవతీతి వాచ్యం॥ మా
సర సామమాఖమాశేమ ఫాల్గుణమాసే చగుర్వస్తమా నాంగరకచలన
శనివక్రాదిమ తత్ర తత్ర వృష్టిర్భవతి॥ తదుక్తం॥ గురూవస్తంగతే వృష్టి
వృష్టి స్యాద్భాగ౯ వోదయే చలత్యంగారకే వృష్టిష్ఠి శిర్వృష్టిశ్చ
వైశ్చరః॥

మంచాంగశ్రవణ ఫలం—దైవజ్ఞః భూజనీయోసా॥

హితాధాం స్వస్యవైశ్వస॥ తస్మాత్సంపూజ్య దైవజ్ఞం క్రుణుయా
చ్చతధేష్ఠితం॥ సంవత్సరఫలం సమ్యక్సత్కృతోత్తేక మాసః॥ తస్య
సర్వేగ్రహస్త స్మిన్మజ్జే సత్ఫలవాయుకాః యక్కుణోతిమధు కుక్ర
పక్ష కేవల వాదసచివాదికంఫలం॥ ప్రాప్త్య యద్దుతముక్త విగ్ర
హశ్చాయుర్క మకుల ఆశస్సుఖం॥ కవ్యాననీ కాంచనగ్నానాం
గవామహ్రం సకతం ద్విజేభ్యః॥ దత్తాత్రేఫలం యల్లభతే మహ్యస్త
త్రేఫలాలాప్యజ్జఫలం శ్రుణోతు॥

అనుత్తయోగములు.

అ. ద్రా. ప్ర. శి. 15-0-0 ఇ న్ని ముఖావస్థానమున కేది అంగుల కమూల్మైవ
వా. ప్ర. శి. 15-0-0 ఇ న్ని ముఖావస్థానమున కేది అంగుల కమూల్మైవ

6 తంబుశెట్టిస్థితి, మద్రాసు.

శ్రీ మద్రాక్ష సనామ సంవత్సర సిద్ధాంతి పంచాంగ పత్రం.

శంకుస్థాపనాది ముహూర్తములకు సంభ్రమం తీగవారినక్షత్రములను జెల్పియుచేయు చిత్రము.

ముహూర్తము పేరు.	త్రిపుంస.	వారములు.	నక్షత్రములు.	లక్షణములు.	విశేషములు.
శంకుస్థాపనం	3-గి-2-01-03	బు-గు-కు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
గృహ ప్రవేశం	3-గి-2-03-01-00-02	బు-గు-కు-సో	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
గృహ పూజ	2-3-గి-2-00	సో-బు-గు-కు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
గృహ దీపారాధనం	2-3-గి-2-00	సో-బు-గు-కు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
పుంసవనం	2-3-గి-2-03-01-00	సో-బు-గు-కు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
సీమంతం	2-3-గి-2-00-03-01	అ-మ-గు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
బాతికర్మ	2-0-గి-2-00-03	సో-బు-గు-కు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
నామకరణం	2-3-గి-2-00-03	సో-బు-గు-కు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
జ్యోతి శావాణం	2-3-గి-2-00-03	సో-బు-గు-కు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
అక్ష ప్రాశనం	2-3-గి-2-00-03	సో-బు-గు-కు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
కర్ణ కేధం	2-3-గి-2-00	సో-బు-గు-కు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
కేశఖండనం	2-3-గి-2-00	సో-బు-గు-కు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
అక్షగ స్వీకారము	2-3-గి-2-00	సో-బు-గు-కు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
విద్యారంభం	2-3-గి-2-00-01-03	అ-సో-బు-గు-కు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని
ఉపనయనం	2-3-గి-2-00	బు-గు-కు	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని	పున-ధ-శ్ర-అశ్వ-స్వా	అశ్వ-హ-చ-అనూ-ఉ-ప-పుష్య-శ్ర-కృ-కి-కుం-ని

మూహూర్తము పేరు.	తిథులు.	వారములు.	నక్షత్రములు.	లగ్నములు.	విశేషవిధులు.
వివాహం	౨-౩-గి. ౨-౧౦ ౧౩	బు-గు-శు	రో-మృ-మ-స్వా-హ-అనూ-శ్ర-రే-ఉత్తివృ-మి-కర్కా-కన్య	కు-ధను-మి-మే	సప్తమశుద్ధి:
కంఠికధారణం	౩-గి. ౨-౧౦-౧౩	సో-బు-గు-శు	అశ్వ-పు-పువ్య-ఉత్తరాశ్రియ-హస్త-మి-కర్కా-క-చి-స్వా-అనూ-శ్ర-రే	కు-మ-కు-ధ	పూర్వాహ్నమందు శుభము
నవవస్త్రధారణము	౧-౩-గి. ౨-౧౦ ౧౧-౧౩	బు-గు-శు	అశ్వ-ఉత్తర-ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్రపద-మి-కర్కా-క-హ-చి-స్వా-అనూ-శ్ర-ధ-శ్ర-రే	కు-ధ-మి-మ-కుం	తృతీయశుద్ధి:
ప్రకూణం	౧-౩-గి. ౨-౧౦ ౦౩	సో-బు-గు-శు	మృ-అశ్వ-పువ్య-పు-హ-అనూ-శ్ర-మే-కృ-క-ధ-మి-క-రే	ధ-మి-క-రే	పంచమశుద్ధి: వారకూట-తిథిహార - క్షత్రకూటకలదిక్కులు వదలివెట్టవలె
వివాహము	౨-౩-గి. ౨-౧౦ ౧౩-౧౫	సో-బు-గు-శు	రో-మృ-మ-స్వా-హ-అనూ-శ్ర-రే-ఉత్తివృ-మి-కర్కా-కన్య	కు-ధను-మి-మే	మూర్తి-యాగాన్య-ఉత్తర-హస్త-మి-కర్కా-కన్య
వివాహము	౨-౩-గి. ౨-౧౦ ౧౧-౧౩	సో-బు-గు-శు	రో-హ-చి-స్వా-అనూ-శ్ర-రే-ఉత్తివృ-మి-కర్కా-కన్య	కు-ధను-మి-మే	శుభము

ఈ మూహూర్తములకు ఏకవింశతి సహస్రములు విడిచి వెట్టవలెను. పంచకరహితముకావలెను చంద్రశాఖలముక్తియగా నుంపవలెను. సావగ్రహములు అరగా-క-వి-చంద్ర-కుజ - ౧ హ-కేతు - శ్రీజాచంద్ర - హ-ప-కుజ, బ-గు-ల-గు-మ-న- ౩-౬-౧౧ స్థానములయందున్న శుక్ర-హ-మ-ల-గు-కు-శ్ర-పు-చంద్ర పాపయుతము కాని బుధుడు వీరలు గన్పడునను. ౧-౪-గి. ౨-౯, ౧౦-౧౧ యాస్థానములయందును ఉండిన శుభము.

వరాచకరహితము చేయువిధము.

శుక్లప్రతిపత్తు మొదలు - తిథిసంఖ్యయును ఆదివాసము మొదలు వర సంఖ్యయును అశ్వినాదిగా నక్షత్ర సంఖ్యయును మేషాదిగా

లగ్న సంఖ్యయును గలిపి తొమ్మిదివే భాగించగా శేషము ౧ మిగిలె నేనిప్పుడ్యపంచకము. ౨ మిగిలెనేని అన్ని పంచకము. ౪ మిగిలెనేని రాజపంచకము. ౬ మిగిలెనేని చోగపంచకము. ౮ మిగిలెనేని గోగ పంచము. శేష సంఖ్యలు శుభవయనవి.

మతాంతరముగా తిథిసంఖ్య శుక్లప్రతిపత్తు శుక్లప్రతిపత్తు నుంచియు కృష్ణప్రతిపత్తు కృష్ణ ప్రతి పత్తు నుంచియు ౧ నించుట కలదు. మార్పిడిమతికిత్యా గతినిగులను లగ్న సంఖ్యను కలిపి తొమ్మిదివే భాగించగా మిగత శేషము ముందు చెప్పిన మోస్తరు గానే చూచుకొనుట కూడ గలదు. ధృవకము కలుపుట శాస్త్ర సమ్మతము కాదు.

వెలగల్పుము.

తామర తైలము

ఫల మధికము.

డబ్బి 1-కి వెల 0-4-0, 12-కి మా. 2-10-0, 100-కి 20-0-0

తామర ఒకవిధమైన పురుగువలన చర్మముమీదగాని, పెండ్లుకలలోగాని, లోచర్మములోగాని, గోళ్లలోగాని పుట్టచచ్చును. పురుగులలోని భేదములబట్టి తామరలోను రెండుమూడు భేదములు గలవు.

రాజారాగగుర్తుగల తామర తైలము పూతినాశములగు చాల మంచి మందులలో తయారుచేయబడి ప్రఖ్యాతిగాంచినది అనేకవత్సరములనుండియున్న తామర నాలుగై దాసాదులు రాచినాడనే పోయినదని వేలమంది మాకు వాసియున్నారు. కాన, తామర, తీట, ఏనుగుగజ్జ మొదలగునవి గలవారందరు ఈతైలమును ఒకసారి వాడిచూడగోరెడము. దీనిని రాచిన మంటయుండదు, చర్మము నలుపెక్కదు పుండుకడదు.

రజస్వలాశాంతి నక్షత్రములు.

శ్లో॥ పూర్వత్రయేయామ్యక్షే సప్తక్షేచరజస్వలాప్రథమే
భర్తృగండస్యాద్వితీయాంపుత్రనాశనీ; తృతీయాం ధనగండస్యాచ్చ
కుర్వాణంచకుభప్రదంకృత్తికార్ద్రాహిరాదిత్యంమఖాశ్వేష్టారబస్వలా
పూర్వపాదే ఋతుమతి స్నాకస్యామంగళ ప్రదా । ద్వితీయపాదే
ఋతుమతి పంచవింశతీ భోజనం త్రిణిపాదే చతుష్పాదే శాంతిం
కుర్వాద్యధావిధి ॥

కృత్తిక, ఆర్ద్రా, భరణి, పున, ఆశ్లేష, మఖ, పుబ్బ, శ్వేష్టా,
పూష, పూభా, యానక్షత్రములయందు రజస్వల అయి యెడల
యథావిధ్యక్తముగా శాంతి జరుగవలయును.

రజస్వలా తిథిదోషములు.

1 పాడ్యమియందు మహాపాపియును 2 వినియందు పుత్ర
నతియును 3 తిదియందు సౌఖ్యనతియును 4 చవితియందు వృ
షతియును 5 పంచమియందు శుభప్రదురాలును 6 షష్ఠియందు
వికృతసంచారిణియును 7 సప్తమియందు శుభప్రదురాలును 8 ఆ
ష్టమియందు వికృతసంచారిణియును 9 నవమియందు విశేషకష్టనతి
యును 10 దశమియందు పుత్రనితియును 11 ఏకాదశియందు శుచి
ర్భూతురాలును 12 ద్వాదశియందు పరులను మాపించునదియును
13 త్రియోదశియందు పుత్రనతియును 14 చతుర్దశియందు శోన
యును 15 పూర్ణిమయందు దుష్టచారణయును 16 అమావాస్య
యందు దుష్టచారిణియును అగును.

రజస్వలానక్షత్ర పాదగండములు.

పుబ్బ, పూష, పూ-భాద్రయొక్క 1వ పాదము భర్తృగం
డమనియు, 2వ పాదము పుత్రనాశమనియు, 3వ పాదము ధననాశ
మనియు, 4 పాదము శుభమనియుచెప్పినను, కృత్తిక, ఆర్ద్రా, ఆశ్లే
ష, పున, మఖ, శ్వేష్టా, యానక్షత్రములయొక్క 1 పాదము మంగ
ళప్రదమనియు, రెండవపాదముకు 25 మంది భోజనమనియు, 3, 4 పా
దములు, యథావిధి శాంతియనియు, చెప్పబడియున్నది.

ప్రసూతి తిథిగండ విభాగములు.

శ్లో॥ కృవపక్షే చతుర్థ్యాం ప్రసూతిఫలమన్నతే చతుర్ద
శ్యాంతు వచ్చాగం ప్రథమేనదోషకృత్, ద్వితీయేపితరంహంతి తృ
తీయేమాతరంతథా । చతుర్థేమాతులంహంతి పంచమేనంశనాశనం, ష
ష్ఠేచైరణుంహంతి శాంతింకుర్వా ద్యధావిధి ॥ తా. అనగా, కృష్ణ
పక్షమందైన చతుర్దశి ఘడియల అల్పభాగములులేయవలయును. అం
దులో 1 భాగమునకు దోషమవలెదు. 2 భాగమునకు పితృగండము. 3
భాగమునకు మాతృగండము. 4 భాగమునకు మేనమామగండము. 5
భాగమునకు వంశనాశము, 6 భాగమునకు శకుండము.

ప్రసూతి శ్వేష్టానక్షత్ర గండములు.

శ్లో॥ శ్వేష్టాదౌజనీమాతా ద్వితీయేజననీతా । తృతీయేజన
ిత్రాతా శకుమాతాచతుర్థకం । పంచమే ఆత్మనాకాయ, షష్ఠే

త్రక్షయంభవేత్ । సప్తమేవోభయకులం, అష్టమే శ్వేష్టభ్రాతర
నమమేశ్వశురంహంతి దశమే పితరం హరేత్ ॥

వనిభాగములకు ప్రత్యేకగండములు.

1 భాగము తల్లియొక్క తల్లికిని, 2 భాగము తల్లియొక్క
తండ్రికిని 3 భాగము తల్లియొక్క అన్నకును 4 భాగము శిశువుయొక్క
తల్లికిని 5 భాగము శిశువునకును 6 భాగము శిశువుయొక్క
గోత్రజాలకును 7 భాగము ఉభయ కులములకును 8 భాగము
శిశువుయొక్క అన్నకును 9 భాగము మామకును 10 భాగము తండ్రి
కిని గండములని తెలియవలయును.

మరణమునకు ద్విపాది త్రిపాదినక్షత్రములు

దుష్టతిథ్యాదులు.

రో-కృత్తిక, మృ, పున, ఉత్తర, చిత్త, విశా, ఉషా, ధని,
పూ-భా, ఉ-భా, రేవ, శని, భరణి, యానక్షత్రములయందు, మృతి
బొందినతావున 3 మాసములవరకు దీపము పెట్టుటగాని మనుష్య సం
చారముగాని చేయకూడదు. ౧-౬-౧౧ ౧౩-౧౪-౨-౭-౧౨ యీ
౮ తిథులయందును- శుక్ర-శని-ఆది-మంగళవారముల యందును,
మరణము సంభవించి యెడల గోషకరమయినది.

మరణమునకు యోగ్యనక్షత్రములు, తిథులు, వారములు.

పూష-పుష్య, పున, రేవ; పాస్త, శ్రవ, ధని, మృగ, అశ్వి,
చిత్త, శ్వేష్ట, స్వాతి, శశిభిషం, ఈనక్షత్రములయందును సోమ
బుధవారములయందును విదియ తిదియ పంచమి సప్తమి యీ తిథుల
యందును తురకర్కప్రకస్తమ

ప్రయాణయోగ్య నక్షత్రాదులు.

మృగ-అశ్వ-పుష్య-పున-హస్త-అనూ-శ్ర-మూ-రే-ధని-
ఈ నక్షత్రములయందును ౨-౩-౫-౭-౧౦-౧౧-౧౩ యీ తిథు
యందును ప్రయాణము శుభకరమయినది.

వారములలు.

ఆదివారము శుక్రవారము పడమరకు సోమవారము శనివారము
తూర్పునకు మంగళవారము బుధవారము ఉత్తరమునకు గురవారము
దక్షిణమునకు శెల్లగుడదు.

సుశకునములు.

ఒకరాజు, ఇద్దరు బ్రాహ్మణులు, వేశ్యా, లలికా స్త్రీ,
ఏనుగు, గుఱ్ఱము, తెల్లనియెడ్డు, ఆవు, గోమయము ప్పేర మృత్తిక,
భాతవస్త్రరజకును, మంగళధ్వని, మండడి నీలి దీపము జలతూ
రితకుంభములు, కల్లు, మాంసము, రక్తము, పిమ్మిములు, మిఠులు,
చెఱుకుకట్టలు, తేనె, తాంబూలు, శస్త్ర అలంకారములు, బం
గారము, పెండి రాగి, అద్దము, అశ్వ, శిండా, చామరము,
గొడుగు, గరిక, దగ్గు, రథము, కృష్ణ చందనము, తెల్లనిపువ్వు
లు, పాలు, పెరుగు, నెయ్యి, ఆభరణములు, శంఖము, గోశోచనము,

నవగ్రహములు ద్వాదశసాములయందుండవపు డిచ్చుచుండెడి గోచారఫలమును తెలియజేయు చక్రము.

క్రీ	౧	౨	౩	౪	౫	౬	౭	౮	౯	౧౦	౧౧	౧౨
రవి:	శని నలనం భయః	సంపత్	మాంభంగం భయం	శత్రుత్వయ	దేహపీడ	రోగః	భయః	లాభః	ఆరోగ్యం	వ్యయః		
చంద్ర:	శని నలనం వ్యయః	లాభం	రోగం	కార్యవాళి భయం	గా	వ్యయః	వ్యయః	లాభః	సుఖం	దశఖం		
కుజ:	భేదః	వ్యయః	లాభం	శత్రుపీడ	రిపుభయం	ధనలాభః	కలహః	వ్యయః	చలనం	లాభం	రోగం	
బుధ:	బంధః	లాభః	వ్యయః	శత్రుభయం	దరిద్రం	భూమణం	వ్యసం	సంతోషం	దుఃఖం	శుభం	సుఖం	వ్యయః
గురు:	గమనః	ధనలాభః	ఆశం	వాళి	సంపత్	శత్రు	ఆరోగ్యం	హానిః	ధనాగమనః	హానిః	సంతోషం	పీడా
శుక్ర:	ఆరోగ్యం	భాగ్యం	శాఖ్యం	సుఖం	పుత్రోద్భవః	నూహాని	శత్రు	భయః	ధనలాభః	హానిః	శాఖ్యం	లాభః
శని:	అఫలః	హానిః	సంపత్	కుక్షిరోగం	నూబుత్తు	అపత్తి	కాలగండ	దశఖః	రోగః	కాలవ్యయం	లాభః	శత్రు
గామ:	భయః	కలహః	శాఖ్యం	మాంహాని	ధనవ్యయం	సుఖం	భయం	పుత్రుః	సంతోషం	చలనం	లాభః	హానిః
శేతు:	భయః	విరోధః	సుఖం	మాంహాని	ధనత్వయం	సుఖం	శత్రు	హానిః	కలహం	విరోధం	ధనాగమనః	హానిః

గోరీపంచాంగం కాలము ౧౮౩౫ ఫులియ ఫుంట ౧ నిమిషం ౩౦.

వారి:	ఆది	సోమ	మంగళ	బుధ	గురు	శుక్ర	శని
౧	ఉద్యోగ	అమృ	రోగం	విషం	ఉద్యోగ	రోగం	విషం
౨	లాభం	విషం	ఉద్యోగ	అమృ	విషం	జ్వరం	అమృ
౩	విషం	ఉద్యోగ	జ్వరం	శుభం	జ్వరం	అమృ	జ్వరం
౪	అమృ	లాభం	లాభం	ఉద్యోగ	లాభం	కలహం	ఉద్యోగ
౫	శుభం	జ్వరం	అమృ	రోగం	అమృ	లాభం	శుభం
౬	ధనం	అమృ	ఉద్యోగ	శుభం	విషం	సుఖం	లాభం
౭	అమృ	ఆదా	విషం	ధనం	కలహం	ధనం	ధనం
౮	విషం	ధనం	లాభం	అమృ	జ్వరం	అమృ	లాభం

పంచభాషచీటిని చూచుకొనిన మోసముకలుగదు
వేలస్వల్పము. ఫలమధికము.
చక్కనిమందు. సువాసనగలిది.

అమృతాంజనము.

అన్ని నొప్పులకు పరమామృతము.
తలనొప్పులమాన్పును. వాయువు పోట్ల
బాపును, చార్మపునొప్పుల బారదోలును
పోట్లపోగొట్టును, తేలు బాధను బాపును,
వనమూలికలచే హిందూ దేశమందు
తయారుచేయబడు మంచిమందు.
దీనినివిదేశములోకూడ వాడుచున్నారు.
చక్కనిడబ్బితో సహా సీసా 1౮0-8-0.
గొప్పగొప్పవారిచే వేలకు వేలు యో
గ్యతాకత్రములు పొందియున్నది.
అమృతాంజనండిచో, 6, రంబు శెట్టిపేధి, మదరాసు.

అమృతాంజనము

బాహ్యోపశమనము, సుఖసాధనము.
రక్తమాంసమయమైన శరీర మనేక
విధములైన బాధలకు బాల్పడుచున్నది.
తలనొప్పి, కార్మనొప్పులు, కీళ్లనొప్పులు,
వాయువునొప్పులు, దగ్గు, పడిశము,
బెణుకులు, గాయములు, పంటిసోలు,
తేలుకాటు, ఉబ్బులు, తిమ్మరలు, వాపు
లు మొదలగుబాధలు సుఖమునకు భం
గమును గలిగించుచున్నవి. బాధను తీసి
వేసి సుఖమును గలుగ జేయుటకు అమృ
తాంజనము సిద్ధక్రియయని అనుభవము
వలన గనుగొనబడినది.
అమృతాంజనండిచో, 109 శ్రీరంగం
ఫోర్ట్, బొంబాయి

అమృతాంజనము అన్ని చోట్ల దొరకగలదు.

చక్కని డబ్బితో సహా సీసా 1౮0-8-0 అణాలు మాత్రమే.

.....

AMRUTANJAN DEPOT,

Fort, Bombay.

7, Thumbu Chetty Street, Madras.

ఆమృతాంజనము

ఆమృతాంజనము
అమృతశబ్ద మాదిని
గల మాయమందు
గాడు. నకిలుమందు
లవలన మోసము
గలుగున. పంచ
భావచీటిని చూచి
కొనిన మోసము
గలుగును.
నేనకు నీలు
స్వీకరము.

ఆమృతాంజనము
అన్ని నొప్పులకు
పరమామృతము.
తలనొప్పులమాన్పు
ను. వాయువు పోట్ల
బావును. పార్శ్వపు
నొప్పుల బారదోలు
ను. పోట్లపోగొట్టును.
పనమూలికలచే
తయారుచేయబడు
మంచిమందు.

ఆమృతాంజనమునకు సాటియైనవందు ఆమృతాంజనమే.

ఆమృతాంజనము జగత్ప్రఖ్యాతివలన దేశమునందంతటను

ఆమృతములు ఆంజనములు దెలసినవి.

ఆమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు సిద్ధామృతము.

ఆమృతాంజనము సర్వవిధనొప్పులకు సంజీవినివంటిది.

ఆమృతాంజనము విలువిధములైన నొప్పులకు పరమామృతము వంటిది.

వెల బుట్టి గ-కి ర-ర-ం మూతమే.

[illegible][illegible]

కస్తూరి

విషజ్వరములకు, కలరాకు, సంఘీ, బాలింత
రోగములకు, వాతములకు, చిన్న బిడ్డల జబ్బులకు పుష్టికి
కస్తూరి యుపయోగమైన మండ. పర్యత్ర తెలిసియున్నది.
కాని కస్తూరి బంగారము కన్న ప్రియముగల చేతను
నవసర సమయములకు వారకుట మస్తరము. మా
షిఫోయింగులి కస్తూరి. ముదితర పదార్థము లేవియును
కీలములు. కీలములకు ముందుగానే కొరకు వలె
కీలములు. కీలములు. కీలములు. కీలములు. కీలములు.
చివరము తెలియగలదు. అట్లు చేయటవలెన కీల
కస్తూరిగని మోసపోకు. తులం 1-కి రూ. 30-0-0

ఆదిపచ్చికాన లేక జన్ను

తులం 1 కి రూ. 3-4-0

గోరోజనము

తులం 1 కి రూ. 5-5-0

కలరామూత్రము.

డబ్బీ 1 కి మాత్రలు వెల రూ 0-6-0.

కలరా ప్లేగువలెనే బావిధమైన అంటుబాధ్యము.
ఇది గాలియందు నీటియందు పరమావస్థలైన విష
పుగులు చేరుటవలన గలుగును. తగిలినవెంటనే వం
దును తిరుట అవశ్యకము. కలరాయన్నచోట నీటిని
కాచిత్రాగుట యుక్తము.

గ్రహణీమూత్రము

20 మాత్రల డబ్బీ 1 కి రూ 0-8-0 వి. పి. 0-12-0

రక్తివిలేచుములు, బక విలేచుములు, జిగురు
శిలేచుములు, అజీర్ణ విలేచుములు మొదలగువి
ఈ మూత్రము మూత్రములకు వేయించినచో దడ పో
వచ్చును. దీనిని పిల్లలకుకూడ వాడవచ్చును.

అమృతాంజనం డిపో, 109 ఫ్రేరోడ్డు, బొంబాయి.

మూలశంకకు తైలము

డబ్బీ 1-కి వెల రూ. 0-12-0

మూలశంకవలన అసనముదగ్గర చర్మము లావు
బారి క్రమముగ చిన్న చిన్న ములు ఏర్పడును. ఇది
పైత్యకోశపు మందతలన (Torpil liver) గలుగును.
అతికాక, బడలిక, విశేష కాలము పిక చోట కూర్చుండుట,
మలావరోధమువలన బహిర్దేశమునకు పోయినపుడును
ఇతర సమయములకు మను రక్తమువడును. విడువక కొంత
కాలము వాడిన మూలశంకరోగము తగ్గగలదు.

కఫహరి.

సీసా 1 కి రూ 1-0-0. వి. పి. సహా రూ 1-4-0.

దగ్గు శ్వాసకోశములందు బలహీనతవలన ఏర్పడును,
ఇది అనేక విధములు. తైలమువలన ఏర్పడిన ద్దు.
శీతకాలమున ప్రబలిండు దగ్గు, శ్వాసకోశముల సూక్ష్మ
నాళములందు ఏర్పడుదగ్గు ఉబ్బసము, తీయదగ్గు దగ్గుకు
సేవించవలసినమందు దగ్గు విధమును బట్టి యుండును.

కఫహరి చూర్ణము

చిన్న డబ్బీ 1-కి 0-8-0 (6 డబ్బీలనుండు గలది)

వెల 1-కి 2-0-0 మాత్రము.

ఈ చూర్ణము వనమూలికలచే చేయబడినది. కగ్గు,
ఉబ్బసము, కాసపీస తైల్యజ్వరము మొదలగు వానికి
మిగుల ఉపయోగించును. దీని వెంట కంచుకొనుట
మంచిది.

గజ్జికి తైలము.

వెల డబ్బీ 1-కి రూ. 0-8-0 వి. పి. సహా 0-7-0.

గజ్జి, చీడ శరీరమంతట వ్యాపించి ముక్కుముగ
చిన్న పిల్లలకు విశేష బాధను గలిగించుచున్నది. ఈ తైల
మును నాలుగుపుంటలు తాచిన తప్పక వనితేయను.

చుండుకు నూనె

సీసా 1-కి 0-6-0. వి. పి. సహా 0-10-0.

ఈనూనెను రాచిన చుండు, పొట్టిరాలుట, జల,
గోకుడుపుగ్గు మొదలగునవి మానురు. దీనివలన
వెండ్రుకలకు హానిగలుగక చక్కగ జెరుగగలవు.
అమృతాంజనము డిపో, 6 తంబుకెట్టిడి, హదరాస్.

అమృతాంజనము గాయము పుండ్లకు ఘనమయినమందు.

6

[illegible][illegible]

అమ్మతాఁ జనము తేలు బాధను తీసివేయును.   పెల 0-8-0 లు.

[illegible][illegible]

ఆనందాది యోగములు

ఆ || సో || మం || బు || గు || సు || శ

అ మృత్యుశక్తిహాలి ఉ శ ఆనందయోగము-కార్యసిద్ధి (ప్రయోగమును
భ ఆ మ చి శ్రే ల పూ కాలదండయోగము-ఆయుసముమీదకా
కృ పు పు స్వా మూ శ్ర ఉ ధూమయోగము-కార్యహాని ధననష్టము
రో పు ఉ ధ వి పూ ద రే ధాత్రయోగము-కార్యసిద్ధి శుభశకుచము
మృత హ ల ఉ శ ఆ సాయుయోగము-కార్యసిద్ధి శౌఖ్యకరము
ఆ మ చి శ్రే ల పూ భ ధ్వాత్మయోగము-కార్యనాశనము దుఃఖ
పున పు స్వామూ శ్ర ఉ కృ ధ్యయోగము-ద్రవ్యప్రాప్తి (ప్రదము
పు ఉ ధ వి పూ ధ రే గో త్రవ్యయోగము-లాభకరము
ఆ హ ల ఉ శ ఆ మృత వజ్రయోగము-కార్యనాశనము
మ చి శ్రే ల పూ భ ఆ ముగ్ధయోగము-కలహాద్రవము అనశకు
పు స్వామూ శ్ర ఉ కృ పు ఛత్రయోగము-స్త్రీలాభము ధనము (ప్ర
ఉ ధ వి పూ ధ రే గో పు మిత్రయోగము-మిత్రలాభము
హ ల ఉ శ ఆ మృత ఆ మానసయోగము-సర్వకార్యసిద్ధి
చి శ్రే ల పూ భ ఆ మ షడ్వియోగము-విశ్వరూప్రదము
స్వామూ శ్ర ఉ కృ పు క పు లంబయోగము-కార్యవిలంబము, శ్రమ.
వి పూ ధ రే గో పు ఉ ధ ఉత్పాతయోగము-ద్రవ్యనాశము, శ్రమ
అ ఉ శ ఆ మృత ఆ హ మృత్యుయోగము-మృత్యుక్రదము
శ్రే ల పూ భ ఆ మ చి కాలయోగము-అవమానము
మూ శ్ర ద కృ పు పు స్వా సిద్ధయోగము-కార్యసిద్ధి శుభకుచము
పూ ధ రే గో పు ఉ వి శుభయోగము-శ్రీమహాకాళి
ఉ శ ఆ మృత ఆ హ అమృతయోగము-కార్యసిద్ధికరము
అ పూ భ ఆ మ చి శ్రే ముసలయోగము-హానిక్షయము
ప్ర ఉ కృ పు పు స్వామూ గదాయోగము-కార్యహాని
ధ రే గో పు ఉ ధ వి పూ మాతంగయోగము-లాభము
శ ఆ మృత ఆ హ ల రాక్షసయోగము-పక్షినికరము
పూ భ ఆ మ చి శ్రే చరయోగము-దుర్వార్తానివారము
ఉ కృ పు పు స్వామూ శ్ర సిద్ధయోగము-మిత్రఫలప్రదము
రే గో పు ఉ ధ వి పూ పద్మానాభయోగము-ఉత్తమము

వి నో ద క ర మైన

తెలుగునవలలు.

శీలా లేక సుశీల ప్రసంగము:- ఇందు
స్త్రీల మనస్సైక్యము చాటబడినది.
ముఖ వర్ణింపబడినది. 1-0-0
యశోధన:- ఇంద్రుని ముతలి తనముగ
నివేసిన ఆనందరాముని పదరాని
పాటుపడి యున్న తపితోడెచ్చును. 0-12-0
మనోరమ:- మగడు వేటకేగి రాత్రి
సునాద్ద జిక్కుకొని తన సామగ్గ్యంబుచే
విడిపించి స్త్రీల పెండ్లిచేయును. 0-10-0
బుగ్గి దేవరంభ:- అన్నకై పదరాని
పాటుపడి యున్న తపితోడెచ్చు సామగ్గ్య
వలికధ. 0-10-0
సహాధిపతి:- అమ్మనకు బుద్ధి
లేక కలిపించిన ఆ ప్పి కలిపినది
యు నకులను బోధించును. 0-4-0
ఆల్లారాధుమన కోర్కెని కోడలండ్ర
ప్రలాపము. 0-2-0
మిత్రద్రోహము:- స్నేహద్రోహమున
గళించిన చరిత్ర. 0-8-0
సహజకాత్తయ:- (గొడ్డలి తిప్ప)
తాత్పర్యపరిచయ. 0-2-0
చిరునామ:-
నా. మునుస్వామి మొదలియార్.
6. వెంకటేశ్వరమేష్ట్రవీధి, మదర గ.

వం స్థ పా డి.

కంటానుష్ఠలకు దివ్యవిధము.
సువాసన గలిగియుండును.
సర్వసామాన్యముగ వాడుటకు దగినది.
డబ్బీ 1-8 0-2 0, 12 కి 1-2 0.
అమృతాంజనడిపో, ఫేరికోడ్డు, పూర్వ, బాంబాయి.

గొప్పగొప్పవాడే వేలకు వేలు
యోగ్యతాపత్రములు పొందియన్నది.

అమృతాంజనము

న్నినోష్ఠలకు వేయవలెను.

సీసా 1-8 0-8 0 అణాలు మాత్రమే.

అమృతాంజనడిపో, రేలంబు శెట్టివీధి, మదర గ.

పంభావచీటి మాచికొనిన మోగము గలగద
ప్రతియింట నుండదగినది.

అమృతాంజనము

పరమామృతము,
ప్రతివారిము వేలకు వేలు విక్రయము.
అమృతాంజనడిపో, ఫేరికోడ్డు, పూర్వ, బాంబాయి.

AMRUTANJAN DEPOT,

Fort, Bombay.

7, Thumbu Chetty Street, Madras.

ఆమృతాంజనము

అన్ని నొప్పులకు పరమామృతము.

అమృతాంజనము
తలనొప్పులమాన్పు
ను. వాయువు పోట్ల
పావును. పార్శ్వపు
నొప్పుల వారదోలు
ను. పోట్లపోగొట్టును
వనమూలికలచే
తయారుచేయబడు
మంచిమందు.

అమృతాంజనము
అమృతశబ్దరూపిని
గల మాయమందు
గాదు. నకలుమందు
లవలన మోసము
గలుగును. పంచ
భాషచీటిని చూచి
కొనిన మోసము
గలుగదు.
వేలకువేలు
వికయము.

అమృతాంజనమునకు సాటియైనమందు అమృతాంజనమే.

అమృతములు అంజనములు పెరిగినవి.

పెరిగి యిట్టి గ-క-౦-౨-౦ మూత్రమే.

తామర తైలము.

తామర, తీట, దురద మొదలగు
వాటిని నాలుగు పూతలలో
మాన్పును. డబ్బీ గ-క-౦-౨-౦ లు.

పండ్ల పొడి

పండినొప్పులకు మంచిమందు
పండ్లపొడి సువాసనగలిగి పరిశుభ్ర
ముగ నుండును డబ్బీ గ-క-౦-౨-౦.

ఆంధ్రపత్రిక

ఆటవ సంవత్సరాది సంచిక

ఇందు

విరోపామహాసంగ్రామ చరిత్రము

విశేషము

సంగ్రామచరిత్రము విద్వాంసులగు నాంధ్రప్రముఖులచే మనోహరముగ వర్ణింపబడినది. చక్రవర్తులు చక్రవర్తినులు సేనానాయకులు వైద్యనివహములు రణరంగములు విమానములు యుద్ధనౌకలు దేశములు మున్నగు సమస్తమును ప్రత్యక్షపఱచెడి పటములును చిత్రపటములును విశేషముగ కలవు.

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయమున ముద్రితము: ఆంధ్రపత్రికాధిపతిచే ప్రకటితము

6 & 7, తంబుసెట్టి వీధి, జార్జిటౌన్, మదరాసు

1915-వ సంవత్సరము నవంబరు 14-వ తేది

PRINTED AND PUBLISHED BY
K. NAGESWARA ROW, PROPRIETOR, ANDHRA PATRIKA
6 & 7, Thambu Chetty Street, Georgetown, Madras

విషయానుక్రమణిక

పంచాంగము	...	...	...	1-28
నివయానుక్రమణిక, ప్రస్తావన	...	...	...	29-52
యూరపుఖండ ఘోరభండన భాస్వద్రత్నావళిము, మహామహాపాధ్యాయ కొక్కొండ వేంకటరత్నకర్మగారు	...	...	...	53-54
శ్రాద్ధి, ప్రగీని, కవికొండల సాంబశివరావుగారు	...	...	...	55-60
హైందవసామ్రాజ్య కూరశిఖామణులు, భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు	...	...	...	61-62
నిర్బంధపై నిక సేత, భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్యగారు	...	...	...	63-67
భాషయోష, కన్నీ పల్లి సాంబశివ రఘురామస్వామిగారు	...	...	...	68
శ్యావసాయము, హినపురెడ్డి రామకృష్ణులు నాయుడుగారు, బి. ఎస్. సి.	...	...	...	69-73
శ్రీ గోపాలకృష్ణ గోకుల నిరాణ్యతారావళి, గో. రమాకాంతాచార్యులుగారు	...	...	...	74-77
గజస్వలావివాహములు, వల్లూరి సూర్యనారాయణరావుగారు	...	...	...	78-82
రాజభక్తి, భమిడిపాటి అయ్యప్పకాశ్రిగారు	...	...	...	82
అస్తమయము, రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు	...	...	...	83-84
దేశచరిత్ర-నవలలు, తణిక్కల్ల వీరభద్రుడుగారు, బి. ఏ. (ఆనర్సు)	...	...	...	85-87
ఆంధ్రోద్యమతత్త్వము, చల్లా శేషగిరిరావుగారు బి. ఏ.	...	...	...	88-89
మనగొప్పదురభద్ర-దానిని తొలగించు నుపాయము, ఏ. సంజుడప్ప, బి. ఏ. బి. ఎల్. గారు	...	...	...	90-93
భయము, గాడేపల్లి సూర్యనారాయణకర్మగారు	...	...	...	94
శ్యావసాయము-యుద్ధము, దువ్వూరి బాలకృష్ణమూర్తిగారు	...	...	...	95-96
సత్యము, శిరిపి ఆంజనేయులుగారు	...	...	...	96
పరపతిసంఘములు, భలభద్రప్రసాదుని హనుమంతరావుగారు	...	...	...	97-98
యుద్ధము-హైందవులు, బలభద్రుని కొటయ్యగారు	...	...	...	99-101
కర్పాటక సంగీతవిద్యాభివృద్ధి, దువ్వూరి జగన్నాథకర్మగారు	...	...	...	102-103
హిందూదేశములో హోమపత్రిప్రవేశము, డాక్టరు కె. వి. సుబ్బారావుగారు, ఎం. బి. (హోమపత్రి)	...	...	...	104
మానసగీతము, కల్లా ప్రెగడ సూర్యనారాయణరావుగారు	...	...	...	105-108
విరాపా మహాసంగ్రామము	...	...	...	109-112
ప్రాశస్త్యదేశచరిత్రము	...	...	...	113-119
దెల్లియముదేశచరిత్రము	...	...	...	120-124
జర్మనీ సామ్రాజ్యచరిత్రము	...	...	...	125-132
బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము	...	...	...	133-135
సర్వియాచరిత్రము	...	...	...	136-140
విరోపా మహాసంగ్రామ చరిత్ర, ఎమ్. వెంకటరంగయ్య, ఎమ్. ఏ., గారు	...	...	...	141-172
ఆకాశయానములు, పాలపర్తి రామమూర్తిగారు	...	...	...	173-180
యుద్ధసమాచారములు	...	...	...	181-232
కొటలు కందకములు మొదలైనవి	...	...	...	233-288
ప్రకటనలు	...	...	...	289-240
పోలండు రాజ్యచరిత్రము	...	...	...	241-246
మాంటిగ్రోచరిత్రము	...	...	...	247-250
రుమేనియా రాజ్యము	...	...	...	250
రష్యా సామ్రాజ్యము	...	...	...	251-252
ఇటలీ సామ్రాజ్యచరిత్రము	...	...	...	253-255
చిత్రపటముల వివరణము	...	...	...	257-272
ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయము	...	...	...	278
టర్కీ రాజ్యము	...	...	...	276
ఇటలీ - యుద్ధరంగము	...	...	...	275-274
యుద్ధములో వైద్యసహాయము	...	...	...	277-280
ఆస్ట్రీయాచరిత్రము	...	...	...	281-286
ప్రకటనలు	...	...	...	

ప్రత్యేకముగా ప్రకటించిన చిత్ర పటముల వివరణము

పేజీ ప్రక.

పేజీ ప్రక.

బ్రిటిషు సామ్రాజ్య విజయస్తోత్రం ఒంగోలు వేంకటరంగ సోమయాజిగారు, బ్రిటిషు సామ్రాజ్యాధీశులకు భారతమాతృవిజయ సమర్పణము

ఇండియా డేశము

మహారాజా మేజర్ జనరలు సర్ ప్రతాప సింగు, కర్నూలు గంగాసింగు బికసీరు మహారాజు, కిచినెరు ప్రభువు హైందవయోధునితో హస్తస్పర్శన ముచేయుట, విక్టోరియా క్రాసును గడించిన భారత యోధుడు గంగాసింగు నేగి, శ్రీజార్జిసార్వభౌముడు యుద్ధరంగమునందు హైందల కుశలము నరయుట

కందకములో జీవితము, గాయములు తినిన జర్మనుని భారతీయుడు గ్రహించుట, ఒకయంత్రభీరంగిని కందకములోనికి గొనిపోవుట, రెడ్ క్రాస్ నర్సుని యెత్తుకొనిపోవుచున్న జర్మనుని హైందవయోధుడు పొడుచుట, భారతీయవైనికులున్న కందకముల వద్దకి వచ్చిన జర్మనులు హతులగుట, గంగాసింగు నేగి 14 గురు జర్మనుల నొక కందకములో జంపిన విధము

శ్రీవిజయనగర కుమారరాజులు, కోయంబు తూరులోని వ్యవసాయకళాశాల, గంటిలత్తున్న గారు, ఎ.పి. పాత్రోగారు, ఎం. కృష్ణారావుగారు, రావుబహదూర్ మూలూరు అప్పగారు

గోపాలకృష్ణ గోఖలే రంగులపటము

బళ్ళారిలో జరిగిన నాల్గవ ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు తినిధులు, శ్రీ బహుత్తిరు విద్యాసంఘము, కీర్తిశేఖరైన పసపులేటి వేంకటకృష్ణయ్య నాయుడు గారు, కె. కృష్ణారావుగారు, రాయసము శ్రీనివాస రావుగారు, ఆర్. ప్రసన్న వేంకటేశ్వర రావుగారు

కాశీనాథుని బ్రహ్మయ్య లింగంగారు, శ్రీ బసవా పద్మరాజుగారు, శ్రీమాన్ కుప్పిలి వెంకన్న గారు, వీణశేషయ్యగారు, వల్లూరి జగన్నాథరావుగారు, అఖండ శ్రీరామకృష్ణిగారు, ఆమెరికా ప్రెసి డెంటు ఫుల్ట్రోవిల్క్ గారు, అమెరికా విదేశాంగ మంత్రిగానున్న బ్రయన్ దొరగారు

నిరోసాఖండము

కీల్టమ్మలు కిచినెరు ప్రభువు, ప్రధానమంత్రి ఆస్పిల్వత్తుగారు, కీల్టమ్మలు సర్ జాన్ ఫ్రెంచి, జనరల్ సర్ ఎచ్. ఎల్. స్మిత్ డోరియన్, జనరల్ సర్ చార్లెస్ డోగ్లన్, జనరల్ సర్ వియక్. హామిల్టన్

ప్రెసిడెంటు పాయిన్ కేర్, ఫ్రెంచి యుద్ధాంగ మంత్రి, ఫ్రెంచి విదేశాంగమంత్రి, ఫ్రెంచి ముఖ్య మంత్రి, జనరలు జోశే, తుర్క్విమిడికి పంపబడిన ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుడు ఫ్రెంచిపదాతులును ప్రత్యేక గార్డులును పోగుడుట

బెల్జియమురాజు, బెల్జియమురాణి, లెఫ్టెనెంటు హెక్ కార్డు ఫిరంగుల మోటారు నెక్కి

పోవుట, లండనులోని ఆల్బర్ట్ హిల్ ప్రవాసులగు బెల్జియనులు

జర్మనుచక్రవర్తి, జర్మనుచక్రవర్తిని, జర్మను చక్రవర్తికొమార్తె, జర్మను యువరాజ్జీ, జర్మను రాజ కుటుంబము, క్రుఫ్ కర్మాగారములోని అంతర్భాగము 1715-1815-1871-1915 సం. లలో జర్మనీదేశము

కీర్తిశేఖరైన నిషీ, కీర్తిశేఖరైన ట్రీషీ, గలించిన వాక్ మోల్లి, హర్ వాక్ జాగో, జర్మనీ యువరాజు, వైస్ అడ్మిరల్ ఇంగెనోల్, వాక్ టిర్పిట్, ఎమ్ డెక్ క్రాయిజర్ కెప్టెన్ వాక్ ముల్లర్

అట్లాంటిక్ మహాసముద్రము

సర్. ఎడ్వర్డు గ్రే, బోనర్ లా, విక్టోరియా చర్చిలు, లాయడ్ బార్బి, కీర్తిశేఖరైన రాబర్టు ప్రభువు, బాలెక్ బర్గ్ రాకొమరుడు, కీర్తిశేఖరైన సర్ ఈవిక్ ఫుడ్జు, మేజరు జనరలు పల్లని,

యుద్ధకార్యాలయమునందు కిచినెరు ప్రభువు రాబర్టు ప్రభువుతో సంప్రతించుట, యుద్ధారంభమున మున్న సమీపమున జర్మను పైనికులకును బ్రిటిషు యోధులకును బాహాబాహియుద్ధము

ఫ్రెంచివైస్రము బెల్జియములో దిగుట, మిత్ర మండలి గుట్టపుదళము జర్మనుఫిరంగులను బట్టుట

యుద్ధనావలు, అజాన్య యుద్ధనావలోని 3, 5 ఇంచి ఫిరంగులు నెల్తున్న యుద్ధనావలోని శత ఘ్నులు, డ్రెడ్నాటు యుద్ధనావ - అందలి టార్పిడో, యుద్ధపుటోడలలో నమర్చబడు వెద్దఫిరంగులు, వాటి వేగము, గుండ్లను, దిగెడిలుతు.

నీళ్లలోమునిగియున్న జలాంతగ్రామి, జలాంత గ్రామిలో ఫిరంగు లచుర్చబడినవెట్టె, వైకి పిరంగిని త్రొప్పట, వైకి ఫిరంగిలో మందును గూర్చుట, కాలిచ్చుట సిద్ధమగుట

జర్మను ద్వీపక్షిపిమానములు—జర్మను ఏకపక్షి విమానములు, ఆంగ్ల ఆకాశయానములు, గాలి గుమ్మటములు, జర్మను డెప్లినులు, ఫ్రెంచి ఆకాశయా నములు, ప్రిన్స్ ఆఫ్ వేల్సు యువరాజు, మేరీ రాకొ మారి, జనరలు మర్రే, జనరలు ఆలెనీ, జనరలు రాలి స్సన్, డార్జి నెల్సులో మిత్రమండలి నాకాధ్యక్షుడు

ఫ్రెంచివారి 78 మిల్లిమీటరు ఫిరంగిలో గుండ్లనుకూరి సిద్ధముచేయుట, ఏక్ యుద్ధములో యీ ఫిరంగి ఒక జర్మనుఫిరంగిని అశ్వములను పైనికులను ధ్వంసముచేయుట, 42 సెంటిమీటర్ క్రాస్ హవిజ ర్ ఫిరంగిని నైలుమీద పంపుట, ఈఫిరంగిని పైనికులు ప్రయోగించుట, వై ఫిరంగినుండి ప్రయోగింపబడిన గుండ్లు

రుష్య సర్వసేవాధిపతి, రుష్య నైర్మతి సేనాధ్యక్షుడు, జనరలు రెన్న్ కౌంట్, కీర్తిశేఖరైన జనరలు సాంపనోఫ్, రుష్య విదేశాంగమంత్రి,

52

”

60

62

68

84

96

102

108

”

112

120

124

132

144

152

156

163

172

180

188

రువ్వను యుద్ధసాహంగమౌత్రి, మాంటిసిగ్రోరాజు, ప్రకృత ఆస్తియా యువరాజు

ఫ్రెంచినివలె వెడలగొట్టి జర్మనునైనికుడు నిదిరించుట, ఒక పడకటింటిలో ఫ్రెంచివారు దాగి యుండి జర్మనులను పొడుచుట, జర్మను రాక్షసుడొక ఫ్రెంచి సంసారమును వధించుట, హంతకుని ఆఫ్రికా కురాసియర్లు అశ్వమైనికులు చంపుట, ఇట్టి హంతకులను చాలమంది ఖయిదీలుగా జేయుట

ఇంగ్లాండు, జర్మని, ఫ్రాన్సు సరిహద్దులు జనరల్ వాన్ క్లక్కు, కీట్జ్ మార్షలు వాన్ హిండన్ బర్గ్, లక్సెంబర్గ్ ప్రెస్బిజి, హాలెండురాణి, జహానుచక్రవర్తి, జహానుముఖ్యమంత్రి, హాలెండురాణి గారి భర్త, 42వ సిక్కుపటాలపు సుబేదారు మేజరు అడ్మిరల్ సర్ బాక్ జెల్లికో, అడ్మిరల్ లార్డు ఫిషర్, రేల్ అడ్మిరల్ మాడ్జ్, రేల్ అడ్మిరల్ మూర్, అడ్మిరల్ సర్ హెన్రీ బాక్స్స్, కమడోర్ టైల్విట్, రేల్ అడ్మిరల్ బియాటి, కమడోర్ క్లీన్ గూర్ఖాలు రణభూమికి నడచుట, కుక్రీయను గూర్ఖాల ఖడ్గము, జర్మనులను గూర్ఖాలు పొడుచుట, గూర్ఖాలు జర్మనులను జంతుటకై బయలుదేరుట, కుక్రీయలో జర్మనులను గొంతులు కోయుట

బెంగాలు లాంసరులు జర్మనులపైకి ఉరుకుట, జర్మనుకందకములను బెంగాలు లాంసరులు పట్టుకొనబోవుట, కందకములో జర్మనులను తుపాకులతో బాదుట, కందకములోని శత్రువులను బంపి వాకా నూడుట

తుర్కీ యుద్ధాంగమౌత్రి, తుర్కీ స్వసేనాధిపతి, పదభ్రష్టుడయిన ఈజిప్టు పాలకుడు, ప్రస్తుత ఈజిప్టు పాలకుడు, ఈజిప్టు సరిహద్దులో వికసీరు ఒంటెలపటాలము తురుష్కుల నోడించుట, ఒక హైందవుడు శత్రువును లాటిపిట్టితో జంపివేయుట

డార్డి నెల్సు జలసంధిమాగ్గమును మిత్రమండలి వారి యుద్ధనావలు బంధించుట, డార్డె నెల్సులో యుద్ధము చేయుచున్న ఒక డ్రెడ్నాటు అందలి భాగములవివరము, క్రీస్తు ఎలిజబెత్తు ముద్ద నావనుండి ఫిరంగులు శత్రునావలమీద గాల్చుట, డార్డె నెల్సు

చేజీప్రక్క 196

198

204

”

206

212

214

218

లో బ్రిటిషువారి యుద్ధనావనుండి గాల్చిన 12 ఇంచి ఫిరంగిగుండ్లు తుర్కీనావమీదపడుట, హాల్డెనుప్రభువు, లాయిహోగ్గోర్డు, గ్లాడ్ స్టెక్ ప్రభువు, బాక్ రెడ్మండు-విరిషునాయకుడు, లూసిటానియా, సబ్ మెర్సెనులనుండి హాల్డెనులను కాపాడువిధము

రుష్యచక్రవర్తి-యువరాజు, రుష్యచక్రవర్తిని, యోధవేషధారిణి రుష్య రాజ్ మూర్తి, యుద్ధమునకు వెళ్ళుచున్న రుష్యను నైనికులు, రుష్యనునైనికోద్యోగులకు తెలిఫోనులో సందేశములుపంపుట, కోసక్కులు గుఱ్ఱములమీదనిలవబడి విప్రులానదీప్రవాహమును దాటుట

ఎడ్వైన్ క్రూయిజర్ తిరిగినతావులు చేసినపనులు, సిడ్నీ క్రూయిజరు ఎడ్వైనును తరిమికాల్చి ముంచుట, ఏడ్వైను తగులబడుచుండగా బోటెక్కి నావికులు తప్పించుకొనుట, సిడ్నీ యుద్ధనావ నుండి ఎడ్వైనుమీద ఫిరంగులు ప్రయోగింపబడుట

నైనికుడు శస్త్రాలయమునకు గొంపోబడుట, బొషధ మొసంగబడుట, గాయపడిన నైనికుడు రెడ్ క్రాస్ వారివలన మంచుగుండ తీసికొనిపోబడుట, పడకవద్ద తీసికొని పోబడుట, పరిచర్యలు చేయుచున్న ఇంగ్లీషుదాగులు, గాయపడిన నైనికునిచేతని రాజుగారు పరీక్షించుట, రాణిగారు రోగులగు హైందవనైనికుల కుశలము నగయుట, జర్మనుఖయిదీలు వైద్యశాలలో రాజదంపతులను దర్శించుటకై వచ్చుట, శ్రీరాజదంపతులు విడిదికి వెళ్ళుట, బొంబాయి లేడీ హార్డింగ్ ఆసుపత్రిలో పడకలున్న భాగము, ఒక రెడ్ క్రాస్ దాయి సహాయము, రెడ్ క్రాస్ వైద్యాలయముమీద జర్మనులొక ఫిరంగినివేయుట

ఇటలీరాజు, ఇటలీరాణి, ఆబ్రుజ్జప్రభువు అడ్మిరలు, రోమను క్యాథలిక్కుమతాధ్యక్షుడగు పోపు, ఓస్ట్రప్రభువు ఇటలీసేనానాయకుడు, జినోవా ప్రభువు అడ్మిరల్, అడ్మిరల్ వియేలి ఇటలీయుద్ధ నౌకాశాఖాధ్యక్షుడు, జనరల్ కనేవ ఇటలీ సర్వ సేనాధిపతి, సెనర్ సాలండ్ర ఇటలీముఖ్యమంత్రి, ఎం. ఎ. యోలిట్టి ఇటలీ విదేశాంగమౌత్రి

వ్యాసములతో ప్రకటించిన చిత్రపటముల వివరణము

ఫ్రెంచినివలె యుద్ధమున కేగునపుడు సంసారవియోగము	118
జర్మనులు తగులబెట్టిన రీముస్ దేవాలారము	115
జర్మనులు ఫ్రెంచివారిచేత బలవంతము గామాటలు మోయించుట	117
ఫ్రెంచినివలె సంసారమునువదలి యుద్ధమునకు పోవుట	119
జర్మనులు తగులబెట్టిన డిసాంటుపట్టణములోని దేవాలారము	120
బెర్లియములో టూర్మాండు రాజకీపీఠినిజర్మనులు తగులబెట్టుట	122
జర్మనులు తగులబెట్టిన లూ వెయిను	...
లూ వెయినుపురవాసులను దొడ్డికితోలుట	...
జర్మను చక్రవర్తిసోదరుడు ప్రిన్సు హెన్రీ	...

జర్మని ముఖ్యమౌత్రి	...	127
జర్మను ముఖ్యసేనానాయకుడు	...	128
జర్మనిభూగోళము	...	180
బ్రిటిషుసామ్రాజ్య వైస్రము, బ్రిటిషు యుద్ధనౌక	...	188
ఆస్ట్రీయనులు సర్వీయనులు హెబ్టాయుద్ధములో పోరినవిధము	...	188
ఆస్ట్రీయాచక్రవర్తి ఫ్రాన్సుజోసెఫ్	...	142
ఆస్ట్రీయా యువరాజు, ఆస్ట్రీయా యువరాజ్ఞి	...	143
ఆస్ట్రీయా యువరాజు యువరాజ్ఞి మోటారుబండిలోపోవుట	...	145
యువరాజు యువరాజ్ఞిని చంపిన సర్వీయాయువకుని పట్టుకొనుట	...	146

బీస్కార్లు	...	148	కోసక్కుపై నికుడు	...	212
నాకాబలములు	...	156	అక్వారోహంబులైన కోసక్కుపై నికులు	...	218
హైలాండురుపై నికుడొక మాస్టింగ్ఫింగిని ప్రయోగించుట	...	159	సిక్కులాంసరు పై నికుడు జర్మనుని బల్లెముతో పొడుచుట	...	214
మాన్యుకు బహిర్భాగమున బ్రిటిషు, ఫ్రెంచి జర్మను అశ్వ సేన	...	160	భారతీయపై నికునికి హైలాండు పై నికులకు మితృత్వము	...	215
లెదుర్కొనుట	...	161	తుపాకిమందుచే ఇండియనులు చేల్పిన కందకము	...	216
బ్లాక్ వాచ్ పై నికులు జర్మనులను పారదోలుట	...	162	పిల్లులవలె జర్మను కందకములో దుముకుటకై పరుగెత్తుట	...	217
ఫ్రెంచి జర్మనువిమానముల ఆకాశయుద్ధము	...	164	ఆంధ్రైర్వపట్టణము	...	220
మోటారు పైకిలు నెక్కి ఫ్రెంచియుద్ధబిటులు పోరుసలుపుట	...	165	మాన్ హాతు గుడ్ హోప్ యుద్ధనావలు తగులబడుట...	...	221
ఉత్తరసముద్రము	...	166	జర్మను యుద్ధనావలు ఫాల్కులాండులో మునిగిపోవుట	...	222
న్యూజిలాండు క్రూయిజరు	...	173	సింబ్రాకోటను ముట్టడించుచున్న జపానుపై నికులు	...	223
జలాంతర్గామి శిభిరము	...	177	బ్రిటిషుపై నికులు కందకములలో ఖయిదీలను బట్టుకొనుట	...	224
విమానములు మాగ్నాన్వేషణమును జేయుట	...	178	గాయపడిన పై నికుని హైదరాబాదు శిబిరమునకు కొనిపోవుట	...	225
విమానములు - గాలియోడ	...	179	రీముప్పట్టణమునందలి భవనము జర్మనుల కాపాటుతియగుట	...	226
బ్రిటిషుపై మానికుల సాహసము	...	181	జర్మనులు పట్టుకొన్న ఫిరంగుల నింగ్లీషువారు వదలించబోవుట	...	227
ఫ్రెంచి పైమానికులు విమానములనుండి బాణములను వదలుట	...	182	గల్ఫ్ షియాలో శత్రుపై నికు లాకరినొకరు నలుకుకొన జాచుట	...	228
సర్వియారాజు, సర్వియాయువరాజు	...	183	లిల్లికోట	...	229
సర్వియాపై నికుడు అధికారికి లేఖ నందించుట	...	184	కందకములనుండి ఇంటికు త్తరమును వ్రాయుట	...	230
ఆస్ట్రీయనులు సర్వియనులు బల్లెములతో పొడుచుకొనుట	...	185	ఒక యైరిషుపై నికుడు జర్మను కందకములో చేసిన వధ	...	231
లీజునగరము మ్యూజింగ్	...	186	మధ్యదరాసముద్ర ప్రాంతదేశము	...	232
లీజుకోటలు	...	187	జర్మను జలాంతర్గామ ముంచిన నౌకతో బాటుమునిగిపోక బ్రతికి	...	233
జనరల్ లీమెన్	...	188	యున్న నావికులపై కెప్టెనిను బాంబులను వేయుట	...	234
పావురములు	...	189	ఒక జర్మనువిమానము బ్రిటిషునావపై బాంబులను వేయుట	...	235
జర్మను అశ్వపై నికులు దెబ్బియములో ప్రవేశించుట	...	190	కియోవాదీప్పములు	...	236
దెబ్బియము అశ్వపై నికులు జర్మనుల నెగుర్కొనుటకయి చనుట	...	191	ఆఫ్రికాభూగోళము	...	237
ఫ్రెంచి జర్మను సరిహద్దులు	...	192	కోటలు	...	238
ఫ్రెంచివారు జర్మనులను బల్లెములతో పొడుచుట	...	193	కందకములో వరుసగా తుపాకులను త్రేల్పుట, ఒక కందకము	...	239
ఫ్రెంచివిమానములు శత్రువులస్థలములను దెలుపుటకై కెగురుట	...	194-195	నుండి యింకొక కందకమునకు మార్గములు	...	240
పొడవుననదిలో శరణుజొచ్చిన జర్మను వ్యాపారనావలు	...	196	కందకములో పిల్లగోడలు మొదలగునవి	...	241
గనులు, మైనుల వడైరాలు	...	197	గ్రెనాడులు	...	242
ఆస్ట్రీయను గుఱ్ఱపుదళమును ఛిన్నముచేసిన కోసక్కు అశ్వ	...	198	గుండ్లుప్రేలి ముక్కలగుట	...	243
పై నికులు	...	199	గుండ్లవాన గురిపించు యంత్రము	...	244
నామూరుకోట	...	200	రహస్యభూగోళము	...	245
అంగ్లపై నికులను ఫ్రెంచివా రాహ్వానించుట	...	201	ఇటలీభూగోళము	...	246
టర్కో (నీగ్రో) పై నికులను ఫ్రెంచిగ్యూస్టు లాహ్వానించుట	...	202	బ్రిటిషు పై నోర్యోగ్చిన్నాములు	...	247
మాన్యుకు పెళ్ళిచున్న పై నికులదప్పిని ఫ్రెంచిగ్రామస్థులుతీర్చుట	...	203	మాయజాకాలువను గాపాడుచున్న మిత్రమండలి పై నికుడు	...	248
ఇంగ్లీషు మోటారుపై కిట్టలు	...	204	ఇటలీ దేశపటము	...	249
అంగ్లపై నికులబారికి గురియై నేలమీదకూలిన విమానము	...	205	దెబ్బులుతినిన పై నికుని యర్ర కలువపై నికుడు నెత్తుటకై వచ్చుట	...	250
ఫ్రాన్సు పటము	...	206	లేవనెత్తుకొని పోవుట	...	251
ఆరువర్షములబాలునితో జర్మనువిమానికుడు నేలగులుట	...	207	మార్గమధ్యమున ఒక పిల్ల త్రాగుటకు నీరు పోయుట	...	252
అశ్వ సేనఫిరంగులను బట్టుకొనుటకై జనుట	...	208	తూర్పు ఆఫ్రికాయుద్ధములో నీగ్రోవాహులు	...	253
క్రీస్తు జేలవిజయమునకై ఇతర ఇంగ్లీషుపై నికు లభినందించుట	...	209	పై దృశాలలో చికిత్సకలన నయమగుట	...	254
మార్చే మొదల ఎన్ వరకు వెళ్ళుచున్న శత్రుస్థులు	...	210	బ్రిటిషుపై నికుని హైదరాబాదు పై నికుడు మోసికొని పోవుట	...	255
ఎన్ వరకు దాటుచున్న పైస్యముపై జర్మనులు కాల్పుట	...	211	రెడ్ క్రాస్ దాయి మరియు శత్రుపై నికులు	...	256
కెప్టెనిను కర్మాగారమువైన పైమానికులు బాంబులు వేయుట	...	212	పై దృశాలలోనికి గొంపోవుట	...	257
యుద్ధకెప్పలను నావపై బాంబులను వేయుట కెగురుట	...	213	బొంబువచ్చి నయముజేయుట	...	258
బాంబులను కెప్టెనినునుండి వేయు నూతనపద్ధతి	...	214	ఆస్ట్రీయాదేశపు పటము	...	259
విమానము - అందలి ఫిరంగి	...	215	బాల్కనరాష్ట్రములు	...	260
టార్పిడోవర, టార్పిడో, టార్పిడో నేలమీద పడువిధము	...	216	తూర్పు యుద్ధరంగమును దెలుపు పటము	...	261

ప్రస్తావన

శ్లో, ఓమ్ నమః ప్రణవాగ్ధాయ శుద్ధజ్ఞానైకమార్తయే । నిర్మలాయ ప్రశాంతాయ దక్షిణామార్తయే నమః ॥

చంద్రమానాబ్దాదిని సంవత్సరాదిసంచిక ప్రచురించుట యాచార మైనది. సంవత్సర మారంభమైన నాలుగు మాసములు గడచినవి. ఆ ఆన సంవత్సరాది సంచికను ప్రచురించుటయం దాలస్య మైనది. కారణ మనర్థపరంపరలకు మూల మైన మహాసంగ్రామము. ఆనందనామసంవత్సరాంతము భయంకరము. గతసంవత్సర ఫలములందు యుద్ధము ప్రముఖము. మహాసంగ్రామము విప్లవమయము, లోకవ్యాప్తము, అదృష్ట పూర్వకము, ధర్మసంస్థాపనానుకూలము. ఆనందవత్సరారంభమునం దీ ఘోరసంగ్రామ ముగియెను. ఏడాదిని లోకమునకు రానున్న విపత్సరంపరలు దురవగాహములు. మూడు మాసములు ముగిసినవి. నాలుగవ మాసమునందు యుద్ధము దాపరించినది; బడబానలమువలె లోకము నావరించినది. సంక్షోభ మంకురించినది. విప్లవ మేర్పడినది. విపత్సరంపరలు మూడినవి. దండధరుడు విలాసార్థమై విహరించుట కుపక్రమించెను. కాలున కొక యేడు నిండినది. ఆనందవత్సర మంతము నొందినది. రాక్షస సంవత్సర మారంభ మైనది. సంగ్రామదావానలము వ్యాపించినది; సకలరాజ్యములను చుట్టుకొనినది; లోకసంహారమున కుపక్రమించినది. ఆ యుపక్రమణము రాక్షసనామ సంవత్సరము నందు గోచరము.

పర్వమాన సంవత్సర ఫలము

రాక్షసనామ సంవత్సరమునకు రాజు కుజుడు: దానికి ఫలము రాజులకు యుద్ధములు, లోకదహనము; మంత్రి కుజుడు: ఫలము యుద్ధములు, మందవృష్టి, లోకదహనము; సేనాధిపతి కుజుడు: ఫలము ఘోరసంగ్రామము, ప్రజాదుఃఖము; గ్రామపాలకుడు కుజుడు: ఫలము గ్రామములం దగ్నిభయము, ఊదబాధ, శస్త్రవృష్టిసంజాత మైన పీడ; దండనాయకుడు కుజుడు: ఫలమగ్నిభయము, రోగపీడ; మేఘాధిపతి కుజుడు: ఫలము మహావాయువు, స్వల్పవృష్టి (మతాంతరమున చంద్రుడు; ఫలము మంచివానలు, పాడిపంటలు) సస్యాధిపతి

శుక్రుడు: ఫలము జలభాన్యసమృద్ధి, తెల్లభూముల పంటలు; నీరసాధిపతి శుక్రుడు: ఫలము కర్పూరాగురుగంధములు వృద్ధి, బంగారు ముత్యములు బట్టలు వృద్ధి; పురోహితుడు శుక్రుడు: ఫలము క్షేమారోగ్యములు; వరీక్షకుడు శుక్రుడు: ఫలము పాడిపంటలు; ధాన్యాధిపతి బుధుడు: ఫలము మధ్యమవృష్టి, మందసస్యములు, రాజులకు పీడ; అర్థాధిపుడు చంద్రుడు: ఫలము సువృష్టి, అభివృద్ధి; వైవశ్వాడు చంద్రుడు: ఫలము మంచివానలు, మంచి పంటలు; రసాధిపతి శుక్రుడు: ఫలము ఘోరనాశము, నూనె పంటలకు హాని; గణకుడు శని: ఫలము గణకులకు మాంద్యము, నూనెవస్తువుల పంటలు; పశునాయకుడు గోపాలకృష్ణుడు: ఫలము పశువృద్ధి, సుఖిక్షము.

రాక్షసనామసంవత్సరమునందు కుజుని బలము ప్రబలుటవలన సంగ్రామాది విప్లవంబులు కలుగు నని దైవజ్ఞులన నిర్ణయము. వర్తమాన సంగ్రామస్థితి యా నిర్ణయంబుల కనుకూలంబుగ నున్నది.

సంవత్సరాది సంచిక

ఆనందనామ సంవత్సరమునం దారంభమైన మహాసంగ్రామము రాక్షసనామ సంవత్సరమునందు బలతరమైనది. సంగ్రామమునలన సకలవిషయములందును స్థితిగతులు మారినవి. యూరపు రాజ్యములు యుద్ధమునందు మునిగినవి. పరిశ్రమలు చెడినవి. వ్యాపారము తగ్గినది. సంపదలు తఱిగినవి. యంత్రాల యములు యుద్ధసామగ్రిలను సిద్ధము చేయుటకై వినియోగింపఁబడినవి. పొగయోడలు యుద్ధసన్నాహములకై యుపయోగింపఁబడినవి. పాశ్చాత్యపరిశ్రమలపై నాధారపడియున్న హిందూదేశపు వ్యాపారపరిశ్రమలకు పనిపాటులకు భంగము కలిగినది. నియతకార్యములందు వ్యత్యాస మేర్పడినది. సంవత్సరాదిసంచికను నియతరీతిని ప్రచురించుట యసాధ్య మైనది. విదేశములనుండి మాగ్గశీర్ష మాసమునందు చేరవలసిన కాగితములు యంత్రాద్యుపకరణములు చైత్రమాసమునందు

చేరినవి. చేరిన తరువాత నింత పెద్ద పుస్తకమును— అనేక దేశపటములను, యుద్ధపటములను, మహాజనుల పటములను, వ్యాసములను చేర్చి—ప్రచురించుట యందుఁ గల ప్రయాసము విచారశీలురకు విదితము.

ఆటవ సంవత్సరాదిసంచికను ప్రచురించుట యందు కలిగిన కాలాతీతమునకు యుద్ధముతోఁబాటు దినపత్రిక కూడ కొంతవఱకు తోడ్పడినది. అచ్చు యంత్రములు దినపత్రిక పనితో నిండినవి. సంగ్రామమువలన సంచికయందు నూతనపద్ధతి నవలంబించుట కూడ నవసరమైనది. ఈ సంచికయందు గతసంచిక లందువలె కేవలము మహాజనుల వ్యాసములేకాక లోక దృష్టి నాకర్షించు యుద్ధచరిత్రము యుద్ధములకు సంబంధించిన విశేషాంశములు కూడ ప్రకటింపఁబడి నవి. తెలుఁగు భాషయందు యూరపురాజ్యముల పట ములను యుద్ధపటములను సిద్ధము చేయుటయందుఁ గల సాధకబాధకములను వ్యయప్రయాసములను పాఠక మహాశయులు నిర్ధారణ చేయనోపుదురు. సంచికయొక్క ప్రతులను 10,000 ముద్రించుటయందుఁ గల ప్రయాస మును కూడ కార్యజ్ఞులు గ్రహింపఁ గలరు. పై కారణ ములచే సంవత్సరాదిసంచికను ప్రకటించుటయం దేర్పడిన యాలస్యమును చందాదారులు మన్నించెదరుగాక!

దినపత్రిక

ఆనందసంవత్సరారంభమునం దాంధ్రపత్రిక దినపత్రికగ వెలువడినది. దినపత్రికను నిర్వహించుట యందుఁ గల సాధకబాధకము లాంధ్రమహాజనులకు విదితములు. దేశబాంధవుల సహాయపోషణములవల నను భగవదనుగ్రహమునలనను నైతికపత్రికానిర్వహణమునం దొక యేడు గడచినది. ఆ కాలమునం దాంధ్ర పత్రిక యథాశక్తిని దేశసేవ చేయుటకై పాటుపడినది. ఆ పరిశ్రమయందలి గుణదోషములను నిర్ణయించుటకు పత్రికాపాఠకులె యున్నెను. నూతనప్రయత్నములు సామాన్యముగ లోపభూయిష్టములు. ఆంధ్రప్రపంచ మునకు దినపత్రికాప్రచురణము నూతనము. పత్రికా నిర్వాహకులకు, పాఠకవర్గమునకు, లేఖకులకు, పోషకులకు, చందాదారులకు తెలుఁగు దినపత్రిక నూతనము. నూతనప్రయత్నములం దుండు లోపములు సహజముగ నాంధ్రదినపత్రికయందును కలిగియుం

డును. కాని యాంధ్రప్రపంచమునం దుదయించిన గాఢమగు దేశభిమానభాషాభిమానములును మహా సంగ్రామమును పత్రికాభ్యుదయమునకై తోడ్పడినవి. పత్రికాభ్యుదయమునకై తోడ్పడిన దేశబాంధవులకు పత్రికానిర్వాహకులు కృతజ్ఞులు. దేశబాంధవుల సహాయప్రోత్సాహములవలన పత్రికోపయోగమును వ్యాపింపజేయుట కవకాశము గలదు.

దేశభాషలందు దినపత్రికను ప్రచురించుటకు వ్యయప్రయాసములు మెండు. తంత్రీవార్తలకై సంవత్సరమునకు 12,000 రూపాయలను చెల్లింపవలెను. కాగితములకు ముద్రణమునకు పనివాండ్రకు నిర్వాహకులకు సంపాదకులకు విశేషమైన ద్రవ్య మవసరము. ద్రవ్యమున్నను, నిర్వహణభారము దురారాధ్యము. దేశభాషాపత్రికానిర్వాహకులపట్ల పాలకపాలితులకు గౌరవము తక్కువ, అధికార మధికము. నిర్వహణ భారము క్రమక్రమముగ తగ్గి పత్రిక నిర్విఘ్నముగ ప్రచురిత మగుచు నత్యంతమైన ప్రతిభతో దేశసేవ చేయు సామర్థ్యమును పొందునటులు సహకారు లగుటకు దేశబాంధవులు ప్రార్థితులు.

పరస్పరసంబంధము

పత్రికావ్యాపనమునకును సంవత్సరాదిసంచిక కును సన్నిహితసంబంధము గలదు. పత్రికాప్రచారము హెచ్చినకొలది లేఖకులు చందాదారులు వర్ధిలి సంచికను బాగుగ ప్రచురించి జనోపయోగకరముగ చేయుటకు వీలుండును. పత్రికాప్రచారము తగ్గినపుడు సంచికను ప్రచురించుటకు కూడ నవకాశములు తగ్గును. పాఠకుల సంఖ్య హెచ్చినపుడు వ్యాసలేఖకులు గ్రాహకులు ప్రబలి సంచికకు స్వయంపోషణ మేర్పడి మంచి వ్యాసములు గలిగిన చక్కని సంచిక ప్రచురిత మగును. పత్రికకువలె సంచికకును దేశబాంధవుల సహాయ మత్యవసరము గాన, నుచితరీతిని రెంటిని పోషించి పెంచుటకు భాషాభిమానులు ప్రార్థితులు.

వ్యాసములు

ఆటవ సంచికయందు 15 వ్యాసములు ముద్రింపఁ బడినవి. అందు ప్రాచీ-ప్రతీచి, నిర్బంధనైతికసేవ, వ్యవసాయము, రజస్వలావివాహములు, దేశచరిత్ర-నవలలు, ఆంధ్రోద్యమతత్త్వము, మన గొప్ప దురవస్థ-దానిని

తొలగించు నుపాయము, వ్యవసాయము-య్యధము, పర పరిసంఘములు, య్యధము-హైందవులు, కర్ణాటక గానము, హోమోపతి మొదలగు విషయములకు సంబంధించిన వ్యాసములు గలవు. య్యధము, రాజభక్తి, గోపాలకృష్ణగోఖలే, భయము, సత్యము మొదలగు విషయములను వర్ణించు పద్యములు గలవు. ఈ యెఱు య్యధవిషయములు నూతనంబు లగుటచేసి య్యధము నకు సంబంధించిన వ్యాసము లెక్కువగ చేర్చబడినవి. వ్యాసములందలి గుణగుణములను పాఠకమహాశయులు నిరూపింప నచ్చులు.

“ఐరోపామహాసంగ్రామచరిత్ర” అను వ్యాసము నందలి నాలుగు ప్రకరణములను వ్రాసిన ఎమ్. పేకట రంగయ్యగారికి పత్రికాసర్వాహకులు కృతజ్ఞులు. వీరు చరిత్రయందు ఎమ్. ఏ. పేకట నిచ్చి యుత్తములై విజయస్థగరము మహారాజగారి కళాశాలలో చరిత్రోపాధ్యాయపదవియందున్నారు. ఆ వ్యాసమునందు య్యధ కారణములు, య్యధమును చేయు రాజ్యముల బలాబలములు, ఐరోపా రాజ్యముల రాజనీతి మొదలగు విషయములు విపులముగ వివరింపబడినవి. ఆ నాలుగు ధ్యాయముల తరువాత, పండ్రెండు మాసములందును జరిగిన య్యధవ్యూహములు య్యధములు సంతేపముగ వర్ణింపబడినవి. య్యధమునందు పయోగింపబడుచున్న కోటలు, కందకములు, ఫిరంగులు, గుండ్లు, విమానములు, జలాంతర్గామినులు, నీటిగనులు మొదలుగారెల్ల విషయములు చిత్రపటముల సమేతము ప్రచురింపబడినవి. య్యధము చేయుచున్న ప్రాను, జర్మని, బెల్జియము, రష్యా, ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యముల సంతేపచరిత్రములు పటములతో కూడ ముద్రింపబడినవి. ఆకాశయానములను గుఱించి ప్రత్యేకవ్యాసము ప్రచురిత మైనది.

చిత్రపటములు

గత సంచికలయందు హైందవ ప్రముఖుల యొక్కయు ఆంధ్ర ప్రముఖుల యొక్కయు చిత్రపటములు విశేషించి ముద్రింపబడినవి. ఇంక ముద్రింపదగిన చిత్రపటములు విశేషముగ నున్నవని తోచెను. ఒకవేళ నున్నను నవి సౌలభ్యములు గావు. గతసంవత్సరమునందును వర్తమానసంవత్సరమునందును సకలజనుల నాకర్షించిన ముఖ్యవిషయము మహా

సంగ్రామము. ఆ సంగ్రామమునకు సంబంధించిన నూతనాంశములనేకములు గలవు. అందు దేశముల స్థితిని తెలుపు దేశపటములు ముఖ్యములు. పడమటి య్యధ రంగమును, హిందూదేశమును, యూరపుఖండమును, బ్రిటీషు జర్మను ప్రేంచి సామ్రాజ్యములను తెలుపు రంగుల దేశపటములు ముద్రింపబడినవి. ప్రాను, జర్మని, రష్యా, తుర్కీ, ఇటలీ, ఆస్ట్రీయా, ఆఫ్రిక మొదలగు దేశముల పటములు, లీజి, నామూరు, ఆంట్వర్పు మొదలగు స్థలముల పటములు, తూర్పున పడమట గల య్యధరంగముల పటములు మొదలైన వివిధపటములు చేర్చబడినవి. యూరపు చక్రవర్తుల, సేనాధ్యక్షుల, యాధుల, సైనికుల, య్యధరంగముల ప్రత్యేకమైన రంగుపటములు 160 గలవు. ఇవి గాక, య్యధమునకు సంబంధించి నల్ల సిరాతో ముద్రించిన పటములు 200 గలవు.

దేశభక్తులలో నగ్రగణ్యుఁడును, ప్రజ్ఞాసంపన్నుఁడును, శ్యాగశిలుఁడును, కీర్తిశేషుఁడును వైన గోపాలకృష్ణ గోకలే రంగుల పటము చేర్చబడినది.

వైన వివరించిన పటములతో బాటుగ్రాధమహాజనుల చిత్రపటములు కొన్ని ప్రచురింపబడినవి. శేషించిన పటములు నలసంచికయందు ప్రచురింపబడును.

ముఖపటము

ముఖపటము క్రొత్త రీతిని ముద్రింపబడినది. చిత్రకారుడు వంగదేశీయుఁడు గాన భావరూపవిలాసములు వంగీయసాంప్రదాయముల కనురూపముగ వర్ణింపబడినవి. గోపాలకృష్ణగోకలే స్థూల దేహమును విడిచినను, సూక్ష్మదేహముతో భరతవద్వాభ్యుదయమునకై తపంబాసరించుచున్నాఁడు. భారతమాత తన ప్రియసంతతికి గోపాలకృష్ణగోకలే పవిత్రజీవితమును నిదర్శనముగ చూపుచు శ్రేయఃప్రాప్తికై పుష్పాంజలి సమర్పించుచు, బ్రిటీషు సామ్రాజ్య విజయమును భారతజాతీయాభ్యుదయాదివరప్రసాదములను దయచేయు మని సర్వేశ్వరు నారాధించుచున్నది.

లోకము త్రిగుణాత్మకము. సత్వరజస్తమోగుణములు సృష్టిస్థితిలయములకు కారణములు. తామసావృతమైన రాజసభావము వర్తమాన మహాసంగ్రామమునకు మూలము. విజయసాధనంబులైన సైనికులు,

యధానాకలు, విమానములు, శతఘ్నులు, నిప్పు గుండ్లు, ముండ్లగింజలు, పార్శ్వములందు చిత్రితములు. అయ్యవి రాజసభావచిహ్నములు. ఆంధ్ర హైందవవైదికుల సాయోగబలమువలనను రాజస సాధనసంపదల వలనను, బ్రహ్మ విజయపతాకము సుస్థిరస్థాపితము. రాజసభావము భౌతికసుఖసంపదలకు సాధనభూతంబైనను, సాత్వికభావమువలె ప్రశాంతంబై లోకకల్యాణంబునకు పరమసాధనంబు గాదు.

మహాసాగ్రామంబులకు నిలయంబైనను, భరత ఖండంబునకు దవతరించిన సత్త్వసంపన్నులు నిరపాయంబైన శాస్త్రతనుఖంబునకు మార్గదర్శకులు. వ్యాస వశిష్టాదిమహర్షులు, శుకాదియోగీంద్రులు, బుద్ధదేవుడు, వివిధరామానుజాద్యాచార్యవర్యులు సాత్వికగుణసంపన్నులు. గోపాలకృష్ణగోకలె, మోహనదాసకరుణా సాంద్రగాంధీలు సాత్వికవిజయవిశ్వాసులు. భారత జనని రాజసచిహ్నములచే పరివృత యయ్యెను, తన ముష్టినిష్టలకు దేశాభ్యయమూలములును, సాత్విక భావసంజాతములును, చిరన్ధితములును నైన సారస్వత కళాద్యార్యసంపదలను సుమనః పూర్వకముగ నిచ్చి వారిని భావిభాగ్యోదయమునకు హెచ్చించుచున్నది. భారత జననీ పరిపత్తులు పావనంబులు, రమ్యంబులు, గంభీరంబులు, ప్రశాంతంబులు. పవిత్ర దేవాలయంబులు, ఉన్నతనగరంబులు, సుందరవనంబులు, నదీప్రవాహంబులు ప్రశాంతకృత్యోత్కంఠంబులు. జాతీయాభ్యుదయమున కనసరమైన గుణములు, పరిశ్రమలు, కళలు, విజ్ఞానము పుష్పాంజలిరూపమునను రాజసచిహ్నములు పార్శ్వములందును వర్ణింపఁబడినవి. ఈయదారభావముల నాంధ్రులు గ్రహించి యాంధ్రప్రపంచాభ్యుదయమునకును భరతవనాభ్యుదయమునకును పాటుపడుచు

గోపాలకృష్ణగోకలెవలె తమ జీవితములను దేశారాధనకై సమర్పించుచు భారతమాత మన్ననలకును సర్వేశ్వరుని దయకును పాత్రు లగుదురుగాత!

వందనములు

గతసంవత్సరంబులందువలె నీయేడును సంచిక కుపయోగకరములైన వ్యాసములను వ్రాసి సాహాయ్యము చేసిన దేశభాంధవుల కనేకవందనములు. ప్రచురణార్థమై చిత్రపటముల సంపిన మహాజనులకును, చందాదారులకును, పోషకులకును, నితరవిధమున సహాయము చేసిన దేశభాంధవులకును వందనశతములు. కార్యాలయమునకు చేరిన వ్యాసములలోను పటములలోను కొన్ని యనివార్యములైన యాటంగములవలన ముద్రితములు కానందులకు పత్రికానిర్వాహకులు చింతిలుచు ప్రేషకుల మన్ననను వేడుచున్నారు. శేషించిన వ్యాసములును పటములును రాగల సంచికయందు ప్రచురించుట కేర్పాటు చేయఁబడును. పంపినవారు ముందీ విషయమును జాపకము చేయుట యవసరము.

ఇన్ని పటములను ప్రశస్తమైన వ్యాసములను కలిగి మంచి కాగితములపై బాగుగ ముద్రితమైన యీ సంచిక ఆంధ్రపత్రిక చందాదారుల కొక రూప్యము వెలకే యియ్యఁబడుచున్నది. సంచికను ప్రచురించుట యంపకం గల వ్యయప్రయాసములను, లాభనష్టములను చందాదారులు గమనించెదరుగాత!

లోకసంక్షోభకరం బగు భీకరసాగ్రామముతో నారంభమైన రాక్షససంవత్సరము లోకచరిత్రమందు సుఖప్రదంబై కల్యాణకరంబై ప్రసిద్ధి పడయుటకును, సకలజనులును సుఖులై యుండుటకును దయామయుడైన సర్వేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగాత!

గతసంవత్సర వృత్తాంతములు

ప్రజాసభ్యత్వ—జాతీయస్వాతంత్ర్యము

ఆనందనాథు సంవత్సరము భీకరసంగ్రామ సంకలితం బైనను, లోకచరిత్రమునందు కాలాంతరమున శాశ్వతంబైన ప్రశస్తిని పడయగలదు. ఐరోపామహా సంగ్రామము ప్రస్తుతము దారుణం బైనను, కాలక్రమ మున సామ్యము కాగలదు. పందొమ్మిదవ శతాబ్దపు చరిత్రను పరిశీలించినవారలకిట్టి నిజ విశ్వాసము తప్పక జనించును. పదునెనిమిదవ శతాబ్ద మంతమందు యూరపురాజ్యములలో ప్రజాసభ్యత్వ లేకు. వ్యక్తిస్వా తంత్ర్యము ప్రాచీన పరివర్తనముతో పుట్టింది. అంతకు పూర్వము ప్రజాసామ్యము మతశాస్త్రమునకును, కులాభిమానమునకును, ధనాధిపత్యమునకును బలియగు చుండెను. ప్రాచీన పరివర్తనము, అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రస్థాపనము ప్రజాసభ్యత్వను సుస్థిరముగ స్థాపించి నవి. రాజ్య విప్లవకారులైన నెపోలియను 1815-వ సం. నందు పరాజితులైన పిదప, ప్రజాసభ్యత్వకు జాతీయస్వాతంత్ర్యము జతపడినది. పందొమ్మిదవ శతా బ్దమునందు ప్రజాసభ్యత్వభావము జాతీయస్వాతంత్ర్య భావము వర్ధిల్లినవి. 1832-వ సం. న. ను గ్రీసు, 1832-వ సం. నందు బెల్జియము, 1860-వ సం. నందు ఇటలీ, 1879-వ సం. నందు బర్మినియా, రుమేనియా, సర్వియా, మాంటెనెగ్రోలు స్వతంత్రరాజ్యములుగ సంగీకరింపబడి నవి. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపురాజ్యము లలో ప్రజాసభ్యత్వకై పరివర్తనము లేర్పడుచుండెను. ఇరువదవ శతాబ్దము ప్రారంభమున దేశభ్యదయమున కును ప్రజానబోధమునకును ప్రజాసభ్యత్వము జాతీయ స్వాతంత్ర్యమును ముఖ్యసాధనము లని స్థిరపడినది.

స్వార్థపరత్వము, పరాక్రమపరత్వము

మానవ ప్రకృతియందు రెండు భావములు వ్యక్తి ములు—స్వార్థపరత్వము, పరాక్రమపరత్వము. స్వార్థపర త్వమువలన సంత్పత్తికలుగక నిరంతరము శోధము కలు గుచుండును. స్వార్థపరత్వము నాత్మరక్షణ మని భ్రమింపజనదు. ఆత్మరక్షణము ధర్మానుకూలము, స్వార్థపరత్వము ధర్మప్రతికూలము. పరాక్రమపరత్వము

ధర్మానుకూలము. వ్యక్తులనువలె జాతులను గూడ నీ యుభయభావములు కర్మపరిపాత్రులను చేయు చుండును. పరదేశములను సమైక్యము స్వలాభ మునకుఁ గాని పరుల లాభమునకుఁ గాని యేలుటకు వీలు గలదు. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు సకలదేశ ములును క్రమక్రమముగ స్వాతంత్ర్యమును పడయు చు న్నవి. 19-వ శతాబ్దమునందు దారంభమైన ప్రజాసభ్యత్వ భావమును జాతీయస్వాతంత్ర్యభావమును ఇరువదవ శతాబ్దమునందు స్థిరపడవలయును. రాజ్యవిప్లవకారులైన నెపోలియను 1815-వ సం. నందు సాయోగబలముచే పూర్ణముగ నోడింపబడెను. లోకమునకీ ముప్పు తప్పి నూ రెండు గతియైనవి. జాతీయవిప్లవకారులైన విలియ ము కెల్జరునకును నె మరవన్ 1915-వ సం. నందు సం భవింపబడునై ననియుము కావచ్చును. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు స్థాపితముయై ప్రజాసభ్యత్వము జాతీయ స్వాతంత్ర్యమును ఇరువదవ శతాబ్దమునందు స్థిరపడి విజృంభించుటకై ద్వివ ప్రైరోపామహాసంగ్రామమును సాధనంబుగఁ బైకొనియుండును.

హైందవస్థములు

ఇంగ్లహాసంగ్రామమునందు బ్రిటీషు సామ్రా జ్యము చేరుటవలన సామ్రాజ్యాధిపత్యము లన్ని యు చేరి సామ్రాజ్యవిజయమునకై ధనమును ప్రాణము లను సర్పించుచున్నవి. భరతిఖండము కూడ నుచితరీతిని సంగ్రామమునందు పాల్గొన నారంభించినది. వివిధరణ రంగములకు హిందూ దేశమునుండి 2,00,000 మంది సై నికులు పంపబడిరి. హైందవసైనికులు పారసీకము, ఈ జపు, ఆఫ్రికా; బెల్జియము, తుర్కీ, ఫ్రాన్సు దేశములందు బ్రిటీషుసామ్రాజ్య సంగ్రామమునకై పోరాడుచు ప్రాణ ములను సమర్పించిన విధము పత్రికాపాఠకులకు విది తము. దర్వనుసింగు నేగి, ఖుదాదాదు, గంగాసింగు మొదలగు వీరులు తమ సాహసపరాక్రమములవలన విక్టోరియా పతకములను గడించిన యుద్ధతము పత్రికా పాఠకులకు తెలిసియున్నది. యుద్ధమునకు పోయిన బ్రిటీషు సైన్యములకు బహులు బ్రిటీషు ద్వీపములనుండి ఔరిటోరియలు పటాలము లిండియాకు పంపబడినవి.

యుద్ధరంగమునకు పంపబడిన పటాలముల వ్యయము నిండియాదేశము భరించునట్లు తీర్మానింపబడినది.

హైందవుల రాజభక్తి

మహారాజులు, నవాబులు, శ్రీమంతులు, యుద్ధ నిధికి ద్రవ్యము నిచ్చిరి. మైసూరు మహారాజు 50 లక్షలు, నైజాము 60 లక్షలు యుద్ధనిధి కిచ్చిరి. అన్ని రాష్ట్రములందును యుద్ధసహాయనిధు లారంభింపబడి నవి. లక్షల కొలది ధనము వసూలైనది. చెన్న రాష్ట్రమునందు వసూలైన ధనమును వ్యయము చేసి వైద్యసహాయనాక నిర్మింపబడినది. సంస్థానాధీశులు తమ రాజ్యములలోని పటాలములను యుద్ధరంగము నకు పంపిరి. ప్రజలు రాజభక్తి తత్పరులై సభలు చేసి ప్రభుభక్తిని విశదీకరించిరి. హైందవుల గాఢమైన ప్రభుభక్తికి జ్ఞాపకవర్తి, రాజవర్తనిధి, బ్రిటీషు ప్రజలు—అందఱు నాశ్చర్యభరితులై సంతసించిరి. దేశమునందచ్చటచ్చట రాజద్రోహకార్యములు పొడ నూపుచున్నను, హైందవుల నిశ్చలమైన రాజభక్తి యందు పాలకజాతికి గట్టి నచ్చుకము కలిగినది. రాజ నీతిజ్ఞులు యుద్ధానంతరము హిందూదేశపరిపాలనము నందు నూతనశక్తి మేర్పడవలయు నని స్లాఖించిరి. హైందవుల రాజభక్తిని శంకించిన సంశయాత్ముల ప్రలాప ములు కట్టుపడినవి. యుద్ధమువలన బ్రిటీషుద్వీపవాసు లకు హిందూదేశపు ప్రముఖత వెల్లడి నైనది.

నాకాబలులు

ఆంగ్లనాకాబలరక్షణమువలన హిందూదేశపు వర్తక వ్యాపారములు నిర్భయముగ సాగుచున్నవి. సెప్టెంబరు అక్టోబరు నెలలలో మాత్రమే యుద్ధము వలన హిందూమహాసముద్రమునందు వర్తకవ్యాపార ముల కవరోధ మేర్పడినది. ఎన్నెను కియచానుండి తప్పించుకొనిన జర్మను యుద్ధనాక. ఆ నాక సెప్టెంబరు 22-వ తేది రాత్రి 9-15 గంటలకు చెన్నపురిమీఁద నిప్పుగుండ్లను వేసి కొంత నష్టము కలిగించెను. రెండు మాసములలో 22 స్త్రీమరులను ముంచినది. నవంబరు మాసారంభమునందు కోకొసులంకల చేరువ నెడ్డెను తగులబెట్టబడిన తరువాత వర్తకవ్యాపారములు నిర్భయముగ సాగుచున్నవి.

ఒక్కయెడ్డెను దురంతకార్యములవలన హిందూ

మహాసముద్రమునందు కలిగిన సంతోభము వర్షనా తీతము. హిందూదేశవ్యాపారమున కాంగ్లనాకారక్షణమే శరణ్యముగ నున్నంతవఱకును నిట్టి నిస్సహాయ స్థితి యేర్పడుట సహజము. భరతఖండమునందు తర తరములుగ నాకావృత్తియం దారితేరిన నావికుల కులములు గలవు. నాకాదళమును నిర్మించుటకు తగిన సాధనసంపదలు గలవు. ఆ సాధనములు నాకాదళ నిర్మాణమునకై వినియోగింపబడినచో, ఆపత్సమయ మందు హైందవసైనికుల రీతిని, నాకాసైనికులు కూడ బ్రిటీషు సామ్రాజ్య సంరక్షణమునకును భరతవర్ష సంరక్షణమునకును ప్రాపు కాగలరు.

వర్తకము, పరిశ్రమలు

వర్తకవ్యాపారములు నిర్భయముగ సాగుచున్న ను, యుద్ధమువలన వ్యాపారమునకు భంగము కలిగినది. దిగుమతి సరకులయొక్కయు నెగుమతి సరకుల యొక్కయు మొత్తము తగ్గినది. హిందూదేశమునుండి జర్మనీ యాఫ్రికా దేశములకు 1913-14-వ సంవత్సరమునందు 42 కోట్ల రూప్యముల విలువ గల యెగుమతులును, జర్మనీ యాఫ్రికాలనుండి 9 కోట్ల రూప్యముల దిగుమతులును జరిగినవి. యుద్ధమువలన నా వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోయినది. స్వదేశపరిశ్రమ లుండియున్నచో, హిందూదేశమునకు సంగ్రామము మహాపాపకారియై యుండును. సహజపదార్థములు నిర్మితపదార్థములై పరిశ్రమలు వృద్ధి చెంది దేశాదాయము పెక్కురెట్లు హెచ్చియుండును. పాలకుల యాదాసీన్యమువలనను ప్రజల మాంద్యమువలనను నీ పని జరిగియుండలేదు. సంగ్రామమువలన దేశాదాయము సంకుచితము కాగలదు. జపాను దేశమునకు యుద్ధమువలన నమితమైన లాభము కలుగుచున్నది. ప్రాచ్యదేశముల వ్యాపార మంతయు జపానీయుల వశమైనది. జపాను దేశమునందు ధనలక్ష్మీతాండవ మాడుచున్న దని వార్తలవలన తెలియుచున్నది. జపానీయులు తమ ప్రాత మందుసామానులను తుపాకులను ఫిరంగులను 50 కోట్ల రూప్యములకు విక్రయించినట్లును, కోట్ల రూప్యముల సామానుల ననుదినము పంపుచున్నట్లును తెలియుచున్నది. హిందూదేశాభ్యుదయమునకు కూడ పరిశ్రామికాభ్యుదయము

సాధన మని ప్రజాపాలకులు గ్రహించి కార్యోపక్రమ మునకు పూనిన గాని సంపద లభివృద్ధి చెంది ప్రజా సౌఖ్యము హెచ్చుదు.

సంగ్రాహ ఫలము

యుద్ధము పరిసమాప్తి నొందిన తరువాత హిందూదేశపరిపాలనమునందు నూతనయుగ మేర్పడి, స్వపరిపాలనాదర్శమునకు పునాది యేర్పడుటబడి, ప్రజాసభ్యతకును జాతీయస్వాతంత్ర్యమునకును సోపానం బేర్పడు నని గంపె డాశ ప్రజలకుఁ గలదు. చిన్న జాతుల స్వాతంత్ర్యమును సంరక్షించుటయే యుద్ధము నకు మూలకారణ మని మంత్రిపుంగవుఁడు ఆన్వీక్షిస్తూ గారు చెప్పియుండిరి. ఆ రాజ్యాంగసిద్ధాంతము నాంగ్ల రాజ్యతంత్రములు హిందూదేశపరిపాలనమున కన్వయింపఁజేసి దేశీయుల కృతజ్ఞతను పడయుదురుగాత!

విద్యావ్యాపనము

బ్రిటీషు హిందూదేశమునందు 1912-13-వ సం. నందు పురుషులకు కళాశాలలు 128, ఉన్నతపాఠశాలలు 1278, ప్రారంభపాఠశాలలు 1,13,955 గలవు. అందు 32,931; 4,28,132; 44,28,531 మంది విద్యార్థులు విద్య నభ్యసించుచున్నారు. స్త్రీలకు కళాశాలలు 10, ఉన్నతపాఠశాలలు 114, ప్రారంభ పాఠశాలలు 13,694 గలవు. అందు 318; 18,515; 8,32,962 మంది విద్యార్థినులు గలరు. మొత్తమున 71,49,669 మంది స్త్రీపురుషులు విద్యనభ్యసించుచున్నారు. విద్యాభ్యాసమునకై వ్యయమగు సొమ్ము వివరము:—

రాష్ట్రాదాయము	రూ. 3,39,25,000
స్థానికాదాయము	,, 1,23,08,000
మ్యూనిసిపలు డ్రవ్యము	,, 33,28,000
విద్యార్థుల జీతములు	,, 2,40,52,000
ఇతరాదాయము	,, 1,65,96,000
మొత్తము	9,02,09,000

దేశాదాయము

యుద్ధము సాప్రాప్తమగుటవలన దేశాదాయము కొంత వ్యయము హెచ్చినది. దేశాదాయము రూ. 127, 54,95,000లు; వ్యయము రూ. 130,44,30,000లు; కొరత రూ. 2,89,35,000 లు. ఆదాయమునుండి విద్యకై 6 కోట్లను వైద్య సహాయమునకై 270

లక్షలును వ్యయము చేయఁబడినవి. సైన్యమునకై రూ. 22,35,49,000 లును, ఇది గాక యింగ్లాండునందు పెన్షను సామానులు మొదలగువానికి రమారమి 7 కోట్ల రూప్యములును వ్యయ మగును. సంవత్సరమునకు మొత్తమున 30కోట్ల రూప్యములు సైన్యదళములకును 54 లక్షలు నౌకాదళమునకును వ్యయ మగుచున్నవి.

సామ్రాజ్యకాసనిర్మాణసభ

యుద్ధసమయమందు వివాదాంశములు శాసన నిర్మాణసభలో చర్చింపఁబడకుండుట సమంజస మని రాజప్రతినిధి యభిప్రాయపడినందున, విశేషమైన శాసనము లామోదించఁబడలేదు. వానిలో అధికార విభజనశాసనము, ప్రొవిన్సులు స్థాల్కాజు కోర్టు చట్టము, మోటరు బిల్లు చట్టము, స్థానికాధికారుల యప్పు చట్టము, కాపీరైటు చట్టము, విమానశాసనము పేర్కొనఁదగియున్నవి. సురేంద్రనాథ బెనర్జిగారు స్థానిక స్వపరిపాలనమును గుఱించి యుపపాదించిన తీర్మానము లన్నియు నిరాకరింపఁబడినవి.

దేశభాషలయందు విద్య కలపుటను గుఱించి గౌరవనీయు లగు రామారాయణుగారు రుపపాదించిన తీర్మానము నిరాకరింపఁ బడుట విగుల సంతాపకరము. రామారాయణుగారు “మధ్యమపాఠశాలలందు విద్య దేశభాషలలోఁ గలపుటయును, నిర్బంధముగ రెండవ భాషగ నాంగ్లభాషను గలపుటయును విద్యావ్యాపనమునకును దేశభృదయమునకును సాధనములు గాన, నా మార్గమును పాలకు లవలంబించుట శ్రేయస్కర” మని యొక తీర్మానము నుపపాదించిరి. సురేంద్రనాథ బెనర్జి మొదలగు దేశభక్తులకు సమీత మీ తీర్మానమునందలి తత్త్వము బోధ్యము కాలేదు. ఎన్ని తరములు గడచినను నెంత ద్రవ్యము వ్యయము చేసినను నాంగ్ల భాష దేశభాషయై జనసామాన్యమునకు విజ్ఞానము గలపుటకు సాధనముకాజాలదు. ఉన్నతపరీక్షలు దుత్తీక్తులైనవారు సయితము దినచర్య యంతయు దేశభాషయందే గడపుచు నాంగ్లభాషను బాగుగ నుపయోగింపఁజాలకున్నారు. విద్యావంతుల స్థితి యిటు లుండి, కేవల మాంగ్లాక్షరజ్ఞులైన పామరుల గతి యెటులుండును? ఆంగ్లభాషాముఖమున విజ్ఞానవ్యాపనము సాధ్యమని యంగీకరించినను, దేశభాషావిజ్ఞానపు గతి

యేమి కావలయును? వర్తమానకాలమునందు మధ్యమ పాతశాలలలో దేశభాషలందు విద్య గణపఁగోరుట వింతగా నోచినను, కాలాంతరమున దేశభాషలందు విశ్వవిద్యాలయములు స్థాపితము లగుట కూడ సంభవము. విజ్ఞాన వ్యాపనమునకు దేశభాషలు ముఖ్యసాధనము లని పాలక పాలితులు సమ్మతించవలయును దేశభాషయము కలఁగోని వాని.

ఈ యేడు చేయఁబడిన శాసనములలో “ప్రజాక్షేమసంరక్షణశాసనము” యుద్ధస్థితివలన నవసరమైనను, కష్టములకు కారణము గావచ్చును. యుద్ధము త్వరలో ముగిసి యీ శాసనము పాలకులచే నుపసంహరింపఁబడుట శ్రేయస్కరము.

గత సంవత్సరములందు హిందూ విశ్వవిద్యాలయ శాసనమును గుఱించి పాలకులకును విశ్వవిద్యాలయ కార్యనిర్వాహకులకును సంయోజము కుదురుట ప్రశంసాపాత్రము.

గాంధీగారు

దేశభక్తిగ్రగణ్యుడైన గోపాలకృష్ణ గోకలె యొకస్మికమరణము సేతు శీతనగి మధ్య వ్యాప్తమైన భరతవర్షము నెల్ల దుఃఖసాగరిమునందు ముంచినది. హిందూదేశ సేవకసంఘము నందు గోకలె శాసనమును శ్రీనివాసశాస్త్రిగారు రలంకరించుట సంశోషప్రదము. సత్త్విగుణసంపన్నుడైన మోహనదాస కరుణాసాంద్ర గాంధీగారి స్వదేశాగమన సమయాబున భారతీయసోదరులు గాంధీదంపతులకు హృద్గతమైన స్వాగతంబు నొసంగిరి. ఆ మహాపురుషుడు హిందూదేశ సేవక సంఘమునందు చేరుటవలన దేశమునకు గొప్ప ప్రయోజన మేర్పడనున్న దని విశ్వసించఁబడుచున్నది.

బాతీయోద్ధమములు

జాతీయమహాసభ

ఇరువది తొమ్మిదవ జాతీయ మహాసభ సుప్రసిద్ధి న్యాయవాదులైన భూపేంద్రనాథబాసుగారి యధ్యక్షతక్రింద జయప్రదముగ జరిగినది. ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు సర్ సుబ్రహ్మణ్యయ్యగారు. ఉభయల ప్రసంగములును గంభీరభావభరితంబులై సభ్యుల నుత్సాహపరివశులను చేసినవి. అగ్రాసనాధిపతి యపన్యాసములోని యీ క్రింది వాక్యములవలన స్వరాజ్యా

దర్శమే జాతీయసభాదర్శ మని వ్యక్త మగుచున్నది.

“హిందూదేశసంతానము బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందలి యితర రాజ్యవాసులకుఁ గల బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాంతర్గతం బైన స్వపరిపాలనాస్థితి కలిగియుండుటయే జాతీయమహాసభాదర్శము.

“భవిష్యత్సందేశమును ప్రకటించుచు సముద్రములోనికి ప్రవహించుచున్న యీ మహాసదుల గానముతో నా కన్నపుటంబులు నీడుచున్నవి. సోదగప్రతినిధులారా! మనము పూర్వమువలె మన డెందములను పరశుద్ధముగ నుంచుకొందుము. అప్పుడే యీ సందేశము ఫలప్రద మగును. మానవులు కల్పించుకొనిన స్వల్పభేదములను మఱచిపోవుమను. మన పణతమ కలిగి మెలఁగుదము. దుఃఖిమానమున పరిశ్రమింతుము. అవిచారపూర్వకముగ తెచ్చివెట్టికొనిన యభిప్రాయభేదముల నణగఁగ్రొక్కదము. భవిష్యత్ఫలసంపాదనార్థమై మనము నిశ్చలవృద్ధముతో దేవుని దేశము నారాధించుమందము. మన యక్ష్మము మనకు సిద్ధించుట లేధ్యము. ప్రపంచ మంతయు లెక్కింపియినను, మన సంకల్పము నెఱవేఱకమానగు.”

భూపేంద్రనాథబాసుగారి వాక్యములను మన సము చేయుచు భారతీయు లందఱు నేకభావబద్ధులై దేశారాధనపరాయణులై దేశమాత నారాధించుచు భగవత్ప్రసాదమును పడయుదురు గాత !

అధికారుల సామభూతి

గతజాతీయ సభాసమావేశమునందుక విశేషము గలదు. ఉదాత్తభావసమన్వితులై శ్రీ పెంట్లండు ప్రభువుగారు, దేశభక్తిగ్రేసరుడగు సేంద్రనాథ బెనర్జిగారు ప్రసంగించుచుండగా, సభారంగము నధిస్థించి సభకు నూతనవికాసమును కలిగించిరి. ప్రభువు కార్యనిర్వాహకసభ్యుడు సర్ హెర్బర్టు స్టవర్సుగారును దేశీయ మహాసభకు దయచేసి సానుభూతిని తెలిపిరి.

సంఘసంస్కరణసభ

ఇరువదియెనిమిదవ సంఘసంస్కరణసభకు ఎస్. శ్రీనివాసయ్యంగారు రాహ్వానసభాధ్యక్షులు, మైసూరు యువరాజుగారు సభాధ్యక్షులు. శ్రీనివాసయ్యంగారు గతవత్సరంబున సాంఘికుల కలవరంబులకు కారణంబైన రజస్వల వివాహ శాసనమును విపులముగ చర్చించి దాని యవశ్యమును స్థిరపఱచిరి. మైసూరు యువరాజుగారు సంస్కరణప్రియు లనుటకు వారి విదేశగమనమే నిదర్శనము. వారి భావగర్భితోపన్యాసము నందలి యీ క్రింది వాక్యమువలన వారికిఁ గల సంస్కరణాభిమానము వ్యక్తము.

“అభివృద్ధిదేశము గాని క్షీణదేశము గాని పొందక నిలుకడ స్థితియందుంటు ప్రకృతిభగ్నము గాదు. మనము సంక్షోభముల ననుసరించి యేదో మంచిమార్గముల నవలంబింపవలయునో వాని నవలంబింపజేసి, క్రమక్రమముగ క్షీణదేశ నొంది తుదకు నాశనమగుదుము.”

యువరాజుగారి హిత్తోపదేశము సంఘాతము నులకు సంస్కరణీయము.

పరిశ్రామికసభ

ఐరోపామహాసంగ్రామమువలన మన దేశము నందు పరిశ్రమలు లేని గొప్ప కొఱత యాభూలగోపాలము విడిత మైనది. విదేశములనుండి రావలసిన యన్ని వస్తువులు ప్రియ మైనవి. ఎంత వెల పెట్టినను, కొన్ని వస్తువులు దొరకుట లేదు. ప్రతిదినమును కావలసిన కాకితములు, నిప్పు పుల్లలు, మందులు తగని ప్రియ మైనవి. రంగుల వెల విపరీతముగ పెరిగినది. చక్కెర ధర హెచ్చినది. గాజు సామానుల ధర రెట్టిగ మైనది. జపానుదేశపు పంట పండినది. పరిశ్రమలు స్థాపితములైనచో, మనదేశమునందు సులభముగ చేయదగిన వస్తు సముదాయము విశేషముగ కలదు. పరిశ్రమలు స్థాపితములగుటకు సాంకేతికవిద్యయు ద్రవ్యసంచయమును సాధనము లని త్యాగరాయస్వామిగారును మనమోహనరాంజీగారును చేసిన హిత్తోపదేశమును పాలకులు గమనింపవలసియుందురు. మన దేశమునందు పరిశ్రామికయంత్రాగారము లుండియుండినచో, బ్రిటీషు నైస్యమునకు యుద్ధరంగములందు మందుగుండు సామానులకు కొఱత యుండునా? ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము లేని దేశమునకు బలము కలుగుట సంభవము గాదు. ఆర్థికబలమునకు పరిశ్రమలు సాధనము లని జపాను దేశచరిత్రవలన స్పష్టముగ తెలియుచున్నది. పాలకులు పరిశ్రమల స్థాపనమునకు తోడ్పడియు ప్రజలు స్వదేశవస్తువులను పోషించియు హిందూదేశమునందు పరిశ్రామికొన్నత్యమును స్థాపింపవలయు నని సభాధ్యక్షులు చేసిన హిత్తోపదేశము నాచరణమునకు తెచ్చుట పాలకపాలితుల నియతధర్మము.

ఇతరసభలు

ఆస్తికమహాసభ బ్రహ్మజ్ఞానసభ మొదలగు వైవారాధనవిషయకసభలును గూడినవి. సకలసభల కార్యక్రమమును సంభాషణములను విమర్శించినవారలకు హైందవజాతీయనిగ్దాణమునకై రాజ్యాంగము

లందును మాతసాంఘికవ్యవస్థలయందును పరిశ్రామిక విషయములందును నూతనభావములుదయించిన వనియు భావానుగుణ్యముగ ప్రజలును పాలకులును కార్యపరత్వాత్మలయిన గాని ప్రయోజనము కలుగ దనియు విశదమగుచున్నది.

చెన్నరాష్ట్రము

ప్రజలు

చెన్నరాష్ట్ర విస్తీర్ణము 1,41,075 చదరపు మైళ్లు, జనసంఖ్య 4,14,02,000. ప్రజలు ద్రావిడ జాతీయులు. ముఖ్యభాషలు అఱవము, ఆంధ్రము, మలయాళము, కన్నడము. ప్రతి 1000 మంది జనులందును 407 మంది యఱవమును, 377 మంది యాంధ్రమును, 74 మంది మలయాళమును, 37 మంది కన్నడమును 23 మంది హిందుస్థానిని వాడుదురు. వృత్తులలో ముఖ్యమైనది వ్యవసాయము, 100 కి 68 మందికి న్యవసాయము జీవనాధారము. పంటలలో వరిపంట ముఖ్యము. నేతపరిశ్రమ పరిశ్రమలలో ముఖ్యము.

వ్యాపారము

సముద్రవ్యాపారము 1912-14-వ సంవత్సరము నందు రూ. 58,15,93,000 ల మొత్తమునకు జరిగినది. దిగుమతుల మొత్తము రూ. 16,97,76,951 లు; ఎగుమతుల మొత్తము రూ. 26,90,23,740 లు. ఎగుమతులలో నూనెగింజలు రూ 5,32,89,000 లవి, వోల్ట్ల రూ. 3,47,72,000 లవి, దూది రూ 3,08,96,000 లది.

విద్యావ్యాపకము

చెన్నరాష్ట్రమునందు గల 414 లక్షల ప్రజలలోను 31,30,000 మంది మాత్రమే వ్రాయను చదువును నేర్చినవారు. 1000 కి 138 మంది పురుషులును 13 రు స్త్రీలును మాత్రమే యక్షురజ్ఞులు. 1000 కి 6 రు వంతున పురుషులను 40 0 కి 1 రు వంతున స్త్రీలును అంగభాషాభిజ్ఞులు. 1913-14-వ సం. నందు పురుషులకు 29 శాస్త్రకళాశాలలు, 5 ప్రాచ్యకళాశాలలు, 3 వృత్తికళాశాలలు, 364 మధ్యమపాఠశాలలు, 26,018 ప్రథమపాఠశాలలును, స్త్రీలకు 2 శాస్త్రకళాశాలలు, 19 మధ్యమపాఠశాలలు, 1,443 ప్రథమపాఠశాలలును గలవు. పాలకపోషితవిద్యాలయములు గాక 720 ప్రజాపోషితవిద్యాలయములు గలవు. అందు ప్రథమపాఠశాల

లలో 12,00,249 మందియు, మధ్యమ పాఠశాలలలో 1,28,157 మందియు వృత్తికళాశాలలందు 986 మందియు, ప్రాచ్యకళాశాలలలో 7094 మందియు, శాస్త్రకళాశాలలలో 7094 మందియు, మొత్తము 14,69,945 మంది విద్యార్థులు గలరు ప్రతియేటను చెన్నపురి విశ్వవిద్యాలయమునుండి 600 మంది యుపపదాధ్యయిక్తులు వెలువడుచున్నారు.

ఆదాయశ్రయములు

రాష్ట్రోదాయము 1912-13-వ సంవత్సరమునందు రూ. 740 లక్షల రూప్యములు. అందు రమారమి 350 లక్షల రూప్యములు భూమి సిస్తువలనను 174 లక్షలు మద్యమువలనను వచ్చుచున్నవి. వ్యయమునందు పాలనమునకు 147, విద్యకు 82, పోలీసులకు 93, కోర్టులకు 70, వైద్యసహాయమునకు 30 లక్షల రూప్యములు వ్యయమగుచున్నవి.

పాలనము

పాలనము సభాప్రయుక్త రాష్ట్రపాలకునిచే నిర్వహింపబడుచున్నది. శ్రీ పెంట్లాడు ప్రభువు రాష్ట్రాధీశుడు. సర్. పి. ఎస్. శివస్వామయ్యరు, సర్ హెచ్. ఏ. ప్రవర్ణ, ఏ. జి. కాన్యా గాన్లు కార్యనిర్వాహక సభ్యులు. శాసనసభయందు ప్రజానియుక్త సభ్యులు 21 మందియు, పాలక నియుక్త సభ్యులు 21 మందియు, కార్యదర్శులు 6 గురును గలరు.

రాష్ట్రీయశాసనసభ

గత సంవత్సరమునందు పాలకులచేతిరుపతి దేవస్థానవిద్యా శాసనము, ఎస్టేటు శాసనము, వైద్యుల నామలేఖనశాసనము, అధికారవిభజనశాసనము ఆమోదింపబడినవి. నీటి పారుదల శాసనము, గౌ. రామచంద్రరావుగారు రుపపాదించిన నీటి పంచాయతీ శాసనము, అవిభక్త హిందూకుటుంబశాసనము, గౌ. శ్రీనివాస శాస్త్రిగారు రుపపాదించిన రజస్వలావివాహశాసనము విచారణార్థమై నిలుపుదల చేయబడియున్నవి. రజస్వలావివాహశాసనవిషయమై తీవ్రచర్చలు జరగుటయు భిన్నాభిప్రాయము లేర్పడుటయు పత్రికాపాఠకులకు విదితము. నీటి పంచాయతీ శాసనము ముందు విచారణకు రానున్నది. శాసనములోని యేర్పాటులు ముఖ్యముగ కృష్ణా గోదావరీ గుంటూరు జిల్లాలలోని రయితుల

కన్వయించును గాన, ప్రజలును ప్రజానాయకులును నిబంధనలను నిర్ణయించి నిశ్చితాభిప్రాయములను పాలకులకును రామచంద్రరావు పంతులుగారికిని తెలియజేయుట యత్యంతావశ్యము.

రాష్ట్రీయసభ

చెన్నరాష్ట్రీయసభలు నెగ్గారుపురంబున మెయి నెల మొదటి వారములో కూడినవి. రాజకీయసభ కాహ్వానసంఘాధ్యక్షుడు గౌ. ఆమంచెర్ల కృష్ణారావు గారు, అధ్యక్షులు గౌ. బయ్యా నరసింహేశ్వరశర్మగారు. ఇరువురి వ్యాసములును భావగర్భితములై స్వరాజ్యాదర్శమును నానాముఖముల ఘోషించుచున్నవి. స్వపరిపాలనావిధానము గ్రామములం దారంభమై రాష్ట్రములకును దేశమునకును నంతరంగములుగ నిర్మితముగావలయును. శర్మగారి యుదారాదర్శములను తెలుపుటకు వారి వ్యాసములోని చివర భాగ మిచట వ్రాయబడుచున్నది:—

“నేనే బ్రహ్మమును-అను సుపనిషద్వాక్యవందలి సత్యమును హిందువు లందఱును స్వానుభవమునకు తెచ్చుకొనవలసియున్నది. బాలసూర్యుని యుదయమున విరియు మంచువలె నీ విజ్ఞానభానూదయమున పరస్పరభేదములు స్వోత్కృష్టలు ఉత్తమాధమభిన్న భావములు మున్నగున నన్నియును గూడ-మాయమైపోవును. అట్టి జ్ఞాని యప్రతిహతుఁ డగును. మహమ్మదీయులు కేవలము ప్రజాప్రభుత్వవాదులు. క్రైస్తవుల డనిన ప్రజాప్రభుత్వవాది యని వేఱుగ నుడువనక్కఱలేదు. ఈ రీతిగా ప్రజాప్రభుత్వ సమస్యను బోధించుటలో సర్వచురములు నేకీభావమును కలిగియున్నవి. స్థితిగతులనుకూలముగ నున్నవి. స్థానిక స్వపరిపాలనమునుండి సామ్రాజ్యాధీన మగు స్వపరిపాలనమును పడయుట దూరస్థ మగు స్వప్రకృతి కాఁజాలదు; తన విలాసమున మనల నాకర్షించుచు దరి చేరినకొలంది దూరమునకు పరుగిడఁబోవునది గాదు. మిగుల ప్రాచీన మైనట్టియు, గతించిన వెక్కు శతాబ్దములనుండి వంశపరంపరాగతముగ లభించిన పరిజ్ఞానముచే నిండియున్నట్టియు, అచిరకాలముననే యఖండ భూమండలము నంతటిని పరిశుద్ధాస్తికమాగ్ధమునకు శాంతభావమునను నడపుటకును ప్రతిఘాతవుడు తనయందున్న కై వత్ తత్వమును గ్రహించునట్టియు త్రువస్థితికి రాగలుగునట్లు చేయుటకును నుద్దేశింపబడినట్టియు, భరతఖండమునకు న్యాయమగు సహాయము చేయుటకు తగిన వైశ్యమును పుట్టుకనుండియు స్వాతంత్ర్యముచే నభ్యసించిన యాంగ్లేయులకు కలుగునట్లు సర్వేశ్వరుడు వారి యాత్మలయందు ప్రవేశించి వారి కుత్సాహము కలిగించునగాక!”

భగవదనుగ్రహమువలన బ్రిటిషు పరిపాలకులకును హైందవప్రజలకును నీ యుదారసంకల్పంబులు హృదయస్థంబు లగుఁగాత!

సంఘసంస్కరణసభ

సంఘసంస్కరణసభ కాన్వేనసంఘాధ్యక్షుఁడు ఎమ్. చెంగయ్యగారు, సభాధ్యక్షుఁడు మహాదేవశాస్త్రిగారు. చెంగయ్యగారు రజస్వలావివాహములను చర్చించుచు శాసనసహాయము ధర్మసమ్మత మనియు నవసరమనియు సిద్ధాంతీకరించిరి. మహాదేవ శాస్త్రిగారు దేశాభ్యుదయమునకు బాల్యవివాహములును కులభేదములును పోవలయు ననియు, సంఘము వర్ణాశ్రమధర్మపద్ధతిననుసరించి నిర్మితము గావలయు ననియు, ఇతరవర్ణముల వారి నుద్ధరించి బ్రాహ్మణులను చేసి దేశమునం దంతట నొక్కబ్రాహ్మణవర్ణము మాత్రమే యుండునట్లు చేయుట సమంజస మనియు వాదించిరి.

ఇతరసభలు

పండిత సుందరయ్యగారు యాధిపత్యముక్రింద సనాతనధర్మరక్షణసభయుం గూడినది. పరిశ్రామిక సభకు నెమలి పట్టాభిరామారావుగారు రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. దేశాభ్యుదయమునకును పరిశ్రామికాభ్యుదయమునకును గల సన్నిహిత సంబంధము వారి వ్యాసమునందు బాగుగ విమర్శింపఁబడినది.

ప్రజావబోధము

చెన్నరాష్ట్రమునందలి యన్ని మండలములలోను కదలిక యేర్పడినది. దేశాభ్యుదయమునందు ప్రజలకును నాయకులకును సభిమాన ముదయించినది. ఆ యభిమానము సకలవ్యవస్థలయందును గోచరము.

ఆంధ్రదేశము

ఆంధ్రదేశము కొంత చెన్నరాష్ట్రమునకు వెలుపల నున్నను, చెన్నరాష్ట్రములోని తెలుగుభాగమునందలి గతసంవత్సర వృత్తాంతములు మాత్రమే యిచట పేర్కొనఁబడుచున్నవి. చెన్నరాష్ట్ర విస్తీర్ణము 141,075 చదరపు మైళ్లు, ఆంధ్రదేశపు విస్తీర్ణము సుమారు 70,000 చదరపు మైళ్లు. జనసంఖ్య 16,000,000 అది విస్తీర్ణమునందు రాష్ట్రములోని సగము ప్రదేశము నాక్రమించుకొని యున్నది; ప్రజాబాహుళ్యమునందును సంపదలందును సగము భాగమునకు

తక్కువగ నున్నది. ఆంధ్రభాషాస్థితియు ఆంధ్ర ప్రజాస్థితియు ఆంధ్రదేశ వృద్ధిక్షయములను కనుగొనుటకు సాధనములు. ఆంధ్రదేశమునందు సాంఘిక నైతిక రాజకీయాధిక జీవనము దినదిన ప్రవర్ధమాన మగుచున్నది. సంఘ స్థితియందు మార్పులు కలుగుచున్నవి. మతభావనలు మాటుచున్నవి. ఆర్థికస్థితి బాగుపడుచున్నది. భాషాభిమానము ప్రబలుచున్నది. రాజకీయ జీవనమునందు నూతనాదర్శములు ప్రజల హృదయముల నాకర్షించుచున్నవి. గతసంవత్సరమునం దాంధ్రదేశమున సమావేశమైన శాఖాసభలయొక్కయు ఆంధ్రమహాసభయొక్కయు కార్యక్రమమును విమర్శించినపు డాంధ్రదేశమునం దుదయించిన నూతనోజ్జీవము న్యక్తము కాఁగలదు. ఆనందసంవత్సరవైత్రమాసాదిని అయిదవ సంచిక ప్రకటింపఁబడినది. రాక్షస సంవత్సరమునం దాషాఢ మాస మారంభమైనది. పండ్లెండు నెలల వృత్తాంతము నిచట సంక్షేపముగ నైనను చేర్చుట కలవి గాదు.

పుస్తకభాండాగారసభ

ఏప్రిలు 1-వ తేదిని మొదటి పుస్తకభాండాగారసభ జెజవాడయందుఁ గూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు సూరి నరసింహశాస్త్రిగారు, అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములందువలె నాంధ్రదేశమునందు పుస్తకభాండాగారవ్యవస్థలను చేయుటదేశాభ్యుదయమునకు సాధన మనియును, ప్రస్తుతము 120 పోలుగుదేశమునందుఁ గల వనియును తెలిపియుండిరి. సభాధ్యక్షులు చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహచూగారు. అధ్యక్షులు సహజమైన యనర్గళ వాగ్ధోరణిచో శ్రోతల వీనులకు విందు గొలుపుచు పుస్తకభాండాగారంబుల ప్రయోజనంబును విపులముగ వివరించిరి.

రెండవ యాంధ్రమహాసభ

ఏప్రిలు నెల 11-వతేది నాంధ్రుల నూతనోజ్జీవనమునకు కేంద్రస్థానముగ నెంచఁదగిన యాంధ్రమహాసభ విజయవాడయందుఁ గూడినది. నానాభాగములనుండియు 2000మంది ప్రతినిధులు వచ్చియుండిరి. రావు బహదూరు పురాణము వేంకటప్పయ్య పంతులు గా రాన్వేనసంఘాధ్యక్షులు. న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులుగారు సభాధ్యక్షులు. వేంకటప్పయ్య పంతులు గారి కాంధ్రోద్యమ ప్రయోజనమునందు సంపూర్ణ

విశ్వాసము గల దని వారి వ్యాసమునందలి యీ క్రింది వాక్యములు విశదీకరించుచున్నవి.

“ఈ యుద్ధము న్యాయము లగు నిభిలాషలన నుద్ధరించినది గాన, నాంధ్రులయొక్క మతమే కాక యాంధ్రేతరుల యొక్క గొంతున ప్రభుత్వమువారియొక్కయు సాధరణములకు పాత్ర మగుచున్నది. ప్రచురింపబడిన గ్రంథములలో నీ యుద్ధముయొక్క యావశ్యకత చక్కని పేతువులతో నిశ్చయింపబడినందున నెంత మాత్రమును వివాదాస్పదము కా నని నిశ్చయింపదగును?

“ఏకభాష యనునది మనుష్యుని మనుష్యునితోడను మనస్సున మనస్సుతోడను నేకీభాషమున పొందింప శక్తిగలిగి పరస్పర సానుభూతిజనక మయియుండుట సహజము. ఏక భాషను మాటలాడువారు సాధారణముగా సమానచారిత్రము సమానాచారములు ధర్మములు మతము అభిలాషలు మొదలగునవి గలిగి సమాన వాఙ్మయ సాధనముననే పురోవృద్ధిని పొందవలసియుండును.

“ప్రతి మనుష్యుడును స్వభావ సహాయము చేతనే గ్రహించును యోచించును; నూతనవిద్య యములను భావించును, కల్పించును; అన్యభాషయందట్లు చేయజాలడు. కావున స్వభావయందువిద్యాపరిశ్రమ కలుగనిచో మనుష్యులకు సాధారణముగ ప్రతిభ యుండును. అందువలన స్వదేశవాఙ్మయవృద్ధి కానేరదు. దేశమునకు ముఖ్యముగా కావలయు జ్ఞానసంపత్తి జనసామాన్య లండలకు నింగ్లీషు భాషామూలముగ లభించుట కష్టతరము. ఆభాష ములభసాధ్యము గాదు. అరుదైనతనములకంటె నెక్కువకాలమునుండి ప్రభుత్వము వారా విద్యను వ్యాపింపజేయుచుండినను, నిప్పటి కది స్వల్పముగ నేర్చుకొనఁ బడియున్నది. సామాన్య జనున కది యబ్బునే లేదు. ఇతఁ ముందు క్రమేణ సర్వకళాసాహదులయందుఁ గూడ సర్వత్ర స్వభాష మూలముగ విద్య నేర్పుటకు తగు నేర్పాటులు చేయఁబడునని నమ్మఁబడియున్నది. ఇట్టి కారణములచేత నాయా భాషలు మాటలాడఁబడు ప్రదేశములను విద్యాపరిపాలన వ్యవహారమునకు తగిన ప్రత్యేక ఖండములుగా నేర్పఱచుట మిక్కిలి సహజమైన పద్ధతి గాని బహుభాషలు మాటలాడఁబడు నేక ప్రదేశమునట్టి ఖండముగా చేయుట లాభకారి కాదు. ఇతర వ్యవహారములకును నట్టి ప్రదేశములే యోగ్యమయిన ఖండములుగా నెంచుట శ్రేయస్కరము. ఈ కారణముననే యీ యుద్ధమును తెలుగు జిల్లాల ప్రయత్నము లేక ‘యాంధ్రోద్ధయ’ మను రూపమున వికాసమున పొందిన దని తలంచుచున్నాను.”

వేంకటప్పయ్య పంతులుగారు సూలాంధ్రప్రపంచాభ్యుదయమునకు తమ సూక్ష్మదేహముతో సయితము తోడ్పడెదరుగాక!

సభాధ్యక్షుని సందిగావస్థ

సభాధ్యక్షులైన న్యాయతి సుబ్బారావు పంతులు

గారు చిరకాలము తమ జీవితమును దేశారాధనకై వినియోగించిన ప్రసిద్ధపురుషులు. యశావనదశయందలి యుత్సాహము వాగ్దేశదశయందు సామాన్యముగ కన్పట్టదు. సిరివ్యవస్థలను మార్పుటయం దుదారభావసంపన్నులు సయితము వెనుకంజె వేయుచుండును. ఇట్లాండు స్వరాజ్యాదర్శమును వంగవిభజనసంహారమును తీవ్ర వివాదములకు గుఱియైనవి. సుబ్బారావు పంతులుగారి యాంధ్రోద్ధయముపట్ల సంపూర్ణ సానుభూతిని కలిగియుండియు, నాంధ్రరాష్ట్రాదర్శముపట్ల సంశయము కలిగియుండుట యొక వింత గాదు. దీనికి కారణంబులు పెక్కు లుండును. పంతులుగారి యుపన్యాసమునందలి కడపటి వాక్యములను చదువువారలకు వారి కాంధ్రోద్ధయముపట్ల సంపూర్ణ విశ్వాసము గల దని నమ్మకము కలుగుచున్నది.

“ఈ మార్పు ఇండియాదేశములోని పరగణాల మాట్టులో చేరవలసినదిగానున్నది. భాషలప్రకారము పరగణాల నేర్పఱచినందువలన లాభము కలుగు ననియు, ఆంధ్రరాష్ట్ర మేర్పడిన ప్రతి తెలుగు జిల్లాలోని యాంధ్రులనభివృద్ధి పొందుననియు ప్రకాశిప్రాయము నేకముఖమునకు తెచ్చుకై యాంధ్రరాష్ట్రము కొరవా రెల్లరును ఒక సమాజముగా నేర్పడి పనిచేసినయెడల బాగుండు నని నాయభిప్రాయము. నవీనాభిప్రాయములను వెల్లడిచేసి యెల్లరచేతను ఒప్పింపవలసినప్పుడు ఇట్టి సమాజము లేర్పడుట ముఖ్యము. అట్లు చేసినయెడల ప్రభుత్వమువారు గూడ పరగణాలయొక్కయు, సాధ్యమైనంతవఱకు స్వదేశ సంస్థానముల యొక్కయు చావులను భాష ననుసరించి సాధ్యగునంతవఱకు మార్పుట యావశ్యక మని యెంచిగాని, తెనుగు జిల్లాల యభివృద్ధిని పట్టి ప్రస్తుతపు రాజధానిక్రింద నుండుట రాజ్యపరిపాలనకు అననుకూల మని యెంచి గాని తెనుగుభాష మాటలాడువారిలో అందఱికిని గాని పలువురకుఁ గాని ప్రత్యేకరాష్ట్ర మియ్యవచ్చును.

“ఆంధ్రోద్ధయము ఆంధ్రులలో వికాసత్యమును పురికొల్పి తన్మూలముగ భారతబాళీయ గమ్యస్థానమును కాంక్షించుచున్నది. ఈ కార్యము కష్టసాధ్య మైనది. అయినను పవిత్ర మైనదియు, యశస్కర మైనదియు నగు కార్యమై యున్నది. ఈ యేకభారతీయనిర్మాణమున ఆంధ్రులు ముందంజె నేసి యితరసంఘములవారికి మార్గదర్శకులుగా నుండుటకంటె ఈశస్కరమైన యుత్కృష్టకార్యము మరెద్ది కలదు? నీ రెచ్చటికి పోయినను సత్యసంధు లనియు, వీరు దేశసేవకై స్వాధ్యక్షకార్యము చేయుటయందు మార్గదర్శకు లనియు వీరికి పేరు వచ్చుటకంటె నేమి గౌరవమేది కలదు? భూర్యకాలమందు ఆంధ్రవంశమువారు భరతఖండములో అధికభాగమును పరిపాలించుచు బౌద్ధత్యమును పొందినారు. ఆ ప్రకారముగా వీరు వికాసత్యమును

గాంచి తమ బుద్ధికోశాల వికసించినప్పుడు ముందు కూడ ఇతర జాతులవారితో అధికాన్నత్యమును పొందుట కేమి సంతోషము? విహితముగ వ్యవహరించుట అభివృద్ధి చెందినప్పుడు మీ పేరు పరదేశము లయందు వ్యాపించి మీ భారతమాతకు గౌరవమును తీసికొనిరారా? ఈ యదృశ్యమును భగవంతుడు జయప్రదముగా చేయునుగాక!

హిందూ దేశమునందు జాతీయజీవనాభ్యుదయ సౌకర్యమునకును స్వరాజ్యాదర్శప్రాప్తికిని భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములు సాధనము లనియు నాంధ్రదేశాభ్యుదయమున కాంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము సాధన మనియు నొక తీర్మానము, వాదప్రతివాదములు ప్రబలముగ జరిగిన పిదప, సభ్యులచే నామోదించబడినది. కార్యసాధనమునకై యాంధ్రదేశ సేవకసంఘము స్థాపించబడినది. అయి డెకరముల భూమియు 6,000 రూప్యములును సహాయార్థ మొసంగబడినవి.

కార్యదర్శి నివేదిక

• ఆంధ్రోద్యమప్రాప్తికై సకలవిధముల పాటుపడుచు, కార్యదర్శిగ నున్న కొండ వేంకటప్పయ్యగారి నివేదికలోని చివర భాగము ఆంధ్రుల భావవీర్యమునందు సుస్థిరముగ నిలువ నర్హము గాన నిచట పునర్ముద్రితము.

“కాని, ఆంధ్రమహోద్యమ కార్యక్రమము అనంతము. కార్యసాఫల్య సాధనములు మితసంఖ్యాకములు. ద్రవ్యోపపత్తి స్వల్పము. కార్యసాధకులును అంతగా గానుపించరు. కావున కార్యఫలములు చాల భాగము మృగ్యములే. ఆంధ్రులు తమ పూర్వచారిత్రమును ఇంకను చక్కగా నెఱుంగరు. స్వతంత్రసామర్థ్యములయందు విశ్వాసము ఇంక నంతగా నుద్భవించలేదు. జాతీయాన్నత్య సాధనము లంతగా పట్టుపడుట లేదు. జీవితాదర్శములందు చిరతరాభ్యుత్సాహములు తప్ప క్రొత్తక్రొత్తలు క్రొక్క శేరరు. ప్రముఖులు సయితము నూత్నాదర్శ శ్రేణిమాత్రమున బెదరి తారుమా రగుచున్నారు. ముట్టిమార్గమునుండి బుద్ధిని మరల్చుట కియ్యకొనరు. కావున ఆంధ్రమాతృ సేవకులు ఆంధ్రోద్యమముయొక్క నిజస్వరూపమును ఊహించుట పట్టె పట్టెలను జనుల హృదయాలరంగముల ప్రతిఫలించునట్లు ఉద్ద్యమింపవలయును. బుద్ధిమంతులు తమ బుద్ధియును, విద్యావంతులు తమ విద్యయును, భగవంతులు తమ ధనమును దేశమాతకు అర్పణంబు గావించి ఆంధ్రజాతీయోద్ధాణకు సన్నద్ధులు కావలయును. ఆంధ్రనాయకులు ఆంధ్రవాణి గునాదంబునకు చెవియొగ్గి ఆంధ్రోద్యమచర్యమును అభిలషించి గాఢముగ దేశభక్తితో కార్యకలనంబునకు దిగి, ఆంధ్రజనాధిపత్యాపాంబుగ తమకుం గల బుద్ధిబలమును, విద్యాబలమును, ద్రవ్యబలమును ఆంధ్రమాతృ దేవతాపాదపద్మంబులకు సమర్పణంబు గావించి, తమ కాయకర్మమును నిలుపుకొని, సార్థకము చేసికొనెద రని నమ్మచు ఇంతట వికసించెద.”

ఆంధ్రమహిళాసభ

అయిదవ యాంధ్రమహిళాసభ కూడ బెజవాడ లో ఏప్రిలు నెలయం దాంధ్రమహాజనసభవలెనే కూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షురాలు సూరి భ్రమరాంబ గారు, సభాధ్యక్షురాలు కొటికలపూడి సీతమ్మగారు. స్త్రీవిద్యాభివృద్ధికై పాటుపడిన విరేళలింగము పంతులు గారిని గురించి సీతమ్మగారు నుడివిన వాక్యము లిచట పొందుపఱుపబడినవి.

“కష్టములకు వెఱవక యాత్మరునివై భార ముంచి తమ ప్రయత్నముయొక్క ఫలాఫలముల నీకృతుని హస్తమండే యుంచి యోషికతో సత్కార్యముల నాచరించినవారి కీకృతుండు తోడుపడి కార్యసాఫల్య మొనర్చు నని మన మీ యుదాహరణమునల్ల సేర్పుకొని మనము మంచి వనినమ్మిన సత్కార్యములను విడువక కొనసాగించు కొనవలయును. మన కట్టి యత్నున్న తి కలిగించుట కీ మహిళాసభలు తోడ్పడి వర్ధిల్లునుగాక!”

ఆంధ్రసనాతనధర్మసంరక్షణసభ

ఈ సభ కిది మొదటి సమావేశము. బెజవాడ యందు కూడినది. తుల్ల పాటి శేషచలము పంతులుగార గ్రాసనాధిపతులు. వారి యుపన్యాసములోని యా క్రింది వాక్యములవలన సభోద్దేశములు గ్రాహ్యములు.

“ఆంధ్రుల దృష్టి యంతయు ప్రస్తుతకాలమున రాజకీయవిషయములయందే ప్రసరించుచుండి, సనాతనధర్మసంరక్షణం దొకించుకయు ప్రసరింపకుండుట కడు శోచనీయము. రాజకీయ విషయములలో పాటుపడుట కితర దేశస్థులు మార్గదర్శకు లయిరి. సర్వకాలములకును సనాతనధర్మవిషయమున దేశముల కాదర్శముల నిచ్చు నది భరతవర్షమే గాని, మరియొక దేశము కానేరదు. ఇదియే మన పూర్వులు దాచియుంచిన ధనము. కావున సనాతనధర్మమున శేమాత్రము భంగము కలుగకుండ, దేశాభివృద్ధి కలుగుట యెట్లుగా యోచించుట మన యాంధ్రులకు ముఖ్య కర్తవ్యము.”

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు

ఇయ్యది కాకినాడపురంబున ఏప్రియలు 14-వ తేదీని కూడినది. సన్మాన సంఘాధ్యక్షులు పోలవరము జమీందారుగారు. సభాధ్యక్షులు కిళాంబి రామానుజాచార్యులుగారు. వారి యుపన్యాసమునందలి వాక్యము లిచట నుదహరింపబడుచున్నవి.

“కొంతకాలము క్రిందట నుచ్చదేశ ననుభవించిన యాంధ్ర సారస్వత మిటీవల ఓడించి మరల నభివృద్ధికి నచ్చుచున్నది. ఇట్టి సమయమున విశేషోపయోగములు కాని నిర్బంధములచే దాని నరికట్టక వాఙ్మయాభివృద్ధిని చేయుట కాంధ్రవిద్యనృహజనులకు ప్రార్థించుచున్నాను.”

ఏప్రిల్ 11, 12 తేదీలయందు ఆదివేలము మహాసభయును బెజవాడలోఁ గూడినది. సంఘాభివృద్ధికి అవసరములైన తీర్మానము లామోదింపఁబడినవి.

విశాఖపట్టణమండలసభలు

రాజకీయసభ మెయి 14-వ తేదీని అనకాపల్లియందుఁ గూడినది. భూపతిరాజు వేంకటపతిరాజుగారగ్రాసనాధిపతులు. వారి కాంధ్రరాష్ట్ర ప్రయోజనము పట్ల సంపూర్ణ విశ్వాసము గలదు. ఆంధ్రోద్యమ విషయమై రాజుగారు చేసిన ప్రసంగ మంతయు ముద్రింపఁదగినది. అయినను కొన్ని వాక్యములు మాత్రమే లిచట ముద్రింపఁబడు చున్నవి.

“దాదాపుగ వాంఛలలో నాయకు లనఁదగినవా గందఱును, ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకరాష్ట్ర మేర్పడవలయు ననుట యుక్త మనియు, ఇది పొందఁదగిన యొక యాదర్శముగ నుండఁదగిన దనియు, ఏకాభిప్రాయమై యున్నారు. మొన్నటి యాంధ్రసభలో వీరియొద్దినుండి మార్పు కనఁబడుట నాకు సంకోచకరముగ నున్నది. ఆదర్శమని యొకసారి యంగీకరించిన తిర్మాని, దానికై యాందోళన మునర్చుట నెప్పటికో నిలిపివేయుట కేలము పొగపాటు. తాము చేయు శాస్త్ర యాప్రధానకార్యమును, దానివలన కలుగఁబోవు పర్యవసానములను, విచేకముతో గ్రహించునట్లు జనసామ్యమునకు బోధించుట యీ విషయమునందు శ్రద్ధగల ప్రతివానికిని ఘట్టము నుండుట నిజము.”

ఏ. పి. పాత్రాగారి యాధిపత్యముక్రింద పరిశ్రామికసభయు, అప్పమహాతులుగారి యాధిపత్యముక్రింద సంస్కరణసభయుఁ గూడినవి. అవసరములైన తీర్మానము లత్యుత్సాహముతో నామోదితములైనవి.

ఏడవ యాగ్యవైశ్యమహాసభ

ఈ సభ యేలూరునందుఁ గూడినది. చల్లా గురు స్వామిశ్రేష్ఠిగారి రధ్యక్షులు. మోతే గంగరాజుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు. వారి యుపన్యాసమునందు, వైశ్యుల పురోభివృద్ధికి సాధనంబులైన నిద్యను వ్యాపారమును పరిశ్రమలను సభివృద్ధిచేయు సాధనంబులు చర్చింపఁబడినవి. అందలి కొన్ని వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

“ఆగ్యవైశ్యుల మగు మన కీ రాజధానియం దాంధ్రులే మాత్రమే గా నున్నయది. అధికసంఖ్యాకు లాంధ్రదేశంబుననే యుండుట చేతను, మన సభలుకూడ నాంధ్రదేశంబుననే జరపఁబడుటచేతను నాంధ్రప్రవృత్తము తదభివృద్ధి తిన్నా నామార్గవిజయము మొదలగు నానింగూర్చి ప్రశంసింతుక తీరుదు. అది హిందూదేశీయ మహాజనుల,

భావయందుఁ దప్ప తక్కినవానిలో, ననుసరించుచున్నది. అదియు నానామలజాతియుతంలై యున్నయది. దానియందును వైశ్యభావము నూచింపఁబడుచున్నను, తదభివృద్ధికి నితరేతరభావగ్రాహ్యంబునకును సామాన్యభావ యావ్యక్తం బనియు దానిచే పరోపకారము కొఱకు పాటుపడవగు ననియు నెఱవఁబడుచున్నది. ఆంధ్రరాష్ట్రమును త్వవ వాగ్రాప్రతికలచేతను తదితరులచేతను వివాదింపఁబడినను, నిరాశ్చర్యములే.”

గుంటూరుమండల రాజకీయసభ

జూనునెల 4-వ తేదీని ఒంగోలునందు 23-వ గుంటూరుమండలసభ కూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు బి. లక్ష్మీనారాయణరావుగారు. సభాధ్యక్షులు వింజమూరి భావనాచార్యులుగారు. ఉభయులును నాంధ్రరాష్ట్రాదర్శమును ప్రస్తుతించిరి.

“ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ మవసర మని మన గుంటూరు మండలము వారు గడచిన మండలసభయొక్క 10-వ తీర్మానమున ని యుద్యమమును ఆమోదించియున్నారు. కమ్యూనిస్టు మహాజనసభ లీ యుద్యమమున కనుకూలములుగా నున్నవి. ఈ నడుమ మదన పల్లి డివిజనులు కాన్ఫరెన్సునందును ప్రత్యేకరాష్ట్రవిషయము నంగీకరింపక పోయినను, ఆంధ్రోద్యమము నామోదించుమఁ దీర్మానింపఁబడెను. ఇట్టి యుద్యమము కొలఁదికాలములోనే యాంధ్రదేశ మెల్ల వ్యాపించి జనాంగీకారము పొందియున్నది.”

“మన యభివృద్ధి నిమిత్తమును సౌఖ్యము నిమిత్తమును ప్రభుత్వమువారు వేయవలసిన విధు లనేకము లున్నను స్వయంకృషిచే మనము పూనవలసిన యభివృద్ధిమార్గములు మాత్రమే సుఖ్యకు మీటి యుండుటను మనము మఱచిపోరాదు. ప్రపంచమునం దేదేశము గాని ప్రజలయొక్క, అందును విద్యాధికులయొక్క, స్వయంకృషియు స్వాగత్యగమును లేకయే కేవలము ప్రభువుల యాదార్యమువలననే యున్నతస్థితికి వచ్చియుండినట్లు కానము. ప్రజలయొక్క యభివృద్ధికి దగిన మార్గములను పూనుట ప్రభుత్వమువారి పనియే యయినను, వారు చేయు పనులు విద్యాధికుల కృషియు స్వాగత్యగమితములు లేక వర్ధిల్లఁజాలవు.”

సంఘసంస్కరణసభ

పగునేడవ గుంటూరుమండల సంఘసంస్కరణసభ కూడ ఒంగోలునందు చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారి యధ్యక్షతక్రిందఁ గూడినది. సుప్రసిద్ధులైన లక్ష్మీనరసింహము గారి భావము లాంధ్రప్రపంచమునం దంతటను వ్యాపించియున్నను, వారి వ్యాసమునందలి కొన్ని వాక్యము లిచట సాక్షుల భావాన్నత్యమునకై చేర్పఁబడినవి.

“జపాను అమెరికా మున్నగు దేశములతో కులదూరగవలె నన్నవారితో బాటు సంఘసంస్కరణము చేయుడు, కార్యాచరణకూర్చు భగవంతుడు. కొంతమంది తమకు వైరము లేనివో, ముందంజ వేయవారికి సాయము నేయబూనుకొనుడు. అప్పుడే సంస్కరణము జయమొందును. ఆగ్ర్యమునీ సంతతివార మని చెప్పుకొనుచు మనసంఘమును ఇంత యుగోగతికి తెచ్చుట సమంజసము కాదు. మన యాంధ్రోద్యమముయొక్క పురోవృద్ధి ముఖ్యముగా సంఘసంస్కరణముపై నాధారపడియున్న దని దృఢముగా నమ్ముడు. కాలానుగుణముగా మన ప్రస్తుతావసరములను బట్టి సంఘము నెప్పుడు సంస్కరించు కొందుమో మన యాంధ్రోద్యమము సయిత మప్పుడే యభ్యున్నత దశకు వచ్చును

దత్తమండల సాంఘిక సమావేశము

ఇయ్యది జూను నెల 6,7 తేదీలలో గుత్తియందుఁ గూడినది. గౌ. కేశవశిల్ప గారతీసులకు హృదయంగమం బైన స్వాగతం బొసఁగిరి. రావు బహద్దరు సుబ్రహ్మణ్యము పంతులుగారు అగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. వారి వ్యాసము సంఘాభిమానమును దేశాభిమానమును సూచించు భావములతో నిండియున్నటు లీ క్రింది వాక్యములు తెలుపుచున్నవి.

“అందఱు నిప్పు డాంధ్రోద్యమమును గూర్చి మాటలాడుచున్నారు. ఈ విషయమును నిష్పక్షపాతముగ నాలోచించుట మంచిది. ఈ జిల్లాల ముఖ్యభావ యాంధ్రము. మనకు తెలిసినంతవఱకు డాంధ్రరాజ్యాలచేతనే యీ దేశము పరిపాలింపఁబడుచుండెను. ఇచ్చటికన్నడ భాగమునందలి యాచారములు తెలుగువారి యాచారములఁ బోలియున్నవి. ఈ జిల్లాలలో నెచ్చటను కన్నడ భావ యందు సాహిత్య గ్రంథములు వెలువడుట లేదు. కన్నడజను లందఱును సాధారణముగా వ్యవహారకార్యముల వ్రాతలను తెలుగు అక్షరములతోనే వ్రాసికొందురు. నిర్దేశింపవలసినచో నీ జిల్లాల ఆంధ్రములే కాని యుద్యమము కావు. అట్టి యీ జిల్లాలలోని మన మాంధ్రోద్యమమును గూర్చి యాపేక్ష వహింపరాదు. ఈ యుద్యమము కాదు. ప్రపంచము దేయుద్యమమందైనను మన ముత్సాహము లేనంత మాంధ్యము కలవారము.”

“ఆంధ్రోద్యమము మన దేశమునం దిన్ని పోట్లను వ్యాపించి యున్నదా యని యుపాధియే గాని వేరు కాదు. తమ స్థితి నభివృద్ధి నొందించుకొనుటకై దేశీయులందు కల్గిన యకాంతియే యిట్లు పరిణమించినది. తమ పూర్వ చరిత్రము, సుందర సారస్వతము, ఫలవంతమగు భూమి యింక నిట్టి స్వాభావి కైశ్వర్యముల యాధిక్యము నెఱింగియుండి తమ యాచారభావముల మఱచిపోని జమిందారులతో కూడియున్న యుత్తర సర్కారు నివాసులగు నాంధ్రజనులు మేల్కొనిచూచి, తాము అన్యజాతుల కన్న చీలిత యాత్రయందు

వెనుకబడియుండుటను గమనించి నిద్రనుండి లేచినవారివలె ననేక దిశల ననేకవిధముల లోంపఱగా ప్రయత్నములు సల్పుచున్నారు.

“ఈ విషయమును ఆంధ్రనాయకులు మనుకార రహితులై తమ న్యాయబుద్ధి నెల్ల నుపయోగించి యీ ప్రశ్నను విమర్శించుట తగును. ఉన్న దున్నట్లు చెప్పవారిపై కొన్ని విరోధి విమర్శనలు కలుగక తప్పవు. నెద్ద సమస్యల నాలోచించి చర్చించునప్పుడు అధిక సంఖ్యాకుల యుద్దేశము నే మనము నంగీకరింపకపోయినను బాధలేదు.”

కర్నూలు మండలసభ

ఆగస్టు 22-న తేదినీ కర్నూలునందు మొదటి కర్నూలు మండలసభ గూడినది. ఇంతవఱకును 24 కృష్ణామండల సభలు గూడుటయును, కర్నూలునం దిది మొదటి సమావేశ మగుటయును కర్నూలు మండల మాంధ్రదేశమునందు రాజకీయ సాంఘిక జీవనమునందు ముందంజ వేయుట లే దని సూచించుచున్నవి. గతమునకు నగచుటవలన ప్రయోజనము కలుగదు. దత్తమండల వాస్తవ్యులు మున్ముందు తమ మండలాభ్యుదయమునకై యధికతరోత్సాహముతో పాటుపడి వెనుకటి మాంధ్యమునకు ప్రతీకారమును కల్పించుట శ్రేయస్కరము.

మండలసభకు ఎన్. వి. నరసింహ రావు పంతులు గారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు, దివాన్ బహద్దరు కరుణాకర మీనన్ గారు సభాధ్యక్షులు. సన్మానసంఘాధ్యక్షుల యుక్తన్యాసమునందలి కొన్ని వాక్యము లిచట చేర్చఁబడుచున్నవి. వానిని చదివినవారిల క్షాంధ్రోద్యమ తత్త్వము బోధ్యమగును. నరసింహ రావుగారు స్థానిక స్వపరిపాలనమును గుఱించి చేసిన విమర్శనము బాగుగ నున్నది.

“ఆంధ్రదేశీయమైన యొకజిల్లాలో జరగు నీ ప్రతినిధిసభలో నాంధ్రోద్యమమును గుఱించి నేను ప్రస్తావించుట విధ. ఈ యుద్యమము పత్రికలలోను వేదికలమీదను భిన్నాభిప్రాయములచే బద్ధితమగుచున్నది. ఈ యుద్యమమును గొండియు తిన్నగ గ్రహింపక అపార్థము చేసికొనిరి. కాగ్యసాఫల్యమును బొందు నాధారములయందంతరి ముండవచ్చును గాని, యీ యుద్యమ మిండియాదేశీయ మహాసభయొక్క పరమావధులను లొండఁగోరుచున్నదే గాని యందు లకు తగ్గినది కాదు. ఇండియా కా గొప్ప దేశీయోద్యమమువలె, నీ యాంధ్రోద్యమము, జననమువలన గాని స్థానికవాసులవలన గాని యాంధ్రదేశమును స్వదేశముగఁ గలవారి సంపద నొక్కటిగఁ జేర్చుటకుఁ గోరుచున్నది. ఇది భావముబట్టి యేర్పడిన యుద్యమము. మన లోకవ్యవహారములకు సంబంధించిన దేశీయమహాసభయొక్క యుద్దేశమునే యనుసరించినది. ఈ యుద్యమముయొక్క అసరాగొని చెప్పక

బడు నన్నింటిని గాని చేయబడు నన్నింటినిగాని యంగీకరించుట సాధ్యము కాకపోవచ్చును గాని, మన మాతృదేశాభివృద్ధికి గోరు సదుపాయము దేవ్వడు గాని యీ యుద్వ్యమోక్షము నాడేపింప నోపడు. ఈ యుద్వ్యమందర్భమున వివాదమునకుఁ జోటిచ్చు నంతముల ప్రస్తావన నుండనిచ్చి, యిందుతో సంబంధించిన విద్యావిషయిక (ఈ విషయమున మాత్ర మభిప్రాయభేద ముండఁజాల దని తలఁచెదను.) ప్రస్తావనను గుఱించి మాత్రము కొన్నిమాటల నుడువఁబూనెదను. విద్యతోఁ జేరినంతమట్టుకు యోచించినచో, నీ యుద్వ్యమముయొక్క యుద్దేశ మాంధ్రదేశమున కొక విశ్వవిద్యాలయ మేర్పడవలయు ననుటయే.

“సామాన్యముగ నొక్క దేశభాషక యెక్కువ ప్రచార మెంతవఱకుఁ గలదో అంతవఱ కొక భాగముగ గ్రహించి యంత కొక విశ్వవిద్యాలయము కేర్పఱచినచో, దేశభాషలద్వారా విద్యావ్యాపనకుఁ బూనుకొనుటకుఁ గడు సులభముగ నుండును. దేశభాషల యుపయోగము విద్యార్థుల విషయగ్రహణశక్తికిని, బుద్ధివికాసమునకును, పరిశోధనాశక్తికిని చాల తోడ్పడఁగలదు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయస్థాపన మాంధ్రజిల్లాల నివాసులయందు గొప్ప మార్పును కలిగించును. ఈ తీరున, ఇండియాదేశమునందలి పలుభాగములలో నభివృద్ధి సంఘటిల్లెనేని, దేశ మంతయు సమష్టి నభివృద్ధిగాంచి ప్రపంచమందు గౌరవనీయులు లగు గొప్ప దేశములలో నొక్కటి కాఁగలదు. బోధనాశాలయు, బసవసతులును గల విశ్వవిద్యాలయ మొం దాంధ్రదేశమునకుఁ ద్వరలో స్థాపింపఁబడునని నెమ్మదిని కోరుచున్నాను.”

కర్నూలుమండల సంఘసంస్కరణసభకు సి. వి. కృష్ణస్వామయ్యగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు, దివాన్ బహద్దరు వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యముపంతులుగారు రగ్రాసనాధిపతులు.

బల్లారిమండలసభ

మొదటి బల్లారి మండలసభ సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదులైన ఎస్. శ్రీనివాసయ్యంగారి యాధిపత్యము క్రింద ఆగష్టు 22-వతేదీని బల్లారియందుఁ గూడినది. అయ్యంగారి యుపన్యాసము విద్యావ్యాపన కనుకూలములైన విమర్శనలతో నిండియున్నది. అన్ని ప్రయత్నములకును విద్యయే మూలము గాన, దేశమొక్కొక్కపరాయణులు వారి హితోపదేశములను గ్రమనింపవలసియుండురు.

మూడవ కడప మండలసభ

మూడవ కడప మండలసభకు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు టి. ఎమ్. నరసింహాచార్యులుగారు. ఏ. ఎస్.

కృష్ణారావు పంతులుగారు రధ్యక్షులు. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు మండలస్థితి న్యాయవిచారణ అటవీ పరిపాలనము నీటి పారుదల మొదలగు విషయములను గుఱించి విపులముగ చర్చించిరి. కృష్ణారావు పంతులుగారును విద్యావ్యాపనము ఆరోగ్యము పారిశుధ్యము భూమి సిస్తు మొదలగు మండలాభ్యుదయమున కవసరమైన విషయములను తమ యుపన్యాసమునందు బాగుగ చర్చించిరి.

కృష్ణమండల రాజకీయసభ

ఇరువది మూడవ కృష్ణమండలసభ యేలూరు నందు అక్టోబరు 24-వతేదీని గూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు సుప్రసిద్ధులైన మోచెర్ల రామచంద్రరావు పంతులుగారు. వారి యుపన్యాసమునందలి నొకొనైన న్యాయశక్యకతను గుఱించిన వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

“ఇండియా సంరక్షణకు కావలసిన నాకానైన్య విషయము ఇండియా ప్రభుత్వమువారును ప్రజలును కూడ ఆలోచింపవలసియున్నది. సదరు స్వదేశరాష్ట్రములు తమ సంరక్షణకొఱకును ఇంగ్లండుదేశ సంరక్షణకొఱకును నాకానైన్యాభివృద్ధికిఁగాను కట్టబడు నూతనయుద్ధనాకలకు వెచ్చించు ద్రవ్యములసంగతి మీ రెఱింగియుండురు. మన దేశమునకున్న విస్తీర్ణ సముద్రతీరమును ఆలోచించి చూచినయెడల, మన దేశసంరక్షణార్థము నాకానైన్యస్థాపన మత్తావశ్యకమని మీకు తోచకపోదు. మిగిలిన కష్టము లటుండ, ఇందునుగుఱించి ద్రవ్యకష్టమే యధికముగా నున్నది. ప్రజలవై నిద్రవఱకున్న పన్నులను అమితముగా హెచ్చించకుండ నీ విషయమును సాధింపఁగల మార్గము త్వరలో కనుగొనఁబడి ఏదో యొకరూపకముగ దేశసంరక్షణార్థము నాకానైన్య మేర్పఱుపఁబడు నని నా నమ్మకము. ఇండియా సంతతివారికి నాకానైన్య పదవులను పొందుటఁ కవకాశ మిచ్చు నాకానైన్యస్థాపనవిషయమై ఇండియాదేశపు ప్రజలకు పాచ్చరిక పుట్టకమానదు.”

సభాధ్యక్షులు పోలవరము జమీందారు గౌ. కొచ్చెర్లకోట వేంకటకృష్ణారావు పంతులుగారు. నీటి తీరువ, రిమిషనులు, భూమి సిస్తు, ముఱుగు కాలువలు, నెటిల్మెంటు, గ్రామకంఠములు మొదలగు రయితుల కుపయుక్తములైన విషయములు వారి వాన్యమునందు విమర్శింపఁబడినవి.

కృష్ణమండల మాండ్రోద్యమమునకు పుట్టినిల్లు, గౌ. పంతులుగారి రువురును నాంధ్రులు. అట్టియుద్వ్యమము

సభలు గూడుచున్నవి. పైన వివరించిన మండలసభలు గాక ప్రత్యేక శాఖాసభలును గూడుచున్నవి. శాఖాసభల ప్రయోజన మంతశ్శాఖాభివృద్ధి. నియోగులు, నైపులు, ఆర్యనైపులు, విశ్వబ్రాహ్మణులు, కమ్మవారు, వెలమవారు, ఈడిగవారు, మొదలగువా రందఱును తమ తమ శాఖల నభివృద్ధి చేయుటకై యేటేటను సభలు చేయుచు పాటుపడుచున్నారు. ఈ సభాసమావేశము లాంధ్రదేశమునందు ప్రవర్ధమానం బగుచున్న నూతనోత్సాహంబునకు ప్రబలనిదర్శనంబులు.

సంఘసంస్కరణసభ

మండల సంఘసంస్కరణసభ పి. లక్ష్మీ నరసు నాయుడుగారి యాధిపత్యముక్రిందఁ గూడినది. లక్ష్మీ నరసు నాయుడుగారు దేశాభ్యుదయమునకు సర్వతోముఖమైన సంఘజీవనము సాధన మనియును దానిని పొందుటకై విద్యావ్యాపనమునకు మీరించిన సాధనాంతరము లేదనియును చెప్పియుండిరి.

నియోగిమహాజనసభ

రాజమహేంద్రపురంబు గౌతమీతీరంబున అక్టోబరు 30, 31 తేదీలందును నవంబరు 1-వ తేదీని 12-వ నియోగిమహాజనసభ గూడినది. రావు బహద్దరు చిత్రపు వేంకటాచలము పంతులుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు. ద్రోణరాజు వేంకటాచలపతి శర్మగారు సభాధ్యక్షులు. సన్మాన సంఘాధ్యక్షుని యుపన్యాసమునందలి చివర వాక్య మిచట నుదహరింపఁబడుచున్నది.

“మన విప్రుడు అందఱుకల్య మంగీకరించునట్టియు, అభిప్రాయ భేదముల కవశాశ్చ రేనట్టియు, పురోభివృద్ధికి సాధనభూత మైనట్టియు రాజకీయ విద్యాభివృద్ధిని గుఱించియు మత విద్యాభివృద్ధిని గుఱించియు తదుపార్జనకరములగు సాంఘిక విషయములను గుఱించియు అత్యుత్సాహపూర్వకముగ విచారించి నిష్పయించి స్వసంఘమును నేలించెదముగాక!”

ఆంధ్రదేశ సభలు

ఏటేట నిట్టి సభ లెన్నియో తెలుఁగుమండలంబులందుఁ గూడుచున్నవి. సభలు రెండు తెలుఁగుల నున్నవి—మహాజనసభలు, మహిళాసభలు. ఆంధ్రదేశమున కంతకును ఆంధ్రమహాజనసభ ఆంధ్రమహిళాసభ నిర్ణీతస్థలములందుఁ గూడుచున్నవి. మహాజనసభకంటె మహిళాసభయే పురాతనము. మహాజనమహిళాసభలందు జాతికులవివక్ష లేక దేశాభ్యుదయమును గోరువారందఱును కూడఁగలరు. మహాజనసభకును మహిళాసభకును శాఖాసభలవలె మండలసభలు గలవు. ఆంధ్రదేశమునందు దాదా పన్ని మండలంబులందును మండలసభలు గలవు. కొన్ని మండలములందు రాజకీయసభలు, సంఘసంస్కరణసభలు, పరిశ్రామిక

సభలు గూడుచున్నవి. పైన వివరించిన మండలసభలు గాక ప్రత్యేక శాఖాసభలును గూడుచున్నవి. శాఖాసభల ప్రయోజన మంతశ్శాఖాభివృద్ధి. నియోగులు, నైపులు, ఆర్యనైపులు, విశ్వబ్రాహ్మణులు, కమ్మవారు, వెలమవారు, ఈడిగవారు, మొదలగువా రందఱును తమ తమ శాఖల నభివృద్ధి చేయుటకై యేటేటను సభలు చేయుచు పాటుపడుచున్నారు. ఈ సభాసమావేశము లాంధ్రదేశమునందు ప్రవర్ధమానం బగుచున్న నూతనోత్సాహంబునకు ప్రబలనిదర్శనంబులు.

హిందూదేశమునందే లుతరభాగములందును నాంధ్రదేశమునందుఁ గూడినన్ని సభలు గూడుట లేదు. ఆంధ్రదేశమునందు దుదయించిన నూతనోత్సాహము సర్వతోముఖ మైనది. స్త్రీలు పురుషులవలె సంఘాభ్యుదయమునకై పాటుపడుచున్నారు. మండలసభలు రాజకీయాందోళనమునందు మాత్రమే మునుఁగక సంఘసంస్కరణసాధనములను ద్రవ్యాపారజ్ఞోపాయములను నన్వేషించుచున్నవి. అంతశ్శాఖలవారి సభలతో సంతృప్తి చెందక తమ కులమువారికై శాఖాసభలను చేయుచున్నారు. ఆంధ్రదేశమునకు జాతీయజీవనము నూతనము గాదు. కృష్ణామండలసభకు 24 ఏండ్లు నిండినవి. చెన్నరాష్ట్రీయసభకు 21 ఏండ్లు మాత్రమే గడచినవి. కృష్ణా గుంటూరు మండలసభలు చెన్నరాష్ట్రీయ సభకంటె పురాతనంబులు.

ఆంధ్రరాష్ట్రము

సమస్తసభాదర్శనంబులును నాంధ్రమహాజనసభయందు కేంద్రీకృతములు. మండలసభాదర్శనములు శాఖాసభాదర్శనములు మహాజనసభాదర్శనములం దిమిడి యున్నవి. ఆర్యనైపుల కమ్మ మహాజనసభలందును, కృష్ణా గుంటూరు విశాఖపట్టణ మండలసభలందును నాంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మాన మంగీకృత మైనది. కొన్ని సభలం దీ విషయము సంస్తుతింపఁబడినది. ఇంకను కొందఱు కీ భావము గ్రాహ్యము. గాలేదు. వారు కూడ బాగుగ యోచించినచో, ఆంధ్రరాష్ట్రాదర్శనమునందలి ప్రయోజనమును గ్రహింపఁగలరు.

భావన శాంతి బట్టి రాష్ట్రములు

సచివ్రాతముడు ఆన్ క్వీక్స్ గారు, యూరపుఖండమునందు శాశ్వతమైన శాంతి స్థాపిత మగుటకై,

యుద్ధము ముగిసిన పిదప భాషను జాతిని బట్టి రాజ్యముల నేర్పటచుట సమంజస మని చెప్పిరి. ఈ నీతియే కొంతవఱకు పంచొమ్మిదవ శతాబ్దమునం దవలంబింపఁబడిన విధమీ వ్యాసమునకు మొదట తెలుపఁబడినది. చిన్న జాతుల స్వాతంత్ర్యమును సంరక్షించుటకై యుద్ధమునందు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము చేరిన విషయము సర్వత్ర తెలిసియున్నది. ఇరువదవ శతాబ్దమునం దవలంబింపఁబడఁదగిన రాజ్యనీతి ప్రజాసభ్యత్వ జాతీయస్వాతంత్ర్యములం దిమిడినది. ప్రజాసభ్యత్వముకు విజ్ఞానవ్యాపనము సాధనము. విజ్ఞానవ్యాపనమునకు దేశభాషలు శరణ్యములు. జాతీయభాషమును బలపఱచుటకు మాతృభాష, మాతృభాష, సాంప్రదాయేతిహాసములు దృఢపాశములు. ఆ పాశములు రాష్ట్రాదర్శమునందు సులభములు. భాషను జాతిని బట్టి రాష్ట్రమును నిర్మించుట యనెడి ఆస్క్విత్తుగారి రాజనీతి యభివృద్ధి చెందిన రాజ్యముల కవసరమై యుండఁగా, అభివృద్ధి లేక వెనుకఁబడియున్న యాంధ్రదేశమున కవసరము గాదా?

ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ విషయమును గుఱించి యోచింపఁదగిన యంశములు రెండు గలవు. మొదటి సందేహము—ఆంధ్రరాష్ట్రము హైందవజాతీయత కనుకూలమా, ప్రతికూలమా యనునది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందలి భిన్నరాజ్యములును హిందూదేశమునందలి భిన్నరాష్ట్రములును వలె నాంధ్రరాష్ట్రము కూడ హైందవజాతీయత కనుకూలపడును గాని ప్రతికూల

పడదు. రెండవ సందేహము—ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము వలన నాంధ్రదేశసామాన్యమున కుపకృతి కలుగునా, లేదా యనునది. రాష్ట్రనిర్మాణమువలన నాంధ్రభాష వికాసము నొందును; ఆంధ్రు లభివృద్ధిని చెందుదురు; ఆంధ్రదేశము బాగుపడును. హిందూదేశమునందు రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనా పద్ధతి సాధ్యమగుటకును యూరపునందు జాతీయ స్వాతంత్ర్య సంరక్షణము సురుచిరముగ స్థాపిత మగుటకును భాషను జాతిని బట్టి యేర్పడెడి రాజ్యములే శరణ్యములు. అందుకు భిన్నములైన రాజ్యములు ప్రజావబోధమున కననుకూలములు.

ఆంధ్రరాష్ట్రము ప్రత్యేక ప్రాంతమునకుఁ గాని మండలమునకుఁగాని శాఖకుఁగాని లాభదాయకము గావచ్చును గాని నష్టదాయకముకాఁజాలదు. దేశసామాన్య ప్రయోజనము నిర్ణయింపఁబడునపుడు ప్రత్యేక వ్యక్తుల యొక్కయు ప్రదేశములయొక్కయు లాభనష్టములు పాటింపఁదగినవి గావు. విపరీతాభిప్రాయములు గల దేశ సోదరు లీ యాదర్శసారమును గ్రహించెదరుగాత!

ఆంధ్రులును నాంధ్రేతరులును స్వలాభ దురభిమానములను మఱచి పవిత్రంబును సుఖావహంబును కామ్యార్థప్రదంబును నైన మాతృపూజయెడి తత్పరులై ఆంధ్రలోకాభ్యుదయమునకును భారతజాతీయ నిర్మాణమునకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్య సంరక్షణమునకును లోక కల్యాణమునకును తమ జీవితంబులను వినియోగించి గమ్యస్థానమును చేరునట్లు భగవంతుఁ డనుగ్రహించుగాత!

మ. ధరలో జాన్జిన్లపాలశేఖరసముద్ధాటీజవాతంబుచే

నరిసేనల్ కడు దూది పింజలుగ దవ్వై రవ్వరవ్వంత లై

సుమార్గంబున కేగుగాత తిరుగఁ జూడంగరాకుండఁగఁ

పర కోడూరు జనార్దనేశు కరుణాపాంగప్రభాదృష్టిచేఁ.

బ్రిటిషు సామ్రాజ్య విజయస్తోత్రము.

ఒంగోలు వేంకటరంగస్వామయ్యజినా విరచితం.

శ్లో. శ్రీలసద్వేణుగోపాల విజయం దేహి మమ ప్రభోః యుధ్యతే యత్ర యత్రాస్తేకింజగార్జీ చక్రవర్తినే.	౧
లన్యాయతస్తు బెజ్జన్యాం యే ప్రవిశ్యాదహన్ స్థలాన్. వేణుగోపాల తాన్ జేతుం విక్రమం దేహి మత్ప్రభోః.	౨
ప్రభాసుదేశే జర్మనీభి రభియుధ్యంతి మామకాః అంశేయపైనికై ర్యుక్తాః గోపాలవిజయం దిశ.	౩
ఐరోపాయుద్ధరంశేషు యుధ్యంతే యేస్వపైనికాః తేషాంతు వేణుగోపాల విజయం దేహి సత్వరం.	౪
యమ్డక్ కూజరుతోస్మాకం అభయాయోహి దత్తవాః వేణుగోపాల విజయం దేహ్యస్మచ్చక్రవర్తినః.	౫
కింగ్జార్జీచక్రవర్తీ యో భారతంచాభిరక్షితి అనిశం తస్యవిజయం దేహి గోపాల ధీమతే.	౬
గజేంద్రరక్షణం యేన కృతం పూర్వయుగే తదా భోస్వామి వేణుగోపాల త్వమైవాభయ మస్తునః.	౭
జయతుజయతుజాజీ శ్రీబ్రిటిష్ చక్రవర్తీ భరతధరణిభాగ్యం చాస్తుతస్త్యేవ నూనం బ్రిటిషు రసియ ఫ్రెంచీ మండలే మైత్రీ శోభా దిశిజ విజయభాగ్యం శీఘ్రమేవా తనోతు.	౮
అంశేయదేశ జనపోషక పారిజాతం అప్రీతియాభరత ఖండమఖండరాజ్యం ప్రీరత్నలోకజన సాదరభావరూపం గోపాలదేవ జయినం కురు చక్రవర్తీ	౯

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాధీశులకు భారతమాత్య విజయసమర్పణము

యూరపుఖండఘోరభండనభాస్వద్వత్సవళము

మహామహాపాథ్యాయ కొక్కొంక వేంకటరత్న శర్మగారు

మానవు లందఱు మహిచరు లగుటక - మహినే యుద్ధ మొనర్తురుగా!

యీ నవాహవంబున నస జలచరు - లింక వియచ్చరు లై రహహా!

పూనికి నందంచే పోరు బారి - బానరింతురు వేగులు, తిగెల్

గానఁబడమి నవి వేఁ గాకస మిట - గాంచ మహాయుద్ధ మిదె కదా!

జయాపజయములు నై వికములె యై - సమకొనుఁ దాద, నిప్పటియూహల్

ప్రయోజనము లేనివి యనుచుం జె - పునె; నైన, నే నుడివెద సు

దియ మేటికి? గైజరున కందఱు - దెలియఁగ శత్రులు, మిత్రులుగా

నయమున న్జాఱిచక్రవర్తికి - జయము సిద్ధ మని యనఁగఁ గా!

సాయపడిరి యాస్త్రియావారి కని - జర్మను; లింగ్లిషువా రన్న

దోయమువా రగు ఫ్రాన్సువారికిని - దుర్బలు లగు బెల్జియనులకు;

న్యాయం బీయది యగుట నందఱు స - హాయు లైరి యీ పక్షమునక;

త్రేయం బిదె కద నైనము దోడగు - సిద్ధము జయ మాంక్షేయుల కొ.

హైందవు లాంగ్లేయులతోఁ గూడి మ - హాహవము జేయుటఁ జూడక,

బొందగుఁ గృష్ణాగునులు గూడుకొని - పోరికిఁ దొడఁగినయ ట్లహహా!

సందేహంబు గలదే జయ మిట - సమకొనుటకు, ధర్మం బెందు

బొందుపడునో యందే మేల్గెలు పగు; - బోలుంగద శాంతియె మేల్గె.

అప్రాధితు లయ్యును సమయజ్ఞత - నాంగిలేయులకు సహాయులునై

దీప్రప్రవిదారణముఁ జలుపుట - దెలిసి వారలు కృతజ్ఞతతో

క్షీప్రముగనె తమతో సమానులుగఁ - జింతించి సమస్వాతంత్ర్యం

జే ప్రసిద్ధముగ నొసఁగవలయుటక - హిత మిది హైందవులకు నెందుక.

తన దొరునిది బలతారతమ్యమును - దలఁచక, వృషభము వ్యాఘ్రముతో

ననిసేసి వినాశముఁ గాంచె; నటులె - యక్కట! యేనుఁ గహా!

ఘన మగు భల్లూకంబు న్మార్కొనె, - కనునె గెలుపు? గడు గాసిపడుక;

గనుఁగొన నశులమృగంబుల సింహము - ఖ్యాతిగ గెల్చి జయముఁ గాంచుక.

ప్రెంచివార లింగ్లిషువారలును - బ్రేముడిఁ గూడుటఁ జూడఁగ స

త్రాపించితచందనకర్పూరంబులు - వలనొప్పుఁగఁ బొందినయ జ్ఞా;

గాంచక జర్మను లాస్త్రియనులు వే - డ్కం గూడుట రసమును బులుసుక

మించి కలసిన ట్లగపడు నెవరికి; - మేలగు రుష్యావారె ధ్రువల్.

సర్వవిధాంబుల స్వతంత్రశక్తిని - జనుట బ్రటిషుప్రభుత్వమే సూచ్యుఁ;
 డుర్విఁ బ్రజాప్రభుత్వచేతఁ జూడఁబడి - యోజం దోచును ప్రాచుస్; మహా
 గర్వోబుఁగఁ శ్రోత్యుంబున జర్మను - భృత్యుతిఁ సంగారకుఁ డచనా;
 గుర్వాభిము రుష్యాసానూజ్యము; - గొఱులు సర్వయాబుధుభంగిఁ.

8

ఆలముచకు మూలం బగు నాస్త్రియ - యా శని; జర్మనుపక్షమునం
 దాలోచి పకి చేరెఁ గాన ను - క్రూరచార్యుం డగుఁ దుమ్మి; వే
 రేమేలా? యాగ్నేయప్రభుత్వ మను - నిధిబలులను జనార్దనుఁడే
 కేల దర్శ గొనె; జవాను హానుస్; - కేతువు బెల్లియ మనఁగఁ జనుకా.

9

నెపోలియనునతఁ బ్రపంచజయమున - నెగిడిగిడిగి న శ్లెగ్గె యగుకా;
 విపులబలు లగున యాగి తేయఁబ - ప్రాచివాఁతోఁ గలసిరి న
 స్మృతిఁ తిరఁగులు గావని, వారిలు - శరక చేరిఁ గను లగ్గ;
 నిపును విపులకుఁ హిత మిది; కైజర - యెయనతఁ నశోకునికాంతిఁ.

10

భూమిఁ గొనుపక గలు పబెనె శ్రీ - పుషపాత్తిముని క గల్పిడవెకా;
 భీమశక్తి శల్యుఁకక జయ మయ్యెనె - శ్రీమాగ్రజాప యుధిష్ఠిరుఁడే
 శ్రీమంతుఁడు విజయము హరికృపఁ గనె; - జెందునె కైజరు గర్వితుఁ డా
 స్వామి హరికృపక? ధర్మిష్ఠుండు - బాజ్జిచక్రవర్తి విజయుఁ డా.

11

ఆయనయసంపన్నుండు న్నితి - న్యాయధర్మిహరిపాలకుఁడుకా
 దయఁపీరుఁ దాయాధనపీరుండు - త్రాత్రావాపవిశారదుఁడుకా
 గ్రియాప్రధానుండు కైజరు లోగొని - కీర్తనీయశాంతిఁ తేతకా
 జయాపీరుం డుండు జయముం బ్రాంతియె - బాజ్జిచక్రవర్తి విజయుఁ డా.

12

తేటగీతి

శ్రీ మహామహిమాపాధ్యాయనామలిరుడ - రత్నకొక్కొండ వేంకటతర్కశర్మ
 సముదితం బినరత్నానళ మిది శ్రీమ - భండననివారకము శాంతిభద్రదంబు.

13

సమరశాంతి కస్తు సర్వజనా స్పృహివో భవంతు.

అ మృ తాం జ న ము

అన్ని నొప్పులకును లోక విఖ్యాతమైన మండు

వనమూలికలచే హిందూదేశమందు తయారుచేయబడు మంచిమందు

దీనిని విదేశములలో కూడ వాడుచున్నారు. చక్కని డబ్బితో సహా నీసా 1-కి 0-8-0

అమృతాంజనం డిపో, 109, ప్రీతిపాట్లు, బొంబాయి, లేక 6, తంబుకెట్టి వీధి, మద్రాసు

ప్రాచీన ప్రతీచి

కవికొండల సాంబశివరావు గారు

పూర్వము కూడ పూర్వఖండవాసులకును పశ్చిమ
ఖండవాసులకును విశేషసంబంధముండెడిది.
క్రీస్తు జన్మించినపూర్వమే భారతవర్షమునకును ఇతర
లియదేశమునకును వాణిజ్యము జరుగుచుండెడిది మన
కిప్పుడు తెలియవచ్చుచున్నది. ఇటీవల కూడ చీనా
దేశపు వస్తువులు పశ్చిమప్రాంతములకు పోవుటయు,
ఐరోపాఖండవాసులు భారతవర్షపు వస్తువులను పశ్చి
మప్రతీచివేశములను గొనుటయు క్రీ.శ. ౪వ వందల వంద
నాళ్లు శతాబ్దములలో గూడ మామూలై యుండెడిది.
గ్రీసుదేశస్థులు రోమువేలసంవత్సరములకు పూర్వమే
మనదేశము వచ్చి చూచి నెల్లది. క్రీ.శ. రెండవశతాబ్ద
మందు శివు లగు బ్రాహ్మణులు ఈజిప్టుదేశమునందలి
అలెగ్జాండ్రీయాపట్టణమున బ్రహ్మతత్త్వమునుగూర్చి
బోధించుచుండిరి. ఆసియాఖండవాసులగు బాక్త్రీయ
నులు ఐరోపాఖండమందలి ఆస్త్రియాప్రాంతముల సంచ
రించుచుండిరి. క్రీ.శ. ఆరవశతాబ్దమునందు నెప్టోరియను
క్రైస్తవమిషనరీలు మన యాసియాఖండమందలివారిను
వ్యాపించియుండిరి. ఇవిధముగ ననేక శతాబ్దములనుండి
పూర్వపశ్చిమఖండవాసులకు ఆన్యోన్యసంబంధబాంధ
వ్యములుండెడివి. కాని యిట్టివి యత్యల్పముగ నుండుట
చేతను, పూర్వపశ్చిమప్రాంతములందుండిరుగు బాట
సారులసంఖ్య స్వల్పమగుటచేతను, నర్తకవ్యాపారము
లును మతబోధ కై న యత్నములును విరివిగ నుండ
కుండుటచేతను, ఈ సంబంధబాంధవ్యములు విశేషము
స్థిమితము గాక, బాగుగ నాటుకొని ప్రకాశింపలేక,
పైపైకి మాత్రము తళతళలాడుచు, పూర్వపశ్చిమ
వృత్తాంతములు ఏయిద్దఱముగ్గురకో తెలిసినవై
యుండెను.

కాని కాలక్రమమున పూర్వఖండవాసులు బల
హీనులై యుక్తాయుక్తవివేకశూన్యులగుటచే, పశ్చిమ

దేశస్థులు ఆసియాపై దిగువవెడలి చాల దేశమును
నాక్రమించుకొనిరి. ఇండియా పశ్చిమ దేశములు
ఇస్లాము అధికారమునకు లోబడియున్నవి;
పైబీరియా మధ్యాకు లోనైనవి. చీనా నామమాత్రము
స్వాతంత్ర్యము గల్గి యున్నను, నిజమునకు ఐరోపా
ఖండమునకును జపానునకును లోయనగా నున్నది.
ఆఫ్ఝీఘీనా కూడ జెల్లవారిటే. పశ్చిమవాసులు వేల
కొలది ఆసియాకు వచ్చి నైతిము చేసికొనుచున్నారు;
మతి బోధ చేయుచున్నారు; ఉపాధ్యాయులుగ
నున్నారు; వాణ్యులగుటలందు ఉత్తమవీతిముల
నాక్రమించుకొని యున్నారు. పూర్వఖండవాసులును
పశ్చిమప్రాంతములకు పోవుచున్నారు; అచట విద్య
గెలుచుచున్నారు; వారి సాంఘికాచారములు కొన్ని
లోక్మానె నచ్చుచున్నారు; ఆధునికవాణిజ్యపద్ధతుల
చేర్చుచున్నారు. ఈప్రకారముగా నేడును పూర్వ
పశ్చిమఖండవాసులు ఆన్యోన్యవృద్ధానమును గ్రహించు
చున్నారు. వీరివిగ్రహచారవ్యవహారములలో కొన్ని
గొన్నియక్కడి నెక్కడికిని, ఇక్కడి నెక్కడికిని మాటు
చున్నవి. పశ్చిమదేశస్థుల యాధునిక వైద్యనిక శాస్త్రములు
మనదేశములలో వ్యాపించుచున్నవి; మనదేశపు బుర్రా
తనతత్త్వశాస్త్రములు పశ్చిమమున పండితుల హృద
యవీతిముల నధిగించుచున్నవి. కావున తెలిసియో
తెలియకయో మానపు తెల్లరకు తమతమ తత్త్వములు
మాజిపోవుచున్నవి. ఆధునిక భూమిశక్తిగతి శీఘ్రవా
హకములును తత్రీవార్తలును తత్రీశూన్యవార్తలును
ఈ పూర్వపశ్చిమ సంబంధమును మరింత బలపఱచు
చున్నవి.

ఇక్కారణములచేతనే యాసంబంధము ముందు
ముందు మరింత దృఢమగును. కాని యిది సుఖకార
ణము గాక దుఃఖదాయకమైన శోచనీయము గదా!

ఇది విశేషముగ మొదట రోగికి చికిత్సవలెను బాలకు నకు శిక్షణవలెను సుఖదాయకము గాకుండును. ఆంగ్లేయులు విశేషముగ నర్తకలాభమునకై మనదేశమున నివసించియున్నారు గాని వారికిని మనకును నికను సంపూర్ణముగ సోదరభావ మేర్పడలేదు. పాశ్చాత్యులు భారతీయుల సత్కృత్యములను సాదర సమాన ప్రతిపత్తితో జూడకుండుట తలపించుచున్నది. చీనాలో ఐరోపాఖండ వాసులు కొందఱు శక్తికొలది స్వలాభ ప్రాప్తికై పాటుపడుచున్నారు. కావున ఈ పూర్వపశ్చిమ సంబంధము మొదట కష్టదాయక మనుమాట సిక్కిము. అట్లని యీసంబంధమును వదలఁగొట్ట కొనజూచిన నది యసాధ్యము. అది గాక అట్లు చేయుట మానవజాతికి శ్రేయోదాయకము గాదు. గృహక్షణ్యము లుండిన నట్టివానిని తొలఁగింపవలయునే గాని కుటుంబనాశనమును చేసికొనఁగూడదుకదా! అట్లే మనకును పాశ్చాత్యులకును అన్యోన్యాయుర్రాగము లేకుండిన దానిని కలిగించుకొన వలయునే గాని, రెండుమూడువేల సంవత్సరములక్రింద “ఎవరికి వారే యమునాతీరే” యని యుండిన స్థితిగతులకు యత్నించుట మూఁసత్వము. ఎప్పుటికైనను మానవజాతి యొక్కటి కావలయును. అంతః కలహములు నశింపవలయును. జాతిస్పర్ధలు చావవలయును. ప్రేమయే ప్రధానము కావలయును. పృథ్వి మీది క్రిష్టిని తెచ్చుటకు మనము పూర్వపాశ్చాత్య ఖండవాసుల ఆచారవ్యవహారములను పరిశీలింపవలయును; కాని యిప్పుడు ఉభయలకున్న భేదములను కప్పి మూసిపుచ్చుట శ్రేయస్కరము గాదు. ఎవరు పూర్వ పశ్చిమఖండవాసులకు స్నేహము కల్గింపజూతురో నారీరెండుఖండముల నాగరకమును బాగుగ పరిశీలించి, రెంటియందును నుండు మంచిచెడుగులను చూపి, ఉభయ విధనాగరకతలను సమన్వయించి సమ్మేళనము చేయవలయును.

పాశ్చాత్యుల మత సిద్ధాంత ప్రకారము పరమేశ్వరుడు సృష్టిసీతలయ కారణుడు. సకలము నాయన పాలించుచుండును. ఆయన సర్వమయుడు గాని, సర్వ

న్యాయకుఁడు గాని, సర్వాధారుఁడు గాని కాఁడు; కేవలము ప్రభువు. ఆయన కొక స్వర్గలోకము కలదు. అం దాయన యొక యుచితాసనముపై కూర్చుండి ప్రపంచమును తన యిచ్ఛానుసారముగ నేలుచుండును. ఇది తప్ప మానవులకును ఆయనకును వేఱు సంబంధము లేదు. అందుచే తస్మాత్తానలంబరులు అట్టి సిద్ధాంతమును విశ్వసించి, కార్యములోనికి దిగినప్పుడు మాత్రము అతీంద్రియఁడగునట్టి భగవంతునితో సంబంధము నుంచుకొనఁ జాలక తమ కనుకూలముగ తమకార్యములను చక్కఁ బెట్టికొనిరి. నిజమునకు అట్టి భగవంతునకును తదనుచరులకును ఎట్టి సంబంధము నుండుటకు ఏలులేదు. మతసిద్ధాంతములు వేఱును రాజ్యాంగపద్ధతులు వేఱును నయ్యెను. పరమేశ్వరుఁడు నిరంకుశస్వామి యైనను, వారల కది యంటక వారు సంఘమును సర్వజనసమ్మత పద్ధతుల ప్రకారము దిద్దుకొనిరి. పునర్జన్మ విషయమై గాని, మానవజన్మ పరమావధిని గూర్చి గాని విశేషముగ తర్కములోనికి దిగక, నా నైహిక జీవనమునే స్వర్గీయముగ నూర్పుటకు యత్నించుచుండిరి; సంఘ జీవనమును ఎల్లరికు సుఖకరముగ బాగుచేసిరి. గ్రుడ్డి కుంటి మొదలగు వికలాంగులకు జీవనాధారము నేర్పఁజిరి. మతాచార్యుల యమిత ప్రవర్తన నాఁచిరి. రాజ్యాంగమందు నిరంకుశత్వమును దీసివేసిరి. స్త్రీలకు పురుషులతోడి సమానాధికారమును విద్యను నిచ్చిరి. స్త్రీ పురుషులు గలసి మెలసి యానందింపగల యా మోదముల ననేకము నేర్పాటుచేసిరి. బాలికాబాలకులను చక్కఁగ పెంచి వారియందు నిహితనైయుండు గుణములను వృద్ధిపొందింపఁజిరి. వారలకు స్వేచ్ఛ నెక్కువ కలిగించి చుఱుకుండనమును పుట్టించిరి. యువ జనులకు తగురీతిని వివిధములగు పరిశ్రామిక కళాశాలలను స్థాపించిరి. బాలురను చిన్నతనమునందే కర్మయోగమున ప్రవేశపెట్టి నానాయంత్రములను త్రిప్పును నడుపను వారలకు తగు సామర్థ్యము కలిగించిరి. యువ జనుల మేధాశక్తియు బాహుబలమును తీక్ష్ణత చెందునట్లు పలు తెఱంగులగు నాటపాటలను సృష్టించిరి. గ్రుడ్డితనము

చేపుడు మూగతనము మొదలగు నైకల్యములు గల విద్యాస్థులకు ఆయాయవస్థలాదే నిపుణముగ విద్యను నేర్పిరి. సంఘజీవనమునందు వికమత్వాది గుణములు పెంపొందునట్లు చేసిరి. తమతమ దేశములలో నుండు వివిధజాతులవారికి పరస్పరప్రేమను పుణకొల్పిరి. కూలి నాలిచేసికొని జీవించువారి వినోదార్థము అనేక సదుపాయములను చేయుచున్నారు. వారిని బాధించు యజమానులను తిరస్కరించి, యాబాధలను తగ్గించి, కూలి నెక్కువ చేయించుచున్నారు. రోజునకు కూలివాండ్లు తొమ్మిది పది ఘంటలకంటె నెక్కువ పరిశ్రమచేయ సవసరము లేనట్లు అధికారులతో చెప్పి చట్టముల నేర్పఱచుచున్నారు. బీదకుటుంబములలోని బాలురు చదువు కొన విద్యాలయమునకు పోయినపుడు, వారి యార్జన లోపముచే కుటుంబములకు ఇబ్బంది లేకుండునట్లు కొలదిధనము నాయాగృహస్థులకు ముట్టినట్లు యత్నించుచున్నారు. కూలివాండ్లు పెద్దపెద్ద కర్మాగారములలో పనిచేయుచు వికలాంగు లయినపుడు, వారికి జీవనసదుపాయములను ఆయా కర్మాగారముల యజమానుల చేతనే చేయించుచున్నారు. చిన్నతనమునందు చదువు కొనకుండుటచే పెత్తనమునందు అజ్ఞానావస్థలో నున్న వారికి ప్రత్యేకముగ పాఠశాలలను పెట్టి ఆ వయస్సున కవసరమగు విద్యను గఱపుచున్నారు. భాగ్యవంతులతో బీదలకు కూడ రాజ్యపరిపాలకులను, మంత్రులను, గవర్నరులను నెన్నికొను సాధికారము నిచ్చుచున్నారు. సంఘమందు కొందఱు నిఱువేదలును కొందఱు అమిత భాగ్యవంతులు నుండిన హాని వాటిల్లు నని ధనమును భూమిని అందఱకు సమానముగ పంచజూచుచున్నారు. ఇంకను వర్ణింపరానట్టియు, వర్ణింపసాహించినను తెగ నట్టియు అనేకానుకూల్యములను పాశ్చాత్యదేశములలో చేయుచున్నారు. ఇవి చాలనిచో, భూమిని స్వర్గముగ మార్చ నింకేమి కావలయును? ఇ దంతయు పశ్చిమ ప్రాంతముల జరుగుచున్నందుకు అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములే నిదర్శనము. అచ్చట జరగని మా ర్పెద్ది? అచ్చట మానవుల సౌఖ్యముకొఱకై తలపెట్టని కార్య

మెద్ది? ఓహో! అచ్చట మానవసంఘ పరిణామము నకై చింతింపని చింత యెద్ది?

కాని యీ సాహసకృత్యము లన్నియు ఈశ్వర సహవాసబలముచే గాక, తత్సహవాస మె డ మై తమకుఁ దాము తలపోయుటవలన కలిగినవి యని మైని సూచించియున్నది. పాశ్చాత్య లిప్త మోక్షత్వమును వారి కుశాగ్రబుద్ధికంటె, వారి యుదార హృదయము కంటె, వారి తీక్షణమైన యిచ్ఛాశక్తిచేతనే పొందుచు న్నారు. వారలకు బహుకాలము జీవించి హాయి ననుభవింప మిగుల కోరిక గలదు. వారికి అమితమైన సాహసము గలదు. వారు కర్మయోగులు. వారి కుండు ఇచ్ఛాశక్తి ఆయుష్కాలమును వృద్ధిచేసి ఇహసౌఖ్యముల నెక్కువచేయునట్టిది. కాని యిచ్ఛాయోగము సాంఘికసౌఖ్యములకు పట్టడినదో లదియే పాశ్చాత్యుల సామమునకును మన దేశమునకును ఆపదలను గూర్చుచున్నది.

పాశ్చాత్యులు కర్మయోగు లని చెప్పితిని. ఈ కర్మయోగమునకు కారణము కొంతనఱకు ఆదేశపు శీతోష్ణస్థితి. ఇంక కొంత అక్కడి పలుయుగములందలి సిద్ధిగతులు. మూడవకారణము ఆదేశములు సముద్రపు టొడ్డు వర్తకవ్యాపారమునకు అనుకూలముగ నుండుట. ఇ వన్నియు చేరి పాశ్చాత్యదేశస్థులను కర్మవీరులను చేసి నవి. ఈ కర్మకుశలత వారి యిచ్ఛాశక్తికి పదునుపెట్టి నది. ఈ యిచ్ఛాశక్తిచే వారు తిరిగి మరలత కర్మవీరులైరి. వీరి కుండు సకల సుగుణగుణములును ఈ యిచ్ఛాశక్తి కధీనములు; దీనివలననే మొలక లెత్తినవి; దాని నతిక్రమింపవు. వీరలకు మేధాశక్తి యున్నది. కాని యది యీ యిచ్ఛాశక్తి కధీనము; ఈ శక్తిచేతనే జననమందినది, కాన దానియానకు దాటి ననువదు. వీరికి దయాదిగుణము లున్నవి. కాని యవి కూడ ఈ యిచ్ఛాశక్తివలననే ప్రభూతములు; దాని కధీనమై యున్నవి గాని, అవ్వాని కనమై యిచ్ఛాశక్తి లేదు. ఈ రెండుకారణములచే వీరి దూరదృష్టి మిక్కిలి మందమైనది. పరమావధివిషయమై వీరు బాగుగ నాలోచిం

పరు. అందుచే పరి రాజ్యాగిపధతులు స్వాధీనపర మైన స్వత్వసాధనమునకుకాలములు. వీరికి ప్రమత తత్కువ; విధేయతయు తత్కువ. వివరము నవ్వలబాటు; అహంకార నుభవము. కావున వీరి సంఘము మన సంఘమునకు దేని యొకటి అవలంబించునదిగియున్నది. వీరి కున్న తానంత్యమునకు తగినట్లు సమానవాక్యమొదల ప్రేమయు దయయు నుండవలయును. వ్యాపారలాభము రాజ్యవ్యాపకము సుఖసాధనము సాశ్చర్యరాజ్యముల యాదర్శములు. ఆ యాదర్శప్రాప్తికే నర్తమాన మహా సంగ్రామము జరిగిటు లోకివిధము.

ఇట్ల ప్రాచ్యఖానము లన్నింటి గురికి న్యతి రిక్తిమ. వీరి యుద్ధాశక్తి క్రియశక్తియు మేధాశక్తికిని ఇంకొకవర్ణన దయ్యిహృదయమునకును అగ్రము. దానికి స్వాధీనత లేదు. మఱి ప్రజ్ఞాగుణము విచిత్రముగ పెంపొందినది. ఏయభిప్రాయమునైనను ముక్కిలు ముక్కిలుగ విడదీసి భారతీయులను పలువిధములుగ నగ్రముచేప్పగలరు. వీరి మేధాశక్తి యత్యద్భుతము. వీరిని త్రిలోకములలోని సూక్ష్మ భావముల నన్నిటి నఱుగ గును. వీరి కందరి యత్య తిత్త్విము లేదు. వీరిని నుచి చూడని ధ్యానపూర్వము లేదు. వీరిని పరికరిని పరినూ వధివిషయము లేదు. వీరిని బోధించు ధర్మము లేదు. తర్కము, తత్త్విము, అధ్యయనము వీరికి జన్మముతో పుట్టినవి. ఇందు వీరి ఉపసంహరణము. అహంకార! భారతీయునకు పొలియని జ్ఞానపూర్వము గలదే!! వీరి మేధాశక్తి నెవ్వరూ పోగొడవగలరు!!!

భారతీయుని హృదయము స్పృహ. వీరిని "పెద్దలు బాడగన్న భృత్యులైనట్లేనది" నడచువాడు; "తన కన్నుల కన్యకాంత లజ్జలైన మాతృభావమొనరి మరలు వాడు". వీరికి పశ్చాత్తాపమొదల కూడ నమితదయ. వీరి హృదయ మెప్పుడును దయారసముచే పొంగుచుండును. బక్కకణిన్తో నీనికి ములుకునలె గ్రుచ్చుకొనును. వీరిని కోపమును భయంకరముగ చూచును; నప్రమ భావము చేసిని రాక్షసత్వముతో సమానముగ నెంచును. జీవహింస కచ్చగింపడు; తన ప్రాణము

నైనను గోల్పోవును గాని మరియొకని చంపుట కొప్పు కొనరు. ఇతనికి బుగారము మట్టితో సమానము. వీరిని పొరుగువానిని కాపాడుటకు ఆత్మహత్యకైన నొప్పుకొనును. వీరికి తల్లిదండ్రులు గురువులు, నైవ సమానులు. అంగోయని మాడను నెదకుకొనును తిరు గుడుండు పశువును చూచిన, నీతని గుండె రుట్లునును. ఇతడు బాధను చూడజాలరు. వీరి దయారస మిట్టిది.

కాని యేకత్వము ప్రాచ్యదేశములలో ప్రధానమైన సంఘమునకు ఇకోభావణములై మెలయుచు, సంఘ కీచన శాశ్వత స్థితికి అోడ్పడుచున్నపుడు, అవియే వాని దౌర్బల్యమునకు కారణము అగుచున్నవి. ఈ ప్రాచ్యేశము లాని ఇచ్చాశక్తికి స్వాధీనత లేదని నుడివెలిసి. అదొక వర్ణన కుశాగ్రబుద్ధికిని, ఇంకొకవర్ణన దయ్యి హృదయమునకును అగ్రమయ్యును నని కూడ సూచించి తిని. ఏ కార్యమును గాని మనము ఇచ్చాశక్తి ప్రేరే పణమునలన చేయము. మన కుశాగ్రబుద్ధి ముందు వెనుక లాలోచన చేసి యెద్దికముగ దాడియునో మన ఇచ్చాశక్తి యాదారి ద్రొక్కును; లేదా మనదయా స్వహృదయము పరిషయమును చూచి అందు సగీత పగనునో మన కిష్టము కూడ నులె యుండును. మన మేకార్యమును గాని సాహసిగి చేయము. మన కాలోచన లేకుండు. బహుకార్యము కర్తృత్వాభావ ముచే చెడిపోవుచున్నను, దానిని మనము సకాలమందు చేయని అనవసరముగ నాలోచించి లేనిపోని కష్టము లను కల్పించుకొనుము; లేదేని దాని కర్తృత్వాభావ మునకు తలగోయుచు మితి మీరిన దుఃఖములో మునుగుండుము. మన ఇచ్చాశక్తికి బలములేదు. దానికి పరిన లేదు. ఇందుచేతనే మనము జ్ఞానయోగుల మైతిమి. మనకు జంకు సౌచ్చు. కష్టసమయములో కాలూని నెల్లుండలేము. మన విషయము కూడ హద్దదాటినది. దాని సహత్రులయెడ చూపిన మనకే హాని వాటిల్లును. మూఢునకు సుద్దు లెందుకు? అంధు నకు సౌందర్య మేల? బధిరునకు సంగీత మేమి? కొందఱకు విషయమునకును పిటికితనమునకును ప్రభే

దము తెలియదు. అది గాక, మన మెల్లప్పుడు జీవించిన యుగమునే చూపుచుండిన మన స్వభావమున కదియే యలవడును గాని, ఇది శౌర్యమును సాహసమును మనలకింకములలో నుండును. మనదేశపు ప్రస్తుతస్థితియే దీనికుదాహరణము. మనసంఘము దున్న ఆతిథివాల్యవివాహములు, వివిధములగు సంఘజీవనశోషణము లగు నాచారములు, బాలవితానపులు, జన సామాన్యము యొక్క యజ్ఞాస్థితి మొదలైనవి దీనినే బోధించుచున్నవి. మనసంఘబలము నానాదేశిక క్షోభించుచున్నది. దేశమందు ధనము లేదు; శిరీరబలము తక్కువ; బుద్ధి పటుత్వము హీనము. ఇట్టికొక కొలది శత్రుత్వములు నడుచిన, ప్రాచ్యదేశములలోని యనేకజాతులు దేశించును; భారతవర్షము నట్టిల్లగును.

మన మిప్పుడు ప్రాచ్య పాశ్చాత్య దేశములలో నుండు లోపాలోపములను క్లుప్తముగా చూచితిమి. వీరి కున్న లోపములు వారికి లేవు. వారి కున్న మెరుగునైనది లేదు. ప్రాచ్య పాశ్చాత్య దేశీయ లోకకర్తాచేత కలసికొనినపుడు, ఇదియే సంగతులగును భాషా ప్రదేశమునకును కారణమగుచున్నది. పాశ్చాత్యులను మనోబలమును, యోగవటుత్వమును పట్టినిది. ప్రాచ్యులను అపి అపగౌరవించి. పాశ్చాత్యులందు దయార్థ హృదయము బలనతిరము గాలేదు. ప్రాచ్యులందు అది హస్త దాటివది. ప్రాచ్య పాశ్చాత్య ఖండిములకు చెలిమి పొసంగవలె నన్న, ఈ సంఘర్షణ ముత్తరీకపతలెను. ఇది యున్నంతవఱకు ఒకరొకరిని సన్మానింపరు, విశ్వసింపరు, ప్రేమింపరు; వారివారి జ్ఞానవిజ్ఞాన శాస్త్రములు బుడారుల కర్థము గావు; అన్యోన్య ప్రేమా కారవము లుండును. ఎవ్వఁడైన ఈ యెండొరులకు సమభావము, సహనభావము కుదుర్పడలచినచో, ఈభేదమును తొలగింపవలయు. వారిలో సుకోమలభావములను వీరిలో కర్మయోగ వాంఛను ఎక్కువ చేయవలయును. “ఏనా త్వయి నాన్యథే తోస్తి.” ఇది గాక, మరెయిది మార్గము లేదు.

అయిన, దీని నొనగూర్చు టెట్లు? దీనికి సదు

పాయము లేవ్వి? ఇందులకు సాధన మేమి? ఇరుఱెఱుగులగు జాతీయాదర్శములందును ఇట్టి సామూహికమోక్షమును కలుగజేయవలయునన, దానినిగి నుపాయములు అందుకు తగునట్లే యూహనలయును గాని, టెప్పకొయ్యతో సముద్రమును దాట యత్నించినట్లుండగూడదు. ఈ భేదాభేదము లేవ్వల అసలు జాతీయ భావములోనే యున్నచో, మనము చేయు యత్నము కూడ ఆయనలునే సూర్పింపవలయును. వేఱు పురుగు పట్టనపుడు స్వమును చెట్టి మొదటనే ప్రయోగింతుము. అత్తరు వ్యాధివచ్చినదిత చెడినపుడు వైదై మందులు పనికిరావు. పాశ్చాత్య లీడర్ల స్వభావు లగుటకు వారి మతమే ముఖ్య కారణము. వారి మత మును వెనక్కుని సుకోమల భావములను పుట్టించు సాధన సంపత్తి నొచ్చినవలయును. యేసు క్రీస్తు స్వతీనమును ఈశ్వరార్పణము చేసినవాడే. కాని యాయయూ దాతకును అత్తరిగిత్వము యోగ బలము ఎక్కువ. ఈయన యూఫీయజాతీయము. అలాటియొకరి శత్రుమతసహనము తక్కువ. ఎంతవఱకును ఇహలోకి సుఖమే గాన పరమానందపీఠమున యాలోచన చేతు. యూఫీయులు ‘అత్త నాశనంపితి’ ముని పట్టరు. శిరీరములోనే యాత్మ సాడ చెల్లని వారి పట్టకము. వారికి తదనుసారిముగనే భక్తభావ ముపలన పుష్కలమలత్వము పట్టినదిలేదు. యేసుక్రీస్తు యూఫీయనులమును దాడిబోసెటకు యత్నించినను, తా నావలలోనే పడెను. ఈయనకు శాంతస్వభావము స్వతస్స్థిమము గాదు; శౌర్యమును సాహసమును లీక్ష్మము. కాననే క్రైస్తవ మతము ద వన్నియు మీటిబోయినవి. కాబట్టి క్రైస్తవమతమందు సాధనసంపత్తి మూలవలెను. సృష్టిజాలముమీదికి దృష్టి యెక్కువనవలెను. జంతు జాలముమీద దయ పుట్టవలెను. సుఖము మానవ సంఘమునకే యున్న చాలు నని యుపాసన, విశ్వజనీన దృష్టి రావలెను. కర్మయోగము తగ్గవలెను. భ్యాన యోగము, భక్తియోగము ఎక్కువ కావలయును. మానవజాతిలో ప్రభేదములు కల్పింపరాదు. అందఱు

భగవత్పుత్రు లని నమ్మవలెను. మోక్షము కేవలము క్రైస్తవులకే కాదు, మానవ జాతికి గావలయును.

అట్లే హిందూధర్మమునందును సాధనసంపత్తి మాటనలెను. ఎంతవఱకును మనలో “నా కేమి చేతగా” దనియే కాని, “నాకు చేతను; నేను చేయఁ గలను; నేను చేసిశీరెదను” అను సాహసము తక్కువ. ఎంతవఱకును బీదించునది హాయిగ మృత్యుచెందుటకే గాని, మరంతకాలము మరియు జన్మములు హాయిగ బ్రతుకుటకు గాదు. మనకు కర్మయోగము లేదు. మన కుండు నిత్యకైమిత్తికకర్మములు శరీరశోషణము చేయునే గాని శరీరపోషణము చేయవు. మన కుండు సాధనసంపత్తి యాత్మ గౌరవమును నాశనముచేసి జీవస్మృతులనే చేయును. మన కున్న భక్తి యుత్సాహమును పుట్టించుటకు మూల ఆత్మను నమలి పిప్పిపిప్పిచేయుచున్నది. ఇహలోక సౌఖ్యమును పొందుట పాప మని యెందరాదు. ఇహలోక సౌఖ్యము లేనిదే పరలోక విషయమును చింతించుటకైన వీలుండదు. ఇహమును వదలుకొననవారికి పరమును దక్కదు. మన జ్ఞానము గూడ మన యిచ్చా శక్తిని హీనముచేయుచున్నది. అది హద్దుమీఱుటచే ఇహ పరములకు చెరికిని అక్కి-అకు వచ్చుట లేదు. మనకు ధ్యానయోగము, భక్తియోగము, జ్ఞానయోగము తగ్గి, కర్మయోగము, శౌర్యయోగము, ఇచ్ఛాయోగము, మనోబలము, ఆత్మగౌరవము ఎక్కువకావలయును.

ఈ ప్రకారముగా నుభయదేశస్థుల యాధర్మములలోను మార్పు గలిగిన నితర భయ ముండదు. ఆ ప్రకారము సాధన సంపత్తులు మాత్రమే మానవ తత్వములు మాత్రమేవున్నవి. ఆ కారణముచేతనే ప్రాచీన ప్రతీచీ సంయోగము లోక కల్యాణమునకై నిర్ణీతమైన భగవత్సంకల్ప మని విశ్వసించవలయును. అటుపిమ్మట హిందువుల వినయము పాశ్చాత్యులకు పిఱికితనముగఁ గన్పట్టదు; పాశ్చాత్యుల సాహసము ప్రాచ్యులకు దౌర్జన్యముగఁ గాన్పించదు. ఒండురుల గౌరవింతురు, ప్రేమింతురు. ఒండురులఁ జూచి నేర్చుకొందురు. సౌహృదభావ ముదయించును. సహనము హెచ్చును. ప్రేమ యుపొందును. ఆత్మ వికస్మిలును. ప్రాకృతశాస్త్ర ఖండములు ఐకమత్యము గల్గియుండును. మానవ సంఘము సౌఖ్యమునఁ దేజస్మిలును. మానవసంఘమున ఏకత హెచ్చును. దానిద్రవ్యములు పోవును. అవిద్య నశించును. స్త్రీలకు విద్య యబ్బును. రాజులు ప్రజా పరిపాలనమునకు లొంగుదురు. ప్రపంచ మంతట సంయుక్తరాష్ట్రము లేర్పడును. అంతర్జాతీయపరిపాలనము ఘన మగును. దుష్టులు మాయ మగుదురు. శిష్టులు ఎక్కువగ నుండుదురు. అప్పుడే భగవంతుఁడు కూడ మానవుల యత్నములకు సంతసించి యాశీర్వదించును ! ఓహో !! ఆ కాల మెప్పుడు వచ్చును !!!

వేల స్వల్పము !
ధర తగ్గించబడినది.

తామర తైలము

ఫల మధికము !!
ధర తగ్గించబడినది.

రాజాచారి మార్కుగల డబ్బీ 1-కి వేల 0-4-0, డబ్బీ 1-కి రూ. 2-10-0, 100-కి 20-0-0.

తామర, తీట, ఏనుగగజ్జ మొదలగునవి గలవారందరు ఈతైలమును ఒకసారి వాడిన గుఱిపడగలరు.

అనేకవత్సరములనుండి యున్న తామర నాలుగైదుసార్లు రాచినతోడనే పోయినదని వేలమంది

మాకు వ్రాసియున్నారు. దీనిని రాచిన మంటయుండదు. చర్మము నలుపెక్కదు. పుండుపడదు.

అమృతాంజనండిపో, 6 & 7, తంబునెట్టివీధి, జార్జిటౌన్, మదరాసు

MAHARAJAH MAJOR-GENERAL SIR PRATAP SINGH

మహారాజ మేజరు జనరలు సర్ ప్రతాపసింగు

COLONEL GANGA SINGH, MAHARAJAH OF BIKANIR

కర్నలు గంగాసింగు, బిక్నీనరు మహారాజు

LORD KITCHENER SHAKING HANDS WITH A
GALLANT INDIAN SOLDIER

నరరుప్రభువు హైందవయోధునితో హస్తస్పర్శము చేయుట

GANGA SINGH NEGI, V. C.

విశ్వాకర్మకాసుగు గడించిన భారతయోధుడు గంగాసింగు నేగి

KING IN THE FIRING LINE BEFORE INDIAN SOLDIERS

క్రిజార్జి సార్వభౌముడు యుద్ధరంగమునందు హైందవసైనికుల కుశలమునరయుట

హైందవ సామ్రాజ్య శూరశిఖామణులు

భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు

మందారప్రతిమాసకీర్తులు బ్రిటిష్ క్రౌవాలమూర్తుల్ మహా

నందం బొందంగ నీ కుమారు లనిలోనన్ భీమసంకాశు లై

ముం దెందుం గననట్టి యుద్ధపటిమమ్ము జూపుచున్నా రదే

హిందూరాజ్యరమా ! యద్వప్త మన నీదేసమ్మ ముమ్మాటికీ.

ఉ. మెత్తనివారిఁ గాంచి కడు మెత్తిగ మొత్తుట నైజ మాటచే

మొత్తిరి నీ కుమారులను ము న్నలగ్రిక్కులు నింక నెందఱో ;

మెత్తనివారె కాని చలమే గొని గేగిన, వారు లోకి మొ

క్కెత్తయినన్ భయంపడుదురే ప్రభుకోటిసహాయ ముండఁగా.

ఉ. ప్రతిక లెల్ల నీ సుతుల బాహుబలాఘ్యుల విక్రమ మ్మదే

స్తోత్ర మొనర్చుచుండ నటు చూడఁగదమ్మ మొగమ్ము నెత్తి ; నీ

పుత్రులు జర్మనీనివహభూయహపంక్తికి నగ్ని హోమాత్మ లై

త్రోతముఁ జూపఁజొచ్చి ; రిదె చాలుఁగదా పదివేలయెండ్లకుఁ!

శా. మార్కోలేరు సురాసురాదు లయినన్ మ మ్మాజిలో సంచుఁ జం

డార్కాకారత, నైజధైర్యగరిమం బొంగ్లేయసాహాయ్యసం

పర్కప్రాప్తి మరింత గా, రిపుచమూవర్గమ్ము నుగ్గాడరే

ఘూర్కాల్కున్ రసపుత్రవీరులును నీక్కుల్ గూడ నుద్దండు లై?

సీ. యుద్ధనావను బాద ముంచనేలేరు, సంగరి మెట్లొనర్తు రం చఱచినారు ;

మనవారలు తుపాకులను బట్టనేలేరు, సమరమా యని కూయసాఁగినారు ;

రణభూమియం దొక్క ట్టణమైన నిలువంగఁగలరె పీ రని నన్వఁగడఁగినారు ;

ప్రభులబల్మిని బోనవలసెగా, కంతటి పీరులా పీ రని గేరినారు ;

హిందువులె తొల్లఁ గొందఱు మందమతులు - హిందువులఁ దూలనాడినా రిందు నందు ;

అట్టి దేశాభిమానశూన్యవచనములఁ - బాటినేయకు మోతల్లి ! భరతమాత !

సీ. భరతఖండన మున్నటి ద్రోణభీష్ముల శౌర్యప్రతాపముల్ చావలేదు ;

భీమాద్భునుల మహాభీలప్రతాపానలజ్వుల లింకఁ జల్లనడలేదు ;

రహి నభిమన్యుపరవ్రాహ్మహభేదనాకౌశలమును నేలఁ గలయలేదు ;

ఆచార్యపుత్రకృపాచార్యశౌర్యమహాదార్యధైర్యంబు లడఁగలేదు ;

అస్థిరకళేబరమ్ములే యడఁగుఁ గాని - వినుము జీవాత్మ కెపుడు నాశనము లేదు ;

తన్మహాత్ములఁ గాంచిన ధన్య వీవు ; - కొఱత నీ కెందుఁ గలదమ్మ ? భరతమాత !

చ. విదితపరాక్రముల్ సమరవేషములన్ ధరియించి నీ సుతుల్

తదుచితభీకరాయుధశతంబులతోఁ బొగయొడ నెక్కి ప్లా

న్యూదెరిని జేర, వారలను జూచి పరాసు లనంతసంభ్రమం
బాదవగ నాద్దినార లోహోహో యనుచున్ జయనిశ్చితాత్ము లై.

7

సీ. జాళువాబంగారుజల్తారుపగిడీల దట్టపుగుచ్చులు తళుకు లీన,
పట్టుఫాయిజమాలపై నొప్పు మఖమలంగరఖాలరంగుల్ జిగాల్ మనంగ,
పటుతరభీకరవదనమండలములు చూపర కతిభీతిఁ దోఁపఁజేయ,
నిమ్మపండుల నిల్పు నీటైన మీసాలు తమ రాచణివి నందటకుఁ జూప,
ధవళసుందరదంతసంతానతరళ - ధాళధళ్యంబు తమకుఁ జత్రముగఁ దోఁప,
ఆ పరాసులు భారతీయా? నెంత - యాదరించిరొ యెటుగవే యార్యధాని!

8

ఉ. నిన్నును నీ కుమారుల గణింతుడు పెద్దగ నన్యదేశవి
ద్యున్నతు లెల్ల, రైనను కృతఘ్నులు కొందఱు నిర్విచారు లై
ని నిరసించుచుండు టది నిక్కమ; యైనను నితమాత్రలో
నన్నెఁ దొరంగెడే? పొరుగువారల కూరలె యచ్చముల్ గదా!

9

సీ. ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞానపటిమమ్ము తొలుదొల్లఁ దల్లిరో! నీ మూలధనమ కాదె?
మొదట “న్యాయమ్ము” నీ ముగ్ధబిడ్డలు శేముషీప్రతిభన్ రచించినది కాదె?
ఈ విమానాన? హిందురాజ్యమ! నీకు వితయే? కొట్టినపిండ్లి గాదె?
తగ నయోమాగ్గయంత్రపు సృష్టి హైందవప్రజ్ఞాధురంధరత్వమ్ము గాదె?
సకలవిద్యలు నీయందె సంభవించె - ధర్మదేవత కీవె యాధారమమ్ము!
బల్లిదుల నెందఱిన్ కన్న తల్లి వీపు - పూజ్యురాల పై హైందవరాజ్యలక్ష్మీ!

10

సీ. విజ్ఞానశాస్త్రకోవిదురాల వనుటకు “జగదీశచంద్రుండు” సాక్షి గాఁడె?
ఘనతరకవితానిపుణురాల వనుటకు జననీ! “రవీంద్రుండు” సాక్షి గాఁడె?
బలవంతురాల వంబరొ! నీ వనగ “ప్రాఫెసరు రామమూర్తి” యు సాక్షి గాఁడె?
తతరాజకీయమంత్రజ్ఞ వంతుకు యశశ్శాలి “ఘోక్లే” యొక్క సాక్షి గాఁడె?
ఆజిల్ న నజేయ వీ వనుట కిప్పుడు - వినత “విక్టోరియా క్రాసు” చిరుదు గన్న
శౌర్యశాలి “గంగాసింగు” సాక్షి గాఁడె? - సరసగుణగోపేత! యోధరతమాత!

11

ఉ. చండేశతఘ్ని కానికరసంజనితానలకీలికాళి బ్ర
హ్మాండము నిండ, శత్రునివహమ్మునకున్ లయకాలమూర్తు లై
భండనచాకచక్రవిభవ మ్మరుదార భవత్కుమారకుల్
మెండుగ మిత్రమండలికి మెప్పు ఘటింతురు దేశమాతరో!

12

చ. కొడుకుల టేమమున్ మదిని గోరెదవేని, “బిటిష్ జగాన సూ
ర్యుఁ డెప్పుడు గ్రుంకలేఁ డను బుధోక్తి యథార్థము గాఁగ నీశ్వరా!
కడువడి నాంగిలేయుల కఖండజయమ్ము ననుగ్రహించి నా
యిమమలఁ బాపు” మంచు స్మరియింపు మనారత మార్యదేశమా!

13

నిర్బంధనైనిక సేవ

భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్యగారు

ఇప్పుడు జరగుచున్న యుద్ధమును గూర్చి ముచ్చటించుచు, “నిర్బంధనైనిక సేవాపద్ధతులను బ్రతిఘటించునమువారు అవలంబింపవలసియుండును” అని ఇటీవల సెల్ఫ్ డెఫెన్స్ ప్రభువు నుడివియున్నారు. ఈ యుద్ధము ఒకటి రెండు సంవత్సరము లైనను పట్టు నను నిశ్చయమును, యుద్ధమునం దవలంబింపఁబడు నూతన విధులును ఇట్టి యూహకు కారణములు. ఇట్టిసందర్భమున నిర్బంధనైనిక సేవయొక్క చరిత్రయు, వివరమును, లాభనష్టములును, భావిభీతియు ఆలోచించుట ప్రస్తుతముగ నుండును.

నైనికులను దీసికొనుట మూడు పద్ధతుల ననుసరించి యున్నది:— 1. తమ యభీష్టమును బట్టి జనులు నైనికులుగ చేరుట. (ఉ. బ్రిటను.) 2. నిర్బంధముగ కొంతకాలము ప్రతిమనుష్యుడును సేనలో సేవచేయుట. (ఉ. జర్మనీ, ఫ్రాంసు.) 3. స్విట్జర్లాండులో ఆచరణలో నున్న “మిలీషియా” అను మూడవ పద్ధతినిగూర్చి మనము ముచ్చటింపనక్కరలేదు. నిర్బంధనైనిక సేవ ప్రథమమున 1793-వ సం.న ఫ్రెంచిదేశపు మహావిప్లవములో ప్రారంభింపఁబడెను. అప్పుడే నైనికులు యుద్ధమధ్యమున రంగమును వదిలి పారిపోవుదురను భీతిచే వారిని గుఱారములు దుంచి జాగ్రత్తపెట్టెడి యావశ్యకము తగ్గి, దేశాభిమానపూరితు లగు పౌరుల సేనలు యుద్ధరంగములకు క్రొత్తకళను తేగల్గెను. ఆ కాలములో ఈ నిర్బంధము క్రొత్తమాటే అయినను, దేశమునందు ప్రబలియున్న యరాజకము నడుమ ప్రజల ప్రాణములు, పట్టణములలోని న్యాయస్థానముల యెదుటకన్న, బహిష్కరణదేశమునందలి యుద్ధరంగములలో ఎదిరికొని వారి ఫిరంగుల యెదుట ఎక్కువ భద్రముగ నుండెను. కావున ప్రజలు విశేషముగ సేనలో చేరిరి. 1798 లో నిర్బంధనైనిక సేవ శాసనరూపకముగ స్థాపింపఁబడెను. అప్పటి నిర్ణయకాలము 5 సంవత్సరము లయినను, సామా

న్యముగ నైనికులు గడుపు నతిశయించి సేవచేయవలసి వచ్చుటచే, అది సేనగనే కాక ఉద్యోగముగఁ గూడ పరిగణింపఁబడుచుండెను. అందుచే నైనికులు తమకు ప్రత్యామ్నాయముగ నితరులను సేనలోనికి పుంపు నాచారము ప్రబలెను. ఇట్టి ప్రతినిధులతోఁ గూడిన సేన పూర్వము డబ్బున కాసించిన సేనకన్న హీనమై రాను రాను నీచదశలోనికి వచ్చెను. నెపోలియనుచే పీడింపఁబడుచున్న జర్మనీదేశమునఁ గూడ చీనాయందలి యపజయమునకు పిమ్మట “క్రొంఫరు” పద్ధతి ననుసరించిన విధానముచే నొక విధమగు నిర్బంధనైనిక సేవ అభివృద్ధిలోనికి వచ్చెను. ఇట్టినిర్బంధము కొంతవఱకు నైనిక సేవను దుస్సీతికిఁ దెచ్చినను, అమెరికాలో 1861-1865 సంవత్సరములలో బానిసత్వమును నిర్మూలము చేయుటకు ప్రజల నడుమ జరిగిన యుద్ధముతో దాని శరవము పునరుద్ధారణ సేయఁబడెను. 1870-వ సంవత్సరములో ఫ్రెంచివారిపై జర్మనీకిఁ గలిగిన సులభజయము ఈ పద్ధతియందు జర్మనులు చేయఁగలిగిన సంస్కారము వలననే లభించిన దని చెప్పుదురు. అప్పటినుండియు, బ్రిటను తప్ప ఐరోపాఖండమునందలి దేశము లన్నియు ఈ పద్ధతి నవలంబించినవి. రెండు సంవత్సరములనుండి బ్రిటీషు సామ్రాజ్యములో చేరిన ఆస్ట్రేలియా, దక్షిణాఫ్రికా, న్యూజీలాండు అను వలసలు గూడ ఫ్రాంసు జర్మనీదేశములలో నున్న నిర్బంధనైనికపద్ధతులను విశేషముగ సంస్కరించి యాచరణలోనికిఁ దెచ్చి, ప్రపంచమున కంతకును మార్గదర్శకులుగ నున్నవి. ఈ పద్ధతి యొక్క వివరము ముందు తెలుపఁబడును.

నిర్బంధసేవ మొదట అయిదు సంవత్సరముల కాలమువఱకు నిర్ణయింపఁబడెను కాని, దేశములోని నైనిక సేవకు తగిన యవకాల నెల్ల నేటట సేనలోనికి తీసికొనుట దుస్సాధ్యమయ్యెను. కావున రాను రాను

సేవాపరిమితి(ఇప్పుడు జర్మనీలో వలె) 2 సం.లకు తగ్గించబడెను. అప్పటికిని ఒకసమయమునందు శిక్షనొందవలసిన సైనికులసంఖ్య అపరిమితముగ నుండుచుండెను. మఱియు శిక్షాకాలము తక్కువగ నుండెను. ఇట్లు అందఱును చేర్చి శిక్షనొసంగుటకు సదుపాయము తక్కువగుటచే, జనసంఖ్య వృద్ధియయినకొలది సైనికులసంఖ్య వృద్ధియగుటలేదు. 1905-సం.న జర్మనీలో, నైద్యపరీక్షలో దుర్బలులని గాని ఇతరకారణములవలన గాని నిర్బంధము నూడి మిసహాయింపగు జనము గాక, సైనికులుగ నుండగల జనుల సంఖ్యలో సగముమంది సైనికసేవనుండి తప్పించబడిరి. ఈ పద్ధతిలో వ్యయము బహు స్వల్పముగ నుండును. నిరంతరము సైనికులుగ తమజీవితమును సలుపవలసిన మొదటి పద్ధతిలో దీనికిన్న మూడు రెట్లు ఎక్కువ వ్యయమగు నని నిశ్చయింపబడినది. మొదటిపద్ధతిలో లేని లోపములు కొన్ని నిర్బంధపు పద్ధతిలోఁ గల నని కొందఱు యభిప్రాయము. తమ యభిప్రాయమునుసరించి యానజీవము భటులుగనుండఁదలచిన సైనికులు మనస్సుస్ఫుర్తిగ శిక్షనొంది ఉత్సాహముగ పోరాడుదురు. నిర్బంధముగ తీసికొనబడినవారిలో కొందఱు తమసేవను బలవంతపుసేవగ నెంచుకొనెదరు. కాని దేశములోని యవకు లెల్లరు శిక్ష నొందియుండుటచే, పిటికిపందలును దేశాభిమానకీనులగువాగును కడవఱకు యుద్ధములో చేరికపోయినను, మిగిలినవారే అసంఖ్యాకులుగ నుండురు గావున రాజ్యాంగమున కెట్టి యాపత్తును గలుగఁజాలదు. అభీష్టము ననుసరించి సేనలో చేరు పద్ధతి ఇంగ్లాండులో నాచరణలో నుండి ఐరోపాఖండములో నుండకుండుటకు తగిన కారణములు గలవు. బ్రిటను గొప్పద్రోవ మయి యున్నది. దానిపై దండయాత్రచేయుట కష్టము. ఒకవేళ చేసినను, మొదట నొకాదశముతో పోరాడవలెను. ఈలోపుగ సివిల్ జనమును యుద్ధమునకు తయారుచేయుటకు తగిన యవకాశముండును. ఈపద్ధతి ననుసరించువారు కొద్దిసేనను మాత్రమే యూచుకొనగలరు. అందువలననే బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములో 6 లక్షల సేన మాత్రమే గలదు, కాని

ప్రస్తుతపు యుద్ధమునాటి మహాయుద్ధము తటస్థించిన యెడల 20లక్షలసైన్యమునుగూడ సిద్ధముచేసికొనుటకు అవకాశమున్నది. అట్లే ఇప్పుడు సిద్ధము చేయఁబడుచున్నది. భూభాగము సరిహద్దుగాఁగల దేశములకిది సాధ్యముగాను. శత్రువు వచ్చి దేశముమీఁద పడుటకు విశేష కాలము వట్టను. జర్మనీ ప్రెంచిదేశముపై పడుటకు ఎంతకాలము పట్టినది? అవత్సయమునందు వీరు క్రొత్తగ మీటింగులు చేసి జనులను ఉత్సాహపఱచి వారిని సేనలో చేర్చుకొని వారికి శిక్షను గఱపి వారిచే పోరాడించుటకు అవకాశము చాలదు. కావుననే ఐరోపాయం చెల్లి నిర్బంధసైనికపద్ధతి ఆచరణలో నున్నది.

నిర్బంధసైనికసేవనుగూర్చి వివిధాభిప్రాయములు గలవు. దీనివలన నిర్బంధబహు బహుళమైన సేనల నలన యుద్ధములకన్న శాంతమే ఎక్కువగ ప్రబలు నని దానిని సమర్థించు కొందఱు వాదింతురు. నిర్బంధ సైనిక సేనయును, ఆయుధములయొక్క మహాబలమును, వానిని వినియోగించుటయం దుండెడి విశేషకష్టమును, పోరాటముల జయోపజయములను గూర్చి గల యనిశ్చయమును, మహాసంగ్రామములవలన పరిశ్రమలకు తప్పక కలుగు సంక్షోభమును, అపజయమువలన సంప్రాప్తమగుపరిపూర్ణనాశనమును, దేశముయొక్కయైశ్వర్యమునకు భంగము గలిగించు నను నిశ్చయము గలదు కనుక, యుద్ధములు తగ్గిపోవు నని కొందఱు తలంతురు. వృత్తి రీతిని పోరాడు యుద్ధభటులతోఁబాటు మానాభిమానములతో పౌరభటులు పోరాడఁజాల రను కొందఱి యభిప్రాయము నిర్వివాదము గాదు.

నిర్బంధసైనికసేవవలన కొన్ని యితర ప్రయోజనము లుండును. అనేకకారణములవలన జాతీయాభిమానము తగ్గి, విశ్రాంతియందును భాగ్యభోగములందును, మాననకోటియొక్క సర్వసౌభాత్యత్వమునందును కోరికలను బలపఱచు నీకాలమునందు, ఇట్టి నిర్మాణమువలన దేశాభిమానము హెచ్చి, పౌరధర్మము, స్వార్థత్యాగము, ధైర్యము, దేశోద్ధరణమునకుఁగాను ప్రజాసామాన్యమునకు వలయు నుత్సాహము వృద్ధియగును. ఆ దినపు

కలిమిలేములను, ఆయాగ్రామపు కష్టసుఖములను మాత్రమే గమనించు జనబాహుళ్యమున కిది జాతీయభావమును నచ్చజేయును. ఇటలీలో సభ్యతను వృద్ధిచేయుట యందును, రాజధానులకుఁ గల పరస్పర నైషమ్యములను మాన్చి జాతీయభావమును పురికొల్పుటయందును ఈనిర్బంధమువలన కలిగిన ప్రయోజనము విశేషముగ కనబడెను. మఱియు నైనికు తెల్లగు కొంతవఱకు విద్యాభ్యాసము చేయవలసినవారగుటచే వారిమనోవికాసము ఇట్లు హెచ్చును. ఇంతియ కాక జ్ఞానమునకు మూలము శిక్షయను లోకోక్తి ననుసరించి నైనికులకు నిర్బంధ సేవ ఒకవిధమగు విద్యను బుద్ధిబలము నొసంగును; శుభ్రత, సకాలకార్యాచరణము, విధేయత, అధికారమున కినునర్తనము, క్రమమైన యలవాట్లు నైనిక సేవపలన వృద్ధిపొంది, సుశీలత, మనస్థైర్యము ఏర్పడును; సభ్యత నొందిన జనుల కుడు అభిరుచులను, అభ్యాసములను కలిగించి, మూఢవిశ్వాసములను తొలగించి, పాపాలను దేశాభిమానులుగను, ధైర్యవంతులుగను, ఉత్సాహపూరితులుగను చేయును; నిరుద్యోగుల కుద్యోగము కల్పించియు, నిఱువేదతనమును తొలగించియు, సంఘములో నిసోమరులను, అల్లరివాండ్రను బాగుచేయును. వీరిని బాగుపఱచుటకు, విద్యాభ్యాసము ధర్మబోధన దేవాలయముల కన్న, నిదియే మహత్తరమైన బల మని చెప్పవచ్చును.

కొందఱి యేర్పాటును గూర్చి ఇగ్గినట్లు భింపించి. దేశములోని యువజనుల నెల్ల సేనలోనికి తీసికొనుటవలన వ్యయము హెచ్చినట్లు కనుపించినను, వీరికి రోజునూను సంవత్సరముల నైనికశిక్షవలనఁ గలుగు శక్తి సామర్థ్యములు వీరిపాటును ఎక్కువ ఫలవంతముగ చేయు నని జర్మనీలోను, ఇంగ్లాండులోను అనేకులు అభిప్రాయపడుచున్నారు. ఇందులో కొంత సత్య ముండవచ్చును గాని, ఏవయస్సులో జనులు విశేషము కష్టమున కోర్చి పరిశ్రమలయందు పాటుపడవలెనో, ఆవయస్సునందు రెండు మూడు సంవత్సరముల కాలము వారిని తమ సహజ వృత్తులనుండి తప్పించి నైనిక జీవితమునకు లోబఱచుట వలన, నైనికోత్సాహములచేతను, నైనిక సాంప్రదా

యముల మూలమునను, ఏదూరముననో ఏవలెయందో ఏచేసినాదల మధ్యముననో తమ పూర్వపు వృత్తులను వీరు తిరిగి యవలంబించుట తమకు గౌరవ హీనముగ నుండు నని తలంపవచ్చును.

బహిరంగ శత్రువులను సంహరించుటకు నిర్బంధ నైనిక సేవయొక్క- ప్రయోజన మెట్లున్నను, అంతరంగ కలహములను, కలసికదమును మాత్రము నివారించుటకుఁ గాని సన్నచేయుటకుఁగాని ఇది తగుప్రతిక్రియకాఁజాలదని కొందఱి యభిప్రాయము. అంగ్లేయభాషను మాట్లాడు ఇంగ్లాండు అమెరికా దేశము లీవిధాన మవలంబింపలేదు. కాని ఐరోపాఖండ మంతయు కొంచెము హెచ్చుతగ్గుగ నీవిధానము నవలంబించినది. ఆదేశములందే యరాజకము కూడ ఎక్కువగ ప్రబలియున్నది. ఒకప్రక్క- నిరుద్యోగులకును, సోమరులకును, దురాగతులకును పనిని గల్పించి వారి నెల్ల సంస్కరింపఁ బ్రయత్నించినను, మఱి యొకప్రక్క- దేశమునూ దూడెడి యసంతృప్తిని బలపఱచి యట్టి యసంతృప్తి నొందినవారు ఎప్పుడైనను గలసి యంతఃకలహములను విస్తనములను గల్పింపఁ బ్రయత్నించినచో వారి కిదివఱ కుండిన నైనికశిక్షవలన వారిని రాజ్యాంగమునకు బలవద్విరోధులుగ చేయు నని ఇందు నొకలోపమోచఁబడినది. ఈయెన్నికయందు కొంత అతిశయోక్తి గూడ ఉన్నట్లు నోచుచున్నది. పాశ్చాత్య దేశములలో ప్రజలెల్లరు సాయధులుగాని నిరాయధులు గారు. కావున తిరుగుబాటు సేయుటకు వారికి నైనికశిక్ష యనావశ్యకము. ఇంగ్లాండులో నిర్బంధనైనిక సేవ లేకపోయినను, ఇటీవల స్వరాజ్య మొసంగు శాసనము పార్లమెంటులో చర్చింపఁబడునపుడు ఆల్స్టరువారు లక్ష మంది తిరుగుబాటు చేసెదమని సాయధులై రాజ్యాంగమునకు తొందర కలిగించిరి.

నైనికశిక్షవలనఁ గలుగు ప్రయోజనము లనేకములు గలవు. కాని దానివలనఁ గలుగు నష్టములు గూడ కొన్ని గలవు. నైనికాధికారమును మీఱిగఁ చెప్పినపనులను చేయించుచు, ఆత్మవిచక్షణలేని నిరంతరవిధేయతను నేర్పెడి యాశిక్షవలన, స్వతంత్రతాలోచనయు, ప్రత్యేక

వ్యక్తతయు నశించు నని కొందఱి యభిప్రాయము. బుద్ధి
కౌశలమును, చుట్టుకుండనమును గలిగిన యువజన
శ్రేష్ఠుల బుద్ధిప్రసారమున కిది గొప్ప యంతరాయ
మందురు. ఇట్టిపురుషులలో నెందఱి మహాశక్తులు వ్యర్థ
మగుచున్నవో, యెందఱి మనస్సులు సంతాపము
నొందుచున్నవో యూహించుట సులభము.

కాని ప్రజాస్వామికమును గోరు దేశములలో ఈ
నష్టములను నివారించుటకైన గమనింపక, నిరంతరము
ప్రజలు సైనిక జీవిత మాహార్యమునందు నిమగ్నులై
యుండురు. ఎట్లు ప్రతియువకునకును వ్రాత్యువలెనో,
అట్లే ఈ దేశములలో ప్రతియువకుడును సైనికుడుగ
నుండవలెను. నిర్బంధ సైనిక సేవ జాతి మత భేదములను
నిర్మూలముచేసి, ప్రజల నుదఱును కులము ధనము
మున్నగువానివలనఁ గలుగు తారతమ్యములనుండి తొలఁ
గించి, వారికి సర్వసమానత్వమును గలుగఁజేయును.
కాని, నిర్బంధ సైనిక సేవకును ప్రాతినిధ్యపు పరి
పాలనను గోరు ప్రజాస్వామికమునకును గొన్ని యసం
దర్భములు గలవు. ప్రజాస్వామికమునందు అధికా
రము, అనునర్థము అను భావములు తిరస్కరింపఁ
బడి, తెలివిగల వక్త నాయకత్వము నహించును. ప్రతి
సమస్యయు జనబాహుళ్యముయొక్క యభిప్రాయము
(ప్రొట్ట) ననుసరించి నిర్ణయింపఁబడును. మఱియు ప్రజా
స్వాతంత్ర్య మను భావము పోను పోను అరాజకమునకు
సమీపించుచుండును. నిర్బంధ సైనిక సేవ యన్ననో, నిరం
కుశాధికారము, చర్చగాని విచారణగాని లేని విధేయత.
ఇందలి ఆదర్శములు అభ్యాసములు భావములు, ప్రజా
స్వామికమునకు వర్తించువానికి అతిదూరములై యుండు
ను. రానురాను సర్వత్ర ప్రజాస్వామికము వృద్ధియగు
చున్న దేశములలో నిర్బంధ సైనిక సేవ ఎంతవఱకు వర్ధిల్లఁ
గల దని మహనీయు లనేకులు సంశయించుచున్నారు.
ఎంతకాలము గరుత్మాంతులు చిలుకలవలన పరిపాలింపఁ
బడుదురు?— అని వీరు ప్రశ్నింతురు.

ఈ తర్కవాదము లెట్లున్నను, సభ్యత నొందిన
ప్రపంచ మంతటను నిర్బంధ సైనిక సేవ అవలంబింపఁబడు

చున్నది. ఇంగ్లాండు అమెరికాలలో దీని యనావశ్యక
తకు కారణము లిదివఱకే నుడువఁబడినవి. లాభనష్టము
లెట్లున్నను, ఇంగ్లాండులోని పద్ధతులవలన సైనిక వ్యయము
విశేషముగ హెచ్చుచున్నది. ఈవ్యయము హెచ్చిన
కొలది దేశముయొక్క ఋణము వృద్ధియగును. ఇది యొక
ఇంగ్లాండుదేశమున నేగాదు, కాలక్రమమున సకలదేశముల
లోను రాజ్యాంగమువారి యప్పులు వృద్ధియగుచున్నవి.
ఈ యప్పులు ఆయాదేశపు ప్రజలనుండియే గాక ఇతర
దేశపు ప్రజలనుండి కూడ పుచ్చుకొనఁబడుచున్నవి. వీనికి
ముఖ్యకారణము వత్సరవత్సరము సైనిక సంబంధ మగు
వ్యయముయొక్క వృద్ధియే. ఇంగ్లాండు దేశముయొక్క
యప్పు 1835-1888 సం.లనడుమ నూటికి 173 పెరిగి 273
అయినది. ఇటీవల నిరంతరము యుద్ధనాకలయందును
ఆయుధములందును జరగుచున్న మార్పులే ఈ వృద్ధిని
ఇంకను హెచ్చించుచున్నవి. ఇంగ్లాండుయొక్క స్థితిగతు
లను గమనించువారు ఆదేశముయొక్క భద్రతకు ఇట్టి
వ్యయము అత్యవసరమని గ్రహింపకమానరు. తన ప్రజల
కైనను వలయు నాహార పదార్థముల నెల్ల పండింపఁ
జాలనట్టియు, తన జీవితమునకు పూర్ణముగ విడివిడైన
వాశిజ్యముపై నాధారపడవలసినట్టియు, తన రాజ్యపరిమి
తినిబట్టి, తఱుచుగ నితర రాజ్యములతో కలహింపఁదగినట్టి
యు, ఇతరుల దండయాత్రకు ఆశను గలిగించునట్టియు
ఈద్వీపము మఱియొకరితని తనస్వాతంత్ర్యమును నిలుపు
కొనఁజాలదను నంశము ఆంగ్లేయ ప్రజలును పాలకులును
గ్రహింపఁగలిగియుండుట మిక్కిలి శ్రేయోదాయకము.

ఈ వ్యయమునందు వృద్ధి అన్ని దేశములయందుఁ
గనృప్తించు, అన్ని రాజ్యములను గలవరపఱచుచున్నది.
ఇది ఎట్లు అంత్యము గానున్నదో ఎవరును గ్రహింపఁజాల
కున్నారు. కాని వ్యయమును గొంతవఱకు తగ్గించుటకు
నిర్బంధ సైనిక సేవ యను నూతన ప్రతిక్రియ వర్తించు
చున్నది.

ఇంగ్లాండుయొక్క స్థితినిబట్టి నిర్బంధ సైనిక సేవ
ఇంగ్లాండులో నాచరణలోనికి రాకున్నను, ఆదేశమునకు
చేరియున్న ఆఫ్రికా న్యూజీలాండు దక్షిణాఫ్రికా

లను వలసలలో అది కొంతమార్పుతో రెండు సంవత్సరములనుండి అవలంబింపఁబడుచున్నది. దీనికి 'సిటిజన్ ఆఫ్ ది' అనగా 'పౌరులసేన' యని యావలసలలో నామకరణము చేయఁబడినది. ఆస్ట్రేలియా న్యూజిలాండు దేశములు ఇంగ్లాండునకు ఎక్కువ దూరముగ నుండి, ఆసియా దేశముల దండయాత్ర భీతి నొందిన వగుటచేతను, వర్షాశ్రయమున వలసకువచ్చిన పాశ్చాత్యుని ప్రతి యొక్కనిని అయిదుగురు చొప్పున దేశీయుల సంఖ్య హెచ్చుగ నుండుటచేతను, ఈ మూడు వలసలలోను పౌరులసేన యను నిర్బంధ సైనిక పద్ధతి యవలంబింపఁబడినది. ప్రతి పౌరుఁడును 12 సం.ల వయసు మొదలు 25 సం.ల వయసువఱకును, అనగా 13 సం.ల కాలము సేవ చేయవలెను. ప్రతిసంవత్సరమును మొత్తముమీద 16 రోజులు సేవ చేయవలసియుండును.

వయసు

12-14 సంవత్సరమునకు 90 గంటలు శిక్ష.
14-18 ,, 4 రోజులు డ్రిల్లు.

వయసు

14-18 సంవత్సరమునకు 12 అర్థదినములు డ్రిల్లు.
14 రాత్రులు ,,
18-25 వయసు పౌరుల సేనలో చేర్చుకొనఁబడి సం.కు 16 రోజులు శిక్ష.
,, 8 ,, పర్యటనము.
మొత్తము కాల్యాలమునకు 6½ మాసములు శిక్ష.
తొక్కిల సేనలో 8½ ,, ,,

ఈ విధముగ ప్రాన్సు జర్మనీ దేశములలోని పద్ధతి సంస్కరింపఁబడినది. ఇది యైనను, వాలంటీర్ల సంఖ్య తగినంతగ నుండనియెడల, తగిన వయస్సుగల వారిలో కావలసినవారిని లాటరీవలన తీసికొనెదరు. సేవచేయుకాలములో రోజునకు రు. 2-4-0 చొ. వేతన మొసంగఁబడుటచే, వ్యయము విశేషము కాఁజాలదు. మన దేశములోఁ గూడ నిట్టినిర్మాణము అవలంబింపఁబడునెడల అమితముగ సైనికబల మేర్పడుట కవకాశము కల్పింపఁబడును.

దంతచూర్ణము

డబ్బీ 1-కి వెల రూ 0-2-0; 12-కి 1-2-0

ఈ దంతచూర్ణముతో పండ్లు తోముటవలన చిగుళ్లు గట్టిపడును. చిగుళ్ళనుండి రక్తము స్రవించు కుండును. నోట దుగ్గందము లేకయుండును. పండ్లు ముత్యములవలె తెల్లగా నుండును.

సర్వ సామాన్యముగ వాడుటకు తగియున్నది.

అమృతాంజనం డిపో, పోర్టు, బొంబయి లేక మదరాసు

భాషాయోష

కన్నేపల్లి సాంబశివరఘురామస్వామిగారు

ధనికపః కణ్యలార! కవితాప్రియులార! నవీనమాగ్ధసా
ధనపరులార! నా యనుంగుడమ్మలు మీరలు, మచ్చరిత్రముక
పినుడు: ప్రపంచరంగమునఁ జేరు ప్రతిష్ఠలఁ గాంచి వాసిక
క్కిన నున యాంధ్రదేశమునఁ గీర్తిపఱించినదానఁ; దొల్లి నక
గనియను భారతాంబ, తదనంతర నుండు నుహత్యు రెండతో
ననుఁ గని దీర్ఘ మాయు' వనినా; రతిబాల్యమునందు సోదరీ
చుణలను దక్కువారలను మన్ననమైఁ దలకంచి వారి న
ద్ధణముల ముద్దుమాటలను దోచినచుట్టుకు నేర్పుకొంటి; నా
మనికితఁ జూచి కొందఱ భిమానమునకే ననుఁ జేరదీసినా
గని వినుచుండు; నా యెఱిగినంతకు నన్నియ యాదిమూర్తి, యా
ఘనుడు ముదంబు మీఱ ననుఁ గాంచి నెఱిఁతుణి! నీ విశేషమున
గనుఁగొన వేడ్క మీఱ నిను గాదిలి పుత్రికరీతిఁ బెంచెదక
జనవున రమ్మ; నీబరకు సంస్కృతభాషని నాఁ జెలంగు నా
లిసయను స్వస్వస్థులవిభాననిధానవహోలాలసిఁ గూ
ర్త' ననుమఁ దోడకొందుఁ జని తోచిన వీరలు కలచుకాదులుక
దనిన సంగ నిచ్చి ప్రకృతిం బగు నంగము పొచ్చునట్లు న
న్న సయముఁ జేదఁ; సంస్కృతయు నాచార్యుద్ధని గల్లు బోషముల్
గనుఁగొని దిద్ది న న్ననుకలంబును సోదరీరీతి గన్నల
ల్లినియతి ముద్దుచేసి యాగీలను నక దినలోన వైకృతముం
దునటులు చేసె; నిట్లు సరతోషము నొడి వనించుచుండ నా
జనకుడు పంచమాగ్రము సుగృతిమీఱ నరణ్యపర్వముక
దనుకను బోదచేసి నోదాని స్వగ్ధముఁ జేరె; సంధుకై
వనటను చూలి నాట్రతు కపాస్తసుఖం బని గోఁనుచుండఁ ది
క్కునకపి యేగుదెంచి ననుఁ గొంగటఁ జోగఁదీసి టెడ్డ! పా
యిన కపివస్థుఁ దెచ్చుటకు నెవ్వరుఁ జాలరు; కాని నీ మన
మ్మునఁ గల కోర్కెఁ దీర్ప నరపోషమే? భారతేశ్వ మెల్ల నీ
తున్న ననియించి సంస్కృతకుఁ గూర్చునలీపనఁ గాంతిమద్విభూ
షణిచయమ్ము నీకును నొసంగేదా' నందును నూఱడించె; నా
తనిదయ భారతమ్ముఁ దుదదాక నెఱింగితి; నాఁటనుండియుక
దివదనముక గవీశ్వరులు దివ్యపురాణములుక ప్రబంధముల్
గొననుగు నాటకంబు లనుకూలము లౌ నవలల్ రచించి; రం
దనుకను దత్తవీశ్వరుల నమ్మునుభూషణు లేలినారు; పూ
ర్వనియతగోఁనంబునఁ గొఱంఠ యొకింత హృదంతరాళమం
దునఁ గననయ్యె రాజుల యనుగ్రహ మిందుక దక్కుతై నకా

రణమున; నిట్లు గుండె యదురక వివనయ్యె విశేష మెందు: నా
మనికిత మార్ప నెంచిరట మునులు గొందఱు; భూషణమ్ములే
యనవగ న మ్మటందురట యాచ్యులు గొందఱు; బుద్ధి లేని ల
కణనియఃస్వమ్ము బోవిడిచి గ్రామ్యసదంబులఁ బుస్తకంబులక
దనువు: పటంపుఁ గొందఱును దక్కుములాడెదరట నాచుమా?
యినశతైతాకమ్ముగ నహీనముదమ్మును గాంతు నంచు నుం
డిన నను వీడఁజూడనగునే? నగలక గయసేయకున్నఁ బో
యెను, గలవానిఁ దీయఁదగునే? యిట మీరలు దీసి పారవే
సిన నిక నేమి యా? బ్రకృతినిధియుగాఁ గలయావు నాఁడె నా
శనమును జెందె; నిష్పడు నసహ్యము గొల్పిచు నంగమందునక
గణువులు గానవచ్చు నధికమ్ముగ; నా పలు కాలకింపుఁడి
జనములు! పూర్వనీమములఁ జంపిన భాషయె కాదు, లోకముం
దునఁ గల వస్తుసంఘముల దోషము నొందని దెద్ది? కట్టుఁబా
ట్టనుచిత నుండుఁ బల్కునగునా? శ్వసహృదకభాష నందఱుక
బనివడె పుస్తకంబులను ప్రాముఁ పటన్నను ధ్యమా? మఱి
మనినను గ్రాంథికలు శ్వసహృదక కంఠము రెండు రూపముల్
గనియును భాష; తొల్లటిని గ్రంథములగును బేరుఁ గాంచె ద
క్కునయని మంటలాడునెవఁ గీర్తిని గాంచెను; రెండఁ గూర్చినక
భుననిఁ జెలంగు జెట్టు? లోకకంఠముకవ్యుడు భాగ్యమింద పే
శ్యను నొకదానిఁ దెచ్చుకొని ప్రాచకముక పఠించి దానితో
ననవుగ రాత్రియుంబవ లహానుఖంబులఁ దేలుచుండినక
జనములు లెక్క నేయ; రంసానియుఁ దానిను మంబ్రెత్తెత్తయ
జ్ఞనియతకాగ్యజాలముల సుగృతిఁ జేసెద మన్న నొప్పవా
రును గలర? నలీమణియె రూఢి తదంతములందు; నట్టులే
జనములు మాట్లాడునది సానివిధమ్మున నుండు; గ్రాంథక
స్థునినను నేగ్నహోత్రమును సాక్షిగఁ గైకొని పెండ్లియాడుకొ
న్న నలిననేత్ర! రెండు నొకనాటికి సాయము గావు; మచ్చర
మ్మును విదనాడుఁడందఱును! పూర్వమునుండియువచ్చుగ్రంథముల్
చెనకి ముతాశసాధ్యులకుఁ జేయకుఁ డాహుతిగాఁగ; భేదముక
గనుఁగొని తోచినట్టి యుపకారము చేయుండు, వేసవేలు పం
దనములఁ జేయుదాన స్వపథగ్యము లూనుడు రాజులెల్ల; మీ
ముణమును దీర్చుకొందుఁ దగురీతిని సోదరులార! మిమ్ముఁ జే
రిన నను రెంటికొక జెడిన రేవడఁ జేయకుడయ్య! యంతరా
త్మను గనుడయ్య! వేటొకవిధమ్మునఁ ద్రిప్పకుడయ్య నన్ను! నా
మనికిత నాకుఁ జాలుఁ గొఱమాలిన మార్పులు వద్దు నా కికక.

THE KUMARA RAJAHS OF VIZIANAGARAM

శ్రీ విజయనగరపు తమిళ గాజులు

AGRICULTURAL COLLEGE, COIMBATORE

కోయంబూరులోని వ్యవసాయ కళాశాల

MR. G. LAKSHMANNA B.A. B.L.

గంటి లక్ష్మన్న గారు (రాజులు) (డె)

MR. A. P. PATRO B.A. B.L.

ఎ. పి. పాత్రో గారు (కొంభరం)

MR. M. KRISHNA RAO B.A.

ఎం. కృష్ణారావు గారు (కొంభరం)

RAO BAHADUR MOOPUR APPA GARU

రావుబహదూర్ మూపూరు అప్పగారు (మదరాసు).

ಶ್ರೀ ೫ ಭ ಕೃ ಪಾ ಧ ಣ ಸ್ತೋತ್ರ ರತ್ನ ಮಃ

వ్యవసాయ మనగా “త్రవ్యట, పూచ్యోను”
అని సంగ్రహముగా చెప్పవచ్చును. భూమి

త్రవ్వనిది పంటలు పండినవి. పంటలు పండినవి పూర్వపు పూర్వపు శిశ్యము కాదు. మరుభ్యులకు ఆహారము ముఖ్యము. వ్యవసాయశలము ఆహారము కాదు. వ్యవసాయ మనేది వృత్తి వృత్తి అనగా నా మొదటి వృత్తియని చెప్పవచ్చును. ఈ వృత్తి పరిచోదించు సాగనేరదు.

• వ్యవసాయశుభము అని మేము గా, గి యాది- ౧
ముకుంద దోహదములను అనేక ఫలములను ఇచ్చుచున్నది; మును
ధరించి వస్త్రములకు కాచుటకు నామంబులను, చుట్ట
చుట్ట చివరలను గుట్ట గ్రహములను గ్రహించుటకు
మూలాధారము లగు చిట్ట మొలగు నామగ్రహము,
శరీరాంగ్యముకొనుటకు నాచలనై- ౨ యది ఫలము ౧
మూలికలను, నేళ్లను, రేచములను, సరసుములను,
ఇవిను పెక్కు- ౩ వస్తువులను ఇచ్చుచున్నది. అంబ
స బ భమములను వస్తువులు చిట్ట, మునుష్యులకు కాచుట
సమయము వస్తువులను చిట్టవసాయము మూలముగా
వచ్చుచున్నవి.

మిన్నగా కావడానికి, ఇలాంటి కారణములు చూచుకు
లకు ముందుగానే తెలియను.

ఆరియన్ మనుష్యులకు ఆర్యసామ్రాజ్యము అడవులలో
 నుండి కనిపించినది, ఆర్యులు, అరబ్బులు, బెల్జీయము, బెల్జీయము
 మొదలగునవియే. ఆర్యసామ్రాజ్యము క్రీస్తుపూర్వము నుండి
 అడవులలోనుండి మొదలయ్యియున్నది. ఆర్యులను వేరొనగొట్టి,
 ఆర్యులను గొర్రెలకు చూపించుటలను భూమిమీద కాలము
 గడిచే రేపు సగతి యూహించుట తప్పదు. కాని,
 రామరామ జనసభలు హెచ్చుకొలలల అడవులలో
 మొదటి ఆర్యసామ్రాజ్యము చాలా మునుపటి మనుష్యులకు కనిపించినది.
 ఆర్యులను తానే స్వయముగా కనిపించే తరకు
 గానము, గానములను పుచ్చుకొనుటకు బ్రయ
 త్నించుచున్నారని సమాచారము లేదు. ఇట్టి ప్రయ
 త్నము పుట్టినది వ్యవసాయము పుట్టినది చెప్ప
 వచ్చును. స్వయముగా గల ఆర్యసామ్రాజ్యము చాలా
 మనుష్యులకు దనకు గానములను వచ్చుకొనుట తానే
 స్వయముగానెయును బుద్ధి కుశలత యెప్పుడు గల్గె
 నో, అప్పుడే స్వయముగా కనిపించుచు “మనుష్యులను”
 అనియే వ్యవసాయపురీజము భూమిలో బ్రకటము. అప్పుటి
 నుండి వ్యవసాయము రామరామ అభివృద్ధిని జెంది
 మనుష్యులయొక్క బుద్ధికుశలత ననుసరించి యుక్తరూప
 మాలను చాల్చి పుష్కలముగాను వికసించుచున్నది.

దైవస్వప్తిని తీరస్కరించుచున్నట్లు బుద్ధివిచిత్ర
స్వప్ననాయక మనోహరమనుష్యస్వప్తి యెట్లయో దానికి
కాలక్రమమున సచ్చైవ మాధ్వలకు కారణము
లేవియో కొంచె మూహించెదము.

వ్యవసాయ ముఁగా మనుష్యులకుఁ గావలసిన
 వృక్షజాతులను జాతుఁ తులచు పుచ్చుకొనుట. ఇదియే
 గాక, వృక్షజాతులనుండియు జంతుజాతులనుండియు
 వచ్చు వస్తువులను అనేకరూపములుగా మార్పుచున్నట్టి

వ్యవసాయమున కిష్టములు కూడ వ్యవసాయమునకు సుబంధించివియ్యే. గొడ తీయుట, చక్కెర చేయుట, సారాలు కాచుట, జగుళ్ళను తీయుట, కిక్కురము తీయుట, పరిమళద్రవ్యములను చేయుట, ఆకులనుండియు మూలకలనుండియు మునులను తీయుట, చమురులను తీయుట మొదలగునవి వృక్షములకు సుబంధించిన వ్యవసాయపరిశ్రమలే యైయున్నవి. శోల్ల వ్యాపారము, పెంపుకల వ్యాపారము, మాంసము, క్రొవ్వ, గ్రెడ్లు మొదలగున యనేకవ్యాపారములు కూడ జాతీయ బాధ్యమైన వ్యవసాయపరిశ్రమలే యైయున్నవి.

వ్యవసాయవృత్తి వృద్ధిచేయుటకు అనేక శాస్త్రములు కారణములుగా యున్నవి. ఆనుభవము వారు వారు మనుష్యులకు వృద్ధిచేసిన కొలదిని శాస్త్రపరిచితియు వృద్ధిచేడెను. భౌమిక శాస్త్రము, వాతావరిణశాస్త్రము, జంతుశాస్త్రము, వృక్షశాస్త్రము, పురుగులశాస్త్రము, క్షయకీటకాదుల శాస్త్రము, రసాయన శాస్త్రము, భౌతిక శాస్త్రము, ఇతను లోహసంబంధము లగున శాస్త్రములు తప్ప, తక్కిన యన్ని శాస్త్రములును వ్యవసాయ వృత్తికి దోడ్పడు శాస్త్రములే. కాబట్టి వ్యవసాయ మనేది వృద్ధి చేయుకే సేవే మిశ్రమశాస్త్ర మనియు చెప్పవచ్చును. వైద్యశాస్త్రములను చక్కగా చదివి వ్యవసాయమును దిద్దకొనుట ఆత్యావశ్యక మగుచున్నది. ఇట్లు చేయువాడే రహితు గాని మరియొకడు రహితుగా నెగ్గనేరడు. రహితునకు తాను వ్యవసాయ మునందు జేయు ప్రతిక్రియకును శాస్త్రము లాధారములుగా నున్నవి. కాబట్టి శాస్త్రాధారము ననుసరించి వ్యవసాయమును నడపించువాడు కలకాలమున వృద్ధిలోనే యుండును. ఇదియే కాక రహితు తనకు ఫలించు వస్తువులకు ఏకాలమున ఏదేనిములలో ఏసేతలలో ఏరీతిగా తా నెక్కువ క్రయమును బొందగలుగునో దానిని తెలిసియుండుటయు ముఖ్యమై యున్నది. కాబట్టి వైద్యశాస్త్రము లన్నియు బాగుగా చదివిన గాని వ్యవసాయశాస్త్రము వృద్ధి చేయదు. మన దేశములో ఇట్టి శాస్త్రములగున కొంచెము బహుస్వల్పము గాన

వ్యవసాయము రానురాను అపగించుచున్నది. అన్య దేశములలో మరుజాలు శాస్త్రములందు మునుగుంచు దేలుచు జయమును బొందుచు అభివృద్ధిని జెరుచున్నారు. అమెరికావారును, ఫ్రాన్సువారును, జర్మనీ వారును, ఇంగ్లీషువారును, ఆస్ట్రేలియావారును వ్యవసాయమునందు కొలదిలేని ఘనతను వహించుచున్నారు. 12 అంగుళముల నెడల్పును 9 అంగుళముల లోతును గల చాళ్లను లాగు ఇనుపనాగళ్లను సృష్టించి గుడ్డములబలముతో నాగళ్లపై నెక్కి భూమిని దున్నుచున్నారు. ఇది చాలక ఆవిరియ్యత్రముల మూలముగా 7 పేకి 8 నాగళ్లను కలిపి ఒక్క సారిగా భూమిని పెట్టిగించుచున్నారు. చున్నిన భూమిని సవరణచేయుటకు అనేకవిధములగు యంత్రములను కనిపెట్టియున్నాడు. ఏలోతున కావలయునో ఆలోతున విత్తనము వేయుటకును, ఒత్తుగా కావలసిన ఒత్తుగా వేయుటకును, యెంచుగా కావలసిన యెంచుగా వేయుటకును యంత్రములను కనిపెట్టియున్నారు. మరియు ఒక్కగింజ వేయు యంత్రములను, రెండుగింజల వేయు యంత్రములను గూడ కనిపెట్టియున్నారు. కోతలు కోయు యంత్రములను, కోతలను కోసి కట్టలను కట్ట యంత్రములను, నూర్చుకొయ్యంత్రములను, మరియు కలువిధములగున యంత్రములను కనిపెట్టియున్నారు.

దేశగోక్షిని శీతోష్ణపరిక్షిని భూభృతిని తగిన పైదుల జాతులను వృద్ధిచేసి, వానివృద్ధిములను దీసి, రానురాను వానిని వృద్ధిచేసి, వానినుండి ఆమితఫలమును బొందుచున్నారు. లకాలములో కాయుటకును సాధారణకాలముకంటె తక్కువకాలములో ఫలించుటకును తగిన సదుపాయములను కనిపెట్టియున్నారు. కొన్నికాలములలో మంచుయుక్త యుష్కద్రవము తగులకుండ ఫలవృక్షములను బాగరూకతతో గాచుకొనుటకు కర్మామీటరునకును అలారము గడియారమునకును సుబంధము నేర్పించి, తోటలలో పండుకొని ఉట్లలో వ్రేలాడగొట్టియున్న బొగ్గును ముట్టించి కాకను బుట్టించి మంచును చెదరగొట్టుచున్నారు.

క్రాంతజాతులను తమదేశములోనికి స్వీకరించు కొనుటకు అనేక శాస్త్రజ్ఞులను పరదేశములకుఁ బంపి కోట్లకొలది రూపాయలను కర్చుపెట్టించున్నారు. ఈ రీతిగా అమెరికావారు తమదేశములోని యష్టిహమును పెద్దదిగాను రసవంతముగాను జేయుటకు అష్టిపురుగును స్మర్నాదేశమునూడి తెచ్చి దోచుటలలో ఉంచుకొనుచున్నారు. పంటల తెగుళ్లను చీడలను తీసివేసి, వాని యుపద్రవమును తప్పించి మేలు కలిగించు పురుగులను పెంచుచున్నారు.

ఈ వైఁడెప్పించి గాని వేలువిధములయిన యేర్పాటులను జేయుచు విసుగుచెందిన వ్యవసాయమును వృద్ధి చేయుచు దేశసౌఖ్యమును గనిపెట్టించున్నారు.

మనదేశములోనో “ఎక్కిడ నున్నావే గొంగరి అంటే వేసినచోటనే యున్నావే కింబో” అన్నలోకోక్తి ననుసరించి ఉన్నస్థితినుండి మార్పును చూడఁజాలక యున్నాము. కొన్ని సంవత్సరములక్రిందట నేను మదరాసులో చదువుకొనుచున్నప్పుడు కట్టించు యొక యిల్లు కూలి పనివాడ్రాలోఁ గొంతమంది క్రొంది బడి రాళ్లతోఁ గప్పబడిరి. ఆప్పుడు ఊరంతయు గుమగుడి ‘రాళ్లను ఎత్తివలెను, ఎడిన వారికి రక్షించవలెను’ అను వారే తప్ప, బక్కిలైను బక్కి రాలునైనను క్షేతిలో నెత్తి ఆవలఁ బడనై చినవారు కారు. ఈరీతినే మనదేశములోఁ జదువుకొన్నవా రందఱును స్టాటస్థులముల మీఁద బెకబెకలాపట తప్ప క్రియలయందీ తొనుమలు. వ్యవసాయము మనదేశములో అభివృద్ధిచెందిన దేశము తొమ్మిదిములకు లోకగుటను చూచి, పునఃతవహించిన మన గవర్న మెంటువారు దేశోపకారముకొఱకు వ్యవసాయ శాఖను స్పృశించేసి వీలయినంతవఱకు ఉపకారము చేయుచున్నారు. కోయబస్తూరులో వ్యవసాయకిలీశాలను నేర్పఱచి పిల్లలకుఁ జదువు నేర్పుచున్నారు. కోయబస్తూరు, తాలిపరంచా, పాలూరు, మంగనెల్లూరు, కోయలపట్టె, హగరి, నందియాల, సిరనల్ల, చామర్ల కోట, అనకాపల్లి మొదలగు గ్రామములలో పరిశోధన పాఠశాల నేర్పఱచి రహితులకు అవసరమయిన సంగ

తులను నేర్పుచున్నారు. చెఱుకుజాతులలో శ్రేష్ఠమైన జాతులను దెచ్చి గోదానరి, కృష్ణా, దక్షిణార్కాటు జిల్లాలలో పోషించిరి. మా గాంధులలో బాటికట్టు యూషును నేర్పుచున్నారు. నర్సావన్నము ఎకతెగని పరిసాగుచేతి క్షీణించుచున్న భూములలో జేనుము, వెంపలి, కలుగు మొదలగు ఆకునైరులను పెంచి దున్ను కొను ముని చెల్లించున్నారు. కానలసిన విత్తనములను కొన్నధరలకే రహితుల కిచ్చుచున్నారు. ప్రజ్ఞివైరులలో మంచివిత్తనములను ఎత్తి రహితులు భూములలో వేసి కొనుటకు పంచిపెట్టుచున్నారు. దక్షిణజిల్లాలలో ఎచ్. సి. సామ్యున్ దొరగారు కిరగజ్జెప్రజ్ఞిని, ఉత్తరజిల్లాలలో జి. ఆర్. విల్సన్ దొరగారు జెల్లప్రజ్ఞిని వృద్ధిచేసి ప్రజల కిచ్చుచున్నారు. వ్యవసాయశాఖవారి సహాయమునల్ల కింబోడియాప్రజ్ఞి చెన్నరాష్ట్ర మంతటను వ్యాపించి పెక్కు బీడలను నాణిముణములనుండి తప్పించినది. కాని, అజ్ఞానముచేతను ధనాపేక్షచేతను ఈప్రజ్ఞి అన్ని భూములలోను వేయుటనల్ల కొంత క్షీణించి ఫలము తగ్గుచున్నట్లు కనబడుచున్నది. ఇదిను కోయబస్తూరు లో పరిశోధనాలయ మను నొక శాఖను పెట్టి అనేక రూప్యములను నెలపుచేయుచు పురుగులశాస్త్రముల లోను, క్రిమికీటకశాస్త్రములలోను, వృక్షశాస్త్రముల లోను, వైరులలోను పరిశోధనలు చేయుటకును క్రొత్త సంగతులను గనిపెట్టుటకును విద్వాంసులను నియమించియున్నారు. ఈరీతిని అనేకవిధముల ధనమును వ్యయపఱచి వ్యవసాయశాఖ నేర్పఱచిన గవర్న మెంటు వారికి మన ముదిఱము కృతజ్ఞులము. వారికి దోడ్పడి సహాయముచేయుట మనయొక్క ముఖ్యకర్తవ్యమయి యున్నది.

రహితు బీదవాడు. ఇతఁడు పరిశోధనలను జేయ శక్తిగలవాడు కాదు ; శాస్త్రములను జమవుకొన్న వాడు గాదు ; చదువు లేనందున అతనివృత్తి యే విధముగా వృద్ధియగుచున్నదో దానిని పరిశోధించుట కును గ్రుడ్డివాడుగా నున్నాడు. కాబట్టి యిట్టి బీద రహితునకు మన సహకారము, దేశముఖులు, లాయర్లు,

స్త్రీదళులు, పట్టాదార్లు, మిట్టాదార్లు మొదలగునా రెండు అను యోజ్యులకి భవము కావలసివచ్చును తక్కువనట్టి కిచ్చుచు, వ్యవసాయశాఖవారు పరిశోధించి వేర్వేరు సంగతులను రహితులకు గ్రామములలో నిదర్శన పూర్వకముగ తెలియజేయుచు, రహితులకు గావలసిన సహాయము చేయుచు వచ్చినచో, ముదేశ మభివృద్ధిలోనికి వచ్చును.

ప్రస్తుతము ముదేశములో వ్యవసాయము పరివర్ధింపఁబడుటగా వృద్ధిపై జేపదగలచో ఆమాయ శిక్షములను సంగ్రహముగా నుడివెదరు.

రహితులకు విద్యయవశ్యము. విద్యవలన శాస్త్ర పరిచితి గలుగును. దీనిచే గ్రామీణులగు తలన కొనుటకు హెచ్చరిక పుట్టును. ఇదిగో యభివృద్ధి కారణము.

గొప్పగొప్ప మిట్టాదార్లును, మిట్టాదార్లును, జమీందార్లును పట్టణములను విడిచిపెట్టి తమతమ గ్రామములకుం జూరు మేడలను మిట్టలను గట్టికొని నివసించుచు తమరహితుల జేరిన వారికి కావలసిన సదుపాయములను చేయుచు వారు చేయు కృషిఫలమును అనుభవించుట యుక్తము. ప్రస్తుతము పట్టణములలో నూకి, గ్రామములలో మేనేజరులను జెల్లకార్యము నిర్వహించుకొను ప్రయత్నములవల్ల, పొలములు పాడగుచున్నవి; ఫలమును తగ్గుచున్నది. ఉబ్బుగలవా రగుటచేత, ఈ మిరాసీదార్లును, మిట్టాదార్లును వ్యవసాయశాస్త్రమును జరిపి తా మచుట్టించుట యవశ్యవశ్యము.

వ్యవసాయసంబంధములను పరిశోధనఫలములు పెక్కులు కావలయును; జిల్లాజిల్లాకును ఒక్కటియగుననుడవలయును. గవర్న మెంటువారు వీరినిసంతకకు స్థాపించిరి; ఇంకను మరికొన్నిటిని స్థాపించుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు.

వ్యవసాయపుసంఘములను ప్రజలు స్థాపింపవలయును. ప్రస్తుత మక్కడక్కడ స్థాపించినవ్యవసాయసంఘములు నెలకొలుపఁబడినవి. వీనికి జిల్లాకలెక్టరులు

రులు సాధారణముగా అగ్రాససాధిపతులుగా నున్నారు. అనేకములగు నితరకార్యముల తొందరలవల్ల వీరు వ్యవసాయమున రహితులకు తగిన సహాయము చేయుట కవకాశము దొరుకుట లేదు. ఈ సంఘముల మొదలైనవనో లాయర్లు, పరిశ్రమపుచ్చుకొన్న పెద్ద పెద్ద యద్యోగములు. వీరి జరీతలపాగాలు వీరి దుస్తులు వీరి యాకాశములు వీరిమోటలు రహితులను బెదరఁగొట్టునవి యే గాని రహితులకు హిశోపదేశము నిచ్చునవి కావు. వీరికి దానివృద్ధులకు ఎరువులు కావలయును; పుష్పజాతులకుచికిత్సలుకావలయును. ఇట్టియవయోగకరము కానిజిల్లా వ్యవసాయ సంఘములను నెలకొలుపుటకన్న గ్రామవ్యవసాయసంఘములను స్థాపించి సహకారపద్ధతుల ననుసరించి బాగుగాఁ జెలిపి రహితులను మొదలగుటకు హెచ్చరించుట దేశక్షేమమునకు ముఖ్యమయినది. ఇట్టి సంఘములలో శ్రద్ధవహించిన విద్యగల వారు గూడ రహితుల సహాయముగఁ గూర్చుండి ఈ దిగువ నుడిపాఠించు వ్యవసాయశాఖములకు కొన్నిటిని రహితులకు జెప్పినచో వ్యవసాయ మభివృద్ధిచేడఁగలదు :—

1. చపుసంఘములను బాగుచేసికొనుట, వ్యవసాయశాఖవారు 1912-వ సంవత్సరమున ప్రకటించిన నెం 1 రు కరపత్రమును జదివినచో, చెలియును.

2. శువుల యెరువులను కాల్చుకుండ జాగ్రత్త చేసి దానిలో ఆకు అలము నోపు మన్ను మొదలగు నవి చేర్చి పూడ్చిపెట్టి కొంచెము నీరుపెట్టి మంచి యెరువుగా మగ్గునట్లు చేసికొనినచో, దేశములోని యెరువులను వృద్ధిచేయవచ్చును.

3. కొన్నికొన్ని మ్యూసిసిపాలిటీలలో ఊరికుప్ప వ్యర్థముగా పోవుచున్నది. దీనిని జాగ్రత్తచేసి మంచి యెరువుగాఁ జేసికొనవచ్చును. బాపట్లలో రివరెండు జి. ఎన్. తామ్మన్ దొరవారు కుప్ప నంతయు జాగ్రత్త చేసి గోతులలో పాతిపెట్టి, తగిన మచ్చు చెత్త మొదలగువానిని జేర్చి అప్పుడప్పు డాడకుండ నీరుపెట్టుచు మంచియెరువుగఁగెట్టి ఆ యెరువులవల్ల చవిటి

వల్ల పుభూములను బాగుపఱచి వానిని మంచి మాగాళి స్థితిలోనికి దెచ్చినారు.

4. గ్రామాదులలో జచ్చు పశువులయెముకలన్నియును మాదిగలమూలముగా తురికలచేతిలో బడి పరదేశములకుఁ బోవుచున్నవి. వీనిని గ్రామస్తులే స్వాధీనపఱచుకొనుట అతిసులభము. కొన్నికొన్ని గ్రామములను సాగుములుగాఁ జేర్చి, చిన్నయంత్రములతో వానిని బాడిచేసికొని ఆపొడినే యెరుఁగుగా రుచయోగించవచ్చును.

5. రహితు బీదవాఁ డగుటవల్ల గొప్పగొప్ప వ్యవసాయపుఁ బనిముట్లకు కొనుటకు శక్తి గలవాఁడు గాఁడు. సాధ్యమగునంతవఱకు తక్కువ క్రయమునకు వచ్చెడినునపనాగల్గవులమిచ్చవలయును. ఇట్లేనూర్పెత్తయంత్రములను చొప్పు నరకు యంత్రములను మన దేశములోనే చేసికొనవచ్చును. పెద్దపెద్దయంత్రరణములు కావలయు నన్నచో, అందువారు గ్రామములవారు చేరి తెప్పించుకొని గాని, ఏదోయొక సాగుమునూలముగా తెప్పించి రహితున కిచ్చి గాని యుపయోగించవచ్చును.

6. మన దేశములోని విత్తినములు రానురాను క్షీణించుచున్నవి. మంచివిత్తినముల నెత్తి రహితుల కిచ్చు సాగుములు కొన్ని యేర్పడిన గాని వ్యవసాయ ఫలము వృద్ధిచెడిను. వ్యవసాయశాఖవారు దీనిలో

వీలగునంతవఱకు పనిచేయుచున్నారు. శ్రద్ధవహించిన కొన్ని సాగుములు ఇప్పుడింక గాని త్వరగా వృద్ధిలోనికి రావేరదు.

ఇదిను అనేకవిషయములలో శ్రద్ధవహించిన వారు వ్యవసాయమును వృద్ధిచేయవచ్చును. వాని నన్నిటిని ఇచ్చటఁ జెప్పట కనకాశ ముండదు.

• తుదవఱకు దీనిని జదివిన వారికి వ్యవసాయము వృత్తులలోని కెల్ల ఆనివృత్తి యనియు, ఇది లేనిది ప్రపంచము సాగ దనియు, దీనిని సాధించిన గాని ప్రజలకు క్షేమము గలుగ దనియు తెలియును. భూమిని జీల్చి ప్రపంచమును సోషించుచున్న రహితును మన మందఱము కాపాడవలయును. ప్రస్తుతము చక్కగాఁ జదువుకొన్నవారు, వ్యవసాయమునకు తప్ప, ఇతరవృత్తులకెల్ల ప్రవేశించుచున్నారు. ఇట్లు ప్రవేశించి రహితు యొక్క పైకిమురు ముఖ్యముగా తమసౌఖ్యముకొఱకుపయోగించి పెద్దమనుష్యులు, దేశక్షేమముకొఱకును వృద్ధికొఱకును పాటుపడునట్లు అనేక సాగుములలో బాటుపడుచున్నప్పటికిని, రహితువృద్ధికొఱకు ఏ మాత్రమును శ్రద్ధపుచ్చుకొన్నట్లు కనమిడదు. ఇది చూడ, అందఱికి నాధారములను రహితుయొక్క యభివృద్ధి గమనింపకుండుట మిక్కిలి వ్యసనకరము.

వ జ్ర గు లి క లు

ధాతుపుష్టికి, బలమునకు, ప్రాణమునకు రక్షింపుష్టియు సరపటుత్వమును కాగణములు.

వ్యభిచారము, సుఖరోగములు, దురభ్యాసములు, విశ్రాంతి లేకుండుటయు ఆరోగ్యమునకు హానిని జేయును.

పైజబ్బులకు వజ్రగుళికలు వజ్రాయుధమువంటివి.

20 మాత్రలు గల డబ్బీ పేల 1-0-0

అమృతాంజనం డిపో, ఫోర్టు, బొంబయి లేక మదరాసు

శ్రీ గోపాలకృష్ణగోకులనిర్యాణతారావళి

గో. రమాకాంతాచార్యులుగారు

కడుపున గంటి వెండటిన్ కారణజన్ముల లోకమాన్యులై

కొడుకుల; నందు నెవ్వరును గోకులకృష్ణున కీడునత్తురే ?

కడుపున జిచ్చువెట్టి చనె, గంటికి గుంచెడు గాఢ నేడ్చిచూ

బడయగెలావె క్రమ్మరను భారతమాతగో ! యింక నాతని ?

1

చ. వయసున జన్మ యయ్యును భనత్సుతత్తుములందు సగ్గుణో

దయుఁ డను సర్వభూతహితత్వగుఁ డై భవదంఘ్రిపద్మసే

వ యనఁ దలక ధరించి తన ప్రాణము లర్పణచేసె భక్తి న

ట్టి యమితమాత్మనత్పలుఁ గఱితుమె యెన్నటికైన ? నమ్మరో !

2

ఉ. ఎదఁతొ నాకలోకమున కేగి సేతనయల్ ఘరంధరుల్,

హిందువు లేదదగ్ధములు యేడ్చిరి; గోకులకృష్ణుఁ డేగ, నే

మాదును? జక్రవర్తిమొద లంత్యజుదాఁక సమస్తమానవుల్

కుందుచునున్న వారతనికోసము; తన్నహిమం బ చెప్పిదో ?

3

ఉ. పిల్లలకోడి వీ; పైరులపిల్లల కోడి, భనత్సుతుల్ సిరుల్

కొల్లంగ నున్న విశ్వధనకోశమునా జూరలేనివేళ, భీ

తిల్లకుఁ డుచు వారి కొక పన్నును జూపిన ధీరుఁ డేగ; నీ

పిల్లల కిది ఏ క్కెనరు ? వేఱుగ నెవ్వరు దేవుఁ డొక్కఁడే.

4

ఉ. లేరె సుకేంద్రవైభవులు లేరె సునీతిలకుల్ జగన్మనో

హాసరిస్వతీరసవిహారులు లేరె వివేకమండితుల్

లేరె నరేంద్రచంద్రులును లెక్కకు నొక్కఁడె గాని శ్రీమహా

భాగతగోష్ఠి గృష్ణునలెఁ బ్రాజ్ఞుఁడు గోకులకృష్ణుఁ డమ్మరో !

5

ఉ. సంగియ మేల కృష్ణుఁ డగు సర్వవిధంబుల నెంచి చూడ నా

యందము చూడముం గనిన నాతఁడె జ్ఞప్తికి వచ్చుఁ గాని శ్రీ

నందసుతుఁ డు చాలఁడు గుణంబుల నేకసతీవ్రతంబున

నందసుతుఁడుగాఁడు రఘునందనుఁ డతని కీడు తల్లిరో !

6

శా.గీ.తా.శా.త్రుపయోధవీచికలలోఁ గ్రీడించినా రెండఱో

భ్యాతిక దన్న వసిత మొక్కరికిఁ జక్కలేదు శ్రీకృష్ణగీ

తాతాత్పర్యము కర్మయోగ మని స్వాధ్యాయాగి యై దేశసే

నాతంత్రాజు గోకులుఁ డలరె యావజ్జీవకర్మిఁ డై.

7

ఉ. కర్మము జ్ఞానగర్భ మగు జ్ఞానము భక్తిరసప్రగర్భ, మీ
మర్మ మెఱుంగ కున్న ఋజుమార్గమున జన దాత్మ; కర్మమున్
నిర్మలబుద్ధి జేసెను మనీషులు లోకహితాభిలాషు; లీ
ధర్మము వృద్ధి చెందక యధర్మ మడంగ దడంగ దమ్మరో!

8

శా. హిందూనూత్న యుగోదయూర్క సుషమాదృశ్యస్పృహ దేవగో
విందక్రీరణదేవదేశికపదస్వీకారలభాఖిలా
స్పందజ్ఞానధనుండు గోకులుడు, తద్జ్ఞానంబు సామాన్యమే ?
మందప్రజ్ఞుల కందరావు తదసామాన్యాంతరాధ్వసుల్.

9

మ. ఘనగంగాలహరీతరంగవిలుతద్గంధీరవాగ్గుభజ్మ
భణ దేశీయసభాగ్రపీఠపతి యై భాషింప, సామాన్యశా
సననిర్మాణసభాంతరాళమున శస్త్రాశస్త్రి బోరాడఁ గా
చినవా రెవ్వరు విస్మరింపరుసుమీ శ్రీకృష్ణగోపాలునిక.

10

ఉ. పాలకపాల్యబంధపరిపాలనమంత్రవిదుండు దీర్ఘదృ
శ్కాలి వరాంగ్లరాజ్యహితకాంక్ష స్వదేశజనోపకారదీ
క్షాలితాంతరాగ్రు డని చాటిరి ముప్పూరు హైందవప్రభుల్
చాలడె నీ తనూజు డు జన్మము నెత్తినదాని? కమ్మనో !

11

మ. అతికారుణ్యము నిమ్మజాతిపయి, విద్యాహీనులైన బతు
ప్రతీతి బోలుదు రంచు రాట్నభలఁ దత్పక్షంబు వాదించి యీ
ప్రతతాసేతుహిమాద్రిమధ్యప్రజకుఁ బ్రారంభవిద్యామహి
న్నతి నర్థించెను జక్రివర్తివలనక, సాధించె దత్సమ్మతిక.

12

మ. తరిమే యెవ్వరికే నెఱుంగ భగవత్సౌకల్యముల్? గోకులుక
హరియించె సుకృతీ గతాయు వను వాక్యంబే ఫలింపక; జగ
ద్భరణం బెట్టులా ధీరు లందఱి హరింపక? మరైనో యద్యదా
చరతిశ్రేష్ఠ యటన్న స్వాక్షిని? జగత్సామ్రాజ్యమే యెల్లఁడో !

13

ఉ. వేలకువే ల్గణింపగల విద్యలు నేర్చినవాడు, చాలియుక
జాలని వేతనంబునను సల్పెను జీవనయాత్ర చేదవి
ద్యాలయమందు; జేద యన నాస్తికభాగము గాని దానినిక
బోలునె యేకానిలయముల్ ప్రతిభానవశక్తిసంపదక ?

14

మ. తులసిదాసును రామదాసు నను భక్తుల్ పుట్టి రెచ్చోట, వి
శ్వలభక్షి దరియించి రెచ్చట నఖండజ్ఞాన నైరాగ్యని
శ్చలులై, యట్టి పవిత్రదేశమున దా జన్మించె గోపాలకృ
ష్ణుడు; నైరాగ్యపయోధి యైన నయదే శుద్ధప్రపన్నాత్మకై ?

15

శా.ముందుకొనెన్మాయుఁ జూడకుండఁగిను నెప్పుకొ నేయఁ డెక్కార్య మే
ముందుకొ దత్త్రభుభక్తి భూతదయ; నిత్యక్షేమ మీరెంట న
బృహదేశంబున నించు సర్వవిషయంబుల్ నిర్వహించుగ శ్రీ
హిందూ సేవకి సంఘముకొ నిలిపెఁ దానే నాశుండై దానికొ.

16

ఉ ఎన్ని యింకొక గిణించి ధరింతు వెదు కాలభుజంగ ! యశాదలక
భిన్న సజాసహస్రపుష్పవీధుల నుజ్జ్వలతినరత్నముల్ ?
తన్న వక్కాతిపూరిములు దక్కన భౌతికలోక మే మగుకొ ?
గన్నులొ నీనులో కొంత గల్గికియుండిన నిల్ల చేయుదే ?

17

మ. జనని! లోకమునకొ బ్రవృత్తులు జరాజాడ్యులు జిక్కి యీ
తనువు బాసి ముకుందపాదములఁ జూడకొ సిద్ధులై యుండ, నా
రిని గా దంచు జగద్ధితాచరణపూర్తి జేయనికూడ జ
న్వనము చూచిన యట్టి కృష్ణుఁ గొనిపోవకొ న్యాయమే మిట్టికొ ?

18

శా.ఆపత్కొ లము తల్లి! మా కిది మహాయాసంబు ప్రాప్తిచె మా
గోపాలుకొ భగవంతుఁ జేతిలఁపునొ గొనిపోయెనో గాని నా
మాపక్షంబును బూని దేవసభలో మాట్లాడి సామ్రాజ్యముకొ
గానాడంగలవాఁ డెంతయు పరిలోకుబుడు సోభాత్మకొ.

19

ఉ. ఏమి హరిఃపంగితి? విస్తీ! విచింబుపు మకాలమృత్యువా!
యా మహానియు దేహమున నస్థులు చర్మము రక్తిమాంసముల్
పాముకొనింగ విచ్చెనె ఫలంబు? తిదాత్మపవిత్రసారభ
స్తోమము సొంకెనే నతనికోలికె బోదునె నాల్క లాప్పుమకొ ?

20

మ. అదియు దిక్కెనె నీకు; నష్టకిలు గంగాతర్జలంబుడు తి
ష్యవదుల్ కిల్పఁ బ్రయాగ నెల్లెడగదా! చర్మంబు రక్తింబు మా
సవసాదల్ పుసహపురాబునను భిస్కొ బయ్యె; ఉహూతియే
నవహిందూజనధీవిభూతికి నవతత్వప్రద బయ్యెడికొ !

21

ఉ. భీరులు నాత్తికాగ్రణులు భీతిని బొందెద రోసిమృత్యువా!
నారికలోక మేగెడు జనంబులు ని యధికారభాటికొ;
భీరులు కర్మయోగులు నధీనులు గా, రిలసిదుమూపువై
స్వారి యొసర్చి పోవుదురు శాశ్వతలోకిము ముక్తిసంగులై.

22

శా.గంగాదేవిరొ! నీ జలంబులను గ్రుంకికొ బుణ్య మ న్నాటకు
ప్పొంగుకొ నామది; యోదతెండలు మహాత్ముల్ సదుగర్భంబులో
నంగం బస్థులు దాచి నెల్లెడ, తదీయాసూనసంగంబునకొ
మాంగళ్యం బగు నీశరీరమును నస్మద్దేహచైతన్యముల్.

23

మ. అలుకా పల్క వదెన్ని పిల్చులకు? బోవా పిల్చుచున్నారు ని
 ర్మలసామ్రాజ్యసభాసదుల్ ప్రథితమిమాంసాసభాసభ్యులు? 24
 నిలుచు నీ వట కేగకున్న బను లోసితిజ్ఞ! ప్రాశ్నించిన
 బలుక రాదట మానముద్ర ధరియింప బాడియే యిత్తితి? 25

చ. అశరణ లై భవత్పుతలు హా యని యేఱుచునున్న వారు; నీ
 విశదవచస్సుధావిహృతి వీనుల కెక్కడి దింక నగుచు నీ
 యశము దలంచి శిష్యజను లక్కట! కుందుచునున్న వారు; తా
 మశనము మానినారు ప్రజ లందఱు; బల్కంగరాదె? గోకులా! 26

ఉ. సోదరులార! లెండు మన శోకము చా విను నేమొ గాని యీ
 గోదసి వానిపల్కులకు రూక్షము చేరంగనీదు వీరులక;
 వాదుల మాని యీ కతని పాదము బట్టి చరింత మాపయి
 భేదము బుట్టనీయఁడు సుమీ మనది క్కగు శ్రీనివాసుడే. 27

ఉ. శ్రీ కరసంగుగార్జున డశేషజగద్భరణైకదక్షుడ
 ప్రాకృతదివ్యమగళివిరాట్పురుషుఁడు విశుద్ధమూర్తియ
 స్తోకవిలాసబుద్ధిమహితుఁడు కృపారసికాంతరంగుడై
 గోకులకృష్ణ నాత్మకురు గూర్పు బ్రశాంతరసానుభూతినిక. 28

అ మృ తాం జ న ము

అన్ని నొప్పులకును లోకవిఖ్యాతమైన మందు

రజస్వలా వివాహములు

పల్లారి సూర్యనారాయణరావు గారు

దీనిని శాస్త్రములు నిషేధించినను, నిషేధించినాను నను, ఇవి జరగించుటవలన గొప్ప పాడిత్యము వచ్చుననిగాని, దేశమునకు అరిష్టము వచ్చుననిగాని నా యభిప్రాయము కాదు. పూర్వము మనశాస్త్రములు నిజముగా ఏనిని నిషేధించినను, సంఘములో సాబాధించిన వగుటచేత, సాఘాభివృద్ధి కనుకూలముగ నున్న యెడల, వీనిలో మార్పులు చేసికొనవలసినదే. కాబట్టి ముందగా మన మూలొచ్చుచుకొనవలసిన విషయము : ఈ సాస్కరణమును హిందూ సభ్యతలో చొప్పించుట అవసరమా? ఇది మన కిష్టమైనయెడల, వొప్పించుటకు మార్గ మెట్టి? ఈవిషయములలో నాదినలు రెండు తరగతులుగ భాగింపవచ్చును— (1) పేతువాదిము (2) కులక్రిమాగతి పైన భావనవాదిము.

పేతువాదిము

(ఎ) చిన్నపిల్లలకు పెండ్లిగొట్టు చేసినయెడల వారిలో గండములు మొదలగునవి వారికి వైధవ్యము గా వచ్చును. కాబట్టి పురుషులకు ఇరువదియైదు సంవత్సరములకు పైన, పూర్వకాలములోనలేనే, పెండ్లిచేసినయెడల, బాలపితృత్వపులు తగ్గుదురు. నధూవరులకు వయస్సులో మిగుల వ్యత్యాస ముండగూడదు గనుక, ఆండుపిల్లలకు గూడ 18 సంవత్సరములు జాతిన తరువాతనే వివాహము చేయుట న్యాయము.

(బి) ఆండుపిల్లలకు 18 సంవత్సరముల తరువాతనే గర్భిత్వంబు కలుగుట మంచి దనియు, ఈ లోపుగ వారికి పురుషునితో సాస్కరణము కలిగినయెడల వారి శరీర పాటవమునకు మిక్కిలి నష్ట మనియు, బలశాలులగు పిల్లలు కలుగ రనియు మన శారీరక శాస్త్రములు కూడ ఘోషించుచున్నవి. కనుక ఆండుపిల్లలు మేజర్లయిన తరువాతనే వివాహమాడవలెను.

(సి) సాఘాభివృద్ధికి శ్రీవిద్య మూలము గనుక

మగపిల్లలవలె, స్త్రీలకుకూడ కనీసము 18 సంవత్సరముల వయస్సు నచ్చునట్లైనను విద్య నేర్పనియెడల, వారు నిజముగా సాఘాభివృద్ధికి ఉపయోగింపరు. ఈలోపుగ వివాహముచేసినయెడల, వారి విద్యకు భంగము కలుగును. ఇప్పటి మిశిమిడి జ్ఞానమువలన స్త్రీల కౌతమాత్రము లాభము లేదు.

(డి) ఆండుపిల్లలను బాగుగ చదివించి జ్ఞానవతులుగ చేసి వయసు వచ్చిన తరువాత పెండ్లిచేసినయెడల కన్యానశుల్కములు మొదలగు మరాచారము లుపగిలును.

(ఇ) వివాహ సాబాధము మిక్కిలి కష్టత్రమైనది, వధూవరులు యావజ్జీవము త్రైంపగూడనిది గనుకనే, వారియుభయుల యిష్టమునబట్టి వివాహము చేయవలయును. ఇట్టి వివాహమునకు ఉభయులు మేజరులై యుండవలెను. స్వయానరమే నిజమైన వివాహము. ఉభయులకు బుడూరులయందు ఆత్మ్యాతప్రేమ జనించుటకు వారు వివాహమునకు ముందు సమావేశమగుచుండు దినములే వారికి సుదినములు, ఎప్పటికీని మఱపురానివి.

(ఎఫ్) పురుషుడును, స్త్రీయును సమాన స్వాతంత్ర్యము అన్నివిషయములలోను కలిగియుండవలసినది. ఉభయులలోనుండు ఆత్మ బిక్కిట. ఉభయులు సమానముగ జ్ఞానవంతులగుట యీశ్వరోద్దేశము. పురుషుడుగాని స్త్రీగాని తనయిష్టము వచ్చినపుడు వివాహము చేసికొనవచ్చును; లేదా బొత్తిగ మానివేసి బ్రహ్మచర్యమును నుండవచ్చును. వివాహము జరగినతరువాత ఉభయులకు ఏకారణమువలన నైనను, ఒకరియం దొకరికి అనిష్టము జనించినయెడల వారు తమవివాహబంధమును త్రొక్కివేయవచ్చును. అట్లు వారి కధికారము లేనియెడల వారు యావజ్జీవము దుఃఖసముద్రము పాలగు

దురు. కాబట్టి ఉభయులు ముందుగా కొంతకాలము దీర్ఘాలోచనచేసి, ఒకరిమంచిచెడ్డలు ఒకరు తెలిసికొని, మిక్కిలిస్నేహము కలసినతరువాతనే వివాహమాడుట కంగీకరించవలయును. ఇదియే స్వభావసిద్ధిము.

కులక్రమాంతరమైన భావనవాదము

పైన చెప్పిన హేతువాదము సంతయు అంగీకరించినను, అట్టి వివాహములు చేయుటకు జనసామాన్యమునకు మన సాప్రకున్నది. యువతీ వివాహములు ఆచరణలోనున్న పాశ్చాత్యదేశములవారి చర్య గమనించుగా, ఆవి మనకు పనికిరా నని వీరి యభిప్రాయము. వీరిని గుఱించి కొంత వివరించెదను.

ఆడుపిల్లలను పెద్దివాడైనచేసి వివాహములు జరిగించినయెడల, వారియిష్టప్రకారము భర్తలను సొసాదించుకొనుటకు వారిని నిదలివేయనలెను; లేదా తుత్రయలలోనలే నానికి ఘోషాయైనను ఏర్పడుకవలెను. ఈ రెండుమార్గములును సంఘమునకు అనుభవాయకములే. పాశ్చాత్యులలో స్త్రీస్వాతంత్ర్యమునలన ఎడలు వివాహమునకు ముందు తమ ప్రయోజనాలచేత మోసపుచ్చబడిరో, వివాహమైన తరువాత వివాహ బంధమును ఎడలు ప్రేమవలసినచుచున్నదో, ఎంతవఱకు తల్లిదండ్రులను అక్కడెల్లెడను చూఖినాగరిమూలముంచుచున్నారో, ఆదేశములను చూచించుచున్నారో గాక, వారి వాస్తావత్రికలను స్వభావ నిష్ఠనలతో నిండిన వారి నవలలను చదువుచున్న వారు కూడ గ్రహించగలరు.

మన సంఘములో కొన్ని చెడుగు లుండవచ్చును గాని, పాశ్చాత్యసంఘములలో కూడ అనేకములున్నవి. కాబట్టి మన యాచారములను త్యజించి వారి యాచారములను మన కాదర్శములుగ పెట్టుకొనగూడదు. వహువరుల కనిష్టము కలిగినంతమాత్రముననే వివాహబంధమును ప్రేమవచ్చు నని కొన్ని పాశ్చాత్య దేశములలో చట్టములు వెలువడుచున్నవి. వివాహసమయములో, పెనిమిటిని ప్రేమించెదనుగాని అనువర్తనిగా నుండెదనని ప్రమాణముచేయనని నిరాకరించు స్త్రీలు బయలుదేలుచున్నారు. స్త్రీలు తమ పిల్లలకు పాలిచ్చుటలేదు; పురు

షులతో సమానమగు హక్కులకు పోరాడుచున్నారు; తమరు నాటకములు విందులు మొదలగువానికి స్వేచ్ఛగా రాత్రిబగల్గు పోకూడ అటాకము కలుగు ననియు, తమ యశావనమునకు భంగము కలుగు ననియు, తమకు పిల్లలు కలుగకుండు ననేకోపాయములను కనిపెట్టుచున్నారు. అక్కడి మగవారు, తమ భార్యలను పరపురుషులు ముట్టుకొన్నను వారిని వాహ్యునికి తమతో తీసికొనిపోవుచున్నను, వారియందు ఏవిధమైన నురభిప్రాయమును కలిగియుండగూడదు. భార్య పరపురుషునితో మాటలాడుచున్నపుడు భర్త నడుమ నచ్చి వారి రహస్యపుమాటలను వినుగూడదు. భార్య భర్తలలో ఎవరికి ఎక్కిడినుండి ఏయత్తిరము వచ్చినను, ఒకరిది ఒకరు విప్పి చదునగూడదు. ఇంకికి స్త్రీయే యజమానిని. స్త్రీని ప్రేమించునను మిక్కిలి గౌరవింపక తప్పదు. స్త్రీని ముందుగ బాడిలో నెక్కించుటయు, కూర్చుండబెట్టుటయు తరువాతనే పురుషుడు కూర్చుండటయు న్యాయము. తమభార్యలు పరపురుషులతోనే నాట్యము సేయవలయును. ఇట్టి పనులు సామాన్యముగ జరిగించున్నను స్త్రీల పాతినత్వమునకు ఏ విధమైన భంగము కలుగుచుండలే దని పాశ్చాత్యులు నొక్కి చెప్పుదురు. దీనిలో సొత సత్యమున్నదో మనము చెప్పలేము గాని, మన మనస్సులకు ఆ యవస్థలో పాతినత్వము నిలుపుకొనుట స్వభావవిరుద్ధమని తోచకమానదు. పాతినత్వమునకు భంగముకలిగినపుడు తాము వివాహబంధమును ప్రాప్తివేయగలమనివారు చెప్పెదరుకాని, భార్యభర్తలు కోర్టుల కెక్కి, ఒకరిమీద నొకరు నిందల నారోపించి, తుదకు ఒకానొకప్పుడు వానిని ఋజుపురజుచుకొనలేక, తమమాషణచేసికొనుటయో లేక యావజ్జీవము తిరిగి వివాహము చేసికొనకుండు వేలువేలుగ నుడుటయో తటస్థించుచుండును. వీని కన్నిటికిని బప్పుకొనువారు యువతీ వివాహముల నాచరణలోనికి తెచ్చుకొనుట కెంతమాత్రము మనము అభ్యంతరము పెట్టగూడదు. తక్కినవారి విషయమై ఆలోచింతము.

యువతీ వివాహములు చేసినంత మాత్రమున,

మనలో పైన చెప్పిన బాధలు రాకపోవచ్చుననియు, మన కనుశ్రుతముగ వచ్చుచున్న జాతీయభావనలనుబట్టి మన స్త్రీలు నడచుకొనెదరనియు కొందఱు చెప్పెదరు. ఇది కేవలము వాటియూహ. మరెక్కొందఱు ఈ యూహతో నేకీభవింపక వివాహవిషయములలో కొంత స్వేచ్ఛవదిలగానే క్రమక్రమముగ నన్నియు సస్పృశములు వాటిల్లునని అభిప్రాయపడుచున్నారు. హేతువాదము చేయుచారు మనసంఘములో ఇప్పుడున్న కొన్ని యిబ్బందులను తొలగించి, మరి కొన్ని బాధలను కలిగించుచున్నారు. ప్రతిసంఘములో కొన్ని యాచారములవలన కొన్ని కష్టములుండుట తప్పదు. కనుక ఆ యాచారములను మార్పునపుడు, నూతనాచారములవలన నెక్కువ బాధలు కలుగు నని చూపించుటకు హేతువాదులమీదనే ఋజుప్రభావము ఉడవలసియున్నది.

మనదేశము సంవత్సరముల పిల్లను ఇరువది సంవత్సరముల వయసుగల పిల్లవానికి వివాహము చేయుచునే యున్నారు. సిపేకిము మరి నాలుగు సంవత్సరముల వఱకు ఆపినయెడల, ఎట్టి యిబ్బందులు కలుగనివచ్చు. ఈనాలుగుసంవత్సరములలో ఉభయయు పాడు గలకు వచ్చుచు పోవుచుండుటచేత, ఒకరియెడల నొకరికి ప్రేమ వృద్ధియగుచు, గిర్భాధానమయమునకు వారు చిరిపరిచితులుగా నుండుదుగాని, ఘోషాలోనున్న మన శస్త్రీయులు మొదలగువారిలోనలె ముక్కు-మొగ మెఱుంగినవారుగ నుండుదు. మనము వివాహముచేసి కొన్నవారిని మనచిన్నతనమునూడి ప్రేమించుటకు నేర్పుకొనెదము. పాశ్చాత్యులలో తమరు ప్రేమించినవారినే వివాహము చేసికొనెదరు. ఈరెండు ఆచారములను భాగుగ గ్రహించిన నివేదిత యను పాశ్చాత్యస్త్రీవాసిన (Web of Indian Life) “భారతీయ జీవితతత్వసమితి” యను పుస్తకమును ప్రతివారును చదువవలయును. దానిలో మనయాచారమే యత్యుష్టమని సహేతుకముగ వ్రాసియున్నది. కాబట్టి మనలో వియ్యంకులు బుద్ధిమాతులైనయెడల రజస్వలయైనను కాకపోయినను 12 సంవత్సరములు వచ్చిన తరువాత పెండ్లియైన తమ

బిడ్డకు మూడేనాలుగు సంవత్సరములవఱకు నిపేకిము నాపినయెడల బాల్యవివాహములవలన కలిగెడి యిబ్బందులు చాలభాగము తగ్గిపోవును. 12-వ సంవత్సరము మొదలు 16-వ సంవత్సరమువఱకు భార్యాభర్తలను వేఱుగ నుంచుట యేకారణమువలన నైనను అనుచితమని తోచినపుడు గిర్భాధానము జరిగింపవచ్చును. ఇది ఆయాకుటుంబములవారి స్త్రీలవంగసమును బట్టియు ఇంటిలో భయభక్తులను బట్టియు ఇంటికి వచ్చు సహవాసగాల్పము బట్టియు ఉండును.

ఈపైరెండువాదములను ఆలోచించుటకు మనలో ప్రతిశాఖవారును సభలుచేసి తీర్మానములు చేసికొనవలసియుండును. తుదికు, బ్రాహ్మణులందఱు అంతశ్శాఖాభేదమును పాటించక సభ కూడి చర్చించుట యత్యవశ్యము. అట్లు చేయక వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యముమీదనే యీసంఘసంస్కరణము నాధారపఱచినయెడల, తుదికు వ్యక్తురాలైన పిల్లను కులశీలములులేక వీధిలోపోవు నేకుట్టవానికో కట్టిపెట్టవలసినవచ్చును. తగిన మర్యాదగల సంబంధములు దొరికవు. “కుల మేమి? మర్యాద మేమి?” యనువారికి ఈవాదముతో సంబంధమేలేదు. అట్టివారు తమ యాంఘ్రిలను పెంచి పెద్దవానిచేసి భాగుగచదువుకొన్న బ్రాహ్మణేతరులకు ఇచ్చుటకుగూడ సిద్ధపడవచ్చును. “కుల మెఱిగి కోరిని తెచ్చుకొనవలయు” ననుసామెతప్రకారము నడచుకొనుట మంచిది కాని, సొమ్ము ఎక్కుతోలు దిద్దా మొదలగునవి యంత మాత్రము పాటించగూడదు. మాంసభక్షకులతో సంబంధముచేసికొనుట హేయము. బ్రాహ్మణులలో నుండి వెలిగాకుండ చేసికొనుట ముఖ్యము. ఒకవేళవితృతాద్వాహాలనలె వేఱుశాఖనొక దానిని ఏర్పఱచుకొనవచ్చును. కాని, తండ్రిమధ్యాహ్న తనయు డారాధ్యండు—అనుసామెత ప్రకారము జరిగించినయెడల, ఎంతవఱకు అట్టి వివాహములు సౌఖ్యప్రదములుగా నుండునో మనము ఆలోచించుకొనవలెను.

హేతువాదముమీదను వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము మీదను ఆధారపడి వివాహములు జరిగించినయెడల,

ఎట్టి పాదిత్యము రాదని నా యభిప్రాయమేగాని, కులక్రమాగతమైన భావనల నింకను చంపుకొనలేని నావంటి వారు సాంఘిక నీతిసూత్రములను గమనించి, వివాహ విషయములలో సంస్కరణము ప్రారంభించెదరు. సంఘాచారములు చలిమిడి ముద్దలవలె మన యిష్టప్రకారము మార్పబడవు గనుక బ్రాహ్మణుల మనిగిర్వపడడలచు కొన్నవారు అందఱు కూడి, ఎంతవఱకు కాలవశమున మార్పులు కావలసియున్నవో ఆలోచించుకొనుట ముఖ్యము. చట్టములు చేసికొన్నంత మాత్రముచేత ప్రయోజనము లేదు. మనలో కూడ క్రిమక్రిమముగ కులక్రమాగత భావనలు మానకొలది మార్పులు చేసికొనవచ్చును. చిట్టచివరికు అద్వైత సిద్ధాంతము ననుసరించి, వడ్డాశ్రమ భేదమును తొలగించి, విశ్వమానవకోటిలో భేదరాహిత్యమును గ్రహించి, ఆహారపదార్థములలోను వివాహములలోను ఇచ్చకు నచ్చినట్లు నడచుకొనుట కూడ తటస్థమనేమో!

రాజకీయ పరిశ్రామికి విషయములలో సాఫీ భావ ముండవలసి యున్నప్పుడు, సాంఘిక విషయములలో సహకారి మానశ్రేయము కాదా! అడవిజాతుల నుండి సంఘము తేర్పడినవి. అవి క్రిమముగా పెరిగినవి. నాగరకత ప్రబలికొలది మతసూత్రములు, నీతిసూత్రములు, న్యాయ సూత్రములు వృద్ధియగుచు నచ్చినవి. ఏసంఘమున కా సంఘము తనచుట్టు నున్నసంగతి సందర్భముల ననుసరించి పరిపూర్ణత నహించినది. కాని ప్రతిసంఘములోను చలనమున్నది. అవి మనకు తెలియకుండ మార్పులు చెందుచునే యున్నవి. దూరము నుండి మనము నడచుచున్న ఒకపటాలమును చూచుచున్నయెడల, అది కొంతసేపటికిగాని చలించుచున్నట్లు కనబడదు; కాని దానిలోని ప్రతిపదాతులను నడచుచునే యున్నాము. మనసంఘాచారములు మతముతోసంబంధించినవగుటచేత, శీఘ్రముగ మన మనుకొన్న మార్పులు రానేరవు. అట్లని మనము తొందరపడి ప్రయోజనము లేదు. ఏమిచేయక యూరకుండుట కూడ ప్రయోజనకారి గాదు. సేన పోవుచుండగా, కొందఱు సిపాయీలు

ముందుగానే పోయి శత్రువులు వచ్చుచున్నారేమో యని యెట్లు తెలిసికొనుచుందురో, ఆవిధముగనే మన సంఘములో కూడ ధైర్యశాలులు సూతనమార్గములను త్రొక్కుచుందురు. వారవలంబించిన మార్గము సరియైనదని సంఘము గ్రహించినయెడల, అది వానిని తనలో చేర్చు కొనును, లేదా త్రోసివేయును. అట్టి సంఘ సంస్కర్తలవలన మనము కొన్ని ఆపాయములను తప్పించుకొనెదము.

మన మొత్త వేదాంతలక్షణము కులక్రమాగతమైన భావనల సతిసులభముగ త్యజింపలేము. చనిపోయిన భార్యచెల్లెలిని వివాహము చేసికొనుట తప్పు కాదని శాసన మేర్పడుచుటకు ఎన్ని సంవత్సరములు ఇంగ్లాండులో తగవులాడిరి? మన కీవిషయము ఎంత యాశ్చర్యమును కలిగించుచున్నది! సాశాస్త్రులలోను మహమ్మదీయులలోను పితృహక్తి పెత్తనాధి బిడ్డలను వివాహము చేసికొనెదట. ఇది మన కెంతగోత కలిగించును! ఇట్టి వివాహములు మనలో వ్యాపింపజేయుటకు మనవారు శాసన నిర్మాణసభలో ఒక బిల్లును ప్రవేశ పెట్టినయెడల మనలో నెంత గోల పుట్టును! హేతువాదిముఠాబట్టి దీనిలో తిప్పేమున్నది? ఇష్టము నచ్చిన వారు అట్టి వివాహములు చేసికొనెదరు. అందఱును చేసికొమ్మని చెప్పినామా యని వా కేల వాదింపగూడదు? రిజర్వేషన్ వివాహములు శాస్త్ర సమ్మతములు కా నని సమ్మతానికి ఈ ప్రస్తుతిపు బిల్లును గుఱించి అంత యనిష్టము కనబడుచుట ఒకవింత కాదు. కాబట్టి యాబిల్లునుకోరువారు కూడ హేతువాదులతో పూర్ణముగ నేకీభవింపక, సంఘసంస్కరణములో కొంత నతికేవెల్లేదమందురుకాని, సాశాస్త్రాచారములుకూడ నని వాదింపరు. మతములోగాని, హిందూధర్మశాస్త్రములోగాని మార్పులు చేయనొల్లరు; వడ్డాశ్రమ భేదములుండవలెనందురు; మనవావివరసలు మాఱగూడదందురు; మతమును త్యజింపలేదు; సంధ్యావందనము కూడ చేయకపోయినను, యజ్ఞోపవీతము త్యజింపలేదు; ఇంత యేల, కులక్రమాగతమైన భావనలను చంపుకొన

లేదు; కాని, సంఘమువారు స్వప్నముగ ఆమోదింపచక ప్రయత్నింపవలెను. అప్పుడే అవి శీఘ్రకాలములో పోయినను, తూర్ణిభావముతో నైనను చూచిననేగాని, అమలులోనికి రాగలవు. అట్లుకానియెడల వ్యక్తిస్వా యేసంస్కరణమునైనను తామాచరణలోనికి తెచ్చుటకు తంత్ర్యవాదులు చేయుచుండు కొన్ని సంస్కరణములు సిద్ధముగ లేమనునానిని లోకవంచకులని చెప్పచుందురు; జయప్రదముగ ఫలోన్ముఖమునకు శీఘ్రకాలములో రా తమకు నమ్మకములేని చూచారముల నెన్నిటితో చేయు నేరక, కాలప్రవాహమునకు వదలివేయబడుచుండును. చూచుదురు. ఇట్టి సంగతిసందర్భములలో మన మందఱము బ్రాహ్మణ సభల తీర్మానముల వలననే గాని శాసన ముందుగా మనశాఖలలో సభలు గావించి కొంతవఱకు నిర్మాణసభలగుండ నిట్టి సంస్కరణములను సంఘ విద్యాధికులలో నైనను బహుజనాభిప్రాయమును తీసి ములో చొప్పించుటకు ప్రయత్నించుట నిష్ఫల మని కొని సంఘములో సంస్కరణములను చొప్పించుటకు నా యభిప్రాయము.

రాజభక్తి

భమిపాటి అయ్యప్పశాస్త్రిగారు

శ్రీ మేరీ రమణీయతే సహిత విష్ణుస్థానగృహాంతర్యమి

1. బర్హన్యాంగ్ల మహాపావ విలసత్తై రోసాఖ్యఖండే భువో
క్రిసర్వాధిపతిం వరం విజయలక్ష్మీయుక్త మార్త్యం ప్రభుం
కృత్యా రక్షకు సర్వద స్సుగవన శృత్రుప్రవిచ్ఛేదకః.
2. ప. విజయుం బాండవసభ్యముం గలసి యీ విశ్వంబునం దెంతయుం
విజయుం జేసినరీతిం బూర్వ మిచ్చుడుం వేదేగమే గూడి యీ
విజయుం బాండవసభ్యముం బాహుంక పీరావు బార్హిప్రభుం
విజయుం జేయుము నీకు స్మృక్కవను సర్వేశా! ప్రపంచార్థకా!
3. ఉ. భారతరాజ్యలక్ష్మీ మును బాగుగ నోచిన నోముపంటచే
జూరుండు నాజెలంగు రిభుశోషితుం దావ్యండు బార్హిశేఖరుం
దీరవంబుండు నాగుండయి యెంతయు ముమ్మును బ్రోచె నిట్టిదో
ధీరుని రాజశేఖరుని దివ్యమాన్వితుం జేయు మీశ్వరా!
4. ప. మును దా మెంచితో యెలి రీభుకని బంపుంబొంది పొందించి మా
భువబార్హిర్మయలెక దయకొ మనుజులకొ గాతూహలం బొప్పగం
గని పుత్రానిని బ్రోచునట్లు ప్రజలం గావంగలే నిట్లు స
ర్వసయంబులొ గొను బార్హి కచ్చి జయముకొ రక్షింపుమా సర్వహా!
5. క. సంపూర్ణమనస్కులమై - సంపూజకు ని స్తోలుకుము బార్హివరునకుకొ
మెంపొందగల జేయుదు నిక - సంపూర్ణజయమ్ము నిమ్ము సర్వాధిపతి!
6. గ. పుబులును మేరకలుకొ గరము పొల్పుగ నుండెకురీతి నొక్కటొ
కొలనున నీరు ద్రావునటు గూర్పుమ పీరును వారు నాగ లే
దలవము లేక చేసి కడు భన్యులజేసిన బార్హిచక్రవ
ర్తి లలితవిక్రముకొ విజయత్పత్తుని జేయుము సర్వసాయకా!
7. చ. ఇదివఱ కెన్నఁదొక ఫలిత మియ్యని భూముల మైత మిప్పు డీ
వినితుండు బార్హి పుంగవుండు వేలకొలందిగ గర్భచేయుచుకొ
ముదమున రూప్యముల్ ఫలితముకొ గనునట్లుగల జేసె మమ్ము స
ర్వదమున బ్రోచి బార్హివరు మాధవ! విజయయతుం జేయుమా.
8. ఉ. భారతఖండమందుం గల భాగ్యపులక్ష్మీని జెంది స్థానముకొ
కూరత నొంది సర్వులను జూచుచు బహుశీన బుద్ధిచే
గూరులం ద్రుంచి సాధువుల బ్రోచుదు నెంతయు మీటియున్న మా
పీరుని బార్హిశేఖరుని వేగ జయించితుం జేయు మచ్యురా!

అస్తమయము

రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు

వాడిన తలపూలతోడ నాశ్రమతరుల్ లేతకొమ్మలు కదలింప నేల ?

ఉదయగీతలు పాడు సదనశకుంతముల్ గడ్డద్రుతుల మూర్ఖుగ నేల ?
పొడుచుచున్న సవిత్తముఖబిగమును గిట్టి కాటుమబ్బులు వ్రేలుకాడ నేల ?
కులుకుబోకడల డాగుదులాడు పయ్యరల్ కదలక యెచటనో యొరుగ నేల ?
శాంతిచే నవ్యరాగనితాంత మయిన

సుప్రభాత మెప్పుటి కళాశుచి దొరంగి
మయిలముసుగు గీల్చించిన ట్లయిన దేల ?
కలుగదుగద ! దేశానిష్టకమ్ము ? కృష్ణ !

ఉ. భారతవీరపుత్రులు ప్రవాసమునందు, బ్రహ్మాక్షరాజ్యసే
వారతి, దిక్కరీగద్రములు భూతిల నెత్తుదుకండ లిచ్చుచు
న్నారు; హసింపనున్న తరుణాబున నేటికి మోము మాసె నీ

ధారుణి? కమ్ము! తెల్లసరదాల్ల ప్రహూదముఁ ద్రోసి పెచ్చుగన్.

ఉ. పచ్చని హుడ్లతోటలను భాగ్యవదన బగు పైచుపచ్చులన్
విచ్చిన భోగగర్భ మగు బెల్లియ మక్కట! పాపనైరిచే
వెచ్చనినెత్తుట దడిసి బీడయినోయె; నగుల్ మహాపదల్
పెచ్చువుగా మఱెచ్చట నిసీ! గణగన్తివిదాహవీరచే.

మ. * అనుచున్ భావననైసి భావన గురూహల్ లేచి యెచన్, ఏరూ
తనశాఖాహసితాశ్రమద్రుమసమృద్ధచ్ఛాయలు బోయితిన్;
వినిచెన్ గోకులదుర్వియోగహతసిద్ధిన్నాత్మహాహకుల
స్వనముల్ గాంధీకుమారనర్గములపజ్జుబట్టి యంతన్ విధి !

(పులి)

సీ. జనియించినావు! పానసమహారాష్ట్రఖండమునందు శ్రీచందనమువిధాన,
చవిచూచినావు! శైశవమూది దేశసేవానందరుచి జనులబాలలీల,
సహించినావు! దూషణభూషణలు నిశాదినములు కాలనై తికునిరీతి,
ప్రకటించినావు! పాలకపాలితాదర్శములు మాలయుభయోగములను బోలె,
ధన్యమొనరించితివి జీవితమ్ము! కృష్ణ !
కీర్తికన్యక లుక మేలగింపగలదు
భూభువనవీణ నీగుణమ్ములను బాడ,
పురుషగుణసాంద్ర ! గోకిలేపూర్ణచంద్ర :

* శాంతినికేతనమునందు వ్రాయఁబడినది. వివాదవాద ప్రప్రశ్నమున గాంధీ కందినది. ఈ యాశ్రమమందు వా రుభికుభాగము ప్రాగుత్తరదికాకోణము.

సీ. విప్పి చెప్పిచివి వెల్పికిమిషనుముందు భారతవర్షదుర్వ్యయభరంబు ;
సాహసిచితివి కర్జునుసంతవానితో రాజ్యతంత్రముల బోరాట సలుప ;
ఫాపిచితివి భ్రాతృజనజాగ్రదాదర్శ మయిన భారతసేవ కాలయమ్ము
కట్టిచితివి మాతృగర్భసంతానమ్ము లుచితవిద్యాభాగ్య మొందునాస ;
మనసు వాక్కును గాయమ్ము ననవరతము
చిరదురాంతపరిశ్రమ జివిక చివిక
నీరునీరలుపో ! తుది భారమోసి
నానె? నవ్వుచు 'అస్థిప్రాణాలు' కృష్ణ !

6

సీ. దొర లాడగించిన బిరుదుమోజునఁ ద్రుల్లి నాయకధర్మాలు బాయలేదు ;
ప్రభువుల విశ్వాసపడ మెక్కి, దున్నీతిఁ ప్రజలపక్షము భంగిపఱుపలేదు ;
స్వార్థభ్రాతృమునఁ గపటనాటకము లాడి తల్లికడుపు చెడఁ దలంపలేదు ;
సమయసీతిఁ ద్యజించి సుత్రోధ విడిచి, కలహానివాటముల్ కడపలేదు ;
నీతిచాతుర్యమును, స్తవసేయ మును
దేశసేవ దీక్షయుఁ దీర్చినావు
యోగిమోలెను ఫలసంపూర్ణుడ నగుచు
మేలుకీర్ణు సహించి గోపాలకృష్ణ !

చ. తొలఁగిన యున్నతానన, మధోగతిఁ బెట్టి శిరోవిభూషణ
నభియు నుదాత్తదృష్టిపాకముచే గని, భస్మసుప్తవ
హ్నిలతికమాన్రి మూర్ఖుని యీ మహాదార్యకుమారపాళి మే
ల్కొలిపితి దేశపూజకొఱకు ! జనానుక ! గోకులగ్రణీ !

8

చ. మలినములేని శృతిముఁ బ్రమాణముగాఁగను మాకుఁ జూపి, య
స్థితపు దేశభక్తిలతకన్ మనసారిగ నాటినావు నీ
ర్మల మగు సొసఁచెర్వునమున్ నలినంబలె; గాని పూలజే
నలఁ దలఁదూఁగు భాగ్యసరిణి దిలకింపకపోయి తక్కుగా !

9

చ. కలఁగి కృశించియున్న లతికామణి తాఁ గడసాఁపుల న
ర్మిల వనలక్ష్మి కీచ్చియె శిమించువిధమ్మున, వాడి వాడి శో
షిలిన శరీరబుద్ధిబలజీనముల గడ కొక్కొక్కటే
నిలిపితివయ్య ! దేశజనసేవదసన్నిధిఁ బ్రాణపూజగన్.

10

మ. స్థిరమై లాలన లొందు నాభరతమాతృప్రేమపూర్ణాంకితుం
దరభాగమ్మునఁ దావకాత్మ ! నవనీతస్నిగ్ధముగ్ధాకృతి
చిలుతల్ పెంపఁగఁ బల్లవిచు జననీనిష్కామసేవావ్రతం
కురమున్ జూతువుగాత ! గోకులమణీ ! గోపాలకృష్ణగ్రణీ !

11

దేశచరిత్ర - నవలలు

తణికెళ్ల వీరభద్రుడుగారు, బి. ఏ. (ఆర్యు)

స్వదేశచరిత్రను నేర్చుకుంటుంటున్న ప్రతిమనుషునకు నత్యావశ్యకము. అట్టి దేశచరిత్రాపరిజ్ఞానము దేశాభ్యుదయమునకు మిక్కిలి సహకారి. పూర్వము దెట్టి వీరప్రధానులు మన మాతృదేశము నలంకరించిరో, ఏయే రాజ్యము లభివృద్ధి చెందెనో, వాని నెంతటి మహాచక్రవర్తులు పాలించిరో తెలిసియుండుట సంతోషదాయకము. అంతే కాక, అట్టి పుణ్యదేశమున కేల యిట్టి క్షీణదశ యబ్బినవో గ్రహించుట మిక్కిలి యుపయోగకారి. మన స్రాచీనుల ఘనతన గూర్చి వినినప్పుడును, హౌందవవీరుల పరాక్రమమును ఆర్యవనితల మానరక్షణమును దేశభక్తుల స్వాధ్యాయమును గుఱించి చదివినప్పుడును, ఒడలు పులకరించి మనయం దొక నూతనశక్తి జనిరేచును. ఇట్టి మహాపురుషుల సంతతివార మని మది యుహ్సంగ, మన జాతీయాభివృద్ధి కవశాశము కల దని యాశ పుట్టి, ఆత్మ శక్తియం దొక వింతనమ్మకము కలుగును. ఆ యాత్మవిశ్వాసమునకును దేశాభ్యుదయమునకును పరస్పరసంబంధము కలదు. అట్టి స్వజాతీయవిశ్వాస ముద్భవించినపుడే మనకు మన స్రాచీనుల పావనచరితములందు మఱితో కొత్తాహలము కల్గుటయు, మనము సదా వారి నామోచ్చారణము నేయుచు హృదయములందు నూలిన బీజములు నాటుటయు తటస్థించును. ఆధునికాంధ్రదేశస్థిని గూర్చి యిందుకనేపు చెప్పిన నేయువారికి 16 వ శతాబ్దముందు ఇంగ్లాండు దేశ మెట్లుండెనో జ్ఞప్తికి రాకమానదు. ఆంగ్లదేశము పరరాష్ట్రములతో పోరు సంపాదించి, స్వదేశరక్షణమునందు ప్రాణత్యాగమునకు ద్యుక్తులయిన యాంగ్లకూరులు తమ దాధ్యమనుగూర్చి సంరేపించునపుడు, వారికి తమ పూర్వుల చరిత్రములు వినవలె నని యాశ వొడముటయు, కవీశ్వరులును నాటకకర్తలును సమయము చూచి గ్రంథములను వ్రాసి దేశచరిత్రను నేర్పి, దేశభక్తిని హెచ్చించుటయు మనకు తెలిసిన యంశమే. అవిధముననే మన యాంధ్రదేశ మందు గూడ స్వదేశచరిత్రను తెలిసికొనవలె నని మితిలేని యాశురత జనించినది. ఇట్టి విదాహమునకు చికిత్స యేని యన, తిగిన గ్రంథములు చరిత్రలు వ్రాయబడుటయు, మన స్రాచీనుల పరాక్రమాది పుణ్యగుణములు వేనోళ్ళ పూషింపబడుటయు తప్ప, వేలు లేదు.

దేశచరిత్రను ప్రజకు వాఙ్మయరూపమున తెలియజేయుట త్రివిధము. ఏదో యొక మహాకూరుని సాహసకృత్యము గాని, యొకానొక యుద్ధము గాని వర్ణించి పద్యకావ్యము వ్రాయవచ్చును. అట్టి కావ్యము లింగ్లీషులో వాల్టరు స్కాటు అను దేశభక్తుల దొకడు వ్రాసెను గాని మన భాషయందు దున్నట్టు గానివింపవు. ఇట్లుంటే మహారాజుయొక్క గాని, పద్మినివంటి మహాపతివ్రత

యొక్క గాని పతివ్రతచరిత్రము కర్తగా గల కావ్యము హృదయమును రంజింప, మన మనస్సు పరిశుద్ధతి నొంది యొకింతసేపు ప్రాపంచికవిషయముల నుజురుటయు, మనయందు దొకవిధమయిన క్షోభనించుటయు, మన ప్రతివాళమందును పతివ్రతత్వము ప్రవహించుటయు సహజము. చరిత్రను చిన్న కథలుగా దీసి కావ్యములు రచించుటకు నాటకములును నవలలును నుచితములు. నాటకమునకును నవలకును నొక భేదము గమనింపవలెను. నవలయందు గ్రంథకర్త తానే కథను జేప్పును; పాత్రములను వర్ణించి తన యభిప్రాయమును వెల్లడిచేయుచుండును. నాటకము దన్ననో గ్రంథకర్త మనకు గోచరము కాడు; అతని యభిప్రాయము గ్రహింపవలసినదే కాని తనంతట తాను తెలియజేయుడు. పాత్రలు చేయు కార్యములను బట్టియు వా రాడు పల్కులను బట్టియు మనము పాత్ర సంపాదనాక్రమము నెఱుంగగలము. నాటకకర్త ప్రతివిషయమును ప్రత్యక్షముగా గంగనలమున చూపును. నవలాకారుఁ డయినచో నొకానొక పురుషుని గాని, పట్టణమును గాని వర్ణించినపుడు ప్రతి విషయమును విశదముగా చెప్పవలెను. ఇట్టి భేదములు కొన్ని యున్నను మనము నవలను నాటకములను ప్రక్షురసందర్భమున సమదృష్టితో జూడవచ్చును. నవలయందయినను ఒక పురుషుని గాని యొక స్థితిని గాని వర్ణించినపుడు గ్రంథకర్త దానిని జాగరూకతతో చిత్రించి, నాటకగంగనలమున నిదృక్షించి బాగు పాత్రమును గాని మఱి పట్టణమును గాని చూడగలుగునో యావిధముననే పాతకుడు తన మానసిక సేత్రముతో స్పష్టముగా చూడగల్గులాగున, వర్ణింపవలెను. అట్టి వర్ణనమును నాటకోచిత మని వాడవచ్చును. ఈ నడుమ ప్రకటింపబడిన “ విజయనగర సామ్రాజ్యము ” లోని వర్ణనలు చిత్రము గాను స్వాభావికము గాను నున్నవి. జగన్మోహనీ విజయసింహుల పరస్పరప్రేమమును జ్ఞప్తియందుంచుకొని యీ క్రింది వాక్యములను తిలకింపుడు:—

“ అంత నామె కన్నులనుండి బాష్పములు పూర్తిపాలమువలెఁ గరింఁ బడఁజొచ్చెను. దాని మన నిజమింపఁడు కనిపెట్టెను. “ అని హృదయము నామను. అతని శిమియఁ దెలిచుచు, అతఁ డేమి నేయును బ్రయత్నింపలేదు. కాని గూఢచుర్యముగాఁ జేరుమూలతోఁ గూడిన యాతని మంజులహస్త మా జగన్మోహనీ కనులను దునుచనారంభించెను. రెండవ హస్త మా సాధాగ్యశాలినియొక్క రిశపాశిక్షనఁ బడి కాలజలదమువలెఁ బ్రకాశించుచున్న యా శిశువక్షున నెఱుఁపుటవలెఁ బ్రకాశింపఁజొచ్చెను. అతని హృదయము ఝల్లు మనిమెను. అతనికి నిమగ్నమువలెను స్త్రీ లేదు. అది యుభయతః స్థితి యుండిన, ఆమె చూచుటకు లభకఁ బ్రయత్నించెను. కాని చూట రాలేదు, ఎట్లయితి కిట్లనిమెను. ” [పుట ౬౨.]

ఇట్టిశ్రేణునమే నాటకోచిత్తము. ఆ సుందరుడు జగన్మోహనీ కనులను రుమాలుతోఁ దుడుచుటయు వాడు మాటాడలేక చేష్టలు దక్కి బొమ్మలవలె నిలువబడుటయు రంగస్థలమందలి ప్రదర్శనము వలె స్పష్టముగా కండ్లయెదుట కానించుచున్నది. ఈ శైలి సౌలభ్య

మేమి! ఈ వర్ణన మెంత స్వాభావికము! దీర్ఘసమాసములును పదగుంభనమును వైలి యగు నని యూహించు జను లెంతటి వెట్టివారు!

చరిత్రగ్రంథములు కావ్యము లనిపించుకొనుట కొకగుణము ముఖ్యముగాఁ గావలసియున్నది. దానినే మనము కవన మని పిలువవచ్చును. కవన మున్నచోఁ గావ్య మగును. ఈ కవితాచమ స్క్రీలియే ప్రతిగ్రంథమునకును ప్రాణము. చరిత్రలయందువలె, చెప్పిన యంశములు కట్టి పొడిమాటలతోఁ జెప్పక, ఉపమానాద్య లంకారములు గల వైలితో హృదయరంజకముగా వర్ణించినచో నట్టి గ్రంథము రసపూరిత మగును. మఱియు దేశచరిత్రయందు విఖ్యాతి చెందిన యొకానొక పురుషుఁడు కర్మింపఁబడినను, మనుష్యమానసము చిత్రింపఁబడి మానవునకు లెచోపాయము చూపఁబడినను, అట్టి గ్రంథము కావ్యమే యగును. అందుచేర నవలలు కావ్యములు కావచ్చును గాని చరిత్ర లన్నియు కావ్యములు కావు. విమలాదేవి యను నవల బేరంగజేయి ఉపిత చరిత్రను కొంతవఱకు తెలియఁజేసిన మాట వాస్తవము. ఆ నవలయం దిరెగసుగుణములు కలవు గనుక నే యది కావ్యమయినది కాని బేరంగజేయి చరిత్రను గూర్చి వ్రాయఁ బడిన పుస్తకము లన్నియు కావ్యములా?

చరిత్రనవలలను మూడు రిగగుతులుగా భాగింపవచ్చును. (1) చరిత్రయే కథాభాగముగాఁ గలవి కొన్ని. వానియందు చరిత్రాంశ ములకు తప్ప మాణవిషయములకు చోటుండదు. (2) మఱికొన్ని నవలలు పేరునకు మాత్రము చరిత్రాత్మకములు గాని నిజముగా శృంగారము ప్రేమ మొదలగు నంశములే వాని కథాభాగముగా నేర్పడును. చరిత్రాంశము వట్టి మిషయే కాని నవలాకారుని దృష్టి యంతయు జన్వనల యనురాగమును వారిసౌఖ్యమును గూర్చియే యుండును. హాళాభాషయందు వాల్మీకి స్వామియొక్క నవల లిట్టివియే. “పేమలత” యందిది కథ రాజపుత్రస్థానచరిత్ర యయినను, పేమలతామదనసింహుల ప్రేమానుబంధము ముఖ్యముగాఁ దోచును. (3) మఱికొన్ని నవలలందు, చరిత్రాంశము ముఖ్య భయినను, ఇతరకథలు నితరవిషయములను లేకపోవు; చరిత్రయే ముఖ్యభాగముగా నేర్పడును. “వివలాదేవి” “రాణీసంయుక్త” “సగుణ” “విజయనగర సామ్రాజ్యము” — ఇవి యట్టి వని చెప్పవచ్చును. విమలాదేవియందు విమలా విజయసింహుల ప్రేమయు, ఇందిరాదేవి చమత్కృతులును మిక్కిలి యానందమును గల్గించును గాని మొగలాయి చక్రవర్తితో రసపుత్రవీరులు పోరు సల్పిన విధమును, ఆ క్షుత్రయశూరభిఖామణులు తమ స్వాతంత్ర్యమును గాపాడుకొనిన విధమును నవలయందలి ముఖ్యాంశ మని చెప్పటకు సందేహ మేమి? మఱియు విజయనగరసామ్రాజ్యమందు ఆంధ్రసామ్రాజ్యమును ఆంధ్రపరాక్రమమును ఆంధ్రదేశభక్తియు వర్ణించుటయే గ్రంథకారుని ముఖ్యాభిప్రాయ మని తోచును. కథను రెండుభాగములుగా విభజింపవచ్చును. రామరాజును తురుష్కులు మోసపుచ్చుట కెన్ని కవటోపాయములఁ బన్నిరో, వారివారినండి చక్రవర్తిని దప్పించుట కాలని మిత్రు లెట్లు స్వాధ్యక్షాగము

చేసిరో, తుద కెట్టిసామ్రాజ్య ముద్దమించెనో కథకు ముఖ్యభాగము. జగన్మోహినీవిజయసింహులకును, స్వర్ణకుమారి రాధాకుమారులకును గల ప్రేమానుబంధము రెండవభాగమయి యున్నది. ఈరెండుకథలకును పరస్పరసంబంధము కలదు. అది యంతయు సేల? ఆంధ్రుల యాస్పత్యమును శూరత్వమును బాహుపరాక్రమమును క్లాఫించుటయే గ్రంథకర్త ముఖ్యోద్దేశ మయినచో, సదా దేశాభిమానము గలిగి తమ భర్తలను ఆంధ్రమాతసేవకయి స్వాధ్యక్షాగము సేయుమని పురికొల్పుచు పురుషవేషముతో యుద్ధభూమికి తామును బోయి తమ నాథులవెంటఁ దోడునీడవలెఁ దిరుగుచు, వారితోఁ బాటు శత్రుక్షయము సేయుచు, తుదకు వారితో నేకకాలమందే సమరరంగమునఁ బ్రాణములు విడిచిన యా వీరవనితల చరిత్ర నవలాకారుని ప్రధానోద్దేశమునకు భిన్నము కాదే! ఆంధ్రయువజనులే కాక యువతులు కూడ మానరత్నముందును దేశరత్నముందును ప్రాణములు గోల్పోయి రను విషయము కవి ప్రథమాద్దేశమునకు సహకారి యయి యాంధ్రశూరత్వమును వేసోళ్ళ జాటుచున్నది.

చరిత్రాత్మక మగు నవల వ్రాయునపు డొక విషయము పఱునఁదగినది కాదు. గ్రంథకర్త దేశచరిత్రను వాఙ్మయరూపమున దేశీయులకుఁ గలుపుటయే యుద్దేశముగా నూహించినచో దేశచరిత్ర ననుసరించియే వ్రాయుట మంచిది. ముఖ్యాంశములు చరిత్రాధారముల ననుసరించి వర్ణించినతర్వాత కొన్ని చిల్లరమార్పులను పాత్రోచితముగా చేయవచ్చును. కథను రసవంతముగా చేయుటకు కొన్ని విషయములను మార్చవలసివచ్చును. కాని మన యభిప్రాయమును బట్టి చరిత్రను మార్చగూడదు. ప్లాసీయుద్ధమును గూర్చి నవల వ్రాయునెడల సురాజాదౌలాను దూషింపఁపలసియుండును. క్లైవు సాహసవంతుఁ డనియు సురాజాదౌలా దుర్మార్గుఁ డనియు నెల్లగకును తెలిసిన యంశమే కాని క్లైవునందుఁ గల యభిమానముచే నతని లోపములను గుణము లనవచ్చునా? బ్రిటీషు ప్రభువులు కచ్చుటచే ఖేళము వృద్ధిచెందెను గాని మీర్జాపరు తనరాజును మోసపుచ్చుటను గప్పిపుచ్చునచ్చునా? మనకు చరిత్రాజ్ఞానము ప్రధాన మయినది కనుక, సాధ్య మయినంతవఱకు చరిత్రభాగమును కథలోనింపుట మంచిది. సగుణ యను నవల యొకటి నూతనముగా ప్రకటింపఁబడినది. కథ మహారాష్ట్రదేశపుచరిత్ర. 19వ శతాబ్దము నందలి మహారాష్ట్రదేశస్థితియు, మహారాష్ట్రప్రముఖులు హోల్కర్లు, సింధియా, బాజీరావు మొదలగువారి చరిత్రములను పూర్తిగా నందు చర్చింపఁబడినవి. ఆ నవలయం దిరెకథలు లేకపోలేదు. సగుణును పాండురంగహరికిని గల యనురాగము ముఖ్యమయినది. అది కాక వలసినంత హాస్యరసము కూడ ఆనవలయందుఁ గలదు. ఘజుల్లా నను తురుష్కుబాలుని చేష్టలను, వానిచరిత్రమును మనకు హాస్యమును గలుగఁజేయును గాని యతఁడు ప్రధాన కథకు కూడ నావశ్యక మయిన పాత్రమే. షేక్సియరు కవిసార్వభౌమునిచే రచింపఁబడిన చరిత్రనాటకముల పద్ధతి పరికిలించిన వారి కిసంగతి బోధపడఁగలదు. నాల్గవపాల్సీ నాటకమున రెండు

కథ లున్నది. చరిత్రభాగము ప్రధాన మయినది. హాస్యరసము నిచ్చు రంగము లన్నియు రెండవ కథకు చెందినవి. కాని హాస్య రసరాజు రెండు కథలకును ముఖ్యుడగుటచే రెండింటికిని సంబంధము కలదు. క్రమముగా వీనికి పరస్పరసంబంధము హెచ్చు, రెండవకథ మొదటిదానితో నైకమగుటయు, దానికి సహకారి యగుటయు చూడఁగలము. వివిధరసము లున్నచో గాని గ్రంథము సంతసము నీయదు. కనుక నొకటికంటె నెక్కుడుకథలను గలిపి నను, అవి యన్నియు నొకఫలమునే నూచించుచున్నయెడల, చాల బాగుగా నుండును. అన్ని దారములు నొకచోట కలిసి ముడిపడవలెను. చమత్కారముతో వ్రాయఁబడిన నవలను గాని నాటకమును గాని స్తంభములమీఁద మోపఁబడిన ప్రాసాదముతోఁ బోల్పవచ్చును. హాస్యము క్రుంగుండుటకు ప్రతిస్తంభము నెట్లవసరమో నాటకమం దన్ని యంశములు నవశ్యకమయి యుండుట మంచిది.

పాత్రపోషణము నవలకు ముఖ్య మయినది. మననవలాకారు లనేకులు నవలయందు పాత్రసంపోషణకము మన నెట్టిదో యెఱుఁగరు. అది కాక కథాభాగముం దెక్కువ శ్రద్ధ చూపి, పాత్రములను గూర్చి యోచన చేయనే చేయరు. కథ యద్భుత కృత్యములతో నిండియుండవలె నని కొందఱి యభిప్రాయము. కథాభాగముం దెక్కువ యభిరుచి చదువరులకుఁ గల్పింపవలె నని యెంచి, పాత్ర పోషణమునుగుఱించి శ్రమపడరు. చరిత్ర ననుసరింపవలెను. మఱి కొన్ని చిల్లర మార్పులను చేయవచ్చును. కథానాయకునియందు లోకమందలి సర్వణము లన్నియు మూర్తీభవించె నని వ్రాయు నాచారము కలదు. లేక మఱియొకడు దుర్మార్గుఁ డాయెనా ప్రపంచమందలి సర్వసర్వణములును సతనియందే వాసముచేయుచున్నవని చెప్పదురు. కథానాయకుఁ డెంత ఘనుఁ డయినను మనుష్యుడే యని జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలెను. లేనిచో వింత గంగతులను జూచి యద్భుతపడి యిది కల్లయా నిజమా యని చదువరులు సంశయ మొందవచ్చును. వారును మనవలెనే మనుష్యు లనియు, నట్టివారు మనదేశమం దుండి రనియు నూచించుచుండుట యుచితము. సన్మార్గులకంటె దుర్మార్గులను వర్ణించుట కష్టతరము. వారియూహలు వారియుద్దేశములును విశదము సేయవలెను. అది యేల? వారిహృదయ మంతయు మన కండ్లమెదుట నైపుణ్యముతో చిత్రింపఁబడిన ఛాయాపటమువలె నుండవలెను. ఈ విషయముననే కవి బాగూరకత వహింపవలెను. “విమలాదేవి” కంఠకును నయనపాలుని పాత్ర స్వభావోద్భవము, మిక్కిలి కష్టమయిన దని చెప్పనివారెవరు? చరిత్రనవలయందు నూతన పాత్రములు కూడ కల్పింపవచ్చును. ‘విమలాదేవి’ యందలి యిందరయే దీనికి దృష్టాంతము.

చరిత్రాత్మక భుగ నవలవలని ప్రయోజనము రెవ్వి యని యెవరయినను ప్రశ్నింపవచ్చును. మన పూర్వులకు లేకారములచే ఖిణదశకు వచ్చి తిరియఁగలదు. ఏకథ చదివినను సంఘీభావము బలమనియు, నొక ఖటుంబమున గృహకలహము పుట్టినచో నా

కుటుంబ మభివృద్ధిచెందుట కల్గ యనియు మనకు స్పష్టమగును. ఇట్టి నీతులు బోధపడి ముందునకు మార్గ మేర్పడవచ్చును. ఈ సందర్భమున నొక్క విషయము కొంచెము విచారమును కలుగజేయుచున్నది. వ్రాయఁబడిన నవల లన్నియు హిందువుల యాన్నత్యమును బాటుచు, తురుష్కుల దుష్కార్యములను గూర్చి మాపించుచున్నవి. తురుష్కులలో సత్పురుషు లగు చక్రవర్తుల చరిత్రలలోని భాగములను గూడ నవలలుగా మార్చి హిందువులకును తురుష్కులకును పరస్పరానుబంధమును నూచించు నవలయే, మన మందఱుము నిత్యమును ప్రార్థించు హిందూమహమ్మదీయ సమ్మేళనమును సమకూర్చిన దగును. చరిత్రనవలవలని ఫలములు రెండు: కావ్యములను జదువుటవలనఁ గల్గు నానందము మొదటి ఫలము. రెండవది దేశచరిత్రను తెలిసికొనుటయు, దానివలనఁ గలుగు లాభమును. మన పూర్వచరిత్ర మనకుఁ దెలిసినఁ గాని మనకు ముందు రాజబోవు సౌఖ్యమందు నమ్మకము కలుగదు. దేశసేవ చేసినఁ గాని దేశభ్యుదయమున కవకాశము లేదు. మనకు మన శక్తి తెలిసినఁ గాని మనము దీనుల మనియే యెంచుకొందుము. అప్పుడు మన యత్నిములు నిష్ఫలము లని వెతఁ జెందుదుము. మన దౌర్భాగ్యమందు విశ్వాసము కలిగినఁ గాని మన మేపనిని నెఱవేర్చజాలము. మాను మంతుడు మహాబలశాలి యయ్యుఁడన సామర్థ్యము లెనయెదుట వర్ణింపఁబడినపుడే వైర్య మానుటయు, సత్తనముద్రములను దాటుటయు సంభవించినది. మన శక్తి తెలియవలె నన్న న ప్రాచీనుల యాన్నత్యము మనకుఁ దెలియవలెను. మానవజాతికి ఊహామణము లగు శిశుగ్రహణములను పత్రికాతాలికములను గూర్చి చదివినపుడే మన నుపస్థు పత్రిక నుయి యా మహాపురుషుల సంసర్గముచే నానందమును బొందుటయే కాక, మనయందు దేశభక్తి జనించును. గాఢయైన దేశభక్తి ప్రతిగుణజనియం దున్నఁ గాని దేశము బాగుపడనేరదుగదా! ప్రపంచమందలి దేశము లన్నింటిలో మన దేశము ప్రాముఖ్యము నహింపవలె నన్న, ప్రజ లందఱు నెంత కాలము పాటుకడి యెన్ని కష్టముల కొర్చియెంత స్వార్థత్యాగము చేయవలెను? తిర్వాతఁ గద దేశమునకు సౌఖ్య నుబ్బుట? “న మాతః సగ దైవత” మను మంత్రమును మనము నిత్యమును స్మరింపవలెనుగదా! ముప్పదిమూడుకోట్ల ప్రజల కేమియుఁ గొఱంత లేకుండ సమస్తసౌఖ్యముల నిచ్చి మన యాస్పితముల నెఱవేర్చు కామధేనువయి, మనకు జన్మ మిచ్చిన హైందవరాజ్యలక్ష్మి మనకు దేశమాల గదా! ఇట్టి పుణ్యదేశమందు జన్మ మొంది సకలసౌఖ్యములతోఁ దులదూఁగుదు “ఇది నాయది. నా జన్మభూమి” యని మది నుపొంగని మానవుఁ డెవఁడు? తల్లిబిడ్డలకు కష్టములు సంభవించినకొలంది పరస్పరప్రేమ హెచ్చినట్లు మాతృదేశమునకయి స్వార్థత్యాగముఁ జేసినపుడే మన కామెయందలి భక్తి కేయిదుడుంగు లధికమగును. అట్టి నిజమయిన దేశసేవ యెంతటివారికి లభింపవలయు? “జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ” యని వాక్రుచ్చిన మాతృసేవతత్పరుఁ డెంత యనుభవశాలియో కదా!

ఆంధ్రోద్యమ తత్వము

చల్లా శేషగిరిరావు, బి. ఏ. గారు

ఆంధ్రోద్యమము నాంధ్రులే గాక యాంధ్రేతరులు గూడ ఆమోదించుట సహజమైనదాయకము. అట్టివారిలో ముఖ్యులును విద్వాంసులు నగు శ్రీధర వేంకటేశ కేటాను, ఎమ్. ఏ. పి. హెచ్. డి. గారు ఆంధ్రోద్యమమునకు చేయుచున్న సహాయ మమూల్యము. వీరు మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణులు. వీరు గొప్ప సంస్కృతవిద్వాంసులు; అమెరికాదేశములో విద్య నభ్యసించి సాంఘిక శాస్త్రమునందు డాక్టరు బిరుదును సంపాదించి ఘనత చెందినవారు. ఆంధ్రోద్యమ మేనూ త్రమువలన హైందవజాతీయతకు యోగ్యుడనో యా సూత్రము నాంధ్రదేశమం దంతటను బోధించుచున్నారు. వారి సిద్ధాంతములోని వివరము లన్నిటిలోను మన మేకీభవింపవలసిన వని భేదముల సూత్రములు మాత్ర మిక్కడ వ్రాసెదను.

హిందూదేశములోని జనసామాన్య మంతయు దేశభాషల నుపయోగించుచున్నారు. వారు రెండవ భాష నభ్యసించరు. హిందీ గాని యాంగ్లేయభాష గాని జనసామాన్యమునకు సామాన్యభాష కానేరదు. విద్యాధికులు మాత్రమే రెండు మూడు భాషల నభ్యసించెదరు. జనసామాన్యమునకు జ్ఞాననాభివృద్ధి గావలయు ననిన, దేశ భాషలలోనే విద్యను బోధింపవలయును. పాశ్చాత్యవిజ్ఞాన మంతయు భాషాంతరీకరణము ద్వారా జనసామాన్యమున కందుబాటు చేయవలయును. అటులే సంస్కృతములో నున్న మన పూర్వుల జ్ఞాన మంతయు దేశీయులకు తెలియనట్లు చేయవలయును. విద్యను దేశభాషలలోనే కఱపినచో, అన్య భాష నభ్యసించుటకు వలయు దీర్ఘకాల మంతయు జ్ఞానసముపార్జననిమిత్త ముపయోగింపవచ్చును. జపాను దేశ మటులే వృద్ధిపొందినది. దేశభాషల నశింపజేసి యేకజాతీయతను పెంపొందింపజేయఁగలుగుదు మను దురూహ కేవలము భ్రమ. పెక్కువేల వత్సరముల నుండి దేశభాషలు పెంపొంది, యనేకమైన యుద్గ్రంథము లాభాషలలో వ్రాయఁబడి, యావాఙ్మయజ్ఞాన మంతయు దేశీయుల మనంబులలో జీర్ణమయిన కాలము

నందు, భాషలను నిర్మూలించఁజేసి యేకభాషను దేశమందంతటను వ్యాపింపజేయఁగలుగుదు మనుటకంటె వెట్టి తలంపు కలుగనేరదు. దేశభాషల యభివృద్ధి మూలము ననే దేశీయులు నాభివృద్ధి గాంచుట సాధ్యము. ఎన్ని దినములు దేశభాషలను నిరసించి యాంగ్లేయభాష మీదనే మన దృష్టిని నిలిపెదమో యంతవఱకును దేశీయు లజ్ఞానాంధకారములో మునిగియుండుట నిశ్చయము. ఇదివఱకు మనము చేసిన లోప మదియే. కాంగ్రెసులు, కాన్ఫరెన్సులు, విశ్వవిద్యాలయములు, ఏవియు దేశీయులను నిద్రనుండి మేలుకొలిపియుండలేదు. దేశభాష లభివృద్ధి పొందవలయు ననిన, విశ్వవిద్యాలయములలో దేశభాష ప్రముఖత నహింపవలయును. అపుడు ప్రముఖ మగు ప్రతి దేశభాషకును ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయ ముండవలెను. హిందూదేశములోని ముఖ్యమగు దేశభాషలను మదింపువేయఁగా, పదునా రని తేలి నది. ముప్పది కోట్ల జనము గల దేశమందు పదునారు విశ్వవిద్యాలయము లుండుట యాశ్చర్యకరము గాదు. కాననే యాంధ్రభాషను పోషించుటకై యాంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ మావశ్యకము.

ప్రజలకును దొరతనమువారికిని ఐకమత్య మభివృద్ధి గావలె ననిన, సర్కారుద్యోగులు దేశభాషలను నేర్చుకొనవలయును. పరిపాలన మంతయు దేశభాషలలోనే జరగవలయును. దొరతన మపుడే దేశీయుల యంగీకారముపై నాధారపడియుండును. ప్రజలు రాజ్య తంత్రమును గ్రహించెదరు. వారి రాజభక్తినిశ్చేతుకము గాక, సహేతుక మగును. జనులు తమకష్టనిష్ఠురములు దొరతనమువారికి తామే నివేదించుకొన సమర్థత గలిగియుండెదరు. ఎవరో యాంగ్లేయ విద్యాధికులు తమ స్వలాభము నిమిత్తము రాజకీయాందోళనము జరగించుచున్నారనెడి యపవాదమున కెడ ముండదు. కోర్టులోని వ్యాజ్యముల గ్రంథ మంతయు దేశభాషలలోనే జరగవలయును. సర్కారు తరపు లన్నియు దేశభాషలలోనే ప్రచురింపఁబడవలయును. జనసామాన్య మంతయు పరిపాలనమందు శ్రద్ధ దీసికొనుటకు రాజ

కీయవ్యవహార మంతయు దేశభాషలలో జరగుటకుండు మార్గము వేతే లేదు.

పరిపాలన దేశభాషలో జరగవలయు ననిన పరిపాలనాభాగ మంతటిలో ఏకభాష మాటలాడు ప్రజలుండవలెను. అనగా దేశ మంతయు భాషలను బట్టి విభజింపవలెను. ఆ కారణమును బట్టియే యూగ్రులకు ప్రత్యేకరాష్ట్రముండవలెను. ప్రత్యేకరాష్ట్రము పాలకులకును పాలితులకును గూడ నవసరమే. పాలకులనేక దేశభాషల నభ్యసించుట దుష్కరము. పాలితులు దేశభాషలోనే తమ వ్యవహారములు జరపుకొనుటకు వీలేర్పడును.

భాషలను బట్టి రాష్ట్రములను విభజించుటవలననే హిందూ ప్రభువు సూచించిన స్థానికస్వపరిపాలనాస్వాతంత్ర్యము సత్యము కాగలదు. అట్టి విభజన లేనిచో ప్రతిరాష్ట్రము నేకలక్షణముగల యొక యంగము కానేరదు. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రవిభాగమువలన హైందవజాతి సంయుక్తజాతి యగు నను సూచన కనబడుచున్నది. భిన్నజాతులు బలపడినచో, ఆవి యన్నియుఁ గలసి బలమైన సంయుక్తజాతి యగుటకు మార్గ మేర్పడును. హైందవజాతీయత యపుడే సాధ్యపడును. హైందవజాతి యెన్నడును నేకలక్షణముగల జాతి కానేరదు. ఆంధ్రాభివృద్ధికి ఆంధ్రరాష్ట్రము ప్రధానము. ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయము లభించుటకును పరిపాలన దేశభాషలో జరగుటకును ప్రత్యేకరాష్ట్ర మావశ్యకము. మతభేదములు, మహమ్మదీయ సమస్య—వీని నెట్లు దాటవచ్చు నను ప్రశ్నకు జవాబుపొందబడుచున్నది. భాషాభిమానము మతమువలన కలిగెడియీర్ష్యలను పోగొట్టవలెను. మత మభిప్రాయముక్రింద మాటవలెను. జాతీయతకు భంగము రాకుండ మతవిశ్వాసములను కాపాడవలెను. హిందూమత మను ప్రత్యేక మతము లేదు. మొదటినుండి 'హిందూ' యను శబ్దము రాజకీయసంబంధ మైనది. అందువలన హిందువు లన్న మహమ్మదీయులకు కోప మక్కఱలేదు. దేశభాషాప్రాముఖ్యమువలన మహమ్మదీయులు గూడ దేశభాష నభ్యసించుదురు. ఏ రాష్ట్రములోనివా రాష్ట్రాభిమాన మేర్పడును. పరదేశ మగు టర్కీయెడ వారి యభిమానము తగ్గును. స్వదేశాభిమానము వృద్ధియగును. ఇది గాక

యీ దేశములోని జనులే విశేషముగ మహమ్మదీయ మతము స్వీకరించినారు. కాన వారికి దేశభాష నభ్యసించుటకు కష్ట మేమియు కలుగఁజూదు. భాషాభిమానము వారికి కలిగినచో, హైందవజాతిలో వారును మిళిత మగుదురు. ఆంధ్రమహమ్మదీయులకు ఆంధ్రభాష యా దభిమాన మెక్కువగ కలుగును. నాగమహమ్మదీయులు వాగభాషాభిమానము చూపుదురు. క్రైస్తవులు దేశభాషలనే యుపయోగించుదురు. ఆంధ్రక్రైస్తవుల ఆంధ్రభాషనే యుపయోగించుచున్నారు. వారికి భాషాభిమానము పెచ్చినవెంటనే యాంధ్రజాతికి బలము గూర్చెదరు. వారికిఁ గూడ హిందూ శబ్దార్థము తెలిపి యాంధ్రాభిమానమును వారిలో కలిగింపవలెను. ఆంధ్రదేశములోనివా రందఱు నాంధ్రుల మని పిలుచుకొనుటకు గర్వపడవలెను. "నేను ఆంధ్రుడను, నాది ఆంధ్ర దేశము" అని ప్రతియాంధ్రుఁడును స్మరించుకొనుచు తనదేశము నభివృద్ధి చేసికొనవలెను.

ఆంధ్రోద్యమమునకు పునాది యాంధ్రరాష్ట్రము. ఆంధ్రరాష్ట్ర మాంధ్రుల యొకమత్యమునకును శీఘ్రాభివృద్ధికిని తప్పక చేయూత యొసఁగును. ద్వితీయాంధ్రమహాజనసభలో ఆంధ్రరాష్ట్రము వాంఛనీయమని తీర్మానింపఁబడినది. తృతీయాంధ్రమహాజనసభలో ఆంధ్రరాష్ట్ర మావశ్యకమనియు యుక్తమనియు తీర్మానింపఁబడినది. ఆంధ్రనాయకు లందఱు, శాసనసభా సభ్యులందఱు గూడ, ఈతీర్మానము నైకకంఠ్యముగ నామోదించిరి. ఇది యంతయు శుభసూచకము, ఉత్సాహజనకము. కాని యాంధ్రు లింకను గట్టి యత్నములు చేయవలయును. ఆంధ్రోద్యమముయొక్క ముఖ్యసూత్రములు గ్రహింపవలయును. డాక్టరు కేల్కూరుగారు నెలవిచ్చిన ప్రకార మవి మూఁడు:—

(1) భాషలనుబట్టి దేశమును విభజించుట, ఆంధ్రరాష్ట్ర మేర్పఱచుట.

(2) దేశభాషలలో విద్య గఱపుట. అందునకై భాషలను బట్టి విశ్వవిద్యాలయము లేర్పఱచుట. ఆ సూత్రమును బట్టియే యాంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ మేర్పఱచుటకు యవసరము.

(3) పరిపాలన మంతయు దేశభాషలలోనే జరపుట.

ఆంధ్రోద్యమ మీ మూలసూత్రములమీఁద నాధారపడియున్నది. ఈ తత్త్వమును దేశీయు లందఱు గ్రహించెదరుగాక !

మన గొప్ప దురవస్థ — దానిని తొలగించు నుపాయము

ఏ. సంజుండప్ప, బి.ఏ., బి.ఎల్. గారు

శ్రీకాలమున లోకమునం దనేక విషయములలో మార్పులు గలుగవారంభించియున్నవి. శాస్త్రజ్ఞులచే క్రొత్తక్రొత్త పద్ధతులు కనిపెట్టబడుచున్నవి. ప్రజలకు ప్రయోజనకరములగు విధ విధయంత్రములు, సాధనములు కల్పింపబడుచున్నవి. వ్యవసాయము, వస్తుపరిశోధన, శరీరారోగ్యము, విద్యాభివృద్ధి, జ్ఞానవృద్ధి మొదలగు విషయములందు క్రొత్త మార్గములు కనిపెట్టబడుచున్నవి.

ఇట్టి సమయమున మానవులు తమ జన్మముయొక్క యుద్దేశమును కనుగొని యది సాధక మగునట్లు వర్తింపవలయును. ఈశ్వరాజ్ఞా ననుసరించి శ్రీపురుషు లేదియో యొక దేశమందును, జాతి యందును, కుటుంబమందును జన్మించెదరు. అట్లు జన్మించినపుడు వారు తమయందు దుష్టగుణములను దుష్టవృత్తులను కనుగొని వానిని నశింపజేసి పరిశుద్ధులై, జ్ఞానమును సంపాదించి తమజాతి యందును కుటుంబమందును దేశమందును గల దురాచారములను తెలిసికొని వానిని తొలగించుటకు యత్నింపవలయును. తమ కుటుంబములలో పుట్టు బిడ్డలకు శరీరారోగ్యమును గలుగజేయుచు, మంచినదతను విద్యను జ్ఞానమును నేర్పుదు, పారిని చక్కగా పెంచవలెను.

మనము శరీరారోగ్యమును పొంది పరిశుద్ధుల మైనచో, మన దేశ మంతయు బాగుపడును. మనవలె మనబాలురకును బాలికలకును మనము దేహరోగ్యము నిచ్చి వారిని మంచి మార్గమందు పెంచి నచో, ముందు కూడ మన దేశము మంచి స్థితిలో నుండవచ్చును. మనము గలించినపిదప మన బాలురును బాలికలును మన స్థానము నకు వచ్చుచున్నారుకదా! వారిని మన మిప్పటినుండియు మంచి స్థితిలో నుంచిన, వారు పెద్దవా రై నపిదప మంచిత్రిలోకనే నడచుచు దేశమునకు మేలు చేయగలుగుదురు. వారి బిడ్డలకును నట్టి మంచి శిక్షనే యిచ్చుచు వారు దేశహితము నొనరింపగలరు. ఇట్లు వంశ పారంపర్యముగా మంచి నదతయే మనదేశమందు వర్ధిల్లి, మనము పుణ్యమునకు పాత్రుల మగుమందుము.

మన మందఱము జీవులము. జీవునికి స్థూల సూక్ష్మ కారణము లను శరీరత్రయ మున్నది. భూలోకమున మనము పని చేయుట కుపయోగించు స్థూలదేహము మాత్ర మందఱికి గోచరించుచున్నది. తడిగుడ్డలో నీటివలె సూక్ష్మదేహము స్థూలశరీరమున వ్యాపించి యున్నది. కామక్రోధాదుల కిదియే స్థానము. దీనికంటెను సూక్ష్మమై యుత్తమగుణముల కారణమైన కారణశరీరము స్థూలసూక్ష్మశరీరముల రెంటిని వ్యాపించియున్నది. దివ్యదృష్టి గల యోగులకు మాత్రమే సూక్ష్మకారణదేహము లగపడును.

జీవుల మగు మనము భూలోకమున పుట్టి ధర్మాధర్మస్వరూపమును తెలిసికొని, ధర్మమందే వర్తించుచు దేహములయందు దుర్వాసనలను పోగొట్టుకొని, పరిశుద్ధులమై సర్వభూతముల మేలు నకుఁగాను పాటుపడుచు పూర్ణులము కావలయు నని యీశ్వరుని సంకల్పము.

మేడకు పునాది బలమైనదిగా నుండుట యెట్లు ముఖ్యమో అట్లే పురుషార్థసాధనమునకు స్థూలదేహరోగ్య సువశ్యము. స్థూలదేహ మారోగ్యముగా లేకున్న, నింద్రియములను మనస్సును స్వాధీనమునకు తెచ్చుకొనుట కష్టము. వానియందలి దుష్టవాసనలను పోగొట్టుట యంతకంటె కష్టము. స్థూలదేహరోగ్యము మోక్షమునకు ప్రథమసోపాన మని వ్యాసులవా రాసలిచ్చియున్నారు. “శరీర మాద్యం ఖలు ధర్మసాధనం” అనగా ధర్మసాధనములలో మొట్ట మొదటిది శరీరము కదా! శరీర మారోగ్యముగా లేకున్న జీర్ణశక్తి తగ్గి, బాధ్యము ప్రబలమై, మెదడు నగములు బలహీనములై, శరీర సునోదార్థ్యములు లేకపోవును. ఏపని చేయుటకును శక్తిలేక యిచ్చ లేక స్థైర్యము తప్పి చాపల్య మధికమగును. ఉదరపోషణమునకుఁ గాను చేయవలసిన చేతిపనులు సేద్యము మొదలగు కార్యములను చేయుటకు కూడ త్రాణ లేకపోవును. దీనివలన దారిద్ర్యము హెచ్చును; విద్యను జ్ఞానమును నభివృద్ధి చేసికొనుటకు నీలు లేక ధర్మస్వరూపమును గ్రహింపజాలకపోదుము.

స్థూలదేహము అన్న మయ ప్రాణమయ కోశము లను రెండు భాగములుగా నున్నది. అనారోగ్యస్థితిలో నీ రెంటికిని బలము తగ్గును. నూర్యుడు ప్రాణశక్తిని సదా భూమిపై క్రమక్రమించుచున్నాఁడనియు, ప్రతిమమహ్యని ప్రాణమయకోశమును ప్రాణ శక్తిని స్వీకరించి అన్నమయకోశమునకు వ్యాపింపజేయుచున్నదనియు, ప్రాణమయకోశమునకు శక్తి తక్కువయైనచో, ఆవశ్యకమైనంత ప్రాణశక్తిని అది యన్నమయకోశమున కియ్యజాల దనియు యోగులును శాస్త్రజ్ఞులును చెప్పుచున్నారు. ప్రాణశక్తి తక్కువయైనచో, దేహమునకు దార్ధ్యము తప్పి బహువిధము లగు బాధ్యములు కలుగును.

కాఁగుచుండు పాత్రయొక్క వేడిమి దానిలోని నీటికి వ్యాపించులాగున స్థూలదేహముయొక్క యనారోగ్యము సూక్ష్మదేహమునకును వ్యాపించును గాన, దానియందు కామక్రోధాదులధికమై మనశ్చాంచల్యము గలుగును.

పాత్రలో పోయఁబడిన నీళ్లు వేడిగా నుండిన, ఆ వేడిమి పాత్రకు వ్యాపించులాగున సూక్ష్మదేహముయొక్క యనారోగ్యము

స్థూలదేహమునకు వ్యాపించును. ఇప్పుటి డాక్టర్లు సహిత మీ యభిప్రాయమునే చెప్పుచున్నారు:—కోపము మొదలగు దుష్టసంకల్పములు స్థూలదేహములోని కొంత సామర్థ్యమును నశింపజేసి రక్తమందు విహేళువులను పుట్టించి జాడ్యమును కలుగజేయును. శాంతిని సంతోషమును వృద్ధిచేసికొనుటచే ఆరోగ్యము వృద్ధిచేసెడి యణువులే రక్తమందేర్పడును. ఈ సంకతులను పాశ్చాత్యవైద్యులు క్రమముగా పరిశోధించి నిరూపించినారు.

మంచి గాలి, నూర్యుని వెలుగును, సత్తువ, చుట్టు నుండు గడ్డి కలుపు తీసివేయుట, మంచి నీరు కట్టుట మొదలగునవి చెట్టుయొక్క యారోగ్యమునకు అత్యావశ్యకము గదా? అట్లే శరీరా రోగ్యమునకు మంచి గాలి, మంచి నీళ్లు, మంచి యాహారము, ఆయా శరీరములకు తగిన సాము, ఇంటి చుట్టుప్రక్కల మంచి స్థలము, ఇంటిలోపల చక్కగ మంచి గాలియు నూర్యుని వెలుగును ప్రవేశించు నేర్పాటు ముఖ్యము. మరియు సామదలచే దేహమును పరిశుద్ధముగ నుంచుకొని శుభ్రమయిన వస్త్రములను ధరించుటయు, సావ్యికాహారములను భుజించుటయు మిక్కిలి యావశ్యకము. భంగి సారాయి మొదలగు వస్తువస్తువులను తీసికొనగూడదు. అవి స్థూలశరీరమును చెఱపి నూత్నశరీరమును గూడ చెఱపును. చెడ్డ తార్యములు వదలుట, యుక్తచేష్టలు, మితనిద్ర, శాంతిము, ఇంద్రియ నిగ్రహము, ధ్యానము, భూతిదయ, బ్రతుకందు ఆనందస్వరూపుడు గాన కష్టములు దుఃఖములు వచ్చినను చలింపక కష్టములు తాను పూర్వమందు చేసిన అపవ్త (ఋణానుబంధములు) తీటుటకై వచ్చిన వని తెలిసికొని కష్టములను దుఃఖములను సైగ్యముతో అనుభవించుట, సదా శాంతస్థితియందుండుట, సంతోషముగా నుండుట, సద్ధర్మానుష్ఠానము—ఇవి యన్నియు గూడ స్థూలశరీర సౌఖ్యమునకు అత్యావశ్యకములు.

ఒకచెట్టు మంచిఫల మియ్యవలె నన్నచో, మొదట ఆచెట్టు మొలచు భూమి సారవంతమై సత్తువగలదిగ నుండవలెను. చెట్టు కూడ రోగము లేనిదిగను బలము గలదిగను ఉండవలెను. చవుటిభూమి యందు విత్తనము వేసిన మొలకపోవును; మొలచినను బలహీనముగ పుట్టి యెంత పోషించినను చక్కగ పెరుగక జాడ్యములు మొండై చచ్చిపోవును; ఒకవేళ బ్రతికినను మంచిఫలము లియ్యక పోవును. ఇట్టి చెట్టునందు పుట్టు విత్తనములు మరల విత్తిన మిక్కిలి బలహీనమగు చెట్టు పుట్టి మరింత హీనమగు ఫలముల నిచ్చి బొత్తుగ విత్తనము లేకయే నశించి చెట్టు రూపము లేక పోవును. అట్లే మన స్థూలశరీర మనెడి చెట్టు ఆరోగ్యము బలము గలదిగ జన్మించి చక్కగ పెరుగవలె నన్న, స్థూలశరీరముయొక్క యుత్పత్తికి తల్లి దండ్రులు అదికారణము గాన, తల్లి భూమిగను తండ్రి విత్తనముగను నుండురు. చెట్టు వృద్ధికి భూమి ముఖ్యకారణముగ నుండునట్లు శరీరారోగ్యమునకు తల్లియొక్క శరీరారోగ్యము ముఖ్యకారణము. స్థూలశరీరము తల్లిగర్భమున మొదట ఏర్పడిన నవమూసములు అచ్చట పెరుగును గదా? ఆ నవమూసములలో అవ

యవములు అన్నియు క్రమముగ నేర్పడి వృద్ధియై భూమిని ప్రవేశించును. గర్భమునందు శరీరము ఏర్పడి వృద్ధియగుటకుగాను తల్లి తనయొక్క రక్తమును బలమును పరిశుద్ధత్వమును నవమూసములందు నిమిష నిమిషము పిండమున కిచ్చుచుండును. తల్లియొక్క రక్తము బలము లేజస్సులచే గర్భమునందు పిండము దినదినము పెరుగుచుండును.

ఒక చెట్టునకు నిమిష నిమిషము వ్యాపించు భూసారము వలె పిండవృద్ధికి స్రవించిమిషము తల్లి రక్తము బలము లేజస్సు సదా వ్యాపించుచుండును. ఇవి లెక్కన యైజవో తల్లియందు పిండమునకు చాలినంత రక్తము లేక పిండముయొక్క యవయవములు చక్కగ పెరుగక పిండమునకు సామర్థ్యము లేక బిడ్డ బలహీనమై రోగపీడితముగ జన్మించును కాన, తల్లికి తగు రక్తవృద్ధి శరీరా రోగ్యము ఉండవలెను.

గర్భధారణకాలమందు సావ్యికాహారములనే భక్షించుచుండవలెను. సులభముగ జీర్ణము కాదిగిన యాహారమును మితముగ భోజనము చేయవలయును. ఎప్పుడు కడలక పనిచేయక కూర్చుండుట మంచిది కాదు. మితముగ పనిచేయుట పరిశుద్ధమగు గాలి గల స్థలములందు నడచుట మిక్కిలి శ్రేయస్కరము. దుఃఖము కోపము భయము మొదలగునవి గర్భణీశ్రీల కుండగూడదు. తల్లి సదాచారము గలదై శాంతిముగను సంతోషముగను నుండవలెను. మన స్సులో దుఃఖము కోపము చింత క్రంగియుండుట మొదలగు మనోవికారములు బొత్తిగ లేక యుండవలయును. తల్లియొక్క ప్రతి దుష్టసంకల్పమును మనోవికారమును బాణాయక శిశువులకు తగిలి గర్భమునందు శిశువు బాధపడును. మరియు తల్లి మనసునందు పుట్టు దుఃఖము కోపము చింత మొదలగునవి తల్లి రక్తమును చెఱపి విషము గలదానినిగ చేయును. ఇట్లు చెడురక్తము పిండమునకు వ్యాపించును. పిండము బలహీనమై యవారోగ్యము గలదగును. తల్లిని చిన్నప్పటినుండి శరీరబలము గలదిగను శాంతు గాలుగను భక్తురాలుగను నెంచినచో గర్భధారణకాలమున గూడ ఆ గుణములు గలిగియుండును గాన పిండమునకు మేలు కలుగును. గర్భధారణకాలమున తల్లికి దుఃఖము కోపము కలుగజేయరాదు. ఇవి కూడ కుండరాదు. తల్లియింటియందు చుట్టు నుండువారు అతి దయ గలవారై శాంతులుగను భక్తులుగను నుండువలెను. ఇట్లు చేసినచో తల్లి శాంతురాలుగను సంతోషిగను నుండును. తల్లియొక్క శాంతమును ఆరోగ్యమును మరియు నిరుదలయొక్క శాంతమును భక్తియును గర్భమునందు శిశువునకు వ్యాపించి యా శిశువు చక్కగ వృద్ధియగును; లేనిచో శిశువు హేమవిధముల చెడును. సీమలో ఒక గర్భణీశ్రీ గొట్టెలను కోయక కట్క యంగడియొద్దికి దినదినము పోయి గొట్టెల నరుకుటను మాచి యుల్లిసపడుచుండెను. ఆమె కొడుకును గనెను. వాడు పెరిగిన వెనుక ఇరుగులను చంపవలెనను బుద్ధిగలవాడై కత్తితీసికొని పోయి యిరుగులను నిమగ్నరముగ చంపబ్రయత్నించుచుండెను. డాక్టర్లు దీనిని పరీక్షించి కారణము యో

చింపఁగ గర్భధారణకాలమందు వానితల్లి కటికవారు చేయు హత్య యందు సంఘించుచున్న కారణమున ఆ సంకల్పితరంగములు గర్భము నం దుండినపుడు వానికి వ్యాపించి వాడిట్టి బుద్ధిగలవాడై జన్మించినట్లు కనిపెట్టిరి. కాన గర్భధారణ కాలమున తల్లి శరీరాంగ్యము శాంతము భూతవయస్థులై గలిగి, సద్గుణములు వృద్ధిచేయు కార్యములను చేయుచుండవలయును; మరియు పిండమును వృద్ధిచేయుటకు వలయు రక్తమును సామర్థ్యమును కలిగియుండవలయును.

చెట్టు వెరిగెడి కాలమందు అది గ్రహించడి యాహార మంతయు దాని పెరుగుటకే వినియోగింపబడును. అట్టి కాలమందు చెట్టునకు గోగము పీడ గలిగిన, ఆచెట్టు ఆహారమును గ్రహించు శక్తిలేక చక్కగ పెరుగక బలహీనమై గిటకబారి నుంచి ఫలమియ్యదు. ఫలించినను చచ్చుఫలము లిచ్చును. ఇట్లు బాలురు బాలికలు పుట్టినపిదప కొన్ని సంవత్సరములవఱకు పెరుగుచుందురు. అనగా ఆహారాదులచే కొన్నేండ్లనాకే తమయందు వృద్ధియగు రక్తము తమ శరీరమును వెంచుటకే వినియోగింపబడును. ఇది శరీరధర్మము, దేవుని యేర్పాటు. బాలికలు కనీసము 16, 18 సంవత్సరములవఱకు పెరుగుచుండు రని డాక్టర్లు కనిపెట్టియున్నారు. ఒక బాలిక ప్రథమరజస్వల (మొదటిసమర్) యగుట ఆ బాలిక పెరుగుటకు ప్రారంభించిన దని నూచిందుచున్నది. చెట్టు పుట్టిన కొంతకాలమువఱకు భూమి నంటియుండి పిదప త్వరితగా పెరుగునట్లు బాలిక ప్రథమ రజస్వల యయినది మొదలు రెండు సంవత్సరములవఱకు వేగముగ శరీరము పెరుగుచు వృద్ధియగుచుండు నని డాక్టర్లు కనిపెట్టియున్నారు. ఇట్లు పెరుగు కాలములో మనము బాలికలను చక్కగ పోషించినచో, వారు రక్తవృద్ధి పొంది బాగుగ శరీరసౌఖ్యవృద్ధి గలిగినవారగుదురు. అట్లు చేయక ఈ రెండు సంవత్సరములలోపలనే నిషేకము చేసి మగనితో సంసారము చేయుటకు పంపిన భార్యార్థిగల సంబంధము వలన బాలికలయొక్క శరీరమందు ఉడుకు పుట్టి నరములు మాంసపు కండలు పెరుగుట మాని వృద్ధి కాక చెడిపోయి శరీరము బలహీనమై చెడును. చక్కగ పెరుగుచుండు వటమైనుకు తెగులు తగిలినయడల వైరు లగ్ని కృశించి ఫలము నియ్యక చెడు లాగున, బాలిక వెంపు లగ్ని బలహీనురాలై గిటకబారి శరీరము ఎముకలు మెదడు కూడ బలహీనము లగును. గర్భస్థానము కూడ కృశించును. బీజశక్తి లగ్గును. బీజశక్తి లేమిచే ఆహారము తగ్గి శరీరమునందు బలము రక్తము లగ్గిపోవును. ఇట్లు హీనమైన రక్తము ఆ బాలిక శరీరమును వెంచుటకే చాలకయుండును. కాన అట్టి సమయమున గర్భధారణము కూడ తటస్థించినయడల, ఒకరికి కూడ చాలని యన్నము నిరువురికి పంచిపెట్టినచో నొకరికిని చాలకయుభయులు కృశించులాగున, రెల్లిశరీరమునం దుండు స్వల్పరక్తము తల్లికిని గర్భమునం దుండు పిండమునకును ఈ యిరువురికిని చాలక పంచుకొనవలసివచ్చును. కాన ఈ యిరువురు బలహీనురై కృశింతురు. బాలికకు ఇదివఱకే దాంపత్యముచేఁగలిగిన బలహీనత అనాంగ్యము గర్భధారణముచే వచ్చును. దీనిచే ఆ బాలిక గర్భధారణకాలమందు

అనేకబాధ్యములు బాధలు గలదై ఆహారమునం దసహ్యత కలిగి అన్నము చక్కగ సహింపక రక్తహీనత మరింతవచ్చును. ఇందుచేతబలహీనత మరింత అధికమగును. ఇట్టి బలహీనత అనాంగ్యము మున్నగు బాధలచే తల్లికి దుఃఖము కోపము అధికమగును. దీనిచే పిండము విశేషించి బాధపొంది చెడిపోవును. రక్తము లేమిచే తల్లిశరీరము చెడి వివిధములగు బాధ్యములు పుట్టును. తల్లిశరీరము గిటకపారి గర్భసంబంధమగు నరములు మాంసపుకండలు ఎముకలు బలహీనములగును. సత్తువయిచ్చుటకు చాలినంత రక్తము లేమిచేతను తల్లియొక్క దుఃఖము మొదలగు మనోబాధలచేతను, విషపురున్న గల చవిటిభూమియందు చెట్టు మొలచినను పెరుగకుండులాగున, పిండము గర్భమునందు పెరుగక నశించును. ఒక వేళ పిండము బ్రతికి జన్మించినను ఎలుక పిల్లవలె బలహీనమగు శిశువు పుట్టును. వైకారణములచే తల్లి గర్భస్థానము రక్తహీనమై బలహీనముగ నుండుటచే ప్రసవకాలమందు తల్లికి బిడ్డను గనుటకు సామర్థ్యము లేకపోవును. ఒక వేళ కనుటకు మాత్రము సామర్థ్యముండినను మైలను చక్కగ బయటఁ ద్రోయఁజాలకపోవును. అది శరీరమందు నిలిచి పలుపిదము లగు బాలెంత బాధ్యములు గలిగి అనేకులు చచ్చుచుందురు. ఇట్లు వృద్ధికావలసిన కుటుంబములనేకములు నాశనమగుచున్నవి. తల్లి బ్రతికినను బిడ్డను గనినపిమ్మట బలహీనురాలై, బిడ్డకు చాలినన్ని పాలు లేకపోవును. ఒక వేళ పాలుండినను సారములేక నీళ్లవలె నుండి బిడ్డకు ఆంగ్యమును సామర్థ్యమును నియ్యఁజాలకయుండును. ఇట్టి శ్రీ ప్రతి కానుపునకును చచ్చుబాటుచుండును. కొన్ని కాన్పులకే ముడిమిసాటును. అల్పవయస్సుననే యావనము పోయి ముగిలిన యగును. ఇట్టి బాలిక యగు శ్రీకి పుట్టిన శిశువు పుట్టుకలోనే బలహీనవాడగు పుట్టి చక్కగ పెరుగఁజాలక ఆంగ్యము లేకపోవును. ఇట్టి శిశువులు పెరిగినను బలహీను లగుదురు. ఇట్లు దేశమం దుండు శ్రీ పురుషుల నేకులు బలహీనులై బాధ్య గ్రస్తులైన, దేశముయొక్క సౌఖ్యము లగ్గును. క్రమముగ దేశము ఊణదశకు వచ్చును.

ఈ విషయములన్నియు మనశాస్త్రములు బోధించుచున్నవి. ఇవి మన కనుభవసిద్ధమైనవి. విశేషముగ శరీరధర్మములు శోధించి కనిపెట్టిన గొప్ప డాక్టర్లు చెప్పనదియు ఇదియే. బాలికకు ప్రథమ రజస్వల యైనది మొదలు రెండు సంవత్సరములు దేహమందు విశేషముగ మార్పులు కలిగి ముఖ్యముగ పెరుగు కాలము. ఇట్టి కాలమందు నిషేక కార్యము కావించిన బాలికలు బలహీనురై వారి శరీరము చెడుననియును, ఇందుచే అనేక కుటుంబములు నశించి దేశము హీనదశకు వచ్చుననియును, ఈ యన్ని కారణములనుబట్టి బాలికలకు ప్రథమరజస్వల యయిన రెండు సంవత్సరములలోపల నిషేక కార్యము బొత్తుగ చేయఁగూడదనియును గొప్ప డాక్టర్లు బోధించుచు ఖండితముగ నిషేధించుచున్నారు.

బాలికలకు బాల్యమున గర్భధానముచేయుటవలన గలుగు కీడులు, బాలురు ప్రాప్తయోవనము గాకమునుపు గర్భధాన కార్యము చేసిన, బాలురకును గలుగును. పక్షము దాని పచ్చితాము

నుండి విత్తనము నెత్తి విత్తినవో మంచిచెట్టు మొలచునా? మొలచినను ఆచెట్టు జంతుగ పెరుగునా? అందు ఫలించు పండ్లు సారవంతములుగ నుండునా? ఫలము బాగుగ నుండవలయు నని భూమి మంచిదిగను సారవంతముగను నుండవలెను. విత్తనము మంచిదిగను పక్వమైనదిగను నుండవలెను. అట్లే యతిబాల్యదశయందు శ్రీలకుఁ గాని పురుషులకుఁ గాని నిషేకకార్యము చేయుట నొప్పుకీడు. ఇంతే గాక బాలునకు మొట్టమొదట బ్రహ్మచర్యశ్రమము విద్య నేర్పుకొను కాలముగదా? చదువు పూర్తియై గురువునాజ్ఞ పొందిన పిమ్మటఁ గదా వివాహము చేసికొనవలసివచ్చి. అట్లు చేయక చదువు కొనుచుండు కాలములోనే బాలునకు నిషేక కార్యము చేసినను చేసికొనుట కవకాశములు కలుగఁజేసినను వాని మనస్సు విద్యయందు నిలువదు. బాలుఁడు చెడిపోవును.

శ్లో. ఊనహేదశవస్థాయ మప్రాప్తః పంచవింశతిం
యద్యాదత్తేపుమాకగర్భం కుక్షిస్థస్సవిపద్యతే
జాతోవానచింతితే జ్ఞేయేన్యాదుర్బలేంద్రియః
సస్మాదత్త్రింతబాలాయాం గర్భాధానంకారయేత్.

తరగ సంహిత.

అనఁగా పదునారు సంవత్సరములు నిండిన శ్రీయం దిరువదైదు సంవత్సరములు నిండిన పురుషుఁడు గర్భాధానము చేసినట్లయిన ఆ గర్భము కడుపునందే ఆపదనొంది ప్రసవించును. ఒకశో గర్భము నిలిచి శిశువు జనించినను, బహుకాలము జీవించును. జీవించినను ఇంద్రియపటుత్వము లేక మిగుల బలహీనముగా నుండును. కనుక అతి బాల్యదశలో గర్భాధానము నేయఁదగ దని తాత్పర్యము.

శ్లో. పూర్వహేదశవరా శ్రీ పూర్వవింశత సంకతా
కుక్షి గర్భాశయే మార్గే రక్తే కుక్షేనలే హృది
వీగ్యవంతం కుతం నూతే తతో న్యూనాబ్జయోః పునః
రోగ్యైవా ముగధవ్యోవా గర్భోధనతివైకవా.

తరగ సంహిత.

అనఁగా, పదునారు సంవత్సరములు నిండిన శ్రీ యిరువది సంవత్సరములు నిండిన పురుషునితోఁ గలసినయెడల గర్భాశయ మార్గము, రక్తము, కుక్షము, వాయువు—ఇవన్నియు శుద్ధంబై మంచి బలము గల కుమారుఁడు పుట్టును. అట్లుగాక తక్కువ వయసుగలవారైనయెడల రోగము అప్పుయ్యువు గల శిశువుగాని పొపియైన శిశువుగాని పుట్టు నని యభిప్రాయము.

శ్లో కుమార్యుక్తుమతీత్రిణి వర్తనపాసీతి
త్రిభ్యోన్మక్షభ్యఃపతింపిండేత్తుల్యం. వాసిషకచూర్ణము.
అనఁగా ఋతుమతియైన మూడు సంవత్సరములకు గర్భాధానము చేయవలయును.

ఇట్లు శరీరసౌఖ్యమునకు అధికారణము లిద్దిదండలే. బాలికా గర్భాధానమువలన అనేకబాలికలు బాలెంత బాధ్యములచే నశంప లేదా? శిశువు లనేకులు మృతిపొందలేదా? ఇట్టి శ్రీహర్ష శిశు హత్య దోషము మనకు తటస్థించును గదా? ఇట్లు చిన్న వయస్సున చేయు నిషేకములవలన గలుగు కీడులను కొన్నిటిని వివరింపింతు.

1. బాల్యదశయందు శిశువులు అనేకబాధ్యములు కలవారై,

వారికల్ల తల్లిదండ్రులకును మిగుల కష్టములు కలుగును.

2. బాల్యదశయందు చక్కగ చదివి జ్ఞానవృద్ధి చేసికొనుటకు తోగనునోదాధ్యములు లేనివో పెద్దవారైనపుడును దాధ్యములేని వారై కుటుంబవృద్ధికిని దేశవృద్ధికిని పాటుపడుటకు సామర్థ్యము లేనివారగుదురు. అనేక కుటుంబములకును దేశమునకును నష్టము దాద్ర్యము గలుగును.

3. మనోదాధ్యము లేమిచే, నొప్పు విద్యలు శాస్త్రములు వస్తు శోధన శ్రోత్రివిషయములు కనిపెట్టుట—నీనికి శక్తి లేక, ప్రపంచము నకు మేలు చేయుటకు నీలు లేకపోవును.

4. చిత్తస్వాధీనత లేమిచే మనస్సు దుర్వాసలు గలదై దుష్ట బుద్ధి లభికమై దుష్కార్యములు కావించి తాను చెడి అనేకులను చెలపును. మనస్స్థిమితము లేనివో భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములు సాధించుట కవకాశము లేకపోవును.

5. దీనిచే దేశము చెడి ఇట్టివారి సంఖ్య వృద్ధి కాను కాను దేశము దిగ్విజయ హీనస్థితిని చెంద, మన దేశప్రజ లందఱును హీన దశను చెందుదురు. నుంచి కుటుంబములు లేకపోవును.

6. భక్తులయు పతిత్రతలయు బ్రహ్మనిష్ఠులయు సంఖ్య తగ్గును. మహాత్ములు జన్మ మెత్తుటకు తగిన యోగులను దృఢాంగులు నగు దంపతులు లేమిచే వాగు మనదేశమును జన్మమెత్తకపోదురు. ఈ కారణముచే సరిశుద్ధతేజస్సు తగ్గి మనదేశము దుష్టతేజస్సుచే నిండిన దగును.

7. ఇందుచే దేశమంతయు చెడి దుష్టబాధ్యములు బలమైన, రోగములు ఔషధములు పలువిధము లగు నొప్పు కష్టములు దేశములో వృద్ధియగును.

8. ఈ పాపముచే పశ్వాదులను మైరులును కూడ చెడును. ఇన్ని విధముల కష్టము కలుగఁజేసిన పాపము, బాలురకును బాలికలకును గర్భాధానము చేసి బాల్యదశయందు గర్భాధానమున కవకాశమిచ్చిన మన కెల్లరకును గలుగును. దీనిచే ఇట్టి మన మనేక నాకబాధలనుభవించి ముందు జన్మములందగ్ధకకష్టములును బాధ్యము లును దేహపీడలును గలవారై మై మిలిలేని బాధలు పొందుదుము. నానావిధములుగ హీనజన్మము లెత్తి కష్టపడుదుము. ఇట్లు బాధపడక సద్వృత్తియందు వర్తించుటకు దేవుఁడు మనకు జ్ఞానమును స్వాతంత్ర్యము నిచ్చియున్నాఁడు. సోదరిసోదరులారా! మన వంశములను కులములను దేశమును భక్తిజ్ఞానములను నాశనముచేసి ఇట్టి యమిత దోషము పొందుట మేలా? లేక మన దేశము నన్ని విధముల నాశనము చేయు బాలికాగర్భాధాన మనెడి బ్రహ్మరాక్షసిని చంపి మనలను మన దేశముందు రాజోవు ప్రజాకోటిని సౌఖ్యస్థితికిఁజేర్చి పరకుద్ధులను చేసి కాసాడి యమితిమగు పుణ్యమును పొందుట మేలా? ఇట్లు ప్రతి శ్రీయును పురుషుఁడును బాలికాగర్భాధానము నాఁపుటకు తగు ప్రయత్నములు చేయవలయును. దీనికి తగిన బోధలు చేసి యేర్పాట్లు చేసి యట్లు ప్రతివాఁడును వర్తించి యితరులను వర్తించు నట్లు చేయవలయును. మన విడ్డల శరీరాలోగ్యమును గాపాడి వృద్ధి చేయవలయును. ఇట్లు చేయుటకు వలయు జ్ఞానము, దాధ్యము, దేశభిమానము, శ్రద్ధ, భక్తి, భూతదయ జగదీశ్వరుఁడు మనకిచ్చుగాత!

భ య ము

గాడేపల్లి సూర్యనారాయణశర్మగారు

భయమును బ్రహ్మరాక్షసి కృపారహితాత్మ జగంబు లెల్ల వి

స్మయగతి నాక్రమించుకొని మానవుని దన కీలుబొమ్మ గాఁ
గయి ధరియించి త్రిప్పుచు వికాసము మాసి కళావిహీనుడై
సయ మరయంగరాని పశునైపుతే నొంచి కలగచినై చెడిన్.

1

శే. ప్లాన మెచ్చినకొలదిని బ్రాణికోటి-సకలవిధముల భయము నొంచగఁదలంచు ;
ముందువెనుకలు దెలియని ముద్దుబిడ్డ-డమితసంతాపితాత్ముడై యాడుకొనును.

2

శే. తెలివితేటల సరుకగుట నలఁతియైన-జుతువులకె యెక్కువ సంతసంబు గలుగు ;
నన్ని యుండిన మనుజున కెన్నఁజైన-విర్భయముగా మెలుగుట దుర్భరంబు.

3

క. నిత్యానందుడై యయ్యును-మృత్యుజయ ముదంగెల్లు మేధయు నున్నన్
గత్యంతరమే లేదని-యాత్యాదిభయంబు లొది యేడ్వఁగ నేలా ?

4

క. ఎక్కడ కక్కడనీ తా-నొక్కుమట్టి విమలసౌఖ్య మొదగఁనైనన్
దిక్కే-మాలితి నొచ్చు-జిక్కుల్లు కియ్యె నొచ్చు జేడ్పడ నేలా ?

5

శా. ఆహూహుగ సర్వజుతువుల కాహా! మృత్యు వన్నన్ భయం
బై రాజ్యం గతం బదేమియొ కదా? యద్దాని దాటన్ మనో
ధీరత్వం బొకడ డున్న మానవుడం సందీపించి యెల్లప్పుడున్
సారం బీ జగ ము చెఱిగి ఘనసంచారంబు గావింపఁడే ?

6

సీ. తానె చు మ్మా సచ్చిదానంద మను మాట త్రికరణంబుగ నేర్పరించుకొఱకు
నగ మెల్లం దనరూపముగఁ జూచి విష్ణునమును బొంది ముదముతోఁ దనరుకొఱకు
సర్వశక్తులతోడ శాశ్వతుడై యొప్పి తనతోడి జనులను దనుపుకొఱకు
పరమాస్వతాత్రభానంబు బోనాడి నో హం బ్రహ్మ' ముచ్చి దా నరయుకొఱకు
అతినికృష్టంబు లైన భయాంబు లెల్ల-దూర మై యవిచ్చిన్నసంహేష మొద
మనసు సుఖిరసంకల్పమునఁ జెలంగఁదవిలి మృత్యుజయతఁ గాచి తనరుఁ డెప్పుడు.

7

చ. ధరణి సమస్తజీవములఁ దన్తయుఁ దా నధికారి శక్తి
త్పరుఁడు నయిండు, కాన విశేషంబుగ ధైర్యముతోఁ దనంత
న్నొరసెడి యాతిబాధల మహోద్ధతిఁ జూసి విభాసితాంగుడై
చిరసుఖ మొదంగెల్లుటకుఁ జేయఁదగున్ దగు యత్నము ల్భవిన్.

8

సీ. ప్రతికార్యమున కొక్క ప్రబలకారణ ముండఁ బూర్వజన్మ మని వాపోవ నేల ?
సకలజీవములందు శక్తిమంతుడై తాను పరులకై చేయి సాపంగ నేల ?
పాంచభౌతిక మైన పరమాణుతదిదేనా మై యుండ క్షణికమం చడల నేల ?
కార్యకారణముల కారణం డౌ తాను జయ మొదలే నంచు భయ ముదేల ?
జగమున కొకింత సంబంధసరణి లేని-పాపపుణ్యంబు లంచు సంభ్రమ ముదేల ?
తనకు పదవికే దాన కారణము గాన-స్థిరతరానంద మొంద యత్నింపఁ డేల ?

9

వ్యవసాయము — యుద్ధము

దువ్వూరి బాలకృష్ణమూర్తిగారు

కృషి: క్లిష్టావృష్ట్యా—అను నార్యోక్తి ననుసరించి వ్యవసాయము చేయుటకు అతివృష్టి యనా వృష్టి దోషములచే కష్టముగా నున్నప్పుడు, గోరుచుట్టు మీఁద రోకటిపోటన్నట్లు ప్రస్తుతము జరగుచున్న మహాఘోర యుద్ధమువలన మన వ్యవసాయమునకు కలిగిన నష్ట మింతత యని వక్కాణించుటకు వీలు లేదు. ముగి దాలోచన లేక మన వ్యవసాయకు లవలంబించు పద్ధతులు కూడ “అయ్యకు పెండ్లియిన దన్న సోతోషమే కాని అమ్మకు సవతి వచ్చునన్న విచారము లే” దన్నట్లున్నవి. భోజనోపయోగ మైన ధాన్యాదులు పండు భూములలో కేవలము వ్యాపారప్రధానమైన వైరును పండించుటవల్ల మన దేశమును ఇదివఱకే తెంపులేని కఱవుతో మూచియున్నారు. అందు మఱి యొక విశేషము. ఇదివఱలో అట్టి వ్యాపారయోగ్యమైన వైరు దిగుసులకు విశేషముగ వెల వచ్చుటవల్ల ఆ హెచ్చు డబ్బుతో ధాన్యాదులను కొనుక్కొనెడివారు; ఇప్పుడో, యుద్ధారంభమునకు మూడు గరిసెరు 70 లకు పైగా అమ్ముచూడిన వేలుసెనగలు రు 30 లకును, పుట్టి రు 75 లకు అమ్మిన గోగునార రు 25 లకును కూడ కొనువారు లేరు. ఈవెలలను పట్టి పూర్తిగా ఫలించిన చేనిలో కూడ పంట కూలిపనుల కైనను చాలదు. ఇంక సిస్తు లెక్కడ? పన్ను లెక్కడ? హెచ్చు వడ్డీలకు పెట్టుబడి పెట్టిన సాహుకార్లకు ఇంట్ల నాకిట్టి భూములు తణా పట్టవలసివచ్చినది. దీనికి తోడు కాలవ్యత్యాసము కూడ ఆలాగుననే తటస్థించినది. ధాన్యాదికముల క్రింద నున్న భూములు కూడ సరిగా పండుటకు వీళ్ళు పోయినవి. సెప్టెంబరునెలలో కురిసిన అతివర్షములవల్ల జలాధారములకు గండ్లుపడి ఉన్నవీరు పోయినది. అటుపిమ్మట పొటుక్కున చినుకు పడకపోవుటవల్ల చెరువులు, వానిక్రింది సస్యములు

పొట్టకువచ్చినపుడు, పూర్తిగా ఎంకిపోయినవి. నీటికఱవు లేని డెబ్బాభూములలోని నటిచేల పాట్లు వఱదలవల్ల ఏలా గలుగునో చదువరులకే యెఱుక. ఇంక ముందు కాల మెట్లుండునో ఊహించుటకు శక్యము కాకుండ నున్నది.

పండినమ్మకు అమ్మద మన్నను, ధర లేదు; కొనువారు కనుపించరు. పంటల దినములలో అయిదు రూపాయలకు పైగా అమ్మెడి ధాన్యపు బస్తా ఇప్పుడు మూడు రూపాయలకు దిగిపోయినది. పండిన సరకులకు ఎగుమతులు లేక ధరలు పడిపోవుటవల్లను, జీననాధారమైన బట్టలు మొదలగువానికి దిగుమతులు లేక ఖరీదులు హెచ్చగుటవల్లను, రహితుల పాట్లు చెప్పనలవికాకున్నవి. శత్రురాజ్యములలో తయారగు కొన్ని కొన్ని నస్తువులను పండించి లాభము పొందుటకా తరుణము మీటిపోయినది. తిరిగి తరుణము వచ్చెడినదికి కాల మెట్లుండునో ఎవరు చెప్పగలరు? ఇందు కుదాహరణముగా నొక విషయము వివరించెద. పూర్వము మన దేశములో విశేషముగా సీలిమాను తయారగుచుండెడిది. జర్మనీదేశమాను కృత్రిమపు సీలిమాను చవుకగా తయారు చేయబడుటవల్ల దానితో మనదేశములో తయారగు ముందు తూగ లేక, ఆ వ్యాపారము పూర్తిగా నశించినది. దీనికి నిదర్శనముగా ప్రతిజిల్లాలోను పాడైపోయిన సీలిమందు తొట్టెలు వేనవేలున్నవి. ఇప్పుడు జరగుచున్న ఘోరసాగ్రామము కారణముగా జర్మనీనుండి మందు రాకపోవుటవల్ల దీనికి గిరాకీ హెచ్చయినది. కావలసిన మందు నిలువలేదు. స్వల్పముగా నిలువచేసిన సాహుకార్లకు నూటికి రెండు వందలకు పైగా లాభము వచ్చుచున్నట్లు కనిపించుచున్నది. ప్రస్తుతము ఇంత లాభము వచ్చుచున్న దని యుత్సాహపడి హెచ్చుగా సీలిమందు వ్యాపారము చేయుద మన్న

ఏమి గతి వాటిల్లగలదో ఎవరు చెప్పగలరు? నీలిచేతు చల్లు కాలము ఇకను ముందున్నది. కావలసిన విత్త నములు దొరకుట దుర్లభము. విత్తనముల ఖరీదు ఇప్పటికే హెచ్చయినది. ఏలాగుననో చేలు చల్లి రొట్ట తయారు చేసినను, దానిని కొని ముందు చేయు సాహు కాన్లు కావలయును. ఈ వ్యాపారము స్థిరముగా నుండు నన్న నమ్మక ముండిననే కాని, తొట్టెలను తిరిగి మర మ్మతుచేసి పనిచేయు స్థితిలోనికి విశేషవ్యయము చేసి తీసికొనివచ్చుటకు ఎవరును సాహసింపరు. రహితులకు సాహుకాన్లు ఉడుపడిననే కాని నీలిమందు వ్యాపారము నడవదు. లాభము నచ్చునన్న యాశ ముందునకును, ఈ వ్యాపారము పూర్తిగా కొనసాగు నన్న ధైర్యము లేకపోవుటవల్ల భయము వెనుకకును లాగుచుండగా, ఇట్టి యందరాని పండు మన రహితుల కెట్లు దొరకును? చక్కెర వ్యాపారము కూడ ఇదేరీతిగ నున్నది. దిగుమతులు లేక పంచదార ఖరీదు హెచ్చయినది. దానిని పట్టి బెల్లము ఖరీదు కూడ కొంతమ్మటనకు

లేచినది. దీని లాభము ముందుగా తక్కువ ఖరీదుకు కొని నిలువచేసిన సాహుకార్లదే కాని రహితులది కాదు. కాని బెల్లము తక్కువ ధరకు దొరికిననే కాని మంచి లాభము దొరక దని పంచదార ప్యాక్టరీలవారు బెల్లపు ఖరీదును లేవనీయకున్నారు. ఇతర దేశములకు ఎగుమతి యుడిననే తప్ప బెల్లమునకు ఖరీదు హెచ్చదు. ఈవిధముగా మనము పండించు ప్రతి సరకునకును ధర పడిపోవుటవల్లను, మనకు కావలసిన వస్తువులకు ధరలు హెచ్చుటవల్లను మన రహితుల యవస్థ వర్ణించుట కలవికాదు. కాబట్టి యీ మహాసంగ్రామము లచిర కాలములో సమాప్తినొంది దేశము స్వస్థతలోనికి రావ లయు నని వ్యవసాయదారు లందఱు ఏకగ్రీవముగా సదా భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నారు.

శ్రీ. స్వక్తిః ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం
వ్యాయే మాక్లేణ శపీం పహీకాః
గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభ వస్తు నివ్ర్యం
లోకా స్సచస్తాః సుఖినో భవంతు.

సత్యము

శీరిపి అంజనేయులుగారు

అరయ "సత్యేన లోకాన్ జయతి" యనంగ
జనకు వేదాంతవాక్యంబు ననుసరింప,
దైవస్పృష్టికి లోనైన దీవతతీకి
గలదే? నిజమునకంటె సౌఖ్యంబు మనస!
తే. ఆదివేదాంగములను వేదములకు
అభిలాష్ట్రపురాణేతిహాసములకు
నుపనివత్తులకును సత్య మాత్రకొల
పగిది నాధారముగ నిర్వృత దగుచు మనస!
తే. వినుచు "సత్యేన ధారతే పృథివి" యనంగ
తెలయు "సత్యేన తపతే కవిః" యనంగ
నొదవు "సత్యేన వాతి వాయుశ్చ" యనంగ
నిట్టిసత్యంబు నిత్యంబు నెంచు మనస!
తే. పరంగు "సత్యవ్రతం" ప్రాచీనమునను
గ్రామ "సత్యవా కృత్యసంకల్ప" యనంగ
దగరు "సత్యపూతమ్ వదేవ్యాచ" మనంగ
నిట్టిసత్యంబు నిత్యంబు నెంచుమనస!

తే. ఇదియ ధర్మస్వరూపమై యునగుచుండు
నాదిమధ్యాంతరహితమై యలరుచుండు
భువి నతాతనమై కడఁ బాలయుచుండు
నిట్టి నిజమునకంటె మే లెద్ది? మనస!
తే. తథ్యమునకన్న నకులసద్ధర్మ మేది?
సత్యమును మించి తెలయు గుఱ్ఱాన మెద్ది?
అభిలమున కాది యాను సత్యంబు గనుక
సత్యదీప్త ధురీణతఁ జనుము మనస!
తే. భక్తిమోగంబు ప్రాపించి పరంగు దీవ
ముక్తి పథమున కియ్యది మొదటిమెట్టు
పదవిఁ కలుట కాదిసోపాన మిట్టి
మనక మిట్టి సత్యదీప్తి నీ నెంచు మనస!
తే. సత్యవ్రతమునను నెంచుమనస!
సావిమి కెతయు ద్రోహి యై చనెనువాడు
వానిదే యాను నరకంబు వాస్తవంబు
గాన నిత్యంబు సత్యంబుఁ బూను మనస!

THE FOURTH TELUGU ACADEMY

తెలుగు అకాడమీ సభ్యులు

TRUSTEES, BAHOTTAMA EDUCATIONAL FUND

బాహొత్తామ విద్యా సంస్థ ట్రస్టీలు

THE LATE RAO BAHADUR
P V KRISHNAIAH NAIDU B.A.

శ్రీ బ్రహ్మయ్య నామ సంహారం పరిమళిత
వెండి పుస్తకం వ్రాయుచున్నారని
అనుభవించుచున్నారని (అనుభవించుచు)

Mr K. KRISHNA RAO B.A. L.T.

శ్రీ బ్రహ్మయ్య నామ సంహారం పరిమళిత
వెండి పుస్తకం వ్రాయుచున్నారని
అనుభవించుచున్నారని (అనుభవించుచు)

Mr R. SRINIVASA RAO B.A.

గాయపము శ్రీనివాస రావు గారు

Mr R. PRASANNA VENKATESWARA
RAO

ఆర్. ప్రసన్న వేంకటేశ్వర రావు గారు
ప్రసన్నము.

పరపతి సంఘములు

భలభద్రపాత్రుని హనుమంతరావుగారు

మదరాసు రాజధానియందు 1913-వ సంవత్సరము జూన్ మాసములో నంతమైన కోవాపలేటిపు సంవత్సరమువఱకు 1,078 పరపతిసంఘములు గలవు. అం దాంధ్రదేశమునందు 300 సంఘములు మాత్రమే గలవు. ఆ 300 సంఘములు నీక్రింద వివరించిన మండలములందుఁ గలవు:— గంజాము జిల్లా 4; విశాఖ పట్టణము జిల్లా 7; గోదావరి జిల్లా 12; కృష్ణ జిల్లా 34; గుంటూరు జిల్లా 21; కర్నూలు జిల్లా 22; బల్లారి జిల్లా 3; ఆనంతపురము జిల్లా 148; చిత్తూరు జిల్లా 17; నెల్లూరు జిల్లా 11. పై నుదహరించిన మండలములలో అనంతపురమునందు 148 సంఘములును మిగిలిన 10 మండలములలో 152 సంఘములు మాత్రమును కలవు. ఆంధ్రదేశమునందలి 300 సంఘములు గాక, యీరాజధానియందలి మిగిలిన 14 జిల్లాలలో 778 సంఘములు కలవు. ఇట్టి సంఘముల పనులు నెఱవేర్చుటకు రాజధానియందుఁ గల 25 జిల్లాలు నాలుగు భాగములుగా విభజింపఁబడి ప్రత్యేకాధికారులవరిపాలన క్రింద నుంచఁబడినవి. అందు 1 జిల్లారు శైవము: దాని యధికారము క్రింద దక్షిణకన్నడము, మలబారు, చెంగల్పుట్ట, మదరాసు జిల్లాలు గలవు; 2 తిరుచనాపల్లి అసిస్టెంటు డిజిట్రారు శైవము: దాని యధికారముక్రింద తిరుచనాపల్లి, తంజావూరు, దక్షిణార్కాడు, మధుర, రామనాథము, తిరునెల్వేలి జిల్లాలు గలవు. 3 వెల్లూరు అసిస్టెంటు డిజిట్రారు శైవము: దాని యధికారము క్రింద, సేలము కోయంబుత్తూరు, నీలగిరి, ఉత్తరార్కాడు, చిత్తూరు, కడప, జిల్లాలును అనంతపురముజిల్లాలో కదిరితాలూకాయను గలవు; 4 బెజవాడ అసిస్టెంటు డిజిట్రారు శైవము: దానియధికారము క్రింద గంజాము, విశాఖపట్టణము, గోదావరి, కృష్ణ, గుంటూరు, నెల్లూరు, బల్లారి, అనంతపురము, కర్నూలు జిల్లాలు కలవు. బెజవాడ సెక్స్ ను క్రిందనే (కడప చిత్తూరు జిల్లాలు తప్ప తక్కిన) ఆంధ్రమండలము లన్నియు కలవు. 1913-వ సంవత్సరము జూన్ మాసాంతమువఱకు మొదటి మూడు సెక్స్ నులనుండి నూతన

సంఘములకొఱకు వచ్చిన దరఖాస్తుల సంఖ్య 550; అందులో డిజిట్రారు చేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్య 95. నాల్గవ సెక్స్ ను అనగా బెజవాడ సెక్స్ నునుండి వచ్చిన క్రొత్త దరఖాస్తుల సంఖ్య 327; అందులో డిజిట్రారు చేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్య 11. ఆంధ్రదేశమునందివివఱకు పనిచేయుచున్న సంఘముల సంఖ్యయు నూతనముగా డిజిట్రారుచేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్యయు రాజధానియందుఁ గల తక్కిన మండలములయందలి సంఖ్యలకంటె మిగుల స్వల్పము. ఆంధ్రదేశమం దిట్టి సంఘములు స్థాని పొందకుండుటకు కారణములు మూడు:—(1) అధికారులు శ్రద్ధచూపకుండుట (2) అలాన పోముకొండయద్యమమును వ్యతిరేకపఱచుటకు కారణములు పనిచేయువారలు గలరు. అట్టివా రాంధ్రదేశమునం దొక్కరును లేరు. (3) అలాన పత్రికయగు స్వదేశ విశ్రేణి సంఘములను వ్యతిరేకపఱచుటకు తోడ్పడినది; ఆంధ్ర-పత్రికలో నొకటియైనను సంవత్సరమునకు ఒదివ్యాసములు ప్రకటించినది లేదు. 1914-వ సంవత్సరము జూలై మాసమునుండి బెజవాడ అసిస్టెంటు డిజిట్రారు గారు అక్టోబరు మాసమువఱకు ఉత్తర సర్కారులలో 18 నూతన సంఘములను డిజిట్రారుచేసిరి. ఇంకను డిజిట్రారుచేయఁబడగలవు. ఇట్టి సంఘములు పల్లెటూరి చేతిపనులకును, వ్యవసాయమునకును ఎంతవఱకు పయోగించునో యొకింత వ్రాసెదను. హిందూదేశమునందు పేదల యుపయోగము నిమిత్తమే యీ సంఘము లేర్పఱుపఁబడుచున్నవి. వజీరూట ముఖ్యముగాఁ గల జిల్లాలలో ఊర్వులగు పర్యంతము అనగా జూలై ఆగస్టు మాసములవఱకు మిక్కిలి బీదలగు పంచములు మొదలైనవానికి కూలి దొరకు చుండును. ఊర్వు లయినతరువాత పంటలు కోయు వఱకు వీరికి కూలి దొరకుట దుర్లభము. ఇట్టి బీదలందఱు తమకు కూలి చిక్కని కాలములో నిత్యము కావలసిన యాహారపదార్థములను, ధాన్యము మొదలగువానిని సాహుకారులయొద్దకు వెళ్లి తెచ్చుకొను

చుందురు. వడ్డీ సంపాదించుటయే ప్రధానముగాఁ గల సాహుకారులు తా మప్పిచ్చు కాలమునం దాధాన్యము పుట్టి రు 60 ల కమ్ముచున్నను రు 65, 70 లు ధర వేసి నూటికి నెలకు రూపాయి చొప్పున వడ్డీతో నిచ్చు నట్లు నోటు వ్రాయించుకొందురు. తరువాత ఆ పేద వాండ్రు కూలిపనులు చేసి సంపాదించుకొనిన ద్రవ్య ముం తయు అప్పునకు సరిపోకపోవుటవలన తమ పెన్సలు సంపాదించిన స్థిరాస్తిని సముత్తము సాహుకార్లు కొప్పగింప నలసినవచ్చును. ఇట్టి బీదలను అప్పులపాలు కాకుండా చేయవలయు నన్నచో, చేతిపనుల సంఘములు స్థాపించి వారికి జీననాధారము కల్పింపనలెను. మన దేశము నందు మూలము నూలు వస్త్రములను, మాదిగలు పాద రిక్షలు మొదలగు యీ సామానులను మిక్కిలి యందముగా చేయుచుందురు. ఇట్టివారు చేయు వస్త్రపులకు తగిన వెలలను మన మియ్యకపోవుటచేతను చేయు వారికి పెట్టుబడి పెట్టువారు లేకపోవుటచేతను పై వస్త్రపులు క్రమముగా క్షీణించుచున్నవి.

హిందూ దేశమునందు నూటిలో ముప్పాతిక మందికి వ్యవసాయమే ప్రధానవృత్తిగా నున్నది. నవంబరు మాసము నచ్చివచ్చిన జనుపవస్త్రములు కొన నలసియుండును. ఒక గ్రామమునందు 1,000 ఎకరముల భూమి యున్నచో, రు 1,000 ల విస్త్రములు కొనవలసి యుండును. ప్రత్యేకించి యొక్కొక్క మనుష్యుండును నెల్ల తనకు కావలసిన విస్త్రములు తెచ్చుకొనుట కొరత వ్యవసాయకులందఱు నొక సంఘము నేర్పఱచు కొని తమకు కావలసిన విస్త్రముల నొక్కసారే తీసి కొనినయెడల, విస్త్రములు చక్కగా దొరకుటయే గాక మేలైన రకము కూడ లభ్యము కావచ్చును. వేయేల, ప్రతికార్యము నిట్టి సంఘములవలన నెఱవేర్చు కొనవచ్చును. సర్కారు సిస్ట్రు సమయములో రయితుల పాలిటి కివి కల్పవృక్షములు. సాహుకారులు తమయొద్ద నున్న ధనము నిట్టి సంఘములలో దాచుకొనినచో, వారు న్యాయస్థానములకు తఱచుగా పోవుట తగ్గును. మన దేశమందు కూలీలును, తదితరులగు బీదలును తాము సంపాదించుకొనిన చిన్న మొత్తములను వృథా వ్యయము చేసి కల్లు సారాయి త్రాగుచుందురు. అట్టివారందఱిని తాము సంపాదించుకొన్న చిన్న మొత్తములనిట్టి సంఘములలో దాచుకొనునట్లు చేసి వారి కలనాటుగా

నున్న త్రాగుబోతులనమును మాన్పింపవచ్చును.

నూతనముగా సంఘములు స్థాపింపఁ బోయినప్పుడు కొన్ని చిక్కులు కలుగుచున్నవి. అవి యెవ్వీ యనిన:—(1) మితి లేని యుత్తరవాదిత్వము (2) ఆస్తిపట్టి (3) సాహుకార్ల సలహాలు. గ్రామసంఘము లన్నియు పరిమితి లేని పూచీసంఘములుగా నేర్పఱుపఁ బడుచున్నవి. పరిమితి లేని పూచీ యనగా అట్టి సంఘము చేయు యావస్త్ర ఋణములకును సంఘములో చేరినవా రందఱును జవాబుదారి వహించుట. ఇట్టి పూచీమీఁద పనిచేయుచున్న సంఘము లేవియు నష్టము పొందియుండలేదు. ఇట్టి పూచీ యుండిననే గాని యైకమత్య మేర్పడఁజాలదు. మర్యాద గలవారి నే సంఘములో చేర్చుకొనుచుండుటవలన నష్ట మేమియు రా దనియే దృఢముగా చెప్పవచ్చును. సంఘము ప్రారంభించుటకు పూర్వము సంఘములో చేరఁదలఁచు కొన్నవారియొక్క స్థిరచరాస్తుల వివరము వ్రాయ వలసియుండును. ఇట్టి పట్టి తయారుచేయుచున్నప్పుడు దొరతనమువారు తమ యాస్తి నెల్ల తాకట్టు పెట్టు కొనుచున్నారనియు సంఘము వడ్డీ సాహుకారు వడ్డీ యొకటయే యనియు సాహుకార్లు సలహా నిచ్చు చుండురు. ఆస్తిపట్టి వ్రాయఁబడెడి యుద్దేశ మేమనిన, సంఘము మెంబర్ల యాస్తి నంతటిని లెక్కచూచు కొన్న తరువాత మొత్త మాస్తిలో 8-వ వంతు సంఘ మునకు ఋణ మియ్యవచ్చునని నిశ్చయించుకొనుటయే గాని ఆస్తిని తాకట్టు పెట్టుకొనుట గాదు. దొరతనమువారికి సంఘమువారి యాస్తితో పనిలేదు. దొరతనమువారి సహాయమువల్లనే మనదేశమందు సంఘములు వృద్ధి నొందుచున్నవి. చెన్నరాజధానియందు డిట్టి సంఘముల పరిపాలన నిమిత్తమై దొరతనమువారు తమయద్యోగస్థులకు సంవత్సరమునకు లక్ష రూపాయలు జీతములుగా నిచ్చి వారిచే పని చేయించుచున్నారు గాని యొక్క తృణ మైనను సంఘములనుండి పుచ్చుకొనుటలేదు. సాహుకారు వడ్డీయు సంఘమువడ్డీయు ఎప్పటికి నొకటి కాఁజాలదు.

కనుక, ఆంధ్రులారా! మనదేశమందు గల ప్రతి గ్రామమునకు నొక సంఘమును ప్రతి మండలమునకు గ్రామ సంఘములకు ఋణము లిచ్చుటకై యొక్కొక్క డిప్రీట్టు బ్యాంకును స్థాపించునట్లు బాగుపఱచిపితు రని నమ్ముచున్నాను.

యుద్ధము - హైందవులు

బలభద్రుని కోటయ్యగారు

స్వజన్మమోగుణములలో నొక్కొక్క నొక్కొక్క కాలమున ప్రకాశించును. కేవలము సత్వగుణ ప్రధానముగాఁ గలది కృతయుగము. ఆ కాలమునందలి ప్రజలు మిగుల సాత్వికులు. వారు భుజించునది సాత్వికాహారము. అప్పటి వాతావరణాభిలీ కూడ భేదమే. గమ్య దప్యక నెలకు మూడు వర్షములు కురియు చుండుటవలన సస్యములు బాగుగా ఫలించి మనుజులకును మృగములకును సుఖదాయకముగా నుండెడిది. మృగములు కూడ కృతయుగమున సాత్వికవృత్తితో నుండుట కిదియే కారణము. ఆ కాలమునందలి మనుజులకు శోకము, కోపము, భయము, ద్వేషము, మోసము మున్నగువానితో పని లేదు. కావున, ఆ ప్రజలను పాలించుటకు ప్రభు వవశ్యము లేదు. ఆ కాలము నందలి ప్రజలు సేవించుటయు నెఱుంగరు. ఆ పని వారి కవశ్యము లేదు. ఆవశ్యకమును అలనాటను లేని కార్యములు సీచకార్యములుగా నెంచబడుట సుప్రసిద్ధము. దేశకాలభేదములు క్రమముగా మారులు చెందుట వలన రజోగుణము ప్రకాశింపజొచ్చెను. రజోగుణ ప్రధానమువలన పరాక్రమము కొందఱియందును సాత్వికము కొందఱియందును ప్రకాశించుచుండెను. అది త్రేతాయుగము. ఆ కాలమున కోపము, భయము మున్నగునవి ప్రకాశించుచుండెను. అప్పటికిని ప్రభువులు లేరు. చాలవఱకు సత్యమే ప్రకాశించుటచే ప్రజలు సమాజములను స్థాపించి తమతమ లోపములను సైరించుటకును, శిక్షించుటకును, జ్ఞానోపదేశము చేయుటకును నాయకుల నేర్పఱచిరి. వారి కాచార్యులనియు గురువులనియు పేరు. ఆచార్యులు కూడ సక్రమపద్ధతుల నవలంబించినప్పుడు వారిని తీసివేసి మఱియొకరి నేర్పఱచుటకు సాంఘిక కధికారము గలదు. ప్రస్తుత మీ పద్ధతిని అమెరికా మున్నగుచోట్ల పరిచాలన జరగు

చున్నది. రానురాను ప్రజలయందు సత్వగుణము చాలవఱకు తగ్గి రజోగుణ మధికమై యుంచుక తమోగుణము ప్రకాశింపజొచ్చెను. కోపము, ద్వేషము, భయము మున్నగునవి అప్పటికి ప్రధానగుణము లయ్యెను. అది ద్వాపరయుగము. రజోగుణ మధికమై ప్రతివాఁడును రెండవవానిని జయింపఁజూచుటవలనను, తాత్రము తమోగుణవిశ్రేష్ఠమై యుండుటవలనను, నాయకులు రజోగుణప్రధాను లగుటవలనను ప్రజలను పాలించుటకు ప్రభువు లగత్య మయ్యెను. సాధువులను రక్షించుట, సూరిలను శిక్షించుట వీరి పని. తరువాత క్రమముగా సత్వగుణము నామమాత్రావశిష్టమై, రజోగుణ మల్పమై, తమోగుణ మధికమైనది. ఇది కలియుగము. ఈకాలమున ద్వేషము, మోసము ప్రధానము. కలియుగమున సత్వగుణ ప్రధానులును, నీతి పరులును, సత్యవంతులును జీవయాత్ర ననాయాసముగఁ గడపఁజాలరు. వీరిని పోషించు ప్రభువులు లేరు. నాయకులు, గురువులు మున్నగువారు ధనాకర్షణచే ప్రధానముగా నెంచి సాంఘికసీతిని కాపాడుట తమ విధాయక మను మాటను మఱచియుండుట వలన, ప్రజాపక్షమున నుండవలసిన యధికారము లన్నియు ప్రభుపక్షమున చేరినవి. సమస్తమగు నేరములు ప్రభువులచేతనే పాలింపబడుచున్నవి.

కలియుగమున సమస్త కార్యములు ధనముచేతనే నడపఁబడుచుండుటవలన ప్రభువులకును ప్రజలకును ధనాకర్షణము ప్రధాన మైనది. ప్రపంచ మీషణత్రయముచే చుట్టబడియున్నది. దాదేషణ పక్షాలయందును, పుత్రేషణ మృగములయందును, ధనేషణ మను జాలయందును గలదు. సమస్త ధర్మములు ధనము ననుసరించి నడచుచుండును. యుద్ధములు కూడ ధనాకర్షణ కొఱకుఁ దక్కు వేఱొందు ధర్మరక్షణకొఱకుఁ గాదు,

ఇది యుగధర్మము. ఏ యుగమున నా యుగధర్మము ననువదలెను గదా? ధర్మ మనేకవిధములుగా నుండును. అది దేశకాలస్థితుల ననుసరించి మారుచుండుట ను కరి ధనగౌరవములను గాని ప్రాణమును గాని వేళాకడు హరించుటవలన దాడనితియుగరూపము దాచ్చి న్యాయ స్థానమున నిలువజాలనప్పుడు రణరంగమున కేగును. ఒక్కప్రాణి హరింపబడుట దుర్భిరమైనప్పుడు రణరంగ ముం దినేకులు మృతి నొందుట సుతస మగునా? అట్లు ననచో, యుద్ధము చేయవచ్చునా? గయని మూలమున కృష్ణాస్థులకు యుద్ధము సంభవించెను. ఐహోపామహా సంగ్రామము దాదా వీ విధముగానే ప్రారంభ మయ్యెను. ప్రజలకు రహితాహ మేల కలుగవలయును? భూభార మును తగ్గించుటకై యుద్ధమును కల్పించితి నని కృష్ణభగ వానుడు సువియున్నాడు. యుద్ధమువలన జేయునది శత్రుసంహారమా? పాపసంహారమా? శత్రువులు పాపు లగుదురా?— అనువానిని విచారించగలము. పాపులే లోకమునకు శత్రువులు. ధనగౌరవములను హరించుట, సత్కార్యములను పవిత్రస్థానములను నాశనము చేయుట, స్త్రీలను చెజిపెట్టుట మున్నగువి పాపకార్య ములుగా నెన్నబడును. ఇట్టి కార్యములను చేయు వారు తమొగుప్రధాను లనియు, పాపు లనియు, లోకమునకు శత్రువు లనియు చెప్పబడుదురు. వీరిని సంహరించుట లోకహితార్థము గాని వేలు గాదు. ఆ పనికి రజోగుణము తన సహజధర్మములతో మూర్తి భవించి రణనీతిని బైకొనును గావున సమర మొనరించుట సమాజసమే.

ప్రస్తుత ఐహోపాఖండమున ప్రతిమనుజునకును సమరోత్సాహము కలదు. అది యితరఖండములలో లేదు. అవశ్యమును లేదు. జ్ఞానము గలవానికే భయ ముండును. భయము గలవాడే పరాక్రమవంతుడుగా నుండుటకు ప్రయత్నించును. పసిబిడ్డలకు భయము తో పని లేదు. ప్రస్తుత మాంగ్లప్రభుత్వము హైందవులను పసిబిడ్డలవలె గౌరవించుచున్నది. ఆంగ్లేయుల పాదస్పర్శ కలిగినది మొదలు నేటివఱకును భారతమాత

కష్టము లను మాట మఱచినది. దయగల బ్రిటీష్ ప్రభుత్వమువలన భారతీయులు చిరకాలమునుండి శాంతి భంగము లేక సుఖించుచు తమసాత్వికవృత్తిని సాగక పఱచుకొనుచున్నారు. కాని వీరి కిప్పుడు ఔత్ర మవశ్య మని తోచుచున్నది. తల్లివలె ప్రభుత్వము పోషించు చున్నను ఆత్మరక్షణకై స్రతిమనుజులను పరాక్రమ వంతుడై యుండవలయును. ఎమ్ డెక్ చేసియున్న తుంటరి కృత్యములు సుప్రసిద్ధములే గదా? మద రాసుపై ఫిరంగులు విడువబడినప్పుడు వేనవేలు ప్రజలు తమకు కలిగిన యాపదను నివారింపుడని దొరతనము వారిని వేడుటకు మాటుగా రోదనము చేయుచు పాటి పోవజొచ్చిరి. అట్టివానిని ప్రభుత్వమువారెట్లు రక్షింపగలరు? అపదలు సంభవించినప్పుడు గాని వానిని నివారింపుకొనుట కుపాయమును గ్రహింపఁ బ్రయత్నింపరు సాత్వికవృత్తి గల భారతీయులయెటుట రజోగుణమునకు ప్రముఖత నిచ్చి ప్రతిమనుజులను వీరుడుగా నుండవలె ననుట మొకత ధర్మవిరోధముగా నుండును గాని, దేశకాలస్థితుల ననుసరించి యొప్పుకొనకతప్పదు.

ధర్మ మెట్లన్నను సమరముయొక్క ముఖ్య ద్వేషము సంహరించుట గావున బుద్ధిచాతుర్యముకొలది ననేకప్రయోగములు చేయఁబడుచున్నవి. ప్రస్తుతము జర్మనులు ఆగ్నేయాశ్రములు, విషప్రయోగములు, శస్త్రములు మున్నగువానిని ప్రయోగించుచున్నారు. భూమిమీఁదను జలముమీఁదను ఆకాశముమీఁదను యుద్ధము చేయుచున్నారు. పాపురములచే యుద్ధవార్తల సంపుట, పోటోగ్రాఫులను దీయించుట మున్నగు కార్య ములను చేయుచున్నారు. ఇవి లోకోత్తర మగు కార్య ములు. ఇట్టి కార్యములవలననే మనుజు లద్భుతశక్తి వంతు లనియు, నీశ్వరాంశసంభూతు లనియు చెప్పబడుదురు. కాని వీరి శక్తు లద్వితీయములు గావు. పూర్వకాలపు హిందూశిల్పముల నొక్కసారి స్మరింపుడు! మయుడు మేఘవాహనారూఢుడు. అనఁగా నంతరిక్షమున బోవువాడు. గంధర్వులకు తెక్కలుండు ననుటవలన మన పూర్వులు మనుష్యున

కొక్క విమానము చొప్పున తయారుచేసి యిచ్చి రని తెలియుచున్నది. మయునిచే పాండువుల కొసంగబడిన సభను స్మరించినచో ప్రస్తుతము జర్మనులు చేయు మోసకృత్యము లద్వితీయములు గా వని తేలుచున్నది. విమానాధికరణము ఆగమశాస్త్రము మున్నగు శాస్త్రములయొక్క ప్రజ్ఞను చిరకాలమునుండి మఱచియున్న ప్రపంచమున జర్మనీదేశమునకు డగు జర్మనీ మయుని యొక్క యపరావతార మని చెప్పువచ్చును. భీముని పుత్రుడు డగు ఘటోత్కచుడు డాంతియమునుండి యుగము చేసియున్నాడు. పూర్వకాలమున వేదముల సహారించి సముద్రమధ్యమున దాగియున్న సోమకానుని నధించుటకై శ్రీకృష్ణుడు మత్స్యవతారము నై సముద్రములో యుగము చేసియున్నాడు. ప్రస్తుతయుగ మిట్టి సామర్థ్యములతోనే జరుగుచున్నది. ఇట్టి మహావీర మగు ప్రజ్ఞలు కృతయుగమున నుండెడి ననియు, కలియుగమునందలి చివర పాదమున కృతయుగ భర్తయు నడచు ననియు కాలజ్ఞానము చెప్పుచున్నది.

కృషిచేయుట విధ్యుద్ధగము. జయహరిజయము లీశ్వరాధీనములు. విరాట్పురుషుని క్లమలమునందు పుట్టిన రాక్షసునకును సాభిషమలమునందు పుట్టిన బ్రహ్మకును అరువది వేల సంవత్సరములు యుగము జరగెను.

రామరావణయుగమును చిరకాలము జరగెను. భారత యుగము పదునెనిమిదవ శతాబ్దముల బలము మడిచుగా పదునెనిమిది దినములలో ముగిసినది. పరాక్రమము ను దద్వితీయు లగు భారతీయులు నిర్వీర్యులై తుదకు భారతమాత నష్టకృష్టములనుండి కడతేచ్చిన బ్రిటిష్ దొరతనమువారి కీ యుగసందర్భమున బోధపడనైన జాలలేదుగాని తోచినచున్నది. భారతీయుల భక్తి ప్రపంచమును దద్వితీయము. వీరికి దైవభక్తి మొండు. వీరి రక్తనామలమును భక్తితో పాటు పోరుషమును జ్ఞించియున్నది. కాని పరాక్రమమునందు విముఖులై యున్నారు. ఆయుధశాసన మనెడి చిత్రాత్రిక్రింద నణగి పడియున్నారు. రాజశాసన మిట్టి దైనను చచ్చించుట కుం గాని తిరిస్కరించుటకుం గాని పూనుకొనక దాని సీత్యరాజ్యగా నెది శిరసా నహితును. వీరు కత్తిని గాని కట్టును గాని తుపాకిని గాని యుపయోగించజాలకుండుటచే ప్రస్తుతపు ఐరోపామహాసంగ్రామమున నాంగ్ల ప్రభుత్వమువారిక బాగుగా బోధపడజాలరునులకు మిగుల విచారించుచున్నారు. ఇతనైన దొరతనమువారాయుధశాసనమును తొలగింపకున్న, భారతీయుల రాజభక్తలనలన తాము పొందవలసిన ఫలమును ప్రభుత్వమువారు పొందిజాలరని సిస్సంశయముగచెప్పువచ్చును.

సీ. దుష్టుశావానిని మనుమాని శిష్టుల గారుణ్యమున బ్రోచు కలితయనుడు
తనవారు పెరవార లనెడు భేదము లేక సమదృష్టితో జూచు సన్నుతుండు
న్యాయైకదృష్టితో నన్ని దేశంబుల బాలించునట్టి భూపాలవరుడు
ఒరులతోడుత బగ నొల్ల కెవ్వేళల సాధుత్వమున నుండు సజ్జనుండు

అట్టి శ్రీజాగ్గి ప్రభున కిప్పునందు
వచ్చె జర్మనురాజుతో నైర మిపుడు
గాన సర్వేశ్వరుండును గరుణతోడ
విజయ మిడుగార శ్రీజాగ్గివిభున కెపుడు

కర్నాటక సంగీత విద్యాభివృద్ధి

చుప్రూరి జగన్నాథశర్మగారు

స్వ జగత్కళామయ ప్రభావవంతములలో సంగీతమే ముగ్ధుల
 కీర్తి. అందును శ్రోత్రీయమై కడు స్వమైన మన
 తెలుసుకువాతో హృదయం గూర్చుచేత దైవలను పోషించి
 కర్నాటక గ్రామ దాశిణ్యములందు గూడ తగు వ్యాప్తి నంది పీనులకు
 పండు గొల్పి నున్నట్లు ప్రస్తుత మన కర్నాటక సంగీతాభివృద్ధి- జుత్తమయ్య
 మామూలమైనదిగా కారు. ఇది లింగభివృద్ధియు అన్నియు నానందో
 ద్రవ్యమును ప్రాణగుణమునకే యుదాహరణములు. పేయేల
 ప్రయాగరసితముగా మోహిమాగ్ధముకొనినను ప్రతిమనుజుడును
 గుణసంపత్తి విడువక వన సంగీతమే మధ్యపించితిమి కలను. “పీఠా
 వాదనతత్వము ప్రతిబాటికావలె. తాలవ్య కృత్యమూపేన సాక్షా
 మాగ్ధంబు నున్నట్టి.” అనువాక్యమును మృదాస్థితముగా ఉప
 కొనకలను. “జీవన్మూలముగా నందం బాధ్యంబున నున్న ప్రాణి
 కుగూర్చి ద్విధానప్రసాదాగ్ని మితి శాస్త్రప్రకీర్తితి.” అనువచనమును
 నమ్మితోకలను.

నాదబిందులను సన్నిహితముగా నట్టి సంగీతాభివృద్ధి ప్రాజ్ఞులు
 మోహిపద్యగాంధీగణి: చుచుండగా, సత్కర్మములు ఆముష్మికా
 వాత్తి నెనయగోరువారు సంగీతము కనుట తమ మార్గమునకు భరి
 కి పుని వ్రాయుచు చివర భృగ్వైద్యమ్యమును వెల్లడించుకొనుచు
 న్నారు. కాని లాగ్రామముల మన వాదములకు లెమే! ఆముష్మికా
 కావాత్తికై యహాహముం గ్రుద్దిం బుజ్జానముల నేని ఆశ్రయస్థితుల
 నేని మైయూపింపగలంబుల సమ్యాహనశక్తి యాపద్యకుం గలదు
 గనుకనే వాళ్లు కర్నాటించియున్నారు. భృగ్వను, లింగియకారు,
 ఇంద్రియములను గూర్చి యేమి చెప్పికో చూడుడు! “మాత్రా
 స్వప్రాదుహిత్రావా నవికృతానో భవేత్ బలవా నింద్రియగ్రామో
 విద్యాంసమం కర్నతి” ఇంద్రియగ్రామములు జ్ఞానవృత్తిని గల్గించుట్టి
 గ్రామ్యసౌఖ్యాపేక్షలకుం గావనతల్లిచెంగట నేని బిల్గి గాంబ్రాజ్ఞు
 దుకుంబుండుట తగదు. పీఠాగ్ధ మేమి? తల్లి కూతురు ఇట్టివారి
 చెంగట నెవడేని కూర్చుండుట మోస మనియో? కాదు. ఇంద్రియ
 స్వాభావికదుర్గుణసంఘర్షణ మంత బలవత్తరమైన దని మనము
 గుర్తించుటకుం గదా వాళ్లు వ్రాసిరి. దుర్గుణసంఘర్షణ మంటిది
 గనుక మనకు శిరోత్యాగ మహ్న కృత్యమా? గుణసంపాదనమా? అట్లే
 గుణోపము లెండవైన గలవు. దోషము వ్యర్జము. గుణము
 గ్రాహ్యము. ఇందుకొకటి యజ్ఞాలు రెండోజ్ఞాలు ప్రపంచమున నెల్ల
 పుడును నెల్లకడల నేర్పడియుండిరి. కానిట్టి సంగీతముయొక్క
 స్వాభావికగుణోత్పన్నము సమ్యాహనశక్తి యగుట నిశ్చయమే
 యైనను, దానిబట్టి ప్రాకృతిక సౌఖ్యవాంఛలం బవులకు గుణభివృద్ధి

గ్రహించి, విజ్ఞానవృత్తితో అరచుడవ్వగొడులను జయించియు విమల
 మైన యాత్మకు ప్రహ్లాదసంస్థితి జీకూర్చియు శాశ్వతసౌఖ్యావా
 త్తిం గనుటాప్య. ఈయగ్ధము మఱచినవారి కనగ్ధములు వాటిల్లును.
 అట్లు మఱువకుండుటయే ప్రాజ్ఞులగువారికి ధర్మము కదా!

- మఱియు:
1. అగ్నిహోత్రం యథాకార్యం గానం కార్యం తత్తేవహి
 వేదోక్తత్వా త్స్మృతిప్రోక్తా కర్తవ్యత్వా న్యతీక్షిభిః.
  2. సంగీతం వైదికై ర్వాగ్ధైః బోధితం బ్రాహ్మణా స్సదా
 కృత్యైవహింకం తథా మాకం ప్రాప్నువంతీస్వగాన్వితాః.
  3. స్వాశ్రయా మోహినీ మాయా యాతయా సంవృతాశ్చతే
 ప్రహ్లాదస్థుని హేళాన్విత్య సంగీతోద్ధనుభవస్పహః.
  4. సహితకాముష్మికా శ్చిత్వా దేవర్షి ర్నానా స్సదా
 ప్రహ్లాదయోగి హేళాగూం బాదనే నిరతో భవేత్.
  5. అతీతానాగత్యాని ప్రహ్లాదో గతీల్బిమః
 సంగీతే మునిశ్రేష్ఠః సంగీతే నిరతో భవేత్.
  6. సంగీత నిరతో నిర్మల శివా గూర్చందరూపిణః
 తథా సుస్వోపి హేళా వాదనే నిరతో భవేత్.
  7. హేళాయాం కాయితో బాలా రుదన్నా స్తే యథా కర్వచిత్
 తథా గతాశ్చురం పత్యా హోత్కర్షం ప్రవద్యతే.
  8. కృత్యసౌఖ్యే త్విహాహో పిరరన్నటవీం సదా
 లబ్ధకం పి సంగీతం ప్రత్యా ప్రాణం ప్రయచ్ఛతీ.
- మహాత్ములచే రచింపబడిన యీ సంగీతశ్లోకావ్తకము నెల్ల
 పుడును బాంధవుగాక!

ఇట్టి యీ సంగీతవిద్య మన జీవనము అనగా కర్నాట
 కీయపద్ధతికి నిలయమైన గూంధ్రదేశమునందు బాత్రిగా ఊ
 దశకు వచ్చియుండె ననుట నిశ్చయము. దీని భావవృద్ధికి హేతు
 భూతమైన శాస్త్రక్రమము నిర్ణయింపగల రని కొన్ని సంగతు
 లిప్పుడు ముచ్చటించుచున్నాడను.

భారతీయగానముకంటె చాల నవీనమనదగిన యాంగ్లేయగా
 నము కూడ బహుశతుల నాగరికత నెనసి పెక్కు విషయములలో
 విభిన్న నొందుచుండగా, మన భారతీయగాన మేల యభివృద్ధి
 నెనయకున్నదో యూహింపం బ్రార్థితులు. ఈ తరుణమున నాం
 గ్లేయగానముం గూర్చి కొన్ని సంగతులు మన వ్యాసమున కలంకార
 భూతముగా ముచ్చటించుకొందము.

i ఆంగ్లేయగాన మన పేరున మనము భావించుకొనుచున్న
 పాశ్చాత్యుల సంగీతము ఇటలీ, ఫ్రాన్సు, బర్మీ, ఇంగ్లండు, రుష్యా,

ఆస్తియా, స్పెయిను మున్నగు దేశములలో వెళ్ళు తోగతులు గా విస్తరిల్లుచున్నది.

ii. వారి సరళి గయిడో డారెజ్జోయను పండితునిచే రచనా కొండవ శతాబ్దమున నేర్పఱుపబడెను. వారి వర్ణనలలో జట్ (డూ)రీ, మీ, ఫా, సార్, లా, సీ అనునవి. వారికిని ప్రకృతి వికృతి శ్రుతి నియమాదులు కలవు. సి, సిన్, డి, డిన్, యి, యిన్ మున్నగు నవి యివి యనియే మనము గ్రహింపఁగలము.

iii. వారికిని తంత్రీసమన్వితములు, లోహదారు సర్వసాధనములు వెళ్ళు వాగ్యవిశేషములు కలవు.

iv. మనవలెనే వారికిని సంగీతశాస్త్రపరిభాష గానియును బడిన పదవిశేషములు వేనవేలు కలవు.

v. మతియు వారి విద్యాంసు లాదోంపబహుటకు వెళ్ళు మాగ్గము లున్నవి. అందు మనమంగియు లగ్నగణితము. ఇత నొక విశేషము. ఆక్సుఫర్డు, కేంబ్రిడ్జి, డబ్లిక్, గాయుల్యూనెస్టన్ ఆ ఫయిల్లండ్, డర్మి, లండన్, కిట్స్ ర్యో, మాంచెస్టర్, లెటర్డ్రూస్, యిడింబర్గ్, వేల్సు మున్నగు సంజ్ఞల కలగారున్న విద్యాలయములు సంగీతవిద్యాన, గాయకానాద్య, గాయక సార్వభౌమ చిరుదముల నొసంగు కార్యక్రమము నెఱవేర్చుచు సంగీత విద్యన మిగుల నాదరించుచున్నది.

vi. వారి సంగీతగ్రంథాజము లొక్క యాల్లభాషలోనే యొక్క మన దేశమందే నే నెఱిగినంతవఱకున వేయి మిష్యములు వెచ్చించి కొనఁదగినంత బాహుళ్యము కలవై యున్నవి. ఇవి సంగీతి మనము నిర్ణయింపఁజాలము.

vii. పేరెర్ని కగన్న పాశ్చాత్య గాయకులలో సజీవులలో లెచు సంగీతముం గూర్చి యిప్పటికిని పాటుపడుచున్న సుఖము కొందఱి పేరులను మనము చెప్పకొందము. కర్నాల్, ర్నాల్, కెర్నీ, సీన్, జొసెఫ్ సీబ్రిడ్జి, జె. ప్రెస్ట్రీక్ గ్రీడ్జి, వాల్డ్ ర్నీగోయి, ఛార్లెస్ డబ్ల్యు. పియర్స్, సీ. హోగ్స్టర్న్ లాయ్డ్, హెచ్. యే. ఆర్డింబి—వి గందఱును పాశ్చాత్యసంగీతశాస్త్రవేత్తలే! పరిశ్రాధికారులు కూడ నైయున్నారు.

viii. ఇంకొక గొప్ప విశేషము. వారి సంగీతము ప్రాయుటకుఁ బ్రత్యేకము లివివిధానము కూడ కలదు. ఇయ్యది మనలో లేక పోయిందఁ గల గొప్ప సౌలభ్యవిశేషము కాదా!

ఎట్లయిన నేమి? మన సంగీతవిద్యావ్యాప్తికంటె వారి సంగీత విద్యావ్యాప్తి వెళ్ళు మనుంగులయిన నధికమై యున్న దని చెప్పవచ్చును. ఇందులకుఁ గారణ మేమయియుండును? అంగ్లపాలక భానుకిరణప్రసారమును స్థానికప్రభుకటాక్షదీప్తియు మన సంగీత విద్యవైపున కింకను ప్రసరింపకపోవుటయే మొదటి కారణముగా నెన్నవచ్చును. 'రెడదని ఆప్రయత్నరూపకముగా ఘోరీభవించి యున్న మనవారి నిగ్రహకస్తిలి చూచుచు! భారతీయగాన మిరు

తొలుగులలోను కర్నాటకపద్ధతికంటె నధ్యమై హిందూస్థానపద్ధతిం గూర్చి మౌఖియ రాజధానిలో నాంగ్లపాలకులను న్యదేశపాలకు లును గూడ కొంత ధనము వెచ్చించి సంగీతపాఠశాలలను సంగీత కార్యాలయములను మఱికొందఱు నాట్యకుండీరారులను అభివృద్ధి పఱుచున్నారని సంగీతమునకుఁ బ్రత్యేకము లోగగు లేకపడి పోవచ్చునని నీ సమించి సంగీతమున బహువిధముల నాదరించుచున్నారని మతియు కీ. కీ. సర్. కొన్ని ప్రహేళికాపాదనలు, కె.టి., సి. వి. యి., సీ. మ్యాక్ గ్యు అనువాద ప్రాచీనసంగీతగ్రంథములను వెచ్చించి సంగీతాదిభాషలలో వెళ్ళు దేశములనుండి వ్రాయించి సంగీతగ్రంథాగారము నొకదాని నేర్పఱుచుకొని కొన్ని గ్రంథములను తాము వ్రించి సంగీతసంజ్ఞాపద్ధతిని వ్యాపింపఁజేసి పూర్వములకుఁ పాటుపడియున్నారని. పూనా గాయకసమాజమువారి వర్గంధములను వెచ్చిటిని సంగీత తాల్గేయ మహాగాస్త్రీ హిందీ గుజరాతీభాషలలోను, లాహోరు గాయకసమాజమువారి వారి హిందీభాషలోను వ్రాయించి ప్రకటించుచున్నారని. బొంబయినగరమున నుండి విష్ణునారాయణ భట్టంజీగారు సీతారామసుకధనకర్ మున్నగు కార్యకర్తలను కనాడకుఁబంపి చాల సమయముననున్నారు.

మన కిచ్చిటకును కటి యొక్క కృషి మేది? హిందూవిద్య నాదరింపఁగల ఏ. ఎం. చిర్లె సాని మొదలగు, యం. యే., గారు కీర్తిశేషు లయిరి. సుఖలయిన ముఖ్యపండితులవారు సంగీత సామ్రాజ్యప్రవర్ధిని బ్రెటింబియన్ తి కాలమున కే పునఃపదము నొందెను. సింగరాజ్యసోమిలు ముత్రము కొన్ని గ్రామములను వ్రాసి ప్రకటించి మించిరి. ఇంకొకరి కొందఱు అంగ్లగ్రంథములను కొన్నిటిని ప్రకటించియున్నను వాని ప్రయోజన వంతగాఁ గానించుచు దలేదు. ఇత నొకరు సంగీతప్రకాశిక యను మాసపత్రికను ప్రకటించుచు వ్రాసి యాసపఱచి నిష్ఫలమనో గలయిరి. మైసూరు నందు విద్యాభిమాను లొకరు ఇంగ్లీషునందు కారబోతును గొగవిలో ధాదిగ్రంథములను క్రమికరూపమున ప్రకటించుచున్నట్లు విని ప్రయత్నింపఁగా. దాని గాంచుచోటి యుద్వృష్టమై మన భగవంతుడు కటాక్షించినవాడు కాదు. దానిగతి యే మయినదో నిజస్థితి తెలియదు. కర్నాటక సంగీతమునకు సంతోషిపరివిధానమును క్రమానుకూలమునకుఁ బూర్వమే యుపసాదింపఁబడి కొలదిగా నీ ప్రాంతముల వాడుకలోనికి దీసికొనిరాఁబడినను దాని నాంధ్ర లోకమునకై ప్రకటించు భాగ్య మింకను బహుత్క ప్రసాదింపకుండెను ఎట్లయిన నేమి? ఆధున లూరకుండును. అల్పప్రయోజకు లనబడుదురు. మన సంగీతవిద్యాభివృద్ధిని గూర్చి మన కట్లు సంతోషము వీధించును? దేహియసోదరులారా! మన కర్నాటకసంగీత మెట్టివృద్ధిలోనికి రాఁగల దని నమ్ముదుము? అభిమానవంతు లర్హకృత్యములు నిర్వర్తించి మేలు చేకూర్చుచున్న ప్రభు నమ్మెదము. గాక! దిగ్విజయ మగుంగాక!

హిందూదేశములో హోమపతి ప్రవేశము

డాక్టర్. కె. వి. సుబ్బారావుగారు, ఎం. బి. (హోమపతి)

వైద్యశాస్త్రమునకు సహాయముగ శరీర శల్యశాస్త్రములు హిందూదేశముందు పూర్వమునుండియు నుండినవియే. మహావృద్ధియును హిందూదేశముపై దండెత్తికొనక దేశక శాస్త్రములను నాశము చేసిరి. ఈ రెండు శాస్త్రములును నశించిన గ్రంథములలోనిది. ఈ గ్రంథములే గాక హోమపతి యాకలంకించెడి యాచార్యులనెవరైనా గూడ నున దేశమునందు వాచకలో నుండి నట్లు గోరుచున్నది. ఆయుర్వేదమును ప్రపంచమున కన్యగించి నది మహాదేవుఁ డని వాచక. దేవతలు పృథ్వీవును జయించు కొంటే యొక యాచార్యును కనిపెట్టవలచి కనియన, అంగులకుఁ గాను సమస్తమునందు సకలస్థమాలికలను వైచి సుశింపసాగించెను, అందు నిమ ముచ్చిత్తై ననియు, ఆచార్యులు లోకములను లోకాధిపతులను సుకలస్థదేవతలను నాశము చేయుదులవగా ఆట్టి క్షయము విషయును సహజోవుండు పాపముచేసి కిందిభూమియును లేక లేక సహజలేటన్నుకోక ప్రకాశించుచుండె ననియు పురాణములు చెప్పచున్నది. అనగా యూరపుఖండ వైద్యశాస్త్రములు పరిశీలించుటకు సాహసించుటలని భయంకరములను ను పూర్వములు తాము లేను నివోగశరీరములందు పాపముగని వాని యాచార్యుల కిని గ్రహించి రని శైలువున్నది. హిందూవైద్యశాస్త్రమునందొకప్పుడు యూరపు ఖండ శాస్త్రముల నిమగ్నములైన యాచార్యులు గా నివోగములను గుణము మూల సుధకుము గా చూపుచున్నది. యూరపుఖండ శాస్త్రము లిండియాకు వచ్చి వైద్యశాస్త్రము మొక్కి, శస్త్రచికిత్సాభాగము నందు మాత్రము లేకు సా ర్థ్యమును చూపిర గాని యాచార్యులను వారి ప్రహస్నములు నిష్క్రమించున మాయన. వారు క్రీటిమ ప్రభుత్వమునారి సహాయముచేర చేతి నుండి నాచార్యులను స్థాపించి కొంత మేలు చేయుచున్నాని గాని దేశములను పూర్వము గా ర్చి ప్తి పొందుటకు లేదు. ఈ వారు భాగము హోమపతి వైద్యమునందు చూసాగెను. ఆ కాలమునం దిండియాలో హోమపతి వైద్యమును శాస్త్రోక్తముగా చదివినవారు లేకపోయినను సామాన్యభాగముచేరి చేసెడి వైద్యమునందలి గుణము లాగతాశ్చర్యమును సమ్యక్మును కలుగఁజేయుచున్నాను. అయినను, వైద్యశాస్త్రపరీక్షలందు కృతార్థులై పేరుపొందిన వారెంతయును ఈ పరివైద్యమును చదువుటను అంగీకరించుటను క్రొత్తమొగా కొనఁజేసారు. ఇట్లుండగా, ఇండియా దేశమునకు హోమపతి శాస్త్రముయొక్క సుగుణవిశేషములు బోధనకు సమయము తటస్థించెను. మన దేశములో నొక ప్రభువునకు చాల జుబ్బుచేసి ఆ ప్రభుస్థానములో నుండెను వైద్యులందఱును ప్రభువునొక్కఁడ జుబ్బు పెట్టెడి ప దని చెప్పి నాశమునొట్టిరి. జుబ్బుదేశముందును హోమపతి శాస్త్రోక్తములయును వైద్యు డాక్టర్ హెన్రీ బర్గెట్ అనునఁడును వచ్చి గాఢము న్నడపఱిచెను. ఇదియు హిందూదేశములో హోమపతి యాచార్యుల వాచక ప్రారంభము. పిమ్మట 1851-వ సంవత్సరములో డాక్టర్ టెన్సెన్ అను ప్రాచీన వైద్యుండు కలకత్తాకు వచ్చి యచ్చట హోమపతి వైద్యము నేరూఱించెను. ఈయన హిందూదేశమునం దుండెడి యుద్యోగిష్టులకు ప్రముఖుగా నుండెను; బుగారాదేశపు గవర్నరు సహాయముచేత ఒక చిన్న హోమపతి వైద్యశాలను ఒక హోమపతి ధన్యపాఠశాలను స్థాపించెను. కలకత్తాలో ధనికుండును నుదారుం డును నైన రాజేంద్రదత్తుగారు ప్రభుత్వమువారి వైద్యశాస్త్రము

నందు తృప్తి లేక హోమపతి చదువుటకు ప్రారంభించెను. ఈ రాజేంద్రదత్తు శ్రద్ధతో చదివి డాక్టర్ టెన్సెన్ నకు ప్రభుభక్తియుఁ దామెను. వీ వైద్యును కలసి కలకత్తాలో గవర్నంటు డాక్టరులు కుమార్తెలకు వదలిపెట్టెను కష్టమైన బాధ్యములను నెక్కిటిని నడుపుచుగిరి. ఈ విధముగా హోమపతి వైద్యశాస్త్రము మన యిండియాకు ప్రవేశించెడిది. రాజేంద్రదత్తుగారి యింట సమీపములో డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్ కార్ గారు కాలపురముండెడి వారు. ఈయన పాశ్చాత్య వైద్యశాస్త్రమునందు పేరు పొందిన వాడను—అనగా నిండియా గవర్నంటు ఆసుపత్రులలో వాడుకయం దుండు శాస్త్రమున నవి యర్థము. ఇట్టి ప్రఖ్యాతి గాంచిన డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్ కార్ కుమార్తెక వదలిపెట్టెను పెక్కురోగములను హోమపతి శాస్త్రము నర్థమింపకు రాజేంద్రదత్తుగారు కుమార్తెకు రెట్టించెను. డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్ కార్ గారి గవర్నమె హోమపతి శాస్త్రమునందు చొచ్చి యాయన దానిని చదువుటకు ప్రారంభించెను; 1867-వ సంవత్సరములో తనకు హోమ పతియల దున్న సమ్యక్మును వెల్లడించెను. ఈయన యిట్లు లేన సమ్యక్మును వెల్లడించినపుడు సహజము లయున యితరవైద్య శాస్త్రము లందఱును ఈ వైద్యులగులులనుండి యాయనను తొలఁ గించునాగిరి. 1867-వ సంవత్సరమునందు డాక్టర్ డెన్రీ నిగారి ప్రాసు దేశమునండి కలకత్తాకు వచ్చి హోమపతి వైద్యమును చేయసాగిరి. పీరు విశేషము రులని చేసి గాంచెను; పీరు కలకత్తాలో నుండిన యల్పకాలములోనే రాజేంద్రదత్తు డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్ కారు గార్ల సహాయముతో హోమపతి శాస్త్రమును కలకత్తాలో చాలఁజేరు న్నదిక తేచ్చి. వీరి వెనుక డాక్టర్ బిహారిలాలు బదురి గారు వీరి పనిని బలపఱుపసాగిరి. హోమపతి యిండియాలో స్థిర పఱచినది ఈ బదురిగారి యనవచ్చున. పీరు 1891-వ సంవత్సరము నుండిరి. వీరికాలములో దేశక ద్వార్య వైద్యమును చదువుట కారంభించిరి. వీరిలో విశేషఖ్యాతి పొందినవారు పి. సి. ముజం దార్; సి. యన్. కార్; బి.వి. మిత్రా; పి. యక. చట్టి; యె. క. దత్త; గిరీశ చంద్రదత్త. వీరి గారు సంపన్నుల గృహములయందీ వైద్య మును ప్రవేశ పెట్టసాగెను. ఈ కాలములో కలకత్తానండి యద్దలు విద్యార్థులు న్యాయశాస్త్రపట్టణమునం దుండెడి హోమపతి కళా శాలలందు చదువుటకు వెల్లి పరీక్షలలో కృతార్థులై కలకత్తాలో వైద్యము చేయసాగిరి. పీరు యం. యం. బోసు; డి. యక. రాయ యను వారు. ఈ డాక్టర్ యం. యం. బోసుగారు కలకత్తాలో 1883-వ సంవత్సరమునందు కలకత్తా హోమపతి పాఠశాలను స్థాపించిరి. 1892-వ సంవత్సరమునకు చెందొకప్పుడు కలకత్తాలో గవర్నమెంటును స్థాపించఁబడినది. సర్ రాజ సురేంద్ర మోహన్ టాగూర్ గారివలన వారి కిట్టి జ్ఞాపకాత్మ మొ ధర్మోపధ శాల స్థాపింప బడినది. ఆ కాలములో హిందూదేశమునందు హోమ పతి ప్రవేశ మనగా బెంగాలు దేశమునకెక్కి యని తెలియకలయును; అనగా బెంగాలీదేశము తప్ప నిరర్థకములలో ప్రవేశము గారేదు. బెంగాలీ వితరదేశములకు వెల్లి యా శాస్త్రమును చదివి తమదేశములో స్థాపించిరి. కొన్ని హోమపతి శాస్త్రగ్రంథములను బెంగాలీభాష లోనికి భాషాంతరికరించిరి. ఇప్పు డీ శాస్త్ర మిండియాలో బెంగాలీ దేశమునండి యితరభాగములకు మెల్లగా వ్యాపించుచున్నది.

మానసగీతము

తల్లాపైగడ సూర్యనారాయణరావుగారు

క్రలమును గదల్చి మేధావి కాస మూన్పు
 బనులఁ గల్పింపఁ గప్రలకుఁ దనరుదాని
 నరయ మనసయ్యె; మనసయ్యె నరయ నదియె;
 ఆది యయ్యెను జగమున కంత కదియె.
 దానిఁ బట్టి బయల్ వెట్టఁ దలఁపు గలిగె;
 బాహిరంబున కాంతరప్రకృతి కదియె
 మూలకారణమై చెల్లి మూర్తి యయ్యె.
 అఖలమతములవారు తదాస్తికతను
 నొప్పొరురు; దీనికిని గూడ నొకటి గల్గు
 మూలప్రకృతి యటంచును జాల నరసి.
 పల్కు- మతములు నున్నవి; పట్టి చూడ
 నాదిభేదముల నటుంచి యంద యైక
 మత్యముగ నొప్పొక్కొక్క నుతమునకును
 మూలమైనట్టి మనసును లీలలకును
 భాత్రముగఁ జేసి వెలిఁ జూప బ్రహ్మ వశమె?
 ఎవని గుట్టు బయల్ వెట్ట నెవని కగును;
 బలుకుఁ బలికింప నూహ యుద్భవము సేయఁ
 దానె కర్తయుఁ గారణులయును నగుచు
 నెలయు మన సది, తన చిత్తవృత్తిపగిది.
 బయలుపడినను లోలోనఁ బ్రబలియున్న
 మెలఁగునదె కాని యెరుచేత మెలఁగునదియె?
 చిద్విలాసంబుగను నామ జహ్వానుండి
 తన విలాసంబు నొకఁనింత గనుపఱుపఁగ
 నాంతరప్రకృతుల తత్వ మరయఁగోరు
 వార లగును గా దన నిచ్చుపడియై యేమొ
 యిట్టి సంకల్ప మొదవించె నిచ్చు నొకటి;
 కరము చంచల మగు దీని గమలఁ గనినఁ
 జంచలత తామరాకున సలిలమునకు
 ఘనతమం బని చాంచల్యగరిమ కెపుడు

నుపమగాఁగ గతించిరి నిపుణమతులు;
 వారి పల్కులు మృషలు గానలయు దీని
 గమలఁ జాంచల్యమును సరిగాఁ గనంగ; 32
 4 నెంతలో బుద్ధి మాటునో యెఱుంగరాదు;
 తలఁపు లిప్పుడు తనుఁగూర్చి నిలిపె మదిని;
 పుకొలుపుచూడె నది వెలిబుచ్చు మనుచుఁ;
 గాలైలంబు మొకఁనింత గాక యుండ 36
 8 వెడలఁబుచ్చుగనలె మనోవేగమునను;
 కల మల మనోగతిని బోనఁగలదె యెంత
 వడిగ వ్రాసెడి లేఖకు వ్రాతరైన?
 కలము కొలపాత్ర, జలఘలు తలఁపు లెన్న; 40
 12 నెంత వశమానో దానికి నంతవట్టు
 పాతకవిచుర్వచుఁ దెచ్చి పాలుపఱుగు;
 పాతకమహానాయులు మీరు పట్టు విడక
 మీ మనోనుభవబులుమీఁద దృష్టి 44
 16 నిలిపి వినుడయ్య మాపల్కు నిజము దెలియుఁ;
 గన మనోదృష్టి సచుభావమునఁ జెలంగ
 దేమి చిత్రమొ! తెలియరా దెవ్వరికిని;
 ఇంద్రియాబుల నడికిట్టి యిహాసుఖముల 48
 20 యాశ దిగఁద్రోసి యున్నైన యయ్యులైన
 మనమును జఱుప శీఘ్రై మానదయ్యె
 విషయపర్యాకులత బ్రహ్మవేత్తలకును;
 నిషయము లనంగ నెయ్యవి వీని జన్మ 52
 21 నీచు యెయ్యది? యనుచుఁ బ్రశ్నించువారె?
 మనసు నడుగుద మవి పుట్టి మనికిఁ గన్న
 తాను తా నొనో వేతొక్కతాన మగునో?
 ఉభయపక్షాబులందుఁ బ్రశ్నోత్తరముల 56
 28 కన్నిటికి నన్నె కర్తగా నరయువారె?
 మనస! యొక్కింతసేపు నా మాట వినుము

నీ రహస్యంబు లోకకొన్ని బారవిడుము;
 నిన్నుఁగూర్చిన గీత మానించునెడల
 లోటు వచ్చిన నదియు నీ లోటు గాదె?
 యెటుచు ఛాయాపటముఁ దీయునెడ నొకింత
 ప్రకృతిమామంబు నెదరినఁ బనులవాని
 నేర్పు కొఱవైన ఫలము గలిగెన నొకట
 పటము ప్రయాణమును బొంది పాపపటము,
 ని న్నెఱుంగనివారు నిందిత్రు నిన్ను;
 నెఱుకఁ గలవార లగ్రుడు న న్నే మనినను;
 వా రెఱుంగలే నేను నీ వశత నుట?
 కాన లో తుల్ల నాదిగాఁ గాన రెనరు;
 కేవలస్వతంత్ర మటించి భావించి
 యక్షరభ్యాతి గనునాఁ యుడి గనుము;
 అన్నియును గూడఁ జక్కనై యలరు నపుడు;
 భారతీదేవి సాయంబుఁ బడయరాదె?
 యోడఁ బరిసేయుచుండు నీ కూడ నుడి,
 యవయనాబులు చునన ! నీ కళలవిషయ
 సంచయంబును; నీనెగా జ్ఞభూమి
 గుండ్రయంబుల కిన్నింటి కెటులు గనినఁ;
 దత్తహయమున జగ మంతయు జయింతు;
 వెలుపలను గల్గు సఖలంబుఁ దెలిసికొనుచు
 బట్టి లోకలి కీడ్పుచు బలిమిన్ చను
 పునన్ యొప్పుగించెడులో నెఱనులు నేయు
 నానికిని గొన్ని యవియె గా శాహిరములు;
 అంతరంగములోఁ గొన్ని యమరియుండి
 చక్కఁజేసెడు పను లెల్ల జగతియందు;
 లోన నెఱుపల నవి యేమి లోఁగొనినను
 నెంత యవ్యగ్రముగ నవి యెసఁగుచున్న
 నీకుఁ జిత్తంబు రానిదే నిలువ దెదియు;
 నేటి గనుచున్న వినుచున్న నెచట నీకుఁ
 దలఁపు పుట్టెడునో యది తక్కు నొకటి
 బుద్ధి కెక్కడు; నీ భావమును గ్రహించి
 యంతరంగానుచరులు; శాహ్యనుచరులు
 సూక్తిగము సేయవలయు నీ కొప్పిదముగ

- అందఱును నీకు వశవర్తు లైమెలంగు
 60 చుందురే గాని లోనుగా పైకరి కీవు;
 సర్వతంత్రస్వతంత్రు లేజగతి వైసఁ
 గలరె నీవంటివార లొక్కరును గాని? 96
- స్వేచ్ఛ నీను జెప్పి మఱి యన్యు జెప్పవలయు;
 64 యతులు సామాజ్యవట్టభద్రాయతులును
 గడు స్వతంత్రులటంచు బేర్వడినవారు;
 వారివై నాధిపత్యంబు వఱులు నీకు; 100
- నింతకంతకును స్వాతంత్ర్య మెటును గల్గు?
 68 పౌత్రులు ప్రకృతిచే దుష్టిపడనివారు
 వారిపైన నీ వధికారపథము గనుట,
 పిత గా దినినగు నొక విధము గాఁగ; 104
- నీను కరినానిమును గెల్చి నిను జయింప
 72 నేకదీక్షగఁ బరిసేయ నెసఁగువారు
 అదియె నియమిగఁ గలవారు యతు లనంగ;
 కిమదమాంకులఁ బరివారసరశిఁ గాంచి 108
- కాంతిసాధనములను దుర్దాతు లగుచు
 76 బట్టి బాధించి నీ పరివారములను
 ముట్టడింతును వా రరికట్టి నిన్ను
 నిను నెచించి లోకస్థి నన్యుని వచింప 112
- నలెను శత్రుఁడు పైఁజేయ గలిగియున్న
 80 నొదిగియుండువు సమయాబు సాదలుదనుక;
 పట్టియుంచు కొమ్మ చేపట్టు సడల
 రిప్పునను దొల్లిటికి నూరు రెట్ల వడిని 116
- మింటి కెగసెడు క్రియ వాఁమీఁద మరల
 84 నీదు వధికారవిధనంబు నెఱపుచుండు.
 అణువు నీ మాప మాకాశమంత యాశ
 యాశలకు నెల్లఁ గూటస్థురాల వీవ 120
- యళలయోజనలకు మూల మగుదు వీవ
 88 పాపపుణ్యంబులకు నున్మిషట్టు వీవ
 మూడు లోకంబులును గాలములును గూడ
 నెఱుంగఁగలదాన వీవ; ని న్నెఱుంగనగునె? 124
- గతము దెలిపెడి తఱి నిన్ను స్మృతి యటండ్రు;
 92 మఱి యటందురు భావిసంగతుల నున్న

బుద్ధి వాడు తాత్కాలికముగ మెలంగి;
 వంద లామడలను దూరమందు నున్న
 గనని విననట్టి వస్తుల గాతు వీవ;
 కాలజలనిధి సమగంఠి గ్రాలుచున్న
 యర్థములఁ దెచ్చి యెమటఁ బ్రత్యక్షముగను
 నజలఁజేయుదు; వెనుటఁ గన్పడుచున్న
 వారిఁ గనకుండఁజేతువు; దూరభార
 మనెడి మాటలు లేవు; దా పనుచు లేదు;
 మిత్రుఁ డని లేదు; లేదు బల్ శత్రుఁ డనుచు
 సర్వసమురాల నిను నమ్మి చనఁగరాదు
 నీకు సాంగత్యమును నమ్మి నెగిడువారి
 మనసువచ్చిన రీతిని మనెడువాఁ
 పర్తము బోధపడునె యెవ్వరికి నై ?
 ఒకని వృత్తంబు నొకరీతి నుండునపు
 మిత్రులను శత్రులుగఁ జేసె మెలపుమాదు
 మిత్రులుగఁ జేతు తృప్తిగఁ జాత్రపులను;
 మూచిఁ జిహ్నగఁ జిహ్నగుల ముచివిగను
 గనుఁగొనఁగఁజేతు భ్రమ యనుకొనకయుండ
 దిగుగులేనట్టి ముఁ దిచ్చి త్రిప్పుచుగను;
 మాదు తల కెక్కెనా, లవమాత్ర మైన
 దిగుఁగు మఱుఁగగు మఱుఁగగుఁ దిగుఁగు జగతి
 సాధుసాంగత్యమునఁ ద్రోవఁ జనెనువాఁ
 దాఁ దిప్పించి మెలపంగఁ దప్పుశ్రోవ
 నరుగువారల నెఱుంగుట నణగఁద్రొక్కి
 బయటఁబడకుండఁజేయఁ బొల్పఁచునుచు
 వ్యసనములతోఁ దగులొనువారిఁ గనుఁజి.
 దినదినంబును వృద్ధిగాఁ దనరుఁ గాని
 తిరుగు గనరాదు; సుఖిబడి తిరుగుచుండ్రు;
 సేహా మని నిముసము నమ్మి చెలఁగలేరు
 వైరభావంబువలన లాభమును లేదు
 ప్రకృతి యగు నీకు దుష్పథవర్తనంబు
 సత్ప్రవర్తనకును నీకుఁ జాల దవ్వు,
 అనుగు పడ దేలొకో నీకు నమలగతుల
 నొక్కపట్టునఁ; జప్పునఁ జక్కఁబోదు

వెగుబుజుంబున కాపక మగపడఁగ నె
 128 నీరు పల్లమునకు నేగు తీరు గాఁగ
 అందుననె నిన్ను మాయకు నాత్మజ వని
 యాస్తికమతావలంబులై యలరువారు
 164 పరమమతం జూచి సిన్హంతపఱచినారు;
 జడ మటానురు తాత్వికజ్ఞానమతులు
 132 నీన్నుఁ గొందఱు; లే దంబు నీకు స్వప్ర
 కాశతయె కొంద; తిందలి కల్ల నిజము
 168 లరయ శక్తు తెన్ను? స్వయావ్యక్తి నగుచో
 136 గాయ నయ్యెడి పూ చెప్పఁగల మమ్మ!
 ప్రకృతిచారణల్యము భవత్స్వభావ మరయ
 చాసి యనుభవమునబట్టి నీ నడవడు
 172 లరసి చూచిన భాయవే యనుచుఁ దోచు;
 140 లేకయుండిన భైరవాబు లేది డ్దు?
 అందుచే స్వయంవ్యక్త గా వచ్చు నిన్ను
 మూల మున్నది ననుఁ ద్రిక్షణజూలునై;
 176 ఆదియె యాస్తికం ల్లని నాత్మ యంబు
 144 నీకుఁ గూడను మూలంబు నెగిడు దాని
 హస్తవలఁ దీసి చూచితే ననవరితము;
 పాత యగుఁగాదె నుది మాయవిధముగాదె ?
 180 ఆత్మ యస్త్ర మగును మఱుఁ గగుచు వీవు.
 148 నీకు సంగతిచే నాత్మ సస్పృయంపు
 స్థితిని నేమఱుమిడ, నీ గతియె గతిగ
 నలరుచున్నది, కల్ల యథార్థ మనుచు
 184 భ్రమను బడి దిగుగుచున్నది విమత మగుచు;
 152 చటులసాంగత్యదోష మెంతటికిఁ గాదు ?
 అన్యమున మెఱుఁ గెటు లుండు నటులు గాదె
 మొగము గన్పడు ? నొకవంక మొగము పెద్ద
 188 యొకటఁ జిన్న యొకటఁ గోల యొకట గుండ
 156 యొకట బుంగగ నుండెను నొకటఁ జిక్కి
 శల్యముగఁ గానఁబడుఁ గాని సహజరూప
 మెప్పుడో గాని కన్నడ దేర్పడంగ;
 192 ఒకని మనమును బోలి వేరొకని చిత్త
 160 మలర దేలొకొ బుద్ధి నీవులకుఁ గల్గు

మనము లన్నిటికిని లోన మమత గలదు;
 స్నేహభావంబున నొకనిఁ జేరఁబోవ
 నాదరంబుగఁ గను వాని నాతఁ డపుడు ;
 నైరభావంబునను బొమ్ము వానికడకుఁ
 జెప్పకయె దాని నాతఁడు చెప్పికొనును ;
 త్రాఁగుఁబోతులఁ గను మొక్కతాపునందె
 గానఁబడుచు ; జూదరుల్ కల్లురులును
 స్వచ్ఛమతులును నొక్కొక్క స్థలమునందె
 చూడనయ్యెద రెప్పుడుఁ గూడఁ గూడ
 వాఁకిని వీఁకిని జెల్లి వఱల దెపుడు ;
 మఱికిని జెడ్లకును జెల్లి మనఁగనగునె ?
 భాష చెల్లియు దేశంబు బంధనంబు
 లేనివారలు గూడ లోలోనఁ జాల
 నాత్తభావంబు గల్గి యన్యోన్యమైన
 మైత్రి మెలఁగుచుండురు తత్సమాగమమును
 నానుషంగికమే యగు నరసి చూడ ;
 మనసు లాక్షణము లేక తనరులేని
 నొకవిధంబైన వన్నియు నొకటఁ జేరఁ
 గారణం బెట్లు చూచినఁ గానరాదు
 నిన్ను పురుషునిఁగాఁగ గళించినారు
 తాత్వికులు దానిని యథార్థతగ వచింపఁ
 జన దనుచుఁ దోచు ; హేతు వే మరుచు వేము
 తనను చిత్తానువృత్తి నందఱును ద్రిప్పు
 నధ్యుతపు శక్తి యొక్క స్త్రీయత్రముననె
 గాని యా శక్తి గన మతెక్కడను లేదు ;
 అందుననె మూడు మూర్తుల కాదివీర

మయిన శక్తి యొకేం డుండు నాది ననిరి.
 196 అట్టి శక్తులు నీయందు నఘరియుంట
 స్త్రీత్వ మారోపణముచేసి చెప్పినాము
 స్త్రీత్వపుస్త్రాబు లేర్పడఁజేయ నెవరి 224
 కగును? దోచిన క్రియఁ జెప్పనగును గాని;
 200 ప్రకృతిని నపునకత గల్గి ప్రభవమొది
 పుస్త్రముచు బొంది విజ్ఞానపూర్ణకడ
 స్త్రీత్వ మొదిలి విచట నీ చేష్టితముల 228
 స్త్రీత్వపుస్త్రాబుస్త్రాబుస్త్రాబుల్ చేరి యొకట
 204 నుండు నెచట జగత్కర్తయొక్క దక్క ?
 నందుననె నెన్ను జగమున కాది గాఁగఁ
 జెప్పియున్నారు; జగతియుఁ బెలఁగు నటులె. 232
 స్త్రీ లొకొక్కపుడు తమంత హేల గాఁగ
 208 నెందుకును గానివానిపై నెచట లేని
 కూర్చి గలిగి మెలఁగుట కూడఁ గలదు;
 అట్టి యెపుడైన నీకు దయాస్నేహవ 236
 మొదపుటయు నుండు నెవ్వరో యొక వైన
 212 నపుడు సద్వృత్తివానికి సమరుండు
 వారి వశవ ద్వివిగాఁగ వఱలుచుండి
 ముక్తికాంతకు వానిపై మోహ మలరఁ 240
 జేసి నిర్వాణపదయుక్తుఁ జేతు వతని;
 214 నట్టి దయఁ జూపుచున్న మాయును నెపుడొ;
 నీకుఁ గృప వచ్చినప్పు డాదాక మాత్ర
 మిటునటును ద్రిప్పి మగ్గతి కీడ్వకమ్మ! 244
 అక్షరభ్యాతి జగతి నీ కమరునమ్మ!

220

శా. మా జాజ్ఞీశు పరాక్రమాగ్నిశిఖ యుష్మజ్జాతకారుణ్యవీ
 యోజాలానిల మీగుచుండఁగ రిపుష్మభర్తల దంతటన్
 బేజాదై శలభాకృతిం బడసి భస్మీభూతు లొనట్లుగా
 వేఁ జేయన్ భువి శ్రీజనార్దను నినున్ విష్ణున్ భజితున్ మదిన్.

EARL KITCHENER

యుద్ధాంగమూర్తి, క్లియిమూర్షలు కిచ్చినారు ప్రభువు

MR. H. H. ASQUITH

ప్రభావమూర్తి, ఆస్క్విత్తునాథు

FIELD-MARSHAL SIR JOHN FRENCH

ఫీల్డ్ మార్షల్ సర్ జాన్ ఫ్రెంచ్

GENERAL SIR H. L. SMITH DORR-IEN

జనరల్ సర్ ఎల్. ఎస్. స్మిత్ డార్రియన్

GENERAL SIR CHARLES DOUGLAS

జనరల్ సర్ ఛార్లెస్ డౌగ్లస్

GENERAL SIR IAN HAMILTON

జనరల్ సర్ ఐయన్ హామిల్టన్

ఐరోపా మహాసంగ్రామము

ప్రస్తావన

శ్లో. విస్వాత్త్వము త్రిష్టయశో లభస్వ - తత్త్వా శత్రూణాం భుక్ష్వ రాజ్యం పశ్యత్

మయివై తే విహతాః పూర్వామేన - నిమిమాత్రం నిరహస్యసానికాః.

క.సం-౩౩.

మహాసంగ్రామము బడబానలమువలె నాగరకప్రపంచము నావలించినది. యుద్ధము సకలారిష్టములకు మూలము. ద్రవ్యనష్టము, సుఖనాశము, జనసంక్షోభము, ప్రజాక్షయము, సర్వసాహారము యుద్ధఫలములు. యుద్ధప్రకటనము రాజులకు భయమును, మిత్రులకు కింపమును, యోధుల కుత్సాహమును, శాంతికాములకు నిరాశను, ఆగ్నేయాస్త్ర నిర్మాతల కానందిమును, లోభుల కాశావేశమును గలిగించెను. జనులు గుంపులు గుంపులు గూడి గుసగుసలాడె గడగడి. పండితులు పామరులు కలహకారణములను చర్చింప నుపక్రమించిరి, కలహకారకులను నిందించుచుండిరి. కొందఱు ఆప్రియామరాజును యువరాజుని చంపిన సర్వియూ యువకుని నిందించిరి. కొందఱు చిరకాలముగ సర్వియనులను దాష్ట్యముపాలు సేయుచున్న ఆప్రియనులు మూలకారకు లని నిందించిరి. మఱి కొందఱు సజాతీయులైన సర్వియనులకు చేయూత నొసంగిన రుష్యా కారణమనిరి. మఱి కొందఱు ఆప్రియా కిభయహస్తము నిచ్చి స్వలాభమునకై కియ్యమునకు పురికొలిపిన జర్మనిని దూషించిరి. మఱి కొందఱు పగను సాధించుటకై వేచియున్న ఫ్రాన్సు కారణమనిరి. ఇతరులు చిన్ని రాజ్యములను లోకి సామ్రాజ్యమును గానాచుటకై ఇంగ్లాండువలంబించిన ధర్మమార్గమనిరి. కారకులెవ రైనను రాజనీతి కవమానకిరం జైన యుద్ధము పొసంగినది.

రుక్మం డవతరించెను. విలయమున కేర్పడిన యాయుధములను ధరించెను. లయభారమును వహించెను. లయరూపంబు లైన ఝంఝానిలంబులకును,

బడబానలంబులకును, జలప్రవాహంబులకును, భూకంపంబులకును, మహాన్యధులకును కారణభూతుగ జైన హిమంబు సంగ్రామరూపం జైన లయమునకును కారకుండు. ఇతరకారణములు సమిత్తమాత్రములు.

ఆసంతదయామయు జైన స్వేచ్ఛయనకు భయమని జైన శాస్త్రాధానతారగ బేల? ధర్మమూర్తికి నిరపరాధి దుండగా బేల? విశ్వోభయకు విష్ణవవివోద మేల? దీనరక్షకునకు దీనసాహరి మేల? సృష్టికర్తకు లయలీల తేల?—అను విషమసమస్యలు లోకి వైచిత్ర్యమును పరిశీలించుటవలన గలుగుచున్నవి. ఇట్టి సమస్యలకు సమాధానము సమస్తసృష్టిపరిణామమునలన గ్రాహ్యము కాదనియు గాని ప్రత్యేకికారణము నుపపాదించుటవలన గ్రాహ్యము కాజాలదు. జీవాత్మ పరిణామమునకు లయపరిపరలు సాహసంబులు. లయము అవధి భేదము గాని నాశనము గాదు.

శ్లో. స జాయతే మయతే వా కి నాచిత్

నాయం భూశ్యా భిక్షతా వా స భూయః

అసో నిష్క్యః శాశ్వతోయం పురాణో

స హస్యతే హస్యమానే శిశిలే.

క.సం-౩౪.

సృష్టి లయము ననుగమించియుండును. ప్రాచీన భావ ప్రపంచమును రూపుమాపి నూతనభావ ప్రపంచమును నిర్మించుటకు వత్తమాన మహాసంగ్రామమును సాధనంబుగై కొనుట భగవత్సంకల్పము గావచ్చును. కార్యకారణ సంఘటనము దుర్లిభ జైనను జీవాత్మపరిణామమునకు లయమును సృష్టివలె మూలమని నమ్మవలసియున్నది.

ఈసంచితయందు కలహకారకము లైన ఫ్రాన్సు,

బెజ్జియము, జర్మనీ, రుష్యా మొదలగు రాజ్యముల చరిత్రములు సంక్షేపముగ వ్రాయబడినవి. ఆ చరిత్రలను పరిశీలించినపుడు భిన్నరాజ్యముల శ్రేయఃప్రాప్తికి, రాజ్యాభివృద్ధికి, వ్యాపారాభివృద్ధికి ఘోరములైన యుద్ధములు తటదుగ జరగినట్లు తెలియుచున్నది. యుద్ధానంతరము భావప్రపంచమునందు మార్పులును సేర్పడుచుండెను.

యుద్ధములకు మొదటియుగమునందు దేశస్వాతంత్ర్యము, మధ్యయుగమునందు మత స్వాతంత్ర్యము, తుది యుగమునందు ప్రజాస్వాతంత్ర్యము కారణములు. రాజ్యస్వాతంత్ర్యయుగమునం దా కారణము పరిస్థుటము; తక్కిన భావము లాత్మగతములు. ఇట్టి నిర్ధారణము మూడు యుగములకును సన్వయించుచున్నది.

గ్రీకులు మొదట యూరపుఖండమునందు నాగరకాంకురములను నాటిరి. గ్రీకులకు విశ్వాత్మ సుందరాకారము. అయ్యది ప్రకృతియందు దృష్టము. గ్రీకులు నాగరకులు. తదితరు లనాగరకులు. రక్తబాంధవ్యమే దేశ బాంధవ్యము, జాతి బాంధవ్యము. రోమనులకు విశ్వాత్మ ధర్మమూర్తి. అయ్యది సామ్రాజ్య వ్యవహారములందు పరిస్థుటము. రోమక సామ్రాజ్య వాసులు నాగరకులు. తదితరు లనాగరకులు. సామ్రాజ్య వాసము జాతిబాంధవ్యము, దేశబాంధవ్యము. కాన్స్టెన్ టైను చక్రవర్తి క్రైస్తవచతురమును స్వీకరించిన పిదప మతబాంధవ్యము సామ్రాజ్యవాసబాంధవ్యమును బలపఱచెను. క్రైస్తవులు నాగరకులు, సజాతీయులు. తదితరు లనాగరకులు, విజాతీయులు. ఏకదేశవాసము, ఏకభాషాప్రచారము, ఏకమతావలంబనము మొదలగు చిహ్నము లేకజాతీయతకు నిదర్శనములుగ నుండెను. పదునాఱవ శతాబ్దమునందు మతభేద మేర్పడి మతశిలహములు ప్రబలినవి. దేశములు సంక్షోభవశ మైనవి. పదునేడవ శతాబ్ద మంతమునందు మతస్వాతంత్ర్య మేర్పడినది. యూరపు రాజ్యములు నిగ్గీతరూపములను దాల్చినవి. పదునెనిమిదవ శతాబ్ద మంతమునందు ప్రజాస్వాతంత్ర్యమునకై పరి

వర్తన మేర్పడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపురాజ్యములలోని ప్రజలధికారదాస్యము నుండియు ఆచారదాస్యమునుండియు మతదాస్యము నుండియు విముక్తులై, మానవసమత్వమును సాభాత్వమును స్వాతంత్ర్యమును స్థాపించిరి. కాని, సిద్ధాంతమునం దీభావము లంగీకృతములైనను వాడుకయందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యమునకును జాతీయ స్వాతంత్ర్యమునకును బల సంపదలు మాత్రమే గారణములుగ నున్నవి. పాశ్చాత్య రాజ్యములు మతాభిమానమును నాగరకాభిమానమును బూని మహా సామ్రాజ్యములను నిర్మించి శాంతిని స్థాపించి లోకప్రఖ్యాతిని గడించినవి. యూరపియనులు నివాసయోగ్యములైన ప్రదేశములను విజయమునలననొ నివాసమువలననొ ప్రతిగ్రహణకారణముననొ యాక్రమించుకొనిరి. ఇప్పుడు ఇగ్లాండు 1,31,53,712, రుష్యా 84,00,000, ఫ్రాన్సు 53, 66,400, జర్మనీ 13,37,020, ఆమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములు 37,48,100 చదురపు మైళ్ల భూభాగము నాక్రమించుకొనియున్నవి.

మతయు పందొమ్మిదవ శతాబ్దమున యూరపు ఖండమునందు జనసంఖ్య హెచ్చినది; యంత్రసాధనములవలన పరిశ్రమలు విపరీతముగ వృద్ధిపొందినవి. యూరపునందు పరిశ్రమయుగ మేర్పడినది. ధనాశ ప్రబలినది. వ్యాపారనైరము హెచ్చినది. విషయలోలత్వము వ్యాపించినది. అల్పస్థాయి ప్రభువు వ్రాసినట్లు యూరపురాజ్యములందు ధనదేవత యిష్టదేవతయై వెలసినది. ధనదేవతను గొలుచువారలకు సంతృప్తి దుర్లభము. యూరపురాజ్యములందు రాజ్యనైరములకు వ్యాపారనైరము జతపడ, ప్రబలనైరము వర్ధిల్లుట కారంభమయ్యెను. భావప్రపంచమును భౌతికప్రపంచము వశపఱచుకొనెను. భావప్రపంచము క్షీణించినపుడు జీవాత్మపరిణామము వెనుకపడును. యూరపియను జాతులు భౌతికాడంబరములందు చిక్కుకొని భావార్థములను నిరసించినవి. యూరపుజాతులందు వ్యక్తిసాభాత్వ మంగీకృత మైనది కాని జాతీయసాభాత్వ

త్వ మంగీకృతము గాలేదు. చిన్న దేశములను వీలైనంత వఱకు పెద్దరాజ్యములందు బలిమిని చేర్చుకొనుటయే యూరపురాజ్యముల రాజనీతి. నిస్సహాయుడైన వ్యక్తిని గాపాడుట మానవధర్మము; నిస్సహాయస్థితియందున్న జాతిని రక్షించుట ధర్మవిరుద్ధము. జాతిస్వాతంత్ర్యమును స్థిరపఱచి రక్షించుట కీ మహాసంగ్రామ మవసరమైనది. పంచొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్య భావము వ్యాపించి, ధర్మపరిపాలనమునకు ప్రాతినిధ్యనిర్మాణములును, ప్రజాతంత్రమును సాధనము లని యంగీకృత మైనది. ఆ భావములు మానవసోదరత్వమునకు సోపానంబు లైనను జాతీయమత్సరమును మాన్ప లేకుండెను. వ్యక్తులకు ప్రైవేట్ జాతులకు పైరము పంచొమ్మిదవ శతాబ్దమునందలి భావములు. జాతీయసోదరత్వమును గ్రహింపని మానవసోదరత్వము నిరుపయోగము, అసంభవము. మానవులు సోదరు లనియు దేవుని బిడ్డ లనియు బోధించుచు, నుత్తమజాతు లని నీచ జాతు లని దురభిమానము పూనుట సమంజసమా, వివేకమా, ధర్మమా? పునాది లేని నిర్మాణము సాధ్యమా? జాతీయసోదరత్వము స్థాపిత మగుటకు వర్తమాన భావములు మాటవలయును. ప్రాత భావములు సోయి క్రొత్త భావములు గలుగుటకు లయము సాధనము. జాతీయసోదరత్వభావము పుట్టి పెరిగి స్థిరపడుట కెన్ని మార్పులు, యుద్ధములు, ప్రళయములు గావలయునో దేవున కెఱుక. వర్తమానసంగ్రామమున భిన్న రాజ్యములకును భిన్న జాతులకును రణరంగమునందు సమావేశము గలిగినది. మహాపాపద్రవావస్థయందు దురభిమానప్రకర్షణమున కవకాశము లేదు, ప్రశాంతస్థితి యందును లేదు, సామాన్యస్థితియందు మాత్రము గలదు. దండధరునకు ఆంగ్ల హైందవ జర్మను జపాను రాజ్యభేదములు లేవు; తెల్ల నల్ల పచ్చ జాతిభేదములు లేవు; భాగ్య దరిద్ర స్థితిభేదములు లేవు; హిందూ మహమ్మదీయ క్రైస్తవ మతభేదములు లేవు; ధర్మాధర్మభేదము మాత్రము గలదు. లోకకళ్యాణమునకును జీవాత్మపరిణామమునకును భేదభావము సమసి సోదర

భావము స్థిరపడుటకు సృష్టిస్థితిలయములు సమాన సాధనములు.

జాతీయభిమానము జర్మనులకు విశేషము. గతించిన యేబడేక్షలోను జర్మనుజాత్యభిమానము స్థిరముగ స్థాపిత మైనది. జర్మను లతిసులభముగ డెన్మార్కునుండి పెల్సువిగును ఆస్ట్రియానుండి గలిషియాను ప్రాన్సునుండి ఆల్సెసు లోరేనులను జయించిరి. విజయమునలన దిగ్విజయాభిలాష గలిగినది. తొల్రధర్మము విప్రభించినది. ప్రపంచవ్యాప్తసామ్రాజ్యనిర్మాణమునకై సకల సాపదలు వినియోగింపఁబడినవి. నిర్బంధపైన్యశిక్షణము విధింపఁబడినది. బలవత్తరమైన యుద్ధసౌకాబలము నిర్మింపఁబడినది. యుద్ధోపకరణములను నిర్మించుటకై శాస్త్రజ్ఞాన ముపయోగింపఁబడినది. సాపదల నృసికై పరిశ్రమలు బలపఱుపఁబడినవి. బిస్మార్కు మొదలగు ముఖ్యవ్యూహ పరిజ్ఞానము జర్మను ప్రతిభను విస్తరింపఁజేయుటకై వినియోగపడినది. ట్రీప్ మొదలగు తాత్త్వికులు జర్మను ప్రతిభనుద్ధించిరి. వారి మతమునకు లోక ముత్తమపురుష పరిణామమునకై సృజింపఁబడినది. ఉత్తమపురుషులు వర్ణముల తదితరులు నశించుట సృష్టినిష్ఠయము. జర్మనులు ఉత్తమపురుషులు, జర్మనుజాతి యుత్తమజాతి. ఆంగ్లేయులు మాయకులు, పరాసులు సిక్రీయ్యలు, రుష్యనులు ప్రాకృతులు. లోకము జర్మనుతత్త్విమును వ్యాపింపఁజేయుటకై పుట్టినది. జర్మను తత్త్విమును వ్యాపింపఁజేయుట జర్మనుల విధి. బర్నహార్డ్ యుద్ధము ధర్మము లలో నుత్తమధర్మ మని బోధించెను. ఆయన మతము నందు జగత్తొన ధర్మము బలమూలము; బలవంతులు బలహీనులను నిర్జించుట సమంజసము; జర్మనులు లోక సామ్రాజ్యమును పొందవలయును, లేదా చెజిపోవలయును; జర్మను లవక్రపరాక్రములు, ఆంగ్ల ఫ్రెంచి రుష్యను బలములను నిర్జించుటకు సమర్థులు; అభీష్టార్థమును జర్మనులు కష్టపరంపరలకు పాలై సాధింపవలయును. మోల్ ట్కి- మొదలగు పూర్వానిర్మాతలు జర్మనుల విజయమునందు విశ్వాసము గలిగియుండిరి. వైని

కులు విజయగీతములను పాడుచుండిరి. విద్యాలయము లాగు విజయోత్సాహము బోధించబడుచుండెను.

జర్మను సామ్రాజ్య పరిపాలనమిట్టి యూహలను సోపానములకు తగిన స్థితియగుచున్నది. జర్మను సామ్రాజ్యము సాయుక్త సామ్రాజ్యము. సాయుక్తరాజ్యము లాగు ప్రత్యాప్తతా రాజ్యము. ప్రత్యాప్తరాజ్యము జర్మను సామ్రాజ్యమును నిర్మించి ముఖ్యాధికారిమును తమ యధీనమునకు మించుకొనిన విధి మీ సుచికియించలే జర్మనుదేశ చరిత్రమునకును తెలుపబడినది. "ఎల్లెహ్" "హెల్" "జెల్లె" "హెల్" సుశిష్ట లాశాపరాయణులు. ప్రజలకు మహా మహా జాశాపరాయణులైనను సింగతీర్థులు; సమ యాచుకూలముగ సామ్రాజ్యమును పెంచి బలపఱచెను. ఇప్పటి చక్రవర్తి కట్టి సహజము లేదు; ప్రజల ప్రేమ; అత్యాశానురభిమానములు గలవు.

జర్మనుల యత్యాశ కేలజను విలియము నును మూర్తీభవించినది. జర్మను రాజ్యాంగ నిర్మాణమునకు చక్రవర్తి శాసకులు, మంత్రి, కోశాధ్యక్షులు, సేనాధిపతి, సోకాదోధ్యక్షులు. పాలనను నియమితపాలన యనను చక్రవర్తి సర్వాధికారి, సర్వ స్వతంత్రుడు. విలియము చక్రవర్తి సర్వస్వాధిపతి. విలియము కింగులకు కింగ్, గాయకులకు గాయకులు, సేనాధ్యక్షులకు సేనాధ్యక్షులు, ముఖ్యాధికారులకు బోధకులు, పండితులకు పండితులు. ఇంతి యెల?— సర్వస్వాధిపతి. ప్రజలు, అధికారులు, చక్రవర్తి— అందఱు తమ బలవిజయములందు సంతృప్తి విశ్వాసము గలిగియుండి, సమయ మానసము మైపుడు యుక్తము తప్పనా? జర్మనుల మతమునందు "జర్మను

దేవదేశము, జర్మనులు దేవతలు, చక్రవర్తి దేవేంద్రుడు. సురాసుర సమరమునందు సురలకు విజయము ధ్రువము." సమగ్రోత్సాహము జర్మనులందు మూర్తీభవించినది. ఇతరభావము లన్నియు రాజస భావముచే నావరింపబడినవి. దేశాదాయములో మూలము నుండు యుద్ధసన్నాహములకై వినియోగపడుచుండెను. ప్రజలు వ్యయభారమున క్రుంగుచుండిరి.

జర్మనీయుక్తప్రయత్నములను చూచి ప్రాన్సు రుష్య ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యము లన్నియును సేదపెట్టినవి. యుక్తప్రయత్నములు చేయుచుండెను. సకలరాజ్యములును తమ యాదాయమును, ప్రజాసౌఖ్యమునకుం గాన, యుక్తసన్నాహములకై వినియోగించుచుండెను. సమగ్రోత్సాహము మితిమీరి సకలదేశము లందును వ్యాపి చిశు జేస్వల్పకారణము సహజాగ్నిని ప్రజ్వలించేయుట సహజము. మహాసాగ్రామమునకు సర్వయోగినియై పరిత్రము. సాగ్రామాంకురములు చిరవర్ధిల్లుములు గాని యాసిస్టికములు గావు. యూరపురాజ్యముల ప్రబలైరము జర్మనుల దురభిమానము జర్మను చక్రవర్తినింక శాధికారిము సాగ్రామమునకు సుకాంక్షురము లను యూరపుదేశచరిత్ర వలన విడిచి మగుచున్నది. భావప్రపంచమును మాట్లాడతీయసమస్యను విప్పి మానససాదరత్వమును జూపి యసమత్వమును స్థానముగ స్థాపించుటకై ఎంతమాన సాగ్రామమును నిమిత్తిమాత్రముగ నుపయోగించుట భగవత్సాక్షిత్వమై యుండును. భర్మసంస్థానార్థము సహజ మనసగ మని క్రీష్టిష్టుడు చేసిన తత్త్వపదేశము విశ్వసనీయము.

తే. తొట్టి సంహారశృంగరాను బల్లి నల్ల
మెచ్చినభిష్టసూపయ నచ్చి కాదె
దుష్టయం గు మహాన దొలచి యశము
గలిగి లోకంబులు మతింప గగము చుగస!

PRESIDENT POINCARÉ

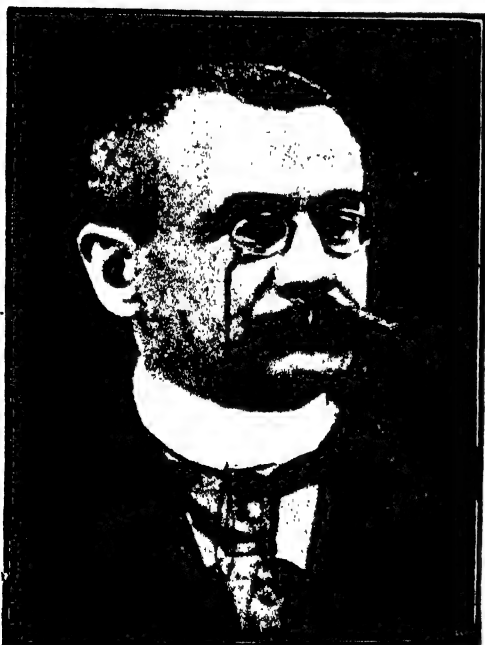
ఫ్రెంచి ప్రెసిడెంటు పోయిరే

M. MILLERAND

ఫ్రెంచి ముఖ్యమంత్రి ఎం. మిల్లెరాండు

M. DELCASSE.

ఫ్రెంచి విదేశాంగమంత్రి ఎం. డెల్కాసే

M. VIVIANI

ఫ్రెంచి ముఖ్యమంత్రి ఎ. వీవియాని

GENERAL JOFFRE

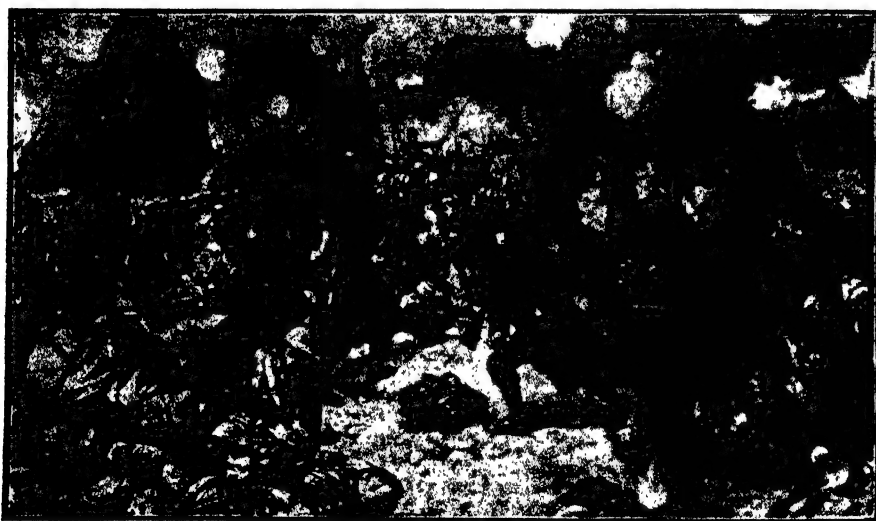
జనరల్ జోఫ్రే

GENERAL D'AMADE

జనరల్ డి అమాదే, గుర్కీమిహిక పంపబడిన
ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుడు

THE END OF A TERRIFIC ENCOUNTER

ఫ్రెంచిపదాతులును, ప్రవ్యన్ గార్డులును మాండిమాంటు ఛాటోరొరకయి నాలుగుపర్యాయములు
పోరాడినప్పుడు, తుట్టతుదకు ఫ్రెంచి సైనికులు తానిని వశము చేసికొనుట

ప్రాన్య దేశ చరిత్రము

భగవల్లీలావిలాసంబులు విచిత్రంబులు, దుగ్ధాహ్లాదంబులు.

అఖండంబులైన బ్రహ్మాండంబులు, విస్మయదాయకంబులైన నూగ్యచండలతాగకాగణంబులు, అనంతములైన జీవజాలంబులు భగవల్లీలాసంజాతంబులు. సృష్టి స్థితిలయములు జీవపరిణామములకు మార్గంబులు. సృష్టినిలయమును, లయమును సృష్టియు అనంతమను గమించును. వృద్ధిక్షయములు ప్రకృతిస్వభావములు. మహాపురుషుని పుట్టి యంతరించినను దైవసంపదలైన వారి సద్భావన లాచరణాగ్రము నిలిచియుండును. మహాసామ్రాజ్యములు ప్రవర్తితమై యిచ్చింపినను సామ్రాజ్యంబుల సచ్చరిత్రంబులు లోకాభ్యుదయంబునకు దోహదంబులుగ ముందును.

శౌలికస్థితి యగృశ్యంతే నను భావాకళ్యణ్యైశ్చల్యంబుగ నుండును. గ్రీకులలోనికి సామ్రాజ్యంబులు నామాచర్యంబులైనను వాని మూలతత్త్వంబులు దగ్ధంబుగా వ్యాపించును నున్నవి. సామ్రాజ్యంబుల ప్రవర్తితమై యిచ్చింపినను వారి కిజ్జానము లోకవ్యాప్తి చెందియున్నది. సృష్టికల ప్రళయమును, శాంతివలె సంక్షోభమును

చెందినవారు యుద్ధమునకు పోవునపుడు సంహరింపబడునట్లువున్నది

జీవపరిణామమునకు కారణంబులుగ నుండుట భగవత్సంకల్పముగ నుండును. దేశచరిత్రము లిట్టి సందిగ్ధసమస్యలతో నిండియున్నవి. జాతులు సామ్రాజ్యములు స్వకీయగౌరవంబును కాపాడుకొనుటకై విపత్సంగంపరలపాలగుచున్నవి. ఈ భావము ప్రాన్య దేశపు చరిత్రమువలన విశదమగుచున్నది.

ఆధునికరాజ్యంబులలో ప్రాన్య రాజ్య మొక యుత్తరురాజ్యముగ పరిగణింపబడుచున్నది. వర్తమాన సంగ్రాహమునకు మూలాంతురముల నెఱుంగుట కా దేశపు సంక్షిప్తచరిత్రము నెఱుంగుట యవసరము. లోకమునందు వ్యక్తిని బోలిన వ్యక్తి, జాతిని బోలిన జాతి, దేశమును బోలిన దేశమును సామాన్యముగ గన్పట్టవు. గణరాజ్యములందు వ్యక్తులవలె నాకారపరిస్థితులందు దేశములును ప్రత్యేకములైన లక్షణ

ములను గలిగియుండును. వ్యక్తులందు గుణకంఠులు రూపకంఠులు, బలకంఠులు గలరు. దేశములందు ఫలవంతములు, కనుజీవంబులు, సాగరంబులు నైన దేశములు గలవు. దేశస్థితియును స్రాస్థితియును నన్ని పరిణామము గలిగియుండును. దేశములు సహజసౌందర్యములకును సంపదలకును నిలయములైనపుడు ప్రజలు భోగమరాయణులై నిష్కలలు లగుటయును, సామాన్యస్థితియందున్నపుడు ప్రజలు కష్టసానుభూత్యంతరై బిచ్చింపిండుటయును సామాన్యముగ సంభవించుచున్నది.

ప్రాన్య దేశమునకు పదవీట సాంగ్లసముద్రతాళి; పశ్చిమమున పినిసుహ్వత

ములు, మధ్యధరా సముద్రము; తూర్పున ఆల్ఫుస్ జూరా, వాలైసు పర్వతములు, రైనునది; ఉత్తరమున స్కెల్టెన్—ఇది ప్రకృతిస్థితియు తైవ సహద్రులు. ఆ నది బిద్దులను చేరుటకు నా, చేరుటకు పగిలిన క్రాక్రమమును చేరుటకును ప్రాన్య దేశమునేక శతాబ్దములు యుద్ధమునందు మునిగియుండినది. ఆ యుద్ధ

ములఫలము నేటికిని ప్రాన్య దేశమునందు గాననగును. వర్తమాన సంగ్రాహమునకు నూడ నిదియే మూలకారణము.

ప్రాచీనప్రాన్య దేశచరిత్రమును గమనిండు కవకాశములేవు. ఆ దేశపు ప్రథమవాస్తవ్యులను నిర్ణయించుట కష్టము. దేశము నాక్రమించుకొనిన చెంపవలెగవారు అయిదీరియనులు, లిగూరియనులు. ఆ లెగూను నాగ్యసంతతికి చెందినవే. కెల్టలెగ అయిదీరియనులను గెలిచి దేశము నాక్రమించుకొనినది. కెల్టలు నల్లసముద్రమునుండి జిబ్రాల్టరువఱకు వ్యాపించి దక్షిణయూరపును నేలరి. కెల్టలును నాగ్యసంతతికి చెందినవార. గ్రీకులు క్రీ.పూ. 600 సంవత్సరమునందు మస్సిలాయం దధినివేశమును స్థాపించిరి. ప్రాన్యనందలి కెల్టల దేశమును, నుత్తరమునుండి కెల్టలు దక్షిణమునుండి అయిదీరియనులు

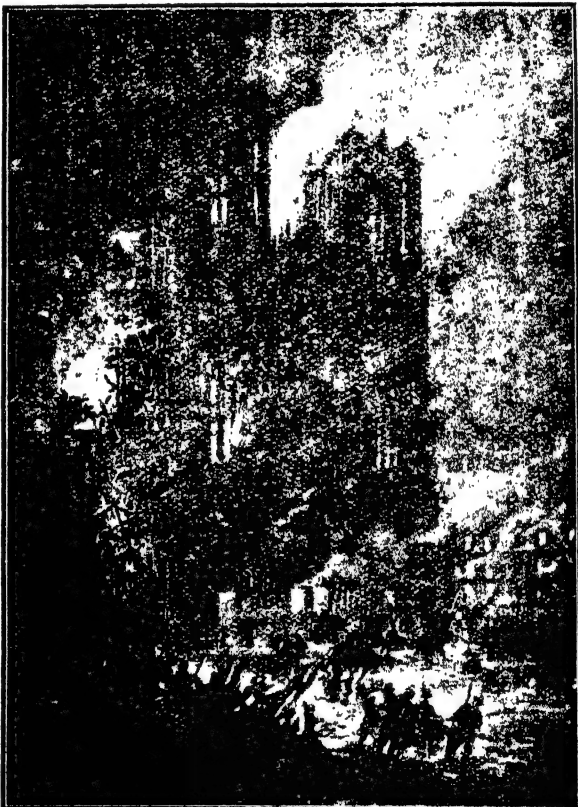

కొనబడెను. ఆ వంశజులకు 818-వ సంవత్సరము నందు వరుసనొద్ద నొక యొడంబడిక జరగెను. ఆ సంధివలన ప్రాన్సుదేశము చాలైన ధనాల్లువంతునకును, జర్మనీదేశము లూయివంతునకును వచ్చెను. లోభేయిరువురు బగ్గండి మొదలగు దేశములు సంగ్రహించెను. కాని, రాజ్యముల సరిహద్దులు సరిగా నిర్ణీతములు కాలేదు. అప్పుడే ప్రాన్సు జర్మను దేశముల సరిహద్దు సుస్థిర పుట్టినది. అపుడు లోభరింగి యూ యనబడిన లూరెయిను కలహమునకు ముగ్గుకాణము. సుహద్దు దేశముల నాక్రమించుకొనుటకై యుగ యుగ యుద్ధములును నేటి కని సుహాసంగ్రామానలయిన బడి వినాశము నొందుచున్నవి. కార్లొలింగియను రాజవంశము 987-వ సంవత్సరములో నలం మొందినది. ఆ రాజుల కాలమునందు నార్మనులు ప్రాన్సుదేశములో నెలవుల నెక్కువచుకొని స్వతంత్ర రాజులుగ నుండిరి. నార్మనుల రాజ్యము కలన స్వతంత్ర రాజ్యముల నెక్కుము లుండెను. ఆ సామంతులలో ఎక్కువైన హ్యూక్ శేట్స్ ప్రాన్సు దేశమునకు రాజుయ్యెను. ఆ కాలము 800 లోనున్న ప్రాన్సు దేశము నడిచిప్పు ముగ్గు హొలిచి దేశాన్నిగ్గుయనకు నిష్టమునకును కాలకు లునుకె.

సామ్రాజ్య నిర్మాణమునకు మూలబొత్తియు కేంద్రీకృతాధికారము. రుభాన్యధికార మొరయు నొక యాధికార మునకు నుండవలయును. సామంత రాజులు మూల రాజ్యాధికారమునకు బద్ధులై యుండవలయును. ఈ విధాన సువలంబింపఁబడవలెనని సామ్రాజ్య నిర్మాణ సుసంధ్యము. హ్యూక్ శేట్సు పొలకుఁ డయినపుడు వానితో సమానాధికారము కలిగియున్న రాజులు 150 వంద గలరు. వారి దోర్దగ్ధము నడచి సకల రాజ్యాధికారమును కేంద్రీకృతియు చేసినది కేసెటు వంశజులు. సామంతుల యధికారసంహారమును చేయుట కయిదు శతాబ్దములు పట్టినది. కేసెటు రాజులు నిలకు కాధికారులైనను, పరాసులందు గాఢమైన దేశాభిమానము నుదయింపఁజేయుటకు కాలకులు. నేడు దేశభక్తి విషయమున లోకమునందు పరాసులను మించినవారు లేరనుట యతిశయోక్తి గాదు. పదునొకండవ శతాబ్దమునందు అజన లూయి రాజుగ నుండెను. ఆయన సామంతాధికారమును భేదించుటకై పుతాధిపతులను సామంతులుగ చేసెను; పట్టణనిర్మాణమును వ్యాపింపఁ

జేసెను; సేగల యభివృద్ధికి నోడ్పడెను. ఆ కాలమునందే నార్మనులు ఇంగ్లాండును జయించిరి. ఈ విజయమునకు నింగ్లాండునకును ప్రాన్సునకును శాశ్వతంబైన వైరులు నలగ్రాప్తమౌరి. ఆ వైరు భావము క్రమమున హాసంగ్రామునో నలయు నొంటింబడి.

ఏదన లూయి ఎక్సెరును వెంట్లీ గూడ రాజ్యభాగము పొందెను కాని, ఆ సేన వివనాదుటవలన ఆ మి యింగ్లాండునకు గాతైన కలదన మోస్త్రీని విడిగి వెంట్లీ గూడెను. మోస్త్రీ ప్రాన్సుదేశములోని సముఖాగమునకు సాగుచు రాజుయ్యెను. పదుమూడవ శతాబ్దమునందు రాజుగ నుండెను అగస్తసు క్లిఫ్ఫె ఆంగ్లాండునకు రాజును 1214-వ సంవత్సరము నుండి క్లిఫ్ఫె భాగమును కలహమునకు నను. క్లిఫ్ఫె

జర్మను రుభాలెక్సెన పుష్టికము నిర్మితమొనకు

కొనెను. ఆ రాజుకాలమునందు సుగర్త న్యాయధర్మవిధానములు రాజాధీనము లను సిద్ధాంతి మేప్పడెను. ఈ విషయ నిష్టయనునక రాజులకును సుదగురువులకును వైరు మేప్పడెను. ఆ సామన్యము కిప్పటకై రాజు స్రుజానధును సమావేశపఱచెను. కాని, దాని కింగ్లాండులోని పొల్ల మెంటుకలె పిశేషాధికార మెప్పుడును కలుగ లేదు. పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు కేసెటు శాఖవంశజులైన గూరవ క్లిఫ్ఫె రాజ్యము నేలెను. ఆ రాజు కాలమునందు ప్లాండర్స్ బగ్గండి బ్రిటని గ్వియక్ భాగమును తిప్పి, తిక్కిన దేశ మంతయు సంపూర్ణముగ రాజాధికారమునకు లోబడెను. ఆ కాలమునుండి

పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు కేసెటు శాఖవంశజులైన గూరవ క్లిఫ్ఫె రాజ్యము నేలెను. ఆ రాజు కాలమునందు ప్లాండర్స్ బగ్గండి బ్రిటని గ్వియక్ భాగమును తిప్పి, తిక్కిన దేశ మంతయు సంపూర్ణముగ రాజాధికారమునకు లోబడెను. ఆ కాలమునుండి

నూరేండ్లవఱకు నిగ్గాండునకును ప్రాన్యనకును సంఘాతములు లేక యుద్ధములు జరగుచుండెను. క్రాంతి సాయుధులైన అజిత్ కౌర్లు యుద్ధములందు ప్రాన్య సంఘాతముగ నోడిపోయెను. కాని, యా యోధుని ఫలము చింతలము నిలుగలేదు.

దైవనిష్ఠయందు లలంఘనీయంగాలు. ప్రజలు కష్టపగంపరల పాలై పరితపించునపుడు భగవంతుడు వారి ముఱల నాలకించును. వారి సంక్షోభము సాధనంగాలు కల్పించును. ప్రాన్యదేశము నందు నిరంతరయుద్ధములవలన ప్రజలు ఏడాదవరకులైరి. అధికారము దుర్బలదౌర్జన్యములై యుండెను. వీరులు భీరులుగ మాటిరి. ప్రభువులు సేనాపతిలైరు లైరి. దేశము పట్ల పరానులకుర గల గాఢ మైన యభిమానము నిపును గట్టిన నిపునలై క్రమముగ మండెను. ఆ గాఢ భిమానమును ప్రజ్వరిల్లిన దేశము నద్దలమీకు నూరిన శక్తి యగమము.

ఆ శక్తి జోఆన్ ఆర్మీ ఆర్మీ రూపమున నంతరించిరి. ఆ యంతరి ప్రాన్యదేశపు భిగ్గుదేవల; మాన్తీకవిచ్చిన మధపాన దేవల; సత్సాహగోధున కిజయలక్ష్మి. జోఆన్ రూపమున మంపలముల దొకి దీన కంఠ కుటుంబమున జనించిన; దేశము మును చూచి పరితపించిన; బ్రవశకణముగ వేడిన; దైవప్రసన్నమున నమ్మి విజయపతకమును పైకొని నాయకత్వమును పూనిన; గెండు మానములలో ఆర్మీ ను పట్టణపు ముట్టడిని విడిపించిన; ప్యారసునగము సంక్షోభమునకై పోటుపడినది. ఆ మె యప్రతిమానశ్యానము పరానులను మేలుకొలిపినది. అంగల మైన దేశస్థి యుద్ధయించి ప్రజలను ప్రభులను దేశారాధనమునకై పురికొలిపినది. భీరులు భీరులైరి. ప్రాన్యదేశము స్వాతంత్ర్యమును పడసెను.

విజయలక్ష్మి యైన జోఆన్ గతి విపరీతముగ పరిణమించినది. ఆ భీరురాలు స్వార్థిను ముట్టడియందు బగ్గండియనులచేత చిక్కినది. బగ్గండియను లానె నాంగ్లేయుల కమ్మిరి. ఆంగ్లేయులు కుల్చిత హృదయు లైన పరిగురువుల కప్పగించిరి. మతిగురువు లామె మత భ్రష్ట యని నిర్ణయించి యా భీరాత్ముని నిండు ప్రాణములతో

1481-న సంశ్మరమునందు కార్పించిరి. జోఆన్ ఆర్మీ ఆర్మీ తన బుద్ధిని తనువును ప్రాణములను దేశహితార్థమై సమర్పించి కృతార్థురాలామెను. ఆ భౌతిక సచ్చిత్రము దేశసేవాయత్త మైన విశ్వాసమునకు ధైర్యమునకు త్యాగమునకు ప్రమాణమై లోకములోని సుప్రసిద్ధితిహాసములందు వన్నె కెక్కి యుప్పుచున్నది.

నూరేండ్ల యుద్ధము ముగిసినది. ప్రాన్యన కాంగ్లేయులనుండి ముప్పు తప్పినది. కాని, యంతరికలహముల బాధ తప్పలేదు. ప్రభువులు ప్రజలను వీడించుచుండిరి. రాజులు బెదరించుచుండిరి. పదునొకండువ లూలు దేశము నీ విపత్తునుండి కాపాడ సరుకట్టెను. ఆ రాజు బగ్గండి ప్రావెన్న కాష్టీల్లను భాగముల నాక్రమించుకొనెను. పదునైదవ శతాబ్ద మంతయునందు ఎనిమిదవ శతాబ్దమునకు ప్రవాహములవలన గ్రీటుని నేపిల్లు సక్రమించెను. నేపిల్లు సక్రమణము ప్రాన్యదేశపు దృష్టి ఇటలీదేశమువూరి ప్రగరించుటకు కాణము.

పదునాడవ శతాబ్దము నందు యూరపులో నూరి నయగ మంగధ మైనది లూథను మొదలగు నూరిన మతస్థాపకులు బయలు వెడలిరి. ప్రాటెన్టెంటు మతము స్థాపిత మైనది. పదునారు సదు నేడు శతాబ్దములందు యూరపుభండమున ప్రాటెన్టెంటు క్యాథలిక్ సుతిములకు ప్రబలమైన మేగ్పడెను. ఆ వైము సుహాసం టోధమునకు కారణ మైనది.

ప్రజలు హేయము లగు దండనములకు పాలు నేయబడిరి. దేశములు రక్తప్రవాహములతో నిండినవి. ప్రాన్య క్యాథలిక్ మతమును, ప్రజ్వలనీ ప్రాటెన్టెంటు మతమును నశలంబించినవి. ఇది కూడ నీ యుధయదేశములకును గల కలహకారణములలో నొకటిగ నప్పడవును తలచావినది. అమెరికా దేశమును కొలంబసు కనిపెట్టెను. యూరపు రాజ్యములు ప్రాగ్యాణిజ్యమును చవిచూచెను. ప్రజలయందు వ్యగ్రతాన హభావము విజయ కాంక్ష యంకురించెను. కూరులు, భీరులు, పండితులు, మతభిమానులు, భాషాభిమానులు, దేశభిమానులు, రాజ్యతెల్లజ్జులు యూరపు రాజ్యములందు బయలు వెడలిరి. ఆ సందిగ్ధ సమయమునందు ప్రాన్యదేశము యూరపు రాజ్యములకు నాయకత్వ

మును వహించుటకు తగిన సామర్థ్యము కలిగియుండెను.

పదునారవ శతాబ్ద మారంభమునందు అయిదవ ఛార్లెసు ఆస్ట్రియా స్పెయిను సామ్రాజ్యములకు చక్రవర్తి. ఆయన జగ్గని యందు వ్యాపించుచున్న ప్రాటెస్టెంటు మతమును నాశనము చేయుటకై సమకట్టెను. జ్యూదులు ప్రాన్సుగా జైన రెండవ హెన్రీ సహాయమును కోరిరి. ప్రతిఫలముగ మెట్టు, బౌలు కర్డును పట్టణముల నిచ్చుట కంగీకరించిరి. ఆ పట్టణములందా కాలమున జగ్గముభాష వాడుకలో లేదు. అప్పటినుండియు నేటికిఁజుకును నీ పట్టణములకయ ప్రాన్సు జగ్గనీ దేశములకు యుద్ధములు జరుగుచున్నవి. వర్తమానసంగ్రామమునందీ పట్టణముల పేర్లనుడిగమును వివరముచున్నవి.

పదుమూడవలూయి ప్రాన్సుదేశమును 1626-43వ సంవత్సరములలో పాలించెను. ఆ రాజునకు భాగ్యవశమున రిషిల్యూ అను మంత్రి సత్తముఁడు లభించెను. ఆ మంత్రి జనకరటురడయినను దేశారాధన పరాయణుఁడు; కఠినాత్ముఁడైనను ధృఢప్రవృత్తుఁడు; ఆరాపాసించుఁడైనను స్వార్థారాధన విముఖుఁడు; అధికారాభిమాని యైనను రాజసేవార్థుఁడగుఁడు; క్రూరుఁడైనను కార్యజ్ఞుఁడు. ఆమంత్రిపుంగవుఁడు దుష్టులను గూపుమానెను; మత కలహములను నిలిపెను; కఠిని స్థాపించెను; దేశాదాయమును మోచ్చించెను; మైన్యవలమును స్థాపించెను; రాజ్యాధికారమును బలపఱచెను. రిషిల్యూ నిందాస్తోత్రములను పాటించక నిష్కారభావముతో రెనయవచ్చుకొని దేశారాధనమునకు ధారపోసిన చ.హాపురుషుఁడు.

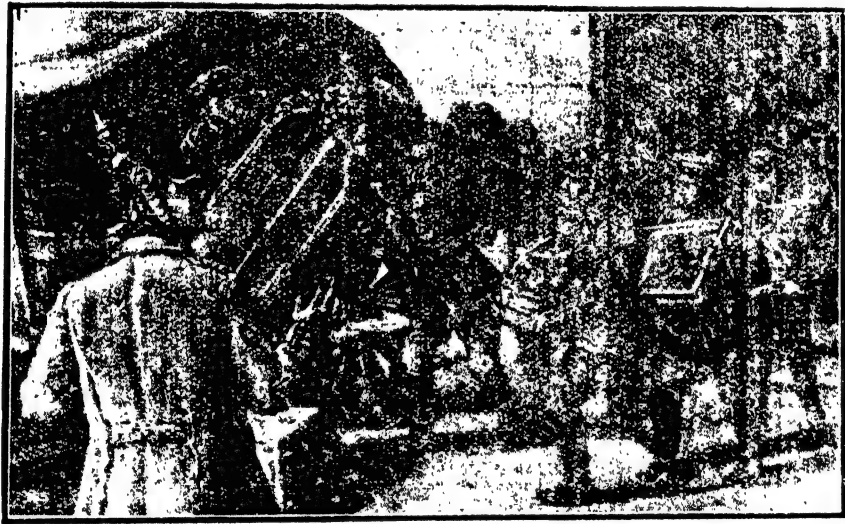
ఆ మంత్రి నాటిన బీజములు వెలిగి పదునాల్గవలూయి కాలమున ఫలవంతము లయినవి. లూయి 1648-1715 సంవత్సరముల నడుమ ప్రాన్సు దేశము ప్రతిమానవైభవముతో నేలెను. ఆయన ప్రాన్సు దేశమునే కాక యూరపుఖండము సంతటినివశపఱచుకొనవలయునని యత్నించెను. యూరపురాజ్యముల నన్నిటిని ప్రతిఘటించి యుద్ధములు చేసెను. రాజు ప్రతిభావంతుఁడు. మంత్రి నిపుణుఁడు. సేనాధిపతులు సమర్థులు. సంపదలు సంపూర్ణములు. అట్టి సందర్భములందు భూపతులకు విజయకాంక్ష సహజము. యుద్ధములకు సామాన్యముగ శ్రేయోభిలాషయు, రాజ్యలాభము, వ్యాపారాభి

వృద్ధియు కారణములు. లూయియొక్క దిగ్విజయారంభమున కీ కారణము లన్నియు గోడ్పడినవి.

వెప్టఫేలియా సంధివలన యూరపురాజ్యముల రూపములు స్థిరపడినవి. ఆస్ట్రియా స్పెయిను సామ్రాజ్యము విభక్తము కావలసిన కాల మానస్సు మొగది. ప్రాన్సుగాజ్యము పెనుగుట కిదేయదను. లూయి రాగ్యైర్ల్రజ్ఞుఁడు, ఆరాపాసించు, సంపన్నుఁడు, బలవంతుఁడు. లూయి తన శక్తిసామర్థ్యములను రాజ్యవ్యాప్తికై పనిచొరికింపవలసివదన. ఆయన నెదుర్కొనఁజాలిన రాజ్యములు లేవు.

ఒకానొక దేశములు లూయి యాక్రమణమునకు వెఱగొంది ప్రతిఘటించిరి. ఆంగ్లేయులు, స్పానులు, బలాండులు, ఆస్ట్రియనులు చేరి ప్రాన్సునకు గొప్పదెగులు చేసిరి. “ప్రబలరాజ్యభంజనము” అను రాజనీతి లూయి రాలమునందు స్థాపితిమై నేటికిని యూరపురాజనీతి నిర్ణయమున కుత్సరించుచున్నది. అనీతి నొక

సయజ్ఞుఁ డట్లు చను తెగ్గోముగ వర్ణించెను. “ఒక బలము గల రక్తిక్కు యగుట సాధ్యము లగునది ముగి తీసికొనఁగలదు విశేష రక్తిక్కులా సాక్షునుదానికిదిక్కుకొండ చేసి యన్నకు క్కలు వందుకొనుట పన్నెడి పన్నున” ప్రబల రాజ్య భంజన నీతి. లూయి కాలము నందు ప్రాన్సు మహోచ్చదేశ సభ్యుని

లెర్లము ప్రాంతవారిచేత బలవంతముగా మూలము మోచుచుట

చినది. రాజ్యస్థానము సాంవర్థ్యమునకు, సాంస్కృతికమునకు, నాగరికమునకు,బలసంపదలకు ప్రమాణముగ నుండెను. కాని, యూరాజన్యని మితిలేని యుద్ధములు దేశాధిపతులకు కారణము లయ్యెను. పన్నులు పెరిగెను. ప్రజలు దరిద్రులైరి. ఆంగ్లేయులు జిబ్రాల్టరు, కనడా, ఇండియాలను వైకొనిరి. ఫ్రెడరికు మహామహుని విజయములవలన జగ్గనిసామ్రాజ్య బీజాంతురములు స్థాపితము లయ్యెను. ప్రాన్సునకు పడమట నింగ్లాండు తూర్పున జ్యూనీ బలవద్విగోధు లేర్పడిరి.

అసంతరము ప్రాన్సుదేశమును పదునైదవ లూయి 1715-1774 సంవత్సరములనడుమ పాలించెను. ఆ రాజసమర్థుఁడు, భోగపరాయణుఁడు, విషయలోలుఁడు, వివేకశూన్యుఁడు. వాల్తేరు డిడరెటు రూసో మొదలగు విజ్ఞులు రానున్న రాజ్యవిప్లవమును తెలియఁబల్కిరి. అవినీతుఁడైన రాజు తన తరము గడచు నని యానందించెను. కాపెటు రాజులు చేసిన యుపకృతులను ప్రజలు మఱచిరి.

అపకృతులకై పదునారవ లాయి భార్యపుత్రసమేతముగ బలి చేయబడెను.

పదునారవ లాయితో ప్రాన్సునందు రాజుల రాజ్యము తుదముట్టినది. ప్రజల పాలన మారంభమైనది. కాపెటుల కాలము నందు ప్రజల పని పాటూపడుట, పండించుట, పన్నులను చెల్లించుట; రాజుల పని యుద్ధము చేయుట, వ్యయము చేయుట, సుఖపడుట. రాజు శాసకుడు, నిర్వాహకుడు, దండధరుడు; ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యము లేదు, ప్రాతినిధ్యము లేదు, అధికారము లేదు. ఆదాయ వ్యయములను నిర్ణయించుటకును, నిరూపించుటకును, పరిశీలించుటకును ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యము లేదు. ప్రజలు తిరుగుబాటు చేసిరి. రాజ్యవిప్లవ మేర్పడెను. దేశము హత్యలకును దౌర్జన్యముకును నిల యాయుగ నుండెను. ఆ నూప ల్నిరయమునందు నెపోలి యను రాజ్యాంగమునందు ప్రవేశించెను.

నెపోలియను హూరా గ్రేనరుడై రాజ్యమునకు నూ నిపుడుండ; ముద్దుపూసా ములను స్థాపించుటయందు ఆసక్తియుండ; నహంబున ప్రజాతంత్రము ప్రవేశించెను. ప్రజాతంత్రము ప్రవేశించెను. రాజనీతియుండ; అత్యాచారముండ; లోకకం టుకండ. ఆ హూరా ఉప్ర తిమాన మైన పోలవము తో యూరపు రాజ్యముల నోడించి గళలరాజ్యములందును గలక్షోభము పుట్టించెను. ప్రజలు పాలకులు క్షీణావహించి పుట్టెరి. ఎపు డెరాజ్యమునందు జయపతా

కమును స్థాపించునో తెలియకుండెను. ఇటలీ, స్పెయిను, జర్మనీ, ఆస్ట్రీయా, రుష్యా రాజుల నోడించి తనవారికి కొన్ని రాజ్య ములందు పట్టము గట్టెను. రాజ్యాంగములందు సేనాధ్యక్షుడుగ చేరి ప్రాన్సుదేశమునకు చక్రవర్తి కాఁజాలెను. ఆతకు హద్దులేదు. నెపో లియనునకు సంతృప్తి కలుగలేదు. తన యాధిపత్యముక్రింద యూరపు ఖండమునందు రోమక సామ్రాజ్యమునలె మహాసామ్రాజ్యమును స్థాపింప నెంచెను. ఆరియాఖండమును జయింప సమకట్టెను. ఆకా పికాచమునకు లొంగనివా రెవరు?

యూరపు రాజ్యములు మేల్కొనినవి. క్రొవ్యమును గను నించినది. ప్రబలరాజ్యభంజననీతి నవలంబించినది. ఇంగ్లాండు నాయకత్వము వహించెను. నెపోలియను, జర్మనులు వర్తమాన

సంగ్రామమునందు వర్తించుచున్న రీతిని, ఆంగ్లవ్యాపారబహిష్కార మును ప్రకటించెను. ఆ నీతివలన పరాసుల వ్యాపారము పడి పోయినది. యూరపు రాజ్యములకు నష్టము గలిగినది. ఆంగ్ల యుల వ్యాపారమునకు భంగము కలుగలేదు. ఫ్రెంచి ప్రజలకు సయితము నెపోలియనుపట్ల ననూయ గలిగినది. నెపోలియను రాజ్యభారమును పరిత్యజించెను. ఎల్బాద్వీపమునందు నివసించుట కంగీకరించెను. లోభోపహాతుడై తిరిగి రాజ్యభారమును పూని నపుడు 1815వ సంవత్సరమునందు సముక్తరాజ్యబలముచే వాట ద్దుశద్ధ నోడింపబడెను. ద్వీపాంతరవాసిగ చేయబడి నెయింటు హెలీనాయం దుంచబడెను.

పల్లెకులమున జన్మించి జగదేక వీరుడై చక్రవర్తియై నెయింటు

హెలీనాయం దు బలా త్కృత ప్రవాసియై సామాన్యమానవునివలె కాలధర్మ ము నొందిన నెపోలియను చక్రవర్తి భౌతికసంబంధలయస్థి గలను చాటుచున్నది.

తిరిగి ప్రాన్సునందు రాజుల పాలనము స్థాపింపబడినది. కాని రాజుల బలము నొగ్గి ప్రజాతంత్రము స్థాపింప మైనది. రాజుల పాలనము చిరకాలము నిలవ లేదు. 1830-1848 సంవత్సరములందు పరివర్తనము లేర్పడి ప్రజాసత్తాక పాలనము స్థాపితమైంది. సురల 1851-సం.నందు రాజాధికారము స్థాపితమైనది. లాయి నెపోలియను రాజ్యము నేలెను. ఆ రాజునకు నెపోలి

యనునకు గల సామగ్గ్యము లేదు కాని, ఆత మాత్రము గలదు. ప్రాన్సుదేశమున కన్ని దేశములందును మానభంగము గలిగెను.

ఆసమయమునందు స్పెయిను దేశమునకు రాజు గావలసియుండెను. జర్మనులు తమ రాచకొమరుని నియమింప సమకట్టిరి. పరాసులు సమ్మతించలేదు. జర్మని ఇప్పటివలె నెప్పుడును యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నుండెను. జర్మనీ ప్రాన్సులకు యుద్ధము పాసంగెను. మూడు మాసములలో ప్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడింపబడెను. ప్రాన్సు దేశము ఆల్పెసుమండలమును, లూరయిననునందు కొంత భాగమును, 320,00,00,000రూప్యములను జర్మనులకు సమర్పించి సంతిచేసి కొనెను.

1870-వ సం.నందు తిరిగి ప్రజాసత్తాక పాలనము స్థాపింప

బడెను. అప్పటినుండినేటివఱ కాపాలనముక్రిందనే ప్రాన్సు దేశమున్నది. ప్రజాస్వామ్యము వ్యాపించి, జాతీయాభిమానము ప్రబలి, ఫ్రెంచి సామ్రాజ్యము వర్ధిల్లి ప్రఖ్యాతమైన సామ్రాజ్యములలో నొకటిగ పరిగణింపబడుచున్నది.

జర్మనీ దేశమునకును ప్రాన్సు దేశమునకును బలకత్తరమైన కైర మేగ్నడినది. యుద్ధానంతరము జర్మను లూపించినట్లు ప్రాన్సు దేశము చెడలేదు. ప్రాన్సు కోలుకొనకమునుపే దానిని నిస్సహాయస్థితికి పాలునేయవలయు నని జర్మనులు తలచెట్టిది. కాని వారి సంకల్పము ఫలించలేదు. జర్మనుల యధృష్టాహములను చూచి పరాములు భయకంపితు లైరి. ఆండ్లములకును పరాములకును చిరకాలాగ్నతలైన సహజశత్రుత్వము గలదు. ఆండ్లములకును జర్మనులకును చిరకాలసంకర్ధితం లైన సహజమిత్రత్వము గలదు. ఈ రెండు మానవులుండి తప్పిండుకొనుటకు ప్రాన్సు రుష్యా రాజ్యములకు సంధి యేర్పడినది. జర్మని ప్రాన్సు రుష్యాదేశముల నమను నున్నది. ఈ సంధికి ప్రతిహతముగ జర్మని, ఆస్ట్రీయా, ఇటలీ రాజ్యముల కొక యొడంబడిక జరిగినది. ఏడవ యుద్వర్ధకాలమునం దింగ్లాండు ప్రాన్సుల కొక సంధి యేర్పడినది. వై సంఘటనల నొక పక్షమున జర్మనీ ఆస్ట్రీయా ఇటలీలును చెండవ పక్షమున ప్రాన్సు రుష్యా ఇంగ్లాండులును చేరినవి. వర్తమాన మహాసంగ్రామమునం దీపక్షముల బలాబలములు తేలవలసియున్నవి. ఇటలీదేశము మిత్రపక్షంలో

చేరి జర్మనులకు శత్రు వైనది.

ప్రాన్సుదేశచరిత్రము నిరంతరశాధికారముతోను, మత కలహములతోను, సామంతుల దౌర్జన్యముతోను నాగంధ మైనది. రాజులు పవ్వకత్తలై యేరిరి. రాజ్యపరివర్తన మేగ్నడి ప్రజాస్వామికపాలనము స్థాపింపబడినది. మానవుల నధికారదాన్యమునండియు, ఆచార

ప్రాన్సుదేశమున సంపాదముగా నంది యుద్ధమునకు సమకమై పోవుట

దాన్యమునండియు, మనోదాన్యమునండియు నక్షీంచిన ప్రాన్సు దేశ సరిగ్దనమే. సరాసు లుత్సాహంపన్నులు, స్నేహపాత్రులు, నదయహృదయులు, స్వాతిశ్రేష్ఠప్రియులు. వారి దేశభక్తి జాతీయాభిమానము ధామాపాత్రములు. ప్రాన్సుదేశము చిరకాలకు నాగరికమునకు నన్నే రక్షింపగ. ఆ సహజమిత్ర నాగరికము లో కా ఫిక్చరికి కలకముగ నుండరా?

ప్రాన్సుదేశ విస్తీర్ణము 2,07,170 చదరపు మైళ్ళు; జనసంఖ్య 4,00,00,000; మాదన నగరు ప్రభులకు కన్యక సాయము లేద నాధాము; సంవత్సరాదాయము 19,00,00,000; కన్యకము కలకన్యకమునకు 19,00,00,000; సాలనము ప్రజాసత్తాకము; విస్తీర్ణభూమి 300; పజాప్రతినిధి సభయందలి సభ్యులు 80; రాజ్యపాలకుడు ప్రజానిర్దేశుడు; వైశ్యులము అన్ని తరగతులు చేరి 24,00,000; నాకాబలము అన్ని తరగతులు కలిసి 160; అధినివేశముల విస్తీర్ణము 51,59,230 చదరపుమైళ్ళు; జనసంఖ్య 5,47,30,039.

తే. “గురుసుతుం డీగై రణము దుర్భరము కాంగ”
సంచు ధర్మజుఁ డొకపరి యన్యతవాక్కుఁ
బలికినందున దుఃఖరూపమునఁ దాను
దురితమును బొందఁడే తొలుదొల్త మనస!

జెల్లియము దేశ చరిత్రము

దేశ చరిత్రములు దుర్బోధ్యములు. కొన్ని దేశములు కష్టపఠం

పఠనమునకు లభించినవి. కొన్ని దేశములు అచ్యుతములగు నధిష్ఠితులు. కాలాంతరమునందు గొప్పవిశేష పోయి నీచవిశేష కలుగును. కొన్ని సమయములందు దేశములకు గుర్తించుటకు వీలులేదు. దుర్బోధ్యములగును. కొన్ని దేశములకు మాత్రమే గుర్తించుటకు వీలు. అన్నియును భౌతిక గుణసామ్రాజ్యములు నగునట్లును మాత్రమే మెక. పృథ్వీపాలము నిట్టి మార్పు లనంతములు జరిగియున్నవి. మార్పులకు కారణములను నిర్ణయించుట సాధ్యము గాదు. ఆస్తిరులు దైవసాక్షిగా పని పని చెట్టుకొనవచ్చును. కర్మకాగులు కర్మఫల మని యూహించు వచ్చును. ఇది కావ్య కావ్య అంశములను నిర్ణయించుట యసాధ్యము.

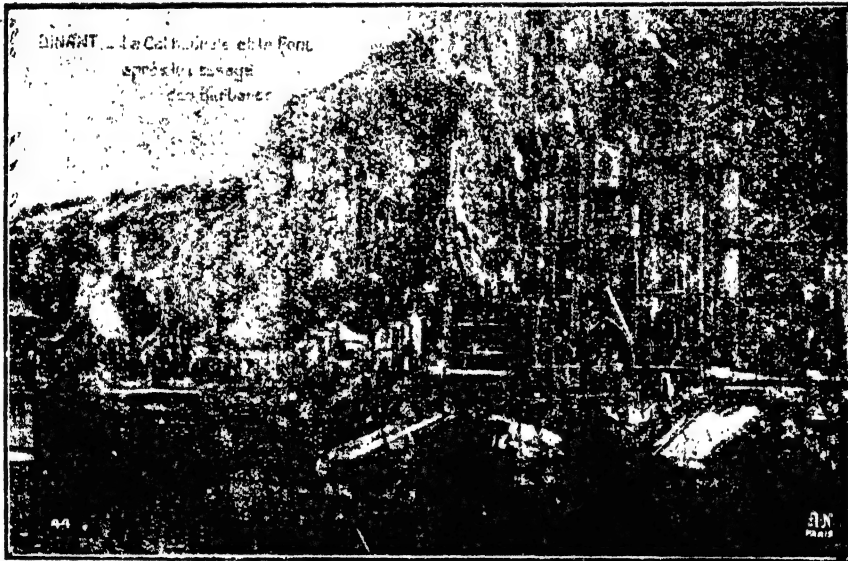
జెల్లియము దేశము కష్టపఠనమునకు లభించినది. కాని ఇందును నిర్ణయించుట సాధ్యము గాదు. ఆ దేశము దేశమునకు గొప్ప పౌరుషము లున్నది. అదే పౌరుషములు కష్టపఠనమునకు లభించినది. ఇందును జరిగియున్న యుద్ధమునందు జయము పాలి పూర్వము

స్వయము దేశములు పరాక్రములు ఆంగ్లేయులు జెల్లియమును తమ పూర్వయుద్ధములకు గంగులముగ చేసి దేశమును కష్టపఠనమునకు పాలుచేసిరి. ఆ యుద్ధములందు జెల్లియము స్వేచ్ఛకు చేరినది. ఇప్పుడు నిర్బంధముగ చేరగలసివచ్చినది. జెల్లియము పరులను యగ చాట్లను తలచినపుడు కఠినహృదయుడైనను తీవ్రమైన పరాక్రము కలుగకమానదు.

దేశము పరుల గూఢ్రకరణమునందున్నది. పట్టణములు పూర్వము. పంటచేలు కందకములుగ మాత్రమే. ఇండ్లు పశురాను శ్రీతి నొందినవి. కుటుంబములు నశించినవి. స్త్రీలు పురుషులు కిడ్డలు ప్రాసాదములకు గుఱియైరి. పురుషులు నిర్బంధసేవకావ్యతి యందు నియోగింపబడిరి. స్త్రీలు చెఱువెట్టబడిరి. కిడ్డలు చంపబడిరి. ఆలుమగలకు తల్లిపిల్లలకు ఎవరూ కేర్పడినది. సౌఖ్యక

గంబు లైన గృహములు దుఖఃఖిలయందులై పరదైవ్యంబులకు వాస స్థలంబు లైనవి. గాఢరతుండును విశేషవాసమును కైకొనినది. ప్రేమలకు లైన ప్రజలు భిక్షాటనము చేయుచున్నారు. జెల్లియము దేశ మావర్షరంహలకు సా లైనది.

ఇట్లాపదల సా లగుటకు జెల్లియము చేసిన యపరాధము నిర్ధారణచేయుట సాధ్యమా? ప్రాగ్భయునందు విశ్వాసము గలహిందువులు జెల్లియము కష్టములు పూర్వార్థికకర్మఫలము లని నమ్ముదురు. విశ్వాసపరులైనవారములు కష్టపఠనమును కష్టపఠనము చేయుచున్నారని వచ్చును. కాని జెల్లియము దేశ చరిత్రమును చదివి చదువులు పఠ

జెల్లియము నిర్మించిన దేవాలయములలోని పునర్నిర్మిత భాగము

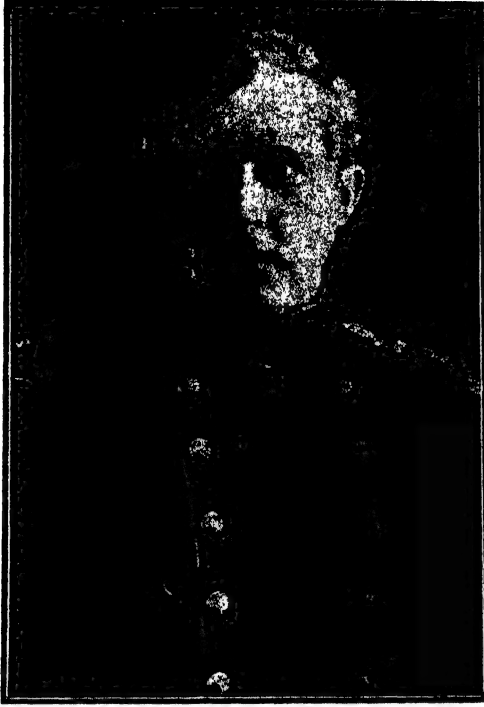
తార్కరణమును నిర్ణయింపకలసియున్నది. జెల్లియము 1831 న సంవత్సరము నందు ప్రత్యేక గొప్పయిన నిర్మించుటకు దేశము ఆంగ్లేయుల దేశ చరిత్రము చాలెందు దేశచరిత్రము నందు వివరించుచున్నది. నెదర్లాండుల దేశము నందు చాలెందు జెల్లియము చేయుచున్నది. నెదర్లాండుల దేశచరిత్రము చాలియను సీజరు దిగ్విజయముల

లో వాంధ పగుచున్నది. భూమి పల్లము గాన దేశమున కా మేరు వచ్చినది. దేశమునకు దక్షిణమునందు ప్రాస్థు, తూర్పున జరిగి, పడమట నుత్తరమునందు గలవు. దేశము సముద్రజలప్రళయమున కనుకూలముగ నుండెను. కాని ప్రజల పక్షత్రయమున దేశ మా యాపద నుండి గోపించబడినది.

సీజరు కాలమునందు నెదర్లాండులలో జగ్గులు కల్లులు నివసించుచుండిరి. ఉత్తరమునందు స్వాతంత్ర్యప్రియు లైన శ్రీజయను లుండిరి. “లోకము నిలిచి యుండు నంతకు గాలి వీచుచుండు నంతకు శ్రీజయనులు స్వేచ్ఛను గలిగియుందురు” అను లోకోక్తి వారయందు పరిపాటిగ నుండెను. వారికి దక్షిణమునందు బలవీరులు అను టూట్రును జాలివా రుండిరి. వారును స్వేచ్ఛాప్రియులు. శ్రీజయను బలవీరుల సంయోగమునకు దచ్చిజాలి

THE KING OF BELGIUM

కెల్లియము రాజు

THE QUEEN OF BELGIUM

కెల్లియము రాణి

THE HERO OF THE ARMoured MOTOR CAR LIEU. HENKART IN HIS CAR

కెఫ్ టి నెంటు హెన్ కార్టు ఫిగంగులతో సమర్థబడిన తన మోటరుబండి ప్రతియుదయమెక్కి జ్వ్రమ అశ్వపైనికులగు ఉల్టానులకు వెతతమ మొత్తముమీద 70 మందిని చంపెను. అయిదుగురిని ఖయిదీలుగ జేసెను. 7 మందికి గాయములు కలిగించెను. జర్మను లీ మోటరుకారు సమర్థుడన్న పుష్కడు భయకంపితులగుచుండిరి.

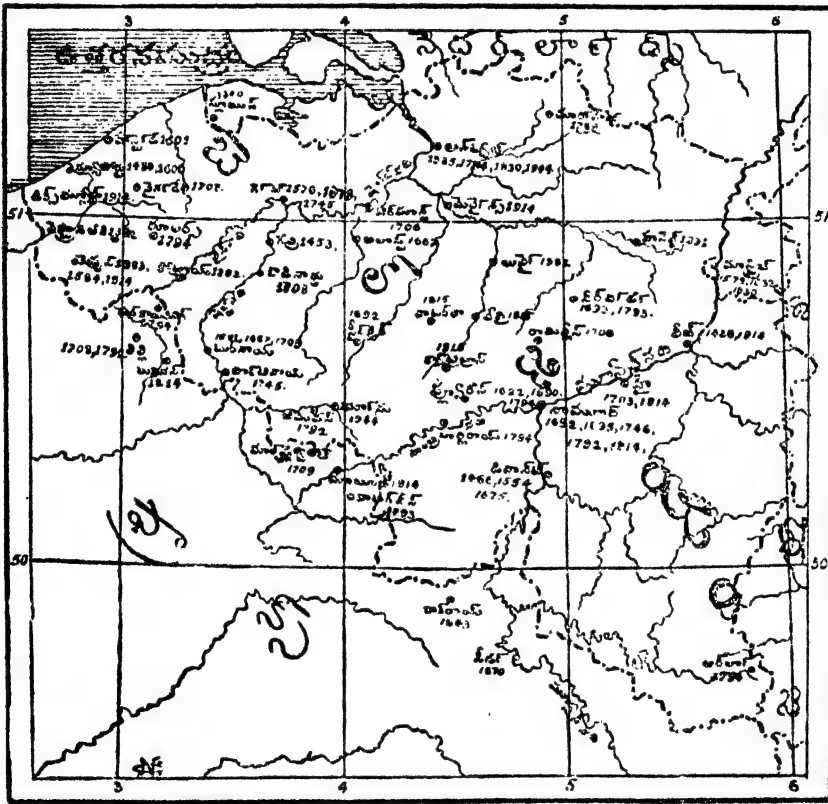
BELGIAN REFUGEES IN LONDON

అండెనులోని ఆర్థర్ టో ప్రవాసులగు బ్రిటిషులు. బర్మింగ్హామ్ : కూరకృత్యములవలన నిష్టి వారు - 60 లక్షలమంది అన్నములే ఆహారముచున్నారు.
 వీరిని ఆమెరికావారును, ఇంగ్లీషువారును జాలకాగము రక్షించుచున్నారు.

యేర్పడి రోమక సామ్రాజ్యమునకు పరమమిత్రములుగ నుండెను. సీజరు బలేవియా దేశమును గతుక దేశముగ నియోగించెను. దక్షిణాఫ్రికా నివాసస్థులైన బోయర్లు బలేవియనుల సంతతివారే. కాననే వారలకు కూడ స్వేచ్ఛాప్రియత్వమును శౌర్యసాహసములును నలవడినవి. దక్షిణభాగమునందు నివసించెడి ప్రజలు కెల్టజాతికి చేరియుండిరి. వారును డ్రెంచిదేశస్థులును నొకతెగకు చెందియుండిరి. స్థాంతులకు కెల్టలకు బలేవియనులకు కలిగిన సంబంధభాంధవ్యమునలన వలూనులను జాతివా రేర్పడిరి. వారు 27,83,919 వంది కలరు; డ్రెంచి భాషకు సంబంధించిన భాషను వాడుదురు. మిగిలిన ప్రజలు 46,79,865 మంది ప్లేయింగ్సు అనబడుదురు. వారు జ్యూజ భాషకు సంబంధించిన భాషను వాడుదురు. దేశమునందు రెండు భాషలు వాడుకయందున్నను రాజకీయస్యవహారములందు డ్రెంచిభాషయొక్కటేయే నాడఁబడుచున్నది. దేశము భాషభేదమును గల్గియున్నను రోమను క్యాథలిక్ మతపాఠముచే దృఢముగ బంధించఁబడినది. భూమిలమందు మానవార్జితమైన దేశ మెద్దియైనఁ గలదేని యది నెదిగ్గాండు దేశము. జరుదగ్గివలెడ చ్చివారు సముద్రమునుండి దేశమును నిలువఁజెట్టిసాగరాక్రమణమునుండి కాపాడఁజేర్చి పరాక్రమణమునుండి కూడ కాపాడుటకై పాటుపడుచు నచ్చిరి.

దేశాభ్యుదయమునకు సహజస్థితియు ఎడతెగని యుద్ధములును ప్రతికూలములైనను, దెబ్బయనులు నుంచి స్థితిని చెందుట యాశ్చర్యజనకము. ప్రజల పాటుపడు స్వభావమును, పొదుపరితనమును, నేగ్పరితనమును, యుద్ధసమయములందు సయితము దేశముయొక్క గుణస్థితికి శాఁణములు. సహజసంపదలు గల దేశములందు మాంధ్యమును తద్వ్యతిరక్తములైన దేశములందు చుటువఁదినమును ప్రజలకు సహజముగ కలుగుచున్నవి. ఈ పరిస్థితియే హిందువుల యలసత్వమునకును పాశ్చాత్యుల నిరంతరపరిశ్రమపరాయణతకును కారణము. ఈస్థిథాంతము నెదగ్గాండు దేశస్థులపట్ల సంపూర్ణముగ చెల్లఁబడి యగుచున్నది.

దేశాభ్యుదయమునకు సహజస్థితియు ఎడతెగని యుద్ధములును ప్రతికూలములైనను, దెబ్బయనులు నుంచి స్థితిని చెందుట యాశ్చర్యజనకము. ప్రజల పాటుపడు స్వభావమును, పొదుపరితనమును, నేగ్పరితనమును, యుద్ధసమయములందు సయితము దేశముయొక్క గుణస్థితికి శాఁణములు. సహజసంపదలు గల దేశములందు మాంధ్యమును తద్వ్యతిరక్తములైన దేశములందు చుటువఁదినమును ప్రజలకు సహజముగ కలుగుచున్నవి. ఈ పరిస్థితియే హిందువుల యలసత్వమునకును పాశ్చాత్యుల నిరంతరపరిశ్రమపరాయణతకును కారణము. ఈస్థిథాంతము నెదగ్గాండు దేశస్థులపట్ల సంపూర్ణముగ చెల్లఁబడి యగుచున్నది.

అయిదవ శతాబ్దమునందు రోమక సామ్రాజ్యము విచ్ఛిన్నమైనపుడు, నెదగ్గాండులలోని దక్షిణభాగము స్థాంతులవగ మైనది. కాని క్రిజియనులు మాత్రము స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుకొనిరి. ఛార్లమేను దేశము నంతటని జయించి తన సామ్రాజ్యమునందు చేర్చెను. వాని యనంతరము దేశమునందు స్వతంత్రరాజు లనేకులేర్పడిరి. సదన శతాబ్దమునందు పగాసుల సాయంతాధికారము పోయి జ్యూసుల సాయంతాధికారము స్థాపింపఁబడెను. పేరెనకు దేశము పరివ్రజింపఁబడసామ్రాజ్యాంతర్యాగ మొనఁగెను, క్రియకు స్వతంత్రులైన ప్రభువులచేరిన మతాధిపతులచేరిన సామంతులవడు మండెను. నంద్రెండవ శతాబ్దమునందు దేశము ప్రధానాధికారసూత్రమై స్వతంత్రులైన ప్రభువులవశమునందుండెను. ప్రభువు లొండొరులతో కలహించుచు నేశనంతోభమునకు లోకంబులైరి.

ప్రసిద్ధ సామ్రాజు హోను రెండవ నన్నులను చెల్లి ముచులకు లుగలన భుగములకు కొంత లేవండెను. ప్రభువులు స్వలాభభోగ్యములకై ప్రజల ప్రశంసాభిలాషను పోషిచుచుండిరి. ప్రజలు ప్రభువుల యశసరమును గ్రహించి సహాయము చేయుచు స్వాంత్ర్యములను పడయుచుండిరి.

ఇట్టి సరిదిద్దములందు నాగొరప్రాంతసిద్ధియును స్వతంత్రపరిపాలనంబును గలిగిన పట్టణములు విజృంభించుటకు కారణము లేర్పడినవి. పట్టణములలోని ధనవంతులైన వర్తకులు నాగొరప్రభుత్వాధికారమును గలిగియుండిరి. ప్రజలవృత్తికణములను స్థాపించి స్వాంత్ర్యమును పొందుచుండిరి. స్వాంత్ర్యప్రియులైన వర్తకులును ప్రజలును చేత ప్రభువులనుండి స్వాంత్ర్యములను పడయుచు, స్వపరిపాలనంబునకు నిలయఁబులుగ పట్టణములను చేయఁగలిగిరి. స్వతంత్రపట్టణములు నేనల నాయత్తెలుమటకును సంఘము చేసికొనుటకును రాజులకుఁ గల సర్వాధికారములను గలిగియుండెను. నంద్రెండవ శతాబ్దము ముగియకమునుపే ఫెంటు, బ్రూజెసు, ఆగ్రాసు, అంట్యెర్పు, బ్రుస్సెల్సు, కాలేయెక మొదలగు నలునది పట్టణములు స్వతంత్రపాలనంబును గలిగియుండెను.

ప్రసిద్ధ సామ్రాజు హోను రెండవ నన్నులను చెల్లి ముచులకు లుగలన భుగములకు కొంత లేవండెను. ప్రభువులు స్వలాభభోగ్యములకై ప్రజల ప్రశంసాభిలాషను పోషిచుచుండిరి. ప్రజలు ప్రభువుల యశసరమును గ్రహించి సహాయము చేయుచు స్వాంత్ర్యములను పడయుచుండిరి.

అర్రెవెన్యూ డివిజన్ పాత ప్రముఖుల చరిత్రవలన పాత శ్రేణుల ప్రతిభ క్షయము కాగలదు. అర్రెవెన్యూ డివిజన్ పురవాసి, ఆ పురమున కధిపతి, సేనాధ్యక్షుడు; అంగరాయుడు మిత్రుడు; ఎవ్వర్లు పక్షమున నే జేర్చు పరాసుగో యుద్ధము చేసిన పురుషశ్రేష్ఠుడు. అట్టి ప్రతి భావమునూ కూడ ప్రజాభిప్రాయములను పాటించవలెనని జలవన్మతము వాడుకయైనది.

జూనియరు యుక్త యుక్తములకు లక్ష రూపకై పన్నును ధాన్యమున నాయకులను కడయించుట లోకి విద్యమునందు విద్యుదుద్ధరి.

ప్రాంతస్థానము సామ్రాజ్యమున పడనిది. పురములు కలగలియున్న వానికి వైద్యభాగముండెను గాని మిత్రస్వము లేకుండెను. ప్రతిభాముగం దుగల కృత్రిమము లను మిత్రస్వము లేక క్రమస్వము ప్రబలెను. ఆ పట్టణములు, మిత్రస్వము గలిగి మెలగడయడల, పట్టియము చేత చరిత్రము మాటియుండును.

పట్టణములు ప్రభువుల యధికమును నిగోధింపలేక పోయినవి. పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు యూరప్ ధాన్యములో స్వతంత్ర సామంతుల పాలన మంతరించి నిగంతుక రాజపరిపాలనము స్థాపితమైనది. పదునైదవ శతాబ్ద మారంభమున స్థాపనకు బగ్గండియను వంశజు లేటిక లైరి. బగ్గండియను రాజులు చిత్రకళలను పోషించి చిత్రకళాకళలమున వృద్ధిచేసిరి. కాని పౌరులు బగ్గండియను పరి

పాలనమును సులభముగ నంగీకరింపలేదు. ఆ రాజుల పరిపాలనమును నిరోధించిన ఘెంటు రా జాగ్రహమునకు గుఱియయ్యెను.

బగ్గండియను రాజుమారి మేరీ యను వాని 1477-వ సంవత్సరమునందు మేక్సిమిలియనును నెడ్లీనూ డెను, ఆయన పిమ్మట జర్మను చక్రవర్తి యైనందున నెడ్లీగొంతు జేశము హాఫ్సుబర్గ్ వంశమునకు చేరెను. ఆయన నును

బర్మింగ్హామందు విద్యుదుద్ధరి రాజుల నిగంతుక రాజుల నిగంతుక

బర్మింగ్హామందు విద్యుదుద్ధరి రాజుల నిగంతుక

చేరెను. ఆయన నును గలదు అయిదవ చాక్లెసు. వాని కాలము నందు దేశములో మత కలహములు పుట్టెను. అప్పటికి దేశమునందు కాల్షియసు మతము స్థాపించబడినది. ఆ యిదవ చాక్లెసు కాల్షియసు మతమునకు శత్రువు, ద్రావ్యావేత్త గలవాడె. ఆయన ఘెంటు పౌరులను సామ్యుకై హాధలపాలు చేసెను. పౌరుల మెడల కురిత్రాళ్లు తగిలించి పాదాక్రాంతులను చేసి హేళనముచేసి వంచించెను. పట్టణస్వాంత్ర్యమునకు సమములను కద్దుచేసెను. పౌరులను చంపించెను. ఈ హేయకృత్యములతో దిగవొందిక విరళములుగ ప్రజాస్వాంత్ర్యమునకు చిహ్నముగను పశ్చిముగను సంభావించబడుచున్న వెడ్లీ ఘంటును నూడెడి యించి వారిచేతుల

లో పగులగొట్టించెను. అంతయు పూర్తియైనపుడు ప్రజలను మన్నించెను.

పిమ్మట రెండవ ఫిలిపు రా జాయెను. ఆయన నెడ్లీగొంతు దేశమును స్పెయిను దేశముగ మార్చునకుకలెను. ఇందు దేశములందు మతములు చేతు, భాషలు చేతు, జాతులు చేతు, సాంప్రదాయ

ములు చేయు. కాని సంకల్పసిద్ధికై సామాన్యసాధనము లనుపయోగము లైనపుడు ఘోరసాధనముల నుపయోగింప సమకట్టెను. ప్రజలు క్రూరహింసలకు పాలు సేయబడిరి. ఆ కాలమునందు యూరపులో వాడుకయందుండిన భయంకరాస్వేషణము నెవ్వలొందు దేశమునందు వాడుకలోనికి చేరబడెను. ఆ పద్ధతిని వాడుకయందు నెట్టి ప్రజల పౌరుషస్వాత్మ్యములను పాడు సేయుటకు క్రూరాత్ముడైన యాల్యాప్రభువు నియమింపబడెను. అపుడు దేశము వర్ణమానసం గానుకయునులే కష్టపరంపరల కాలవాలం బాయెను. దౌర్జన్యమువలన ప్రజలు రోషపాపే శులై గాజాధికారమును ధిక్కరించిరి. ఆల్పాప్రభువును తిరస్కరింపఁజాలిన దేశభక్తులు బయలుదేరి దచ్చిరవర్జితుల స్థాపించిరి. ఎగ్మాంటు హోను ప్రభువులు నెవ్వలొందు దేశమును, పిలియమ్ ఆరంబి ప్రభువు స్పెయిను దురాగతము నుండి న్యదేశమును తీరించి శాశ్వత తీర్తిని గడించెను.

పదనైవక శతాబ్దమునందు స్పెయిను దేశమువలన సామ్రాజ్యము స్థాపించెను. కాని మతాభిమానమును ధనలోభమును అధికారలోభమును సామ్రాజ్యవివాశనమునకు కారణము లయ్యెను. ఇండియనులను నోలొందులను ధనాశపరత్వముచేరిన మతాదేశముచేరిన స్పెయినువారు హింసించిరి. ఆ క్రూరహింసలకు ప్రతిఫలము యనునటు 1588-వ సంవత్సరమునందు స్పెయిను దేశపు నౌకాబల మాంగ్లేసు నౌకాబలముచే నొడింపబడెను. స్పెయిను సామ్రాజ్యము ఊగింప నారంభించెను.

దేశము దీనదశయందున్నపుడు స్వాధికార్యగులైన దేశభిమానులనెరించి ప్రజలయందైకమత్యమును స్థాపించి దేశోద్ధరణమును చేసిరిని సుప్రసిద్ధిచోదములన్ని దేశముల చరిత్రలందును గాననగును. క్రైరామకృష్ణాదులు శివాజి కృష్ణదేవరాయాదులు పూర్వ

లగుట కిదియొగదా కారణము. హాలండు దేశచరిత్రమునందు విలియమ్ ఆరెంజి చరిత్రము సంస్కర్తయై మైనది. విలియము ప్రజాసత్తాక పాలనమును స్థాపించెను. కాని, యంతఃకలహములవలన నది సుస్థిరము గాలేదు.

రెండవశతాబ్దపు కూడు లైన ఇస్పెల్లెరతును ఆస్ట్రియా రాకొమారుడైన ఆల్బర్టుకును 1594-వ సం. నందు వివాహము జగెను. శిలుపు బెల్జియమును లెనహాతునకు హాణముగ నిచ్చెను. ఆ గాజవంతుల కాలమునందు బెల్జియము శాంతిప్రదమై యుండెను. హాంకి సంకల్పి లేనందున బెల్జియము తిరిగి స్పెయినునకు సంక్రమించెను. తదనంతరము నూరేండ్లవఱకును ఫ్రాన్సు స్పెయిను హాలండు దేశములను పొసంగిన యుద్ధములందు బెల్జియము గంగస్థలముగ నుండెను. సర్వస్వ దేశమైక బెల్జియమున కప్పటి దురదృష్టము కాలమునందును గలిగెను.

జాతివాంఛ్యముగల హాలెండునకును బెల్జియమునకును శత్రుత్వ మేర్పడెను. దచ్చివారు బెల్జియము వపులను బంధించిరి. వ్యాపారమును నాశనము చేసిరి. పదునెనిమిదవ శతాబ్దమునందు బెల్జియము మరల ఆస్ట్రియానుల పాలయెను. దేశ

ము 1744-1792 సంవత్సరములలో శాంతిభూయస్యమై వర్ధిల్లెను. మేరియా థెరీజా కాలమునందు దేశములో విద్యాలయములు స్థాపింపబడి, దేశ సాధిగృహి చెందెను. కాని, తోసెపు నిరంకుశాధికారాధిమానము వలన ప్రజలు తిరుగుబాటుచేసి 1790-వ సంవత్సరమునందు సంయుక్త బెల్జియమురాజ్యమును స్థాపించిరి. కాని 1792-వ సంవత్సరమునందు సెపోలియను దిగ్విజయమువలన బెల్జియము ఫ్రాన్సుదేశమునందు చేర్పబడెను. సెపోలియను 1815-వ సంవత్సరమునందు పరాజితుడైనపుడు హాలెండు బెల్జియములను విలియము ఫ్రెడెరిక్ పాలించెను. కాని యుధయదేశములకును మిత్రత్వము కలుగలేదు. మతభేద

మును సాంప్రదాయ భేదమును స్థిరపడినవి. రాజునకు దచ్చిపక్షపాత మధికము.

1830-వ సంవత్సరమునందు రాజ్యపరివర్తన మేగ్గుడెను. లియొపాట్ట 1831-వ సంవత్సరమునందు బెల్లియమునకు రాజుగ నెన్నుకొనబడినది. ఆ యేర్పాటును 1831-వ సంవత్సరమునందు జరిగిన లండనుసంధి స్థిరపఱచెను. ఆ సంధికి ప్రాన్సు గ్రేటుబ్రిటను ఆస్ట్రీయా ప్రష్యా రుష్యా యొడంబడినవి. ఆ సంధివలన బెల్లియము తటస్థమైనప్పటికల త్రరాజ్యముగ నుండవలయునని నిర్ధారణచేయబడినది. ఆ యొడంబడికవలన బెల్లియము రాజ్యము పరదేశాక్రమణమును చేయఁజనదు; సంధి నొడఁగూర్చిన యెదురాజ్యములును బెల్లియము స్వాతంత్ర్యమును కాపాడవలయును; బెల్లియమునకు తన స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుకొనుటకును, మిత్రులతో చేరి దేశము నాక్రమించిన శత్రువుల నెదుర్కొనుటకును, హక్కు గలదు ఈ సంధి నె జగ్గముతో కాధ్యక్షుఁడు ప్రస్తావనకమున కాగిరిపుముక్కయని నిరసించెను; గ్రేటు బ్రిటను ప్రాన్సు దేశములు సమ్మాన్యమని పరిగణించినవి. వర్తమాన సంగ్రామమునకు కారణములలో నొకటి జర్మను లీసంధిని నిరసించుట యని నమ్మబడుచున్నది.

లియొపాట్ట 1831-1865 సం.ల వఱకు దేశమును బాగుగ నేరినది. లండన్ లియొపాట్ట 1865-1909 సం. చివఱకు బెల్లియమును పాలించెను. ఆయన కాలములో బెల్లియము రాజ్యమునందలి కాంగో భాగము చేర్చబడినది. ఆయన పరిణాసంతరము అల్పార్థ రాజ్యభారమును వహించెను. అల్పార్థ రాజును రాజీయు యుద్ధ మారంభమైన కాలమునుండియు దేశహితైకతత్పరులై ప్రజా

తేమమునకును, నైనికుల సౌఖ్యమునకును, ప్రజాసుల సంరక్షణమునకును పడెడి పాట్లు సర్వజనవిదితములు.

బెల్లియనులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు; కృషివరాయణులు; విశిష్టయము చేయవారు; దేశాభిమానులు; పరాక్రమ సంపన్నులు. స్వాతంత్ర్యమును రక్షించుకొనుటకై సంపదలను గృహములను ప్రాణములను సమర్పించుటకు వారు జంకరని వారి దేశచరిత్రవలన విస్పష్టమగుచున్నది. పరాక్రమజమునుండి దేశమును రక్షించుటకై గుఱి

1914 ఆగష్టు 25 వ తేదిని దెలియజేసే లోనైన్ జగరమున కనులబెట్టి, పురవాహకుల జర్మను అశ్వసైనికులు ఉల్లాసులు దొడ్డి రోలుచేస్తారు.

త్రములను జలమయము చేసిన ధీరులు బెల్లియనులు. వీరి పూర్వకులైన క్రిజియనులవలె బెల్లియనులును “లోక ముండు సంరక్షకును గారి వీరు సంరక్షకును స్వేచ్ఛను గలిగియుండురు” అను ప్రమాణమును నిలుపుచున్నారనుట యతిశయోక్తి కాఁజాలదు.

దేశవైకాల్యము చ.మై.

11,878

జనసంఖ్య

7,516,780

ఆదాయము

28,155,300

వ్యయము

26,826,600

దిగుమతులు

210,000,000

ఎగుమతులు

181,000,000

చ.మై. 802,000

15,000,000

5,400

కాంగో వైకాల్యము

„ జనసంఖ్య

„ లెల్లవారు

దేశమునందు లొమ్మిది భాగములు గలవు:— ఆంట్వర్పు, బ్రాబాంటు, ఫ్లాండర్సు, ఫ్రాన్కా, లీజి, లింబర్గ్, లూక్సెంబర్గ్, నామూరు. రాజధాని బ్రుక్సెల్సు; పరిసరములలో గలనీ జనసంఖ్య 720,827.

THE KAISER

కైజర్

THE KAISERINE

కైజర్

PRINCESS VICTORIA

ప్రిన్సెస్ విక్టోరియా, జర్మనీ, సైన్య దళానికి

THE CROWN PRINCESS OF GERMANY

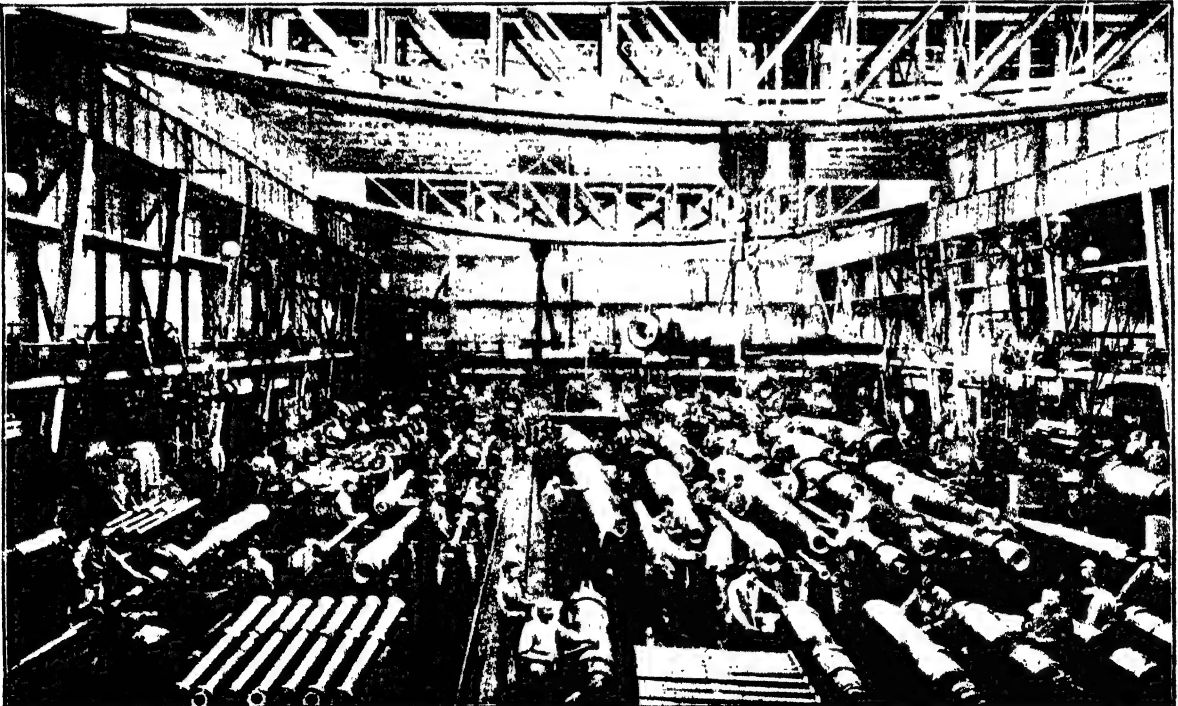
జర్మనీ, సైన్య దళానికి

THE GERMAN ROYAL FAMILY

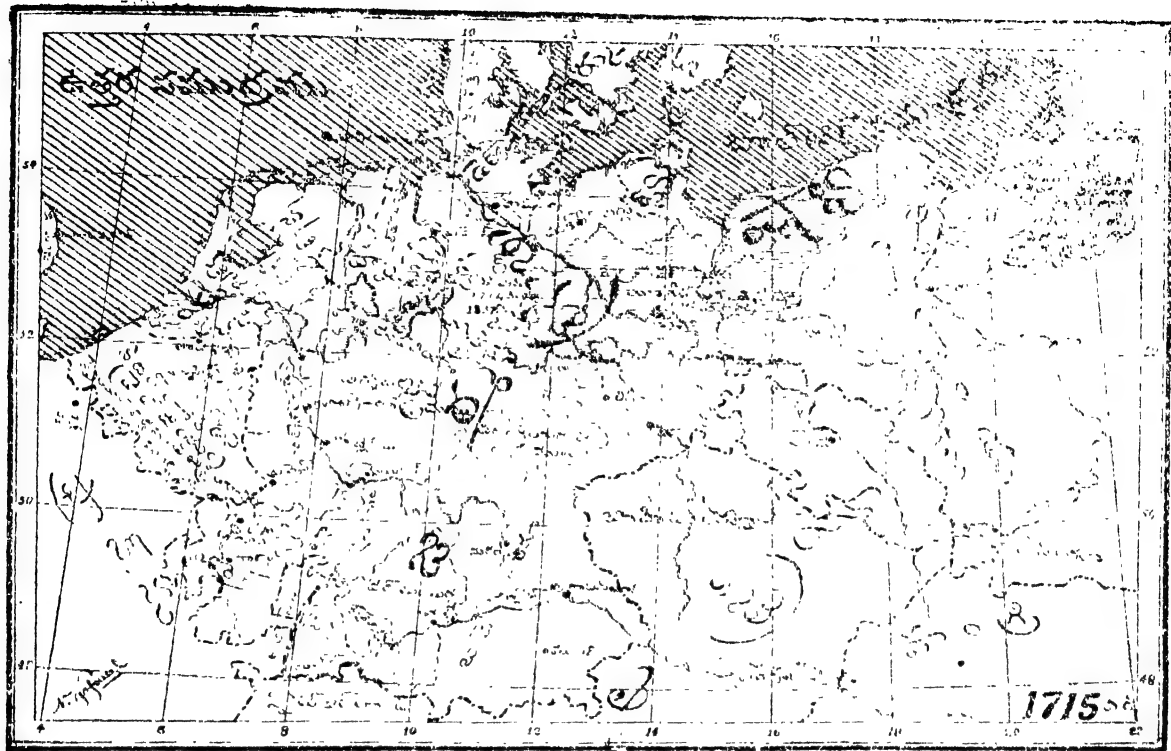

జర్మను రాజకుటుంబము

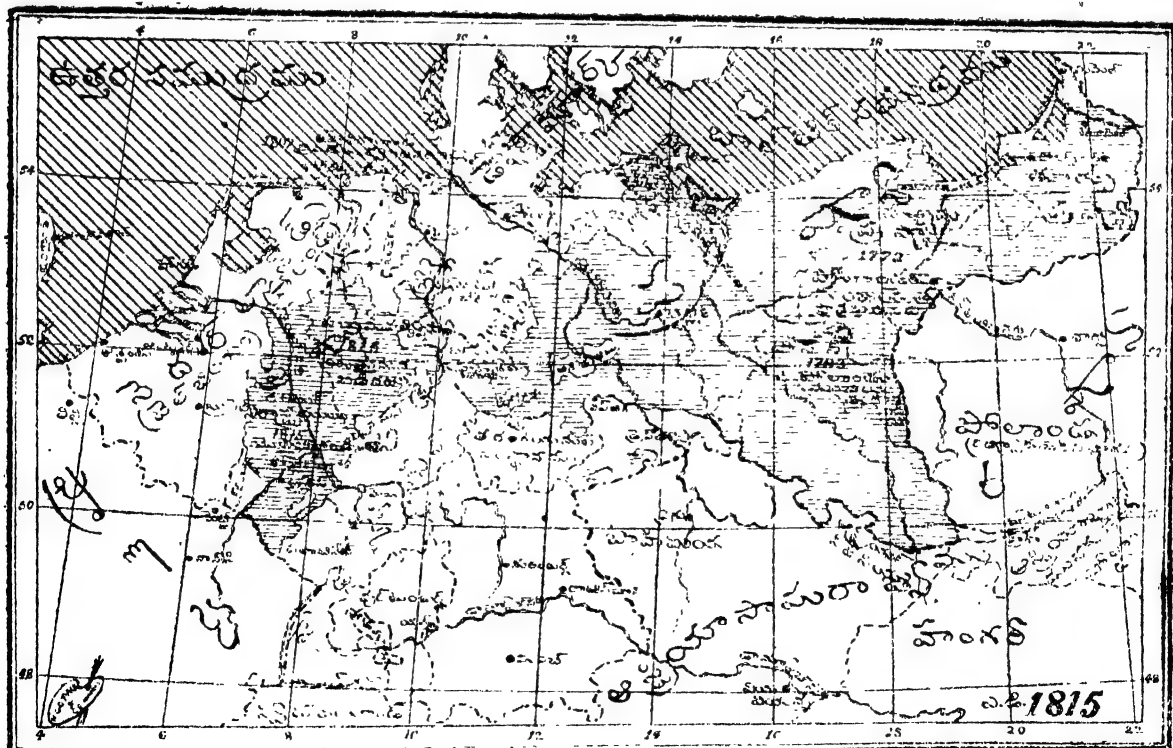
THE FAMOUS KRUPP GUN FACTORY

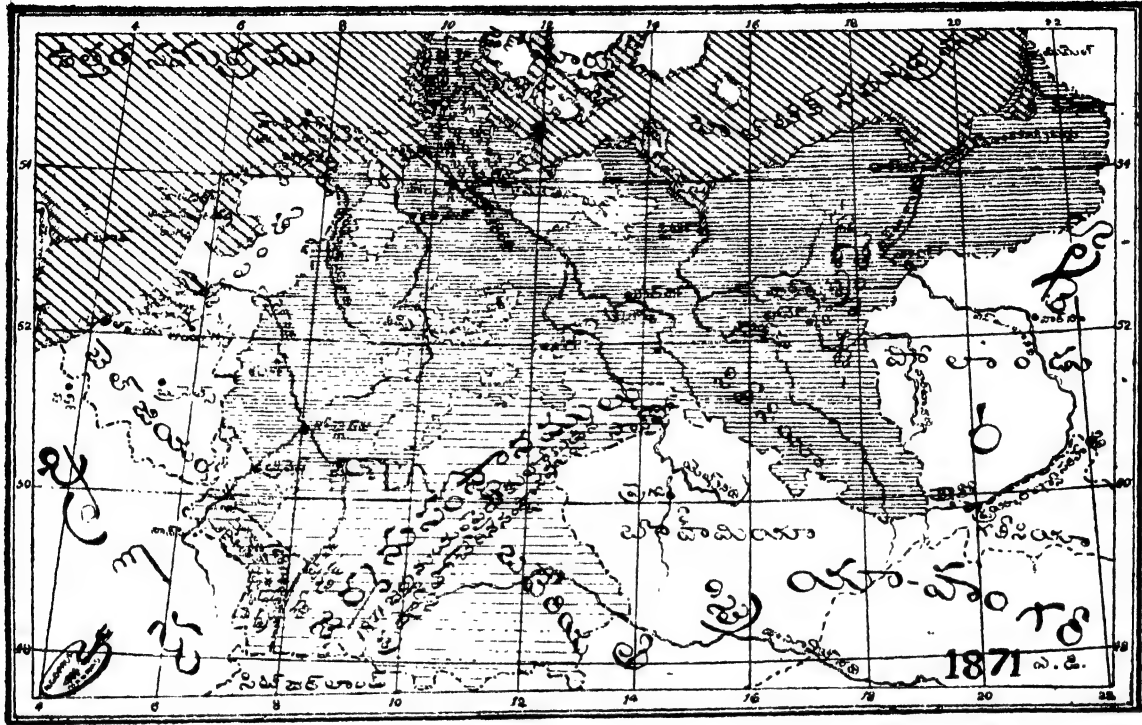
సుప్రసిద్ధమయిన క్రూప్ ఫేరింగుల కిర్మిగారములోని అంతరిక్షగము

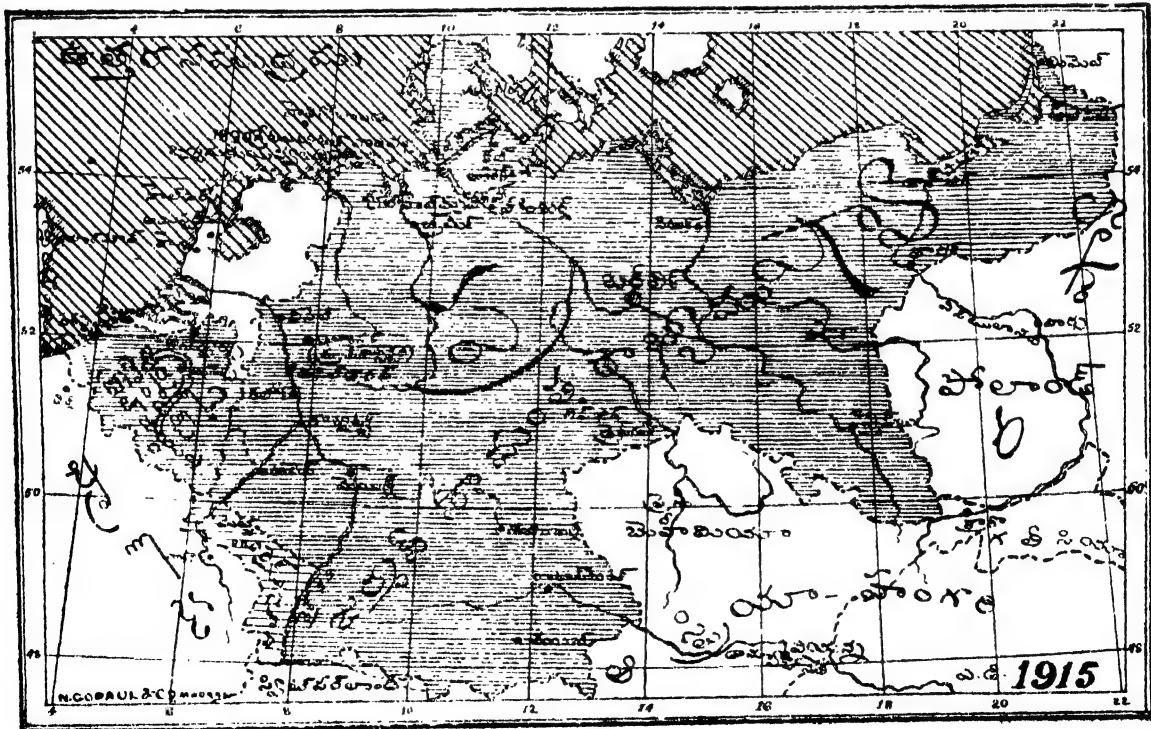
1715 లో స్థాపిత నేలము

1815 లో స్థాపిత నేలము

1871 లో జర్మనీ దేశము

1915 లో జర్మనీ సామ్రాజ్యము

జర్నీ సామ్రాజ్య చరిత్రము

శ్లో. హతో వా ప్రాప్యనే స్వగం జిత్వా వా భోక్తృసేమహీం

తస్మా దుష్టైః కాంతేయ యుద్ధాయ కృతఃస్థయః.

గీ. ఆ. 32.

క్రొత్తమునందు దివారాత్రములవలె సుఖదుఃఖములు, వృద్ధి
తీయములు, జననమరణములు, ధర్మాధర్మములు తప్పని
సరిగ పరిణామప్రాప్తికై నియతరీతిని వ్యక్తమగుచుండును. కాని
దివారాత్రములవలె గల నియమము సుఖదుఃఖములందు వ్యక్తముగాదు.

వ్యక్తమైనను తెలియదు. తేయింబవ శ్లోవిచ్చి
క్షమగ వచ్చుచుండును. సుఖము పోయి
దుఃఖ మెపుడు వచ్చునదియు ధర్మము పోయి
అధర్మ మెపుడు ప్రబలునదియు నూహించుట
యసాధ్యము. ఇంతియ కాక, ధర్మా
ధర్మముల నూత్నమును గ్రహించుట సులభ
సాధ్యముగాదు. అధర్మమునందు ధర్మము,
ధర్మమునందు అధర్మము సంస్కార వాసన
కనుకూపముగ వ్యక్తులకు జాతులకు గోత్ర
రించుచుండును.

క్రిష్ణమైదు మోక్షల పుణ్యవశమున
మహాసంగ్రామములు సంభవించుచుండు నని
విజయునకు తప్పదేలింపెను. వర్తమానకాలము
నందు సంగ్రామకాతూహలము హేళము.
జర్మనుల ప్రాచీన నిస్సహాయతను పాశు
ర్యించుచు చరిత్రకారులు విచారమును తెలుపు
చుండురు. జర్మనుల వర్తమానరాజవిజృంభ
ణము లోకమునకు హేళము. కాలమును

బట్టి లోకమునందు ధర్మాధర్మములు కూడ మారుచుండును.

భారతయుద్ధమునందు ధర్మజాడు విజయకాంతిచే వ్యంగ్యాగ్ధ
మును తెలుపు వాక్యము సుచ్చరించి యన్వతిదోషమునకు ప్రాశ్న
డయ్యెను. వర్తమానసంగ్రామమునందు దాయాదర్పము వెతికి చూడ
వలయును. శత్రుసంహారమునకై జర్మనులు ధర్మవిరుద్ధమైన సకల
మాయోపాయములను పన్నుచున్నారు.

విరోధానుహాసంగ్రామ మారంభము గాక పూర్వము జర్మనుల
విజ్ఞానము, శౌర్యసాహసములు, తత్త్వజ్ఞానము, కొనియాడబడినవి.
సంగ్రామ మారంభ మైనతరువాత వారు హింసలని నిందింపబడు
చున్నారు. జర్మనులు నిందాస్తోత్రములను గమనింపక తమ పూని
కను పెగ్గించుటకై సకలాధర్మోపాయములను పన్నుచు లోకవిజయ
మున తుపక్రమించిరి. జర్మనుల వర్తమానప్రవర్తన మధర్మవిరుద్ధమైనను

నేరబడేదలలో జర్మనులు సాధించిన మహత్తరం తైన ప్రతిభ లోక
చరిత్రమునందు నిశిశ్చ్యముగ నుండునలదు.

జర్మను దేశము పదు నేడవశతాబ్దపు మధ్యకాలమువఱకును
సంతతికలముల కాటవట్టు; నుత్పైకములకు నిలయము; సంగ్రామ
ములకు గలము; వ్యంగ్రాగాజ్యమునకు నదనము. కలహకాణంబుల
ననుసంహరించి దేశములమును కేంద్రీకృతము చేసి జర్మను సామ్రాజ్య
మును నన్యాయగోళంబులకు భాజనంబు చేసిన దేశభక్తులు సంస్తవ
నీయులు. దేశభక్తి కూడ పుత్తి పొత్తికెపు చ్చేకలములవలె,
నగర్ధగామకలము కాగల కనుటకు జర్మను సామ్రాజ్యచరిత్రము
నిదర్శనము.

ఇంతాశాస్త్రాధిదేశముల చరిత్రములరీతిని జర్మనీచరిత్రమును
జూలియసుసీజుని విజయయాత్రానో వాల్ఫర్డి పరిగమన్నది. రైనునది
జర్మనులకును గాలూకును సరిహద్దుగ నుండెను. క్రీ. పూ. 72-వ
సం. నందు జర్మనులు ఆల్సెసు స్వాక్రమించుకొనిరి. అన్నదే జర్మను
ప్రచిది వచనస్య ఖట్టియనేకసంగ్రామంబులకు కారణంబై నేటికిని
పడక వర్తమానసంగ్రామంబునకును కారణంబుగ నున్నది. జర్మను
ప్రజలు పడచుట కెట్లును తిట్టిని రైనునదిని సరిహద్దుగ చేసికొన
యన్నించిరి. ఆప్రయత్న మిప్పటికి సంతము నొందలేదు. గోమక
సామ్రాజ్యము రైనునదికి తూర్పు ప్రదేశమున వ్యాపించి యుండ
లేదు. ఆరీనియసు విజయము లేటిను ప్రజలకును ట్యూటను ప్రజల
కును ప్రత్యేకమైన వ్యక్తతను స్థిరపఱచినది.

జర్మను దేశమునందు క్రీ. శ. ఒకటవ శతాబ్దమునందు దేశము
లగు తెగలకు చెందిన ప్రజలు నిగంతరము కలహమునకు కాలు
దువ్వచుండిరి. మార్కోమనులు, న్యూచికులు, ల్యూగులు, గాథులు,
చౌసులు, చట్టులు మొదలగు తెగలు నిగంతరము కలహించుచుండి
రినియును మొదటి శతాబ్ద మంతమునందు చౌసులు చట్టులు బల
వంతులై రినియును చరిత్రకారుడు టసీటసు వ్రాసియున్నాడు.
రెండవ శతాబ్ద మంతమునందు గోమనులకు జర్మనులకు యుద్ధము
పాసంగి 180-వ సం.నందు చక్రవర్తి కమోడసు సంధి చేసికొనెను.

మూడవ శతాబ్దము మొదట ఆలమన్ని తెగకును గోమకచక్ర
వర్తి కాస్కరిల్లాకును యుద్ధము పాసంగెను. గాథులు అగ్నేయ
దిశను విజృంభించి గోమను చక్రవర్తియైన డిసియసు నోడించిరి.

గోమకవిజయము జర్మనులకు కీర్తిప్రద మైనను లోకాభివృద్ధికి
ప్రతిబంధక మైనది. గోము గ్రస్తుమైనపుడు లోకవిజ్ఞాన లేజము

చల్లారినది. ఆలేజము తిరిగి ప్రజ్వలిల్లుట కనేక శతాబ్దములు పట్టినది. వర్తమాన చహానరామ ఫలితమును నెట్టిదిగ నుండవచ్చు నని భయము కలుగుచున్నది.

ఆశతాబ్దమునందే సాక్షులు ప్రాంతలు పట్టినముద్రతీరములందు పాడనూపిరి. ప్రాంతలకు, సాక్షులకు, గాథలకు, జగ్మచేశము జగ్మభూమి. నాల్గవ శతాబ్దమునందు గాథల బలము హెచ్చి వారి రాజు హాగ్మగరికు నల్లనముద్రమునుండి హోల్పీన నటకు గల దేశము నేలెను. వాని పురణానంతరము హాగ్మలు రుక్మను తూర్పు జగ్మనీని నాక్రమించుకొనిరి. స్లావులు పడమటి దిశను వ్యాపించిరి. హాగ్మ నాయకుడు అట్టి అయివవ శతాబ్దము నందు జగ్మకుల నోడించెను.

ఆరు ఏను శతాబ్దములందు పడమట సాక్షులు, తూర్పున స్లావులు, దక్షిణమున హోల్పీనలు పోలీసులు, ఉత్తరమున డేలు ప్రవ్యులు లిగుములు మొదలగు జాతులు జగ్మనియందు నివసించుచుండిరి. ఏడవ శతాబ్దమునందు బానాఫీషియ యను నాగ్మనవాని తుర్కిగజనులను బహేరునులను క్రైస్తవమునందు చేర్చున కాలక్రమమున యతాభిమానము జగ్మనియందు పెరిగినది. ఎనిమిదవ శతాబ్దమునందు ఛార్లమేను సాక్షుల నోడించి ట్యాటనుల యాక్రమణమునందున్న జగ్మ దేశమును తన సామ్రాజ్యమునందు చేర్చుకొనెను.

అయిదవ శతాబ్దమునందు జగ్మని దేశము సాక్షుని, తురింగియ, స్లావియ, ప్రాంకోనియ, బహేరు యను నైదు భాగములుగ విభజింపబడి యుండెను. ప్రాంతలు బలవంతులుగ నుండిరి. ప్రాంతల

రాజైన క్లోవిసు రోమనుల నోడించెను; జగ్మచేశమునందలి కొంత భాగమును తన రాజ్యమునందు చేర్చుకొనెను. కాని సాక్షుల నోడింపబోలకుండినను ప్రాంతల రాజ్యము రెండు భాగములై కాలక్రమమున జగ్మని ప్రాన్సు దేశము లేర్పడినది.

తొమ్మిదవ శతాబ్దము మొదట జగ్మను జాతీయాంతురములు తలయెత్తినవి. సాక్షులను ఛార్లమేను గెలిచెను. దేశమంతయు నొక రాజ్యమునందు చేర్చెను. సాక్షులు క్రైస్తవమతమును పరిగ్రహించిరి. సత్సరిపాలనము స్థాపింపబడినది. ధర్మశాస్త్రము నిర్మింపబడినది. భిన్న జాతులకుఁ గల స్వాతంత్ర్యప్రియత్వమున కాటంకములు కల్పింపబడినవి. ఛార్లమేను మనుషుడైన లూయిజగ్మను అనువాని కాలమునందు జగ్మచేశమునకు రోమక సామ్రాజ్యమునందు

ప్రత్యేకవ్యక్తత యేర్పడినది. వర్తమాన మరెన్ను సంఘటనల పుధ్య యుగమునందు జగ్మచేశములో చేరియున్న దేశమంతయును లూయి యొక్క రాజ్యమునందు చేరియుండెను.

ఒకటవ హెన్రీ 919-వ సంవత్సరమునందు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. వాని కాలమున దేశమునందు శాంతి స్థాపితమై యంతఃకలహములు పోయి, కోటలు కట్టఁబడి నైస్యములు నిర్మితములై ప్రజలు సుఖపడిరి. ఆయన స్లావులను మాజియరులను నోడించి దేశము నుపద్రవమునుండి కాపాడెను. ఆయన సుతుఁడు ఓటోమహామహుఁడు 936-వ సంవత్సరమునందు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. ఓటోమహామహుఁడు, రాజతంత్రాధిపతి, కీర్తికాముఁడు.

961-వ సంవత్సరమునందు రోమక సామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తిగ పోవు ఓటోను సింహాసనాసీనుని చేసెను. అప్పటినుండియు అయిలాష మొనంగు సింహాసనాసీను లైన రాజులు రోమక సామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తులుగ పరిగణింపబడుచుండిరి. చక్రవర్తియు జగ్మనాజులు మేరునకు నెద్ద యొనను క్రియాయందు కష్టము లకు కాఁజునుగ నుండెను.

చక్రవర్తులు దక్షిణభాగమునకు పోయినపుడు జగ్మకు సామంత ప్రభువులు స్వతంత్రాధికారమును పెంచుకొనుచుండిరి. జగ్మనుల బలసంపదలు స్వదేశాభ్యుదయమునకై కాక విదేశవిజయములకై వినియోగింపవలసి యుండెను. చక్రవర్తుల విదేశదండ యాత్రలు స్వదేశమునందు దుర్బలస్థితికి కారణములు. పోవులకు చక్రవర్తులకు వైగభావ మేర్పడినపుడు పోవుల శక్తిసామగ్ధ్యములు పరరాజ్యములందే కాక స్వరాజ్యమునందు

జర్మనీ-చక్రవర్తిగారి పరమగు న్నిమ్మ పెల్లి.
దాకా నేనలో అక్షరాలుగా నున్నవి.

సయితము భేదభావమును పుట్టించుటకు వినియోగింపఁబడినవి. జగ్మకురాజుల రోమక చక్రవర్తిత్వము దేశాభ్యుదయమున కాటంకమైనది, ప్రజాపీడకు కారణమైనది, పుతకలహములకు మూలమైనది. ఇంతియకాక, ఓటోమహాధిపతులకు భూముల నిచ్చి రాజులను చేసెను. ఇది గాజ్యాధికారమునకు విలయము కలిగించెను.

ఓటో 973-వ సంవత్సరమునందు మృతి నొందెను. రెండవ ఓటో 983-వ సం. వఱకును మూడవ ఓటో 1002-సం. వఱకును నేలిరి. మూడవ ఓటోతో నా రాజవంశము నశించినపుడు రెండవ హెన్రీ రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. రెండవ హెన్రీ కాలమున లూయియునందు స్థాండర్సనందు తిరుగుబాటులు జరిగెను; పోలులతో మూడు యుద్ధములు సంభవించినవి. వాని తరువాత రెండవ కాలాదు 1089-వ

విజ్ఞానప్రదంబులై జాతీయపరిణామంబునకును, మానవస్వాతంత్ర్యమునకును సాధనంబులుగ నేర్పడినవి.

ఫ్రెడరిక్ నారంభమైన జర్మనుజాతీయతను ఫ్రెంచి పరివర్తనము నెంచి బలపఱచినది. పదునెనిమిదవ శతాబ్ద మంతయు నందు యూరపురాజ్యములలో ప్రజలు సామంతుల దౌర్జన్యమునకు బలి యగుచుండిరి. బ్రిటీషు ద్వీపములందు మాత్రము ప్రజలు స్వాతంత్ర్యము గలిగియుండిరి. ఫ్రెంచిపరివర్తనము యూరపురాజ్యములకు విపాదమును పుట్టించినది. ఫ్రెడరిక్ ఫ్రెంచిరాజునకు యుద్ధారంభమునందు సహాయముచేసెను. కాని నెపోలియను దళం గమునందు చేరి రాజ్యవీధిని పుచ్చుచు జర్మను లాండ్లములలో చేరి నెపోలియను నోడించిన యితహాసము గుప్రసిద్ధము. ఆ సందర్భమునం దాస్త్రియాచక్రవర్తి రెండవ ఫ్రేడ్రిక్ జర్మనురాజ్యపదమునందు గల హక్కును వదలుకొనెను. అపుడు జర్మనీ ఆస్త్రియా రాజ్యములకు చిరకాలబద్ధమైన హాఫ్సుబర్గ్ సంఘాతమునందు విడిచి, రెండు సామ్రాజ్యము లేర్పడినవి. ట్యూటనుజాతి రెండు భాగములుగ విభజింపబడినది. వర్తమాన సర్వగ్రామాలతమునం దీరాష్ట్రములు తిరిగి యొక రాష్ట్రముగ నిర్మితి యగుట భగవత్సంకల్పము కావచ్చును.

ఫ్రెంచిపరివర్తనము నాటివ భీషములు పెరిగి యూరపురాజ్యములందు సుస్థిరము లైనవి. నెపోలియను సంక్షోభము చోట్ల జర్మను ప్రజలయందు దేశభిమాన ముదయించినపుడు జర్మనుజాతీయ నిర్మాణము సాధ్యమైనది. జాతీయనిర్మాణమునకు రాజ్యధ్యక్షము కంటే బలవంతమైన సాధనము లేదు. జర్మనుదేశమునందు సామంత రాజులు స్వతంత్రులుగ నుండినపుడు కేంద్రీకృతాధికారమున కవకాశము లేక, బలము చీలి ప్రజాసాఖ్యమునకును దేశసంరక్షణమునకును ననుపయోగముగ నుండెను. సామంత రాజ్యములు స్వతంత్ర రాజ్యాధికారము గలిగియుండెను. రాజ్యములకు సంయోగ మేర్పడి సంయోగపరిపాలనము స్థాపింపబడెను. ముప్పది తొమ్మిది సామంత రాజ్యములను చేరి సంయుక్తజర్మనురాజ్యమును స్థాపించినది. సంయుక్త రాజ్యపు రాజ్యతంత్రము ప్రాంతుభోధనందు కూడిన సభలో నిర్ణయింపబడుచుండెను. ఆస్త్రియా ప్రతినిధి ఆ సభ కధ్యక్షుడు. ఇది జర్మనురాజ్యాంగ నిర్మాణంబునకు మూలభీజముగ నుండెను. జర్మనీయం దుదయించిన ప్రజాప్రబోధమును చల్లార్చుటకై మూడవ ఫ్రెడరిక్ విలియము రాష్ట్రీయశాసన సభలను నిర్మించెను. కాని వానికి జర్మనుసామ్రాజ్యపాతమును దృఢపఱుపఱజాలినశక్తి లేకుండెను.

1835వ సం.నందు నిర్మితమైన (జొల్లరరిక్ Zollverein) కులప్రాకటంధమునకు సంయుక్తపాలనము దృఢతర మైనది. ఆ సంయోగమునం దాస్త్రియా తప్ప తక్కిన జర్మనురాజ్యములు చేరినవి. కార్లన ఫ్రెడరిక్ విలియము 1840-61 సం.ము ప్రష్యాను పాలించెను. 1848-వ సం. నం దేర్పడిన పరివర్తనమున ప్రజలు రాజ్యాంగ సంస్కర

ణము నేకగ్రీవముగ కోరిరి. రాజు ప్రజాసంగంధము నుపశమింపఱజేయుటకై జాతీయసభను స్థాపించెను. ఆ సభయం దాస్త్రియా దక్కతక్కిన రాజ్యముల ప్రతినిధులు గలరు. పత్రికలకు స్వాతంత్ర్య మేర్పడెను. ప్రాంతీనిధ్యము నిర్ణయింపబడినది. వ్యాయచిచారణము నందు పంచాయతీ సభలు సరుకుగ్నబడినవి. నిష్పంధనైతిక శిక్షాంకురములు స్థాపింపబడినవి. విద్యావ్యాపనమునకు సదుపాయములు కల్పింపబడినవి. పరిశ్రమలు వృద్ధిచెంద నారంభించినవి.

జర్మనురాజ్యమునకు ఆస్త్రియా ప్రతిబంధకము వదలలేదు; చాలినంత బలము గలదై; ప్రష్యా రాజ్యము సామ్రాజ్యమునకు కేంద్రీకృతము కాలేదు. ఫ్రెడరిక్ విలియమునకు గలిగిన చిత్తైకల్యమునకు వాని యనజుడు మొదటి కిలియము ప్రష్యాకు రాజయెను. ఆ రాజునకు పుణ్యశ్రమన విస్మయి మంత్రిగ కర్పడెను.

పదొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపుఖండమున విస్మయిగ్గును మించిన గాఢనీతిజ్ఞుడు కల డనట యతిశయోక్తి గాదు. సర్వవత్సరము చాణక్యనిరత విలియమునకు విస్మయిగ్గు రాజ్య ప్రాప్తికై నోడపడెను. విస్మయిగ్గు ప్రభావగుణం, దృఢచిత్తుడు, కఠినాత్ముడు, రాజసేవాపరాకాణుడు, దేశభక్తుడు. ఆ సుంతి వక్ర్యుడు సమయోచితముగ సామరాజ్యభేదపరిహారముల నుపయోగించుచు ప్రష్యా, ప్రాన్సు, ఆస్త్రియా, ఇటలీ, ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యములను లాటించుచు బదలించుచు నోడించుచు జర్మను సామ్రాజ్యమును వ్యాపింపజేసి బలపఱచెను.

ఆస్త్రియా యొక్క యధికారమును, సామంత రాజ్యముల నానాస్వమును జర్మనురాజ్యదృష్టాంతమునకు గాఢములు. ప్రష్యా 1848-వ సం. నందు ఆస్త్రియాను కోనిగ్రాట్టునొద్ద నోడించి ఫ్రెంచు జడంబడికవలన వెలుగుచు హోల్ స్టీను దేశములను రెండు రాజ్యములు గంగా చేర్చుకొనెను. ఈ సందర్భమున జర్మనీ యాస్త్రియాలుకల గల సంబంధము సంపూర్ణముగ కడిగివేయబడి. జర్మనురాజ్యముల నేకభావబద్ధములుగ చేయుటకై 1870-వ సం.నందు ప్రాన్సునకు జర్మనీ కిని యుద్ధము సర్వప్రాప్త మైనది. యుద్ధకారణములు విస్మయిగ్గు నిర్మితము లని ప్రతీతి. 1871-వ సం. నందు ప్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడింపబడెను. మూడవ నెపోలియను లక్షల కొలది వైనికులును ఖైదీలుగ చిక్కిరి. 320 కోట్ల రూప్యములను ఆర్జేను లోకము దేశములకు నిచ్చి ప్రాన్సు సంది చేసికొనెను. విలియము నుహేవైభవముతో సామంత రాజపరివేష్టితుడై ప్రాన్సుదేశమునందు వర్చులు పట్టణమున సంయుక్త జర్మను సామ్రాజ్యంబునకు చక్రవర్తిగ పట్టాభిషిక్తుడయ్యెను. విస్మయిగ్గు రెండవ సంకల్ప మిడచినది. హోహెన్ జొల్లెరిక్ వంశజులు జర్మను సామ్రాజ్యాధిపాత లైరి. జర్మను సామ్రాజ్యమునకు యావదత సర్వప్రాప్తమైనది.

విస్మయిగ్గు నిరుపమానమైన బుద్ధివైభవముతో జర్మను సామ్రాజ్యసంపదలను ప్రతిభను సభివృద్ధి చేయుచుండెను. కఠినాత్ముడు.

లకు నిరంకుశాధికారాధిమానము సహజము. రాజ్యతంత్రములందు చతురుపాయములలో ముఖ్యముగ దండోపాయమునందు విస్మయకృతములను మొందు. 1871వ సం. తరువాత జన్మనియందు పరిశ్రమలు వ్యాపించి సంపదలు వెరిగినది. మతస్వాతంత్ర్యమునకు నిలయమైన జన్మనియందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ప్రబలివది. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ప్రజాసభ్యులకు కారణమైనది. నిరంకుశాధికారాధిమాని యైన విస్మయకృత కీ భావనలు రుచ్యములు కావు. దండోపాయములన ప్రజాసభ్యుల వాదులను సంహరింపదలచెట్టెను.

అపుడు స్వాధికారాధిమానమునందు విస్మయకృతములను విలదన్నిన తొందర విలియును చక్రవర్తి జన్మరాజ్యరంగమునందు ప్రవేశించెను. స్వాధికారాధిమానమునందు యిరువురు పొందు పొనగుట కష్టము. చక్రవర్తి మతియు నెగ్గినది. ధర్మాధిపతులకు తిలసోయక హోహాకొల్లెరిన సంకల్పవృద్ధికిని జన్మని సామ్రాజ్యధర్మమునకును తన జీవితము ధాగిపోవిన చంద్రాధిపతులకు 1890 సం. సంవత్సరమును నిష్పంధమునొంద మానుకొనెను.

1872వ సం. నుండియు ప్రాచ్యుపగాజునూ సంధియు జన్మని సామ్రాజ్యమునందు నూతనయుగ మేర్పడినది. నూతనాదర్శములు తిలయితినివి. నూతనోత్సాహము వ్యక్తిమైనది. జన్మని సత్యముల భముగ రుచియొందిన జన్మనిలకు విజయములను గాతయొక్కడినది. నవప్రభుత్వమునకు ముట్టిన 400 కోట్ల రుప్యములు ధనలోభమును పుట్టించినది. ధనలోభమునకు రాజ్యలోభము బలిపడినది. జన్మనిలు తిలదినట్లు ప్రపంచరాజ్యము చెడక యిత్తిస్మరియున కోలుకొనినది. జన్మనిలు విజయకాంత్యో సమరసన్నాహములు చేయగడంగిరి. ఇటలీ ఆస్ట్రీయా చేతములతో సంధి చేసికొనిరి; పాకీస్తాన్ సమరమునకు సంబాధించిన విశ్వాసముతో చక్రవర్తి, చంద్రాధి, యోధులు, విశ్వాసములు, చక్రవర్తులు, సంరక్షణములు, సామాన్యులు అందఱును నిరీక్షించుచుండిరి. పాకీస్తాన్, పాటకీస్తాన్, కోటలు, వివిధములు సమస్త విజయధర్మములతో పక్కటిల్లుదుండెను.

పందొమ్మిదవ శతాబ్దము ప్రాంతమున జన్మనిదేశమునందు గలిగిన భావపరవర్తనములన జన్మనిజాతీయ వ్యక్తి బలపడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు వ్యక్తివ్యక్తి బలపడ నారంభమైనది. బ్రిటి నిషి మొదలగు తిత్తవ్యజ్ఞులు వ్యక్తిజీవనమే సంఘ జీవనమునకు కీలక మని బోధించిరి. వ్యక్తిప్రకృష్ట ఐమునకును జాతీయ సభలు గలవు.

ప్రకృష్ట ఐమునకును సమసంధాన మేర్పడుటపడెనది. కయిజరునందు జన్మని సువ్యక్తియు జన్మని జాతీయతయు మూర్తిధవించినవి. జన్మనిజాతీయ బలమును స్థాపించిన విస్మయకృత లోకవ్యాప్తం యైన సామ్రాజ్య నిర్మాణమునందు విశ్వాసము లేదు. కయిజరునకును వాని యనుచరులైన బరక్ హార్డి మోట్ బ్రి మొదలగు దేశాధిమానులకును గలదు. లోక సామ్రాజ్యసాక్షి కయిజరు జన్మనిసామ్రాజ్యసంపదలను విని యోగింప నుపక్రమించెను. సుకీతమైన వైద్యము, యుద్ధశాస్త్రము నిర్మింపబడెను. యుద్ధోపకరణములు విపరీతముగ నిర్మింపబడెను. పరిశ్రమలు పృథ్విచేయబడెను. జన్మనిల శాస్త్రజ్ఞానము పదాధినిర్మాణములకును, మానసాధననిర్మాణములకును వినియోగింపబడినది. సకలరాజ్యములందును జన్మనిలు ముష్టిప్రహరముల నుపయోగించుటకు సంసిద్ధులై యుండిరి.

అన్ని యుగములందును లోకకంటకులకు ముప్పు తప్పక కలుగుచుండెను. కయిజరు దురాశ మితి మీడినది. జన్మనిల ఔత్ భావవిజృంభణము లోకసంతోభమునకు కారణమైనది. యూరపు రాజ్యములందు వైద్యములు, వైద్యోపకరణములు, యుద్ధశాస్త్రము, యుద్ధవిమానములు సకలభావములను నావరించినవి. ప్రహరరాజు లిట్టి భావవ్యాపకములకు కారులు. ఔత్సాహికవ్యసంహారము చేసి శాంతిని స్థాపించుటకు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము యుద్ధమునందు చేరినది. సామ్రాజ్యనిర్మాణ మైన భావవిజృంభణము చేరినది. భారతయోధులు విజయకాంత్యో యుద్ధము చేయుచున్నారు.

జన్మనిసామ్రాజ్య విస్తీర్ణము	చతురపు మైళ్లు	208,780
ప్రజాసంఖ్య		64,925,998
ఆదాయము 1913లో	సవరములు	178,869,935
వ్యయము	"	178,869,935
వైద్యబలము		5,400,000

యుద్ధమునకు ముందు జన్మని అధినిచేశముల		
విస్తీర్ణము	చతురపు మైళ్లు	1,131,489
ఆదాయము	సవరములు	3,886,500
వ్యయము	"	6,054,500
జనసంఖ్య		12,969,800

పాలనము సంయుక్తపాలనము. కష్టాల సభ, ప్రజల సభ రెండు సభలు గలవు.

తే. ఈగునకు బ్రీతికరంబు లై యెసగునట్టి
అన్యవిధపుష్పములను నీ వతులభక్తి
బొందుమీ వానిచే దేవుల బూజు జేయఁ
దగదు నచురుండు తనయును దాన మనస!

NIETZSCHE

క్రిస్టియోడయన్ నీట్జ్. జర్మను తత్వశాస్త్రజ్ఞుడు.

TREITSCHKE

క్రిస్టియోడయన్ ట్రీట్జ్. జర్మను చరిత్రకారుడు

VON MOLTKE

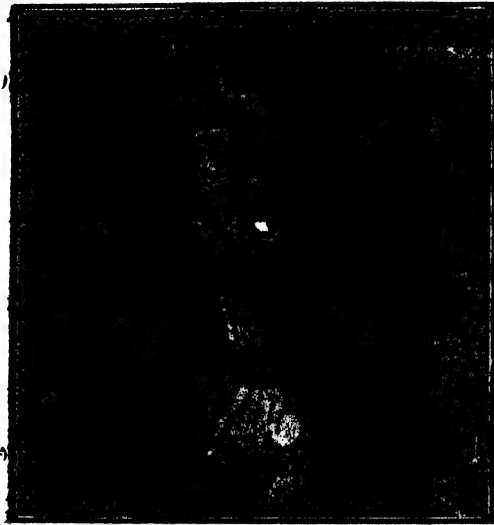
గతిందిన వాన్ మోల్కె. జర్మను వైస్రనిర్మాత

HERR VON JAGOW

హర్ వాన్ జాగో. ప్రకృత జర్మను విదేశాంగమంత్రి

CROWN PRINCE OF GERMANY

జర్మనీ రాజుగారి పుత్రుడు

VICE ADMIRAL INGENOHL

వైస్ అడ్మిరల్ ఇంగెనోల్. జర్మనీ సముద్రసేనాధిపతి

ADMIRAL VON FIRPITZ

వాన్ ఫిర్పిట్. జర్మనీ సముద్రసేనాధిపతి

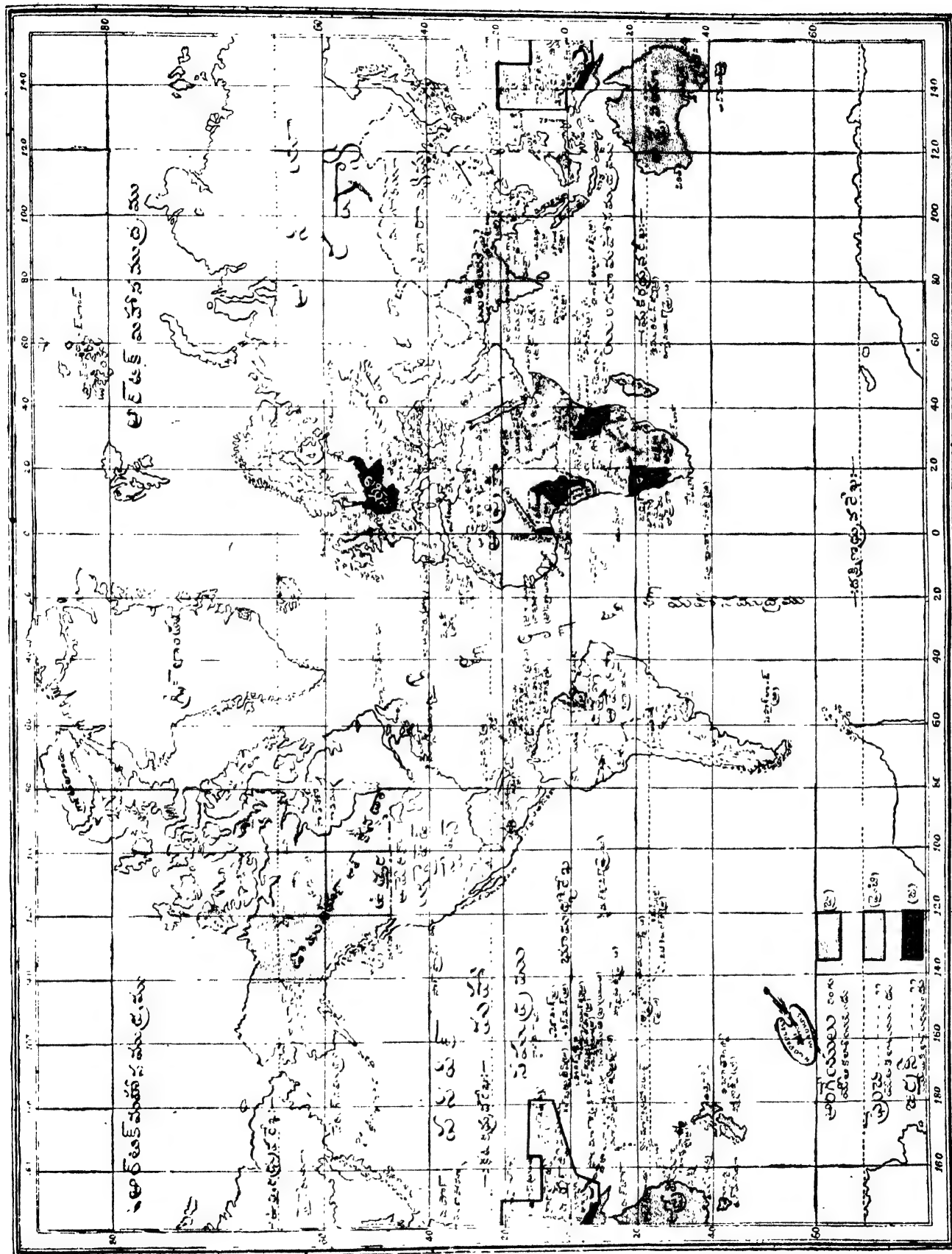
CAPTAIN VON MULLER

ఎమ్మెస్ క్రూజులకు పట్టాను వాన్ ముల్లర్

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము

సుఖములు జయములు కలిమి లేములు
కర్మఫలసంజాతములు వైవాహికములు. లోకము
నందు వ్యస్తలకు జాతులకు దశాభేదము లనంతములు.
అట్లాంటిసు తెమూరియా సామ్రాజ్యము లంతరించినవి.

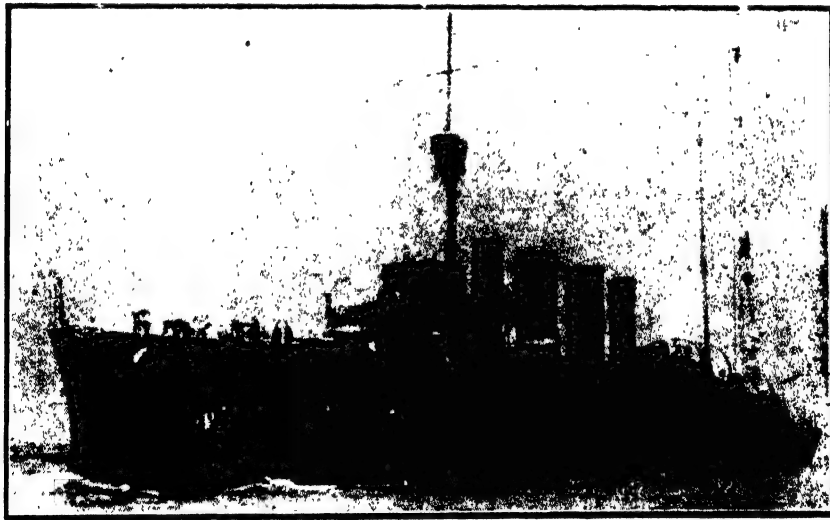
అస్సిరియనులు
గ్రీకులు రోమ
నులు దిగ్విజయ
ముచేసి మహా
సామ్రాజ్యము
లను స్థాపించిరి.
కాని లోకచరి
త్రమునదింత
పాఠకును బ్రిటీ
షు సామ్రాజ్య
మును బోలిన
మహా సామ్రా
జ్యము గానరా
దు. నైశ్యాలము
సందును, నైభ
వము నందును,
పరిపాలనము
సందును, ప్రతి
భయందును,
ధర్మసంరక్ష
ణము నందును
బ్రిటీషు సామ్రా
జ్యము భూత
వర్తమాన సా

పాలనా నిర్మాణములకు మాతృస్థానము; గౌరవసన్మా
నములకు ప్రమాణముగ నెన్నదగినది. ఈ సామ్రాజ్య
చరిత్రమును సంక్షేపముగ నైనను నీ సంచికయందు
ప్రకటించుట యలవిగాని పని. బ్రిటీషు సామ్రాజ్య

చరిత్రమును
వ్రాయవలయు
ననిన మూడు
నాలుగు వం
దల యొక్క
లోక చరిత్ర
మును వ్రాయఁ
బూనుట యై
యుండును.
మఱియు బ్రిటీ
షు సామ్రాజ్య
చరిత్రముకొం
తయైనను వి
ద్యావంతుల
కు తెలిసియు
న్నది. ఇచట
బ్రిటీషు సా
మ్రాజ్యము
లోని భిన్నభా
గముల నైశా
ల్యాది విశే
షాంశములు
మాత్రము తె
లుపఁబడును.

బ్రిటీషు సామ్రాజ్య సైన్యము

బ్రిటీషు యుద్ధనౌక

మ్రాజ్యములందు సాటిలేనిది. సామ్రాజ్యము భూత
లమునం దంతటను నాల్గవభాగము నాక్రమించి వ్యా
పించి యుండుటవలన దానియందు సూర్యుడస్తమిం
పఁడు. సామ్రాజ్యసంపదలకు మితీలేదు. ఇది ప్రజాపరి

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు మాతృస్థానము
బ్రిటీషుదీప్తిపములు. వానియందు ఇంగ్లాండు స్కాట్లాండు
ఐర్లాండు చేరియున్నవి. వాని సంక్షేపచరిత్ర యాంధ్ర
భాషయందు ప్రకటింపఁబడియున్నది.

సామాన్య భాగములయొక్క విస్తీర్ణమును జనసంఖ్యయు వ్యాపారమును

దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య	దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య
బీహార్ ద్వీపములు	1,21,377	4,64,07,087	మధ్య ఆంధ్రము	8,600	50,000
యునాను	121,512	458,78,500	పశ్చిమ ఆంధ్రము	12,500	1,780,000
ఆసియా	2,187,550	323,158,000	దక్షిణ ఆంధ్రము	97,800	3,14,000
ఆఫ్రికా	3,618,215	49,558,150	ఆఫ్రికా	3,211,685	6,23,0000
ఉత్తర ఆంధ్రము	3,893,020	7,458,000	మొత్తము	1,3,1,53,685	43,42,86,650

భాగములలోని రాష్ట్రములు	విస్తీర్ణ లభించినది	సంఖ్య	చిత్తురుపు	జన సంఖ్య	ఎగుమతులు	దిగుమతులు	
యురప్పు					పా.	పా.	
సంయుక్త రాష్ట్రము	మాన్య దేశము	—	121,090	45,500,000	714,650,000	599,000,000	
మాన్య ద్వీపము	"	—	23	50,000	—	—	
చానలు ద్వీపములు	"	—	7	97,000	—	—	
మాన్య గోదా	సమాధానమును నిచ్చినది	1811	123	211,000	2,620,000	980,000	
బీహార్	" " [నది]	1713	2	20,000	826,000	21,000	
ఆసియా							
హిందూ దేశము	జయంపట్టణము	1757 1897	1,900,000	315,000,000	152,000,000	171,000,000	
సింహళము	సమాధానమును నిచ్చినది	1891	25,50	4,100,000	12,500,000	13,500,000	
స్ట్రీయట్ పెట్టిల్లెంటులు	" " [దేశము]	1785 1909	1,660	700,000	15,000,000	38,000,000	
సంయుక్త మలయా రాష్ట్రములు	" "	1871, 1888	27,700	1,000,000	12,000,000	22,000,000	
ఇతర మలయా రాష్ట్రములు	" "	1909	11,200	800,000	—	—	
హోం కాంగు	" "	1842-1906	29	410,000	—	—	
హిందూవాని	" "	1893	300	160,000	—	—	
ఉత్తర బోర్నియో	ఇచ్చినది	1877	31,100	201,000	1,100,000	1,300,000	
బ్రూనెయి	సమాధానమును నిచ్చినది	1888	4,000	30,000	—	—	
సరవాక్	సమాధానమును చేసినది. [నది]	1883	50,000	650,000	800,000	1,000,000	
సెలెప్	సమాధానమును నిచ్చినది	1911-లోకి లుపుకోసం చేసినది. [నది]	1878	2,600	275,000	700,000	790,000
ఆఫ్రికా							
కేపు రాష్ట్రము	సమాధానమును నిచ్చినది	1811	277,000	—	—	—	
నోరాలు	కలుపుకోసం చేసినది. [దేశము]	1843	35,100	5,100,000	—	—	
ట్రాన్స్ వాలు	" "	1900	110,400	—	—	—	
ఆరంజ్ ప్రెస్టేటు	" "	1900	50,400	—	—	—	
బసుటోలాండు	" "	—	10,300	350,000	39,000,000	63,000,000	
బెచువాండు	" "	1895	275,000	126,000	—	—	
రొంబోసియ	" "	1889	450,000	1,750,000	—	—	
గాంబియ	సమాధానమును నిచ్చినది	1807	4,000	145,000	756,000	785,000	
గోలు కోస్టు	" " [నది]	1672	80,000	1,400,000	4,027,000	4,307,000	
స్వీడెన్	" "	1787	31,000	1,100,000	1,400,000	1,500,000	
ఉత్తర నైజీరియ	" "	1891	255,700	10,000,000	6,500,000	6,100,000	
దక్షిణ నైజీరియ	" "	1891	73,000	7,000,000	—	—	
సోమాలిలాండు	" "	1881	68,000	200,000	270,000	215,000	
కూర్గుప్రెక్	" "	1888	182,000	4,000,000	1,850,000	1,200,000	
ఉగండా	" "	1894	223,500	2,500,000	630,000	400,000	
జాంజిబారు	" "	1890	1,020	200,000	1,000,000	1,100,000	
న్యాయలాండు	" "	1891	300,000	1,000,000	280,000	175,000	

సర్వీయా చరిత్రము

ప్రాచీనగాథ

ప్రస్తుత మైకోపామహాసంగ్రామమునకు ముఖ్యకారకులుగ నెన్నబడుచున్న సర్వీయను లీ రాష్ట్రమువారే. బాల్కను ప్రజలందఱిలోను సర్వీయనులు స్వేచ్ఛాసామగ్ధ్యములు గలవారు. సర్బులని పిలువబడువా రీ సర్వీయారాష్ట్రమునందే గాక తక్కిన బాల్కనురాష్ట్రములలోఁ గూడ ననేకస్థలములందుఁ గలరు. వీ రతికూరులు. రణ మున్న నత్యుత్సాహము. క్రీస్తుశకము రెండు మాడు శతాబ్దములందు వీరు కాశ్మీరి యన్ పర్వతప్రాంతములనుండి వచ్చి బాల్కనుద్వీపకల్పమునందంతట నక్కడక్కడ ప్రవేశించిరి. వీరు క్రమక్రమముగ వృద్ధియై యాగవ శతాబ్దము మధ్యమున దక్షిణయూరపు నంతను దోచుకొన మొదలుపెట్టిరి. క్రీ. శ. 620-వ సంవత్సరమునందు హెరాక్లియ సను గ్రీసు చక్రవర్తి సర్బులను డానుయాబునది దాటి కుడిగట్టున నున్న దేశము నాక్రమించుకొనునట్లు ప్రోత్సాహపఱచెను. వారట్లే ద్వీపకల్పమునందలి పశ్చిమ భాగము నాక్రమించుకొని క్రమక్రమముగ నిప్పటి మాంటీనీగ్రోసు గూడ చేర్చుకొనిరి; ఈ విధముగ క్రీ. శ. 650-వ సం. నాటికి బాల్కను రాష్ట్రములో చాలభాగమును వశపఱచుకొనిరి; అప్పటి గ్రీకు చక్రవర్తికి కప్పుము కట్టుదు, అయినకు వామమాత్రమున లోబడియుండిన స్వతంత్రప్రభుత్వమును గలిగియుండిరి. అప్పటి సర్బుల రాజుల పేర్లంతగ తెలియరాకున్నవి. 830-వ సం. లో వాయిస్లా వనునతఁడు రాజ్యము చేయుచుండెను. సర్బులతిస్వాతంత్ర్యేచ్ఛగలవారగుటచే వారి యంతశ్యాఖలవా రొకనాయకునిచే నడుపబడనేరక, వారి రాజ్య పంతగ ప్రబలివది గాదు.

కడపట 1143-వ సం. లో ట్రైఫెన్ నిమాన్జా యనునతని ప్రభుత్వమువఱకును తమ జాతీయలక్షణమునకు తగిన కులీనప్రభుత్వమునే కలిగియుండిరి. తూర్పు దేశములలో రాజకీయజీవనముతోఁబాటు మత జీవనము గూడ మిశ్రమమయి యుండును గావున సర్బులకు మతాభిమానము హెచ్చుగ నుండెడిది. కాన్ స్టాంటైన్ మెతోడియన్ అను మతబోధకులు వీరికి ప్రచారకు లైరి.

తొమ్మిదవ శతాబ్దము నడుమ సర్బుల కధ్యక్షుఁ డగు రడోస్లావ్ అనునతఁడు క్రైస్తవమతమును స్వీకరించెను. అతని తరువాతి రాజును క్రైస్తవము నే స్వీకరించుటచే, క్రమక్రమముగ ప్రజలందఱు క్రైస్తవు లయిరి. క్రైస్తవసంగ్రహచారముతో పాటు నాగరకరణగూడ వ్యాపించి, సర్బులకు సహజమై యుండిన కూరలక్షణము లనేకము లంతరించెను గాని, యుద్ధాసక్తి మాత్రము వీరిని విడువమిచే, తమ ప్రాంతములం దున్న బల్గేరియారాష్ట్రముతోను కుర్కీతోడను వీరు తఱచుగ పోరాడుచుండిరి. వీరి యంతఃకలహములవలన, గ్రీకు చక్రవర్తి యిదివఱకు రుండిన యాటోమన్ రాష్ట్రము నంతటి నాక్రమించుకొనఁగలిగెను. తొమ్మిదివ శతాబ్దము చివర భాగములో నీ రెండు దేశములకు తఱచుగ పోరు సలభమిచ్చుచుండెను. ఒక్కొక్కసారి యొక్కొక్కరి చంపఁవారిని జయించుచుండిరి. ఈ రీతి నధయులును దుర్బలులగుటచే కురుమ్ములు వీరిని లోబఱచుకొనుట తటస్థించెను

సిమియన్ బల్గేరియా రాజుగ నుండినపుడు సర్వీయనులకు చాల కష్టములు కలిగెను. సర్వీయనులు బల్గేరియావారికి లోబడి యుండవలసివచ్చెను. బల్గేరియారాజ్యముయొక్క ప్రథమదశలో సర్వీయా పోయినను లేకుండెను. పిన్నుల బల్గేరియారాజు సిమియన్ చనిపోయెను. బల్గేరియాస్థితి యగుచుండెను. సెస్లావు, బల్గేరియాలో ఖయీగ్ నుండిన పార్లబ్రాంకోవిక్ అను సర్వీయారాజు పుత్రుఁడు. ఈతఁడు ఖయీగునుండి తప్పించుకొని గ్రీకుచక్రవర్తిని సమీపించి, బల్గేరియాపై దండెత్తుటకు తనకు సహాయము చేయ వేఁడెను. మొదటినుండియు బాల్కనురాష్ట్రములలో నొకదానిపై కొకదాని పురికొల్పి తాను లాభము నొందుట గ్రీకునకు సహజమే కావున తత్క్షణమే చక్రవర్తి యంగీకరించెను. వెంటనే, సెస్లావు సర్వీయా ప్రవేశించి చెదరియున్న సర్బుల నందఱును సమకూర్చుకొని గ్రీకుచక్రవర్తి సాయముతో సర్వీయాలో నుండిన బల్గేరియనులను పాఱఁదోలెను. క్రీ.శ. 905-వ సం. మొదలు 11-వ శతాబ్దము ప్రారంభమువఱకు సర్వీయా స్వేచ్ఛగ నుండి తిరిగి 1015-వ సం. లో బల్గేరియాకు లోబడి పోయెను. మరల 1040-వ సం. లో స్వాతంత్ర్యము పొంది సైఫెన్ నిమాన్ జా రాజు కాలమున, అనఁగా 1143-1149 సం.లలో సర్వీయా యభివృద్ధి చెంద మొదలిడెను. ఈయన 1169-వ సం. లో బాస్నియాను గూడ సర్వీయాకు చేర్చెను; సామంత రాజులను వశపఱచుకొనెను. కాని వామమాత్రమునకైనను తనవై నున్న గ్రీకుచక్రవర్తి యధికారమును తప్పించుకొనలేక పోయెను.

పిమ్మట కాన్ స్టాంటినోపిలులో మాన్యుయల్ కోమ్నెనస్ అను రాజును దర్శించి తన విధేయతను చూపి, వెనీషియనులపై తాను సహాయము చేసినందులకై, సర్వీయాకును మాంటీనీగ్రోకును

నడుమ నున్న, యిప్పుడు నోవాబాబా గని పిలువబడు, రాస్కియా జిల్లాను ప్రతిఫలముగ సంపాదించెను. 1180వ సం. లో మాన్యుయల్ రాజు చనిపోయి కాన్ స్టాంటినోపిలు బలహీనముగ నుండినపుడు నిమాన్జా తన రాజ్యమును వృద్ధిపఱచుకొనుటకు మంచి సరుకులను కొని నిశ్చిని తన రాజ్యమునకు చేర్చుకొని క్రైస్తవ నామ తనకు ముఖ్య పట్టణముగ చేసికొనెను. ఇప్పు డిదిని రాజ్యము మునుపటికి రెండింటి లాయెను. ఇంతటితో క్రైస్తవ నొంపక 1185వ సం. లో గ్రీకురాజు నకు కప్పము కట్టుటను నిరాకరించి నిమాన్జా తన స్వాధీన్యమును ప్రకటించెను. ఈతని ప్రభువ తగ్గించుటకై గ్రీకురాజు చేసిన యుద్ధములు విఫలము లగుటచే, అంత డతనితో సంధి చేసికొనవలసివచ్చి డాయెను. నిమాన్జా గ్రీకుచక్రవర్తిని సమానునిగ చూచెను. అని కుమారునకు చక్రవర్తి కూడఁడు నిచ్చి వివాహము చేయుటచే సర్వ యా స్వాతంత్ర్య హక్కికరించిన ట్లాచును. నిమాన్జా యింతటితో కూడ క్రైస్తవ నొందక అప్పటి బర్మనుచక్రవర్తిగ నుండిన క్రీడెరిక్ బాప్టగోజాతో స్నేహము చేయఁబడెనట్లును. ఆయన పరిరక్షణము నిమిత్తము చేయనుండిన ప్రయాణములో తన దేశమునుండ మాన్యును ఆ సూయమున విశ్రమించుటకు మంచి వట్టణమును నొసంగెనని నని రాయబారి నంపెను. సర్వకూ యొక్కడ నుండినయు తెలియని యక్కాలమున నీ వార్త వచ్చుట జర్మనీలో మిక్కిలి యెద్దగ్గముగ నుండెను. నిమాన్జా పిలుపు ప్రకారము బాప్టగోజా సర్వకూకు ముఖ్యపట్టణ నుగు బల్లే)కులో వచ్చి దిగెను. ఇరువురు గాజులును స్నేహభావమును వెల్లెపుచ్చుకొనిరి. పిమ్మట నిమాన్జా ప్రపంచవేషము లులకు విముఖుడై 1195వ సం. లో తన కుమారునకు సింహాసనము వదలి ఆతాన పర్వతముమీద సతము నొకదాని స్వేతముకొని యయిదు సంవత్సరములకు పిమ్మట సమయక్ అను పేరుతో మర ణించెను—మతగురు వాయను.

అతని చిన్న కుమారుడు సావా ఆ హ్వయు మీదనే పని త్రత నొంది మతగురు వాయను. పిమ్మట తన యన్నయగు పై ఫెన్ యొక్క సింహాసనాధిస్థాన కాలమునందు తన చేతితో సతని శిరముపై కిరీటును పెట్టెను. అప్పటినుండి తూర్పు రాష్ట్రములలో సర్వకూ యొక్క మతాధిక్యత హెచ్చెను. మొత్తముమీద పై ఫెన్ తాను రాజ్యము చేసిన 25 సం.ల కాలములో నొక సారియైన యుద్ధమునకు దిగక శాంతిని స్థాపించి దేశమం దంతటను విద్యాలయములను దేవాల యములను నెలకొల్పెను. మొట్టమొదట వాడెములియని కాలములోనే ముద్రింపబడెను. బల్లేయాతోడను గ్రీకు చక్రవర్తితోడను సఖ్యము చేసికొని సర్వకూ గౌరవమును హెచ్చించెను. గ్రీకుచక్రవర్తి కాన్ స్టాంటినోపిలు సింహాసనమునకు వచ్చినపుడు, సర్వకూ డాల్మటియా బాస్నియాలకును సమీపపు జిల్లాలకును పై ఫెన్ రాజుని యతఁడొప్పు కొనెను. కాని దేశమునం దెంత శాంతి యున్నను డాల్మటియా బాస్నియాలను చేర్చుకొనుట హంగేరియా రాజగు రెండవ ఆల్బ్రూ యొక్క విరోధమునకు కారణ మయ్యెను. నడుమ నెన్ని యంతరాయ

ములు కలిగినను, ఆగవ పై ఫెన్ కాలములో సర్వకూ ప్రభ హెచ్చియే యుండెను.

పదునాల్గవ శతాబ్దము నడుమ తురుష్కులు ప్రబలియుండుట చే గ్రీకురాష్ట్ర వ్యాపకమున కాటంకము కలిగెను. అందుచే గ్రీకు రాజు పై ఫెన్ కు పై మినిస్ అను రెండు కూడఁడు నిచ్చి వివాహము చేసి యుగినిని మిక్రునిగ చేసికొనెను. ఇందువలన 1303వ సం. లో సర్వకూరాజు తన మారు పేరుమైన తురుష్కులవైకి దండువెడలి వారిని డటియెను. పండ్లెం బేండ్లకు పిమ్మట తిరిగి సర్వకూనులు శ్రేణులలో ప్రవేశించి తురుష్కులను సమద్రము పర్యంతము లేకుండఁ జేసిరి. ఈ సందర్భమున బల్లేయానులు సర్వకూవైకి వచ్చి యొడి పోయి సర్వకూ ప్రభువ హతించి హెచ్చించిరి. పిమ్మట 1330వ సం. లో బల్లేయాశక్తి నిగ్గిపోయి యొక తరమునఱకును సర్వకూ యధికారులు క్రిందికి వచ్చెను. పది పదునొకండు శతాబ్దములలో బల్లేయానులు సర్వకూవై కలిగియుండిన యధికారము తిరిగి యిపుడు పదునాల్గవ శతాబ్దములో సర్వకూకు బల్లేయావై గలిగెను.

సర్వకూ పై ఫెన్ డ్యూకస్ కాలమున నుద్భవనశయం దుండెను. డ్యూకస్ పేరు తిరిగియుండుటను పేర్కొనబడుచుం డెను. 1385వ సం. లో కింగ్ మిన్ అను సర్వకూ రాజు బల్లేయావై పండ్లెత్తిపుడు గూత సర్వకూ పైరికులు డ్యూకస్ డ్యూకస్ అను సంకోచభావాములతో బల్లేయానుండి వెడలిరి. డ్యూకస్ గాజుమునకు వచ్చుచున్న కిరువ దేడ్లవాడే యయినను అప్పటి బల్లేయావై యుద్ధములో తాను సర్వకూముగ నొక సేనను, నడచి బల్లేయాగూజ్యమున ధ్వంసము చేసెను. బల్లేయాగూజును సర్వహస్తముగో గొంపెను. డ్యూకసుతో పోల్చుటకు శక్తిసామర్థ్య ములం దొక నెపోలియను మార్క్రును సరకుగును. సర్వకూరాజ్యమునకు యేజియన్ సముద్రములోనికి దారి యుండుట డ్యూకసున కవసరముగ గోరచెను. పిమ్మట టర్కీవారికిని గ్రీకువారికిని కలిగిన కలహములో దీని నితఁడు సాధించెను. ఈ కలహములో నిరనికి చాల దేశములు చేకూరుటయే గాక బల్లేయా సయిత మిదిని యధికారముక్రిందికి వచ్చెను. వేయేల, యిందుమించు బాల్కను రాష్ట్ర మంతయు నితని కిందనే యుండెను.

దేశమునందు శాంతి స్థాపించినతోడనే డ్యూకస్ చట్టములు వ్రాయుటకు మొదలుపెట్టెను; పర్వతము ప్రబలటవై యనుకూల మయిన చట్టములను కల్పించెను. పర్వతకు డైసను ప్రొద్దు గ్రుంకి యొక యూని పరినపు డాని కాహానాకర్వము మున్నగు పగులు కలుగఁజేయుట గ్రామాధికారికి పధిక చేసెను.

ఇది యిట్లుండ తురుష్కులు యూగపులో ప్రవేశించిరి. వారిని వెనుకకు న్నోటుటకై 80,000 పై నికులతో డ్యూకస్ బయలుదేలి కాన్ స్టాంటినోపిలు ప్రవేశించి విజయము సిద్ధముగ నుండఁగ, జ్వరము వచ్చి 1386వ సం. డిసెంబరు 18వ తేదీని చనిపోయెను.

ఇతనితో నితని రాజ్యము కూడ క్షీణదశకు దిగఁ

కొచ్చెను. డ్యూసను ఒక్కొక్కటిగ జయించిన దేశముల నన్నిటి నొక్కసారిగ నెవరిని వారు తీసికొనిరి. తురుష్కరాజు అమరాత్ అనునందు 1360 వ సం. ఏడియనోపిలును వశపఱచుకొని తన ముఖ్యస్థానముగ చేసికొనెను. సర్వనూరాష్ట్రాధికారులు తమ రాజు యొక్క శాశ్వతము మాచి గిడు తమ యధికారములను మాత్రము బలపఱచుకొన మొదలుపెట్టిరి. అందఱును సామంతురాజు లైరి. డ్యూకన్ చనిపోయిన పది సంవత్సరములలోనే యిది రాజ్య మం తియు చెల్లుచేస గయిపోయెను.

తురుష్కులు క్రమక్రమముగ సర్వనూరాష్ట్రమున దివిరి. సర్వనూరాజ్యమునం దైకమ స్వము లేకుండుటచే వారి నెదిరింపలేక, కొల దఱు మాంటిస్ట్రోతు ను, కొందఱు హంగే రీని చేరిరి. వాటికొండి టప్పటికింకను తురు ష్కులవ నాక్రమింపఁ బడని బొస్నియాకు చేరిరి. కడపటికి సానా యుద్ధములో జయము నొందినందున వారు తురు ష్కులకు కూడ చాల నష్టము సంభవించి యుండుటచే వంశంతి ట దండ యాత్రలు మాని సర్వనూరాజు తనకు లొంగిన వాం డనిపించుకొని యూగి కుండిరి.

పిచ్చుట 1413 వ సం. లో మూసా యను తురుష్కురాజు సర్వనూరాష్ట్రమునై పండిల్లి వర్తికాబయలులయందు సర్వయనుల నోడించి పరికొని దేశము నాక్రమించుకొనెను. 1440 వ సం. లో సర్వనూరా యంతయు తురుష్కుల స్వాధీనమయి వారి ప్రతినిధి పరిపాలనము క్రింద నుండెను. పిచ్చుట బొస్నియా రాజు చనిపోవుటచే నది గూడ తురుష్కు సామ్రాజ్యములో చేర్చుకొనబడెను. మాంటిస్ట్రోలో నుండిన వారు హంగేరికి పారిపోయినవారును తప్ప, తక్కిన సర్వ లంకలును తురుష్కులకు తలయొగ్గినవా రయిరి.

ఈ విధముగ మహోన్నతదశ నొందిన సర్వనూరాధ్వంసమయి పోయెను; రాజకార్యములందీ కాక మతవిషయములందుఁ గూడ

కలిగిన యభిప్రాయభేదములచే, వైకమత్యము చెడి యభోగతిపా లయ్యెను. సర్వులు గ్రీకుచర్మచుట్టలు, హంగేరిలోనివారు కాతో లిక్కులు. ఉభయులకును గల మతభేదము వీరి నింతవఱకు తెచ్చెను.

తురుష్కుల పరిపాలనము

1459 వ సం. లో సర్వనూరా తురుష్కుల స్వాధీనమై తురు ష్కుల నిరంకుశాధికారములో నుండెను. పారంపర్యముగ వచ్చు చున్న సర్వనూరా ప్రముఖుల భూములు తీసికొనబడి, విచ్చలవిడిగ పంచిపెట్టబడెను. ఏ సర్వజాతిమానవుడును ఆయుధము ధరింప రాదు. ఎల్లపుడు నాయుధసాణులై యుండెడివారి కి దెంత కష్ట

ముగ నుండును ! వివా హితులైన దంపతులు పన్నె సంవలయును. ఇదియిట్లుండ, కొన్ని గ్రామములు స్వము ముగ సున్నాను గారి యాస్తిగ పరిగణింపఁ బడెను. కూలి టిమి యు నీయకయె ఆ గ్రామస్థులచే కొన్ని దినములు పని చేయించుకొను హక్కు సుల్తానున కుండెను. సర్వ లీవాధల నోర్పు కొనుచు నాలుగు శతా బ్దముల వఱకు తురు ష్కుల యాధీనములో నుండిరి. ఎన్ని దినము లుండినను స్వాంత్ర్యము లభించు ననెడి యాశ లేక 37,000 కుటుంబములవా రా స్త్రీయా దేశమునకు

అస్ట్రీయనులును సర్వయనులును పాల్గొన్న యుద్ధములో పోలిన విధము

పోయి యక్కడ నివాస మేర్పఱచుకొనిరి. 1740 వ సం. లో 100,000 మంది యహ్యకు వెల్లి సీసీనది ప్రాంతముల నుండిరి. వారు స్వదేశమునందుఁ గల ఆభిమానముచే తమ పట్టణముల వేగ్గ నే తా ముండు గ్రామములకు వెట్టుకొనిరి.

బ్రాడోవిక్ అను సర్వనూరా మహాకవి అస్ట్రీయా రా జగు రెండవ జోసెఫ్ ను సర్వయను ప్రజల గౌరవమును నిలిపి, సర్వనూరా సర్వయనులకు వచ్చునట్లు సహాయముచేయవలయు నని యనేకవిధ ముల స్తోత్రము చేసెను. అస్ట్రీయా చక్రవర్తి యాయనపై నభి మానము గలిగి తురుష్కులను బాలకురాష్ట్రములలోనుండి తఱివి

వేయవలయు నని రివ్యూక్రమార్థి యగు కాల్వోరైన్ నో సంచి చేసి కొని 1788 వ సం.లో తురుష్కులపై యుద్ధము ప్రకటించెను. మూల మూల నుండిన సర్వయను లందఱును సమకూడిరి. 1789వ సం.లో బెల్ గ్రేడును పట్టుకొనిరి. బాస్సియా ఆస్ట్రీయావారి యధీన మాయెను. ఆస్ట్రీనియా మాసిడోనియాలు గూడ సంసిద్ధముగ నుండెను. పిమ్మట సర్వయాకు వచ్చిరి. తురుష్కులు పలాయన మైరి. సర్వయా నశింపజేసెను. కాని యంతలో ఆస్ట్రీయారాజు మరణించెను. కావున సర్వయా మరల తురుష్కుల యధీనమాయెను.

పిమ్మట కరాజార్జి యను స్వయంగా యోధుడు 1806వ సం. ఆగష్టు 4వ తేదీని తురుష్కుల నోడించి స్వాంత్ర్యమును పొందెను. తురుష్కులు సంచి చేసికొనిరి. స్వయం స్వాంత్ర్యము నొప్పు కొనిరి. ఇంతటితో స్పెన్సి నొంది యూరపుడక కరాజార్జి తన రాజ్యస్వవహరములను చక్కపఱుప మొనరునెట్టెను. దేశమునందంతటను పాతకాలలను స్థాపించెను. సర్వయాకు హక్కుకలహము లంతరించెను. అంతఃకలహములు ప్రబలెను. దేశమునందు రెండు తెగలవా రుండిరి. ఒకతెగవాగు పశ్చిమ పక్షపాతులు, మరొకతెగవాగు ఆస్ట్రీయను పక్షపాతులు. వీరి నణలకుటలై కరాజార్జి ప్రజలతో యుద్ధము చేయ మొదలిడెను. ఈ సం. యందును చూచు కొని తురుష్కులు తిరిగి దండెత్తిరి. కరాజార్జి తన ధనమును పాతి నెట్టి, యాస్ట్రీయాకు పోయెను. చాలనంది యోధు లిచ్చికోడ నె యుండిరి. కాని యితినికి వైరియగు మిఖైల్ గ్రెనావ్ అనునొకడు మాత్రము సర్వయాలోనే పశ్చాత్తాపములతో దాగియుండెను. ఇతఁడు తురుష్కులను ముఖముఖి నెదిరిండుటకలన వారికి కోపము పెరుగు ననియు ఇచ్చకములవలన ప్రయోజనము కల దనియు గ్రహించి ఆమాగ్రము నవలంబించెను. వెంటనే తురుష్కులతో సంచి చేసికొనెను; తురుష్కు పక్షపాతివలె నటించెను. బాష్చిప్రోడాన్ అను సర్వయా యోధుడు 1814వ సం.లో తుర్క్-వారిపై నెదురుతిరిగినపు డతని నణల చెను. కాని తురుష్కులవలన అపాయము గల్గుడ మార్గము చేసెను. క్రూరుడైన తుర్క్ సుల్తానుక్రింద నుండు కొంతమాత్రమును తేనెయు లే దని తెలిసికొని తా నున్న డల్మేడును నదలి తిరిగి యజ్ఞము చొచ్చి కొంత వైశ్యము ప్రోగుచేసెను. 1815వ సం. న నెపోలి యను యుద్ధములలో రష్యా సర్వయాలు కూడ బోక్సము కలిగించు కొను నను భయముతో టర్క్ సుల్తాను సర్వయనులతో సంచి చేసి కొనెను. కాని మిలోష్ కాలమున తిరిగి సర్వయాను లాయుధములు ధరించు హక్కును పొందిరి. పిమ్మట తురుష్కులకు కలిగిన యప జయము లాస్ట్రీయాలోనికి వెళ్లిపోయిన కరాజార్జికి తెలిసి యిదిని కాళ కలిగెను. అతఁడు 1817వ సం. లో తన తావు విడిచి సర్వ యాకు చేరెను. కాని సర్వయాలో నిద్దఱునాయకు లిముడుట కష్టము కావున మిలోష్ ఎటులైనను జార్జిని వధించుటకయి గొప్పించి, జార్జి తిరిగి సర్వయాకు చేర ననియు అతఁడు తుర్క్-పశ్చుత్వముపై కుట్రలు చేయుచున్నాడనియు టర్క్ సుల్తానుతో చెప్పెను.

సుల్తాను జార్జి నెటులయిన చంపింపుడని యాజ్ఞాపించెను. మిలోష్ అటులే జార్జిని నిద్రించుచుండఁగ చంపించెను. 1830వ సం. లో మిలోష్ సర్వయారాజుగ సుల్తాను చే నొప్పుకొనఁబడెను. కానియితఁడు కూడ ప్రజలను తురుష్కులకంటె నెక్కుడు క్రూరుముగ చూచుటచే ప్రజల కయ్యుటఁ దయ్యెను. ఇతని కుమారుని మరణమునకై ప్రజలు కుట్ర చేసిరి. అందువలన మిలోష్ ప్రజానుకూల్యమునకై ప్రజా స్వాంత్ర్యప్రభుత్వము నొసంగెను. కాని ప్రజలు దీనిని నిర్వహించు కొనునంతటి శక్తి గలవారు కాకుండుటచేతను మిలోష్ తన నిరంకుశాధికారము నొక్కసారిగ విడుదల చేసి పోవుటచేతను పరిపాలన కట్టుదిట్టముగ లేకుండెను.

ఈ దశను చూచి యితినిపై సుల్తానునకును నితనికి మిత్రు డగు నుండిన బారునకును ద్వేషము పుట్టెను. బారు సర్వయా తురు ష్కులకు లోబడుకొండకట్టును తన సహాయము లేకుండ నిర్వహించు కొనుట కసాధ్యమయినట్టియు స్వాంత్ర్యము సర్వయాలోని యంత శక్తిభిలవానికి కలుగునట్లును చేసెను.

మిలోష్ నకు గ్రావ్ నో ఫ్రాన్సుడు చూడఁగ మిఖైల్ అబ్రోనావ్ కి రాజ్యమును వచ్చెను. ఈతఁడు హక్కుస్వయంభవపట్టణ ములలో విస్తారముగ నుండయుండుటచే విశాలమైన స్వేచ్ఛాదీర్ఘ ములు గలిగి ప్రజాధికారమును గొప్పపఱచెను. బ్రెటీస్ పరిపాల నావిధానము క్లాసునియ నయిన దనియు దానిని సర్వయా ప్రజలను భవించుటకు లెగ నీనికి రా లే దనియు నిరసి యభిప్రాయము. ఇదివఱ కుండిన పదు నేడుగల సభికులు గల నెట్టును సభలు చేయుటకు సుల్తాను నుత్తరువు కావలసియుండుటచే దానితోటి పోక, సుల్తాను తో ప్రసక్తిలేని లాకోస్టల తీర్పునకు నెట్టు లోబడుకట్టు చేసెను.

తిరుగుములనుండి నొప్పువానిని కొందెవానిని నేకరీతిగ బాధించు చున్న విలపన్నును, ఆ గాయమును బట్టి యిచ్చడి యాదాయపు పన్నుగ మార్చెను. సుల్తాను వల దనుచున్న నా మామోపాయము చేత, అప్పటి దినములలో ప్రత్యక్షరయిన 2 లక్షల తుపాకులను దేశములోనికి తోప్పించి స్వల్పక్రయమునకు ప్రజల కిచ్చివేసెను. ఈ విధముగ స్వల్పకాలములోనే తన దేశములో విక్షితులైన వైని కుల ననేకుల నేర్పఱుపఁగలిగెను. తన ప్రజల కెక్కువ స్వాతిం ద్రము కావలె నని సుల్తాను నీతిఁ దెలిపించినపుడు, ఈ వైని కులవలని ప్రయోజనము స్పష్ట మాయెను. ఇదిని కాలములో సర్వయా దేశములోని కోటలలో నొక తురుష్కు డైనను లేకుండు నట్లు చేయఁగలిగెను. సర్వయా సర్వయనులవలననే సంక్షింపఁ బడుచుండెను. ఈతని దశ వెలుగుచుండెను. ఈతఁడు బాస్సి యను చేరుకొనినచో, ప్రాన్సు ఆస్ట్రీయా లీతనికి సహాయము చేయుటకు సిద్ధముగ నుండెను. కాని కాలవశమున 1868వ సం.లో నిలిచి చంపబడెను. ఇతనికి పిమ్మట నితని పుత్రుఁడు 14 సం. ల వయసున, ముగ్గురు రీజెంట్ల సహాయముతో ప్రభుత్వమునకు వచ్చెను. సహాయకులు కొంచెము మార్పుతో వెనుకటి పద్ధతినే ప్రభుత్వము

చేసిరి. 1869-వ సం. లో శేర్మడిన పరిపాలనాపద్ధతి ప్రకారము అధికార వంతులకు నితనికిని 120 మంది సభ్యులు గల దేశీయమహాసభ కును నుండెను. సభ్యులలో 90 మంది ప్రజలవలనను 30 మంది రాజు వలనను నెన్నుకొనబడిరి. ఇంకను ప్రజల సంతుష్టిపటముటకై యసాధారణ సమయములలో 480 మంది ప్రజాప్రతినిధులు చేరిన మహాసభవలన చేయబడిన తీర్మానము, అదివఱ కుండిన యే కాస నము నైనను మార్పుకట్టు నిర్ణయింపబడెను. ఈ యెన్నిక సాధారణ ముగ వ్యక్తులచేతిలో నుండుటచే, 1888-వ సం.పు రేడికల్ రిఫారము ఆట్ట, అప్పటి రాజగు అలెక్జాండరుచే రద్దుచేయబడినపుడు అంగలులోనికి తేబడి నేరటికటకు జరుగుచున్నది.

మిలన్ యువరాజు 1872-వ సం. లో యుక్తవయసు వచ్చి రాజ్యభారమును వహించెను. రీజింటి పరిపాలనలో సర్వభూతివా గండులు నొక ప్రభుత్వముక్రింద నుండవలె ననెడి యభిప్రాయము ప్రజలకు బాగుగ కలిగెను. సర్వయా తిరిగి తుర్కీ-పై యుద్ధము ప్రకటించెను. 1,48,000 సర్వయాను సైనికులు తుర్కీ-పైకి వెళ్లిరి. కాని సర్వలు తుర్కీ-పైనికులకుంటే తిక్కున చాక చక్రము గలవా గగుట చే తురుష్కులు సర్వులను వెనుకకు పోయి సర్వయాలో ప్రవేశించిరి. 1877-వ సం. లో సర్వయా టర్కీతో సంధి చేసికొనెను. కాని మాంటిస్గ్రో టర్కీతో పోట్లాడుచునే యుండెను. ఇంతలో రష్యా కూడ టర్కీపై యుద్ధము ప్రకటించెను. మాంటిస్గ్రో కూడ పోయెను. అయినను సర్వయా ముగ్రము కొలది కాలమువఱకు టర్కీయుగ నార కుండి తురుకు కలహములోనికి దిగెను. ఈ సందర్భమున సర్వయా ప్రభావము కొంచెము హెచ్చుగిన యుండెను. పిశ్చిమపైయు గలిగినను సర్వయాను సేనలో నొక భాగమునకు వైరట్ రద్ద నుంచి బయలు కలిగెను. రెండవ భాగము సర్వయాకు రాజగు మిలన్ చే నడిపబడి యప్ప టికి 500 సం. నుండి యేకదీక్షగ తురుష్కుల చేతిలో నుండిన నిస్స యను పురాతనపు సర్వయాను పట్టణమును పట్టుకొనెను.

తొమ్మిది దినములకు పట్టణ వ్రాంజాయెద్ద కలిగిన మూడవ జయము సర్వయాను ప్రజల కెంతయు మెచ్చింపబడు కలిగించినది సాన్ ప్రెహనోయెద్ద జరిగిన సందర్భ కనుబడియగు 1878-వ సం. లో జరిగిన బర్లిన్ సందర్శన సర్వయా పరాటని జిల్లాను వ్రాంజాను నిట్టిచే ర్పకొనగలిగెను. సర్వయా రాజ్యము మనుపటికంటే నొకపా లధిక మాయెను. ఇదివఱకు సాన్ ప్రెహనోయెద్ద తుర్కీచే నంగీకరింపబడిన సర్వయా స్వాతంత్ర్య మిఁకుడు యూరోపియన్ రాజులచే గూడ నొప్పకొనబడెను. 1882 వ సం. లో యువ రాజు ఒకటవ మిలన్ అను పేరున సింహాసనము నెక్కెను. సర్వయా కూడ స్వతంత్రరాజ్య మయ్యెను.

అభినవసర్వయా

శాశ్వత మైన శాంతిని నెలకొల్పుటకై యేర్పడిన బర్లిన్ సంధి సర్వయాకును బర్లేయాకును అసంతృప్తిగనే యుండెను. ఒక గవేషించిన దేశమునకు మరియొక రాశపడజొచ్చిరి. ఈ రెండు దేశములకును సరిహద్దుగ నున్న టిమల్ నదికి బర్లేయాకై పున కొంత భేదిరాకుభూమి యుండెను. దాని మా పేమయు బర్లిన్ సంధిలో నెత్తుకొనబడలేదు. సర్వయానులు నదిని దాటి వచ్చి దానిని సేద్యము చేయ మొదలిడిరి. 1884-వ సం. లో బర్లేయా పటాలము వీరిని తిమిమనేసెను. ఆ భూమికి బర్లేయానులు పశేషముగ పన్ను విధించిరి.

ఇది సర్వయానులకు కష్టముగ నుండి వారు యుద్ధమునకు దిగిరి. ఈ సందర్భ కూడ బర్లేయానులచే తిఱుమబడిరి. కాని యీ దేశము బర్లే రియావా గాక్రిమింపుకొనుట యాస్తియైవావారి కష్టము లేక, వారెద్దు నడి సర్వయాను రక్షించిరి; సర్వయాకు దేశసమైక్యము గాని యుద్ధపు కర్వుల సమైక్యము గాని లేకుండునట్లు చేసిరి. ఈ యపజయము ప్రజల యసంతృప్తికి కారణమై దేశములో కక్ష లేర్పడినవి. అంతఃకలహ ములు ప్రబలితను. గృహకల్లోలము గూడ దీనికి తోడై, మిలన్ వైరాయుతో 1889 వ సం. న రాజ్యమును తన కుమారుడగు అలెక్జాండరున కచ్చి ముగ్గురు సహాయకుల సేవతోనెచ్చెను. ఇతఁడు కడు సమర్థుఁడు. ఇన్ని కాలములో డ్యూసన్ ప్రభుత్వమునందుబోలె సర్వయాను లంకెలు నేక స్పృహయు క్రింద నుండు రని యభిప్రాయ ముండెను.

మాంటిస్గ్రో కు జరిగిన బొల్గాను యుద్ధమునందు సర్వయాకు గొంతుభూమి తురుష్కు-సామ్రాజ్యములోనికి సంక్రమించెను. సర్వ యానుల విజృంభణయు నణచుటకై ఆస్ట్రీయా నిరంతరము ప్రయత్నము లను చేయుచుండెను. బొల్గాను యుద్ధమునందు సర్వయాకు సంపూర్ణ విజయము కలిగినను వాస్టియాకు ప్రభువలన లిగిన ప్రతిఫలము దక్క కుండెను. మీను మిక్కిలి బోన్నయా హజ్జగోవినియాలను వాస్టియా తన రాజ్యమునందు చేర్చెను. ఆస్ట్రీయా బలవంతమైన రాజ్యము. సర్వయా స్వేచ్ఛరాజ్యము. ఆస్ట్రీయా సర్వయా వ్యాపకమున కన్ని దిశలందును నాటకములను గల్పించుచు స్థాపుజాలియొక్క వైరమును బలపఱచెను. సర్వయానులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు, హూరులు, దేశాభి మానులు. సర్వయానులను కర్తమాన సర్వగ్రామమునకు వారిగాఢమైన దేశభక్తి పురకొలిపెనది. దేశపక్షిగ్ధము 34,000 చదరపుమైళ్లు, జన సంఖ్య 50,00,000, ఆదాయము సహస్రములు 48,03,262, వ్యయము సహస్రములు 52,30,588, వైద్యబలము 250,000. పాలనము నియమిత పాలనము.

డి. ఎన్వో ఉనంతలోకము సృజించుచు బెంచుచు సంహరించునో

అ వ్యభుఁ డీశ్వరుం డగు జనార్దన దేవు డు జాజ్ఞినిన్ సదా

ఇ వ్యసు ధాతలంబునను హిందుజనానికి సార్వభౌముగా

చివ్వ నరాతివర్గజయశీలునిగా దయఁ బ్రోచుఁగావుతఁ.

SIR EDWARD GREY

సర్ ఎడ్వర్డు గ్రే: విదేశాంగమంత్రి

MR. BONAR LAW

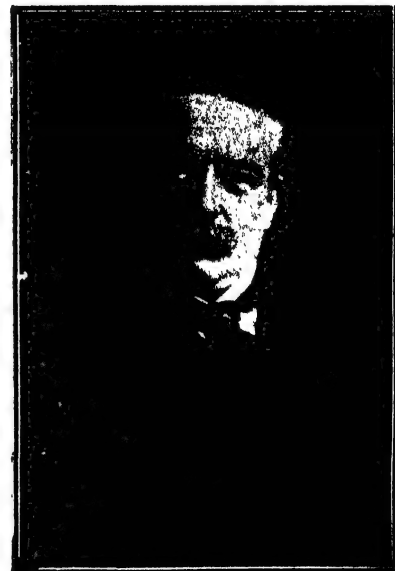
బోనార్ లా : అధినివేశాంగమంత్రి

MR. WINSTON CHURCHILL

విన్ స్టన్ చర్చిల్: లంకాష్ షిరు ప్రదేశమంత్రి

MR. LLYOD GEORGE

లాయ్డ్ జార్జీ: యుద్ధ సామగ్రి (మందుగుండ్లు) మంత్రి

FIELD MARSHAL EARL ROBERTS

ఫీల్డ్ మార్షల్ రోబర్ట్స్ (పాకిస్తాన్)

PRINCE MAURICE OF BATTENBURG

బాటెన్బర్గ్ మౌరీస్ (రౌల్ట్ ముఖ్యమంత్రిని చూడండి).

FIELD MARSHAL SIR EVELYN WOOD

ఫీల్డ్ మార్షల్ వుడ్ (పాకిస్తాన్ సైన్యంలో ఉన్నప్పుడు)

MAJOR GENERAL PULTENY

పల్టెనీ మేజర్ జనరల్

ఐరోపా మహాసంగ్రామ చరిత్ర

ఎమ్. వెంటటరంగయ్య, ఎమ్. ఏ., గారు

1-వ ప్రకరణము

యుద్ధ మేలాగు వచ్చినది ?

ప్రపంచవత్సరములనుండి ఆస్ట్రీయాకును సర్వీయాకును

పరస్పర వైరము కలదు. సర్వీయాను ఎట్లయిన వశపఱచు నవలె నని ఆస్ట్రీయావారును, ఆస్ట్రీయాసామ్రాజ్యమును చితుగఁ బట్టవలయు నని సర్వీయావారును ప్రయత్నములు చేయుచు

న్నారు. ఈ రెండు దేశములకును గల సంబంధ మిట్టిదై యుండ, ఏదో యొక మిషన్ యొందవలెనని భావించి, యుద్ధము సంభవించుటలో ఆస్ట్రీయా వేమియు లేదు. ఇట్టి మిషన్ ఆస్ట్రీయావారికి 1914-వ సంవత్సరము జూలై నెలలో దొరకెను. అందువలన ఈ రెండు దేశములకును యుద్ధము ప్రారంభమై, ప్రపంచమున విహ్వలమై పరిణమించినది. ఆస్ట్రీయా ఆఫ్రికా భూభాగములలోని కొన్ని దేశములకును పూర్వముగ వ్యాపించినది.

ఆస్ట్రీయాదేశమున బాస్నియా యను జిల్లా యొకటి కలదు. దీనిలోని ప్రజలు చాలావఱకు సర్వీయాజాతివారు గనుక, వీరికి సర్వీయా రాజ్యములోని ప్రజలకును విశేషసంబంధము కలదు. ఈ జిల్లాకు సర్వజనో యనునది యుఖ్య పట్టణము. ఈపట్టణమునకు 1914-వ సంవత్సరము జూలై నెల 29-న తేదీని ఆస్ట్రీయాదేశపు యువరాజును ఆయన

భార్యయు వేల్ల రాజమాద్రునకు పోవుచుండగా, దుర్మార్గులగు రాజద్రోహు లెకగో యిద్దఱు వారిని తుపాకితో కాల్చి చంపిరి. ఈ శోకవార్తను విన్నతోడనే దేశములోని ప్రజలకును చక్రవర్తికిని అసాధమైన విచారమును కోపమును కలిగినవి. క్రోధ పూరితములై ఆస్ట్రీయాచక్రవర్తియు సుంద్రులను దుర్మార్గులను క్షీంచుటకై కావలసిన విచారణలు చేయుచు, సర్వీయాప్రభుత్వమువారే ఈ ఘోరకృత్యమునకు కారకు లనియు, వారి ప్రోత్సాహ సహాయములు లేకుండ ఇది జరిగియుండదనియు తుదకు తీర్మానించిరి. ఈ తీర్మానము సహేతుకముగ నుండకపోయినను ప్రజ

లందఱు దీనిని నమ్మి, హంతకుల నిర్బాణము క్షీంచుటకంటే సర్వీయా ప్రభుత్వమువారిని క్షీంచుటయే అవశ్యమనియు యుక్తమనియు అభిప్రాయపడిరి.

ఈ యభిప్రాయము ననుసరించి ఆస్ట్రీయాప్రభుత్వమువారు జూలై నెల 28-న తేదీని సర్వీయాప్రభుత్వమువారి కోరిక యుద్ధమును పంపిరి. ఇందులో * పది మునుగు వ్రాసుబడియున్నది. వారి సంహారమునందు సర్వీయావారు యుద్ధమున గలహరి ననుసరించి నడచుట నవలసిన దనియు, అట్లు నడచుకొనుట కంగీకరించుచు ఆయంగీకారమును 48 గంటలలోపల తెలుపవలసిన దనియు, అట్లు చేయున పక్షమున యుద్ధము సంభవించు ననియు ఆస్ట్రీయావారు యుద్ధము ద్వారా వెల్లడిచినది. చూడుము! ఆస్ట్రీయావారు రాజ్యముక్కి - హోస్టనుగుటిని సర్వీయావారి కెమియు తెలియనే చేలియదు. నిజముగ దానియందు వా గురువంటి జోక్యమును కలుగఁ జేసికొనలేదు. ఇది గాక, వారి రాజ్యము మిక్కిలి చిన్నది; నందు సంవత్సరములుగ శత్రువులగు శురకలతో పోరిపోరి వారు మిక్కిలి యాలసియుండిరి. ఇట్టిస్థితిలో బలవంతులగు ఆస్ట్రీయావలతో యుద్ధమునకు దిగుట యుక్తము కాదని జూలై నెల 25-న తేదీని 48 గంటలలోపలనే వారు ఆస్ట్రీయావారికి ప్రత్యుత్తర మంపరి. ఆస్ట్రీయావారి పది సలహాలలో ఎనిమిదింటి కంగీకరించుచు, మిగిలిన

* ప్రధానమైన మునుగులు: (1) ఈ క్రొత్త సర్వీయాకు యుఖ్యపట్టణ మగు బెల్గ్రేడ్ లో పన్నెండు దిన. (2) హంతకుల రాజ్యాయుధములను వారోద్ధా 24 గంటలలో పూర్తిగా నశింపజేయునట్లు చేయవలె. (3) సర్వీయా సరిహద్దులలోని యుద్యోగుల కుమ్మక్కచేసి హంతకులు, ఆయుధములతో బోస్నియాకు పంపబడుచున్నార. (4) సర్వీయా పాలిశుంధగు మిలాన్ సిగ్నల్ అనునాడు హంతకులకు బాంబు వేయుటను, పిస్తోలు కాల్పుటను వేర్పెను. (5) అనేక రహస్యపు సమాచరమును బోస్నియా హెర్జెగోవినాలో నేర్పెచి, ప్రజలలోని ప్రభుభక్తిని సర్వీయా ధ్వంసముచేయుచున్నది. (6) నిత్యమును ఆస్ట్రీయా సామ్రాజ్యమునై ద్వేషమును కలుపుకొలుపు వ్యాసములను వ్రాయుచు, సర్వీయాపత్రికలు అరాచకమును వృద్ధిచేయుచున్నవి. ఈ దుర్మార్గులు సంతయు సర్వీయా ఆపేరికలయును. ఆంపుటయందు ఆస్ట్రీయా హంగరీ ప్రతినిధుల సహాయమును తీసికొనవలయును. హంతకులను ప్రోత్సాహపఱచిన యపరాధులను, సర్వీయాలో నున్నవారిని, విచారింపవచ్చుదు ఆస్ట్రీయాప్రతినిధు లుండవలయును.

కంటిపవయమై కొన్ని సంవత్సరములు ఉండుటవలన తిత్తణమే 48 గంటలలో వాని కంటికందుటకు కీలుపడ దనియు, అటు పివాదాం శములుగను సర్వగా రాజ్య స్వాధీన్యమునకు వానికొనుటగను నుండుటచే, నివృత్తహాముని తీర్పుచేయడం మధ్యస్థుల యెదుట వాని నుంచి వారి తీర్పుప్రకారము నడచుకొనుటకు సిద్ధపడి యున్నా మనియు, ఆ ప్రశ్నలతో నుండు వ్రాసిరి. ఆలోచించి చూడ, ఇంతకుండు స్పష్టికరముగా నా బాబు నజీయె కటి యండఁ జూచు; ఇందుకము సర్వగావా రాగీకరము నని ఒక్కని నూడ అనుకొన లేదు. అయినను ఆస్త్రియావారు యుద్ధముచే అభిలాష గలిగియుండె గనుక ఆ జవాబునకు సర్వత్రిపుక, తిత్తణమే యుద్ధ సన్నాహము చేయుటకు ప్రారంభించిరి.

సర్వగావారును రషియావారును స్లావు అనెడి యొక జాతిలో నుండవారు. ఇంతే గాక, ముగ్గురు సూర్యము సర్వగా కిచ్చు శిఖోనుండ స్వాధీన్యమునకుండు శ్రమను ఒకరు కలుగోయుద్ధమునయకు నున్న రామాలూరిము రషియావారు వీరి కంటో సహాయము చేసియుండెడి. ఇప్పుడు గూడ అట్లే సహాయము చేయుచుండ నెడ యాశతో, ఆస్త్రియావారు యుద్ధ ముండి 23-వ తేదీని ఉత్తరము దిగగానే, సర్వగా ప్రభుస్వయవా గాన మచూచె రషియా ప్రభుస్వయవానా తెలియఁదీరి. రషియావారు, ఎప్పుటివలె నె యిప్పుడు గూడ సర్వగావారికి సహాయము చేయ నిచ్చియుంచి, 24-వ తేదీని నును స్పష్టాగ్ని రుచితోక తోకమునట్లు ప్రకటించిరి.

మగవా కలుగంటి యుద్ధమును ప్రవేశించిన యెడ, వారికి సహాయముగ వారికో కలసి యుద్ధ మున పని పని క్రొంచువారు కొన్ని సంవత్సరములకు స్వామే బిష్వకొనియుండె గాన, వారు కూడ వెంటనే యుద్ధమునకు సిద్ధులైరి. మగ్గ సహాయమువలన నజీయె బలము సంపాదించి వానై నను, రషియా వారు తిత్తణమే యుద్ధమునకు బలము నేరలేదు. యుద్ధమువలన ఉభయపార్శ్వములవారికి కష్టముగ నీశేవనము కలుగు నని యంచి, ఆస్త్రియావారికిని సర్వగావారికిని గల పివాదమును తీర్చి ఆ యుద్ధయక్షణలవారును సమాధానపడునట్లు చేయుటచే రషియా వారు మూడు దినములు ప్రయత్నించిరి. కాని, వీరమాట పినక ఆస్త్రియావారు 28-వ తేదీని సర్వగావారికో యుద్ధమునకు పూనిరి. వెంటనే రషియావారు కూడ కొన్ని వైద్యములను సిద్ధ పడచుకొనిరి కాని, 30-31-వ తేదీలలో యుద్ధ ముండుటకు నరర కొన్ని ప్రయత్నములు గావించిరి. తుదకు ఈ ప్రయత్నములలో కొన్ని ఫలము లై, ఆస్త్రియావారికి యుద్ధమున దున్న యాతుగ తను కొంచెము దగ్గించి వారిని కొంతకాలకు సమాధానపడవల గల గెను.

ఆస్త్రియా ప్రభు స్లావు జోసెఫ్

ప్రజలందఱు యుద్ధ ముగిసోవు నని కుతూహలపడు చుండె. అయినను ముందునిమిషమున నేమి రాగలదో మనకు తెలియదగదా? ఇంతకాలకు యుద్ధముం దిష్టము లేనట్లు నటించు చున్న జర్మనీవారు 31-వ తేదీని ఈ పివాదమున ప్రవేశించిరి. ఆదినకుండ వీరు రషియావారిని బెదిరించుచు వారి కొకయుత్తర మును వ్రాసిరి. రషియావా రదివఱకు గావించుచున్న యుద్ధ సన్నాహమును నిలుపుట కంగీకరించి ఆ యంగీకారమును 12 గంటల లోపల తెలుపవలసిన దనియు, అట్లు తెలుపనియెడల తాము ఆస్త్రియావారితో కలసి ఆస్త్రియావారికి శత్రువులైన రషియా ప్రాస్టు మొదలగు దేశములవారికో యుద్ధమునకు పూనెద మనియు జ్యూనీవా రా ముత్తరములో తెలిపిరి. రషియావా రట్టి బెదిరింపులకు కుదురుచువారు కాదు; గనుక యుద్ధసన్నాహమును మానక గురు కష్టమున ద్విట్లు ప్రకర్షించుచుండెడి. 12 గంటల లైపోగానె. ప్రశ్నలతో మేమియు రాలేదు. కనుక ఆగస్టునె 1-వ తేదీని జర్మనీవారు రషియా వారికోను వారిమగ్రులకు ప్రధించి వారికోను యుద్ధము ప్రారంభించిరి.

ఆస్త్రియాదేశపు యువరాజుయొక్క మరణ మువలన ఇంత సహాశ్రయమైన యుద్ధము సంభవించు నని మన చక్రకర్షిగారు కాని వారి సాక్షులు వాని కిలలో గూడ అనుకొన లేదు. ఈ పొద్దవగుటచే ఆస్త్రియావారు చేయుచుండెదవాగలొనను ఆలోచనలును సూర్యముగ నుండుటవలన ఏమి యూహించుటకును ఇరుగుల కనకాశము లేకపోయెను. అయినను 23-వ తేదీని ఆస్త్రియావారు సర్వగావారికి ఉత్తరము పంపి గని తెలిసిన తీణమునండయు మన చక్రకర్షి గారు సుప్రభులలో నొకరు గ్రేప్రభువుగాను ఆయుత్తరమువలన చిక్కలై దేశములు బయలు

దేలు ననియు యుద్ధము రాకుండ ఆఁపుటయ అందఱికి డేమకగ మనియు ఊహించి, అందుకొఱకై ఆగస్టునె 4-వ తేదీవఱకు ఎన్ని యో ప్రయత్నములుగావించిరి. జర్మనీవారుకూడ వీరితో ఏకీభవించి పనిచేసియుండెదయెడల వీరి ప్రయత్నము లన్నియు కొనసాగియే నుండును; కాని మొదటినుండయు జర్మనీవా రట్లు చేయుట కష్టపడకపోయిరి. గ్రేప్రభువుగారు మాత్రము ఊగకుండలేదు. ప్రప్రభుసమున ఉత్తరములోని యంతముల నన్నిటిని ఆలోచించి ప్రశ్నలతో మిచ్చుటకు 48 గంటల యవకాశము చాలదు గనుక పరికొంటి యవకాశము సర్వగావారి కియ్యవలసిన దని గ్రేప్రభువు గారు ఆస్త్రియావారికి వ్రాయుచు, ఉత్తరములోని పది సలహాకు సాధ్యమైనంతవఱకు సమ్మతించవలసిన దని సర్వగావారికి తెలియఁజేసిరి; తా మొక్కరే ప్రయత్నము చేసినయెడల కాగ్యము సఫల మగునో కాదో యని సందేహపడి, ఇంగ్లీషు జర్మనీ ఇటలీ

ఫ్రెంచి ప్రభుత్వములవా రందఱు కలసి, వివాదపడుచుండు నేపథ్యములను సమాధానపెట్టినయెడల వాగుగ నుండు నని ఆ ప్రభుత్వముల వారికి బోధించిరి. దీనికి అందఱును అంగీకరించిరి గాని జర్మనీవారు మాత్ర మిట్లుపడలేదు. ఈ విభేదప్రయత్నములతో గండు దినములు గడచిపోయెను.

25-వ తేదీన సర్వయావాసు ప్రభుత్వము నుండి వినియు దానితో తృప్తి పిన నందఱి ఆస్త్రియావారు యుద్ధము న్నాచును చేయుచున్నా రనియు గ్రేప్రువుగారికి తెలిసెను. జర్మనీవారు సహాయము లేకుండ ఏకకాలముండు బంధుని ఆస్త్రియావారు స్వయానా పియా ప్రాన్సు దేశములవారిలో యుద్ధము ప్రారంభించెను, జర్మనీవారికి యుద్ధముం దుపేగు లేనియెడల ఆస్త్రియావారు కూడ యుద్ధమును మానుదు రనియు, వీ రుపాసించి, 26-వ తేది మొదలు 28-వ తేదీరజుకు జర్మనులను ప్రోత్సహించుటకు ప్రయత్నించును

ఆస్త్రియావాసు

చేసిరి. లండనునందలి జర్మనీ ఇటలీ ఫ్రెంచి గామివారులను తామును కలసి సభ చేసి, అందఱికి సమగ్రత యగు తీర్మానము నొక దానిని గావించవలయు నని వీ రు రాయబారులను కోరిరి. దీనికి జర్మన్ రాయబారి తిప్ప మిగిలిన వాంఠము నొప్పకొనిరి. ఇట్టి సభ చేయుట యిష్టము కానియెడల మరయేదైన మార్గమును నూచించి యుద్ధము నాంపుటకు ప్రయత్నింపవలయు నని వీరు జర్మన్ రాయబారిని కోరిరి. గాని దీనికి ప్రభుత్వము కూడ రాలేదు.

యుద్ధము రాకుండుటకై గ్రేప్రువుగారి కట్లు వాగము దినములుగ ఎన్నియో ప్రయత్నించుచుండ, జర్మనీ ప్రభుత్వము వారు వీరితో ఏకీభవించుకపోవుటయే గాక 29-వ తేది రాత్రి “మేము ఫ్రెంచివారిలో యుద్ధమునకు దిగి, వారి నోడించి వారి

రాష్ట్రములను కొన్నిటిని స్వాధీనపఱచుకొన్నయెడల, మీ రాయుద్ధముతో వారికి సహాయము చేయకు తటస్థులుగ నుండుట కిష్టపడెదగా? దీనికి మీ అంగీకరించినయెడల యుద్ధము ముగిసినదిగాక మేము మీతో కలసి మీకు నిశ్రులమై ప్రార్థించెదము. ఇది యింకొకటి మీకు సంతృప్తియేనా?” అని వీరి కొక వింత సందేశమును పంపిరి. దీనిని వినిననే గ్రేప్రువుగారు చుట్టరు వెరిసిరి. యుద్ధ మారంభింపఁ బడెను. యుద్ధమునొకటి జర్మనులు ప్రయత్నించుచున్నా రని యిప్పుటికి స్పష్టమాయెను. ఇట్టి కృత్రిమముద్ధితో వారు పంపిన సందేశమున కంగీకరించుటకు “నీవమైన పని జరిగెనుకట” యుండని భావించి జర్మనీవారు ఫ్రెంచివారిపై యుద్ధమునకు పూనినయెడల ఇంగ్లీషువారు యుద్ధమున కిటకమున నుండఁజాలరని గ్రేప్రువుగారు భావించియైన జర్మనులను పంపిరి. దుర్మార్గులొకఁడగు పోరుగల్గిన దిగిండుటకు సర్వవిధముల యభిప్రాయమును గు

ఆస్త్రియావాసు

రైటింగు గల కంఠుండగు సురయొక పోరుగువానియొద్దికు వెళ్లి “నేను దొంగిలొని పోయితిను. నీవు చూచుచు ఉండుండెడివా? కావలసినయెడల నీకు కూడ కొంచె మిచ్చెదను” అని చెప్పినప్పుడు బలవంతుండగువాడు దీని కంగీకరించినయెడల ఎంత గౌరవహానియో ఎంత సుఖమో, జర్మనీవారి సలహాల కంగీకరించినయెడల అంత గౌరవహానియు అంత యుద్ధమును అని ఇంగ్లీషువారు గంభీరము నేక గ్రీకముగ చెప్పబోడంగిరి. కాబట్టి యేవాసు నెలుంగని ఫ్రెంచి వారితో జర్మనీవారు యుద్ధమునకు పూనినయెడల తాము ఫ్రెంచి వారికి సహాయము చేయుట కిది యని యింగ్లీషువారు నిశ్చయించిరి.

జర్మనీకిని ప్రాన్సునకును యుద్ధము సంభవించినయెడల ఫ్రెంచివారి ప్రధానపట్టణ మగు పారిసును స్వాధీనము చేసికొను

టకు జన్మములు మొట్టమొదట ప్రయత్నిము చేయుదు రనియు, ఈ పని యందలెట్లలో జగదజ జన్మనీవారి కంత లాభము కలుగు ననియు గ్రేట్రభువు గారు గ్రహించెను. జన్మముల సౌఖ్యము పట్టణము నకు పోవుటకు మార్గాంతరము లనేకము లుండినను వారి బట్టియము ముగ్ధముననే పోయెనని యనుకొనెడిట కారణము లనేకము లుండెను. పొరంజాల వైద్యము లేక యువ బట్టియములలో ప్రవేశించి యా దేశమును స్వాధీనపఱచుకొనెడిటకు పూనికయడల, ఈ మా వైద్యముల నోడించి యాదేశమును పరిశీలించిన నుని యనుకొనెడి సంతర్నిములనాడెను. ఇంగ్లీషువారు వాగ్దానము చేసిరియండల. ఆ వాగ్దానము ప్రకారము ఈ 80 సంవత్సరములు ఇంగ్లీషువారు నడచు కొనుచునే యుండెను. బట్టియము ముక్కుటి నున్న రాజ్యము. దానికి విశేషించివైద్యము గాని నొకటియున్నాగాని లేదు. దానికి ఇమిగులొరుగున నుండువాని ముక్కుటి నున్నవలన వా గల్లవ్యధి దీనిని స్వాధీనముపఱచుకొనెడిట ప్రయత్నిము చేయుచున్నవలెను. ఇందుకల నన్నియో యుద్ధముల సంకల్పించుచున్నవలె. ఇట్టి యుద్ధములు గాకుండుటకై 1839-వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును గ్రేట్రభువునను జన్మనీవారును బట్టియమువారును ఒక యొక యుద్ధం బుడిక చేసికొనెను: 1) బట్టియము గాని పొరాష్ట్రములను నయించుటకై యుద్ధ మొనర్చుటకును పయంగొనెడును; స్వరాష్ట్రములను శత్రువలెకొనెడి జయలబ్ధిపొందునయడల. ఆస్పదకు ముగ్రహే యుద్ధము నయివలెనది; సువేళిపై వైద్యముల పొన్నకుక స్వరాష్ట్రములలోనిక రానీయగొనెడును. 2) ఈ యుద్ధంబుడికలో పోడి యింగ్లీషువారును జన్మములను ప్రైవేటువారును బట్టియమును స్వాధీనపఱచుకొనెడిటకై ప్రయత్నిము పయంగొనెడును. ఇందులెకొనెడి ఇట్టి ప్రయత్నిము చేసినయడల, జయించెడి దాని లెంతును వక్రమునకు చేరి శత్రువు నోడించు బట్టియము దేశమును క్షియమయినను—ఈ యుద్ధము లును ఆస్పదకు యుద్ధంబుడికలోని ప్రధానాశయము. ఆన యుద్ధంబు విజయము దానప్రకారము నడచుకొనెడిట.

జన్మనీ వైద్యములు బట్టియమును స్వాధీనపఱచుకొనెడిటకు ప్రయత్నించినయడల, ఇట్టి ప్రయత్నిమును కిభుము గావించి బట్టియమును కాపాడుట యింగ్లీషువారికే పధ యగుటకలన గ్రేట్రభువు 31-వ తేదీని “ఇప్పటికివేళి యుద్ధము సంకల్పించినయడల, 80 సంవత్సరములనాడును నడచుచున్న బట్టియమును గుఱించి చేసికొనిన తీర్మానము ప్రకారము మీ రెండులు నడచుకొనుటకు సహజమైనదరా? ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వమునా రం తీర్మానము ననుసరించి ప్రవర్తించుటకు సిద్ధపడియున్నాను.” అని బట్టియము ప్రాన్ను జన్మక ప్రభుత్వములవా కింక యత్నము వ్రాసెను. ప్రాన్నునను అట్లే నడచుకొనెద నని యాదినమే ప్రత్యుత్తర పంపె; బట్టియమునా రెట్లే యని పలునాడును జవాబిచ్చెను; జన్మనీ వారు ముగ్రము జవాబు కూడ నియ్యక, ఆగట్లు నెల రిక లేదని “మా వైద్యములు మీ దేశముగుండు పోవలసిన యావకము మాకు

కలిగినది. ఇట్లు పోవుట 80 సంవత్సరములనాటి తీర్మానమునకు విరుద్ధమని మాకు తెలియను. కాని యా తీర్మానమునకు విరుద్ధముగ నడచుకొనలసిన సహాయ మివ్వదు టెటస్థించెను. మావైద్యములు మీ దేశముగుండు పోవుటకు మీ రంగీకరింపవలెను. ఇట్లు చేసినయడల యుద్ధము ముగిసినదియై మీ దేశమును నీమాయు లోపము కలుగఁ జేయక దానిని తిరిగి మీ కచ్చివేసితిము. అట్లంగీకరింపనిపక్షమున మిమ్ము శత్రువులుగ భావించి మీ దేశమును పరిపాలముగ స్వాధీనపఱచుకొనెదము” అని బట్టియము ప్రభుత్వమువారిక తెలియఁజేసిరి. తన రాజ్యమును శత్రువాధీనపడి రక్షించద నని ప్రతిజ్ఞ చేసిన జన్మనీలే యా ప్రతిజ్ఞను భంగపఱచుచు అప్పుడు లేనక శత్రువులై ప్రవర్తించుచుంటు కార్పొన్యెడి. “మేము కష్టపడెలో నున్నాము. పుమ్ము రక్షించెడి నుని ప్రతిజ్ఞ చేసినవారిలో మీ రొకరుగ నున్నాను. కనక జన్మనీలకల మఱు కలుగుచుండఁ బాధనుండి మీరు పుమ్ము రక్షించవలయును.” అని బట్టియమురాని బార్లికక్రకర్తిక వ్రాసెను.

ఇట్టి సమయమున ఇంగ్లీషువారు దానీనులై యుండినయడల, ప్రపంచమునందు వారికలగల ప్రతిభయను సంస్కరియు ఒక్క యజ్ఞ మైన నిలిదియొననా? యింకొన్ని కష్టపథములు కచ్చిసిన వానిన ముట్టప్రకారము నడచుకొనెడికంటె, భక్తియును స్వాధీయమును ఏమి యున్నది? కనక రత్నణమే “బట్టియములలోనిక మీ వైద్యములు గావగొనెడిట. ఆ దేశమునకే మీ వైద్యములను సంతక నని మీరు నున్నామే యున్న-కలకలయను. అటు లొప్పుకొనెడిచుడ. పేము యుద్ధపన్నులపై బట్టియమువారిక సహాయపడి మీ వైద్యముల నోడించి బట్టియము రాజ్యమును కాపాడుటకు సన్నద్ధులయి యున్నాము” అని యింగ్లీషువారు జన్మనీవారిక తెలిపెను. దీనికి జన్మనీ వారు ప్రత్యుత్తర మీయక క్షుణ్ణ నేను నిరసనైద్యములలో బట్టియము ప్రవేశించెను. ఆ గమే యింగ్లీషువారు యుద్ధమునకు ముగిసిడి.

ఇంగ్లీషువారు యుద్ధము ప్రారంభించిన యుద్ధంబు గుఱించు జవాబువారు పీఠిక కలది జన్మనీ వైద్యమునకు పూనిక. తూర్పు దేశములలో నెల్ల జూనున ప్రభుత్వము గావించి దేశము పరిపాలకులైనను, జవాబువారును ఇంగ్లీషువారును యుద్ధంబులందు కొకరికొకరు తోడ్పడవలయు నని పదనవత్సరములనాడే గొట్టు చేసికొని యుండిరి. కనక ఇంగ్లీషువారిక సహాయముగ వా రివ్వడు యుద్ధము ప్రారంభించి వై నాదేశములలో జన్మనీల యధీనం దున్న కైచోయను గాష్ట్రమును ముట్టించి స్వాధీనపఱచుకొనిరి.

యుద్ధము ప్రారంభమై 11 నెల లాయను. మొదటి మూడు నెలలలో టర్కీ-ప్రభుత్వమునా రంకు తుకలు రహస్యముగ జన్మనీలకు సహాయము చేయఁచుండిరి. జన్మనీల యుద్ధశక్తినికొరం డేదో యుక్తికథముగ రిప్పించుకొని టర్కీ-రాజ్యమును డేగఁగా, ఆ రంటని టర్కీ-వారు రక్షించుచుండిరి. టర్కీ-రాజ్యములో వ్యాపారము గావించుచున్న యెలాకది డెబ్బది నెలలలోని ఇంగ్లీషు నాకలకు వీరు విశేషపథమున కలిగించెను. ఇది గాక, వాగ్దాన మొనెడిట తుక రాష్ట్రములయందున్న యింగ్లీషువారిన్ని నానాపాధలు పెట్టుచు

లకును అన్యోన్యముగాగము కొంచెము కూడ లేదు. ఈ ప్రజలలో ఒక్కొక్కరును ఆస్త్రియావారి దాష్ట్యమును ఎప్పుడెప్పుడు వదల్చుకొని స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుకొన్నా యని యెదురుచూచుచున్నారు. ప్రజలకును ప్రభువులకును ఇట్టి సంబంధముండటకలననే ఇగుగుబొరుగులం దుండటం దేశమునాటితో ఆస్త్రియావారికి ఓకోధము కలుగుచున్నది.

1815-వ సంవత్సరము మొదలు ఐటికజాతిలో చేరిన యిటాలియనులు చాలా కాలముకంటే ఆస్త్రియావారి పరిపాలనలో నుండి, వారు నెట్టుమించిన బాధల నెంతమాత్రము నోవ్వలేక అనేక సర్వాయములు వారితో కలపించి, పునరుత్పన్న సోదరులైన ఫ్రెంచివారి సహాయమును పొంది 1870-వ సంవత్సరమునాటికి ఆస్త్రియానులను పరిపూర్ణముగ నోడించి, స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించి యిటాలీరాజ్యమును స్థాపించుకొనెను.

గతంలో ఇట్టి యిష్టము కలదు. కాని యిప్పుడు ముంద కొంచెము ఇటాలీయును ఆస్త్రియావారి పాలనము నుండి తొలగిస్తూ, ఏండ్లకొక ఇటాలీ రాజ్యములోనికి రావలసి ననియును ఈ రాజ్యము ఆస్త్రియా రాజ్యము లోని యిటాలీయునుగా నుండవలసియును. ఇంతకుముందే ఆస్త్రియావారును ఇటాలీ దేశమునకు వెళ్లి పోవలసియును. ఇంతకుముందే ఆస్త్రియావారును ఇటాలీ దేశమునకు వెళ్లి పోవలసియును. ఇంతకుముందే ఆస్త్రియావారును ఇటాలీ దేశమునకు వెళ్లి పోవలసియును.

స్త్రియా యువరాజును కంటన నర్తరూ యువపిరి ఆధికారులు వర్తమానులు

ఇప్పుడు జుగుమంతు యువములో ఇటాలీ వారి కాకవేళ చేరునెడల వారు ఇంగ్లీషువారిప్రక్క చేరుదురే కాని ఆస్త్రియావారిప్రక్క చేరగని యూహించబడిన యూహ కడచిన మేనెల 23-వ తేదిన వాస్తవముగ పరిణమించెను.

ఆయి దాటు కంటన సంవత్సరము నుండి నేటికంటే ఆస్త్రియా రాజ్యము దెందతో స్థాపులున్నది. కీరి సాఖ్యముకొకటై జాటికజాతిలో చేరి పరిపాలకులుగ నుండు ఆస్త్రియనులు కొంచెము కూడ శ్రద్ధతో పనిచేయుట లేదు. విద్యయంగును విశ్వవిద్యయందును అధికారముందును వీరు మిక్కిలి హీనస్థితియందున్నారు; కనుక వీరు కూడ ఇటాలియనులు త్రొక్కిన ప్రోహసే త్రొక్కి సమయము దొరకినయెడల ఆస్త్రియనులవై కలపించి స్వతంత్రరాజ్యమును స్థాపించుకొనెను.

ములను స్థాపించుకొనవలయు ననెడి యుద్దేశమును కలిగియున్నారు. అయినను, ఇతరుల సహాయము లేకుండ తమంతట తామే యాయుద్దేశమును నెఱవేర్చుకొనుటకు వీలండదని తలంచి, ఫ్రెంచివారి సహాయమున ఇటాలీ వారి రెలాగు స్వతంత్రులై గో ఆట్లే యితరస్థావుల సహాయమున తామును స్వాతంత్ర్యము సంపాదించవలెనని వీరందఱుకొరుచున్నారు.

స్వాతంత్ర్యము గలిగియుండు స్థాపు రాజ్యములలో నెల్ల ఉత్పన్నమైనది రషియా రాజ్యము, దానియందలి ప్రజలందఱు స్థాపులే. వీరు ఆస్త్రియాలోని స్థావులకు సహాయము చేసి వారికి స్వాతంత్ర్యమును కలిగించి వారిని వంచని స్థితికి లేవలయు నని నిశ్చయించుకొనియున్నారు. ఈ రాజ్యములో తనకు లోబడియుండు స్థావులకు తన పరిపాలనలోనుండి వేలుపలుకుటకు రషియావారు కోరుచున్నారు గదా యని ఆస్త్రియా రాజకర్త రషియావారియెడల విరోధము కలిగించియున్నాడు. రషియావారు తన సోదరులైన ఆస్త్రియాలోని స్థావుల బాగునొకటై ప్రయత్నించుట ధగ్గుమేకదా!

రషియావారికిని ఆస్త్రియావారికినిగూడ విరోధమునకు టర్కీ రాజ్యము నరయొక రాజ్యమై యున్నది. ఆస్త్రియాకు దక్షిణమున ఇటాలీ కంటే టర్కీ యను గొప్ప రాజ్యముకలదు. టర్కీ యుగం గా ముగియడంతో తన యిష్టము. ఇప్పుడే రాజ్యము మిక్కిలి

చిన్నదిగ నానుమాత్రాకొప్పుమై ఆస్త్రియాకు చాల దూరమందున్నది. ఇది గొప్పదై ఆస్త్రియాకు పొరుగున నుండినంతకంటే ఆస్త్రియా వారికి చాల లాభకరముగ నుండెను. ఇప్పుడా లాభమంతయు తగ్గిపోయినది. టర్కీ రాజ్యము ఇంత హీనస్థితికి వచ్చుటకును ఆస్త్రియా వారు సప్రమ పొందుటకును రషియావారే ప్రధానకారణము. కనుకనే టర్కీనిమిత్రమై కూడ ఆస్త్రియాకును రషియాకును విరోధము సంభవించినది.

టర్కీ గొప్ప రాజ్యముగ నుండినకాలములో దానిలోని ప్రజలలో విశేషభాగము క్రైస్తవులుగ నుండిరి, ప్రభువులు మాత్రమే తురకలు. ఇట్టి సందర్భమున క్రైస్తవులగు ప్రజలవై అపరిమితమైన పన్నులు విధించుచు వారి పల్లెలను ఇండ్లను ఇష్టెనుసారముగ దోచు

చిన్నదిగ నానుమాత్రాకొప్పుమై ఆస్త్రియాకు చాల దూరమందున్నది. ఇది గొప్పదై ఆస్త్రియాకు పొరుగున నుండినంతకంటే ఆస్త్రియా వారికి చాల లాభకరముగ నుండెను. ఇప్పుడా లాభమంతయు తగ్గిపోయినది. టర్కీ రాజ్యము ఇంత హీనస్థితికి వచ్చుటకును ఆస్త్రియా వారు సప్రమ పొందుటకును రషియావారే ప్రధానకారణము. కనుకనే టర్కీనిమిత్రమై కూడ ఆస్త్రియాకును రషియాకును విరోధము సంభవించినది.

టర్కీ గొప్ప రాజ్యముగ నుండినకాలములో దానిలోని ప్రజలలో విశేషభాగము క్రైస్తవులుగ నుండిరి, ప్రభువులు మాత్రమే తురకలు. ఇట్టి సందర్భమున క్రైస్తవులగు ప్రజలవై అపరిమితమైన పన్నులు విధించుచు వారి పల్లెలను ఇండ్లను ఇష్టెనుసారముగ దోచు

కొనుచు, వారి చట్టములకు విరుద్ధముగ వారికి శిక్ష విధించుచు, ప్రభువులగు తురకలు కాలము గడపుచుండిరి. ఈ దాదాపు సహింసలేక క్రైస్తవప్రజలపై దుష్టము కలహించుచుండిన కాణముచే టర్కీ రాజ్యము క్రమక్రమముగ కృశించుచు వచ్చెను. టర్కీకి ఇరుగు పొరుగులందున్న ఆస్ట్రీయానారును, రషియానారును ఈ ఊరిననుచూచి తమ రాజ్యములను విస్తరింపజేసికొనుట కవకాశము కలిగినది గదా యని కుతూహలపడచుండిరి. టర్కీ-రాజులతో యుద్ధముచేసి వారి నోడించి వారి రాజ్యము సహకరింపవలయు నని రషియానారు తీర్మానించుకొనియుండ, ఆస్ట్రీయానారు టర్కీ-సుల్తానును ముఖముచేసి వానికి మిత్రులవలె నటించి, చేరువకు వానిని రాజుగ నుంచి నిజముగ తమ యధికారమునే ఆరాజ్యమునకు వేరుపెట్టు వ్యాపించజేయువలయు నని నిశ్చయించుకొనిరి. తమ తీర్మానమును నెఱవేర్చుకొనవలయు నని రషియానారును, టర్కీ ముద్దేశమును కొనసాగించుకొనవలయు నని ఆస్ట్రీయానారును ప్రయత్నము చేయుచుండటంబు వీరికి గల హాస్పాతకోధము వలన ముగ్గురైపోయెను.

టర్కీలో నున్న క్రైస్తవ లండను స్లావుబానిసలు, వీరిలో చాలవారికి రషియాచక్రవర్తి పరిగురువు. కనుక వీరు టర్కీ-సుల్తానువై కలహించినప్పుడు టర్కీ రషియాచక్రవర్తి వీరికి సహాయము చేయుచువచ్చెను. తురకీ రషియాచక్రవర్తి టర్కీ-రాజ్యము నంతటని స్వాధీనపఱచుకొనేలేకపోయినను, స్వబానిసలను స్వరక్షణమునకు అగు టర్కీలోని క్రైస్తవులకు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించగలిగెను. ఇందుకలన టర్కీ-రాజ్యమునకు పక్షము. ఇప్పుడు దాదాజేతము నందు (1) సర్వయా (2) మాంటెనెరో (3) గ్రీసు (4) బల్గేరియా (5) రోమేనియా—అను క్రైస్తవరాజ్యము లున్నవి.

కవచిన నూరుసంవత్సరములనుండియు ఆస్ట్రీయానారు కక్కుడచూచినను నప్తమే కలుగుచున్నది. ఆస్ట్రీయాసామ్రాజ్యమునకు లోబడియుండిన ఇటలీదేశమును జర్మనీలోని గాబ్బాగమును స్వాతంత్ర్యమును పొందినవి. టర్కీ-రాజ్యమునకు దగ్గరయి సంపాదించినది నని చేసిన ప్రయత్నము లన్నియు నిష్ఫలము లాయెను. సర్వయా మొదలగు స్వతంత్రరాజ్యములు స్థాపించుకొనిన మొదలు ఆస్ట్రీయానారికి మరింత శయము కలుగుట కాంభించెను. టర్కీలోని స్లావు లండను తురకల నోడించి స్వతంత్రరాజ్యమును స్థాపించుకొన్నట్లు తమ రాజ్యములోని స్లావులు కూడ లభ్యమై కలహించు రునెడి సంశయము. ఆస్ట్రీయాప్రభుత్వమువారికి పుట్టెను. కనుకనే యది మొదలు సర్వయా మొదలగు స్వతంత్రరాజ్యములను కూడ కళహించుకొనిన యెడల పరరాష్ట్రములవలన బాధ తగ్గు ననియెంచి, ఆస్ట్రీయానారు దీనికై యన్నియో పన్నుగడల పన్నుచున్నారు. ఇందులననే వీరికిని సర్వయానారికిని విరోధము పుట్టెను.

ఇది గాక, టర్కీ ఊరించుచున్న దేశలో ఆస్ట్రీయానారు రేదో విధముగ తురకలయొద్దనుండి బాస్నియా హర్జగవీనా యను రాష్ట్రములను రెంటిని సంపాదించిరి. ఈ రాష్ట్రములలోని ప్రజలు మాత్రము సర్వయానారికిని చేరినవారు. కనుక వారు నూతనముగ స్థాపించ

బడిన సర్వయా-రాజ్యములో ప్రవేశింపవలయు నని పట్టుపట్టియున్నారు. ఇది యాస్ట్రీయానారు కెంతమాత్రము నిష్ఠములేదు. కాని సర్వయా-రాజ్యములోనివా రెంటిని తమ సోదరులగు ఆస్ట్రీయాలోని యీ రెండు పరిణామాలయందును కాంక్షించుచు సర్వయానారు ఆస్ట్రీయానారి ప్రభుత్వమునుండి వేరుపఱచి రెండులో చేర్చుకొనవలయు ననెడి యపేక్ష కలిగియున్నారు. అందుచేగి కూడ ఆస్ట్రీయా-సర్వయాలకు గల హాస్పాతవిరోధము మరింత ప్రబలమాయెను.

ఈ యంత్రములవలన ఆస్ట్రీయానారును టర్కీ-నారును ఒక పక్షమున దెందుట చేరయిండుననియు స్పష్టమగుచున్నది. రషియానారి సహాయముననే సర్వయానారు మొదలుగా గల క్రైస్తవులందఱు తమరాజ్యమునుండి వేరుపెట్టినై కలహించి స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించి రని టర్కీ-నారు రషియానారువై కరోధము పూని యున్నారు. ఆస్ట్రీయానారు సహాయమున రోమియనులతో బోయిన సర్వయానారు మొదలగు రాష్ట్రములలో కన్నీటివైన తిరిగి సంపాదించవచ్చు ననెడి యాశతో టర్కీ-నారు యుద్ధమున నిలిచి.

జర్మనీ ప్రామ్ము

జర్మనీదేశమునకు తూర్పునైపున రషియాదేశమును పడమరైనైపున ప్రామ్ముదేశమును ఉన్నవి. ఈ దేశములో ఒక్కొక్కదాని యందు ఒక్కొక్కజాతి ప్రజలుండటవలన వీరికి హాస్పాతము ఉండకలవచ్చును.

1871-వ సంవత్సరమునకు పూర్వము జర్మనులు మిక్కిలి బలహీనులై యుండిరి. ప్రజలులకు డైకనియ్యము లేకపోవుటచే గాక, దేశ రెంటియు ఒకచక్రవర్తి పాలనకు లోబడక అనేకములగు చిన్నచిన్న రాజ్యములుగ విభక్తమై యుండెను. ఈ రాజు లందఱు ఎల్లప్పుడు ఒకరితో నొకరు కలహించుచు, ఒకప్రజను మరియొకరు దోచుకొనుచు, పరదేశములకు పరదేశమునై పరిత్రేచివచ్చునపుడు కూడ ఈ కలహములను మానక కాలక్షేపము చేయుచుండిరి. జర్మనీదేశ మిట్టిదృష్టినియలదుండ, గానికే పడమరైనైపునదన్న ప్రామ్ముదేశము పరకనియ్యము కలిగి శక్తిసామర్థ్యముల గల రాజుల పరిపాలనలో నుండెను. ఈ శ్రాంతిగాఢాలు జర్మనుల బలహీనతను చూచి, వారిని బయలుచేతు సులభమని దానికై యన్నియో యుద్ధములను చేసిరి. తుదకు శ్రాంతి చక్రవర్తి యగు సెపోలియర్ కాలమున జర్మనీదేశ సంతయు శ్రాంతివాదయధన మాయెను. ఇందుమీద జాతిభేదముచే జర్మనులకును శ్రాంతివాదకని కలిగిన వైరము శ్రాంతి రాజుల దురాశచే అభివృద్ధి గాంచెను.

1815-వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును జర్మనీవారును కలసి శ్రాంతి చక్రవర్తి యైన సెపోలియను నోడింపగలిగిరి. అని మొదలు జర్మనులు తమ దుస్థితిని చూచి ఒచాగనడి, తమ లోపమువలననే శ్రాంతివా రింతకాలము తమదేశమునై అధికారియ స్థాపింపగలిగిరిని గ్రహించి, ఆలోపములను పోగొట్టుకొనుటకు కావలసిన ప్రయత్నములను చేయుటకు మొదలుపెట్టిరి. ప్రజల యంతాసహమును ఉద్దేశమును ఇట్లుండు కాలమున, వారి యదృష్టవశముచే అనమాప్రజ్ఞ గల

లిస్సా గ్రామ మహానీయుఁ డొకఁడు బ్రహ్మసేవకందు జన్మించెను. ఈ మహాపురుషుఁడు ఈ బుద్ధివశాలితే ప్రజల యుద్దేశ మిట్టి దని తెలిసికొని, ఈ క్రైస్తవసాహసములకును నిరుపమాన మైన సేర్పు వలనను జూర్జు రాజులలోని దురుతికలచూముల నణచి, ప్రజలయందు దేశభక్తిని వికసితమును అభివృద్ధిపఱచెను. తర్వాత రాజనీతియందు భగవంతుని సేవచేసిన బ్రహ్మసేవ కలిగియు గర్భశత్రువులగు నున్న ఆస్త్రియనులకును శ్రేణివారికిని భేదము కల్పించి, వారలొనొక్కొక్కరి నొక్కొక్కప్పుడు జేలుజేలుగా యుద్ధమునకు పురకొల్పి.

1866 వ సంవత్సరము ఆస్త్రియనులను, 1871 వ సంవత్సరము శ్రేణివారిని సంపూర్ణముగ నొడిచి వారి 20 ము నెల్ల షీటింగు చేసెను. ఇట్లు క్రైస్తవులను అంతరికరించుచును శత్రుబాధలను పోరాట్టి కుదురు 1871 వ సంవత్సరములో బ్రహ్మసేవయు నున్నందున బిస్మార్క్ చక్రవర్తి ముగింపులకు వీరికి టేసికొనివచ్చి, అది వారి పురుషులకు సామగ్రి కృత్యముల దాయము. ఇది మొదలు బ్రహ్మసేవల స్థితి చూపుచు పూర్తిగా మారినది. బ్రహ్మసేవ మిక్కిలి ప్రీతిపూరిత చింతలకు నీరు ఇది మొదలు మిక్కిలి మున్నగునది ఒక రాజులైన. బ్రహ్మసేవ నొకరు కలహించుటకును నీయును స్వర్గమున ముడిపడిన నీరు. సేవయు అభివృద్ధిచేయుటకును. క్రొత్త యంత్రములు కనిపెట్టి, వాస్తవ భావము అభివృద్ధి చేయుటకును, దేశసంస్కారముల కైక వ్యాపారములను చేసి భవంత్రించుటకును మిక్కిలి శ్రద్ధ వహించి చనిచేయు మొద

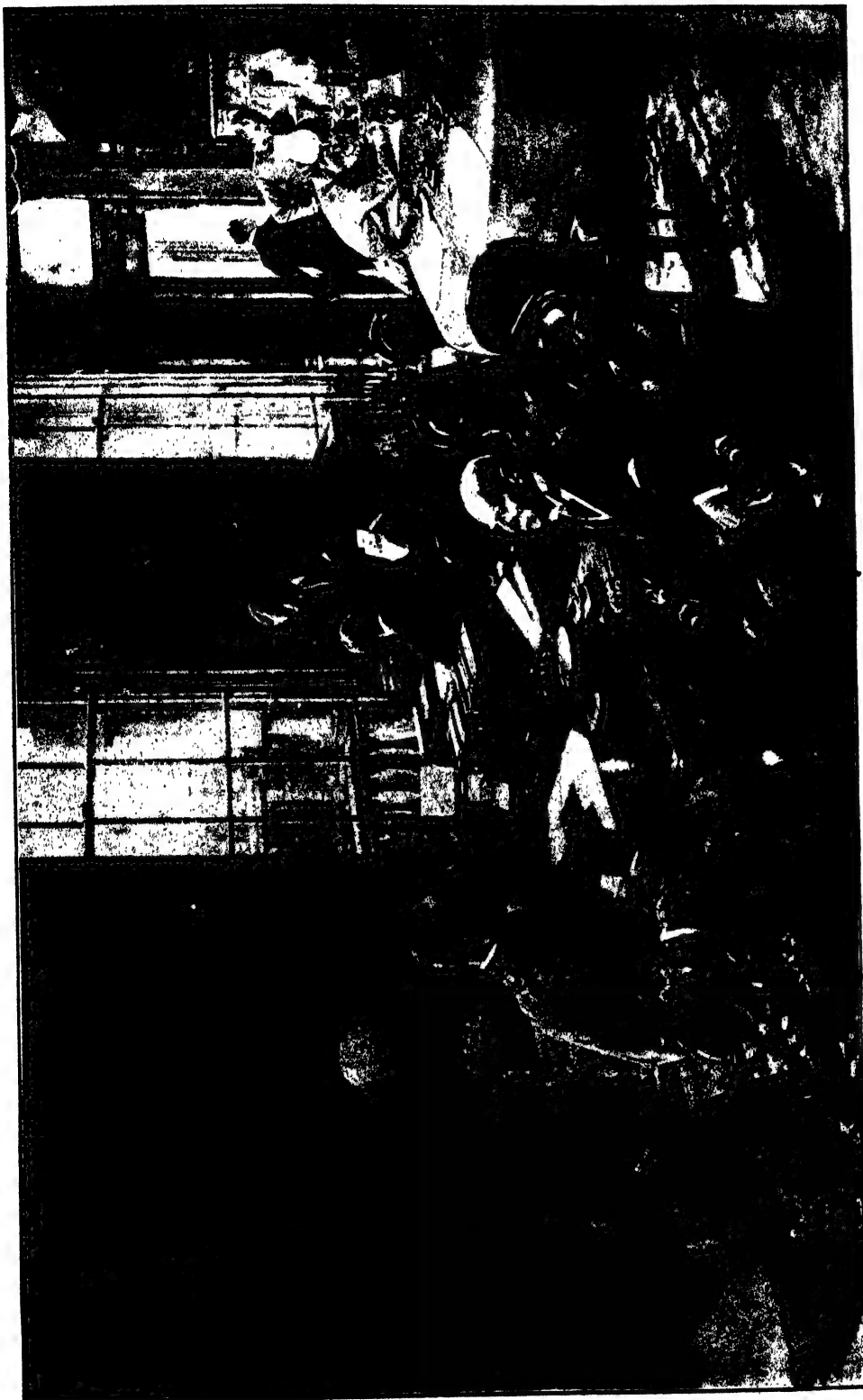
లిస్సా

లిడిరి. ఇదియును ఇట్లు వెడలి కనిపింప కివ్వవలె ఇతరదేశములకు వెళ్లుట యనిన భయమును మండిన నీరు నశనశములను వెల్లి యంత్ర కాలలను వలెకలలను నిర్మించి మిక్కిలి సాహసమును ప్రఖ్యాతిని గాంచెరి. బ్రహ్మసేవములలోని జనసంఖ్యయు భవమును బ్రహ్మసేవ యైక్యమున బహు ప్రేమయు ఎన్నియో తెల్లు అధిక మాయెను. ఈ సలువది సంవత్సరములలో వీరిలో సమానముగ అనేక సమయములయందు దభివృద్ధి గాంచినవారు ప్రచురములను సరియొకరు లేరు.

దేశ భవములయందును వీరిని ప్రజ్ఞను చూపుచుండినను, వీరియందు సుకణసంపత్తి మాత్రము కానరాదాయెను. వీరి యుద్దేశమును చెడ్డవై పరులకు భీతిని కలిగించునట్లు నుండఁజొచ్చెను. మఠముందు మాడ వీరి కలిగిన కున్నట్టి శ్రద్ధయు భక్తియు షీఠించెను.

భవమే వీరికి దైవ మాయెను. దేశాంతరములకు వెల్లి వానిలోని భవ భావ్యసమృద్ధిని చూడఁగనే వాని నన్నిటిని జయించి తమ రాజ్యములలో కలుపుకొనవలయు ననెడి గురాళ వీరికి పుట్టెను. తమలోడి వా గగు శ్రేణివారును కషియావారును ఇంగ్లీషువారును గొప్ప గొప్ప సామ్రాజ్యములను స్థాపించి వివిధదేశములను పరిపాలించుట యేమి? తాము పరిపాలింపకపోవుట యేమి? అనెడి యనూయ వీరి యందు కలుగుట కాంభించెను. ఏదభ్యుదయైన పరదేశములను జయించి చిగు యాధిపత్యమును ప్రసవించుదురు నలుపార్శ్వముల వ్యాపారసౌకర్యాలయ నను తీర్మానమును వీరు చేసికొనిరి.

అలాగనిచి యాలోచించి చివరకు శ్రేణివారి రాష్ట్రములను జయించుట మిక్కిలి సులభమనియు యుక్త వనియు వీరి భిప్రాసముడె. తాము వెలసిన లు నున్నప్పుడు తమ దేశమును జయించి చిగు కపకాము చేయుటకు శ్రేణివారు గంచుచుండి. కనుక వీరి సమగ్ర శ్రేణివారి క ప్రయత్నములు చేయుటకుం కిచ్చు చేయుచు లేదని భావించి. ఇది గాక, శ్రేణివారి 20 సంవత్సరము షీటి. చున్నా చివరకు, బ్రహ్మసేవ సమగ్రము వారు యుద్ధము చేయలే దనియు, కాంట్రి యంత్రుల దేశములను జయించుటకుం తె నా దేశములను జయించుట సులభమనియు భ్రమపడి, దీనికి కొక సంద ప్రయత్నము లన్నియు మిక్కిలి శ్రద్ధతో చేయుటకు మొదలెట్టిరి. దేశములలోని పురుషులందఱు యుద్ధము చేయుటను నేర్పుకొని ప్రభుత్వమునా కే సమయమున కోరిక ఆనిమిషమునందే యుద్ధము చేయుటకు సిద్ధపడి గణాంగములకు రావలసిన చిని యేర్పాటు చేసి, లక్షలకొలది సైన్యములను వీరు తయారుచేసిరి. ఇది గాక, శత్రువులు భేదించుటకు కలుపడని కోటలను కుగ్రము లను తిరుదేశముల వంతటను కట్టిరి. శ్రేణివారి కోటలను సులభముగ కిక్కిరియు చేయఁగల కిక్కిరియల ఇదిగిపరికిములను అపరిమితముగ కూడఁజెట్టిరి. ఏదేటను కోట్లకొలది సూపాయలు కిచ్చు వెట్టి యుద్ధనౌకల సేవకములను తయారుచేయ మొదలిడిరి. వ్యాయము గనో అవ్యాయముగనో పరదేశములను జయించి స్వరాజ్యమును వృద్ధి పఱచుకొనుటకంటె ఉత్కృష్టమైన కార్యము వేటొకటి లేదని దృఢముగ నమ్మి, దానికొకై యన్ని యేర్పాటులు చేయవలయునో వాని నన్నిటిని చేసి, శ్రేణివారి నొడిచి వారి దేశములను

యుక్తకావ్యాలయమునందు కి చెందరప్రభువు రాబర్టుప్రభువుతో సంగప్రతిచుట.

అయన యుక్తకావ్యాలయమునందు యుక్తకావ్యాలయమునందు బడినపుడు ఆనేను యోగదేవుడు, నాకు రాజ్యతంత్రములతో ప్రమేయము లేదు." అని పుడికెను. కిచ్చినాడు ప్రభువు సామర్థ్యమునందు పైనిక నివహించులు, ప్రజలు, పురుషులు సంపూర్ణ విశ్వాసముగలిగియున్నారు.

యధాగ్రంథమునందు మాన్యు సమాపమున జర్మను సైనికులకును బ్రిటిషు సైనికులకును భాషాభాషి యుద్ధము జరిగింది. జర్మనులు హైలందర్మునందున్న క్షిరంగులతో బ్రిటిషు సైన్యమును సంహారము చేయఁచుండిరి. బ్రిటిషు సేనానాయకుడు జర్మనుల క్షిరంగులను కళహస్తముతో నమని సైనికులకు తైరువుచేసెను. తొమ్మిదవ తేదీన పటాలము, గుండ్లవాన కురియుచున్నను, పోయి క్షిరంగులను గాలివాకిని బంపి క్షిరంగులను పొడుచేసి మరల కచ్చిరి; తిరిగి కచ్చునపుడును గుండ్లవానను జర్మనులు కురిపించిరి. ఆ యోధాగ్రేసరుల కౌశల్యమును గొనియాడుచు విలియం వాట్సునుకవి గీతములను విరచించెను. ఈ పటము ఆ రంగమును దెలుపుచున్నది.

స్వాధీనపరుచుకొనుటకు సరుకు మెప్పుడెప్పుడు దొరకునా, ఎప్పుడెప్పుడు తరుకొరక రీతలైనా యని కాలమును నిరీక్షించుచు, కడచిన నలువది సంవత్సరములనుండియు జర్మనీవారు కాపియుండిరి. పరునియింటిని దోచుకొనుటకు ఇన్ని ప్రయత్నములను, ఇంత యేక దీక్షతో చేసినవారు పరియొకరు లేరు.

1871-వ సంవత్సరము మొదలు ప్రెంచివారు కూడ జరికయ్యుండలేదు. అయినను, పీరి యుద్దేశము ఇంగ్లండువలను జయించుట కాదు. తమ కున్న వానితో ద్విప్తి పొంది, రెండు రాజ్యమును శత్రుబాధలనుండి కాపాడుకొనుటయే పీరి ప్రధానోద్దేశమై యుండెను. 1870, 1871-సంవత్సరములో పీరికిని జర్మనులకును జూగవలయుద్ధమందు పీరిపరిమితస్థమును పొందిరి. యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత కలిపిపొవయు లగు జర్మనులు పీరిమొదలనుండి మునుపందల కోట్ల (800,00,00,000) మీటాయలను ఆల్సేసు లోరైక్ అను రెండు రాష్ట్రములను తీసికొనిరి. ఏక కాలము 1901 నాళ్ల నప్పుడును భరింపకలసినవారై ఆక్షణికులగు దీని నెట్లో ప్రెంచివారు సహించిరి గాని, అది మొదలు జర్మనీవారవై పనితీర్చుకొని ఈ రాష్ట్రములను జయించి తిరిగి రెండు రాజ్యములలో కలుపుకొనుటకు సరుకు మెప్పుడెప్పుడు వచ్చునా యని నిరీక్షించుచునే యుండిరి. ఇది గాక, జర్మనీవారు చేయుచున్న యుద్ధసన్నాహమును చూచి వీరు దురలభ భయపడి, ఈ సన్నాహ వంతయును మోడలించుటకే యని తెలిసికొని, వీరు కూడ రెండు యుద్ధసన్నాహము గావింపజొచ్చిరి. జర్మనీవారికిరెనె వీరు కూడ రెండు చేతనలందున్న పురుషుల బలదీక్షిక యుద్ధమును నేర్పి గొప్ప వైద్యమును రెగరారుచుండిరి. జర్మనులు రెండుచేతులను వచ్చుటకు వీలు లేకుండునట్లు తూర్పుభాగము దండెలును వెళ్లి కోటలను కట్టి వానియందు కింగులు మొదలగు సేనాకముద్ధులకెక్కువలను సిద్ధపఱచి యుంచెరి; వీరును విశేషధనము శ్రమనెట్టి యుద్ధసౌకలను కట్టిరి.

ఇట్లు ప్రెంచివారును జర్మనులును నలువది సంవత్సరముల నుండి ఒకరితో నొకరు పండెను చేసికొనినట్లు యుద్ధసన్నాహమునందు ఒకరిని నించి మరయొకరు పనిచేయుచుండినను, ప్రెంచివారు తుదకు జర్మనులతో తులతూగలేకపోయెరి. జర్మనీ చేతములలోని జన సంఖ్యయు పురుషుల సంఖ్యయు మిక్కిలి యధికముగ వృద్ధియగుచుండుటవలనను ప్రెంచివారి సంఖ్య యిట్లు వృద్ధికాక యథాప్రకారముగ నుండుటవలనను జర్మనుల వైద్యముగా ప్రెంచి వైద్యములకుంటే అతిశయించియుండెను. ఏదేటను ప్రెంచివారికంటే ఎక్కువ సామ్యముగావలవై కన్నునెట్టుచుండుటవలన జర్మనీవారి యుద్ధసౌకల సంఖ్య కూడ ప్రెంచివారి యుద్ధసౌకల సంఖ్యను మించియుండెను. కాబట్టి యిట్టి సందర్భమున జర్మనులలో రెండు యుద్ధము సంభవించినయడల 1871-వ సంవత్సరపు యుద్ధమందువలె మరల తమ కపజయము కలుగు నేమో యని ప్రెంచివారు భయపడసాగిరి. ఇట్లుండ, కొన్ని కారణములవలనను, ప్రెంచివారి యదృష్టవశమునను, 1891-వ సంవత్సరము

మొదలు రషీయావారును, 1905-వ సంవత్సరము మొదలు ఇంగ్లీషువారును వీరికి స్నేహితులై సహాయము చేయుట కంగీకరించిరి. ఇట్టి సహాయము లేక వీ రొంటరిగా నున్నప్పుడే వీరిని జయింపవలయునని జర్మను లెన్ని చూడ్తో ప్రయత్నిము చేసిరి గాని, వారి ప్రయత్నములు వఫలములు కాకపోయినవి.

3 జర్మనీ, రషీయా, ప్రాన్సు

జర్మనీవారు వికార్యము లేక మిక్కిలి బలహీనులుగ నుండి సంరక్షణకును వారినందు రషీయావారి లేలాట భయమును లేకయుండెను. కాని 1871-వ సంవత్సరములో జర్మనీ సామ్రాజ్య మొక చక్రవర్తి యాధిపత్యముక్రింద స్థాపించుటకు దిశమునుండి జర్మనీవారు ప్రవక్రమముగ నిలవలయు కాజొచ్చిరి. ఇది గాక, యల్లవన్నెను వీరు యుద్ధసన్నాహమందే కాలము గడపుచుండిరి. దీని వలనను చూచి రషీయాను జయించుటకే అంతే యాసన్నాహములను జర్మనులు చేయించున్నారని రషీయావారి ననుమానపడుటకు మొదలెడినది. క్రిందక్రమముగ రషీయావారికి యుద్ధమునా నున్నప్పుడు పిరిధిగావలయున పరిణమించెను.

1875-వ సంవత్సరములో జర్మనీవారు ప్రెంచివారితో యుద్ధమును తెలనెట్లుగా, రషీయాచక్రవర్తి తమ ప్రెంచివారికి సహాయము చేసెనని అనియెల బిచ్చముల ప్రయత్నములను పిఫలము గావించెను. 1880-వ సంవత్సరములో టర్కీ కపజయమై యొక నెద్ద వధి జూగినది; ఆ వధికి జర్మనులు రషీయా మొదలగు ఐరోపాదేశముల యొక్క రాజప్రతినిధులు వచ్చి, రషీయారకు సభాధ్యక్షునిని నియోగించుకొని సభ చేసిరి. ఆ సభలో రషీయారకు రషీయాకు విరుద్ధముగ నుండి, రషీయాకు చెందిండుగు లాధముగాను కొన్నిటిని వలదీసియెక్కి, టర్కీలో నేలాటి హక్కును కలిగియుండని యాస్త్రియాకు హక్కుగా మజ్జుననా యను పదకొండ గంటని ఇట్లుండెను. ఈ సభ ముగిన తర్వాత రషీయావారికి బిచ్చముల మీద కలిగిన క్రోధము వలనను యధివృద్ధి గాంచెను. దీనివలన ఈ రెండు చేతములవారికి యుద్ధమును ద సంభవించునట్లుండెను. దీనిని చూచి రాజములవారికి యుద్ధమును ద సంభవించునట్లుండెను. దీనిని చూచి రాజములవారికి బిచ్చముల మీద కలిగిన క్రోధము వలనను యధివృద్ధి గాంచెను. దీనివలన ఈ రెండు చేతములవారికి యుద్ధము సంభవించినయడల జర్మనీవారును ఆస్త్రియావారును కలసి యుద్ధము చేయవలయునని ఆస్త్రియాచక్రవర్తియు జర్మన్ చక్రవర్తియు అంగీకరించిరి. ఆస్త్రియావారు జర్మనులనియు వీరికిని స్థావు లగు రషీయావారికిని బద్ధతైర మున్నదనియు ఇదివఱకే పడకు లేలియును. రెండు రషీయా లయిన యాస్త్రియావారితో జర్మన్ చక్రవర్తి యొడంబడిక చేసికొన్నాడని విషయనే రషీయావారి కోపమునకు మిలి లేకపోయెను. కాని రషీయారకు జర్మనీకి చంద్రుని నుండినంతవఱకు రషీయాచక్రవర్తిని ముఖ్యుత్తి చేసియు ఆయనకును ఆయన మిత్రులకును భేదము కల్పించెను.

ఆయన లాభముకొనుట పాటుపడునట్లు నడిచియు యుద్ధము రాకుండఁజేయఁగలిగెను. 1888-వ సంవత్సరములో ఇప్పటి జర్నల్ క్రమక్రమముగా రెండవ విధియము రాజ్యాధిపత్యమును గలిగించి దిస్మార్గ్మనో కలహించి ఆతనిని పరిశ్రమింపింపండి తొలగించి, అది మొదలు రషియాచక్రవర్తిని మిక్కిలి చురుకైనగా చూచుటకు మొదలిడెను. అందువలన జర్మనీకిని రషియాకును ఇదిగంత కలిగిన వైరము పెరుగుచు పచ్చెను.

క్రమక్రమముగ టర్కీనిమిత్తమై కూడ ఈ విరోధ వర్ధిల్లి కారణమిచ్చెను. పాదేశములను క్రమముగనే చక్రవర్తిగనో జయించి తన రాజ్యమును వృద్ధిపఱచుకొనవలయు ననెడి దురాశ 1871-వ సం వత్సరముమొదలు జర్మనులకును దుర్బుల్లియున నని యుద్ధము కలసి పోయెడిది. ప్రపంచమున జయించి కళింక దురదృష్టవశాత్తే ముఖము మాడు విధములుగ నున్నవి:—(1) సీక్రీలు మొదలుగు వ్యక్త ప్రాయము లగు మనుష్యులు కాలానుగుణము ఆక్రమణములలోని దేశములు ముడిచివేయుటలో పోయెడి. ఈ మనుష్యులను నేర్పుగల నాగరికు లగు శైల్లవారిలో యుద్ధముచే ముటకు తెలియదు. కూడాక శిబ్దమువలన గనే భయపడి శత్రుబంధోద్భవస్థి స్థితిలో కీ నున్నారు. కనుక ఈ దేశములను యుద్ధముచేమియు చేయకయే పాపించినవచ్చును. తూర్పు ప్రకా, పశ్చిమాప్రకా దేశములను జర్మను లీలాగే స్వాధీనపఱచుకొనిరి. (2) ఎత్తైన నాగరికము గాంచి మిక్కిలి యభివృద్ధి పొందిన శైల్ల వారి యధీనము దన్న ఆక్రమణ ఆర్యుల ఖండములను చుట్టు దేశములు రెండవ గణములో చేరినవి. సీనిని జయించుటకు పహు కన్దును. తనతో నహును లయిపట్టియు తనకుంటే నధికముగ నున్నట్టియు శ్రేణివారియొక్కయు ఇంగ్లీషువారియొక్కయు ఆధీన పం దులకుటవలన వీరి వైరముల నోచుచి యాదేశమును కళ పఱచుకొనుట జర్మనులకు సాధ్యమైనది కాదు. (3) మూడవ గణములో చేరిన దేశములలోని ప్రజలు నాగరికులే కాని గావీయ విషయములందు చుర్రము కీరి కట్టి జ్ఞానమును లేదు. టర్కీ పక్షియా వైవా మొదలుగలవి యిట్టి దేశములు.

అంతరికలహములవలన తీరించుచున్న టర్కీ రాజ్యమును చూచి, ఇది స్థాపులగు రషియావారి యధీనము కలందే తన యధీనపం దుంచుకొనవలయు నని జర్మనులు ప్రయత్నము చేయఁ దొడంగెరి. ఇందునిమిత్తమై యుద్ధము చేయుటకన్న చంఛిమంటలు చేప్పట యుక్త పని యంచి 1871 వ సంవత్సరము మొదలు జర్మనీ వారు తురకల స్నేహమును సంపాదించుగలిగెరి. తురకల వైరము క్రొత్త పద్ధతుల ప్రకారము తగ్గితు కలసియున్న దనియు, అట్లు తాము చేయించెద మనియు టర్కీనుల్లమునకు బోధించి, వైరము పండు జర్మనుల చేతు లుద్వీగములను సంపాదించిరి. టర్కీరాజ్య మందు వ్యవసాయమును వ్యాపారమును నూతనమార్గాల ననుసరించి యభివృద్ధి చేసెనునని యా రాజ్యముందు వైరము చేయుటకును వర్తక కాలము కట్టుటకును హక్కులు సంపాదించిరి. ఇట్లు క్రమక్రమముగ నుల్లముయొక్క దియకు చుర్రులై పరిపాలనావిషయమందు

కూడ ఆయనకు మంత్రాలాచన చేప్పటకు మొదలిడిరి. వైరము జర్మనుద్వీగముల యధీన మైపోయినవి; వైరము మొదలగునవి వీరి వశమందు నిలిచినవి; ఇట్టి స్థితిలో చేరునకు నుల్ల నొకఁ డుండెను, అధికార పరితయు జర్మను లనుభవించుచు నుల్లమును తమచేతిలోని బాహ్యుకలై ఆడింపఁగలిగెరి. నుల్లము ఈ మోసమును గ్రహింపలేక, స్థాపులతో తనకు యుద్ధము సంభవించినపుడు, జర్మనులు తనకు సహాయము చేయుదు నని భ్రమపడియుండెను. తురక లీయుద్ధముందు జర్మనులతో చేరి ఇంగ్లీషు శ్రేణిని రషియావారివై యుద్ధము చేయుమంటలు కదియే కాణము.

జర్మనీవారి వైరములు శత్రును విడియుండెను; ఆస్ట్రీయా వారితో కలసి కీని రషియావారిలో యుద్ధము చేయుటకై సిద్ధపడి యుండిరి; ఇప్పుడు టర్కీరాజ్యమును కూడ స్వాధీనపఱచుకొనఁగలి గెరి. ఇట్టి స్థితిలో తా మూకయుండెనయెడల తన కపాయము సం భవించు నని రషియావారు స్నేహితులను సంపాదించుకొనుటకు మొదలిడిరి. జర్మనులతో విరోధమునూని వారిలో సమానముగ యుద్ధ మన్నాము చేయుచు తురకు వారిలో తులతూగలేక స్నేహితు లను వెదకుచున్నారనివా రుండిరిగా? శుశ్రేణించివారిలో స్నేహము చేసికొనిన బాగుండు నని రషియావారు ననుకొనుటకు మొదలిడిరి. 1891-వ సంవత్సరము. మొదలు రషియావారికిని శ్రేణివారికిని మైత్రి వృద్ధికారణమిచ్చెను. ఇది గాక, రషియాదేశములు మిక్కిలి భవవంతులు కాదు. జర్మనీలో యుద్ధము సంభవించినయెడల దానిలో జయము సంపాదించుటకు వైరములు, కీనిగులు, యుద్ధవాకలు విశేషముగ కాలనియుండును. భవము లేకుండ వీనిని సంపాదించుట యసాధ్యము కదా? కనుక రషియావారు పరియేదేశముల యుద్ధ వైరము ఆస్పృశి చేసి ఈ యుద్ధసాధనములను కూర్చుకొనుటయందు కర్షు నెట్టకలేనని తీర్మానించుకొనిరి. ప్రాప్తచేశవందు విశేషమన ముండి నది. శ్రేణివారు దీనిని గణ వడ్డికి అప్పిచ్చుటకు సిద్ధపడియుండిరి. వెతుకఁ బోయిన తీగ కాలిక చుట్టుకొన్నట్లు అప్పిచ్చువా రెవరా చని విచారించుచున్న రషియావారికి శ్రేణివా రెంత వైరము కాలనినన ఇచ్చుటకు నిశ్చయించుకొనిరి. ఇట్లు కాలక్రమమున రషి యావారికిని శ్రేణివారికిని అశోభ్యస్తేహ మభివృద్ధి కారణమొగెను. తురకు, జర్మనీవారిలో యుద్ధము సంభవించినయెడల ఈ రెండు దేశ ములవారును కలసియే యుద్ధము చేయవలె నని వారిక యొడంబడిక చేసికొనినా. ఇందువలననే రషియావారును శ్రేణివారును కలసి జర్మ నులతో ఇప్పుడు యుద్ధము చేయుచున్నారు.

4 ఇంగ్లీషు, జర్మనీ, ఫ్రాన్సు

కడచిన వాలుగు వందల సంవత్సరములనుండి ఇంగ్లీషువారు విరోధాఖండనం దెన్నియో యుద్ధములు చేసియున్నారు. కాని యొక యుద్ధములో కూడ ఆ ఖండనం దుండెడి శైల్లవారి దేశ ములను జయించి తమ రాజ్యములో చేర్చుకొనవలయు నను దురాశ వీరిని పట్టుకొన్నది కాదు. ఇదియే వీరు గావించిన యుద్ధ

ములకును తెల్లవారిలో మిగిలినవారు చేసిన యుద్ధములకును గల భేదము. విరోధాఖండమందలి దేశములను జయింపవలయు నను దురాశ లేనియెడల, ఇంగ్లీషువారిన్ని యుద్ధముల నెందుకు చేయవలె నని చదువరు లడఁగవచ్చును. దీనికి రెండు జవాబు లున్నవి:—(1) తమ దేశమును శత్రువులనుండి కాపాడుకొనుటకొకటే వీరిన్ని యుద్ధములు చేసిరి. ఇదియే వీరి ప్రధానోద్దేశము. 1550-వ సంవత్సరము మొదలు 1600-ల సంవత్సరమువఱకు విరోధాఖండమందగ్రగణ్యతను పొంది ఖండాలతరములం దినేక దేశములను స్వాధీనపఱచుకొన్న స్పెయిను దేశపురాజులు ఇంగ్లండును జయింపవలెనఁగా, వారితో ఇంగ్లీషువారు ఘోరయుద్ధమును చేయవలసినవారైరి. తర్వాత 1796-వ సంవత్సరము మొదలు 1815-వ సంవత్సరమువఱకు విరోధా నెల్ల స్వాధీనపఱచుకొని, అనమానబలపరాక్రమములు కలవాడై ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను ఇట్టి యూహనే కఠిగియుండఁగా, స్వదేశమును కాపాడుకొనుటకై ఇంగ్లీషువారు వానితో ఇరువది సంవత్సరములు పట్టుదలతో ఎడతెగక యుద్ధము చేసిరి. (2) విరోధాఖండములో బలవంతు లగు రాజు లెవైనను దురాశాపరులై బలహీను లగు వారిని జయించుటకొఱకు ప్రయత్నము చేసినయెడల సాధ్యమైనంత వఱకు ఇట్టి ప్రయత్నములకు స్పెయిను కలిగించి బలహీనులను దీనులను రక్షించుటయే ఇంగ్లీషువారి గండవ యుద్దేశము. 1550-వ సంవత్సరము మొదలు స్వాతంత్ర్యము నిమిత్తమై స్పెయినురాజులతో హాలెండువారు యుద్ధము గావించుచుండ, వారికి స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుటకై ఇంగ్లీషువారు స్పెయినురాజులతో యుద్ధముచేసిరి. ఇందువలననే హాలెండువారికి స్వాతంత్ర్యము దొరికెను. అటుతర్వాత 1700 సంవత్సరము ప్రాంతమునను 1790-వ సంవత్సరము తర్వాతను ఫ్రెంచిరాజులు హాలెండు దెబ్బయము మొదలు చున్నచిన్న దేశములను జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నము చేయఁగా, ఇంగ్లీషువారు రాప్రయత్నములకు పిన్నియు గావించి యీ చిన్న దేశములను కాపాడిరి. పరరాజుల బాధ నోర్వలేక స్వసాఖ్యముకొఱకు పాటుపడుచుండిన విరోధాఖండి దేశములలో ఇంగ్లీషువారు సహాయమును పొందిని దేశ మొక్కటి కూడ లేదు. 1756-వ సంవత్సరము మొదలు 1760-వ సంవత్సరమువఱకును, తర్వాత 1815-వ సంవత్సరము లోను జర్మనులు కూడ ఇట్టి సహాయమును పొందిరి. ఇంగ్లీషువారు చేసిన యుద్ధముల కన్నిటికిని ఇవియే ప్రధానకారణములు.

బెర్లియము సహాయముల స్థితి

విరోధాఖండమందు బలవంతులుగ నుండువా గనరును హాలెండు దెబ్బయము దేశములను జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుట ఇంగ్లీషువారి కిష్టము లేదు. ఈ రెండు దేశములును ఇంగ్లండునకు మిక్కిలి సమాపకం దున్నవి. వీని సముద్రతీరమున విశాలమైనట్టియు అనేకయుద్ధనౌకలు నిలుచుటకు వీలైనట్టియు శత్రువు గల పట్టణము లనేకము లున్నవి. ఈ పట్టణములలో యుద్ధనౌకలను చేర్చి వానితో ఇంగ్లండునైకే దండెత్తినప్పుడు మిక్కిలి కులభమైన పని. వేరొక ప్రదేశమున వైద్యములను యుద్ధనౌకలను సమకూర్చుకొని సముద్రము

దాటి యింగ్లండునైకే వచ్చుట సాధ్యమైన పని కాదు. ప్రాస్తు దేశము ఇంగ్లండునకు మిక్కిలి సమాపకం దున్నను, దాని యంత్ర తీరముందు విశాలమైన శత్రుపట్టణ మొకటి కూడ లేకపోవుటవలన, ఫ్రెంచివా రిదివఱలో ఇంగ్లండునై హాదీ వెడలుటకు చేసిన ప్రయత్నము లన్నియు విఫలము లయినవి. స్పెయిను దేశము ఇంగ్లండు నకు చాల దూరముం దుండుటవలన ఇంగ్లండును జయించు నిమిత్తమై స్పెయిను రాజులు చేసిన ప్రయత్నములు కూడ వ్యర్థము లయినవి. హాలెండు దెబ్బయము దేశములను స్వాధీనపఱచుకొనినఁ గాని ఎవరికిని ఇంగ్లండునైకే వచ్చుటకు వీలుండదు. కనుకనే వీనిని స్వాధీనపఱచుకొనుట కెరు ప్రయత్నము చేసినను, ఆప్రయత్నము నకు విఫలము కలిగించుట ఇంగ్లీషువారి కవశ్యమై యున్నది. ఇందు వలననే ఇంగ్లీషువారిదివఱలో అనేకపర్యాయము వీ రెండు దేశములను సంక్షోభము నిమిత్తము ఫ్రెంచివారితో స్పెయినువారి నోను యుద్ధము గావించవలసినవైనను, ఇందునిమిత్తముగనే 80 సంవత్సరములవారకు దెబ్బయమును సర్వకాలసర్వాధ్యక్షలయందును రక్షించెద నని ఇంగ్లీషువారు కంకణము కట్టుకొనిరి. జర్మనీవారిపక్షకు దెబ్బయమును స్వాధీనపఱచుకొన్నది కులభముగ ఇంగ్లండునైకే గమ వైద్యములను పంపుట కీ తమ దేశమును రక్షించుకొనుటకు పూర్వము హాలెండు దెబ్బయము దేశములను రక్షించుట ఇంగ్లీషు వారికి పిధి యై యున్నది.

జర్మనులయెడల ఇంగ్లీషువారిదివఱ కెట్టి శత్రుత్వమును పోషించియుండలేదు. జర్మనులు కచ్చదశలో నున్నప్పుడు, ఇంగ్లీషు వారు వారి కన్నిమాగ్లో సహాయము చేసిరి. ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియనును జర్మనీ దేశములను విడిచివేయుటలో జర్మనులకు ఇంగ్లీషువారు గావించిన సహాయము ఇంతంత కాదు. ఇంగ్లీషువారి సహాయము లేనియెడల జర్మనులకు ఇంత స్వల్పలో స్వాతంత్ర్యము లభించియుండఁజాలదు. 1871-వ సంవత్సరపు యుద్ధములో శత్రువుల నోడించి, అంతఃకలహములను పోగొట్టుకొని, జర్మనులు తమ దేశము నంతటి నొక చక్రవర్తి పరిపాలనలోనికి తీసికొనిరాగలిగి నని విన్నవోడనే, ఇంగ్లీషువారు పొందిన యానందమునకు మితి లేకయుండెను. 1871-వ సంవత్సరము తర్వాత అనేకసంవత్సరముల వఱకు, జర్మనులకు శత్రువు లయిన రషియావారితోఁ గాని ఫ్రెంచి వారితోఁ గాని ఇంగ్లీషువారు స్నేహము చేసియుండలేదు. జర్మనీ వారికిని ఇరులకును వివాదములు కలిగినప్పు డనేకపర్యాయము లింగ్లీషు వారు జర్మనుల పక్షముండే యుండిరి. ఆఫ్రికా మొదలగు ఖండాలనములయందు దేశములను సంపాదించుటకై జర్మనులు ప్రయత్నములు చేయుచుండ, ఇంగ్లీషువారు వీరి కంత మాత్రమును అడ్డుపడక ఎంతయో సహాయము కూడ చేసిరి. ఇంగ్లీషువారే యడ్డు పడియుండినయెడల, జర్మనీవారి కిదిగదేశములయందంత రాజ్యము లభించియే యుండఁజాలదు. జర్మనులు సరకు లనియు, తామును వారును కలసి మెలసి యైకమత్యముతో నుండినయెడల అందఱికిని శ్రేయశ్రమముగ నుండు ననియు ఇంగ్లీషువారు సమీపవారితో స్నేహము

సంపాదించుటకై యెన్నిగా ప్రయత్నములు చేయుచుండిరి.

విస్తారముగ సంక్రమింపబడిన గుండెసంరక్షకును జన్మముల కూడ ఇంగ్లీషువారియెడల స్నేహభావము కలిగియు ప్రవర్తించుచుండిరి. అటులే తర్వాత ఇప్పటి చక్రవర్తి యగు రెండవ పిలియము సర్వాధికారము వహించునట్లే ఇది యుగయుగము ముగిసినది. ఇంగ్లండు జన్మనీకంటె చాల చిన్న దేశ మైనప్పటికిని, జన్మముల సంఖ్యకంటె ఇంగ్లీషువారు సంఖ్య చాల తక్కువ యయినప్పటికిని, ఇంగ్లీషువారు ప్రపంచములో పాలికి భాగమునకు ప్రభువులై యుండుటయు, 35 కోట్ల నల్లవారు పీరి పరిపాలనలో నుండుటయు చూచి, జన్మనీవా గణనయపడనాగిరి. ఈ గణనయయే క్రమక్రమముగ విరోధముగ మాటి యాపట్టి సహాయుధమునకు ప్రధానకారణ మైనది. ఈ యనూరు పుట్టినది మొదలు ఇంగ్లీషువారి నోడించి దేశాంతములలో వారి పరిపాలననుండున్న రాష్ట్రములను స్వాధీనముచేసుకుంటున్న జన్మముల ప్రయత్నములు చేయసాగిరి. ఎంతయో సామ్య కర్వులై యైక్యములను వృద్ధిచేయుచుండినను, ఇంగ్లండు సముద్ర సుధ్యయంత్రం దొక ద్వీపము కుటవలనను, ఇంగ్లీషు పరిపాలనకు లోబడిన దేశములు సముద్రమున కాల నుండుటవలనను, నాకొలము లేకుండ వీనిని జయించుట యసాధ్యమని జన్మములు గ్రహించిరి. అది మొదల లేచేటను కోట్ల కొలది సాహాయ్య వ్యయము చేసి యుద్ధనాకలను కట్టుటకు మొదలిడిరి. కడచిన పదివందల సంవత్సరములనుండియు జన్మములు యుద్ధనాకలనుగాను 450 కోట్ల సాహాయ్య కర్వులైరి.

ఆంగ్లేయులు జన్మములను శిలగించుట

ఇంగ్లీషువారు జన్మముల నాకలను పరివృద్ధి యగుచుండుటను చూచి “జన్మనీవారి కంటె నాకలను మెరుగు? జన్మనీక శ్రమ వులయు రషియావారును ఫ్రెంచివారును వైద్యములతో భూమి విండ యుద్ధము చేయువారే కాని సముద్రముమీద యుద్ధము చేయువారు కాదు. వారిని జయించుట కంటె నాకలను నుక శ్రమము కాదు గదా! ఏ యుద్ధముతో జన్మములు యుద్ధనాకల నియత్రమై యింత ప్రవ్యయ కర్వులైయుచున్నార?” అని యాలోచించుటకు పూనిరి. జన్మములయడ ఇంగ్లీషువారు స్నేహభావమును గౌరవమును కలిగియుండువారు గనుక జన్మములకు ఇంగ్లీషు దేశముల సహాయంపవలె నను యుద్ధమున్న దని వారు మొట్టమొదట ననుకొనలేదు. కాని క్రమక్రమముగ రహస్యములు బయలుపడజొచ్చెను. జన్మము చక్రవర్తియొక్క మాటలవలనను పనులవలనను ఆంగ్ల యుద్ధము మేదియో స్పష్టమయెను. దక్షిణాఫ్రికాలో ఇంగ్లీషువారికిని బోయల్లకును యుద్ధము సంభవించినపుడు, జన్మము లింగ్లీషువారికి మిత్రులవలె నుండనను, బోయల్ల జయము నే కోరుచు గానికొకటై యుండునో సాటుపడిరి; ఇంగ్లీషువారి వైద్యము లాయుధములో అక్కడక్కడ కొన్ని యపజయములు పొందగా, ఆ వైద్యముల నెగపోలేదు మొదలిడిరి. ఇట్టి సంవత్సరము జన్మములను గుఱించి ఇంగ్లీషువారి కనుమానము కలిగెను. ఈ కనుమానమే కాల

క్రమమున విరోధ మాయెను. నెసిడెంటు క్రూయర్ సభిసందించుచు దక్షిణాఫ్రికాయుద్ధము జరుగుచున్నప్పుడు కయిజరుగా రొక తంత్రి వాడ నంది ఇంగ్లీషువారికి మిక్కిలి యాగ్రహము కలిగించిరి.

జన్మముల యుద్ధము లిట్టి వని తెలిసికొనినప్పటినుండి ఇంగ్లీషువారు తమ నాకలనును వృద్ధిపఱచుకొనుటయే గాక, ఇతర దేశములతో తమ కలకలకుం గల వైరమును ముని వానితో స్నేహము సంపాదించునాగిరి. రెండు వందల సంవత్సరములుగ ఫ్రెంచివారి తోను, వంద సంవత్సరములనుండి రషియావారితోను ఇంగ్లీషువారికి విరోధ ముండినది. రషియావారు టర్కీ పర్షియా ఆఫ్ఘన్ స్థానము మొదలగు దేశములను జయించి తుదకు ఇండియావైకి వచ్చి, ఈ దేశమునుండి ఇంగ్లీషువారిని తఱిమిచేయ నుద్దేశించియున్నా రని ఇంగ్లీషువారి వంద సంవత్సరములనుండియు అభిప్రాయపడి, రషియా వారితో రెండు మూడు మార్లు యుద్ధము కూడ చేసియుండిరి. 1700 సంవత్సరము మొదలు 120 సంవత్సరములవఱకు ఇంగ్లీషువారు ఫ్రెంచి వారితో యుద్ధము చేసి వారియొద్దనుండి కనగా మొదలగు దేశములను సంపాదించి, 1750-వ సంవత్సరము ప్రారంభమున వారిని నున దేశమునుండి తఱిమిచేసి వారి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను యొక్క గూఢచరి కన్నిటికీ 1815-వ సంవత్సరమునాటికి భంగము కాలించిరి. 1880-వ సంవత్సరము మొదలు ఈజిప్టు విషయమై కూడ ఇంగ్లీషు వారికిని ఫ్రెంచివారికిని వివాదములు జరుగుచుండెను. తమ యధీనములో ఈజిప్టు నుంచుకొనవలయు నని ఇంగ్లీషువారును, తమ యధీనములో నుంచుకొనవలయు నని ఫ్రెంచివారును వివాదపడుచు, ఇంగ్లీషువారు గా దేశమును నశపఱచుకొనిన తర్వాత కొన్ని సంవత్సరములకు వారితో ఫ్రెంచివారు (1898-వ సంవత్సరములో) యుద్ధము కూడ తలపెట్టిరి. 1899-వ సంవత్సరము మొదలు 1902-వ సంవత్సరము వఱకు ఇంగ్లీషువారు బోయల్లతో యుద్ధము చేయుచున్నప్పుడు, వారి కపజయము రావలె నని కోరినట్టి పిరోధులే కాని జయము కలుగవలె నని కోరిన మిత్రులై రోపాఖండమందలి బలవంతులలో నొకరు కూడ లేకయుండిరి. ఇంగ్లీషువారు యుద్ధముం దపజయము పొందినయెడల, ఇండియావైకి దండెత్తినప్పుడు సులభమగు నని రషియావారును, ఈజిప్టును స్వాధీనపఱచుకొనుట సులభమగు నని ఫ్రెంచివారును, ఆలోచించుచుండిరి. కాని, యీ యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత, ఫ్రెంచివారితోను రషియావారితోను విరోధము వహించి యుండుటవలన లాభము లేదనియు, జన్మనీవా గందరికిని విరోధముగ నుండుటవలన వారినుండి యేలాటి భయమును లేకుండుటకై మిగిలినవారు రెండఱు నొకరితో నొకరు కలసియుండుట యుత్తమునందు, ఇంగ్లీషువారు నిశ్చయించుకొనిరి. ఈ నిశ్చయము ననుసరించి 1904-వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును అప్పటి వఱకు తమ కుండిన పరస్పరవివాదముల నన్నిటిని పరిష్కరించు కొని జన్మనీతో యుద్ధము సంభవించినయెడల పరస్పరము సహాయము చేసికొనవలయు నని యుడంబడిక గావించుకొనిరి. ఇట్లే 1907-వ సంవత్సరములో రషియావారికిని తమకును గల వివాదముల నన్నిటిని

ఇంగ్లీషువారు పరిష్కరించుకొనిరి; జర్మనీతో తమకు యుద్ధము సంభవించినపుడు తూర్పుదేశములయందు దల్లరులు లేకుండుటకై 1905వ సంవత్సరములో జపానువారితో కూడ నొక సమాధానము చేసికొనిరి. కనుక 1902వ సంవత్సరములో స్నేహితులనే కలిగియుండని ఇంగ్లీషువారు 1907వ సంవత్సరమునాటికి రషియా, ఫ్రాన్సు, జపాను దేశములవారి స్నేహమును సంపాదించుకొనిరి. ఆ కాలమునందు నాంగ్ల

మంత్రులలో నొకరైన చేయి నగా నాంగ్లసామ్రాజ్యస్థితిని గుఱించి ముచ్చటించుచు మొదలైనది మైన సుబల్సితియందు సామ్రాజ్యమున్న దని గర్వముతో పలికిరి. శ్రీ యేడవ జే. డ్యుర్రు సాగ్వభాముని రాజనీతివలన నాంగ్లసామ్రాజ్యమునకు మిత్రులగ మేల్పడి బలవత్తగ మయ్యెను.

III-వ ప్రకరణము

ఇరుపక్షములవారి బలాబలములు

ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు రషియా మాంటెనిగ్రో శెర్బియా జపాను ఇటలీ దేశములనా గొక పక్షమునను, జర్మనీ ఆస్ట్రీయా టర్కీ దేశములనాను రెండవ పక్షమున

పక్షమునను చేరి, యెందునకుగానూ ఇప్పుడీ యుద్ధమునకు పూనికలో మొదటి రెండు ప్రకటనములలో వివరింపబడిన విషయములనుండి మనకు తెలియుచున్నది. సుప్రదేశములయందును సుప్రకాలములయందును ఇదిగూ రెన్నియో యుద్ధములు జరిగినవి కాని, వానిలో ఒక్కటికొకడ ఇప్పటి యుద్ధముతో సమానమైనది కాదని నిస్సంశయముగా చెప్పవచ్చును. బలవంతులని ప్రసిద్ధిగాంచినట్టి ఇన్ని దేశములవారు ఇదిగూ రెండుకాలములందు యుద్ధమున ప్రవేశించినది లేదు. ఇదిగూ రెన్నును గాని ఇప్పటివలె లక్షల కొలది మనుష్యులు వందలకొలది యుద్ధనౌకలను రణాంగమునకు తీసికొని వచ్చినవా రెవరును లేరు. ఇదిగూ రే యుద్ధమునందు గాని ఇంకొ చిత్రపిత్రము లయినట్టియు ఇంకొ ప్రాశోపద్రవకరము లయినట్టియు, ఇంకొ దూరము నును శక్తిని వ్యాపింపజేయునట్టియు విమానములను,

జలయంత్రములను, ఫిరంగులను శత్రునాశనముకొని కనకును ఉపయోగపఱచినది లేదు. ఏ యుద్ధఫలమును మాననకొట్టి యంతయు ఇంకొ యాతుగతతో నిరీక్షించినది లేదు. ఇప్పటి యుద్ధమునలన లాభమో నష్టమో పొందని దేశము ప్రపంచమున దొక్కటి కూడ నుండదు. యుద్ధము ముఖ్యముగా నొక దైవికోపాఖండమందు మాత్రమే జరగుచున్నను దాని శక్తి మాత్రము సర్వదేశములయందును వ్యాపించి సుప్రప్రాణులను ఆకర్షించుచున్నది. “ఈ యుద్ధమున దెవరు గెలిచిన నా కేమి? ఎవరు ఓడిన నా కేమి?” అనియలక్ష్య భావముతో నుండు మనుష్యుల డొకఁడు కూడ లేడుగదా! ఆలో

చించి చూచినయెడల, ఈ యుద్ధము పురాణములలో నడమునకువు దేవాసుర యుద్ధముతోను, రామరాక్షసి కురుహంధవ యుద్ధములతోను సరిపోల్పుటకు తెలియున్నది కాని మరయొకటి కాదు. ధర్మము కొలుకును సర్వముకొలుకును ఒకపక్షమువారు పోటుపడుచుండుటయు, వానిని నాశనము గావించి వాని స్థానమున అసర్వమును అధర్మమును నాటుటకు మరయొక పక్షమువారు ప్రయత్నించుచుండుటయు చూడ, ఇది పురాణయుద్ధములవంటిదే యని తోచుచున్నది. ఆ యుద్ధములవలె ఇదియు సంవత్సరముల పర్యంతము జరిగినను జరగవచ్చును కాని కుదకు సర్వముకొలుకై పోరాడుచున్న ఇంగ్లీషువారును వారిమిత్రులును జపాను సంపాదించుకొనుట నిస్సంశయము. “ధర్మమే జయ” యనుదానిలో అసర్వ మే మున్నది!

యుద్ధమున దెవరు ఘోరమును ఎంత క్రూరమును ఉన్నవి? ధర్మయుద్ధమున దైవను అధర్మయుద్ధమున దైవను జేపహింస చెప్పదుగదా! శత్రువులు యుద్ధభంగమునకు తీసికొనవచ్చు నైశ్యముల నెల్ల “అత్యా! చాపయ!!” అనక నాశనము చేయుటయే కిచ్చి ఇరుపక్షములవారి విధి! యుద్ధమునలన ఎంత ప్రాణనష్టము కలుగుచున్నదో మన మొక నిమిష మాలోచించి చూచినయెడల యుద్ధము చేయుటకుంటే పాపకృత్యము ప్రపంచమును మరియొకటి లేదని తోచును. కాని రెండు దేశములకు సంభవించిన హింసరహితములను మంచిమాటలు తీర్చలేకపోయినప్పుడు యుద్ధము చెప్పదుగదా! ధర్మమును నెలకొల్పుటకును దుష్టులను శిక్షించుటకును అనాదిగ యుద్ధమే ప్రధానమార్గమై యున్నది.

ఇప్పటి ఘోరయుద్ధమునకు జర్మనీవారే ప్రధానకారకు లని మన కిదిగూ రే తెలిసియున్నది. బలహీను లగువారిని జయించి వారి దేశములను స్వాధీనము చేసికొనవలయు ననెడి దురాశ పీరి నేతృత్వమునందు పట్టి పడింపసాగినదో ఆతృత్వమునుండియే ఈ యుద్ధము ప్రారంభమైనది గాని, ఇది ఆగస్టు నెల 1వ తేదీని ప్రారంభమైనది కాదు. ఆతృత్వమునుండియే వీరి యసూయకు పాత్రులైన యింగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును రషియావారును యుద్ధసన్నాహము చేయవలసినవారైరి. కడచిన పది పదునైదు సంవత్సరములనుండియు రెండు పక్షములవారికిని ప్రబలించుండిన హింసరహితోధము పదునొకండు మాసములనాడీ యుద్ధరూపమున పరిణమించినది. ఈ యుద్ధము అకస్మాత్తుగ వచ్చినది కాదు. అనేకసంవత్సరములనుండి ఇరుపక్షములు

వారును ఇట్టియుద్ధము నచ్చుననియే తీర్మానించుకొని సమయము కొంత మాత్రమే నిరీక్షించుచుండిరి. ఇదివఱకు వీరు యుద్ధసన్నాహము నిమిత్తమై చేరుచుండిన ప్రయత్నములను ధనశ్రయమును

వీరు యుద్ధము నవేక్షించుచుండి రనియే తెలుపుచున్నది. 1900-వ సంవత్సరము మొదలు వీరు వైద్యములకొఱకును యుద్ధసాకలకొఱకును కర్చుపెట్టుచుండిన సామగ్రి ఇంతంత కాదు.

సంవత్సరము	కోట్ల రూపాయల వ్యయము						
	జ్యూని	ఆగ్స్టు	సెప్టెంబరు	అక్టోబరు	నవంబరు	డిసెంబరు	మొత్తము
1900	60	28	63	67	195	21	434
1901	65	30	64	69	225	16	469
1902	65	30	62	70	150	13	390
1903	65	31	60	75	108	12	351
1904	64	32	57	78	99	5	335
1905	69	39	64	79	93	6	350
1906	74	33	70	76	88	21	362
1907	82	38	68	79	87	31	380
1908	87	40	70	82	88	33	400
1909	96	39	72	93	94	25	419
1910	96	33	75	96	102	25	427
1911	95	41	78	96	105	28	443
1912	112	42	80	106	108	28	476
మొత్తము	1,030	451	883	1,066	1,542	264	5,236

తెల్జియము వ్యయము మొదలగు చిన్నచిన్న రాజ్యములు వైద్యముల నిమిత్తమై కర్చుపెట్టుచున్న సామగ్రిను ఈ 1912 కోట్ల రూపాయలలో చేర్చినందులకు, 13 సంవత్సరములలో సుమారు ఆఱువేల కోట్ల రూపాయలను కీని యుద్ధసాధనములకై కర్చు పెట్టి రని మనకు స్పష్టమగుచున్నది.

యుద్ధసాధనములకై కర్చుపెట్టుటకు బదులు గోడ్లు ఆస్తి గ్రామాలు క్రైస్తవ కాలనలు పాఠశాలలు మొదలగువానికొకటై ఇంత సామగ్రి వాడేకములవారు కర్చుపెట్టియుండినందులకు వారి కంత లాభమును తీసుకొనుట కలిగి నుండునో యాలోచించి చూడుడు! ఇన్ని కోట్ల రూపాయల పన్నులను దొరతనమువారికి చెల్లించుటలో ఆ దేశములలోని ప్రజలెన్ని కష్టపట్టుచున్న పొందినో? మన మేలేట సెన్ని గా పన్నులు చెల్లించుచున్నామన దొరతనము వారికి నూట ముప్పది కోట్లకంటె ఎక్కువ యాదాయము వచ్చుట లేదు. ఆ దేశములు మన దేశముకంటె నెంతయో చిన్నవి; వాని లోని జనసంఖ్య కూడ మన దేశములోనిదానికంటె చాల తక్కువ; అయినప్పటికిని వారు మనకంటె సెన్నిరెట్లు అధికముగ పన్నులు చెల్లింపవలసియున్నానో? ప్రజలను నిర్బంధపఱచి ఇంత ద్రవ్య మును వసూలుచేసి ఆయాదేశముల దొరతనములవారు ఆద్రవ్యమును ఏవిధముగా కర్చుపెట్టిరి? శత్రువులు రణరంగమునకు తీసికొనివచ్చు వస్తువులను కఠినమృదయముతో కసాయివాండ్రవలె చంపుటకు

తగిన మార్గములను కనిపెట్టి దానికి తగిన యేర్పాటులను చేయుట యందును, వైద్యములను నియమించుచు చేయుటయందును కదా ఇంత ద్రవ్యమును వారు కర్చుపెట్టిరి! వైద్యమునగా నేమి? మనవలె సామాన్యవైద్యము నెచ్చుకొని జీవించు మనుష్యులతో నుడిపెట్టిరి కాదు. వైద్యములోనివారు నేర్చుకొను విద్యలు రెండు విధములుగ నున్నవి. మొదటిది యొకరిని చంపుట; రెండవది తాము చచ్చుట. దీనిని నేర్చుటకై వీరి నన్నకస్ట్రముగా నిచ్చి పోషించుటయందే ఈ యారు వేల కోట్ల రూపాయలలో చాల భాగము కర్చుచున్నది. గ్రామదేశములను కాళికాదేవికిని బలియిచ్చుటకై నెలల పర్యంత మొక మృగమును పోషించునట్లే సంవత్సరముల పర్యంతము వైద్యము లోనివారిని పోషించి తుదకు రణరంగ మను బలిభూమికి వారిని తీసికొనిపోయి శత్రువులను చంపుడు; లేదా, మీరైన చావుడు! అని వారి కాభ్యాపించుట యనాదియండి ప్రపంచమంత దాచారముగ నున్నది. ఈ యాచారము ననుసరించియే వీరింత ద్రవ్యమును వ్యయము చేసిరి. దీనినిపట్టి యిది యంతయు దుర్వ్యయ మని చెప్పుటకు వీలు లేదు. యుద్ధసన్నాహముయొక్క యుద్ధేశములు రెండు విధములుగ నున్నవి: (1) అన్యాయముగ నితరదేశములపైకి వెళ్ళి వానిని జయించి స్వాధీనపఱచుకొనఁ గోరుట మొదటి యుద్ధేశము. ఇది మిక్కిలి నింద్య మైనది. దీనిని నెఱవేర్చుకొనుటకై ప్రయత్నము చేయువారు రందఱును దోపిడికాండ్రు. ఈ ప్రయత్నములో వ్యయమగు సామగ్రియంతయు దుర్వ్యయము. (2) ఇట్టి దుర్వ్యయముతో ప్రకర్తించుచుండు

శత్రువుల బాధనండి స్వదేశమును రక్షించుకొనఁ గోరుట యుద్ధ సన్నాహముయొక్క రెండవ యుద్దేశము. ఇది ప్రాచీనమైనది. దీనికై వ్యయముగల దన నంతయు సవ్యయము. ఇందుకై వైద్యములో చేరి తన శిశువులముఠాకై పాటునడు నునుఘ్నికంటె నుత్తముడు మరియొకఁడు లేఁడు. ఇట్టి కుటుంబము దేశాభిమానులు ఏదేశమం దుండులో ఆదేశము తప్పక కీర్తిగాంచును.

జయాపజయములు

బలాబలములు

ఇట్టి సహాయుద్ధములో జయ మెవరికి కలుగును? అపజయ మెవరికి కలుగును? — అను విషయమై మన మిప్పుడు కొంచె మాలోచింపవలసి యున్నది. ఏపక్షము వారి బల మెక్కువో వారికి జయము లభించుటయు, ఎవరి బలము తక్కువో వారి కపజయము లభించుటయు, సహజమై యున్నది కదా! యుద్ధసాధనములను సమర్థుగ కలిగియుండుటయే బలము. ఈ యుద్ధసాధనములలో ప్రధానము లయినవి (1) వైద్యములు (2) ఆయుధములు (3) విమానములు, మోటారుబండిలు, రైళ్ళు, గుఱ్ఱములు మొదలగు నుపకరణములు (4) వైద్యముల పోషణకొఱకు కావలసిన యాహారము, దుస్తులు మొదలగునవి (5) ధనము (6) యుద్ధము చేయుచుండు ప్రభుత్వముల మొదల వాని ప్రజలు కనబడచెడి యాన రాగము, భక్తి నమ్మకము మొదలయినవి. ఈ యాంశములను ఏపక్షమువారు సమర్థుగ సంపాదించగలగో వారికి జయము కలుగు ననుటలో సందేహ మేమియు లేదు.

1. వైద్యములు

రెండు పక్షములవారిన ఇదిగఱ కన్నియో సంవత్సరములనుండి యుద్ధసన్నాహము చేయుచుండి రని భవ దీదిగఱక తెలిసియున్నది. శత్రువైద్యములకంటె తమ వైద్యములు గొప్పటిగ నుండవలయునను తీర్మానముతో, ఒక ఇంగ్లీషువారు తిప్ప మిగిలినవాడందఱు మిక్కిలి శ్రద్ధతో పనిచేయుచుండిరి. ఇంగ్లీషువారు మాత్రము వారి వైద్యముల నెరుకు నృద్ధిపఱుపలేనో క్రమక్రమముగ మనకు తెలియఁగలదు. రషియా ప్రాప్తు జ్వర మొదలగు దేశముల ప్రభుత్వములవారు ఇందునిమిత్తమై “ప్రతిమనుష్యుడను ఇనుకది సంవత్సరముల వయస్సు గాఁగానే వైద్యములో చేరి, యుద్ధము చేయు విధమును నేర్చుకొనవలసి” దనియు “అట్లుకొన్ని సంవత్సరములు నేర్చుకొనినతల్లి రాత్రిప్రభుత్వమువారిచప్పుడు కొరవ నప్పకు యుద్ధమునకు వెళ్లుటకు తయారై యుండవలసి” దనియు చట్టములు చేసిరి. ఈ చట్ట మములులోనికి వచ్చినది మొదలు ప్రాప్తు జ్వర మొదలగు దేశములలోని సంగ వారి ద్రుందఱు యుద్ధము చేయుటకు నేర్చుకొనిరి. కనుకనే యూదేశములలో యుద్ధము చేయు నేర్పు లేనివారి సంఖ్య చాల తక్కువ. ఇట్టి కీడును పొంది రుజభూమికి వెళ్లుటకు సిద్ధపడిన మనుష్యు లీ దేశములలో లక్షలకొలది యున్నారు. ఇంగ్లీషువారు మాత్ర మిట్టి నిర్బంధమును వెట్టక యజ్ఞమువచ్చినవాడు వైద్యములో చేరవచ్చు ననియు ఇజ్జతులేనియెడల ఊరకయండవచ్చు ననియు నిర్ణయించుకొనిరి. ఇందువలననే యుద్ధము ప్రారంభమై

నప్పుడు ఇంగ్లీషువారి వైద్యములకంటె జర్మనుల వైద్యము లధికముగ నుండెనని. కాని యింగ్లీషువారితో ప్రాచీని రషియా వైద్యము లేక భవించి యుండుటవలన వీరి వైద్యము లన్నియు చేరి జర్మనీవారి వైద్యములకంటె సెరియో యధికముగ నున్నది.

ఇంగ్లీషువారి పక్షము

1. ఇంగ్లీషు వైద్యములు	632,889
2. ప్రాచీని వైద్యములు	8,818,000
3. రషియా వైద్యములు	5,962,000
4. సర్వయా వైద్యములు	250,000
5. తెర్జియు వైద్యములు	150,000
6. ఇటలీ వైద్యములు	7,50,000
మొత్తము. (116 లక్షలు.)	11,622,889

జర్మనీవారిపక్షము

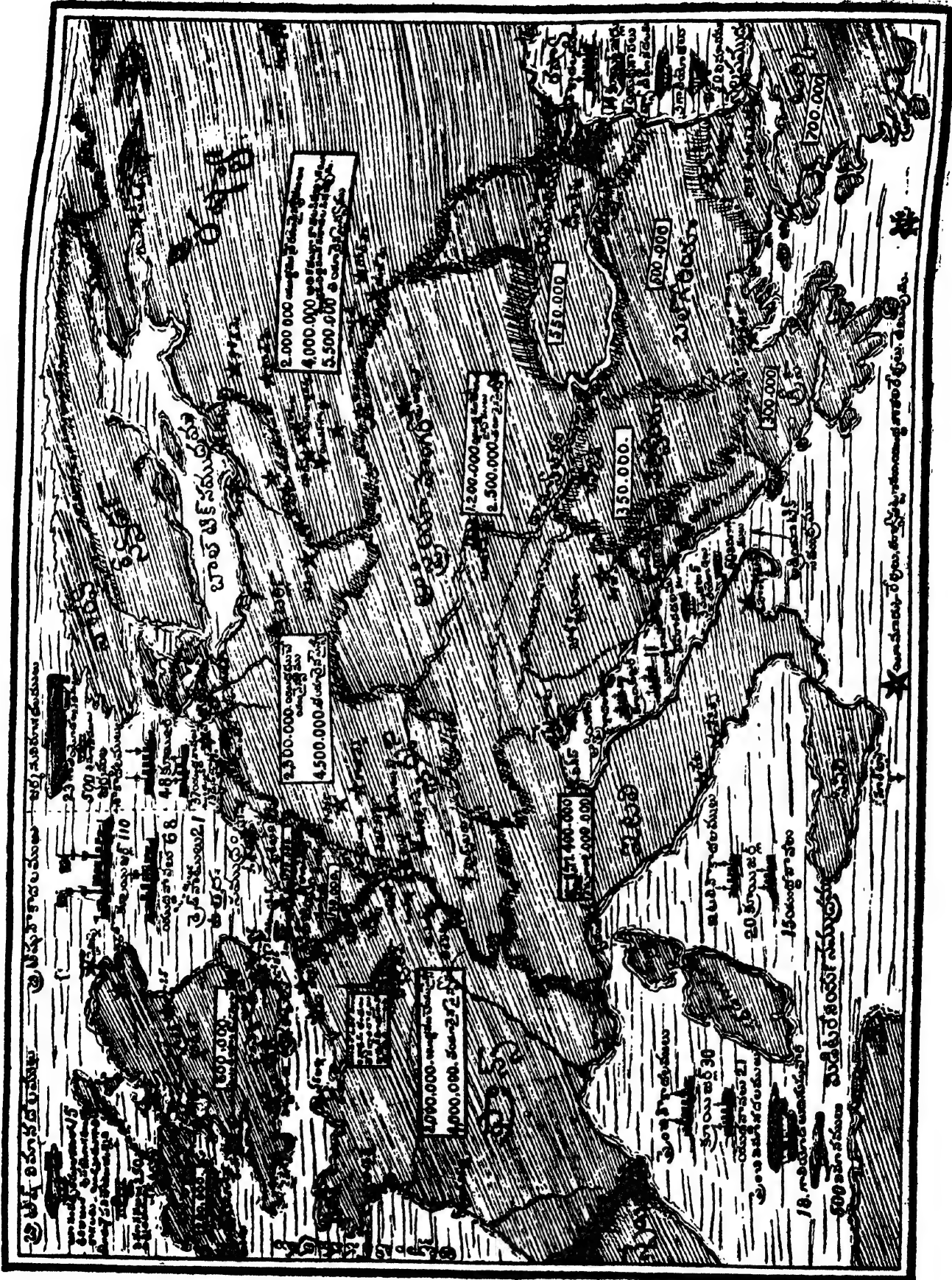
1. జర్మన్ వైద్యములు	4,000,000
2. ఆస్ట్రీయావారి వైద్యములు	1,820,000
3. టర్కీవారి వైద్యములు	500,000
మొత్తము. (63 లక్షలు.)	6,320,000

దీనినిబట్టి యింగ్లీషువారి పక్షముగ జర్మనీవారి పక్షములోని వారికంటె ముద్రలు ఏడువరిగవారు 45 లక్షలగుండి యెక్కువగ నున్నారని నేర్చుచున్నది.

ఇదిగాక, యుద్ధము ప్రారంభమైన తర్వాత రెండు పక్షముల వారును మరికొన్ని వైద్యములకు సిద్ధపఱుచుటకు మొదలిడిరి. పదునొకండు నెలలకు యుద్ధము జరుగుచున్నది; నుతీయెన్ని నెలలో జరగఁగలదు. దీనిలో స్పృతి పోయివారును, వైదీ లగువారును, గాయపడినవారును ఎంతో యుదురు. ఇట్లనేకులు నష్టమై నప్పుడు వీరి స్థానమున కొత్తవారిని తయారుచేసి యుండుట రెండు పక్షములవారికిని కిధమై యున్నది. కనుక వీరనేకులకు యుద్ధము చేయుటకు నేర్పుచున్నారు. కాని యింగ్లీషుపక్షమువారు తయారు చేయఁగలిగినంత వుండిని జర్మనీపక్షమువారిన్నటికిని తయారు చేయలేదు. సాధారణముగ 18 సంవత్సరముల వయస్సునకు లోబడిన వారును 45 సంవత్సరముల వయస్సునకు మించినవారును యుద్ధము చేయుటకు కావలసినంత బలమును కలిగియుండరు. కనుక వీరికి యుద్ధము నేర్పుటవలన విశేషలాభ ముండదు. 18 సంవత్సరములకు వైబడినట్టియు, 45 సంవత్సరములకు లోబడినట్టియు వుండి

యెయ్యనలో నుండు పురుషులు		
జర్మనీయందు	3,000,000	నందియు
ఆస్ట్రీయాయందు	2,700,000	"
మొత్తము.	5,700,000	"
ఇంగ్లండునందు	3,500,000	"
ప్రాప్తునందు	1,622,000	"
రషియాలో	5,500,000	"
ఇటలీలో	3,000,000	"
మొత్తము.	18,622,000	"

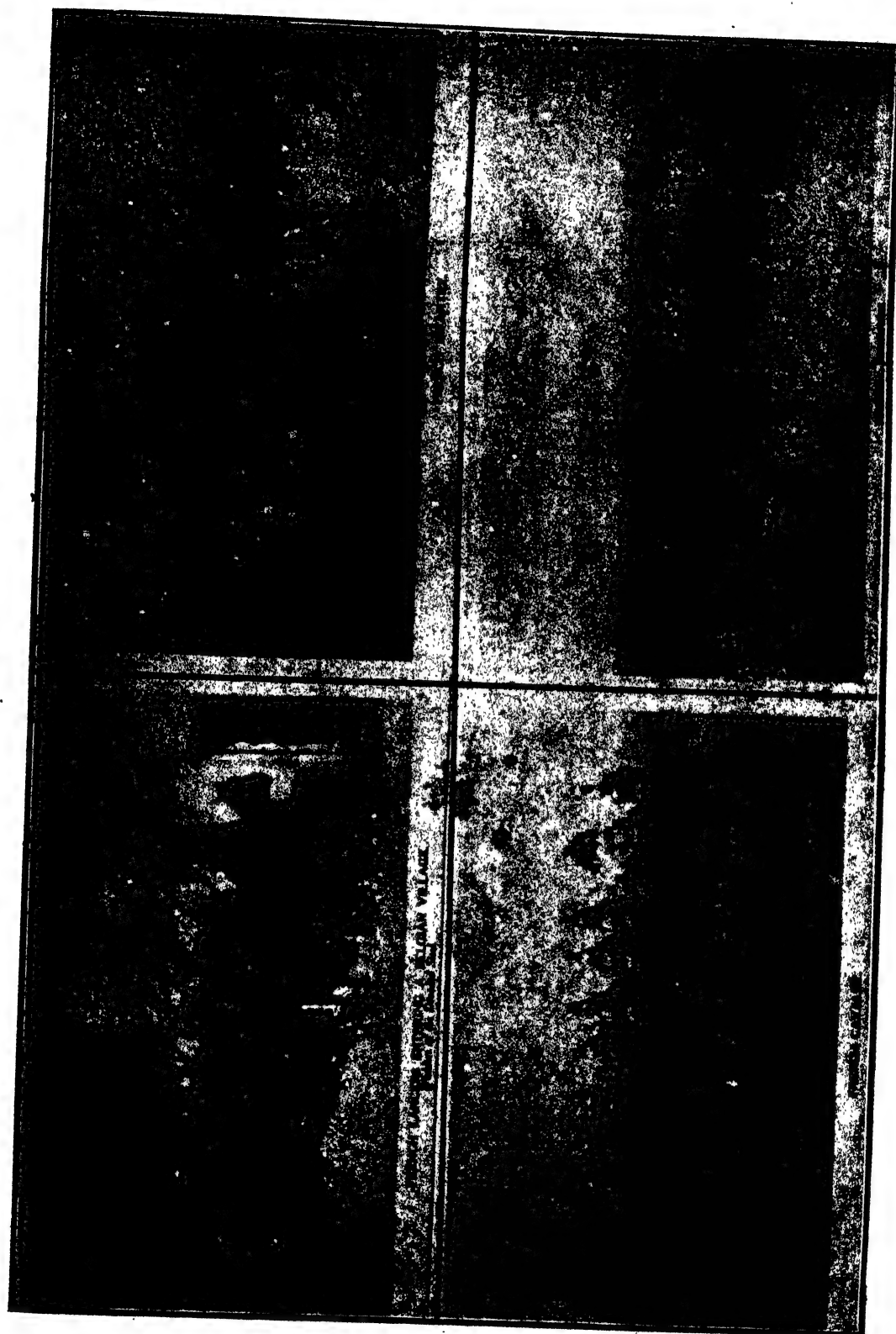
ఆంధ్ర ప్రదేశ్ జనాభా పటము

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ జనాభా పటము

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ జనాభా పటము

Handwritten Telugu text labels for various districts and regions, including: ఆంధ్ర ప్రదేశ్, తెలంగాణ, మహారాష్ట్ర, కర్ణాటక, కేరళ, తమిళనాడు, ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ, మహారాష్ట్ర, కర్ణాటక, కేరళ, తమిళనాడు.

THE FRENCH ARMY IN BELGIUM

(ఫ్రెంచి సైన్యము, బెల్జియములోని దిగుడు)

TAKING THE ENEMIES GUNS

మిత్రమండలి గుర్తింపుదళము జర్మనుక్తిరంగులనుబట్టి

కలరు. కనుక జన్మనీవారు సాధ్యమైనయెడల 57 లక్షల నుండి, ఇంగ్లీషుపక్షమువారు 108 లక్షల నుండి, ఇతరమండల తయారుచేసి యుద్ధభూమికి పంపగలరు. 57 లక్షలకు మించి జన్మనీవా రన్నటికిని తయారు చేయలేరు. ఇంగ్లీషుపక్షమువారు మాత్రము అనగన ముండినయెడల 108 లక్షలే గాక దానికంటె గొప్ప మూడు రెట్టికొకమైన వైద్యములను కూడ సిద్ధపఱుపగలరు. ఏ ఏ ఏ ఏ, ఇంగ్లీషువారు ప్రపంచము దెన్నియో దేశములను పరిపాలించుచున్నారు. చించి నడినయస్సులో నున్నట్టి నీడు, ముద్దులు చేయుటకు రిగినట్టియూ, పురుషు లీ దేశములం దెంతటిో యున్నారు. 32 కోట్ల జనసంఖ్య గల నూన దేశకం రిట్టివా రున్నట్లు లేరు! ఇట్లే యింగ్లీషువారి యధీనముం దుండు కుడా, ఆఫ్రికానూ, న్యూజిలాండు, దక్షిణాఫ్రికా మొదలగు దేశములయం రిట్టివాను లక్షల కొంఠి యున్నారు. వీరు కాక, యొక్క యింగ్లండులో నుండు వారు మాత్రమే 3,500,000 మంది కలరు. ఇట్లే రషియావారున గ్రెంజియానున దేశం లకము లనేకములపై తాబాగ్ పన్నును చేయుచున్నారు. కాకలెని యెడల ఆదేశములలో నుండి కూడ సేవలను నీరు సిద్ధపఱచి యుద్ధ భూమికి తీసికొని రాగలరు. జన్మనీవారి కిట్టి దేశములు లేవు. కనుక 57 లక్షలకంటె పెక్కుమందితోనే కన్నటికిని లగ్నింపగలరు.

వైద్యములు పితృపముగ నున్న చిహ్నముననే యొక్కొకప్పుడు జయము రాకపోవచ్చును. వైద్యమును నేర్పరు లేని వైద్యము లేన్ని యున్నను లాభము లేదు. కొన్ని కేషయములలో రెండు పక్షములవారి వైద్యములను సమానశక్తి కలిగివై నప్పటికిని మరికొన్ని విషయములలో ఇంగ్లీషువారి వైద్యములు జర్మన్ వైద్యముల సరికొనియున్నవి: (1) శిక్ష.— గ్రెంచి జర్మనీ వైద్యములలోనివారు ఇంగ్లీషువైద్యములలోనివా రంటటి కిత్తును పొందుట లేదు. ప్రతి యింగ్లీషువైద్యుడును తదేకదీక్షతో నేడు సంవత్సరముల కాలము యుద్ధము చేయుటకు నేర్చుకొనుచున్నాడు. జర్మనులు దీనికై మూడు సంవత్సరములు మాత్రమే వినియోగించుచున్నారు. (2) ఉత్సాహము.—జర్మన్ వైద్యములకును ఇంగ్లీషు వైద్యములకును ఈ విషయముం దెక్కున భేద మున్నది. ప్రతి పురుషుడను వైద్యములో చేరి యుద్ధము నేర్చుకొనవలయు నను చట్టము జర్మనీలో నుండుటవలన జర్మన్ వైద్యములలోనివా రనేకులు నిగ్బంధమువలన దానిలో చేరియున్నారు. ఇట్టి చట్టమును నిగ్బంధమును ఇంగ్లీషువారిలో లేనికారణమున యుద్ధముచేయుటయం దెవరికి ఇష్టమున ఉత్సాహమును నుండునో యట్టివారే యింగ్లీషు వైద్యములందున్నారు. ఇట్టి యుత్సాహము లేక, ఇది వాకగ్యము. నన్ను యుద్ధము చేయు పని బలవంతిట్టునున్నారు. నా కిష్టమైట్టి సేద్యము, వ్యాపారము మొదలగువానిని నడచుకొని దీని లోనికి రావలసివచ్చింది. ఏమి వా రెలవ్రాచి!" అని నుకుకొను వారు జర్మన్ వైద్యములలో ననేకులు గలరు. ఇంగ్లీషు వైద్యములలో ఇట్టి నిరుత్సాహముతో పనిచేయువా రొకరు కూడ లేరు.

(3) వైద్యము.— ఎన్ని కష్టములు వచ్చినను జంకక తలపెట్టిన పనిని చేయుటయే వైద్యము. దీనినే మనోబల మని చెప్పుదురు. తేనోబలము లేకపోయినను మనోబల ముండినయెడల మన మనుకొనిన కార్యము లన్నియు నడచు చేయగలిగి యుండుము. ఈ మనోబలము మన కన్ని సమయములయందు నుండఁగాలదు. నము చేయఁ బూనిన పని కంటి పని మనకు నోచినపాడే మన కీ ల యుండును. అప్పుడే మన కన్ని యడ్డములు కలిగినను వానిని న నిలపక నడచు పనిచేయఁ బూనెడిము. నానాగ్యము చేయుచున్నప్పుడు మరులు నిందింపు నను నాయం వెంక ప్రక్కనను, సానుకార్యము చేయుచున్నాము గదా యను నచార మొక ప్రక్కనను నువలను బట్టి వాధించుచునే యుండుటవలన మనస్సు నందిన మనము నేయడలఁచిన పనినియ నొలుపుట దుస్సాధ్యమున నుండును. నాము నాయు నది పాపకార్య మని జర్మనులకు తెలియును. నానాగ్యము చేయు వారి నుండు మనోబలము వానియం దెట్లుండును? నాము చేయు నది భృతకార్య పనియు, దీనియ దెట్టియనువానిని కట్టించుట యనియు, నానాగ్యమును పరిపాలించుట యనియు నేరిన, యింగ్లీషువారు యుద్ధము చేయుచున్నారు. రాక్షసులక తెలియ లేక మను దోచుకొని తెను స్వానింత్ర్యమును నానెము చేసి, లెను. మానమునకు ఖంగము కలిగించుటకై జర్మనులు వచ్చి రనియు; ఎప్పుడో యొకప్పుడు చూడవలసినదే గనుక దేశసంక్షోభకృతమై యుద్ధము చేసి పిగిన్నదమును పొందుటయే యుత్తరు పనియు; జర్మనులకు నేక కుట్ర యుండుటకన్న చచ్చుటయే మే లనియు; ఎంచి గ్రెంచి వారును తెల్లియువారును సట్టువలలో యుద్ధము చేయుచున్నారు. ఇట్టి సందర్భమున వీరి కున్నంత మనోబలము జర్మనుల కెట్లుండగలదు? లీనో, ఆంటెన్సు, కోటలలో యుద్ధముచేసిన తెల్లియును మహాశూరులను పూజింపనివా డొకడేని కలఁడా?

(4) వైద్యము.— శత్రువులన్ని కష్టమునుకురిపించుచుండినను దానినిలత్త్య ముచేయక యున్నచోటును వదలి పాటిపోక యుండుటయే వైద్యము. ఈ గణ మింగ్లీషువారిలో నున్నట్లు మరియెవరియందును లేదు. ఈ యుద్ధముందే కాదు; ఇదివఱకై గోపాఖండముం దింగ్లీషువారు చేసిన యుద్ధము లన్నిటిలోను, ఇందుకే వారు ప్రఖ్యాతి గాంచి యున్నారు. 1815వ సంవత్సరములో వాటర్లో యుద్ధమందు సెపోలియనువంటి మహాశూరుని వశపఱచుకొనఁ గలిగిన యీ వైద్యమే. ఇందువలననే యిప్పటి యుద్ధములకు కూడ శత్రువైద్యములకంటె మన వైద్యము చాల చిన్నదైనను ఖగ నన్నది లేక శత్రువుల సలిశముంచి యింగ్లీషువారు యుద్ధము చేయగలిగి యున్నారు. 5. అనుభవము:—1871వ సంవత్సరము తర్వాత జర్మన్ వైద్యములు యుద్ధము చేసినది లేదు. అంతే గాక, ఇంగ్లీషువారును రషియనులును ఇటీవల నెన్నియో యుద్ధములు చేసిరి. 1877, 1898 సంవత్సరములలో రుషకలతోను, 1904 మొదలు 1906వ సం. కఱకు

జపాక్ వారినిను కష్టములను యధము చేసియున్నారు. ఇంగ్లీషువా రిట్లనచే దక్షిణాఫ్రికానుండు బోయల్స్ తో యధము చేసిరి. కనుక వీరి వైద్యములను సేవాధిపతులను యధములయందు మిక్కిలి యనుభవము కలిగి బాగుగ ఆతిథేతీయున్నారు. జర్మన్ వైద్యముల కిట్టి యనుభవము గాని జర్మన్ సేవాధిపతుల కింత చేయు గాని లేదు. (6) వైద్యకులకును సేవాధిపతులకును శ్రేయస్సు ఇచ్చి యింగ్లీషు సేవలలో నున్నంత పరస్పరానురాగము జర్మన్ వైద్యములలో లేదు. జర్మన్ దేశము లింకను కొన్ని బాతిభేదము లున్నవి. అన్ని బాగులవానికిని వైద్యులం దుద్యోగములు దొరకుట లేదు. ఈ గొప్ప యుద్ధోగము లన్నియు నొక బాతిలోనివా కే లభించు చున్నవి. మిగిలిన బాతులలోనివారు సామాన్యవైద్యులగు నుండవలసివచ్చె. శ్రమించినవారిలో ఇట్టి భేదములు లేవు. ఎంతో హీనకులగుండు పుట్టినవాఁడును శక్తిసాధ్యములను చూపించుటల సేవాధిపతి యగుట కవకాశమున్నది. (7) సమయస్ఫూర్తి: యధము ప్రాంత యధము కాకపూర్వమే శత్రువువై కీమాగమున వెళ్ళవలసిన దనియు, ఓడిపోయినయెడల ఈ మాగముగుండ తప్పించుకొని దావలసిన దనియు, ఈనాటికి ననుసరించి శత్రుబలములను సంహారపరచిన దనియు ఇరుపక్షములవారును ఒకరికి తెలియజేయుటలు సర్వముకరు నిష్ఫలముయొక్కవారు. ఈ యేర్పాటుల ననుసరించి వెళ్ళుటకు వీలు లేనప్పుడన, అకస్మికముగా ఇదిగఱ కనుకొని యాపద యేదైన తిట్టబొందినపుడును, సందర్భముసాముగ మరియొక మాగము నవలంబించి, ఆయాపదలను సమర్థముగ జయమును సంపాదించుటయే సమయస్ఫూర్తి కలిగియుండుట. సమయమునకు తగినట్లు ప్రవర్తించు శక్తి ప్రపంచానుభవమును విశేషముగ కలిగియున్న యింగ్లీషువారి కున్నట్లు జన్మనలకు లేదు.

వైచేష్టన గుణములు జర్మన్ వైద్యములయందు లేనికారణముచే కొన్ని విషయములలో వారింగ్లీషువారికి వెనుక చిక్కియున్నారు. దీనినిబట్టి జర్మనులు మాధులనియు, శౌర్యహీనులనియు, మన మనుకొనగూడదు. నలువది సంవత్సరములనుండి యేకదీక్షతో జర్మనీ ప్రభుత్వమువారి వైద్యములను తిప్పితు చేసియున్నారు. ఒక ప్రదేశమునుండి మరియొక ప్రదేశమునకు వీరతి శీఘ్రముగ ప్రయాణము చేయగలరు. సేవాధిపతుల యజ్ఞ సమసరించి నడచుటలో వీరికి సమానులు మరియొకరు లేరు. ప్రాణనష్టము కలుగు సమయము లేక ఎంతటి స్వల్పకార్యమును వేలకొలది వైద్యులు చేరి చేయుటకు ప్రయత్నించెదరు. శక్తిసామర్థ్యములయందు తమ్ము మించినవా రొకరు లేరనియు, తమకు జయము తప్పక లభించుననియు, శత్రువుల నోడించుట యొక కష్టమైన పని కాదనియు వీరికి మాఘవిశ్వాసము కలదు. కనుక, తుదకు వీ రోడిపోవువారులైనను, గట్టిగ యుద్ధము చేసి, తమ చేతమైన ప్రయత్నములను గావించియే, వీరు రణరంగమును వదలుదురు. ఇందువలననే యుద్ధము నడపించుటకై నన వక్రస్త్రీగాగు నినుమించిన కివనర్ ప్రభువుగాను జర్మనుల పరిపూర్ణముగ నోడించు

టకు మాధు సంవత్సరముల కాలము పట్టు నని యిదిగఱకేచెప్పిరి.

II. ఆయుధములు

శత్రుబలమును హరించుటయే యుద్ధముయొక్క ప్రధానోద్దేశము. శత్రుసేనలలోని మనుష్యులను చంపుట, వారికి గాయములు కలిగించుట, వారిని వైద్యుల పట్టుకొనుట, శత్రువుల కోటలను నశింపజేయుట మొదలగునవి యందుకై చేయవలసిన పనులలో ముఖ్యము లయినవి. ఈ పనులను మనచేతులతో చేయుటకు వీలు లేదు. వీని కన్నిటికిని విధవిధములైన యాయుధము లెన్నో కావలసియున్నవి. పూర్వకాలముందు శత్రుసంహారము చేయగోరిన మన ఋషులకు సంక్రతజలములును శాపవాక్యములును ఆయుధములుగ నుండినవి. రాక్షసులు యుద్ధము చేయునప్పుడు ఒండలను చెట్లను రాళ్లను ఆయుధములుగ నుపయోగించుచుండిరి. త్సత్రియశూరులు ధనస్సును బాణమును ప్రధానాయుధములుగను, కత్తి గొడ్డలి బల్లెము మొదలగువానిని తఱచుగను, వాడుచుండిరి. కొన్ని యస్త్రము లేకకాలముందు నూర్లకొల్పి జనలను సంహరించు శక్తి కలిగియుండిన వనియు, మరికొన్ని ప్రపంచ సంకటలను వ్యాపించునట్టి ప్రభావము కలిగియుండిన వనియు, బ్రహ్మాస్త్రము పాశుపతము చక్రము మొదలగువాని నడ్డగించెడి యాయుధము లేక్కడను లేవనియు, మనము పురాణములలో చదువుచున్నాము. ఇట్టి యస్త్రములను సంపాదించుటకొఱకే త్సత్రియవీరులు తమ జన్మమును గడపుచుండిరి. వారి పరిశ్రమయొక్కయు తపస్సులయొక్కయు ఉద్దేశము లివియే. వీని నుపయోగించు క్రిమమును నేర్పుకొనుటయే త్సత్రియుల విద్య. దూరమం దుండునట్టియు, స్థిరముగ నొకచోట నుండుక కదలుచుండునట్టియు, పదార్థములనిండ నూటిగబాణము వేయుటయందు నేర్పును సంపాదించి వీరు మిక్కిలి ప్రఖ్యాతి గాంచుచుండిరి. శత్రుప్రాణముల కే యాయుధము వలన నెక్కువ నష్టము కలుగుచుండెనో ఆ యాయుధమునే ప్రశస్త మైనదానిగ వారు గణించుచుండిరి.

ఇప్పటి యుద్ధముందు ధనుస్సును బాణమును నుపయోగించువా రెవరును లేరు. వీనికంటె నెక్కువగ ప్రాణనష్టమును కలిగించెడి యాయుధము లిరుపక్షములవారి యొద్దను నున్నవి. ఇవియే ఫిరంగులు తుపాకులు మొదలయినవి. ఒక ఫిరంగి దెబ్బతో వేల కొలది మనుష్యుల నేకకాలముందు చంపవచ్చును. ఎంత గట్టికోటయు నీఫిరంగిదెబ్బతో ముక్కలు ముక్కలుగ పడిపోవును. కొన్ని ఫిరంగులు 13, 14, 15, 20, మైళ్ల దూరములో నుండు శత్రువులను కూడ చంపగలవు. వైద్యములో నుండు ప్రతిమనుష్యుని యొద్దను ఒక తుపాకీ యుండును. దీనిని కాల్చియే వీరు శత్రుసంహారము చేయుదురు. దీని దెబ్బ 1, 1½ మైలు దూరము పోవును. ప్రతి వైద్యుని యొద్దను ఒక పెద్ద కత్తి కూడ నుండును. శత్రువునకు చాలదూరమందున్నప్పుడు తుపాకీని, శత్రువును కలసికొన్నప్పుడు కత్తిని వీరు పయోగించెదరు.

ఫిరంగులు, బాగుగా పనిచేయుటకై వానియందు రెండు లక్ష ఐదు లుండవలయును. వాని ముఖ్యమందుండి బయలుదేలు గుండ్లు చాల దూరము వెళ్లగలిగియుండుట మొదటి లక్షణము. ఈ శక్తి యుండినయెడల చాల దూరమున నుండి శత్రు సేనలను ధ్వంసము చేయ వచ్చును. ఫిరంగులు తేలికగా నుండుటయే రెండవ లక్షణము. బయలుగ నున్నయెడల ఒక ప్రదేశమునుండి మరొక ప్రదేశమునకు వీనిని తీసికొనిపోవుట కష్టము. ఈ రెండు లక్షణములను గల ఫిరంగు లేవకమున సెక్కువగ నుండిన, అపక్షమువారి కెక్కువ లాభము కలుగును. యుద్ధము ప్రారంభ మైనప్పుడు

జర్మనులయొద్ద
9000 ఫిరంగులు
ఆస్త్రియావారియొద్ద
3000 ఫిరంగులు

12000

ఫ్రెంచివారియొద్ద
4000 ఫిరంగులు
రషియావారియొద్ద
6000 ఫిరంగులు
ఇంగ్లీషువారియొద్ద
750 ఫిరంగులు

10750

ఉండవలె. ఈ పదునొకటి శేలనండియు ఇంగ్లీషు వత్తుము వారు జర్మనుల ఫిరంగులతో సమానము లయినట్లయిన కొన్ని విషయములలో వాని సతిశయించియున్నట్లయిన ఫిరంగులను తియారు చేయుచున్నారు. కనుక సంఖ్య యందు కూడ ఇప్పటికి వ్యత్యాసం. ఫిరంగులె యెక్కువగ నున్నవని చెప్పవచ్చును. ఆయుధములను గుటి

నెట్టి నూటిగ కాలిచ్చి కేర్పు వైనికలయం దుండిననే కాని, వీని వలన ప్రయోజనము కలుగదు. ఇంగ్లీషు వైనికు లెక్కువ తిర్చిదును పొంది యెక్కువ యనుభవము కలిగియున్నవారు గనుక వీరి దెబ్బ లెప్పుడును గుటి తప్పి యిటునటు పోవుట లేదు. ఈ యంశములో జర్మనుల కింత కేర్పు లేనట్లు తెలియుచున్నది.

ఇది గాక, ఫిరంగులను తుపాకులను నుపయోగించుటకు తుపాకిమందు తోటాలు మొదలగు వస్తుసామగ్రి విశేషముగ కావలసియున్నది. ఈ వస్తుసామగ్రిలో నశేకములు జర్మనీయం దుత్పత్తి యగునని కావు. కాబట్టి యితరదేశములనుండియే జర్మనులు వీనిని సంపాదించుకొనవలయును. యుద్ధమునకు పూర్వ మితరదేశములలో

వీనిని కొని తమ దేశమునకు తెచ్చుకొని జర్మనులు యుద్ధసామగ్రిని తియారు చేసికొనుచుండిరి. యుద్ధము ప్రారంభము కాకగానే యింగ్లీషువారి నొకావభావమువలన జర్మనుల వ్యాపార వంతయు నిలిచిపోయినది. కనుక వీరి కిప్పుడే సామానులు దొరకుట దుస్సాధ్యము. వీ రంత ధనము నిచ్చినను వీరి కిటు లభింపజాలవు. ఒక సంవత్సరమునకు కావలసిన వస్తు తోటాలు మొదలగువానిని వీరు యుద్ధమునకు ముందు కూడఁజెట్టియుండిరి. ఇది యెరియు కొలది కాలములోనే వీని మోగపడిపోవును. అటుల ర్షాత జర్మనీవారి ఫిరంగులు నిరవయోగము లై . వీని కూడ నూహించుచున్నది.

ఇంగ్లీషువారికి గాని వారి మిత్రులకు గాని యిట్టి కష్టము లేనియు లేదు. యుద్ధకాలమున కూడ వ్యాపారము యథాప్రకారము గానే జరుగుచున్నది. దేశాంతరములనుండి వారి వివహారము కావలసియున్నను అతి సులభముగ దొరకుచున్నది. వారి ఫిరంగులు నిరవయోగము ననుభవము కొంచెము కుండ లేదు.

3. విమానములు

మొదలగునవి

యుద్ధము చేయుచుండు వైద్యములకు ఆయుధములే కాక గుట్టికొన్ని సాధనములు కూడ కావలసియున్నవి. వీనిలో ప్రధానము లయినవి: (1) గుట్టుపుర్రములు (2) మానములు (3) మోటారు బండి. ప్రతిసేనయందును గుట్టుపుర్రము లనేకము లుండును. వనపూర్వులు వీనిని చతురంగబలము తో చేర్చియుండిరి. ఇది చేయవల

ఫ్రెంచివారియొద్ద జర్మనుల ఫిరంగుల ప్రయోగములు

సిన పను లనేకము లున్నవి. 1. ఏదైన నొక ప్రదేశమందు యుద్ధము చేయఁబూనుటకు పూర్వము శత్రువుల స్థితిగతు లెట్లున్నవో, వారి బల మెంతో, వారి యేర్పాటు లెట్టివో, అప్పుడు వారితో యుద్ధము చేయుటవలన జయము కలుగునో యపజయము కలుగునో మొదలగు విషయములను తెలిసికొనుట యత్యావశ్యకము. వీనిని తెలిసికొనక యుద్ధము ప్రారంభించుటవలన సెక్కువ ప్రమాదము కలుగవచ్చును. కనుక ప్రతి వైద్యాధిపతియు వైద్యము నెల్ల దూరమున నుంచి గుట్టుపుర్రములను మాత్రము శత్రు వైద్యముల సమీపమునకు మొట్టమొదట పంపును. గుట్టుము లలివేగముగ పరుగెత్తగలవి గనుక, గుట్టుపుర్రము తీశత్రు వైద్యములను సమీపించి, వానిని పరీక్షించి కావల

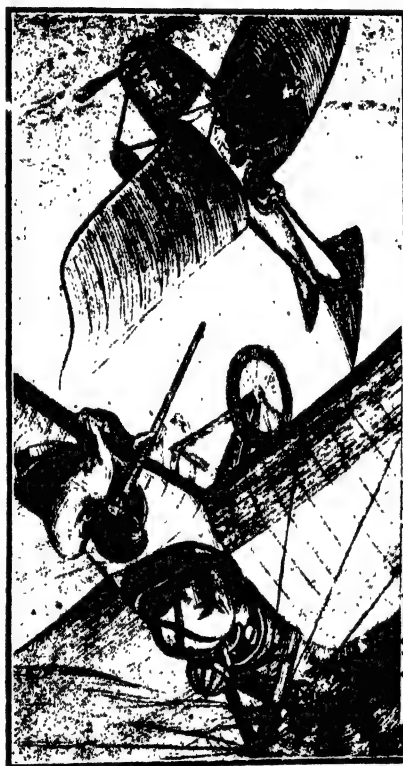

నిమానములు... పరిసరతీర్చరములకు పూర్వము విమానములను చేయువిధము ఐగోపావారికి తెలియనే తెలియదు. తర్వాత వారు దానిని తెలిసికొని యది మొదలు వానిని చేయుటకు మొదలు పెట్టిరి. ఇప్పుడు రెండు పక్షములవారి మొదలను విమానము లెన్నియో యున్నవి. ఇవి యన్నియు నొక రక్షములో చేరినవి కావు. కొన్ని చాల తేలికగను నుచుకొన్ని మిక్కిలి బరువుగను నున్నవి; కొన్ని యొక రిద్దఱునును పుట్టుల కూర్చుండుటకును నుచుకొన్ని నూరుమంది నునుపుట్టుల కూర్చుండుటకును వీలు కలిగియున్నవి. వీనిలో కూర్చుండు నునుపుట్టులు తమతో కూడ నుచు కులను పండును బోటాలను నూరుండుండు తమ పైనికులతో మాట్లాడుటకు వీలు కలుగజేయు తెలిగ్రాఫ్ యంత్రములను తీసికొనిపోయెదరు. ఇవి యాకాతలం దైను మెల్ల యెప్పుడును నేగితి గంటకు 40 మైలు 10) మెల్ల పోవున సతి నేగముగ ప్రయాణము చేయగలవు. ఎంత దుర్గా ప్రయాణము చేయుచున్నా, అంత దుర్గా నుండు భనుపుట్టులను తీర్చి విమానములను చూడుటకు శక్తి కలుగజేయును. ద్వులు కీరమెద్దవలెనవి. వీని నగోలు ముగ ధూమినియే తెలియజేయును. పరిసరములను పీను తెలిసికొనుచున్నాను. ఇట్టి విమానములు

వి గ్రీపు వాతయెద్ద..... 250 రూప
 కైచి..... 700 మ
 జగ్మలి..... 600 మ
 యెద్దయు ప్రాంత్యమైకపుక మనాదెన ! .

ఈ విమర్శములనైన ఆ నీతిలా

ఇందు కలుగుచున్నట్లు ఈ పదు
నొకండు నెలలనుండి అగుచున్న మధ్యమునుండియే తెలియు
చున్నది. (1) శ్రీశ్రీపుల శ్రీనివాసులను గురించి యిదివఱలో గుజ్జపు
దళములు తెలియజేయుచున్న పమానములనె ఇప్పుడీ పమాన
ములను తెలియజేయుచున్నది. ఈ పనిని చేయుటలో గుజ్జపు దళ
ములకంటె పమానముల కెక్కువ యశాశీయును సామర్థ్యమును
గలవు. గుజ్జములకంటె నిది యెక్కువ వేగముగ ప్రయాణము చేయ
గలవి అనుక గుజ్జపు దళము లొకదినములో చేయు పనిని పగండు
మూడు గంటలలో చేయగలిగియున్నది. శ్రీశ్రీపులయొక్క ఏకా

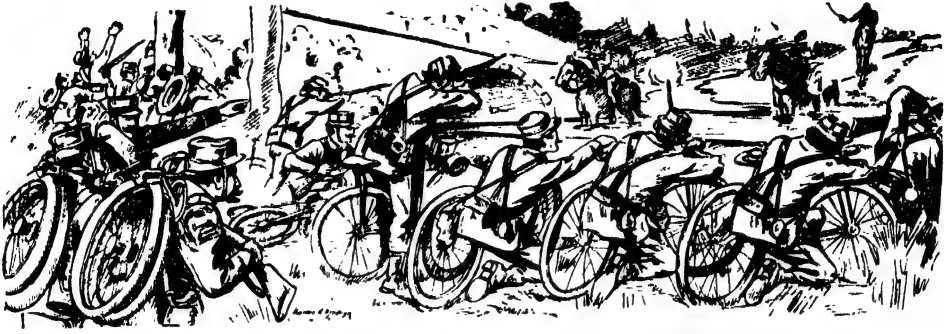
అంబే దేవతావర్ణము 11 ఆంధ్రకావ్యము

మనీ ముంజునా. రహస్యముగ నేమి చేయుటకు ప్రయత్నించినా. దాని నీ విమానముతోనివారు పోలినకొని స్వప్రకృతివారికి తీసికొనిపోయి చిచ్చెరుగు. ఏదే చేసినను ఇప్పుడు శత్రువులకు ప్రత్యేకముగను దళివరింపముగను చేయకలగినది గాని రహస్యముగ చేయుటకు పీలు లేదు. విమానము లనేకములు విమానములను శత్రుపక్షము వారు మోస పుచ్చి కెఱిగి. ను రహస్యము మిస్సమి కొంచెము కూడ లేదు. ఇప్పుటి యుద్ధములో విమానములకలన కలిగిన రెండవ లాభ మిదియే.

మోటారుబద్ధుడు. — పీని యువశౌగమును గుఱించి దును ప్రతిపల్లె యందును కావలసినప్పుడు నైట్లు వేయుట మిక్కిలి విశేషముగ చెప్పవలసినది లేదు. వైస్యములను గాని వైస్యోపకరణ కట్ట మగుటయే గాక యెక్కువ ధనవ్యయమును కలిగించును. కనుక

ములను గాని యె
క ప్రశంసించుట
వలెను కి ప్రశం
ముగ ముక్కుల
వేగముగ తీసికొని
పోవలసినప్పుడు
ఈ పద్ధతి చాల
సహాయముచేయు
ను. వైస్యమా గ్గ
ములపడన యడల

మోటారువైస్య ప్రాంతములలోని పోలీసులు

వైస్యము లొక
వోటువదలి మరి
యొకవోటికి వట్ల
వలసినప్పుడు, ఈ
యుద్ధములో మో
టారుబద్ధుల నుప
యోగించుచు
న్నారు. జ్యూసీ
వారు పీని నెక్కు
వగు నుపయోగించు

ఈపని యింకంకే సులభముగ జూగును కాని, ప్రతి గ్రామముం చున్నట్లు తెలియుచున్నది.

IV-వ ప్రకరణము

సాధనములు

ఇప్పుడు స్వాధీనపఱచుకొనటకు ప్రయత్నించు శత్రువు శత్రువునకు సమర్థుడు. దాడులలో కీ యువ మాధ్యమును వేరుచే

చేయును. శత్రువును కట్టి సముద్రమును గాటి ఇంగ్లండువై వలదెట్టి వచ్చుటకు సమర్థుడగుట. కనకని సాధ్యమగు పని కాదు. లక్షల కొద్దీ వైస్యములను పహాసముల యందుంచుచు గూఢాశయముగ ముఠాచూరము చేసి యుద్ధమునైక వచ్చుటకు సాధ్యమిదివల కనకని లేదు. ఇది గొప్ప పహాసములు చేయు నిర్మంపరము? కాంట్రీ యపరిమితమైన నోకా బలము గలవారే యింగ్లండు నోడించగలరు కాని, అట్టి లలము లేనివారు మిగిలిన పహాసములయందెంచి గూఢాశయము కలియున్నను, ఇంగ్లీషువారిని పశుపహాసముగఁజూలరు. ఇంగ్లీషువారిని రక్షించుచుండు కులదేశవత సము

శత్రువులు సముద్రమును దాటి యింగ్లండులో నడుగు నెట్టిగ రెగ్గెన వానిని నిలువై వైస్యములచే నోడించి రిటీము చేయుటకు ఒడులు శత్రువులను సముద్రము దాటినయకుండుటయు, దాటుటకు ప్రయత్నించుచుండు శత్రువైస్యములను నాశనము చేసి సముద్రము చాలు కావించుటయు సాధ్యమగు పని యనాదిగ గ్రహించి, ఇట్టి పనిని కొనసాగించుకొనుటకు యుద్ధనౌకలు రెండు వేల యుపకరణములు లేనని లేదు నోకాబలమును మొట్ట మొడిటయండి యింగ్లీషు వారు కృత్రిమముగనుచునే యున్నారు. ఇంకను మాడు దేశముల వా కొకటిగ దేరి రెండు వైకె యుద్ధము చేయచ్చినను వా రందఱి యుద్ధనౌకలకంటె, నెక్కువ యుద్ధనౌకల నిగ్గీషువా రెల్లప్పుడు నిధము చేసికొని యుండును. శత్రువులు తమ దేశమువై కేడిక్కు నుండియైన రాంగలని ఇంగ్లీషువారు తమ యుద్ధనౌకలను నాలుగు వైపుల సముద్రములయందు నుంచియుండును. కాంట్రీ యింగ్లీషు నాదికలకె నెక్కువ యుద్ధనౌకలు కలిగియుండువారే యింగ్లీషువారి నోడించగలరు గాని, ఈ సాధనము లేనివా రెట్టి యపాయమును కలుగజేయలేరు. శత్రువు లెందరో యెన్నిమాగ్లో ప్రాన్సు, జర్మని రషియా మొదలగు సమస్తదేశముల మీదికిని దండెత్తి ఆదేశముల లోని భాగములను పశుపహాసముగఁగలిగిరి కాని తొమ్మిదివందల సంవత్సరములనుండి యింగ్లండువై దండెత్తఁగలిగిన శత్రు వొకఁడు కూడ లేడు. దీని కంతకును ఇంగ్లీషువారి నాకాబలమును శత్రువుల నాకాబలహీనతయు మాత్రమే కారణములు. ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను ఐరోపాలోని సమస్తదేశములను జయించి సమస్తప్రజలను లోబఱచుకొనెను గాని ఈ నాకాబలలోపముల ననే యెన్ని మో ప్రయత్నములు చేసియు ఎన్నిమాగ్లో లేదరించినను ఇంగ్లండువై దండెత్తి యింగ్లీషువారిని మాత్రము స్వాధీనము చేసి కొనలేకపోయెను.

ప్రయత్నము ఇట్టి సముద్రము స్వాధీనపఱచుకొన దగినది నాకాబలము గాక మరియేమున్నది?

రోగము వచ్చినతర్వాత మందు పుచ్చుకొనుటకన్న రోగము రాకుండ దేహమును కాపాడుకొనుట మంచి పద్ధతి కదా? అట్లే

ఇంగ్లండు గాక ఇంగ్లీషువారి పరిపాలనకు లోబడిన దేశములు ప్రపంచమున దేశము లున్నవి. వానిలో (1) మన హిందూ దేశము (2) కనడా (3) ఆస్ట్రేలియా (4) న్యూజీలాండు (5) దక్షిణాఫ్రికా (6) ఈజిప్టు ముఖ్యములైనవి. ఇవి యన్నియు సముద్రమున కావల విహారమును ఇంగ్లండునకును చాల దూరము దున్నవి. విహారాలని శత్రువులైన ఈ దేశముల దివ్యద్రవము కలుగజేయుటకు గాని వానిని జయించుటకుగాని ప్రయత్నింతురేని, అనేక సముద్రములను వారు దాటి రావలసియుండును. యుద్ధనౌకలనేకము లున్న గాని యిది సాధ్యమగు పని కాదు. ఈ దేశములు శత్రువులపాలు గావడం, కాపాడుకొనుటకు కూడ ఇంగ్లీషువారి కెంతయో నౌకాబల ముండవలయును. శత్రునౌకలకన్న ఇంగ్లీషువారి నావ లధికముగ నుండువలయును శత్రువులు సముద్రమును దాటి యీ దేశములవైకి వచ్చుటకు సాహసంపఞాలము. వైద్యము లున్నను లేకపోయినను నౌకాబలము లేకుండ ఇంగ్లీషువారి దేశములను జయించుట యసాధ్య మనియు, శత్రువుల నౌకాబలముకన్న అధికబల మింగ్లీషువారియొద్ద యుండినయడలనే ఇంగ్లండునకును ఇంగ్లీషువారి యితర రాష్ట్రములకును శత్రుబాధ తిప్ప ననియు, ఇందువలన స్పష్టమగుచున్నది. ఈ కారణమువలననే, ఇతర దేశములవారు ప్రతిపురుషుడను యుద్ధముచేయుటకు నేర్చుకొనవలయు నని యేర్పాటు చేసికొని తమతమ వైద్యములను వృద్ధిపఱచుకొనుచున్నను, ఇంగ్లీషువారి యేర్పాటు చేసికొనక స్వల్ప వైద్యములతోనే వృద్ధిపొంది, తమ యుద్ధనౌకలను మాత్ర మధికము చేసికొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారిని కాపాడ ముండు పని వారి నౌకాబలమే; కాని వారి వైద్యమును కాను.

జర్మనీవారు దీని నెఱిగియే, కడచిన పని పనులైన సంతోషములనుండియు ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలముతో సమానమైన నౌకాబలమును తాము గూడ సంపాదించునోర యేదేటను నెక్కొట్టి రూపాయలు కర్చునెట్టి యుద్ధనౌకలను కట్టుటకు మొదలిడిరి. ఈ పనులైన సంతోషములుగ ఇంగ్లీషువారి రూరకయుండియుండిన యెడల, ఇప్పటికి జర్మనీవారి ఇంగ్లీషువారితో సమానమైన బలమును సంపాదించియే యుండుదురు. అట్లు గాక, ఇంగ్లీషువారుకూడ జర్మనుల కంటె నెక్కువ శ్రద్ధతో తమ నౌకలను వృద్ధిపఱచుకొనుచుండి నందువలన యుద్ధము ప్రారంభమగునపుటి కింగ్లీషువారియొద్ద జర్మనులయొద్ద కంటె రెండింటిల నౌక లుండినవి.

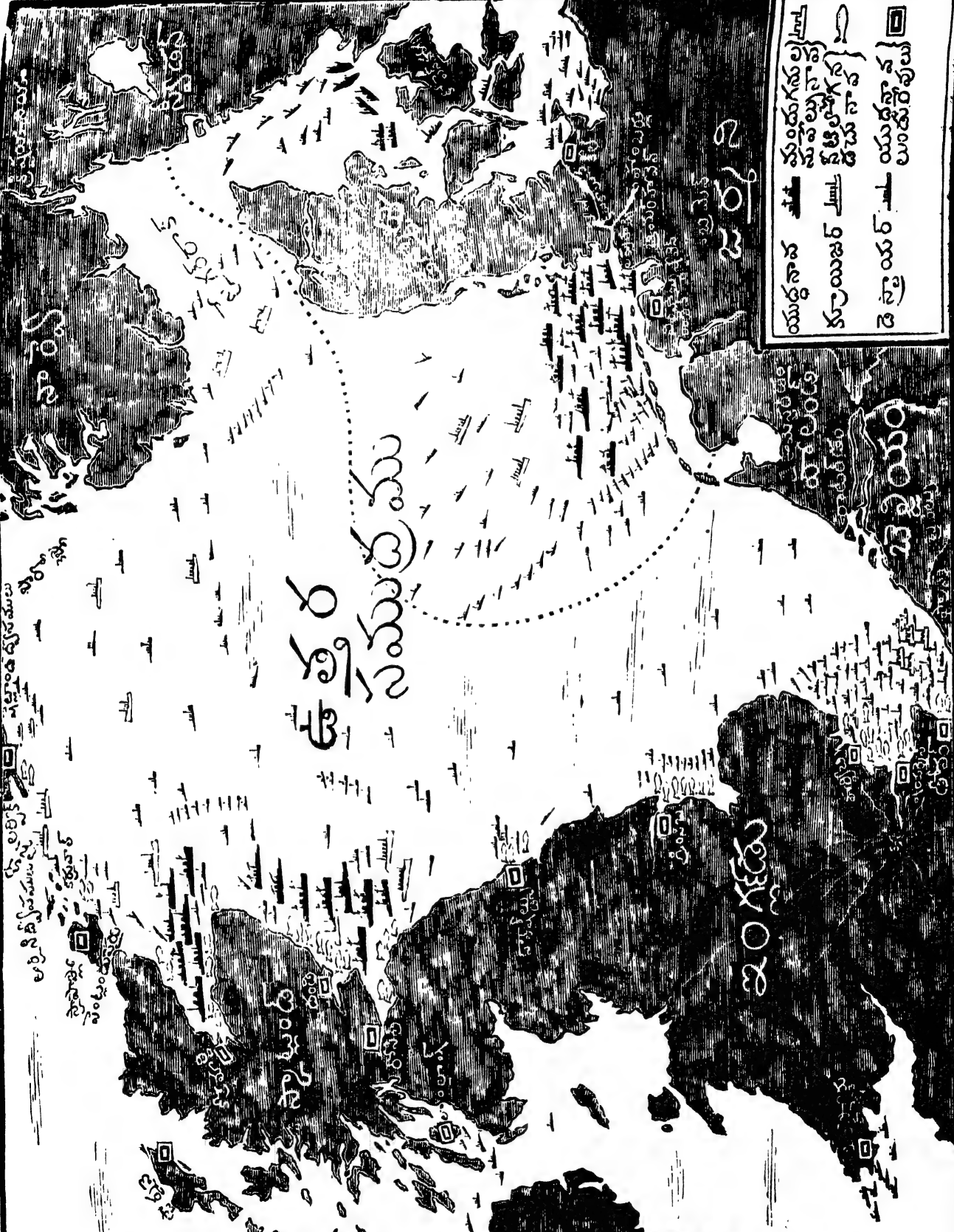
యుద్ధముం దిరుపక్షములవారును వినయోగిండుచున్న నౌకలు అనేక నౌకములుగ నున్నవి. యుద్ధము ప్రారంభ మైనదిగ్యాత రెండు పక్షములవారును తమతమ నౌకాబలమును వృద్ధిపఱచుకొన సాగినను, ప్రారంభమునో వారి వానలనుబట్టి యీక్రంద విధముగ నుండెను:—

వివరము	ఇంగ్లండు		ఫ్రాన్సు		రషియా		ఇటలీ		జర్మని		ఆస్ట్రీయా		టర్కీ	
	కట్టినవి	నావికాబలము	కట్టినవి	నావికాబలము	కట్టినవి	నావికాబలము	కట్టినవి	నావికాబలము	కట్టినవి	నావికాబలము	కట్టినవి	నావికాబలము	కట్టినవి	నావికాబలము
యుద్ధనౌకలు	58	14	21	10	8	7	9	5	35	6	14	2		
బ్యాటింగ్ క్రూయిసర్లు	9	1				4			4	3			3	
క్రూయిసర్లు	47		24		12		9		9		2		4	
లైట్ క్రూయిసర్లు	65	20	8		2	8	14	4	43	6	9	3		
టార్పిడో బోటులు	25	1	3				3				11			
టార్పిడో బోటు డెస్ట్రోయర్లు	201	36	80	7	95	45	30	16	133	12	15	3	8	
టార్పిడో బోట్లు	106		153		25		94	1	80		58	27	3	
సబ్ మెరైనులు	69	27	50	26	25	18	18	2	24	14	6	5		

దీనినిబట్టి ఇంగ్లీషుపక్షమువారియొద్ద జర్మనీపక్షము వారియొద్ద కంటె రెండు మూడు రెట్లధికముగ యుద్ధనౌక లున్న పని స్పష్టమగుచున్నది.

ఇరుపక్షములవారి నౌకాబలముల తాగతవ్యమును మరియొక విధముగ మనము కనిపెట్టవచ్చును. అన్ని నౌకలు నౌక వైశాల్యము

కలిగియుండవు. కొన్ని పెద్దవిగను మరికొన్ని చిన్నవిగను నుండును. ఎక్కువ వైశాల్యము గల యొక యొక్కటి తక్కువ వైశాల్యము గల రెండు మూడోడలకంటె పెద్దవిగ నుండవచ్చును. ఓడ పెద్దది యయినయెడల, దానియం దెక్కువ పండి యుద్ధభటు లుండెదరు; ఎక్కువ ఫిరంగు లుండును. కనుక వైచెప్పబడిన సర్వధములయిన

యుద్ధనావ షిప్ ముందుగను లెక్క
కర్మాయిజుర్ పాల్ ముందుగను లెక్క
తెస్తాయర్ షిప్ ముందుగను లెక్క

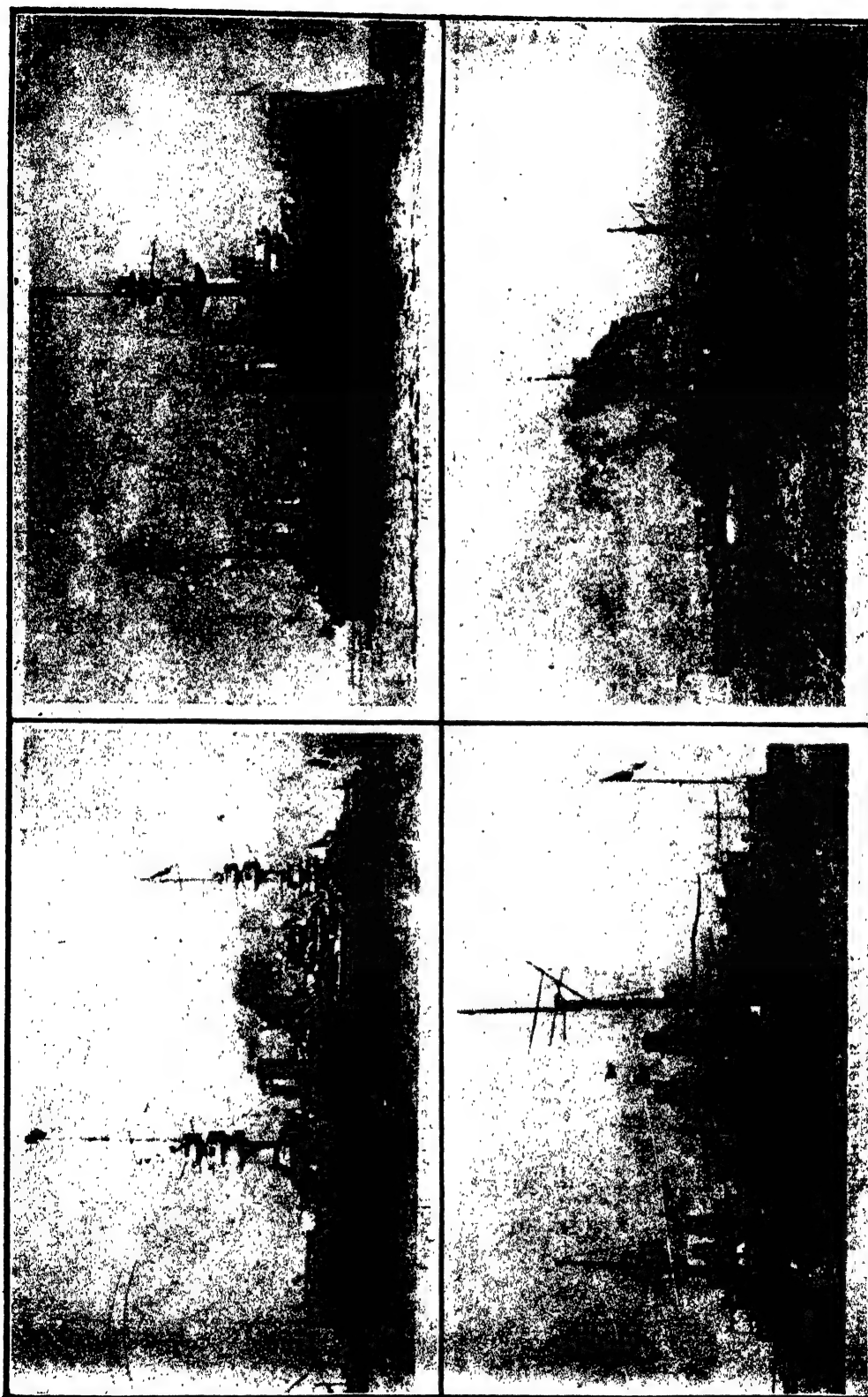
అర్ధిని దీప్తమునకు
అర్ధిని దీప్తమునకు
అర్ధిని దీప్తమునకు

హిమాలయ
హిమాలయ
హిమాలయ

ఆంధ్రప్రదేశ్

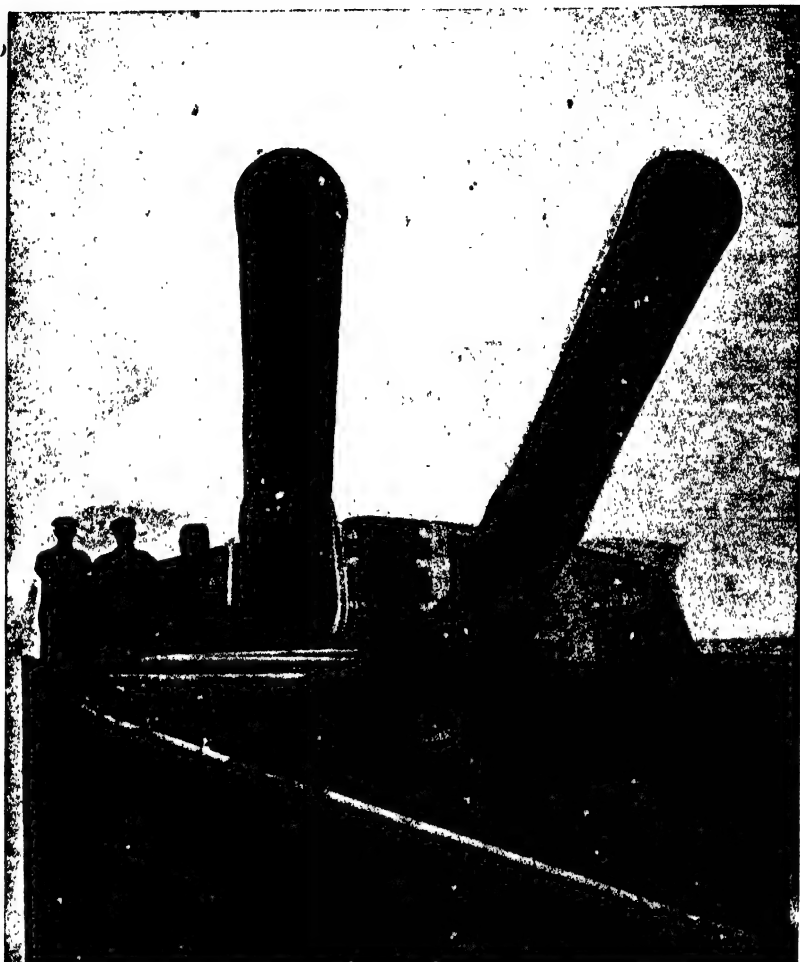
తెలంగాణ

BATTLESHIPS

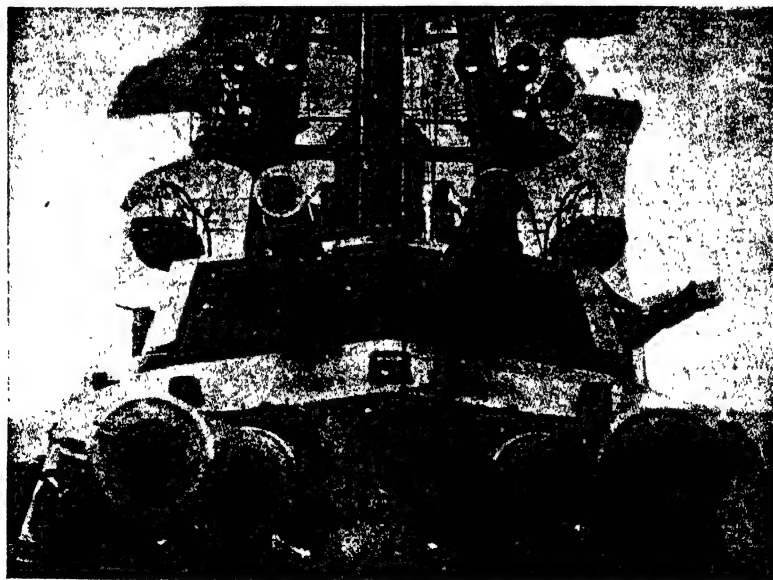
బట్టెల్ షిప్స్

THE 13-5 INCH GUNS OF THE FORE TURRET OF H. M. S. AJAX

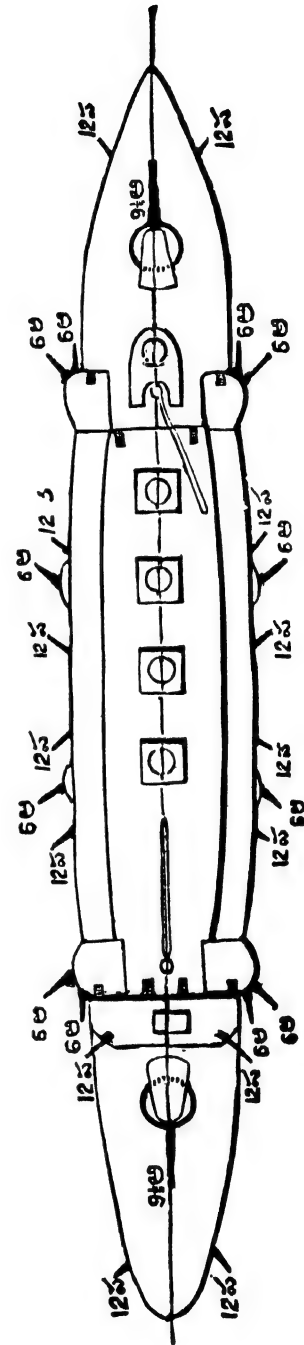
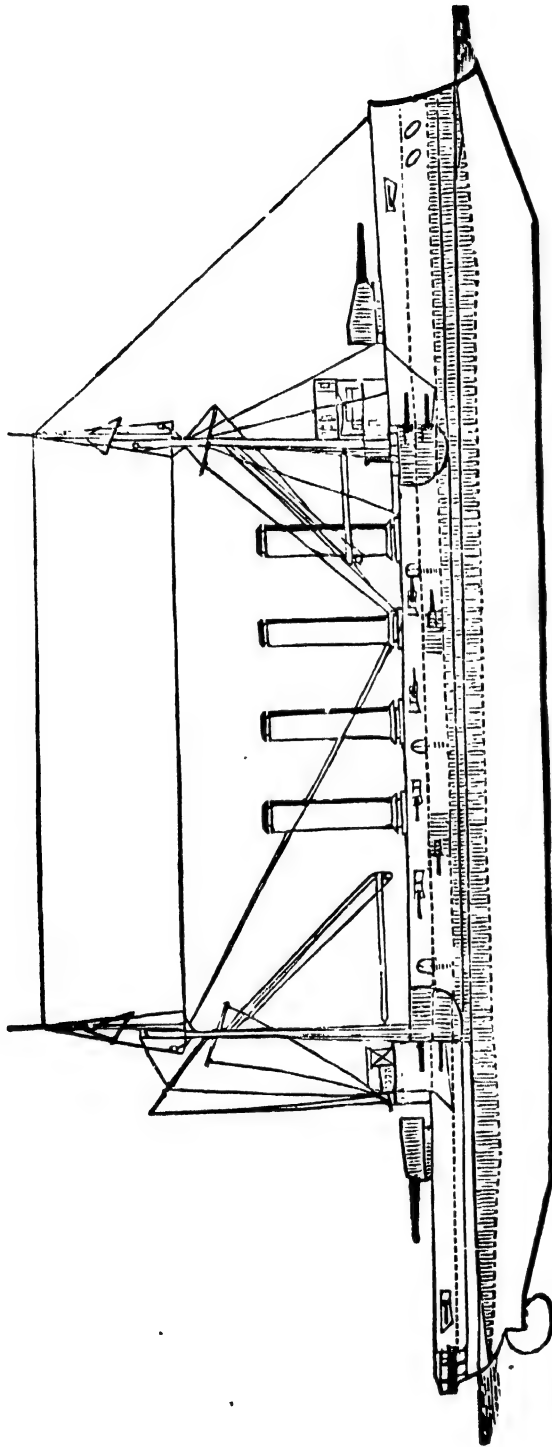
అజాక్స్ యుద్ధ నావలోని 13.5 ఇంచి ఫిరంగులు

THE GREAT GUNS IN THE BOWS OF H. M. S. NEPTUNE

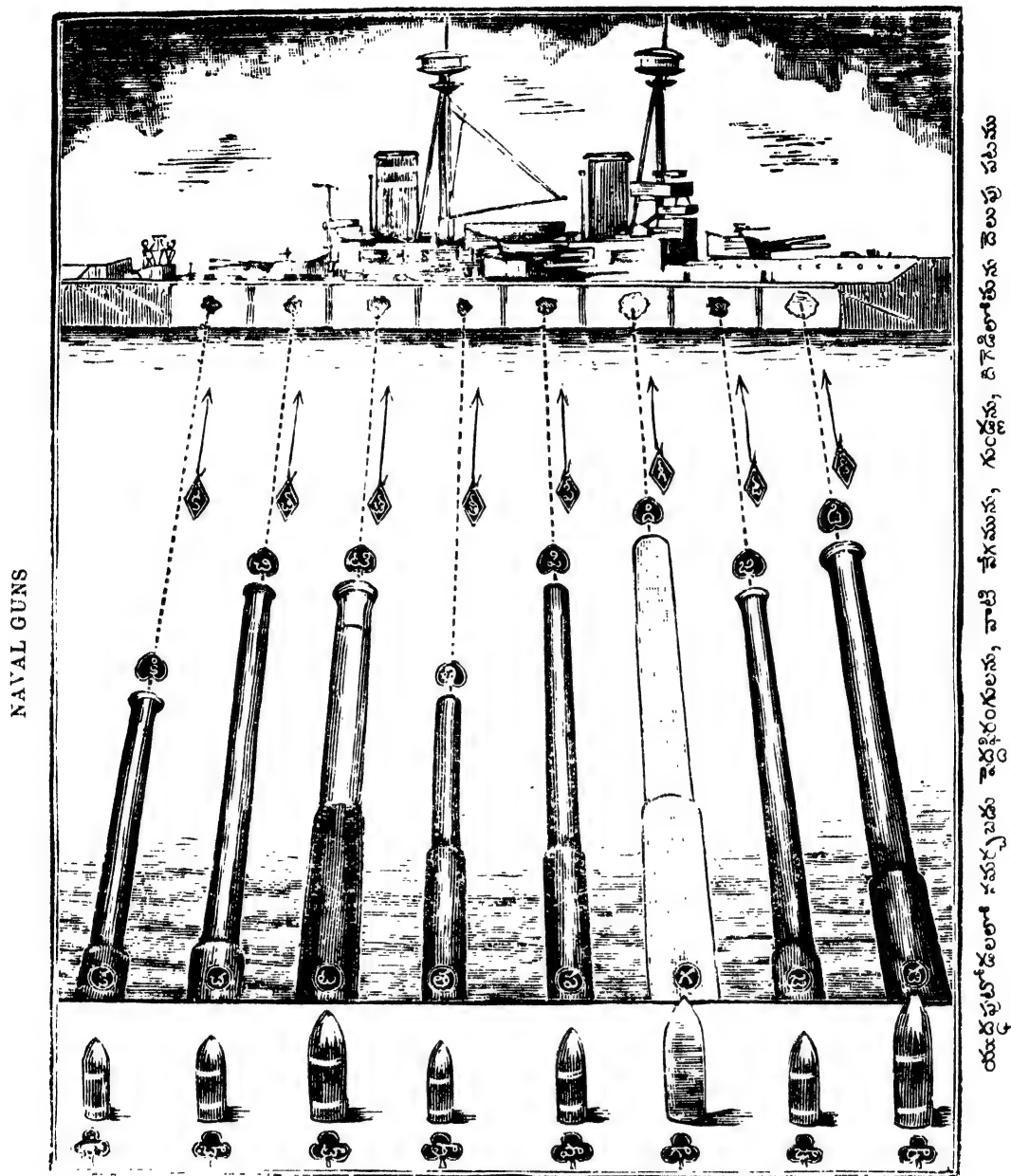

నెప్ట్యూన్ యుద్ధ నావలోని శిలీమూలు

A MODERN BATTLESHIP

(దైద్రావిడు చురుగ్దనాన. అందలి టార్పెడో గొట్టములనుండి ప్రయోగింపబడు టార్పెడో.

యదృచ్ఛతోడలలో నమర్చబడు శాద్విశింశులను, వాటి వేగమును, గుండ్రము, దిగడిలోతును దెలుపు పటము

(క) 12 అంగుళములు, తీగెమట్టగల అండ్లగిరంగి (కా) గుండుయొక్క బరువు 850 గ్రాములు (కి) 47,000 అడుగులటన్నుల బలము (కీ) 3000 గజముల దూరముపోయి 11½ అంగుళముల రంధ్రమును ఉక్కు రేకునందు చేయును.

(చ) 12 అంగుళములు, తీగెచుట్టగల అంగ్లశ్శిరంగి (చా) గుండుబరువు 650 కతులు (చి) 52,000 అడుగుల టన్నులబలము
(చీ) 10,000 గజముల మాఁకముపోయి 9 అంగుళములు ఉక్కు రేకునందు చేయును.

(బ) 18½ అంగుళములు, తీగచుట్టగల అండ్లగిరిగి (టా) గుండుబరువు 1250 రతులు, (టి) 57,000 అడుగుల టన్ను బరువు
(డీ) 3000 గజములదూరముపోయి 11 అంగుళముల లోతు ఉక్కు రేకునందు దిగును.

(శ్రీ) 11 అంగుళముల బిగ్గిన కిరంగి. (తా) గుండుబయ్య 760 రకులు (వి) 42,500 అడుగుల టన్ను బయ్య (శీ) 10,000 గజములుపోయి 8½ అంగుళములు లోతు ఉక్కు రేకునందు దిగును.

(ప) 12 అంగుళములు జర్కను ఫిరంగి (పా) గుండుబరువు 980 (పీ) ₹5,000 అడుగుల టన్ను బరువు (పీ) పని సరిగా తెలియదు.

(గ) 14 అంగుళముల జర్మనుక్కిరంగి. మిగిలిన సంఘతలేమియును రెలియవు.

(జ) 12 అంగుళముల అమెరికాసంక్త రాష్ట్రములు (జా) గుండుబరవు 850 (జి) 52,000 అడుగుల టన్నుల బరవు (టీ) 9000 గజముల దూగముపోయి 11 అంగుళములలోతు ఉక్కురేవునందు దిగును.

(డ) 14 అంగుళముల ఫిరంగి (డా) గుండుబరువు 1400 రతులు (డి) 65,600 అడుగుల టన్నుల బరువు (డీ) తెలియదు.

యుద్ధనౌకల వైశాల్య మీ క్రిందివిధమున నున్నదని తెలిసికొనుట యుపయోగకరము.

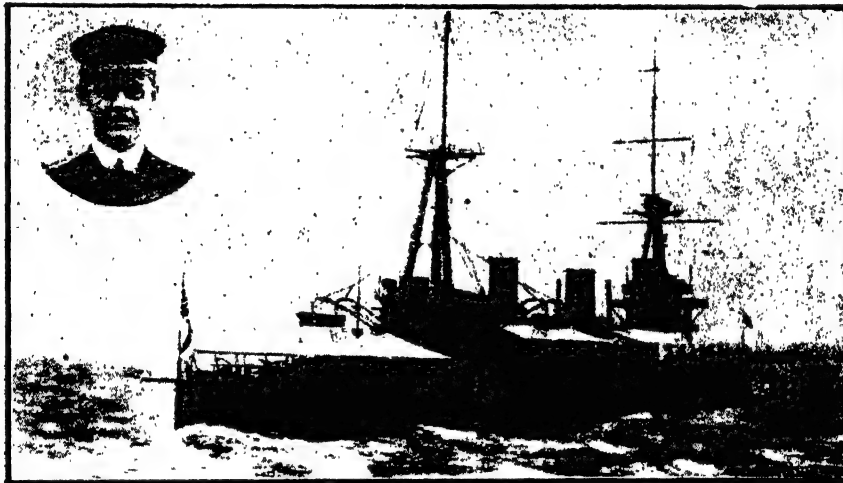
	ఇంగ్లీషు పక్షము	జర్మనీపక్షము
డ్రెడ్ నాట్ల వైశాల్యము	1,704,828 టన్ను	728,962 టన్ను
క్రాయిసర్గ " "	1,153,779 " "	272,287 " "
డిప్ట్రాయర్లు " "	290,274 " "	99,222 " "

మొత్తము 3,148,881 1,100,471
(సుమారు 32 లక్షల టన్ను) 11 లక్షల టన్ను

ఇంగ్లీషు పక్షమున జర్మనుల పక్షముకంటె మూడింతల యధిక వైశాల్యము గల నావ లున్నవి.

ఈ యుద్ధనౌక

లలో ఒక్కొక్కదాని కలన నొక్కొక్క విధ మైన యుపయోగము కలుగుచున్నది. వీని యన్నిటిలో "డ్రెడ్ నాట్లు" మిక్కిలి గొప్పవి. వీని పొడుగు 390 అడుగులు మొదలు 580 అడుగులవఱకు నుండును. వీని వైశాల్యము 15,000 టన్ను మొదలు 27,500 టన్నులవఱకు నుండును.

నాగ్ లాంఛన్ బ్రాయింట్

వీనిలో నొక్కొక్క రెండువలె యుద్ధములో అగ్రస్థితిని పోషించుటకును యుద్ధనౌకలను ముందర ప్రేరేపించుటలో వాగులను. వీనిలో కట్టుటకును 150 లక్షల రూపాయలు మొదలు 350 లక్షల రూపాయలవఱకు పట్టును. ప్రతి "డ్రెడ్ నాట్లు" నందును 10 మొదలు 25 మైళ్ల దూరమువఱకు గుండును సంపెడి ఫీరంగుల నేకము లుండును. ఈనౌకలు గంటకు 20 మొదలు 28 మైళ్లవఱకు ప్రయాణముచేయగలవు. వీనిలోనొక్కొక్కదానియందు 750 మొదలు 1000 మంది మనుష్యు లుండును. శత్రువులయొక్క డ్రెడ్ నాట్లను వెదకి వానిని నాశనము చేయుటయే వీనియొక్క ప్రధానమైన పని. సముద్రయుద్ధమందు జయోపజయములను నిర్ణయించు యుద్ధనౌక లివియే.

"క్రాయిసర్లు" ఇవి రెండవ తరగతి యుద్ధనౌకలు. యుద్ధ కాలములో ఇవి చేయుపని వైశ్యములలోని గుఱ్ఱపు దళముల పని కలెనె యుండును. ఇవి డ్రెడ్ నాట్లకంటె చిన్నవిగను తెలికగను నుండుటయే గాక, వానికంటె నెక్కువ వేగముగ ప్రయాణము కూడ చేయగలవు గనుక, శత్రువుల యుద్ధనౌక లెక్కడనున్నవో,

వాని బల మెంతమాత్రమో శత్రునౌకాధిపతుల యుద్దేశము లెట్టివో ఈ మొదలగు శత్రువుల స్థితిగతులను తెలిసికొనుట యందు విముఖ్యముగా నుపయోగింపబడుచున్నవి. ఇవి యతివేగముగ ప్రయాణము చేయగలిగినవి కావున, నౌకాధిపతి కేట్రైన సమాచారము స్వీకరముగ తెలియవలసియుండు నెడల ఒక క్రాయిసర్ను పంపి కావలసిన సమాచార మార్పిడి తెలిసికొనును. ఇది యాయుద్ధనౌకలు చేయు ముఖ్యమైన పని. వీని పొడుగు 400 మొదలు 500 అడుగులవఱకును, వైశాల్యము 2000 టన్ను మొదలు 15000 టన్నులవఱకు నుండును. ఇవి గంటకు 25 మొదలు 36 మైళ్లవఱకు ప్రయాణము చేయగలవు. సమాచారములను తీసికొని వచ్చుటయే గాక, ఇవి నౌకకొన్ని పనులను కూడ చేయుచుండును. శత్రువుల క్రాయిసర్లు

ఎక్కడవైన కనబడనయడల, వానిని టార్గెట్లుగా చేయుద్ధమున వానిని నాశనము గాంచుటయు, వ్యాపారము చేయుచుండు శత్రువుల నావను పట్టుకొని తమదేశమునకు తీసికొనివచ్చుటయు ఇవి చేయునట్టి ఇతర కార్యములు. ఇవి డ్రెడ్ నాట్లతో యుద్ధమున కప్పుడును సాహసించవు.

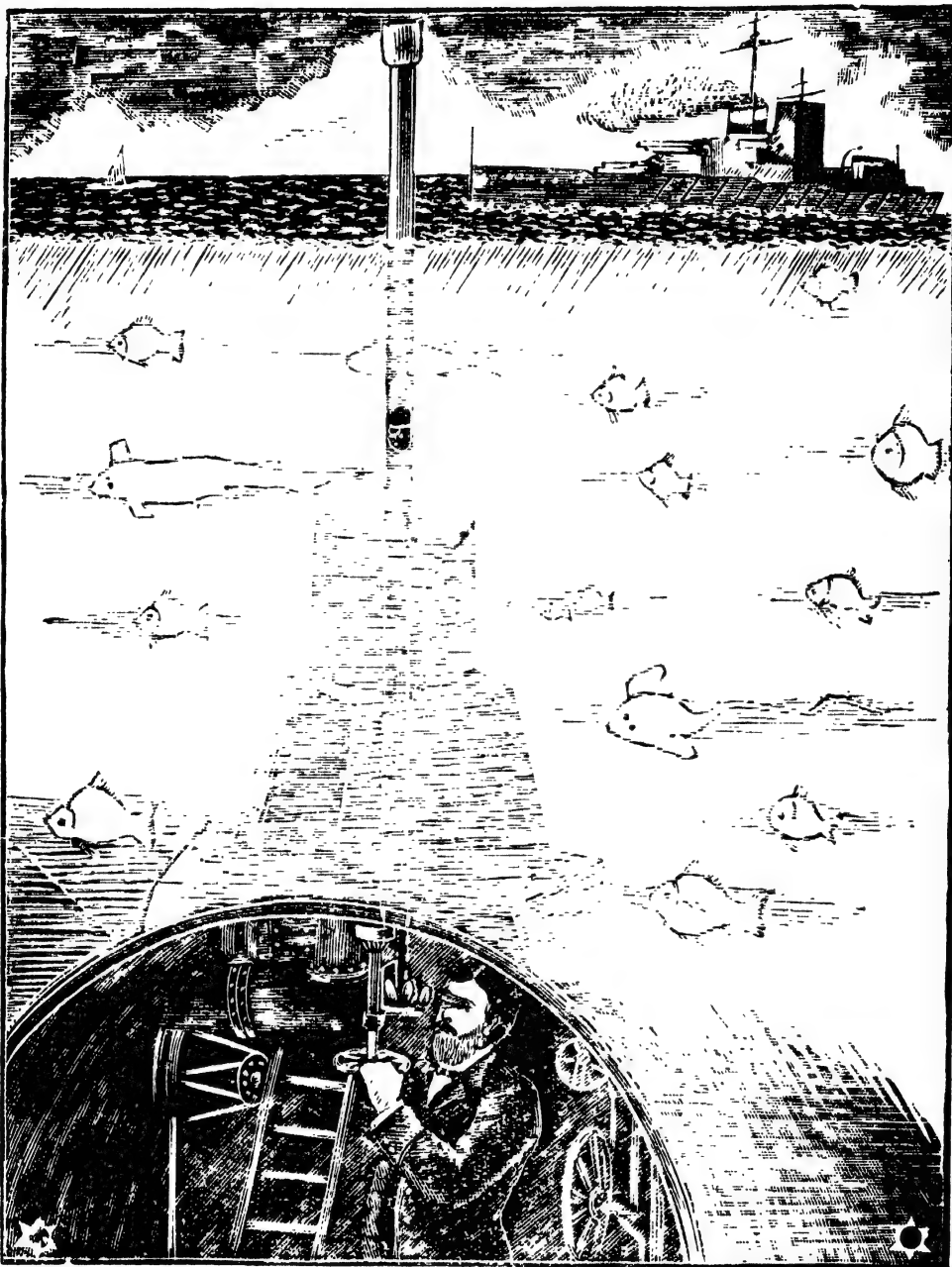
వీనిలోని ఫీరంగులంత నొప్పల కావు. డ్రెడ్ నాట్లకంటె నెక్కువ వేగము కలిగి యున్నవి గనుక నేటి యుద్ధనౌక యొకటి కనుపించగనే ఇవి పరుగెత్తిపోవును.

"డిప్ట్రాయర్లు":—ఇవి మూడవ తరగతి యుద్ధనౌకలు. "డిప్ట్రాయర్లు" స్వరంగా నాశనము గావించనవి యని యర్థము. వీనిలో విరుధము లేనవి యున్నవి. కొన్ని జలముపై నుడియే శత్రునౌకలను నాశనము చేయును; మరికొన్ని జలములోపల దాగియుండి సమయము వచ్చినప్పుడు వైకి వచ్చుచు శత్రునౌకలకు నష్టము కలిగించును. ఇవి యన్నియు చిన్న నావలు. వీనిలో నొక్కొక్కదానియందును కొన్ని విడిగొట్టము లుండును. ఇవియే టార్పిడో లనబడును. ఈ గొట్టములలో పడు తోటాలు మొదలగువాని నుంచి శత్రునౌక కనబడినప్పుడు రహస్యముగ యంత్ర సహాయమున ఆ గొట్టములనుదానివైకి పంపుదురు. శత్రునౌకను తాళగనే యీ గొట్టమునందున్న మందు కలుకొని గుండును

నావపైకి పంపును. ఈ గుండు తగులగానే శత్రునౌక పగులుటయో
మునుగుటయో లేక మరియేదయైన నష్టము నొందుటయో సంభ
వించును. ఇట్టి డిస్ట్రీయర్లు రెండు పక్షములవారియొద్దను అనేకము
లున్నవి.

వీరికి శత్రు
నౌకలను నాశ
నము చేయునట్లు
యున్నవి. ఈ
యుద్ధములను వీరి
వలన పోరాడ
మొకను కలుగ
లేదు. దీనిని మ
మును కొంత
ములున్నవి. ఇవి
మగుల నాల్గుగా
ప్రయాణము చే
యును. కనుక
వేగముగ నడుచు
డ్రాడ్ నాట్లను
గాని ప్రయా
న్లనుగాని వేరు
డి. వి పోవుటకు
వీనికి శక్తి లేదు.
బలాంత్రములు
నీళ్లలోపలనుండి
పని చేయును.
డిస్ట్రీయర్లు ఎల్ల
ప్పుడు ఒలములో
పల నుండలేవు.
అప్పుడప్పుడు
గాలి నెల్లప్పుడు
టప్పును. దీనివలన
యూహను. ఇవి
పైకినవిగనైనను
శత్రునౌకలు
చూచిన యెడల

కలాంత్రము శత్రువు

లేట్లు తమ అపకాచియుండి వీరిని నాశము చేయగలిగియుండును.
పొరుగుమునో ఒకరినొకరుగ, యుద్ధము చేయుటకలన కలుగు
సంతోష లాభము ఇట్టి సహాయపు పనులకల ఎన్నటికిని కలుగ
జాలను. ఇది గాక, ఈ డిస్ట్రీయర్లలోని గొట్టములు చాలవ్యక్తు

లైనవి. ఎంతమాత్ర మపాయము కలిగినను, ఇవి నిరుపయోగము
లైపోవును. ఈ వ్యవస్థమువలన ఇవి సాధారణమైన చిన్నచిన్న
యోధులను నాశనము చేయగలిగియుండును. కాని గొప్పగొప్ప
యుద్ధనౌకల నెన్నటికిని ముట్టుకొనలేవు. కనుకనే యిదికలకు వీని

కలన పెద్దనావల
కేలాటియపాయ
మును కలుగలేదు.
ఈ వైవిధ్యము
ములనుండి నము
ద్రము మీద
సంచరించుచుండు
శత్రువుల యుద్ధ
నౌకలను నాశ
నము చేయుటకై
ఇవి పక్షముల
వారికినివచ్చియో
సాధనము లున్న
వని స్పష్టమగు
చున్నది. డ్రాడ్
నాట్లు డ్రాడ్
నాట్లను, క్రొయి
సర్గ క్రొయి
సర్గను, డిస్ట్రీ
యర్లు అన్నివిధ
ముల నావలను,
నాశనము చేయు
టకై యుప
యోగించబడు
చున్నవి.
సముద్రయుద్ధ
ములో జరూప
ఒయమలను నిర్ణ
యించుటయందు
యుద్ధనౌకల
కంటె ఎక్కువ
ప్రధానమైన
హేతువు మరి

యొకటి యున్నది. నావికలయొక్క నేర్పు యీ హేతువు.
సముద్రముమీద యుద్ధము చేయు నేర్పు సులభముగ లభించునట్టిది
కాదు. ఇది యనుభవమువలన కలుగునదే గాని దీనిని సంపాదించు
టకు వేలు మాస్లు లేదు. ఇట్టి యనుభవమునకు ఇంగ్లీషువారి

కున్నంత యవకాశము విగోపాలోని మరియే దేశములకును లేదు. ఇంగ్లండు ద్వీప సుగుటకలన దానిలోని ప్రజలంతయు సముద్రము యొక్క మంచిచెడ్డలు బాగుగ గుర్తెరిగి యున్నారు. అనాదినుండి సముద్రమువూడ ప్రయాణము చేయుట వీరికి సహజమై యున్నది. ఈ దేశమునం వోడరేవు లనేకము లుండుటకలన ఇది వ్యాపారమున కత్యంత మనుహలముగ నున్నది; అందుచేత ఇంగ్లీషువారు చాల కాలమునుండి దేశదేశములలో వ్యాపారము చేసి నావీకరిలలో నెల్ల సగ్రగణ్య లని ప్రసిద్ధి గాంచియున్నారు. సముద్రము వూడ యుద్ధము చేయుటను వీరు నిన్న నేడు నేర్చుకొన్న వారు కాదు. వీరు పుట్టినిది మొదలు వీరి కిదియే కృత్రిమ యున్నది. ఇంత యనుభవము మరి యుపరికిని లేదు. జగ్జనుల కిటీవలికలన యుద్ధనౌక లేలేవు. వీరి దేశముయొక్క సముద్రతీరము చాల చిన్నది. భూయద్ధమం దున్నంత నేర్పు వీరికి సముద్రయద్ధమందు లేదు. ఇది గాక, విశాలమైన నౌకలరేవులు వీరి దేశముందు లేవు. ఈ కారణముచే సముద్రము వూడ ప్రయాణము చేయుటకు కూడ జగ్జనుల కెక్కువ యవకాశము లేదు. నెడలకొలది సంవత్సరములనుండి సముద్రయద్ధములో ఆరితేరిన ఇంగ్లీషువారి కిది పది పెద్దనైన సందర్భములు దీనిని నేర్పుకొనుటకు ప్రయత్నించుచున్న జగ్జనులకును ఎంత మాత్రము సాధ్య లేదు. జగ్జనులు చెల్లియమున జముచి స్వాధీనపరచుకొనుటకు ప్రయత్నించుటలో ఈ విషయమే తమ సిద్ధిని బాగుపరచుకొనుటయే వారి ప్రధానోద్దేశము. చెల్లియము దేశములోని వారు మిక్కిలి నేర్పుగల నావీకులు. ఈ దేశము సముద్రతీరమున అంతస్థము మొదలగు విశాలమైన నౌకరేవు లనేకము లున్నవి. కనుక చెల్లియము స్వాధీనమైన యడల, ఈ దేశపు ప్రజలను నావీకులగు నుపయోగించుటకును, ఈ నౌకరేవులలో నొప్పు యుద్ధనౌకలను తిరగారు చేయుటకును ఎక్కువ యవకాశము కలుగును. ఇది గాక, వోడరేవు పై కూడ జగ్జనీవారు చాల కాలమునుండి కన్ను నేసినారు. కనుక, ఇదియే కారణమై యున్నది. ఈ విషయమును బట్టి ప్రస్తుతికాలమందు ఇంగ్లీషువారి కున్నంత నేర్పు సముద్రయద్ధమందు జగ్జనులకు లేదని స్పష్టమగుచున్నది.

యుద్ధ మెంతి కాలము జగ్జనుల యంతరికలనకు యుద్ధము చేయుచుండు వైనికలనకు నావీకలనకు సమర్థుగ అన్న సానములు దుస్తులు మొదలగు పోషణసామగ్రి యుండవలయును. కనుక నిండ తినుట కావశ్యమును, ఎండ గాలి వర్షము శత్రువుల యాయుధములు మొదలగువానికలన కలుగు హాళినుండి తప్పించుకొనుటకు కావలసిన బట్టలును లేనియడల, వైనికలు ఒలహీనులై యుద్ధము చేయలేక శత్రువుల వశము కావలసినవా రగుదురు. యద్ధరంగమం దిప్పడు సుమారు రంహ కోట్ల జనులున్నారు. వీరి కందరికి కావలసినంత యాహారసామగ్రిని గడకు పక్షములవారును సిద్ధముగ నుంచుకొని యుండవలయును. ఇది గాక యుద్ధము

సాగుటకు మరికొన్ని పదార్థములు కూడ కావలసియున్నవి. వీనిలో ముఖ్యము లైనవి 1. రుసాకి కందు; వోటాలు 2. నెట్లో లను కములు 3. కబ్బులు; 4. గుడ్డలు. వీనియొక్క సప్తయి యెప్పుడేపర్చువారకర్తగిపోవునో అప్పుడే యా పక్షమువారు యుద్ధమును మావలసియును.

అంతయు:—యుద్ధము లేనప్పుడు మామూలు ఈ రెండు పక్షముల దేశములలోనివారును తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములను ఏ కమున న సాగు చేయవచ్చునో కను తెలిసికొనవలగును. వీరిలో 2 షి గావారు మాత్రము క్వకసానుము ప్రధాన కృత్రిగా గువారై తమకు కావలసిన గోధుమలు మొదలగువానిని తమ దేశమునందే మున్నెత్తివేసి తమకు కావలసినంతవరకు తేళునం గు మగిని మిగిలిన ధాన్యమును ఇతర దేశముల కండ్ల యిచ్చి పొందుచున్నారు. కనుక వీరికి కావలసిన ధాన్యములయందు వీరి దేశములలోనే పుట్టను. జగ్జనీవారి బట్టి సమహలము విశేషము లేదు. వీరు కూడ క్వకసానుము చేయుచున్నారు. ఇది వీరి భూములలో పండు ధాన్యము ప్రాంత వీరికి చాలదు. ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యములో మాత్రం వంతులు మాత్రమే జగ్జనీయల దున్నెత్తి యగుచున్నది. మిగిలిన యొకరంతును వీరిని దేశములనుండి వ్యాపారములమున నెప్పించుకొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారి కంటికి యవకాశము కూడ లేదు. వీరికి నేర్పులు ప్రధానకృత్రి కావలె కాదు. వీరిలో మున్నెవరిక భాగము పెట్టలు నేయుట గునులనుండి అవశ్యమును తీయుట, ఇయును వందల కువానీతో సామానులను యంత్రములను చేయుట, శత్రువులములతో వ్యాపారము చేయుట, మొదలగు వానికలన సేవము సుసాధి మకొనెదరు. వీరికి కావలసిన యాహారపదార్థములలో పదియవ వంతుకూడ వీరి దేశమున పండుట లేదు. ఇతర దేశములతో వ్యాపారము చేసి, ధాన్యము కి స్థామున నుండి గుడిగా, కడగా, మొదలగు దేశములనుండి, వీరు తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములను తెచ్చుకొనుచున్నారు. ఈ దేశముల యందొక వేరే ట్రామము పెట్టబెంచినయడల, ఇంగ్లీషులో ట్రామము పెట్టబెంచినట్లే. ప్రాచీన ఆస్ట్రీయా దేశములలోనివారు కూడ తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములలో కొన్నిటిని తమ భూములయందే పెట్టించుకొనుచున్న నుకొన్నిటి నిదిగ దేశముల నుండి కొని తెప్పించుకొనెదరు. కనుక దీనిబట్టి యొక్క 2 షియా వారు రెప్పు మిగిలిన వారికందరికి కావలసిన యాహారపదార్థము లిహ దేశముల నుండి రావలసియున్న వని స్పష్టమగుచున్నది.

యుద్ధము లేనప్పుడు వీరి స్థితి యిటు లున్నది. యుద్ధము పెట్టినపక్ష నే వీరి కీ విషయమై సరంధి కష్టము కలుగును. క్వక సాయము చేసి గగా భూమినుండి ధాన్యము నున్నెత్తి చేయుట. యుద్ధము లేనప్పుడు కష్టపడి పనిచేయగలిగినట్టియు మంచి యావనమున దున్నెత్తియు రైతులు కూలివాండ్రు అనేకులు నేర్పుము చేయుచుదురు. యుద్ధము ప్రారంభించిన దనకనే ఇట్టి మగ్గ

గంధణు తమ పొలములను విడిచి సేద్యమును మాని పైద్యములో చేరి యుద్ధగంగమునకు వెళ్ళవలసి యుండును. ఇందువలన యుద్ధమునందు పయోగపడని యాడువాండ్రు ముసలివాండ్రు పిల్లవాండ్రు మాత్రము సేద్యము చేసి ధాన్యమును తప్పితి చేయుచుండును. సాధారణముగ ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యములో మాడు భాగములు జ్వని యంటే యుత్పత్తి యగుచున్నను, యుద్ధసమయములో ఇది సాధ్యము కాదు. పని చేయలేని యాడువాండ్రు మొదలయినవారు సేద్యము చేయుటవలన భూములలో మామూలుగ పండుచున్నంత పంట పండదు కదా? కనుక వ్యవసాయము చేసి తమ దేశములోనే ధాన్యమును కొంతకంట పండించుకొనుదుగా జ్యోతులు గ్రహించి వారును యుద్ధకాలమున బట్టు చేయలేక, ఇతర దేశములనుండి మామూలుకంట నెక్కువ యాహారపదార్థములను తెచ్చుకొనవలయును. ఇదివలన తమ దేశమందు మాడు కొట్టి పుట్టు పండుచున్న యెడల, సేద్యము గట్కగా చేయుటకు వీలులేని యుద్ధకాలమున జ్యోతులు రాదు కొట్టి పుట్టిన పండింపగులు. కనుక నెప్పటికన్న నిష్పక్షిక కొట్టి పుట్టి ధాన్యము నెక్కువగా వీరికి చేతములనుండి కొని తీసికొని రావలయును. ఇతరదేశముల స్థితి కూడ నిట్టిదే. యుద్ధము లేనప్పుడును యుద్ధము సంభవించినప్పుడును ఆహారపదార్థముల విషయమై యొకటే స్థితియందును దేశమునకు ఇంగ్లండు మాత్రమే. యుద్ధము లేనప్పుడు కూడ వీరికి దేశములనుండియే తమకు కావలసిన ధాన్యములను తెచ్చుకొనెదరు. యుద్ధకాలమునకు కూడ వీరిట్లే చేయుదురు.

ఆహారపదార్థములను గురించి మరలకూ విషయములను మనము తెలిసికొనవలయును: (1) ఇంగ్లీషువారు, జ్యోతులు, గ్రహించి వారు పండుకు కావలసిన ధాన్యము నితరదేశములనుండి యేలాగు సంపాదించుచున్నారో? మామూలుగ వీరు చేయు పని యాంధ్రముగ నుండును. ఇతరదేశస్థుల కన్నెక్కువగా పంటలు కావలసియున్నవి. బట్టలు లోహపు సామానములు, యంత్రములు మొదలగువాని నితరదేశస్థులు వీరివలననే సేర్పించుచు చౌకగాను చేయలేరు. ఈ దేశములో ప్రతి ఒకరుచున్నను మనము వీరు నుండి కష్టముగ బట్టలను తెప్పించుచున్నాము. అట్లే యితరదేశములవారు కూడ చేయుదురు. కనుక ఇతరదేశస్థులకు కావలసిన వాడైమైన పంటల నిగ్గి ఘనము చేసి వాని నితరదేశములకు పంపి గానిక బదులపాత్రపదార్థములను తీసికొనెదరు. వీరి నెక్కువ బట్టల నిచ్చిన, ఇతరదేశస్థులెక్కువగా యాహారపదార్థముల నిచ్చెదరు. వీరు తక్కువ యిచ్చిన ఇతరులు కూడ నట్లే చేయుదురు.

యుద్ధము సంభవించిన తర్వాత వీరి కాహారపదార్థములు పూర్ణముకంట నెక్కువగా నితరదేశములనుండి రావలసియున్న పని యిదివలన మనము తెలిసికొనియుంటిమి. దీనికిగాను, వీరు మామూలుకన్న నెక్కువగా బట్టలు మొదలగు పంటలను చేసి ధాన్యమునై యగు దేశముల కంపకలయును. ఇట్లు పంపిణీ గాని

వీరికి కావలసినన్ని యాహారపదార్థములు దొరకజాలవు. యుద్ధకాలమందు బట్టలు మొదలగువానిని మామూలుకంట నెక్కువగా చేయుట కష్టమైన పని. మామూలుగ చేయుచున్న సగులను చేయుట కూడ దుస్సాధ్యము. ఏలనగా, నేత, గనులు త్రవ్వట యంత్రములు చేయుట, మొదలగు పనులను చేయుచున్న మగవారందఱు యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే, ఈపనులను విడిచి పైద్యములో చేరుదురు. కనుక పిల్లవాండ్రు ముసలివాండ్రు మాత్రమే యీ పనులను చేయుచుండురు. దీనివలన మామూలుకంట తక్కువ సగులు జన్మిస్తే మొదలగు దేశములయందు దుష్పత్తి యగును కాని యెక్కువ సగుకు లుత్పత్తి కాజాలవు. ఇతరదేశములనుండి యెక్కువగా యాహారపదార్థము లిప్పుడు వీరికి కావలసియున్నను వీరిని సంపాదించుటకు వీలైన బట్టలు మొదలగువానిని వీరి రప్పటి కంట నెక్కువగా చేయలేని మనకు శిశువుగుచున్నది.

(2) ఇట్టి స్థితిలో శిశువు పక్షములవారును ఆహారసామగ్రిని సంపాదించుటకై యేమి చేయవలయును? దీనికి బదులుగ ఇతర పదార్థములను విశేషముగ నియోజనపన్నుడు. వీరు ధనము నిచ్చి దీనిని కొనవలసియున్నది. ఇదివలన బట్టలు అద్దపుసామానములు ఔషధములు మొదలగువాని నిచ్చి జన్మములు మనయొద్దనుండి గోధుమ మొదలగువానిని తీసికొనుచుండిరి. ఇప్పుడు వాని నెక్కువగా చేసి పంపుటకు వీలు లేదు. కావున వీరు గూసాయల నిచ్చి యీ యాహారపదార్థముల నితరదేశములనుండి కొనవలసియున్నారు. ఇట్టి స్థితిలో వీరియొద్ద విస్తారము ధన ముండవలయును. యుద్ధకాలమందు ధనము లేకుండ నే పదార్థమును దొరకదు. కనుక నేపత్తువునా రెక్కువ ధనవలనులో వారికి జయము లభించును; ధనము లేనిపత్తువున కప జయము లభించును. మామూలుగ యుద్ధములు లేనప్పుడు ఇంగ్లీషు వారును ఫ్రెంచివారును విశేషధనము కూడబెట్టి కావలసినవారి కిప్పించుచు వడ్డీ సంపాదించుచుండువారు. వీరి వ్యాపార నుపరితమై యుండటవలన వీరి రెక్కువ ధనమును గడిపంగలిగిరి. ఎట్టి కష్టమును లేక వీరి కంట ధనము కావలసియున్నను దొరకును. జన్మనివా రిట్టి స్థితిలో లేరు. సాధారణముగ వీరి పప్పు తీయవారే కాని యితరుల కిప్పించునంత సుంచిదశలో లేరు. కనుక తమకు కావలసిన పదార్థములను కొనుటకు విస్తారమైన ద్రవ్యము వీరియొద్ద లేదు. ఎందుకొక కష్టమువీరికి గాని వీరి కిప్పుడు అప్పు దొరకదు. యుద్ధమునకు ముందు కూడబెట్టిన ధనముండువలనను కావలసిన పదార్థములను కొనుచుండురు; కాని యిది యైపోవడనే వీరు యుద్ధమును నిలుపవలసియుండును.

మందు, తోటాటు. ఇవి యుండిన గాని ఫిరంగులను తుపాకులను యుద్ధమునందు పయోగించుటకు వీలులేదు. వీరిని చేయుటకు రాగి యిత్తడి మొదలగు పదార్థము లనేకములు కావలయును. ఈ పదార్థములు జన్మనియందు విశేషముగ దొరకవు. ఇతరదేశములనుండియే జన్మములు ఇంగ్లీషువారును వీరిని కొనవలసి యున్నారు.

పెట్రోల్:—కిరసనాయిల్ గనులనుండి తీయబడి యొకవిధమైన చమురు. దీనిని విస్తారముగ విమానములొకటను మోటారుబండ్లకొకటను వాడుదురు. ఒక ప్రదేశమునండి చుక్కయొక ప్రదేశమునకు సైన్యములను మిక్కిలి వేగముగ పంపవలసి నప్పుడు మోటారు బండ్ల నుపయోగింతురు. పెట్రోలు చమురు లేకుండ విమానములు గాని మోటారుబండు గాని ప్రయాణము చేయలేవు. గబ్బురు కూడ వీనికొకే విస్తారముగ నుపయోగించుచున్నది. ఈ రెండు పదార్థములను జ్యోనీయందు వొసరుట కష్టము.

గుట్టములు:—గుట్టపు దేశములు యుద్ధమునకు చేయవలసిన పనులు చక్కగ జరుగుటకు గుట్టములు కావలసియున్నవి. వీనిని గూడ నితర దేశములనుండియే యగుపక్షములవారును తెచ్చుకొనవలయును.

యుద్ధనౌకలు చేయు పని

ఇంగ్లీషువారు జర్మనులకుంటే నెక్కడ యుద్ధనౌకలు కలిగి యున్నా రని మన కిదిమఱకే తెలిసియున్నది. ఈ యుద్ధనౌకల నిర్మాణము రేవిధముగ నుపయోగించెదగో ఇది చేయు పను లేవియో మనో మిప్పుడు తెలిసికొనవలయును. యుద్ధనౌకలు చేయవలసిన పనులు నాలుగున్నవి. (1) శత్రువుల యుద్ధనౌకలను యుద్ధమునకు పురికొల్పి వానిని నాశము చేయుట మొదటి పని. (2) శత్రువుల వ్యాపారమును నిలిపివేయుట రెండవ పని. (3) శత్రువులవలన తమ దేశస్థుల వ్యాపారమున కలొటి భంగమును కలుగుటను నట్లు చేయుట మూడవ పని. (4) తమ దేశమునకును తమ ప్రభుత్వమునకు లొబడియుండు నితర దేశములకును గల సంబంధము సరిపోకయుండు నట్లు కాపాడుట నాలుగవ పని. ఈ పనుల నేర్పియుగ నుండ పక్షముల నారలరు చేయగలనో మనము విచారితము.

మొదటిపని

శత్రువుల యుద్ధనౌకలను యుద్ధమునకు పురికొల్పి వానితో యుద్ధము చేసి వానిని నాశము చేయుటయే సముద్రయుద్ధము యొక్క ప్రధానోద్దేశము. యుద్ధము ప్రారంభ మైనప్పుడు ఇంగ్లీషు వారి పక్షమున జర్మన్ పక్షమునకుంటే నెక్కడ నా నౌకల నుండినది కదా? ఇట్టి సందర్భములో జర్మనుల నావలు సాహసించి సముద్రచుట్టమునకు వచ్చివయెదో, వాని నోడించుట యింగ్లీషువారి కంత కష్టమైన పని కాదు. జర్మనుల కంటే సాహసము చేయుట కష్టము లేకపోయెను. అందువలననే వారి నావలన్నియు సముద్రము లోనికి రాక యొడ రేవులయందే యింటవఱకు దాగియున్నవి. దాగుకొనియుండు యుద్ధనౌకలతో యుద్ధము చేయుట యట్లు సంభవించును? ఏ విధముగనైన వీని నోడ రేవుల నుండి బయటికి వచ్చునట్లు చేయవలయు ననియు, అట్లు వచ్చినప్పుడు సమయము చూచి వానిని హరింపవలె ననియు, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌక లన్నియు జర్మనీకిని ఇంగ్లాండునకును నడుచు నున్న యుత్తరసముద్రమునం దతిజాగ్రూహితతో సంచరించుచున్నవి.

జర్మనుల నావలతో యుద్ధము సంభవించవలసినదే కాని యట్టియుద్ధములో తమకు తప్పక బయలుకులుగు నని యింగ్లీషువారు ధృఢముగ నెఱియింపజేసారు. జర్మనులది వీరు భయపడి రేవులలో దాగిపోవక విచ్చలవిడిగా తిరుగుదు నెప్పుడెప్పుడు యుద్ధము వచ్చునా యని తుతూచాలనడుచున్నారు.

జర్మనుల నొడ రేవులలోనికి వెళ్లి వారి నావల నేల నాశము చేయగూడ వను నుద్యోము కొందఱికి కలుగవచ్చును. ఇట్లు చేయుట మిక్కిలి యపాయకకరము. ఇది తులినోట చేయి వెట్టుటయే గాని మరయొకటి కాదు. జర్మనుల రేవుల చుట్టును బలిష్ఠములగు కోటలనేకము లున్నవి, వీనిలో గొప్పగొప్ప కోటలందఱుండియున్నవి. వీనిని బిష్టిచుకొని రేవులోనికి ప్రవేశించుట సులభమైన పని కాదు. ఇది గాక రేవుల దిగ్గజ సముద్రమండంతటను వెక్కు “డిస్ట్రీబ్యుట్ల” దాగియున్నవి. మాగ్నములో నీటియందు యాక్రిసహాయమున వెక్కునుడుగులను జర్మనులు వేసియున్నారు. ఈ డిస్ట్రీబ్యుట్ల ఈ చురుగునలు ఎక్కడ నున్నవో పది తెలిసికొనుటకు సాధ్యముకాదు. రేవులోపల ప్రవేశించుటకు ప్రయత్నము చేసెడి యింగ్లీషు యుద్ధనౌక లొకవేళ ఈ డిస్ట్రీబ్యుట్ల లేగితే మునిగిపోవచ్చును. కనుక రేవులో నుండు జర్మన్ నావలతో యుద్ధము చేయుట తగిన కార్యము. దీనివలన నపాయము కలుగుట సర్వము. కనుక నెయింగ్లీ షునావ లే రేవులోనికి వెళ్ళక బయటనే తిరుగుచు జర్మన్ నావలు రేవులకు వచ్చి సముద్రములోని కప్పకు వచ్చునా యని వేచియున్నాకే.

అనేకసంఖ్యయగుచుండి కోట్లకొలది ప్రాత్యమును కర్చుచేసి యింగ్లీ షువారి నోడించు నుద్దేశముతో నెన్నియో యుద్ధనౌకలను జర్మనులు కట్టియు, ఇప్పుడేల యుద్ధము చేయుటకు వీరు భయపడుచున్నారు? ఇంత భయపడునా రింత ప్రాత్యము నెరుగు కర్చుచేయవలెను? ఎప్పటికినైన నింగ్లీ షునావలతో యుద్ధము చేయవచ్చు ననెడి యాశ వీర లేమైన నున్నగా? దాగుకొనియుండుటలో జర్మనీవారి యభిప్రాయ మేమిటో తెలియవచ్చును. ఇంగ్లీ షు వారి యుద్ధనౌకలు జర్మనుల నావలకుంటే సధికముగ నుండువఱకు వానితో యుద్ధము చేయుటవలన అనుజయము కలుగు నను భయము జర్మనుల కున్నది. కనుక ఏదో యొక విధమున కొన్ని యింగ్లీ షు నావలను నాశము గావించి, తిర్వాతి మిగిలిన వానితో యుద్ధము చేయవలయు ననియే వీర యభిప్రాయము. దీనికొక జర్మను లింగ్లండు చుట్టుప్రక్కల నుండు సముద్రము లన్నిటిలోను డిస్ట్రీబ్యుట్లనుంచి యున్నాను; అన్ని భాగములందును సంగమనలు వెనెజల్లియున్నాయి. దుర్బద్ధత్వకమున ఇంగ్లీ షుయుద్ధనౌక లే గనుక మొదలగు వానిని తాళి సముద్రమందు మునిగిపోయాయవలసికి నా కాబలము తగిపోవు ననియు అటుతర్వాత వీరిని బయటకు సులభ మనియు వా నూహించుచున్నారు. ఇట్టి గనులను తాత్పర్యవలన ఇంగ్లీ షునావ లిరివఱక కొన్ని మునిగిపోయినవి. కాని ఇంగ్లీ షువారు కూడ ఇట్టి

గనులను పెదజిల్లియందుకుటలక జ్యోనీ నానలు గూడ కొన్ని మురిగి పోయినవి. కనుక ఈ పద్ధతులక ఇంగ్లీషువారి నాకొలనను జ్యోనీ ఒలమునో నెన్నడుపోల్చినను తీరించు నదిగా నుండవలయు నలయు.

దీనినిబట్టి ఇంగ్లీషువారికిని జ్యోనీవలకును సముద్రముగొండ త్వలో యుద్ధము జరుగునని చెప్పవలయు వీలు లేకయున్నది. దీని కలన ఇంగ్లీషువారిక సప్తమేమియు లేదు. జ్యోనీవాళు సముద్ర ములలో సంధించుచు ఇంగ్లీషువారి వ్యాపారమునకుం గాని రాజ్య మునకుం గాని యేదైన నాపద్రవము కలుగఁజేసెయడల సప్తము కలుగును నని అట్ల తేవులలో గాగియుండునంతిరతకు ఎట్టిసప్త మును ఇంగ్లీషువారు పొందఁజాలరు. సముద్రముగొండ యుద్ధము జరిగకపోయినను, జ్యోనీవాళును మోక్షిశముగ నున్నను, యుద్ధము వలన ఇంగ్లీషువారి కట్టి లాభము కలుగునో అది యిదిగఁక కలిగినది. యుద్ధము జరిగియుండెనయడల జ్యోనీవాళు నాశము పొందుదురు. యుద్ధము జరిగకపోయినను జ్యోనీవాళు దాగియుండుట కలన అట్ల జీవచ్ఛములై యున్నవి. జీవచ్ఛములై యుండుయుద్ధ నాకల నశించిన నేని, మోక్షిశముగ దాగియుండె నేని? వాని కలన ఇంగ్లీషువారి లోటి పోనియు కలుగఁజాలదు.

రెండవ పని

శత్రువుల వ్యాపారము నిలిచిపోవుటలు చేయుటయే యుద్ధ నాకల రెండవ పని యున్నది. ఈ కాలమున ఇంగ్లీషు జ్యోనీ మొదలగు పశ్చిమదేశముల గ్రెయిస్టోమియన్ కింగ్డుమి వ్యాపారే మూలకాంక్షమై యున్నది. వ్యాపార వాస్తవము నిలిచిపోవునో ఆ తీరునందే ఈ దేశముల సంపద తీరేయిటకు మొదలైనను, తాము చేసిన పదార్థములను క్రియించుటయు, సమర్థ కావలసిన పదార్థములను కొనుటయు నేకగా వ్యాపారము. ఇదియే యాదేశములలోని వారికి జీవనాధారమై యున్నది. ఇదిచెప్పిన జరుగుటకుఁకాదు. ఆ దేశములలోని ప్రజలు స్త్రీసులకులై యుండెను. ప్రజలు నడచి స్థితిలో నుండునతకును ప్రభుస్వమువారు పన్ను లనేకము వసూలు చేసి మైద్యములను నాకలను కృత్రిమములనిలియుండును. ఇది కృత్రి మగుచుండునతకును వీరు ఇష్టముకచ్చినన్ని యుద్ధములను చేయు చుండవచ్చును. అట్లు గాక, వ్యాపారము నశించి, ప్రజలు నిరు పేదలై కష్టము లనుభవించువపుడు ప్రభుస్వమువారిక పన్నులు దొరకుట గాని, మైద్యమును కృత్రి మగుట కాని. యుద్ధము చేయుట కాని, సంధివింపను.

ఇది గాక, ఆపహము మొదలగువానిని గుఱించి నునము విచారించినపుడు యుద్ధకాలవలన కావలసిన ధాన్యము, లోహములు, నెయ్యిలో మొదలగు పదార్థములు యుద్ధము చేయుచుండు దేశ ములలో విశేషముగ నొప్పిత్తియగుట లే వనియు, వ్యాపారముల మున ఇతర దేశములనుండియు వీనిని ఇరుపక్షములవారును సంపాదించ వలె ననియు తెలిసికొనియుండెను. ఏదైన కొన్ని కాణములచేతి వ్యాపారము నిల్చిపోయినయెడల ఈ పదార్థములు వీరికి దొరక

జాలవు. అందువలన వీరు యుద్ధమును మానివేయవలసియుండును. కనుక నే, ఇంగ్లండు ప్రాన్సు మొదలగు దేశములలోని కీ వస్తువులు రానీకుండుటకై జ్యోనీవారును, జ్యోనీలోని కివి రాకుండునట్లు చేయుటకై ఇంగ్లీషువారును, మొదటినుండియు ప్రయత్నము చేయుచున్నారు. కీరిలో ఎకర ప్రయత్నము సఫల మగునో వారికి తుదకు జయమును ఎకరికి ఫల మగునో వారి కపజయమును సంధివింపఁ గలదు. వ్యాపారము నిలిచిపోవుటకలన కలుగునప్త మిట్టిది. యుద్ధము చేయుటకు కావలసిన సామానము తమయొద్ద లేనప్పుడు యుద్ధము చేయుట దుస్సాధ్య మైపోవును గదా?

జ్యోనీదేశములు ప్రతిసంవత్సరమును ఎంతయో పిలువగల సరుకుల నితర దేశములకు పంపుచున్నారు; ఇట్లే యెంతయో పిలువగల సరుకుల నితర దేశములనుండి కొని తమ దేశమునకు తెచ్చుకొనుచున్నారు. జ్యోనీలో బట్టలు నేయుట, యంత్రములను చేయుట మొదలగుపని యనేకులకు జీవనోపాయములై యున్నవి; అనగా ఈ పనులలో కొంత చేసి తమనేకులు తమ సంసారములను పోషించుకొనుచున్నారు. ఈ పనులెప్పుడు నిలిచిపోవునో అప్పుడే వీరికి కూలి కూడ దొరకఁజాలదు. వీరును వీరి సంసారములను పంపుండవలసినవారగుదురు. పను దేశములో వస్తుములు లేక షామును సంధివింపినపుడు ప్రజాస్థితి యెట్లుండునో కొంచె ములోవింది చూడఁడు. పొలములనిండ మైదున్నప్పుడే కూలివాండ్రు వలీ కొయుట కుప్పలు నురుచుట మొదలగు పనులములనుండు గాని దొరకుటయు వీరు పండి స్థితిలో నుండటయు కలుగుచున్నది; షామును సంధివింపినప్పుడు మైదలయు నెండిపోవుటకలన కూలివాండ్రును పనికి పిలుచు వారే యుండును. అట్లే జ్యోనీదేశముం దిప్పుడు ప్రజలు మిక్కిలి దుష్థితియందున్నారు. ఇతరదేశములనుండి యెన్నియో సరుకులు వచ్చినఁ గాని జ్యోనీవారు బట్టలు నేయుట మొదలగు పనులు చేయఁజాలరు. నేవ్యము చేయుటకు వస్త్ర మెట్లకశ్యమా ఈ పనులు చేయుట కీ సరుకు లాని ముదత్యము. వస్త్రము లేనప్పుడు నేవ్యము నిలిచిపోవుటయు, కూలివాండ్రకు పని లేకుండుటయు, ప్రజలు కష్టపడుటయు ఎట్లు కలుగునో, ఈ సరుకులు లేనప్పుడు నేత మొదలగు పనులు నిలిచిపోవుటయు, కూలివాండ్రు కష్టపడుటయు కలుగును. బట్టలు నేయుటకు ప్రతిసంవత్సరమును జ్యోనీవారు

45 కోట్ల రూపాయల పిలువగల ప్రత్తిని

8 " " " జనుమును

12 " " " గొట్టెబొమ్మను

కొని తెచ్చుకొనుచున్నారు. యుద్ధమువలన వ్యాపారము నిలిచిపోయినయెడల, ఇది జ్యోనీదేశమునకు రాఁజాలవు. ఇది రానియెడల జ్యోనీయందుండెడి నేత ఫ్యాక్టరీలన్నియు పనులు చాలించును; ఈ ఫ్యాక్టరీలలో పని చేయుచుండు వారందఱు జీవనాధారము లేకుండ నుండవలసినవారగుదురు. ఇట్లే ప్రతిసంవత్సరము జ్యోనీవారు 22 కోట్ల రూపాయల పిలువగల రాగిని

10 కోట్ల రూపాయల విలువగల తోళ్ళను

10 " " " పెట్టుపన్నును

60 " " " ఆహారపదార్థములను, తేవుకొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారి ప్రయత్నములు కొనసాగిన యెడల, ఈ సామానులు వచ్చుట కూడ నిలిచిపోవును. ఇందువలన మరికొందఱు ప్రజల బహుమితనప్రమును పొందెదరు. వ్యాపారులు నిలిచిపోవుటవలన ప్రజల కెంతి కష్టమును నష్టమును కలుగునో, దీని నోహాయము కూడ లేక యెట్లు దార్శిద్యము ననుభవించునో యందుకో స్పష్టమగుచున్నది.

ఈ వ్యాపారమును నిలిపివేయుటచో, ఇంగ్లీషుయుద్ధనౌకల ప్రయత్నము సఫలమయినదో జూరను యుద్ధనౌకల ప్రయత్నము సఫలమైనదో చూడుదా.

ఈ గండు దేశముల వ్యాపార వంతయు సముద్రమార్గమున జరుగుచున్న దేకాని భూమార్గమున కాదు. అనేక సముద్రములను దాటి ఇండియా, ఆఫ్రికా మొదలగు దేశములనుండి వర్తకనౌక తీసుకులను తీసికొని వచ్చుచుండెను. యుద్ధాంగమున జ్యూనీవారి యుద్ధనౌక లేడెనిమిది తప్ప ఏ గరికనన్నీయు లేవులలో దాంగలని వచ్చెను. ఇంగ్లీషునావ లట్లుకాక, అన్ని సముద్రములలో వెన్నెదలు సంచరించుచునే యున్నవి. వర్తక నౌకకును యుద్ధ నౌకకును గల భేద మందిలు వెల్లడినదే. యుద్ధనౌకలయందు కింగులు మొదలగు యుద్ధసాధనము లుండును. వర్తక నౌకలయందు దిట్టెలు యుండవు. శత్రువుల వర్తకనౌక యుద్ధనౌక కిగపడెన యెడల యుద్ధనౌక తక్షణమే దానిని పట్టుకొని సాధ్యమైన యెడల తన దేశమునకు తీసికొనివచ్చి దానిలోని సగుతుల నహారంబు గలదు. ఇట్లు తీసికొనిపోవుట సాధ్యము కానియెడల ఫింగులను కాల్చి వర్తకనౌకను ముంచివేయును. జ్యూన్ యుద్ధనౌకలలో నొకటి యగు " ఎమ్మెడ్ " చేయుచుండిన పని యట్టిదే. లప్పించుకొని సముద్రములో తిరుగుచుండిన యే డెనిమిది జ్యూన్ నావలు నుండినంతవఱకును ఇంగ్లీషువారి వర్తకమునకు కొంచెము నష్టము కలుగుచుండినది కాని, ఇప్పుడొ నావల నన్నిటిని ముంచివేసినారు గనుక ఇంగ్లీషువారి వర్తకమున లేతాటి యాటంకములను లేవు. యుద్ధ మార్గం మైనది మొదలు జ్యూనల వర్తక నౌకలను నూర్చి పర్యంతము ఇంగ్లీషువాని పట్టుకొనిరి. ఇప్పుడు జ్యూన్ వర్తకనౌక యొక్కటి కూడ సముద్రమందు తిరుగుట లేదు. ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకల మహిమవలన జ్యూనలు జ్యూన్ నావల గుండ చేయుచుండిన వ్యాపార వంతయు నిలిచిపోయినది.

జ్యూనీవారి వర్తకనౌక లేనియు వారిక కావలసిన సామానులను తీసికొనిపోవునట్టి స్థితిలో లేవు. ఇది గాక, ఇరుల నావలు జ్యూనీవారిక కావలసిన వస్తువులను తీసికొనిపోవుచున్న యెడల వానికి కూడ నిర్బంధము కలుగజేయుటకు తగిన గూఢకాళ మింగ్లీషువారి కున్నది. ఇంగ్లండునకును ఫ్రాన్సునకును నడుచు నింగ్లీషు చానల్

అనేది యిరుకైన సముద్రము కలదు. దీనియం దెల్లప్పుడు నింగ్లీషు నావ లనేకము లుండును. ప్రపంచమం దేదేశమునుండి యువను జర్మనీక సగుతులు వెళ్లకలసినయెండియెడల, ఈచానల్ సముద్రమున దాటియే వెళ్లకలెను. నుభమైన మార్గము మరియొకటి లేదు. కనుక ఇతరు లెవరైన యుద్ధచుం గుపయోగక మైన సగుతులను జ్యూనీవారికి తీసికొనిపోవుచున్న యెడల, ఆ సగుతులను పట్టుకొనుటకు ఇంగ్లీషు వార్తకనౌకకాళ మున్నది. ఇట్టి స్థితిలో క్రిమిక్రిముగ జ్యూనీవారి వ్యాపార వంతయు నిలిచిపోవు ననియు, వారికి కావలసిన పదార్థములు దొరకజాల వనియు వేఱుగా చెప్ప వచ్చుట లేదు.

నేలమీది గోగు యుద్ధము లెట్లు ముగిసినను, ఇంగ్లీషువారి నౌకాంశమువలన గర్భిణీవారి వ్యాపార వంతయు నిలిచిపోవు ననుట నిష్పక్షమము. దేశములోని ప్రజలందఱు తన నాధాములు లేక టానుండితలై సమస్తవస్తువుల ననుభవించు స్థితిలోనికి వచ్చెదరు. ఇట్టి స్థితి కలుగుటకు కొంత కాలము పట్టిన పట్టవచ్చును, కాని తుదకు యుద్ధమువలన జ్యూనీవాని పడుదునప్పు యిట్లైయుండు నని మన మూహించుటలో సత్యముమేమియు లేదు. యుద్ధమువలన మన కిట్టి కష్టములు ఎదురేందో గనా యని ప్రజలు విచారపడుచుండ, జ్యూన్ చక్రవర్తి యుద్ధము నెఱుంగుచేయాలిందో? ఇట్టి సందర్భమందు కూడ యుద్ధమును మాననియెడల జ్యూనలు తమ చక్రవర్తితో కలపించి, యుద్ధమును నిలుపున స్థిరాశిని కలకలముచేసి నుట నిస్సంశయము. కనుక ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలకును జ్యూన్ యుద్ధనౌకలకును సముద్ర ముమీద యుద్ధము జరిగకపోయినను, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలు జర్మనీల వర్తకము నంతయు నాశనము చేసి, జ్యూనీయందు టాను బాధను కలిగించి, జ్యూన్ నైపుణ్యములను శుద్ధి కోడగవంగల వని నానము నిస్సంశయముగ నెప్పుకొచ్చును. జ్యూనీవారి గర్వమును అధికారమును అణచినది ఇంగ్లీషువారి నౌకాంశము కాని మరియొకటికాదు.

మూడవ పని

శత్రువుల యుద్ధనౌకలవలన తమ దేశముల వ్యాపారమున లేతాటి భంగమును కలుగుతుండనట్లు చేయుట యుద్ధనౌకల మూడవ పనిగా వున్నది. ఈ పని యంతి యవశ్యమో యిప్పుడు విస్తారముగ వికలంచి చెప్పవలసినది లేదు. సమస్త దేశముల సౌభ్యమును వ్యాపారముమీది నిలిచియున్న దని యిగతాక చెప్పియుంటిమి. ఈ వ్యాపారము నిలిచిపోవుటవలన ఇరుపక్షములవారిక నెంతి కష్టము కలుగునో, యుద్ధము చేయుట కూడ ఎట్లు దుస్సాధ్య మగునో తెలిపి యుంటిమి. ఎవరైన వ్యాపారమును వారివారి యుద్ధనౌకలు కాపాడుకొనుట కిదియై యున్నది. ఇట్లు చేయనియెడల దేశములొనికి గావలసిన సగుతులు వచ్చుటయు, దేశమునుండి పోకలసిన పోషకులు సంతి పుంపడు. ఇంగ్లండు దేశమం దాహారపదార్థము లేనియు నుత్పత్తి యగుట లేదు గనుక, ఇంగ్లీషు వర్తకనౌక లెవ దేశములకు వెళ్లి ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యమును తీసికొని రావలయును. ఇట్లు చేయని యెడల ఇంగ్లీషువా రందఱు టాను బాధచే పడెతులై శత్రువులను

ఈనాటి పాండవలనినవా రగుదురు. ఇట్టి దుస్థితి రాకుండుటకై ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలు సముద్రములలో తిరుగుచు పోలీసువారు దొంగలను వెతకవచ్చును. గొప్పనియుద్ధనౌకలను వెతక వచ్చుకొను చుండును. శత్రువుల యుద్ధనౌక లన్నియు ఇట్లు పట్టువడినప్పుడు నిర్భయముగ ఇంగ్లీషు వర్తకనౌకలు దేశదేశములకు వెళ్లి ప్రజలకును వైద్యములకును కావలసిన వస్తువులనుగ్రాని తేగలిగియుండును. జర్మన్ యుద్ధనౌకలకుగల ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌక లెక్కువగా నుండుట కల్లను జర్మనుల యుద్ధనౌకలు దాగియుండుటకల్లను, ఇంగ్లీషువారి వర్తక నౌకలు యగ్రాసకాము దేశదేశములకు వెళ్లి వ్యాపారము చేయుచున్నవి.

నాలుగవ పని

యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడు ఇంగ్లీషువారి వైద్యములు జర్మనీవారి వైద్యములకుంటే చాల చిన్నవిగా నుండినను క్రమక్రమముగ కొంత కాలములో పెద్దవి కాగిలినవియు. ఇండియా కనడా ఆఫ్రికా లియా మొదలగు దేశములు ఇంగ్లీషువారి ప్రభుత్వమునకు లోబడి

యుండి యుండుటయు, వీనిలోని పురుషు లందఱు ఇంగ్లీషు వైద్యములలో చేరి యుద్ధము చేసి తమ రాజభక్తిని చూపుటకు కోరుచుండుటయు ఈ వైద్యాభివృద్ధికి ప్రధానకారణ మనియు, మాడన ప్రకరణములో తెలిపియుంటిని. ఇండియాలో లక్షల కొలది వైద్యము లిదిగఱకే లియాల్సే యున్నవి; మరి యెన్ని లక్షలు కావలసియున్నను తియారు చేయవచ్చును. ఇట్లే కనడా మొదలగు రాష్ట్రములయందును ఎన్నియో వైద్యము లున్నవి. అయినను యుద్ధ కాలము ఈ దేశములలో లేదు; యుద్ధ మంతయు ఈ దేశములకు వలకొలది మైళ్ల దూరమున సముద్రముల కావల విగోపాఖండములో జరుగుచున్నది. ఈ రాష్ట్రములయందుండెడు వైద్యములు విగోపాలోని యుద్ధభూమికి వెళ్లగలిగెనుడల కదా, ఇంగ్లీషువారికి లాభము కలుగుటయు వారి వైద్యములు వృద్ధి యగుటయు తుదకు వారికి గుఱుము కలుగుటయు సంభవించును! ఇండియా మొదలగు దేశములను వదిలి ఈ వైద్యము లంతి దూరము ప్రయాణము చేయలేనియెడల వీనికలస ఇంగ్లీషువారి కంతమాత్రపు టుపయోగ

మును కలుగజాలదు. కనుక ఈ వైద్యముల నన్నిటిని దూర రాష్ట్రములందుండి యుద్ధంగమునకు తీసికొనిపోవుట కేదైన సాధన మొకటి యుండవలయును. ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌక లే ఇట్టి సాధనముగ నున్నవి.

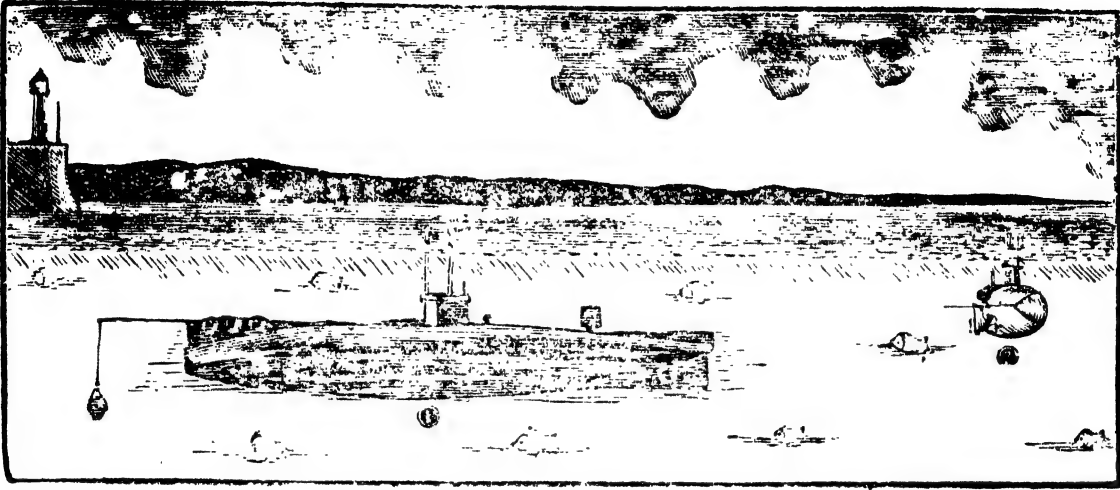
ఇదిగఱకే మన కేళిగఱుండి గొప్ప వైద్య మొకటి విగోపాకు వెళ్లి జర్మనులతో యుద్ధము చేయుచున్నది. ఇట్లే ఆఫ్రికాలియా కనడా మొదలగు దేశములనుండి కాడ వెక్కువల వైద్యము లియాల్సే యుద్ధంగమునకు నున్నది. ఇంతి దూర దేశములనుండి సముద్రమువీరిద ప్రయాణము చేయుచున్నప్పుడు జర్మనుల యుద్ధనౌక లీ వైద్యముల నెదుర్కొని యుండిన, వీని గతి యేమై యుండును? యుద్ధనౌకల కిరంగుల బెబ్బలకల్ల ఈ వైద్యము లన్ని ముసముద్రమున కాహారము కావలసినవే కదా! జర్మన్ యుద్ధనౌకల నీ వైద్యముల కడ్డుపడ నీయక, వీనిని విగోపాకు సుగతీయముగ చేర్చినది ఇంగ్లీషువారి నాకాబలమే. ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌక లనేకములు సముద్రములలో తిరుగుచుండునంతిగఱును జర్మనుల నౌకలు రేవులలో నుండి బయటికి వచ్చి ప్రయాణము చేయుచుండు వైద్యములను సముద్రునిపాలు

చేయుట కెట్లు సాహసించగలవు? ఇంతి గొప్ప యుద్ధము జరగుచున్నను ఇంగ్లీషులోనివారు తమ ప్రభుత్వములో నున్న యిండియా, మొదలగు దేశములకును, ఈ దేశములలోనివారు ఇంగ్లండుకును, మామూలుగ యుద్ధము లేనప్పు డేలగు రాకపోకలు చేయుచుండిరో ఆలాగే యిప్పుడు కూడ చేయుచున్నారు. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు చూచుచుండగానే ఇంగ్లీషువారి వైద్యములును మన వైద్యములును ప్రాప్తు దేశమును ప్రవేశించి గ్రహించివారికి సహాయముగ యుద్ధము చేయుచున్నవి. దీని సంతసు చూచుచు జర్మనుల నావలూరకుండవలసియుండెను. ఇది యంతయు ఇంగ్లీషువారి స్థానాబలము యొక్క సహాయమే.

జర్మనీవారి కంత నాకాబలము లేని కారణముననే, ఆఫ్రికా ఏషియా మొదలగు దేశములలో తమ ప్రభుత్వమునకు లోబడి యుండు దేశములకు తమవైద్యములను పంపి వానిని రక్షించుకొనలే సంతటి దుస్థితిలో నున్నారు. ఇందువలననే యీదేశము లన్నియు నొకటి వెంబడి యొకటి యింగ్లీషువారియొక్కయు వారి మిత్రుల యొక్కయు పరిపాలనలోనికి వచ్చుచున్నవి.

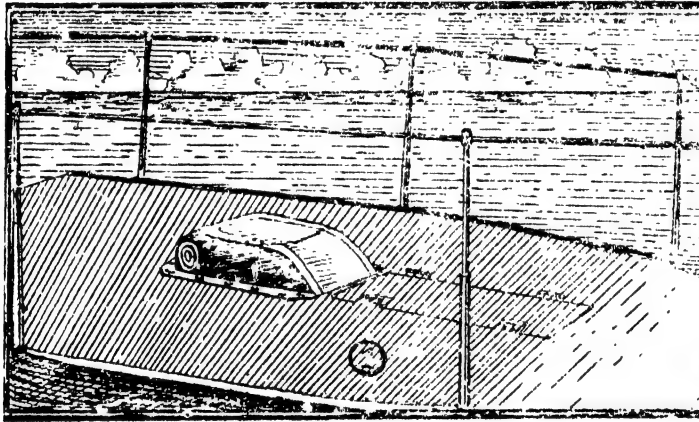

THE SUBMARINE

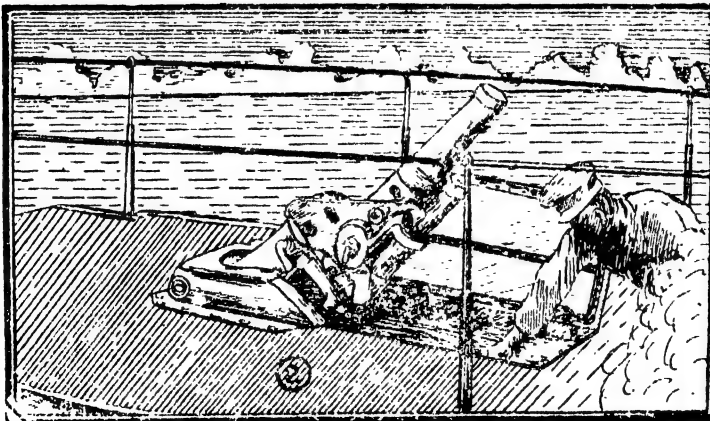
నీళ్లలో మునిగి మున్న జలాంతర్గామి

THE STEEL HATCH

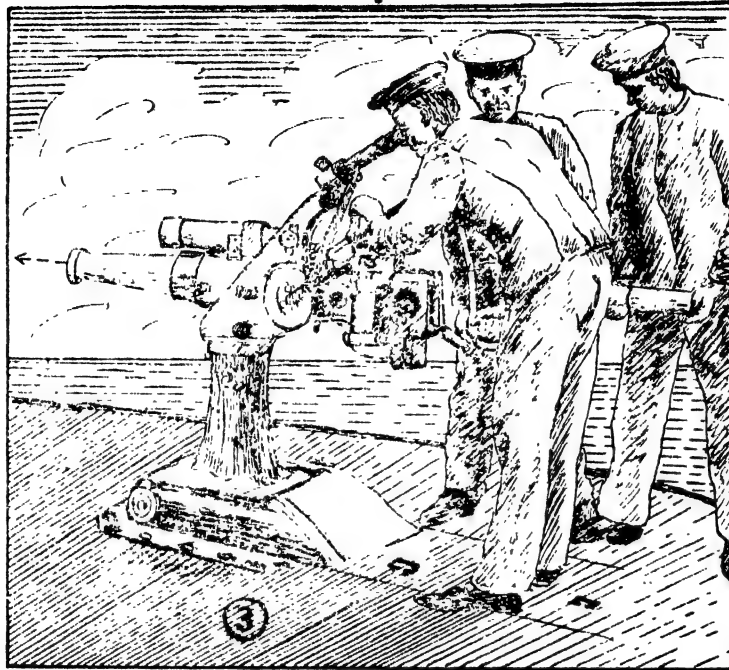
జలాంతర్గామిలో కిర్రంగు లున్న స్టీల్ హాచ్

GUN SWINGING UPWARDS

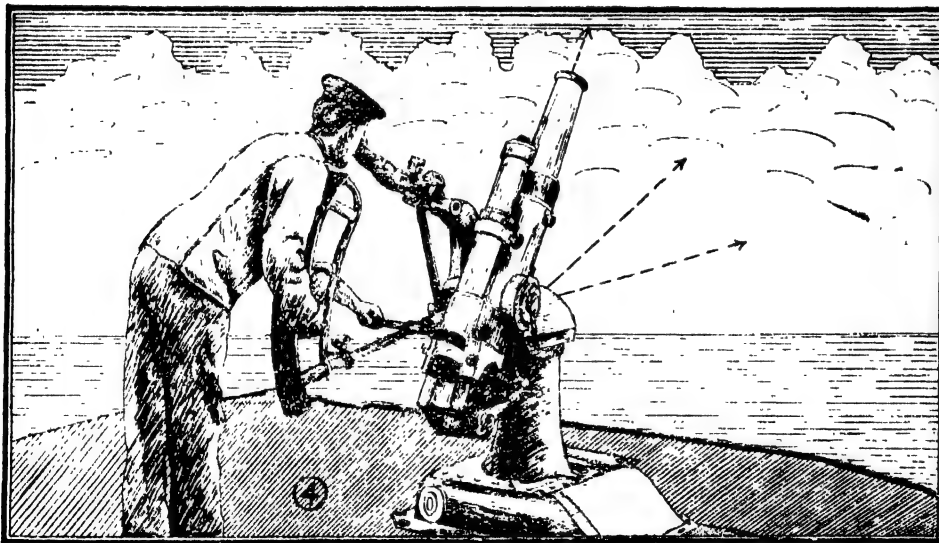
పైకి కిర్రంగని ప్రేక్షకము

LOADING THE SUBMARINE GUN

సబ్మరైన్ గన్ లోడ్ చేయడము

IN POSITION FOR FIRING

కాల్చుటకు సిద్ధముగనుట

జలాంతర్గమము:—పర్వతమున గ్రహమును నీటిగుండు మునిగిపోవు యుద్ధనౌకలకు ప్రాయుఖ్యత గలిగినది. వాటియందు శత్రువుల నౌకలను పొడుచుటకు గొప్పగాఢముగా నున్నా, శత్రువులపైమానములను వాశము జేయుటకై ఫిరంగులనుగర్భ బడియున్నవి. ఈపటము జలాంతర్గమమునై నవర్చబడిన 14 పౌండును బెల్లువునున్నది. ఇది మొదటను పడవనెత్తివీరిద నవర్చబడియుండి త్వరలో లోపల నమర్చుటకు కలుండును. ఈఫిరంగులకు సులభోచనము లగుబడియుండునుగాన ఫిరంగులను గాల్చువారు సులభముగ గురినిపెట్టుటకు వీలుండును. దానికై నియమించిన ముగ్గురిలో నొకడు మందునిచ్చును, రెండవవాడునింపును, మూడవవాడు కాల్చును. ఫిరంగిని నన్ని వైపులకును, నడినెత్తికని, త్రిప్పటకు తిగినటు లగుర్చబడినది. మొదటిపటమునందు సమముగనున్నటులును రెండవదానియందు నడినెత్తిక గురిపెట్టినటులును జూపబడినది.

ఆ కా శ యా న ము లు

పాలవర్తి రామమూర్తిగారు

స్వప్నియందలి సకలజీవరాశిలో మానవుడే శ్రేష్ఠుడని చెప్ప నొప్పును. మానవునందలి విజ్ఞానమే యీ శ్రేష్ఠత్వమునకు ముఖ్యకారణము. ఈ జ్ఞానమువలన మానవుడు పంచభూతములను పరిశోధించి వాని ధర్మములను గ్రహించి యవి మానవుని సౌఖ్యమునకును అక్కజుకును నుపయోగపడఁగల వని గ్రహించెను.

జ్ఞాన వర్ధకమైన కొలఁది స్వప్నియందలి నాతన శక్తులను గ్రహించి మానవుడు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నాఁడు. ప్రథమ మన పాదచారి యగు మానవుఁడు చిన్న శకటము నేర్పాటు చేసి తిరుగుచుండెను. దానికన్న నేరముగ పోవలెనని యుద్దేశించి నైసి క్షల్లను మోటారు బండ్లను, భూమి శకటములను నిర్మించి ప్రయాణము నలుప మొదలిడెను.

అటులే జలమున నాడు యన్నించి చేపలు నీటిలో నీచుటను చూచి మానవుడు మాస్సుల సాహాయ్యమున నీటిలో నీచ మొదలిడెను. తరువాత నుహానదులను మాస్సుసాహాయ్యమున నీచుట దుష్కరమని యెంచి తరువులు నీట తేలుట గని కొన్ని కొయ్యలను చేర్చి తేప్పగా నిర్మించి నదులను దాటఁ గలిగెను. రాను రాను చిన్న పడవలను నిర్మించెను. తరువాత నుహానముద్రములను సయి లముదాట నుద్దేశించి యోడలను భూమినాకలను గని వెట్టి స్వేచ్ఛగా జలరాశిని దాటఁ గలుగుచు వ్నాఁడు.

చేపలు నీటిలో నీచుటను చూచి మానవుడు నీటిని దాటఁ గలిగినటులే పక్షులకనమున నెగురుటను గని మానవుఁడంతరిక్షమున కెగురవలె నని ప్రయత్నములు నలుప మొదలిడెను. ఈ ప్రయత్నములయొక్క ఫలితముగా నాకాశయానము చేయుటకు విమానములు కనిపెట్టఁబడినవి.

విమానములు--పురాణ నిదర్శనము

జన స్రాచీనగ్రంథములలో నక్కడక్కడ విమానము లుండినట్లును ఖగోళవీరులు వానినై నెక్కి తిరుగుచు వచ్చిన చోటుల నెల్ల గ్రహమృచుండినట్లును చెప్పుకొడి మున్నది.

పురాణములను చదివినవారలకు ఖగ్గవృత్ పౌంధిక విమానముల పేర్లు వివేకము. అంతేకాక, యిందుమీఁద 2,500 సంవత్సరములకు పూర్వము బోధగాఢావారినుండి కల్పింపఁబడినట్లు యతనికల్పి దారుణ మానమును నిర్మించి కుటుంబ సభ్యులు వానినై నెక్కి యుగము పోయెనని యొక కథ కూడ కలదు. మననలేనె ప్రమాద కూడ తమ పూర్వీకు లాకాశయానము చేసినట్లు చెప్పుచున్నాఁడు.

పదునాఱవ శతాబ్దమున ఇటాలియన్ జాకొపొ డొరియో వివిధ నగు పక్షుల తొక్కిలను కేర్చి తన వాహనపు కంటఁ గట్టుకొని యొక కోట గోడవైపుండి నై కెగురుటకు యత్నించెను. కాని యతిఁడగు భూమిపైఁ గది కాలు విఱుగఁగొట్టుకొనెను. పూర్వముట్టి పిచ్చిప్రయత్నము తన్నియో జగు గుచుండెను. ప్రథమమున నాకాశయానమునకు ప్రోవఁ జూచిన వాఁడు జెసుపీట్రు ఫోర్జి యైన "లానా" యని చెప్పవచ్చును.

ఈయన 1670 వ సం. న వ్రాసిన

గ్రంథంందు ఆకాశయానమున కనుకూలించు కొన్ని యూహలను వ్యక్తీకరించియుండెను.

అంగుళములలో 235వ వంతు మందము గల రాగి కేకుతో 25 అడుగుల వ్యాసపు కొలత గల గుండ్రని నాలుగు గోళములను నిర్మించి యందలి వాయువును దీసివేసి మూతులను దిగియించి యా నాలుగు గోళముల నొక చిన్న పడవ కంటఁగట్టినచో, నది యాకాశమున తేలఁగల దని "లానా" తన పాత్రమునందు లిఖించెను.

విమానముల మార్గాన్వేషణమున కేయుట

చెను. పలుచని గోళములను నిర్మించుట దుస్సాధ్యమైనను, ఈయన యూహలవలన వాతావరణములోని వాయువుకన్న లఘువగు పదార్థముయొక్క సాహాయ్యమున నాకాశయానము సాధ్యమగునని స్పష్టమైనది. పురాణ చరిత్ర, ప్రాచీనగాథల నటుంచి ప్రస్తుత విమానముల విషయమై యాలోచించెము.

ఆకాశయానము - ప్రభుమద్రయత్నము

ప్రాన్సుదేశములో "లమస్సు" పట్టణము దగ్గర "అన్నోనే" అను చిన్న ఘోషము గలదు. అందు "మాంటుగాల్ఫాయిరు" అను ధనాధ్యుడైన వ్యక్తుడు గలడు. అతనికి జోనెఫ్, స్టీఫెన్ అని యిద్దఱు పుత్రులు గలరు.

ఈ సోదరు లొకనాడు ఆకాశమున తేలుచున్న మేఘములను జూచి తేలికయగు వాయువుచే నింపఁబడిన కిత్తులు సయితము మేఘములవలె నాకాశమున తేలగల నని యూహించి కొన్ని శోధనలు చేసిరి.

గాలికన్న పొగ తేలికయగు పదార్థమని కాగితపు గుమ్మటములలో పొగను నింపి వానిని వై కెగు చేసిరి. అవి వై కెగుక కేలమీదనే పోలుచుండెను. ఈ శోధనలను జూచుచున్న యొక ముగ్గునర్తీ గుమ్మటమున కొక చిన్న బట్టకు కట్టి, అది వై కెగు నని యూహించుచు చెప్పెను.

మాంటుగాల్ఫాయిరు సోదరులు తాము చేయుచున్న శోధనలను స్నేహితులొకటకు నిశ్చయించుకొని 1786వ సం. జూలై 8వ తేదీన కట్టికట్టలకు లోకలఁదెట్టి దానివలన వచ్చు పొగతో 105 అడుగుల చుట్టుకొలత గల గుమ్మటము నిండ నింపి దాని నాకాశమున పోయిరి. అంత నా గుమ్మటము కిక్కిరించి కెగిరి పది నిమిషములలో మెల్లదగ్గర కిక్కిరింపడంబడెను. ఇంత స్వల్పకాలములో గుమ్మటము కేలఁగొనుటకుఁ గారణము గుమ్మటములోని యుష్ణనాయువు కల్లపడటమే యని గ్రహించిరి.

మాంటుగాల్ఫాయిరు సోదరులు చేయుచున్న శోధనలు ప్రాన్సుదేశమంతటను వ్యాపించెను. పోర్చుగీసువలన చార్లెసు రాబర్టు అను ప్రకృతిశాస్త్రవేత్తగారు మాంటుగాల్ఫాయిరు గుమ్మటము మూలకి గుమ్మటమును కొన్ని మార్పులతో నిర్మించిరి. అందుష్టవాయువునకు మాటుగా ఇసుకతొలి పొడిమై గంధకద్రావకమును బోసి దానివలన జనించెడి యుదజనివాయువును తిత్తిలో నింపిరి. కాగితపు గుమ్మటమునకు మాటుగా రిబ్బరుపూత పూయఁబడిన పట్టుగుడ్డ నుపయోగించిరి.

కొన్ని యాకృతులను చిత్రపటముల ఎల్ పుటలో జూడనగును.

ఈ గుమ్మటము నొక మైదానమునకుఁ గొనిపోయి యాకాశమునకు విడిచిరి. అంత గుమ్మటము అమితవేగముతో 8000 అడుగుల యెత్తున కెగిరి. అది 45 నిమిషము లాకాశమున నుండి, విడిచిన ప్రదేశమునకు 15 మైళ్ల దివ్యవేగమున గూడెను. అక్కడి కాలపు తేలియేదో యొక భూత మని భ్రమచంది కట్టలతో దానిని కొట్టి

తునాతుకలు గావించిరి.

తరువాత కొన్ని శోధనలు చేసి గుమ్మటము కేలమీద నెమ్మదిగా దిగుటకును, నూర్వోక్తిచే గుమ్మట ములిగినప్పుడు, అది బ్రద్దలు కాకుండ దానిలోని యుదజనివాయువును వెలుపలికి పోనిచ్చుటకును గుమ్మటముయొక్క యుపరిభాగమున నొక కవాట (Valve) మేర్పాటు చేయఁబడినది.

ప్రభుమనున నీ గుమ్మటముయొక్క క్రింది భాగమున వేలాడఁగట్టఁబడిన తొట్టిలో నొక మేకను, కొడిని, వాతును నుంచి యాకాశమునకు విడిచిరి. గుమ్మటము భూమికి దిగినప్పుడు, అందుండఁబడిన జంతువుల కేవలమైన యపాయమును, మార్పును లేమింటేని భూనగములయిన జంతువులు సయితే మాకాశమున సంచారము చేయవచ్చునని విషయము నిర్ధారణచేయఁబడినది.

1786వ సం. న పిలుతురు డి. రోజీరు, మార్క్విస్ డెరల్ డేను, మిసెస్ సేజియనెడి యాంగ్లేయవారీచరిత్ర - ఈ మువ్వురు గుమ్మటము లో నెక్కి యమితసాహసముతో ప్రభుమను నాకాశయానము సల్పిరి. ఒకనాడు రోజీరు గుమ్మటములో నెక్కి యింగ్లీషు చానలు వాంటుచుండఁగా గుమ్మటము కాలి బ్రద్దలై సముద్రములో బడి పోయెను. 1786వ సం. న బ్లానుచెరిడ్డు అను వైమానికుడు గుమ్మటములో నెక్కి - యింగ్లీషు చానలును నిలచాముముగ దాటెను.

తొలుకొల్ల గుమ్మటములను గనినెట్టి నాకాశయానమునకు దారిఁజూపఁది ప్రాన్సుదేశములే. అవి సగ్రాహనసమయములందును నుపయుక్తము లని గనినెట్టివది కూడ ప్రాన్సుదేశములే. 1791వ సం. న జూనీవారికిని ప్రాన్సువారికిని జరిగిన యుద్ధములో నీ గుమ్మటముల సాహాయ్యమున ప్రాన్సువారు శత్రువుల గుట్టుచుట్టులను గనుఁగొనెను, ఉత్తరముల ప్రచారమును గూడఁ జేసిరి; మరియు గుమ్మటములలో పావులములను గొనిపోయి తిరిగి వానిద్వారా లేఖలను బంపుచుండిరి. అప్పటి ప్రాన్సువారి జయమునకు ఈ గుమ్మటములు సయితము కారణము లని తెలుపఁబడినది.

గుమ్మటములలో నెక్కి యాకాశమున సంచరించుచున్నప్పుడు భూమిశక్తులు కూతలు కుక్కలయఱపులు మాత్రము కొద్దిగా విడఁబడు ననియు మనుష్యుల వ్యవసాయ విడఁబడ వనియు, మనుష్యులు చిన్న చీచులవలెను, రాజకీయాలు సన్నని తెల్లగీతలుగను, నగపడు ననియు కొందఱు వైమానికులు నుడిచుచున్నారు.

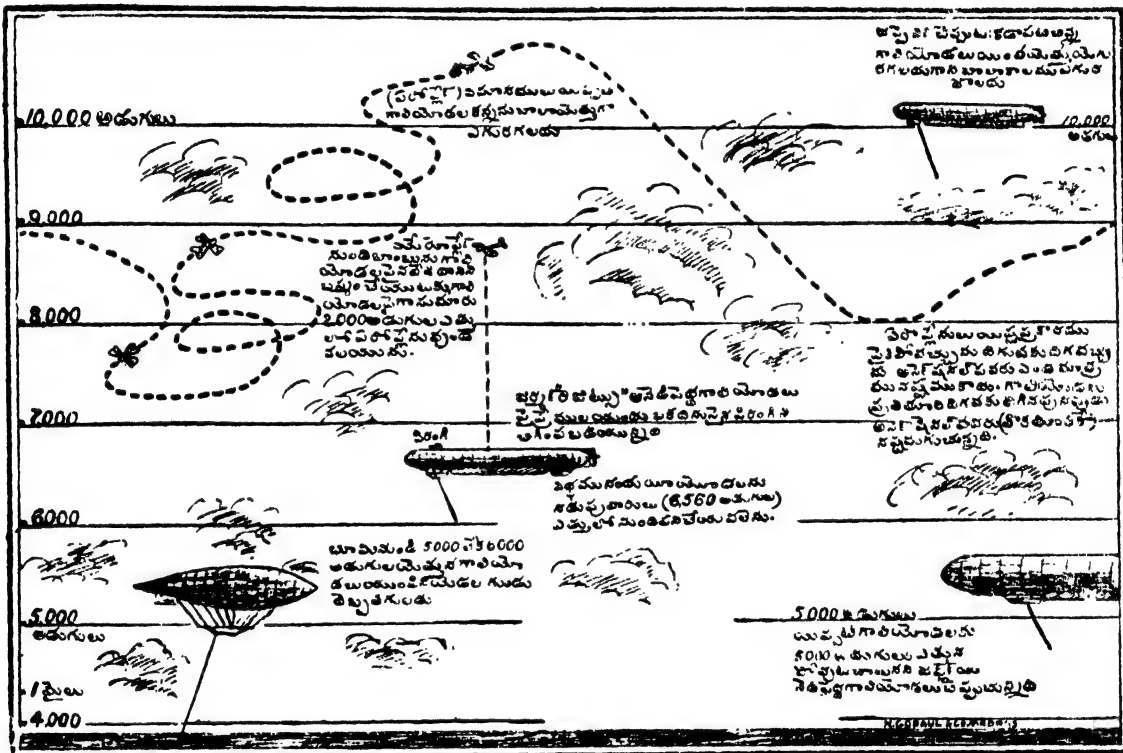
1836వ సం. వఱకు గుమ్మటముల విషయమై యెవరును తలఁచియుండలేదు. తరువాత బుద్ధిమంతులు కొందఱు కొన్ని నూతనములైన యేర్పాట్లు చేసి గుమ్మటములమీద నెక్కి యాకాశమున కెగురుటతోఁ దనివించెదక, వాని నిచ్చనచ్చినట్లు ఒక్కొక్క నడపించు ప్రయత్నములను గూడ చేయ మొదలిడిరి.

గాలియోడలు

ఇచ్చనచ్చిన ఒక్కొక్క నడపించు పిల్లగునట్టి యోడలకు

డిరిజిలింగ్ అని పేరు. వీనినే గాలిచెడలని పిలుచుదు. 1852వ సం. న, గిఫార్డువారగారు నడుపుటకు వీలగునట్టి విమానమును నిర్మించిరి. ఈ విమానము 114 అడుగుల పొడవును, 39 అడుగుల వ్యాసపు కొలతయు గలిగి పొగచుట్ట యాకారమున నుండెను. గుండ్రముగా నుండక పొగచుట్ట రూపమున నుండుటచే గుమ్మటము తలక్రిందగుట కవకాశ ముండదు. కాని మరికొన్ని యిక్కట్లులు సంభవించుచుండెను. గాలిచెడలకు నూన్యరశ్మి సోకినప్పుడు దాని వాయుకోశము యొక్క చుట్టభాగ ములికి పెద్ద దగుటయు, శీతలవాయువు సోకినప్పుడును, మేఘముల చాటునకు వచ్చినప్పుడును కోశములోని యుదజనివాయువు తగ్గిపోయి గుమ్మటము ముకుళించుకొని యాకారమునందు మార్పు చెందుచుండెను ఈ మార్పును నివారించుటకై

వాయుకోశముయొక్క చుట్టభాగమునం దొక తిత్తి నేర్పఱచిరి. గుమ్మటము ముకుళించుకొని పోయినప్పుడు ఈ తిత్తిలోనికి వాయువును జొప్పించి వాయుకోశముయొక్క పరిమాణము యథాప్రకారముగ నుండునట్లు చేయబడును. వాయుకోశ ములికినప్పుడు కోశము పగిలిపోకుండ దానిలోని కొంత వాయువు కవాటమువ్యాగ్గా వెలుపలికి పంపబడుచుండును. ఈ తిత్తి చాలు రాటలాడు కాలిబంతిలోని కట్టగుత్తి త్రివలె నుండు నని గ్రహింపవచ్చును. వై నుదహరించిన యేర్పాటులకుఁ దోడు మూడు గుట్టముల శక్తి గల యావిరియంత్ర మీ గాలిచెడల క్రిందిభాగమున కున్నట్లుండెను. ఈ యంత్రము నూరుపావల బరు వుండదు. ఈ యంత్రసాహాయ్యమున గాలిచెడల గంటకు 6 మైళ్లవరకున నడువఁగలిగియుండును.

తరువాత కొందఱు హస్తములతోను విద్యుచ్ఛక్తితోను నడపు గుమ్మటములను కొన్నిటిని గనిపెట్టిరి. ఇప్పుడు పెట్రోలు (కిరోసిన్ నూనె)తో విమానములను నడపు నేర్పాటు గానింపఁబడినది. ఈ పెట్రోలు ఇంజను గనిపెట్టఁబడిన తరువాత, వాయువును స్వాధీన పఱచుకొనుట సాధ్య మయ్యెనని నిర్ధారణచేయఁబడెను. తరువాత గిఫార్డుగారు నిర్మించిన గుమ్మటముకన్న కొన్ని నూతనములైన యేర్పాటులతో క్రబ్బుగా రొకదానిని నిర్మించిరి. ఈ గుమ్మటమునకు వార్షి సుపూసిన చీపాపట్టుగుడ్డతో నిర్మింపఁబడిన వాయుకోశమును, ప్రయాణికులు కూర్చుండుటకు వెనుకకట్టలతో గట్టిన యొకతొట్టెను నతః దేర్పాటుచేసెను; ఈ తొట్టెకు వెనుక భాగమున నొక నిలువుచుక్కానిని, దానికి వెనుక వైకి లేచుటకును,

క్రిందికి దిగుటకును వీలగు మరొక యడ్డచుక్కానిని నమర్చెను. ఆ గుమ్మటమునకు 9 గుట్టముల శక్తి గల విద్యుచ్ఛక్తి మోటారు ఇంజను నుంచెను. దీని సాహాయ్యమున గుమ్మటము గంటకు 14 మైళ్ల వేగమున నడవఁగలిగియుండెను. ఈ గుమ్మటముల ద్వారా కొంతమంది యింజనీర్లు తమ వైపుజ్యమును జూపుటకుఁ గొన్ని ప్రదర్శనములను జేయుచుండిరి. ఫ్రాన్సులోని ఎపియల్ గోపుగమును జూట్టి వచ్చుటకు పండెముచేసి కొని ద్యూమాంటుగా రొక చోటునుండి పయనమై తిరిగి బయలు దేసిన స్థానమునకు ఆఱగంటలొపు కాలములో వచ్చి చేరెను. చుట్టి వచ్చిన దూరము 7 మైళ్లుండును. ఈ పండెమును గెలిచినందులకు ద్యూమాంటుగారికి 60 వేల రూప్యముల బహుమానము వచ్చెను.

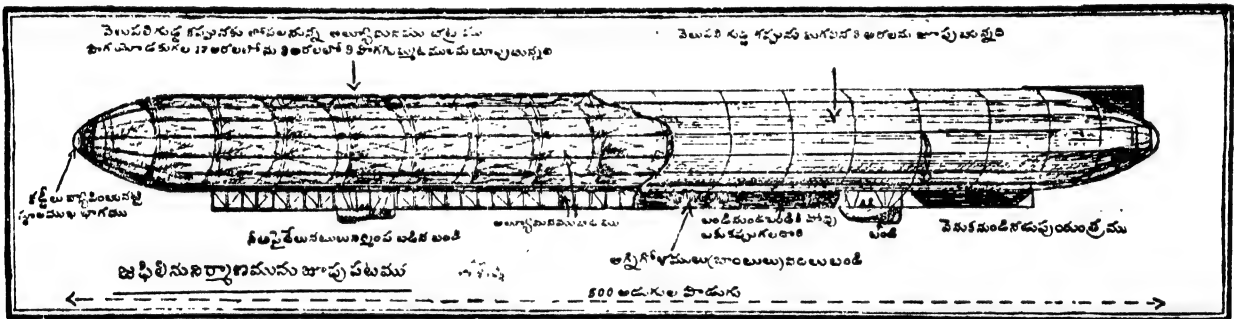
నీటిమీద నోడ లేవిధముగా నడచునో యావిధముగా గుర్తుములు వాయువులో నడచును. అందుచేత వీనికి గాలియోడ లని పేరు వచ్చెను. ఇవి నాక్-రిజిడ్డు, సెమి-రిజిడ్డు, రిజిడ్డు అని మూడు విధములు.

నాక్-రిజిడ్డు గాలియోడలు:—ఇవి ముఖ్యము గాలిని కోశము లోని వాయువువై నాధారపడియుండును. కోశములో వాయువు సంపూర్ణముగా నుండిన, కోశము చిగువుగా నుండి యాకసమున నే విధముగా నభ్యంతరము లేక సంచరింపగలవు. ఈ వాయుకోశము పొగచుట్ట యాకాశమున నుండును. అట్లుండుటచే గుర్తుము గాలిని స్వేచ్ఛగా నెట్టుకొని పోగలుగును. వైకి పోయినకొలది కోశములోని వాయువు కొలువనాచుండును. అప్పుడు గుర్తుము భూమికి దిగ నారంభించును. అట్టియిట్లుగాని నివారించుటకై కోశము యొక్క నాభ్యంతరమునందు కాలిబంతిలోని గుర్తును త్రొక్కివేసి దిక్ తిత్తి యనునవిధమున, నెద్ద కోశములోని వాయువు కట్టి కోశము మెత్తనయినప్పటికి దిన్ని కోశమున వాయువుతో గొప్పతనములమున నెద్దకోశము గట్టిగాను, కీగివుగాను నుండుటలు చేయవచ్చును. ఈ

కకపు గాలియోడ లొక గంటకాలములో ముడిచి నులుపుగాఁగొని పోవుటకు వీలుండును. ప్రథమమున నిర్మింపబడినవి గంటకు 25 మైళ్లు 32 మైళ్లవఱకు పోగలిగియుండెను. ఇప్పుడు నిర్మింపబడు నవి గంటకు 40-50 మైళ్ల వేగమున పోగలిగియున్నవి.

సెమిరిజిడ్డు గాలియోడలు:—వీని కోశము గట్టియైన తేలిక యగు లోహపు పలకవై నుంచబడును. ఈ పలక నాధారముచేసి కొని ఇంజనును, ప్రయాణికులబండియు క్రిందిభాగమున ప్రేలాడఁ గట్టబడియుండును. ఈ యేగ్గాటువలన గాలియోడ యటునటు నొరగక సుదృఢమున నుండును.

1902-వ సం. న నోక యింజనీరు 200 అడుగుల పొడవును 7 గుఱ్ఱముల శక్తియుగల యింజను గలిగిన యొక సెమిరిజిడ్డు గాలి యోడను నిర్మించెను. ఇది గంటకు 25 మైళ్ల వఱకున నడువగలిగి యుండెను. కాని 1906-వ సం. న వీ గాలియోడ యొకచోట లంగరు చేయఁబడుచుండగా, నెద్దగాని పీనుటచే, నది బ్రద్దలయ్యెను. దినువారి 1909-వ సం. న, "లో-బి-బ్లిస్క" అను పేరుతో నొక గాలియోడ నిర్మించెను. ఇది పరాసువారి యుద్ధభూమినుండి

స్వస్థానమును మార్చుకొనటయినకు నచ్చుచుండగా ప్రోనెల్లు (ముందకు ప్రోయు యంత్రము) యొక్క పలకలలో నొకటి విలుగుటచేతను, వాయుకోశము చినికిపోవుటచేతను 700 అడుగుల యెత్తునుండి క్రింద పడియను. దానిమీద నున్న నలుగురు వైమానికులు తత్తణమే మృతినొందిరి.

నాక్-రిజిడ్డు గాలియోడలకుంటే సెమి-రిజిడ్డు గాలియోడలు అనగా గురు స్థలములకుఁ గొనిపోవుటకు, స్వేచ్ఛలో మునుచుటకు మిగుల ననుకూలముగ నుండును. ముఖ్యముగ సంగ్రామములం దివి పనికివచ్చును.

రిజిడ్డు గాలియోడలు:—ఈ మాదిరి గాలియోడలు జర్మనీ దేశీయుడైన కాంటు కెప్లిట్-గారిచే నిర్మింపబడినవి.

అవి తుసాను కొట్టుటచేతను, వాయుకోశము నుండి పోవుట చేతను చెడిపోయెను. కాని యవి చెడిపోవుటకు కారణము లొరసి వాని లోపములను సవరించి యతఁడు కొన్ని మార్పులతో క్రొత్త గాలియోడలను నిర్మించెను. ఇవి నిర్మించుటకు లేకు కాక్-ప్రెస్సునొద్ద నెద్దనెద్ద కక్షికశాలు నిర్మింపబడినవి. ఇవి కై స్వేయింజను లుండు శాలలచే నుండును. గాలియోడలు తేలిక లోహముగు ఆల్యూమినియ

మాలములతో చక్రముగా నిర్మింపబడి రబ్బరుపూతి పూయబడిన నాగుడ్డతో వై: మూయబడియుండును. కెప్లిట్ నిర్మించిన కడపటి గాలియోడ దానికి సంబంధించిన వైమానికులు గాక 80 మంది ప్రయాణికులను సయితము తీసికొనిపోవుటకు వీలుగ నుండును. దీని పొడవు 410 అడుగులు. అడ్డకొలత 40 అడుగులు. ఇది 32 పలకలు గలిగి గుండ్రముగ నుండును. దీనిని నడుపుటకు 110 గుఱ్ఱముల శక్తి గల రెండు ఇంజనులు ముందున వెనుకను ననుర్పబడియుండును. ఈ గాలియోడ నొక నెద్ద తుపానుకల్ల కొట్టుకొనిపోయి కొండల మీద నున్న చెట్లకుఁ గొట్టుకొని పూర్తిగా పగిలిపోయెను. దాని మీద నున్న ప్రయాణికు లేదో యొకవిధముగా చావు లెప్పించు కొనిరి. ఎన్ని కపత్తులు సంభవించినను కెప్లిట్ తన పట్టును విడువక లోపములను దిద్దుకొనుచు నూతనపద్ధతులతో గాలియోడలను నిర్మించుచుండెను.

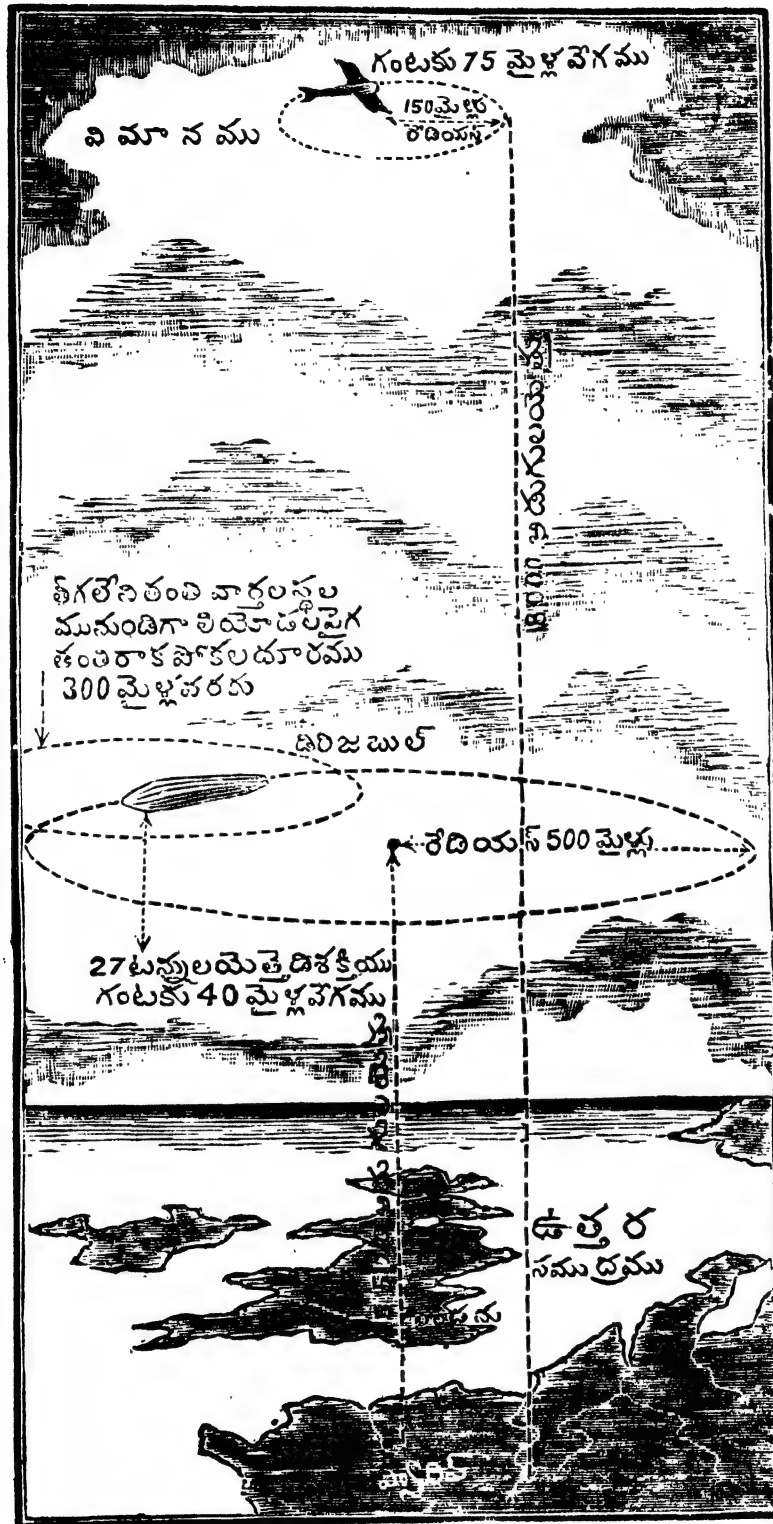
కెప్లిట్ నిర్మించిన యాధునికపు గాలియోడలయొక్క వాయు కోశము 17 గదులుగ విభజింపబడి యొక్కొక్క గదియం దొక్కొక్క గాలితిత్తి యనుర్పబడియుండును. వీనిలో 5-6 తిత్తుల వాయువు పూర్తిగా పోయినను గాలియోడ కేవిధమైన యపా

యము లేక యది యాకసమున నుండఁగలదు. వాయుకోశమున నచ్యుతబడియుండును.

కేవిధమైన యచాయము గలుగకుండ దానియుపరిభాగ ముక్కు తీగలతో సంధింపఁ బడిన యల్పమునపు శకులతో మాయఁ బడియుండును. నూర్మగర్భికిని, వర్షము నకును, మంచుకును కోశము లోని వాయువు మార్పు చెందకుండ కోశము మైనపు గుడ్డతో మాయఁబడియుండును. ఈ గాలియొడ 450 అడుగుల యడ్డకొలత గలిగి, 450° అడుగుల పొడవు గలిగియుండును.

గాలి యొడ లిలక్రిందు కాకుండ నుండుటకు శేఁపల కుండు తెక్కులవలె దీని కిరుప్రక్కలను పొడవగు పలకలు గలవు. రెండు నిలువు పలకలు క్రింది యడ్డపలకమీద నున్న యుత్తరకలో నుంచఁబడి కిటికీ తెక్కుల వలె నాడుచుండును. మరియు క్రింది పలక యొక్క సుదృఢ భాగము దొక పెద్దచుక్కాని యుండును. ఈ చుక్కాని కల్లును రెండు నిలువు పలకల కల్లును గాలియొడ యడ్డముగా నడువఁ గలిగియుండును. గాలియొడ నిలువుగా నైకి పోవుటకుముందున వెనుకను నాలుగేసి పలకలవలెను 8 పలకలు రెండవప్రక్కను సయితము దిగుటకు వీలగునట్లు నిర్మింపఁబడినది. ఇట్టి గాలి యొడ

విమానములు - గాలియొడ

శక్తితో నిర్మించిన యుద్ధపు గాలియొడలు మిగుల బలవంతములయి యుద్ధమున కవసరమగు మందు, గుండు సామాను లను, మూడు ఫిరంగులను మోసికొని గంటకు 60-70 మైళ్ళ వేగమున పోగొనియుండును. ఇవి 10 నేలు మెదలుకొని 11 నేలు యడ్డకొలయెత్తున కలఁగలవు. ఈ గాలియొడలు 125 మెదలు 150 అక్షుల శక్తిగల నాలుగు సెక్టోరింగునలకల్ల నడుపఁబడును.

వీరియు యుద్ధపు గాలి యొడ మీదఁ దెలస, మూడు ఫిరంగులను, బొంబులను క్రిందికి వదులుటకు వలయు యంత్ర సాధగ్రియు, 136 వణుగుల సుపాకి నుండిను, చుట్టుకొండు వదల మైళ్ళలో నుండి వార్తలను గొనుటకు వీలగునట్టి తీగలేని వార్తాయంత్ర సాధగ్రియు నుండను. గాలి యొడ క్రింద నున్న తొట్టిలో నుండి ఫోటోగ్రాఫులను దీయుటకును చుట్టుప్రక్కలనున్న శత్రుసేనల గట్టునట్టులను గనుగొనుటకును గొండు ఊద్యోగములపొడ సీగాలియొడమీద నుండును. వీనిలో గొన్ని నీటిమీద

కలవలెను 8 పలకలు రెండవప్రక్కను సయితము దిగుటకు వీలగునట్లు నిర్మింపఁబడినది. ఇట్టి గాలి యొడ

లను ఇంగ్లండులోని విక్టోరియా కంపెనీవారు నిర్మించి బ్రిటిషు నావా కాళివారి కొనగొరడలు.

శిల్పికి లక్షల గాలియోడ ఏరోప్లేనకన్న మిగుల శ్రేష్ఠమైనదని పలువురు యభిప్రాయము. కాని యిది మిగుల భారవంతమైన దగుటచే ఆకాశమున పిశేషకాల ముంచుకును మిగుల ఎత్తునకు పోవుటకును మిక్కిలి ఎలవుగు నింజనులు గాకల సమర్థులు. మరియు నీ శిల్పికి గాలియోడలు వెనఘాతములవలె నున్నందున శత్రువులు గుట్టగాది కొట్టుకును వీలుగా నుండును. అందుకల్ల నందటి దృష్టియు ఏరోప్లేనలకంటకు పోవుచున్నది.

వై నేనడిచిన గాలియోడ కెట్లు నడుచునో, కుడి యంచుల కెట్లు లిరుగునో, వైకి, క్రింది కెట్లు పోవునో మున్నగు విషయములను గొంత తెలిసికొంటును.

నీటిగొడి నోడ చుక్కాని సాహాయ్యమున కుడి సుదగులవలె దిరుగుకట్లు గాలియోడలు సయితము చుక్కాని సాహాయ్యమున త్రిప్పుచుండును. కాని గాలియోడ యొక్క చుక్కాని నీటియోడ చుక్కానికన్న చాల పెద్దది. ఇది నోడచుక్కానివలె ఘాతీగా కొయ్యోలో భేదించుటకు చుట్టు నొక చుట్ట మేల్పించి యా చుట్టును వై నాగడను పలుచి విడువుగా బంధించెడిది. ఇది గాలియోడ వెనకభాగమున నిలువుగా నున్నవెండిముండును. గాలియోడ కుడిప్రక్కకు నిరుగవలె నన్న చుక్కానియు కుడిప్రక్కకు త్రిప్పువలెను. అట్లు త్రిప్పుటవలన గాలియోడ ప్రక్కనుండి వచ్చు ఒలమైక తాకుటచేత గాలియోడ తిరుగును. నీటియోడ చుక్కానియు, గాలియోడ చుక్కానియు రెక్కలకు త్రిప్పుటకే యుపయోగ పడినది. కాని యొక భేదము మాత్రము కలదు. నీటియోడ యొక్క చుక్కాని పిడి కుడిప్రక్కకు త్రిప్పున, ఒక యెడకు ప్రక్కకు నడచును. గాలియోడ యటుగాక, అది కుడిప్రక్కకు నిరుగవలసినచో దాని చుక్కాని కూడ కుడి ప్రక్కకే త్రిప్పువలెను.

ఇంక వై కనుట క్రిందికి దిగుట విషయమై కనగొంతము. ఈ పని రెండు విధములుగా జరుపబడును. మొదటి విధము, ప్రోపెల్లరు (ముందునకు త్రోయు యంత్రము) నొక మూలకు త్రిప్పుట చేతను, రెండవ విధము, అడ్డుముగా నున్న చుక్కానికల్లను జులబడును.

ఈ ప్రోపెల్లరులు గొప్ప యదోగ్యముల బల్లలమీద నుండు

విద్యుచ్ఛక్తివినకట్టవలె నుండును. ప్రోపెల్లరు యొక్క పలకలు లేక యాకులు మిగుల బలిష్ఠము లయి పొడవుగా నుండును.

గాలియోడ నూటిగా ముందుకు పోవలసినచో నిలువుపలక మీదనున్న ప్రోపెల్లరుయంత్రము గాలియోడ నడచు దిక్కునకు లంబముగా (పెన్వండిక్యులరుగా) నుంచబడును. గాలియోడ వైకి గాని క్రిందికి గాని పోవలసినప్పుడు ప్రోపెల్లరుయంత్ర మొక మూలకు త్రిప్పుబడును.

రెండవ విధమైన చలనము అడ్డుచుక్కానివలన గలుగును.

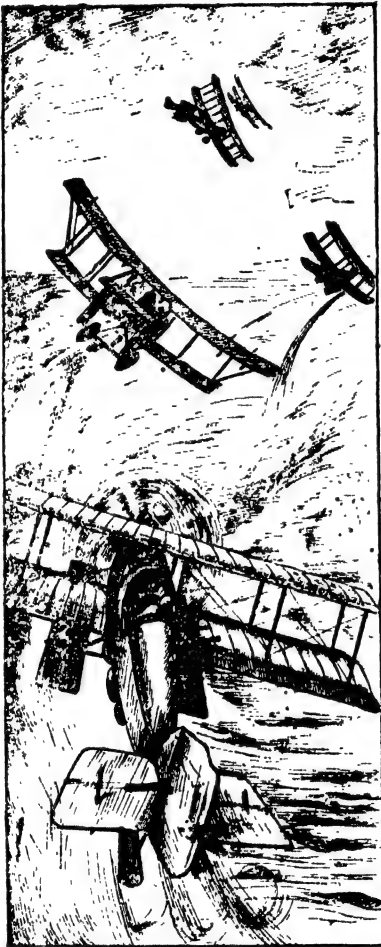
అది గాలియోడయొక్క ముందుభాగమునందు గాని, వెనకభాగము నందుగాని యుంచబడును. ఈ అడ్డుచుక్కానిని కొన్ని రకముల విమానములలో మీట యని పిలుతురు. ఈ అడ్డుచుక్కానిని క్రిందికి వంచిన, గాలియోడ యొక్క ముందుభాగము (ముఖము) క్రిందికి వంగును; వై కెత్తిన ముఖము వైకి లేచును. ప్రోపెల్లరు యంత్ర సాహాయ్యమునను అడ్డుచుక్కాని సాహాయ్యమునకు గాలియోడ కుడి యెడమలకు నడచు ననియు, అడ్డుచుక్కాని వలన వైకి, క్రిందికి పోవుచనియు గ్రహింపవలగును. ఈ యంత్రము లన్నియు పెట్రోలు (కిరోసిన్ నూనె) ఇంజనుతో నడుపబడును. స్వందనములోని వైమానికుల కపాయము గలుగకుండ పెట్రోలు నిలువయుండు తొట్టి స్వందనమునకు దూరముగ నుంచబడును. గాలియోడ యందలి మరలన్నియు గాలియోడను నడుపు వైమానికుని స్వాధీనములో నుండును.

ఏరోప్లేనులు

ఈ యేరోప్లేనలకు గుమ్మటములు గాలియోడలకు వలె వాయుకోశముయొక్క సాహాయ్య మనసరము లేదు. వీని యంత్రములు, పలకలు మున్నగు సమస్తసామగ్రియు గాలికన్న బరువైన వగుటచే నీ యేరోప్లేనలకు గాలికన్న బరువైన యంత్రము లని పేరు వచ్చినది.

గుమ్మటములు గాలియోడలు గాలికన్న తేలికయైన యుదజని వాయువుతో నింపబడిన తిత్తి సాహాయ్యమున నాకసమున నెగురును గనక వీనికి గాలికన్న తేలికయైన యంత్రము లని పేరు.

ఏరోప్లేను ఆకాశమున నెగురునప్పుడు దాని కమర్చబడిన పలకలమీద తీవ్రముగా వీచెడి గాలి తాకుడుచేత గలిగెడి కదలిక వలన నది యాకాశమున నిలువగలిగియుండును. గాలియోడ కగు వ్యయముకన్న ఏరోప్లేనున కగు వ్యయము మిగుల తక్కువయైనను, గాలియోడ కంటె సదుపాయములు, ఉపయోగములు ఏరోప్లేను

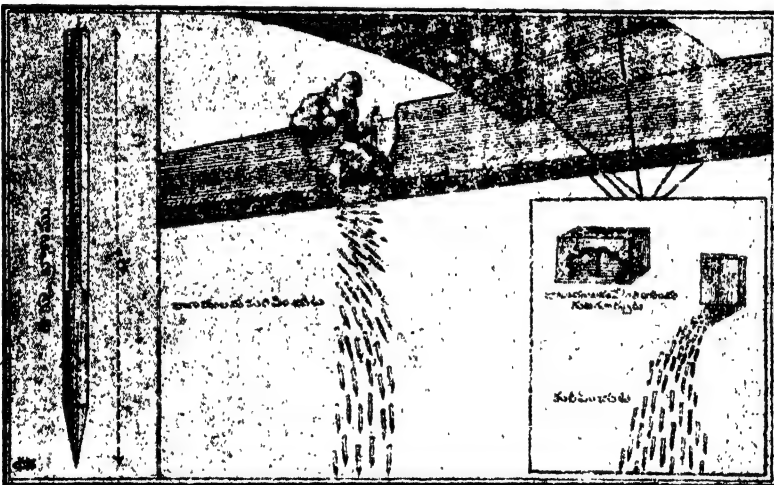
ప్రోపెల్లరుగల విమానము

నందు లేవు. మరియు విమానము భూమినుండి వైకి లేచునప్పుడు కొంత దూరము నేలబారుననే పోయి యక్కడనుండి వైకి లేచును. దీనికి దృష్టాంతముగ పెద్ద పక్షులు సయితము భూమినుండి వైకి లేచునప్పుడు కొంత దూరము నేలబారుననే పోయి యక్కడనుండి వైకి క్రమముగా పోవును.

ఈ విమానములలో గొన్నింటికి పెద్దపక్షుల వంతు తొక్కల వలె గాలిలో నాడించుటకు పెద్ద తొక్కలుండును. మరియు గకములలో వైకి లేచు కత్తి దానిలో నున్న నిలువు టెరుసు చుట్టును తిరుగు మరల సాహాయ్యమున గలుగుచున్నది. వై నుడివిన పద్ధతులను మిలితము చేసి యిప్పటి యేరోప్లేనులు నిర్మాణము కావడినవి.

ముఖ్యముగా ఏరోప్లేనుల నిర్మాణమునకు బాలుగ గాలిపటమే యాధార మని చెప్పవచ్చును. 1890-న సం. న జర్మనీ దేశీయుడైన లీలియన్ థాల్, అమెరికా దేశీయుడైన రైటుసోదరులు గాలి పటముయొక్క యాకాగమును పెట్టెమారిగ మార్చి కొన్ని ప్రయోగములను జేసిరి. ఈ పెట్టె యాకాగము గల విమానమును వై కెక్కించుటలోను క్రిందికి నెత్తుదిగా బారుటలోను లీలియన్ థాల్ మార్గదర్శకుఁడని చెప్పవచ్చును.

ఈయన తాను నిర్మించిన విమానమునకు పెద్ద తొక్క లేపించి వానిని తన చుట్టు నుండున శ్రేణులు చేసి యొక యెత్తగు గుట్టనిండికి గొనిపోయి యక్కడ నుండి వైకి బోవ యన్నములు సలిపెను. విమానమును సమ భారములో నుంచుటకు తన నడుము మొదలు క్రిందిభాగ మంతయు క్రిందికి వ్రేలాడునట్లు కూర్చుండి కార్లను ముందుకు వెనుకకు జూపుచు విమానము తలక్రిందు

క్రిందవై మానవులు విమానములనుండి వాతములను పడలుట

కాకుండ నెగురుటలో జయమును గాంచెను. తరువాత కొన్ని శోధనలు చేసి తొక్కలకుమాటుగ కొన్ని పలకలను నేర్పటిది జయప్రదములైన ప్రయోగములను జేసెను. ఈ ప్రయోగములలో నొకటిగా విమానము క్రిందపడి లీలియన్ థాల్ మరణించెను.

తరువాత కొందఱు విమానమునకు కొన్ని మార్పులచేసి దాని నావిరియంత్రపు సాహాయ్యమున నడుపుచుండిరి. పిదప దానికి చక్రము లేర్పాటు చేసి పెట్రోలింజనుతో నడుపు మొదలిడిరి.

నిర్మాణవిధానము

ఈ విమానమునకు క్రింద నొకపలకయు, పయి నొకపలకయు నుండును. ఈ రెండు పలకలకు నిలువుపాటి తేలికయగు కణ్ణులతో గాని, అల్పావిమనపు కమ్ములతో గాని పులిబోనువలె నడుచునడుచు నందు లుండునట్లు నిర్మింపబడును. పులిబోను కున్నట్లు కమ్ములు దగ్గఱదగ్గఱగా నుండక చాల నెడమెడముగా నుండును. ఇట్లుండుటచే రెండు పలకలనడుచును వాయువు స్వేచ్ఛగా సంచారము చేయుటకు వీలగును. క్రిందిపలకయొక్క మధ్యభాగమునందు విమా

నము క్రిందికి దిగుట వుపయోగించు యంత్ర ముండును. ఈ విమాన మొక యెత్తగు గుట్టనిండికి గొనిపోబడి అచ్చటనుండి యంత్ర సాహాయ్యమున నాలాహణములోనికి ముందుకు ప్రోవ్కొనిపోవడము క్రిందికి దిగునప్పుడు విమానముయొక్క రెండు పలకల నడుపుచున్న గాలియొత్తిడినలన విమానము తొయవలె నూటిగాఁ గ్రిందఁ బడక వాటముగా నెత్తుదిగాఁ గ్రిందికి బారును. గాలిపటముయొక్క దారము తెగినప్పుడు గాలిపట మేవిధముగా నేలకు బారునో గను నించినవారి కిది సులభముగా చెలియగలదు. దీని ననుసరించియే యిప్పటి యేరోప్లేనులు నిర్మింపబడినవి.

ఈ యేరోప్లేను లేటు లాకసమున విహించునో విచారింతుము. గాలిపటము వైకి పోవుటకు దార మెట్లు సహకారిగాఁ అటులే యీ విమానములకు పెట్రోలింజ సంత సహకారి. ఏరోప్లేనులలో మానో ప్లేను, డ్రైఫ్ట్, ప్రోప్లేనులని త్రివిధము. ఇందు కడపటిది యపయోగములో లేదు.

పీని పటములను చిత్రపటముల ఎల్ల పుటయందు జూడవలెను. డ్రైఫ్ట్ ను నిజముగా వైడెరు (నెత్తుదిగా బారునది) విమానము

ననుసరించి కొన్ని మాన్యుయోల్ నిర్మింపబడినవి. ఈ డ్రైఫ్ట్ ను తలచు పలకలు లేవు. అవి సులక దానవై నొకటిగా నేర్పాటుపెయ్యబడును. దీనికొక్కపలక సుమారు 60 చతురపు అడుగుల వైశాల్యము గలిగియుండును. విమానమునకు ముందు భాగమున క్రిందికి మీదకి లేచుటకు మీదటగా నుపయోగ పడునొక పలక యుండును. వెనుక భాగమున నొకచుక్కాని యుండును. ఇదిగాక, విమానమును నడుపు ఇంజను, ప్రోపెల్లరు యంత్రము, పీనికి సంబంధించిన తక్కిన సాధన యుండును. మరియు డ్రైఫ్ట్ నుయొక్క క్రిందిపలక మీద విమానము నడుపుయంత్రము, వై మానిటరు పీఠము, తక్కిన యన్ని పరికరములు నుండును. రైటుసోదరులు తమ డ్రైఫ్ట్ నును తేలికయైన కణ్ణులతో నిర్మించిరి. విమానముయొక్క పలకలు ప్రక్షధమున వెనుకబోగులతో గడులుగడులుగా పాలకల్లినలె కట్టబడి యుండెను. ఈ చక్రము ఆయతాకారమున (రెక్టాంగ్యులరు) చిన్న చిన్న గదులుగ నిర్మింపబడి దానివై నారగుడ్డ బంధింపబడి యుండును.

ఎలివేటరు (మీట):—విమానము వైకి క్రిందికి బోవుట వుపయోగపడు మీట యొకటి డ్రైఫ్ట్ నుయొక్క రెండు పలకలకు ముందు భాగమున నుండును. ఈ మీట క్రిందిపలక మధ్యభాగమునుండి యిటు నటు పడకుండ పట్టి యుండెడి కమ్ముల యాధారమున నిల్చియుండును. ఈ మీటను క్రిందికి మీదికి తేవుటకు వీలగునట్టి యొకవి

యందును. ముందున్న మీటపలకలను, వెనుక నున్న చుక్కాని పలకలను విమానమున కంటకు నాధారముగా నున్నవి. ఈ మరలన్నియు వైమానికుని స్వాధీనములో నుండును.

మానోప్లేను

మానోప్లేను నిర్మాణమునకును, బైప్లేను నిర్మాణమునకును వ్యత్యాసము వర్ధిల్లదు. బైప్లేను క్రిందిపలకయొక్క వెనుకభాగము నిలువుచుక్కాని నుంచుటకు మాత్రమే యాధారముగా నుండును. మానోప్లేను క్రిందిపలకయొక్క వెనుకభాగమును భ్రూజిలేబి యందురు. అనగా ఓట్టయొక్క పొట్ట యేర్పడుచుగా దానితలకు, తొక్కులకు, తోడికు నాధారమై అటులే మానోప్లేనుయొక్క వెనుకభాగము విమానమున కంటకు నాధారమై యుండును. మానోప్లేనుయొక్క భ్రూజిలేబి (పొట్టు) ఓట్టయొక్క యాకారమును బోలి యుండును. ఇది పూర్తిగా మాయబడియుండును. ఇది నిర్మాణమునకు వంపుగా నుండుటచే గాలి నుడిగాఁ గలుగుటకు వీలుండదు. దీనియొక్క స్వరూపము వేరవేరే ముందుభాగము లావుగా నుండి వెనుకకు పోకపోకు నన్నమై కొట్టిగా నుండును.

ఓట్టయొక్క పొట్టు దాని శీతోష్ణయొక్క ముందుభాగము నుండుటచే ముందుభాగము విమానముయొక్క ముందుభాగమునందు ప్రోనెల్లునుచున్నది. ఈ ప్రోనెల్లు వెనుక నెండువలముల నుండును. దీని యొకవలకు ముందున్న ప్రోనెల్లును సుఖింపబడి యుండును. ఇంకొకవలకు వైమానికునినుండును. బైప్లేనుకున్నట్లు దీనికంటే వెనుకభాగమును తోడివల నొకపలకయుండును. దీనినే టెయిల్ ప్లేను అని పిలువదు. ఇది యంత్ర పద్ధతు నాధార భూతియై యుండును.

మానోప్లేను యొక్క తొక్కులు క్రిందికి పొడికి నాడించుట చేసిన విమానము ఆకాశమున విరుగలుగుచున్నది. ఈ కదిలిక వైమానికునియొద్ద నున్న తీవ్రతగ్నాగా గలుగుచుండును. మానోప్లేను యొక్క తొక్కులును బైప్లేనుయొక్క పలకలను పొడవగు తేలికయైన కట్టితో గదులుగదులుగ నొక చట్టముగ నిర్మింపబడి వానిపై నాగుడ్డ బిగువుగ సంధింపబడియుండును.

వైకి క్రిందికి పోవువిధము

విమానము ప్రధానమున ముందుకు జరుపబడి ఎలివేటరు (మీట) సాహాయ్యమున క్రిందికి దిగుచుండును. ఇట్టి యెలివేటరు బైప్లేనులో ముందుభాగమున నుండును. మానోప్లేనులో వెనుక నుండును. బైప్లేనులో ఎలివేటరుయొక్క లోపలికొన లుతలలలో నుంచబడును. వెనుపలి కొనలు వైకి క్రిందికి లేపుటకు వీలగును. మానోప్లేనులో మధ్యభాగమునందు బందులతో సంధింపబడిన తీవ్రతగ్న క్రిందికి పొడికి లేపబడును.

కుడి యెడమలకు నడచువిధము

నిలువుచుక్కానివల్ల విమానము కుడియెడమలకు త్రిప్పుబడును. ఈ చుక్కాని యన్నిరకముల విమానములలోను వెనుక భాగముననే యుండును. కొన్ని విమానములలో నొక్క చుక్కాని

నియు మరికొన్నిటికి రెండు చుక్కానులును నుండును. ఈ రెండు చుక్కానులు నొకదానిప్రక్క నొకటిగాఁ గాని, యొకదానిపై నొకటిగాఁ గాని యుండును. నిలువుచుక్కాని కుడిప్రక్కకు త్రిప్పిన విమానము కుడిప్రక్కకు తిరుగును. ఎడమప్రక్కకు త్రిప్పిన ఎడమ ప్రక్కకు తిరుగును. ఈ నిలువుచుక్కానికి తగిలెడి గాలి తాకుడువలన విమానముయొక్క ముందుభాగము (ముఖము) దిక్కులకు తిరుగుచుండును.

సంచరించు విధము

బైప్లేను గాని మానోప్లేను గాని యొకటి రెండు ప్రోనెల్లుల వల్ల నడుపబడును. ఇది విమానముయొక్క ముందు భాగమున నుండును. ఈ ప్రోనెల్లులకు విద్యుచ్ఛక్తి పంపకట్టల కుండెడి యాకులవలన రెండు గాని మూడు గాని యాకు లుండును. ఈ యాకులు నిమిషమునకు వేయి సాగ్ల వంతున ఇంజను సాహాయ్యమున తిరుగుచుండును. ఇట్లు తిరుగుటచేరే విమానమునకు ముందుకు జూగు శక్తి కలుగుచున్నది. అటువేకు తలయొద్ద నులితో త్రిప్పుటవలన మేర లేక ధముగా కొయ్యలోనికి చొచ్చుకొనిపోవుచో యా కిత్తిగా ప్రోనెల్లు యంత్రపు సాహాయ్యమున విమానము గాలిలో ముగ్గుము చేసికొని ముందుకు నెట్టుకొనిపోవును.

నీటిమీద నడుచు విమానములు

కొన్ని విమానములు నీటిమీద దిగినప్పుడు మురిగిపోకుండ విమానములయొక్క యాకుభాగము చొప్పునలే వంపుగా చేయబడి యుండును. ఈ వంపువలన అంకుశముల కెగురు వచ్చును నపాయముండదు. నెద్ద నెద్ద యల లున్నప్పుడు గాలి కుపాను కొట్టుచున్నప్పుడు గాని విమానము నీటిమీద దిగజాలదు. విమానముయొక్క భాగమునకుఁ దగినట్లు క్రిందిభాగము వంపుచేయబడును. ఇట్టి విమానములు యుద్ధ సమయములలో శత్రువులయొక్క గుట్టు ట్టులను కనుగొనుటకు ప్రతి యుద్ధనౌకమీదను నుండును.

విమానములనుగూర్చి శస్త్రజ్ఞులు శోధనలు చేసి దిగినాభివృద్ధి గాంచుచున్నారు. అందుకల్ల నీ క్షయమై యంతటితో ముగించుటకు వీలుండదు. ప్రధానమున గుర్రుటములు కనినెట్టబడెను. తరువాత బుద్ధివికాసము పెంపొందినకొలది శోధనలు చేసినకొలది నీగుర్రుటములో నెన్నియో మార్పులు చేయబడి గాలియోడలు. విమానములు, నీటిమీద దిగు విమానములు, యుద్ధమున కుపయోగపడు విమానములు మొదలగునవి కనినెట్టబడెను. ఒక్కమునుష్యుని కన్న నెక్కువకుందిని తీసికొనిపోవుటకు వీలులేని విమానము లిప్పుడు పలువు రెక్కిపోవుటకు తగినట్లు చేయబడెను. అంతియగాక వేల కొలది పానుల బరువు గల ఫిరంగులను, సామగ్రులను తీసికొనిపోక గల శక్తియు గలిగింపబడెను. ఇంక నెన్ని యాశ్చర్యకరములైన క్రొత్త యేర్పాట్లు గావింపబడెనన్నచో యోచించుట దుష్టము. సర్వేశ్వరునిచే సృజింపబడిన మనుష్య మాత్రుడే ఇట్టి మహాదృఢత కాగ్రములను చేయుచుండ, నిక దృష్టికర్తయైన యా పరాత్పరుని మహిమలు అగమ్యగోచరము లయి వర్ణనాతీతములుగ నుండును గదా!

యుద్ధ సమాచారములు

అస్మిన్మా సర్వస్మిన్మా ల యుద్ధము

రెండవ అక్షరము లు వదియొక్క వేల చదగవు మైళ్ళ దేశమును

490 లక్షల జన సంఖ్యయుగలను హస్తాప్రమాద్యులగు ఆస్త్రియా 33,000 చువరపు మైళ్ల భూమిని, 50 లక్షల వందల వయసు ముగ్ధులను గలిగి, బలహీన వయస్వదియు, దిక్కు-మాటలేదయు, - గు సర్వయాని ఆణగ్రహిస్తా, చన సామంతు రాజ్యముగా చేయ వున్నాంధరే ఈ గుంధమునకు కారణమని వ్రాసు నవలయు లేదు గదా? ఆస్త్రియా గుంధ్యిగండేశములలోని మనుల సన్నిహితుల సర్వయా యుక్తిగవలసి వో సర్వయాప్రజలే వారు గానూహింప, తిరుగునీతి, - దిక్కులే నిలుపెను. అందుచే సర్వయాను గర్వయాను లేక సర్వయాగ్ర సర్వయాగ్ర రక్షణార్థమై గుంధ్యలని - సర్వయా. సర్వయాగ్ర సర్వయా గుంధ్యయా కంపదా యుద్ధ మునకు సంద్ధి కలసి వలసిని దుర్బిష్ట ప్రజలకుటి - విప్లవోయెను. సర్వయా వే వాని యగు మాన్యాలు సర్వయా దేవాచిత్రాస్థమై ఆస్త్రియాను వెళ్ళియుండగా గుంధాపెట్టు సగమున ఆస్త్రియానుల కలన పట్టుకొనక బడెను. టర్క్కిని రూపుమాపి, బల్గేరియానుప రాధిపించి సర్వయా మైత్ర్యమునకు లోక విఖ్యాతిని గడించిన యతిరథుఁ డీయన.

యూధ మంత్రాకతును ప్రకటింపబడకుండా ఉండేందుకు సర్వీకా యూధ మునకు దిగగలుగునాయన ధార్మ్యము చేసిన ఆస్త్రియాలకు సంపద బడిన పిన్న సమూహాలకింపబడి ఈ మహామోక్షమునకు వదిలిపెట్టబడినది. ఈమోక్ష స్వదేశపు సరిహద్దులలో ప్రవేశించిన యువారే యూధము ఆస్త్రియాలో ప్రకటింపబడినది. యువారి ఆస్త్రియా కను బరితపించినది.

యదే ప కిటనమి

లోకి ముసుట్రయ్య దగ్గము చేయుచున్న ఈ మహాస్మగ్రాను
ములో మొదటి కుపాకి 29 వ జూలయ రాత్రి కాలవైడెను.
ద్యోతముగా కటబడిన తమ కోటయగు నెమిలనునుండియు,

దానాధ్యక్షుడవలెనా మన్ని పను చిన్ని యుద్ధవాళల (గన్ బోటుల) నాంపేయి సర్వయా ముఖ్యపట్టణమగు బెల్లే)కుమీరైన 1900లనా కుడిపించి దానిని కాల్చివేయవలయునని ఆస్త్రియావారి యుద్దేశము. బెల్లే)కు కోటలనుగోతులము లేని ఎగ్గడుగుటోనా వాగరిక 18వ శతాబ్ది ప్రకారము గానిరూపం గాల్గునూడదు. అందుచే సర్వయవాల గాజధానిని కంటే క్రమయవాలచే, సమీప్రాలస్థములలో మన్ని పను కోటలను బలపరచి సైన్యములందు చేర్చుట. కాని బెల్లే)కు పూర్తిగా ఆస్త్రియానా సైన్యము కాకున మాన్యుట నివృత్తిపట్టి కంపా సేన నుంచి. ఆస్త్రియానా వాగరిక నివాసముల నెల్లప్పుడూ బెల్లే)కు మీరైన 1900లనా గాల్చుట. సర్వయావాల కోటలము లేని బెల్లే)

మొత్తం, 90,000 జనులు
 వీరికోసమైనట్లు, అందుకే
 వీరికోసం పోగొట్టిన
 దానిని తేలియి బహుచిరి.

[illegible]

శాస్త్రములు కావలసి

యగుచుండెను. సర్వయూవై వెనలడుకయి ఆస్త్రియ 21 పై నశ్చతు
కోనులను నిద్దురుచేసెను. సర్వయూవై న రాష్ట్రములో తుపాకి పట్టకల
పత్తియుజుని రణరంగమును కాజ్ఞాపించెను.

అప్రియావారు సర్వయాపయి మాడు దిక్కులనుండి వైశ్యమును గురింప నశ్చయించిరి. మొదటి వైశ్యము సేవలడ్రును మార్గమున బట్టి పికాలమయిన మొర్రావా ప్రాంతమును వడచుటకు, రెండవది నోవిబజారు గుండ పోయి ఎడమప్రక్కనున్న సర్వయను వైశ్యము నోడించుటకు, మూడవది వైపులిమాలను వెల్లి సర్వయా ముట్టడిని అన్ని వైపులనుండియు బూర్తిచేయుట కుద్దేశంపఁబడినది. నోవిబజారుగుండ వీరిని పోనిచ్చి క్షేత్రం కొండలనుండి నలుబది,

: 8, ముంబై

[illegible]

ప్రకటన మిటు సంతోషముగా నుడివెను. “శత్రువులు మనవైద్యము పయి వారి యంత్రఫిరంగులను ప్రయోగించుటకు ప్రారంభించిరి. నేన నది శత్రు సేనయొక్క శత్రువులతో పూర్తిగా నిండియుండినది.” పాబట్టలో చావగా మిగిలిన సేన లోనొనెట్టబు చేరుటయు, ఆచ్చట ఆస్త్రియనులకు నూతన సేన సహాయము కన్పట్టయు నిట్లొనెచిరంగుల లోనొనెట్ట యుద్ధము రెండు రోజులు జరిగెను. చాలా దెయ్యెనికులను కోలుపోయినను సర్వయనులకు తిరిగి క్రొత్త సేన కన్పట్టచే వారును కార్యమున కుత్సాహముతో గవంగిరి. అన్ని చోటులలోను ఆస్త్రియ నులు తుడిచివేయబడిరి. ఆస్త్రియో నివాసులయినను, సర్వయనుల యందు సానుభూతిగల స్థాపుపాలయలను ఆస్త్రియూ పేనాధిపతి సైన్యమునకు ముంగుభాగమున నుంచి వానినే ముంగుగా వేలకొలది గంపించుట ఆక్రూరుడే యుద్ధము జేసెన కొప్ప నుగొల్గెను.

ఆస్త్రియాదాశి అంత మొంగుట

పాబట్టలో ప్రారంభమై లోసునిట్టలో నుంచి మొంగుట

దిశముల యుద్ధ మునో ఆస్త్రియా నులు పగారితు లయిరి. సర్వయను భూమి చొడి యుద్ధము ముగిసెను. ఆస్త్రియ నులు ద్రవాణి లో నందలకొలది పడి చచ్చిరి. సర్వ యనుల బలైపు పోట్లచే నందలు నందలుగా నుచు నిరి. ఫిరంగులకు వేలకువేలు గురియైరి. వారు ఆస్త్రియాదేశములలో నుండును. వ్రాన పట్టించిరి. సర్వయా దేశమందక ఆస్త్రియాంగరమై దాడి

అంతముగిరి దిశముల యుద్ధమున పాబట్టలో నుంచి మొంగుట

వేలకువేలు గురియైరి. వారు ఆస్త్రియాదేశములలో నుండును. వ్రాన పట్టించిరి. సర్వయా దేశమందక ఆస్త్రియాంగరమై దాడి ముండుగా జోగ్గిగా ప్రజలు చేతికి నిచ్చుచుండగాని రెండు వేలకుటకు ప్రయత్నములను చేయుచుండెను.

ప్రాంతికిని దీర్చికొని కృతకృత్యు లయిరి. సర్వయనులకు ఖయిదీ లయినశత్రు సేన 4500 మంది. రెండు ఫిరంగులు, 8 హవిట్టరులు, 114 కాయినను ఫిరంగులు, ఒక్కవైద్యుల సమాహారు, వైద్య పరికర మును, 14 ముద్దభూమి సాకసామానులు, 6 భోజనసామానుల సేనను, 4 గుడ్డలబండ్లు, 5 కుంకిమందు వేగములు, అనేకములగు సుహతులు, నోటాలు పెట్టెలు, కైగ్రాఫ తీగలు, ఇంజనీయరుల పరికరములు సర్వయనులకే కన్పట్టెను. గురియొక సర్వయా దాధి కాని ప్రకటనము నూన చచ్చి వారు 20,000 మంది, ఖయిదీలు 10,000 మంది అని వేరెనెన. పట్టించబడిన కొప్ప ఫిరంగులు 70.

ఈ రెండు ముఖ్య యుద్ధముల కలగ సర్వయాను దిగమ్రొంగు కలచిన ఆస్త్రియా నొడిపోవుటయే కాక ఒక అంగుళము సర్వయా భూమిని కలహుగొనిన లెక. ఒక్క ఆస్త్రియాను ఖయిదీగా కొప్ప. సర్వయా భూమిపయిని లేవనెగ్గెను. సర్వయ యుద్ధమునకు దిగుటచే న వానివెచ్చి, ముగిసె ఆస్త్రియానుల సర్వకైక్తియు వినియోగింప

బడకలయు నని యు, సర్వయా దేశము పట్టించి పడటచేరి సర్వ వైద్యమాధుమిక పంప సకలము లేచినియు, ఆకన్న డప్పకు సర్వయా కట్టించికుండ కట్టించు నుండు మెలకు ననియు, ఆస్త్రియా దాధి కా సర్వము అబ ధపు వ్రానలను

జుర్రులు తీరికోలుకు ముట్టపొరులు

నాలుగువందల మయిళ్ల దూరము పూర్వ మూజానది క్రొంచి, బెల్లియం, దచ్చివారలదిగా బరిగ్రహింపబడుచున్నది. బెల్లియము సరిహద్దులలో బ్రవేశించు నప్పటికి నది దేశసంకరాధ్యమై కట్ట బడిన కోటల నొడ్డున గలిగి ప్రవహించుచుండును. మూజానదీతీరమున 1831వ సం. న బెల్లియమున కిరుగది నుగ్గము లుండెను. హై, లీడ్, మాట్రిక్, నామూరు లందు ముఖ్యగయినవి. వాటర్నూ యుద్ధము జరిగిన పిదప క్రొంచివారిని బెల్లియములో జొరబడుటకు వీలు కలుగచేయకుండుటకు 20 కోట్ల ప్రాంతులు కోటలకయి కృతము చేయబడెను. కాని 1870వ సం. లో ఇన్ని కోటల కలన

ప్రయోజనము లేచినియు, శక్తిసంహయము నొకటి రెండు కోటలలో తీర్చుముగా నుపయోగించిన చాళుననియు మిలిటరీ ఇంజనీయరుల యుద్ధప్రాణమై యుండుటచే లీడ్, నామూరు, హై, దుగ్గములు మాత్రము బలపఱచబడి నూతన యుద్ధవిధానము ప్రకాశము కావలసిన పరికరము లన్నియు సమకూర్ప బడెను.

లిజానగరము

లిజాపట్టణములో చాలభాగము మూజానదికి ఎడమవైపున నుండును. ఇచ్చట బెల్లియము పరిశ్రమ లభికముగా నుండుటచే నగర మైకృత్యవంతుడయిరి. బెల్లియమునకు పెక్కి భాగము

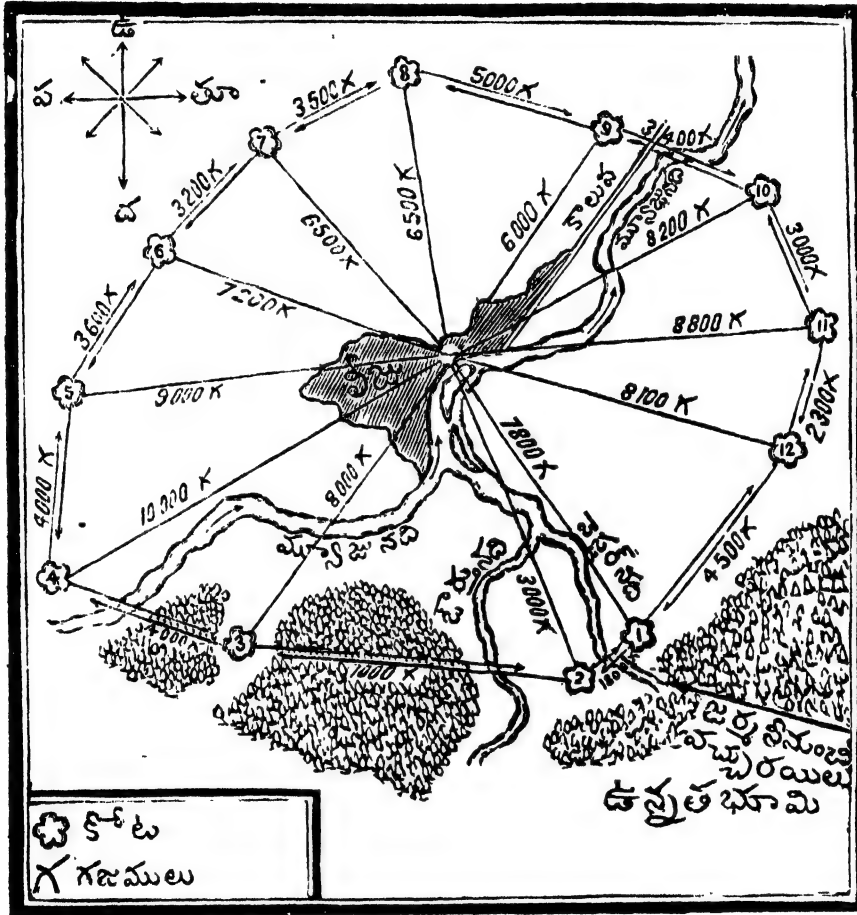

తెల్లియను లీ విధముగా బోయమని జ్యోమనేనాధిపతి అను కొనలేదు. 1 లక్ష 20 వేలమంది జ్యోమ నైనికులను మూడవ తెల్లి యము నైస్వము 85,000 మంది యెదుర్కొనిరి. జ్యోమను ప్రవేశించిన ప్రతిష్ఠలములను 17,000 మంది జ్యోమలను 5000 మంది తెల్లి యనులు మట్టుకే తాకి యోడించుచుండిరి. వెక్కువంది జ్యోమలు కోటలలోని కిరంగులచే, కొడవలోని గడ్డికోసికట్లు, కోసివేరుల బడుచుండిరి. క్రతువులు సామీప్యమునకు వచ్చినప్పుడు తెల్లిపుటోట్లను తినుచుండిరి. అనేకపర్యాయములు తెల్లియను సేనానాయకులు తమనైనికుల యమిత యుద్ధ సంరంభము నణచి వేయ వలసి వచ్చుచుండెను. జ్యోమలను కోటలప్రక్క మైదానము వఱకు గొనిచ్చి అచ్చట కిరంగులను వధ్వపారిము వలె తెల్లియనులు కురిపించి ధ్వంసముచేసిరి. ఒక్క బాల్బోన్ కోట ప్రక్కన వేరిన జ్యోమ శకములవత్తు నాలు గడుగు లయి యుండెనట! ఇచ్చట భంగపాటు నొందిన జ్యోమ సేనాని ఎట్టి గతుణమును లేని లీజా పురజనుల గృహముల మీద పెట్టులను విడువ ప్రారంభించెను. శాంతిజీవనులగు పురజనులిందుచే

యొక జ్యోమనేనాధికారి జనగలు లీమెన్ గారంద్రకు జనగలు ఎత్తుకుగారి సందేశమును దీసికొని వచ్చెను. ఆ యుద్ధోగి కోటలను జ్యోమలనశము చేయఁగలవనదనియు, అధిక నష్టమును తెల్లియనులు పొందుటలక లాభమేమియు లేదనియు, అందుకు సేనాని యొప్పుదేని నగమును కోటలను సముదము చుట్టడించుట ఆరుగంటలకు ప్రారంభమగుననియు తెల్పెను. జనగలు లీమెన్ గారు ఆని స్వాతంత్య్రగౌరవమునకు దిగిన జవా బొసంగును. “కోటల వేనెప్పటికి వశము చేయను. పట్టణము గతియా దాని ప్రోవ దానిది.” అంటట జ్యోమనేనాధికారి వచ్చిన విధమున లెకలి పోయెను.

అంటట పురవాసులపయి కిరంగిధారలు కురిసెను. వారి కష్టములు వర్షనాతి లయి, అనేక సగునిండ్ల వశమగుగాను ప్రేమియయి నడి. అనేక సంసారములు పిల్ల జల్లంతో నువ్వెనెనె. అనేకులు నగము వచ్చి నిచ్చుతేని వాల్మీకి అవధులకు బట్టిరి. నాలుగు దినముల క్రియి ముఖ దశము గలిగి నకల సంసోముల నో నన్న ప్రజలీదెమున నిగాధారులయిరి. రమణీమంబయి చిల నిల్లుమున్న లీజునగ గముగుర్వానలతో

(జోటలు-2500కోటకుంకి యంకోటకున్న దూరము)

చాలమంది చంపబడిరి. కాని పురజనులు భయభ్రాంతులు కాలే దనుటకు నొక్క యుదాహరణము చాలును. బుధవామనాటిగాత్రి కిరంగి ధ్వంసలతో నగరమంతయు ప్రతిధ్వనించు చుండగా లీజు విశ్వవిద్యాలయము వారు తమసాంవత్సరిక పరీక్షలను శాంతముతో జరిపుచుండిరి.

మరునాడు జ్యోమల బలము వృద్ధియయినది. వారు కురిపించిన కిరంగిగుండ్రకు మిలిమీరలేదు. తెల్లియను సేనాధిపతి జనగలు లీమెన్ నగరము చుట్టునున్న వంతెనల నన్నింటిని తుపాకి వందు పెట్టించి ధ్వంసము చేసెను. తన నైస్వము నంతయు మూఱానదికి ఎడమ భాగమునకు తీసికొని వెళ్లెను. ఇంతలో కండ్లకు గంటలు కట్టబడిన

నిండి శృతానవాటికవలె దోచుచుండెను. శృక్రవారమునాడు 11- $\frac{1}{2}$ గంటలకు ఎవరి పీనుగలను వారు సాతి నెట్టుటకయి 24 గంటలు యుద్ధమాపవలసినదని ఎత్తుకుగాను కోరిరి. ఇప్పటికి 25,000 మంది జ్యోమలు వచ్చిరి. ప్రతి తెల్లియను నైనికునికి ముగ్గురు జ్యోమనైనికులు వచ్చి పడియుండిరి. ఒక్కోజూ యుద్ధ మాపవలసినదని యడుగుటకు నిజమగుకారణము జన్మభూమినికల కావారము లేక కడుపు మండుచుండునట. జ్యోమీనుండి భోజనపు వేగములు సకాలమునకు రాలేదు. కాని చుట్టుప్రక్కలనున్న తెల్లి యము గ్రామములు జ్యోమలకు అన్నము పెట్టి ఆకలి దీర్చిరి.

జనరలు లీమెన్ గారిని చంపయత్నించుట

ఇద్దరు ప్రవక్తలు ఉద్యోగియును ఆముగరు జ్యోతుష్కరులు అతిశీఘ్రముగా వెళ్లు మోటునుండి వెళ్లి జనరలు లీమెన్ గారును గదివద్దకు వెళ్లి వారిని చంపవలయునని. కింగ్ కుమారు ఇంగ్లీషు వారిని భ్రాంతి పడి అక్కడికి పోనిట్లు గాని మేజరు సర్వేంటు గారు ముందుగా వచ్చి చంపగా జ్యోతుష్కరులు నుండిరి. ఆ కారణము వేసేను కాని పిస్తోలుతో కంపబడిన గదియందు లోపలనుండి కింగ్ పడినది. జనరలు లీమెన్ గారు పిస్తోలు తీసికొని వారి మెదల్లమును టకు సాహసించిరి. కాని వారి యుద్యోగస్థు లాని ప్రాంతముల నుండి నయిన దగుటచే నివారించి గోడ నుట్కించి క్రింద నుంచి పోకిరి చొటికి పడివేసి ఆయెనిమిది మంది జ్యోతుష్కరుల మెదల్లముని అందరిని చంపవేసిరి. బెల్జియను లాగిడిలో జ్యోతుష్కరులచేత చచ్చి వారిద్దరు మృతమే.

ఒక కోటలో కాంగ్రెసు గుర్తు లాకన అను ఉడునెనిమిది జ్యోతుష్కరులు బాలురను ఒక్క మోటుతో చంపిరి. కమ్యూనిస్టులకుండుంచి ఒక మోటులను పడిమి మన్న యుద్యోగిని క్రిందకు దోర్తలూ కింగ్ కలమే కాల్పుచున్న జ్యోతుష్కరుల దిని తుదముట్టించెను. చివర కాట్రాడేశము నుండి పారిపోవుచున్న జ్యోతుష్కరుల కడపటి కుపాకని క్రేల్పుగా పొయ్యి లాకిన్ గా ధాత్రానకు పుచ్చి నొడెను.

పిన్సెగరమును ముట్టివేయుట

ఆగస్టు 1 వన పోల జ్యోతుష్కరుల గొంతభాగము కీల 150 మోటుల ఉడ్డలలో బండియొకటింటికి పదింబి చొప్పున కారుప్పండి కీలు ఉడ్డల మున పదిమయ్యలలోనూ పిన్సెగరమును ముట్టివేసబోయిరి. బెల్జియనులు మాండుగంటల కరకున బోరాడి శత్రువులనాపిడి. అచ్చట మ్యాన్ నెడవించి కంపెనీల వాగము చేయబడిన జ్యోతుష్కరులు పొంటూనుకంపెనీలను పిల్చి-లము కట్టుచుండిరి. ఒకటి కందు పర్యాయము లీకంపెనీలను కిగిలతో నాశనముచేసెడిదెను. తుట్టు తుదకు జ్యోతుష్కరులకును పిన్సెగరము నుండి బెడ్డుకు కేసెను. జ్యోతుష్కరులు పొంటూను కంపెనీలను పిరిగి కట్టివేసిని దాటిరి. కొంతమంది పురజనులు జ్యోతుష్కరుల యెత్తవ్యయమును తాళగలక యిండ్లెక్కి వారివూడ తుపాకులను గాల్చిగట్టె. ఇది యొకమిమగా గల్పించుకొని జ్యోతుష్కరు లాపట్టణమునందును లిగులబెట్టిరి. ఇండ్లను దోచిరి. స్త్రీలను చెగచిరి. దోరకచోట్ల సారాయిని యివ్వమనచిచ్చుట ప్రారంభి. ఇక పురజనుల కష్టము లింతింతయని వ్రాసు నకనకములేను. ఒకపడుచుకద్ద పిస్తోలు

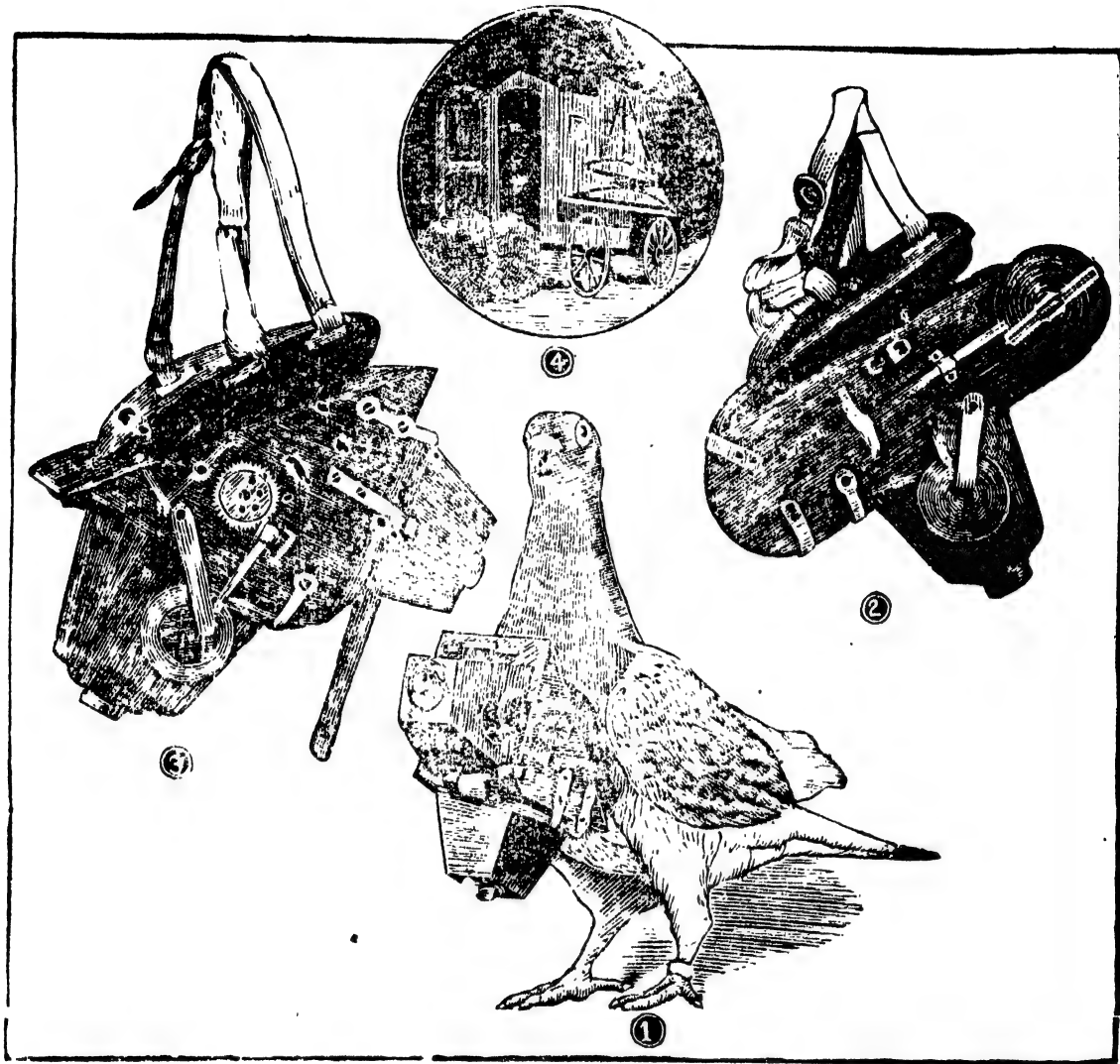
జనరలు లీమెన్

గలదని జ్యోతుష్కరు లామెయింటికి నిప్పటిచి ఆమంటలలో నామెను కాల్చిచంపిరి. ఉదయమున కిల్లిన మాడబోయిన యొక కుటుంబి రుక యింటికి వచ్చివస్తాడు ఇల్లు భగభగమున నుండుచుండెను. ఆమె రుకవనిబిడ్డలను బ్రలికంచలసినదని జ్యోతుష్కరులను బ్రతి మాడెను కాని వారు క్రూరాశులయి ఆబిడ్డలను మంటలలోనే కాల్చివేసిరి. ఆమెధర్తను, 7 సం.ల కుమారుని ఖయిదీలుగా బట్టుకొని యచ్చటికి తీసికొని వెళ్లిరి. ఇటువంటి గుండెలు బ్రద్దలగు విపాకర వృత్తాంతములు కంటిలోనికి కలను. ఈ కుమారులను బట్టి జ్యోతుష్కరులకు శత్రువులనెట్లు చూచెనో తెలిసికొన వచ్చును. కాని యీ జ్యోతుష్కరుల భూభాగమున కతివవ్యాప్తములైన లెవరనిన తామే

యని కట్టవేయగలరు. జనరలు లీమెన్ గారు కింగ్ మైస్ట్రమును మూఢిజానదికి ఎడమవైపునకు దీసికొని వెళ్లిన తిరువారల జ్యోతుష్కరులు సులభముగా లీజానగరమును ప్రవేశించిరి. ఆస్పటికే చాలనుట్టుకు ఇట్ల కాల్గిపోయినవి. ఉన్న యిండ్లలో జ్యోతుష్కరులను ఉద్యోగులు ప్రవేశించి, ఇంటివారిని నోలివేసి హాయిగా నిదురప మొదిలిడిరి. రాత్రిం దిండ్లను ఇంటి లిలుపులు తెరిచి యుంచలసినదని ప్రజల కాజ్ఞనొసంగెను. కాల్గిన కడుపులను దీసికొని వారి క్రియము నొనగకుండిరి. జనరలు ఎప్పుడు సహాయోద్యోగులతో గురువాగ మునాడు పుగమును బ్రవేశించెను. శుక్ర వారమునాడు పోక కి ఖామలులు, వారిద్దరు వెళ్లి పట్టణము కళమగుటచేత దానివూడ కాల్చులదని వేచిడిరి.

వారికి పరియయిన జవా బొసంగబడలేదు. కొంతకాలము వీరు ఖయిదీలుగా నుంచబడి విడుదల చేయబడిరి. కాని లీజాకోట లలో జ్యోతుష్కరుల కళము గానివి కొన్ని శత్రువులవూడ శరపరంపర లను గురించుచు సాహసముతో పోరుచునే యుండెను.

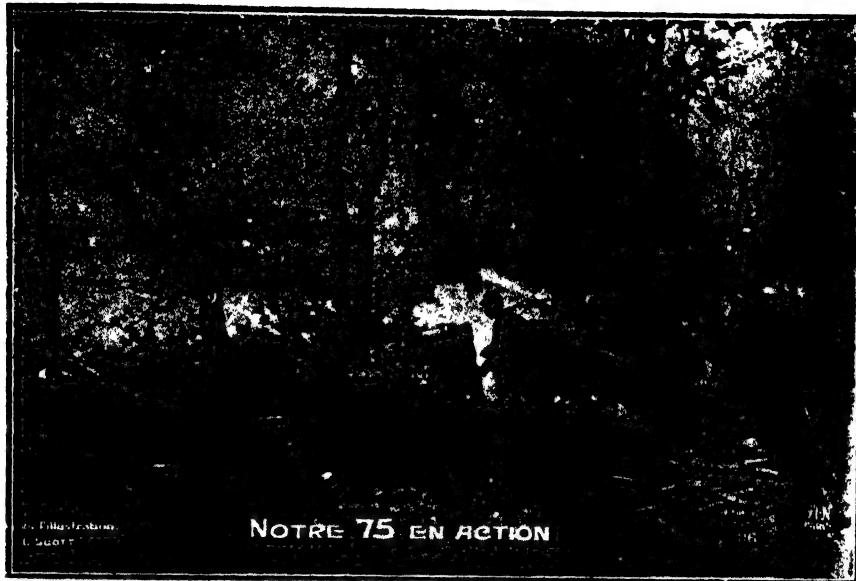
కొంతమంది బెల్జియనులొందగలు శత్రు వేదిక్కునుండి వచ్చు చున్నదియు, వారి కలమెట్టిదియు కనుగొనుటకై ముందుగా వేగువారి వలె గాట్రావ్యాప్త ప్రాంతమున నున్న అడవిలోనికి పంపబడిరి. వారు జ్యోతుష్కరుల శత్రువుల కివయమయి తేలిసికొనిన సంగతులను గురించియు శత్రువులు వ్రాసి కపోలముల మెడకు కట్టిపంపుటయే కాక వచ్చుచున్న జ్యోతుష్కరులపయ ఎగురుటకును ఆ పావురములను వదలిరి. ఈ పక్షుల మెడలో ఫోటోగ్రాఫులను దీయయంత్రము న్నది. ఆ యంత్రము శత్రువులకు సంబంధించిన ఛాయాపటములను పావురము లెగురుచుండగానే తీసివేయును. ఈ విషయ మిక్రింది వివరమును చదివిన బోధపడగలదు.

యుద్ధసమయములందు పాపురములను వాస్తవ సాధనములు శిశువుల గుట్టును కనుగొనుటకును బంపువాడుక గలను. పాపురములను పెట్టుట దీనికొనిపోయి మూడు నాలుగు నాదల కైతల దూరమున వానిమెడలో చిట్లు కట్టి నడచిన సవి స్వస్థలగుచు నేరును. ఆయుత్తరమును జదువుటవలన స్వపక్షపు కిత్తి తెలియును. శిశువులగుట్టును గనుగొనుటకై పాపురములను పెట్టుటను ఫోటోగ్రాఫులను తీయుపెట్టెలను గట్టుదురు. అవి మిక్కిలి చిన్నవిగనుండును. వానికి స్వతస్సిద్ధముగ బొమ్మలను దీయు మరల మర్పబడియుండును. పిట్ట యెగురునప్పుడు రెండు మూడు సమీపములకొకసారి ఫోటోవడును. ఆ ఫిలుమునుండి ఫోటోలను తయారు చేయుటకై సం 4. సాధనము చేయబడినది. ఇట్టి సాధనములను జర్మను వేగులవాండ్లు పరదేశములలోని రహస్యములను గనుగొనుటకు వాడుచుండిరిని ప్రతీతిగలను. కోటలమీద నెగిరెడిపాపురము లిపుడు కాల్చి చంపబడుచున్నవి. సం 2. కామిరాలో క్రింది వస్తువులు మాత్రము ప్రతిబింబించును. పాపురముమెడయందున్న కామిరాలో క్రింద నెదుటనున్న వస్తువులు ప్రతిబింబించి బొమ్మలేర్పడును.

THE FAMOUS FRENCH 75 MILLIMETRE GUN

ఫ్రెంచివాళ్ళ ముఖ్యమైన 75 మిల్లిమీటరు ఫిరంగిలో
గుండెలకున్న నిద్రము కేసులు

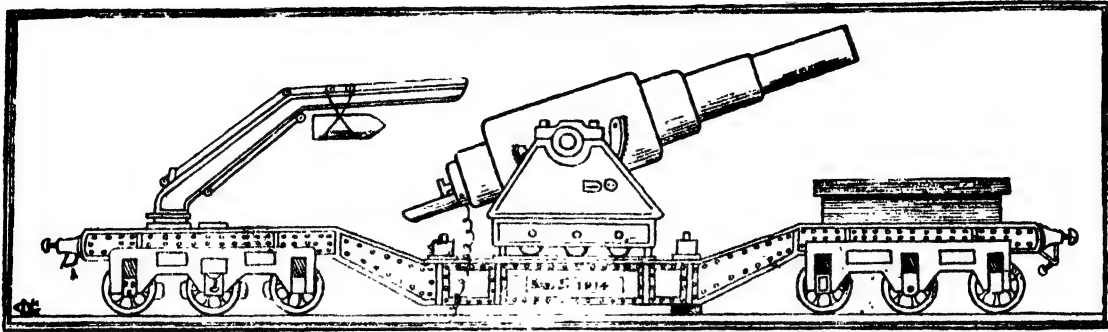
A GERMAN GUN DESTROYED BY 75 MILLIMETRE

ఏదో యుద్ధములో యూరప్ లో ఒక జర్మన్ ఫిరంగిని,
అశ్వములను, పైనికులను ధ్వంసము చేసే నుట

ఈ 75 మిల్లిమీటరు ఫిరంగిని ఫ్రెంచి కీల్లగన్ అని పిలిచేదరు. దీనికంటే త్వరితముగా గుండెను పేల్చు ఫిరంగి యూరపులో
మరెవరికినిలేదు. గుండువిడువబడగానే ఇతరఫిరంగులవలె యిది వెనుకకు ముందుకు కదలదు. ఇతర ఫిరంగులలోవలె ప్రతి మూడు లేక
నాలుగుగుండెలుకాల్పినతరువాత వానిని కూర్చవలసినపనిలేక ఒక్కపర్యాయ మనేకమును కూర్చి యంచవచ్చును. ఈగుండెలు చాలవేదవి
ఒక్కటన్న బరువుండును. 5 అడుగులకు తక్కువగాకుండ పొడవుండును. 8 మైళ్ళదూరము పారగలవు.

THE 42 C. M. KRUPP HOWITZER

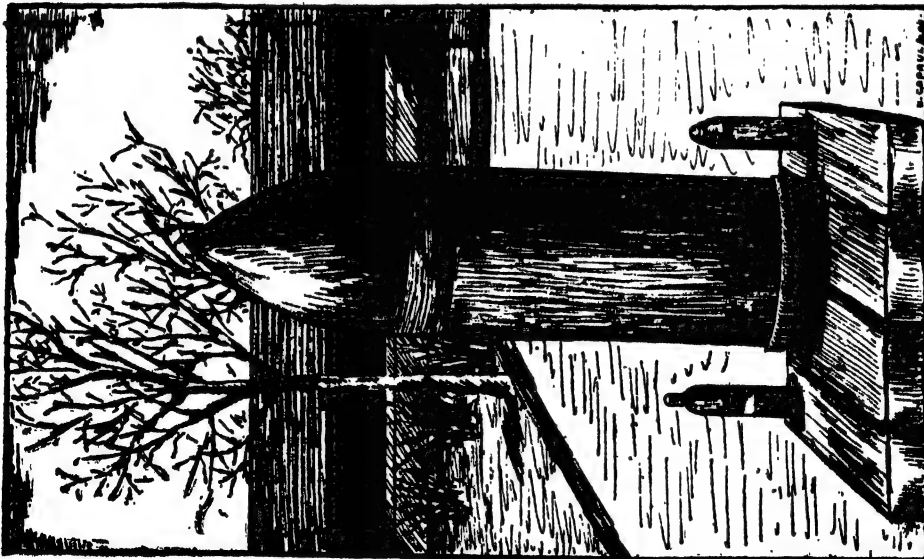
42 సెంటిమీటర్ క్రప్ హౌజిర్ ఫిరంగిని రైలునిదవెట్టిపంపుట

IN ACTION

ఫిరంగిని పైనివల ప్రయోగించుట

A SHELL FROM 42 C. M.

ఫిరంగినుండి ప్రయోగించబడిన గుండ్లు

జగ్జను 42 సెంటిమీటరు ఫిరంగినుండి ప్రయోగించబడిన యీ గాతుపిగుండు (సాధారణముగా ఒక మనిషియొక్క) ర అడుగులున్నది. 7½ మైళ్ల దూరమునుండి వచ్చి వర్షన్ కోటవద్ద పడినది. కాని బ్రద్దలుకాలేదు. దీని బరవు ఒక్కటన్నట్లు 188 రతులు తక్కువగా నున్నది. ఇది ఫెంచివారి కళమునం దిప్పుడున్నది.

చెప్పిరి. కావలసినంతవఱకు దోచుకొని ఆ గ్రామమును ఈనవనాగరకులు వదలిపోయిరి. ప్రజలును వీరి బాధలను పడఁజాలక కొద్ది పాటి జ్యోతు గుఱ్ఱపు దళముగాని వైనికులు గాని చేతిలో చిక్కి పప్పుడు బెల్లియనులును వారిని కగినరీతిని పరాభవించు చుండిరి.

డినాంటు, లీజు, లోవేన్ యుద్ధము

లీజుపట్టణము పడినను కోటలన్నియు వశముకానందున జనరలు ఎమ్మిక్ గారు పురబహిర్యమున నివసించుచుండిరి. 14-వ ఆగష్టు తేదిన ఫ్రెంచివైద్యములు బెల్లియనుల సహాయము వచ్చుచున్నవనియు, వారివారి యుద్ధోగ్యతలు యుద్ధక్రమమును గురించి పరస్పరంబుగొనినయు తెలిసినది. 13 ఆగ్స్ట్ కోటలు (కోరు అనగా 40,000 వైనికులు) ఫ్రాంసును వదలి బెల్లియము రక్షణార్థమై వచ్చుచున్నారనియు వదంతులు పుట్టెను.

డినాంటు యుద్ధము

బెల్లియములోని ఈ డినాంటుకును ఫ్రెంచివారి సరిహద్దు గ్రామముగు గివెట్కును దూరము 14 మైళ్లు మాత్రమే. ఇది మ్యాజునది కు త్తరమున నున్నది. ఇచ్చటికి కొంత ఫ్రెంచిసేన పంపబడెను. ఇంతిమముం దిచ్చటనున్న బెల్లియముసేనకు సరియైన తుపాకులుగాని ఫిరంగులుగాని లేవు. జర్మనులు 15-వ ఆగష్టు తేదిన మ్యాజునదికి క్రిందిభాగమున దాటి నామూరుమీదికి వెళ్లగలయునని ప్రయత్నించుచుండిరి. ఫ్రెంచివా రాకస్మికముగా నిచ్చట తాకబడినను పైగ్యముతో పోరాడిరి. ఒక ఫ్రెంచిసేన అగంటలో నాలుగు మయిళ్లు పరుగెత్తుకొని వచ్చెను. ఫ్రెంచివారు జర్మనుల పతాకమును గురిపెట్టి కాల్చి పటాపంజలు చేసిరి. ఇచ్చట ఫ్రెంచివారికి తాళజాలక డినాంటు కోకములు పయిగా నదిని దాటుటకయి జర్మనులు వెళ్లుచుండిరి. ఇచ్చట తాత్కాలిక వారధి కట్టి దాటుచున్న జర్మనులు ఫ్రెంచివారి ఫిరంగులకు సరియైన గురి యయిరి. వంతెన ముక్కలుముక్కలుగా చేయబడెను. అనేకులు శత్రువులు జలమరణమును బొందిరి. కాని మధ్యాహ్నము రెండుగంటలకు జర్మనులు డినాంటుపట్టణమునే ముట్టడించిరి. వారిని ఆపుట కడరికిని శక్తి లేకపోయెను. ఇచ్చట ఫ్రెంచివారి అరపటాలము యోడింపబడెను. దుర్గముపయిని జర్మనులు తమ పతాకమును పాతిరి. దుర్గమునుండి మెషీను గన్నులకు ప్రయోగించి నిరపరాధులగు పురజనుల ననేకులను చంపిరి. ఇంతలో ఫ్రెంచివారికి కావలసిన సేన మోటారు బండ్లలో రాఁగా సాయంకాల మయిదుగంట లగునప్పటికి నదికిరు పార్శ్వములను నతి తీవ్రముగా జర్మనులకును, ఫ్రెంచివారికిని పోరు జరుగుచుండెను. దుర్గముమీది జర్మనుపతాకమును రెండుపగ్గాయములు గురిపెట్టి కొట్టి ఫ్రెంచివారు ఆకసుములో నెగురుకట్లు చేసిరి. ఫ్రెంచి 75-వ సెంబరు ఫిరంగులు శత్రువులను భస్మముచేయుచుండెను. జర్మనువారి 7-వ కోరు(40,000 వైద్యము)రెండుగా చీల్చబడి ఒకటి గివెట్ ప్రక్కకును రెండవది అస్సీప్రక్కకును పరుగెత్తెను. సాయంకాలము 7 గంటలకు డినాంటులో శత్రువులు లేరు. బోవెన్ను

నీనేగ్రామములకు మధ్యనున్న నదీతీరమునందు జర్మనుసేనుగులు 8000. లెక్కింపబడినవి. సుప్రసిద్ధమైన కయిజనుగారి ఇంటిరితులుగాడ్డు ఈయుద్ధములో నాగుమా తావకై వచ్చుచున్నవని.

లీజుకోటలు పడకుండుట

ఈకోటలు జర్మనుల వశము కానందున జనరలు వాన్ ఎమ్మిక్ ఆత్మహత్య చేసికొనెనని వదంతులు పుట్టెను. లీజునకు కొంతదూరము దుండి 41,000 జనసంఖ్యగల సెరెంగురద్ద కఠినయుద్ధము జరిగెను. జర్మనులు రూదూవెనర్డు స్థలమునుండి తిరుగుబడిరి. ఇచ్చటనే 71-వ జర్మను కాలబలమునకు సేనాధిపతియగు ప్రిన్స్ విలియం ఆఫ్ లిప్సి గారును, ఆయన పదునాలుగునాన్నముల తనయుఁడగు క్విత్తేషులయిరి. ఓటా సేనాధిపతియగు లీమెన్ గారికి ఒక వెల్లులన గాయము తగిలినను మడతెక్కినలో కూర్చుండి యుద్ధవిధానమును నడుపుచుండెను. ఈ పట్టణమున కంటికును ఫ్రెంచి ప్రెసిడెంటు గారగు పోయిస్ కేసుగా రింత ప్రాంత్యత్వాహములతో బోరినందునకయి క్రాస్ ఆఫ్ ది లీజుకున్ ఆఫ్ ఆర్ అను గౌరవమును నొంగి సన్మానించిరి.

యుద్ధము

డినాంటుయుద్ధమునాటికి బెల్లియములో క్లితి యీ యుద్ధముగా నుండెను:—లీజుకోటలుకొన్ని శత్రువుల వశ మింకను కాలేదు. నామూరుమీది జర్మనులు వెడలలేదు. మ్యాజునదీ ప్రాంతమున ఫ్రెంచి వారిపై దాడిన సాహసమును బట్టి గొప్పగా సహాయులగుదురను నమ్మకము కలిగినది. ఆంట్వెర్పు అభేద్యమయిన దుర్గముగా బరిగ్రహింపఁ బడెను. ఒకవేళ జర్మనులు ఈ కోటను సమీపించినను కాలులను దెరచి నీళ్లలో ముంచివేయవచ్చు నను పైగ్యము బెల్లియనులకుండెను. బ్రుసెల్సుముఖ్యపట్టణము కోటలను గలదికాక పోయినను, దానికిని శత్రుసేనకును మధ్య, బెల్లియను సేనలో నతి పరాక్రమవంతమయిన పటాలము లున్నవి. ఇంగ్లీషువారును బెల్లియనులకు సహాయము చేయుటకు వచ్చుచున్నారు. కాని తత్కాలము జర్మనుల ఉగ్రము ఆపఁబడినను అనేక లక్షల వైద్యమును దొర్లించగల శక్తి వారికి గలదని బెల్లియనులు వక్కఁగా గుర్తజింగి యుండిరి.

జర్మనుల విజృంభణము

మ్యాజునదిని నూతన సేనలతో హైద్రద్దదాటి లీజు, నామూరులకు మధ్యనున్న బెల్లియను అశ్వసేనను పారదోలి 2 లక్షలమంది జర్మను వైనికులు పశ్చిమమున బ్రుసెల్సుముఖ్యపట్టణమును పట్టుట కయి చనుచుండిరి. జర్మనుసమాహమలముందు నిలవఁజాలక అతి పరాక్రమముతో బోరినను, బెల్లియనులు వెనుకకు తగ్గిపోయిరి. గీటు బెట్టుకొద్దను, బూడింజుకొద్దను అశ్వవైనికులకు పోరు జరగను. రణరంగముఆరుమైళ్ల పొడవుండెను. కాని శత్రుసేన అత్యధికమగుటవలన బెల్లియనులు చాల సేపు పోరి, గొప్పపైమును గలిగించి మరింత వెనుకకు తగ్గిరి. తరువాత డీట్లు, ఏర్ మెట్, టిట్లమాంట్, లావేన్

దెబ్బలు తిన్న పోలీసులు. ఇది దెబ్బ తిన్న పోలీసుల యొక్క ముఖ్యమంత్రి

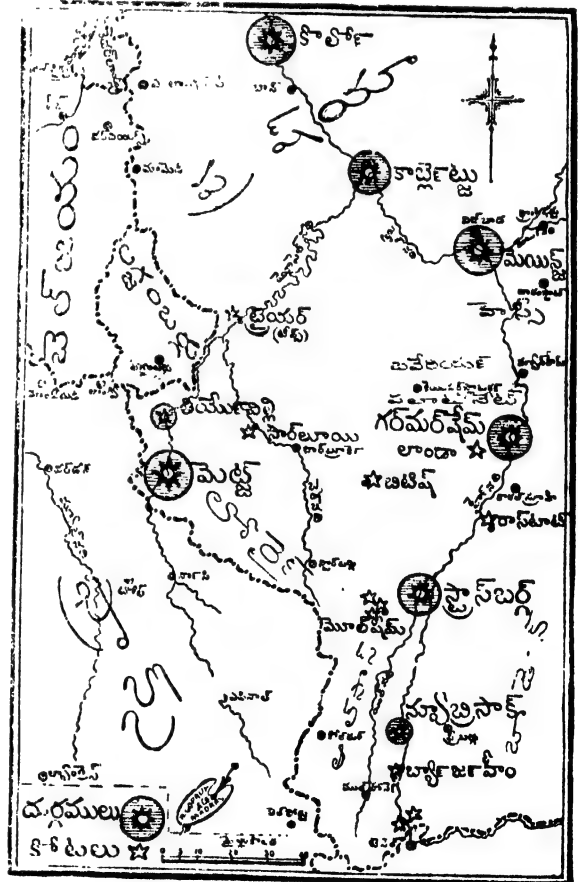
పటాణముల మీద ఎవరైనా జగ్గను పోలీసులు ధోరణిగా. తీర్థ మాంట్ గ్రామంపై 24 మైళ్ల దూరం వరకు. ఇచ్చట పోలీసులు యుద్ధము జరిగింది. పంకజవాసునాటి గృహిణి ఎనిమిది గంటలకు నిప్పులనుండి తీర్చుకుంటున్న, ఒక్కగంట పొట్టు దీప్తిను చూడసాగెను. అనేక గ్రామములు చుట్టు ప్రక్కన తగులబడినవి. కాని యుద్ధము జరుగుచు నే యుండెను. చివరగా దెబ్బలు తిన్న లా నేవ్ సగియు కలిసిన పోలీసులు అచ్చట యుద్ధమున తుపక్రమించిరి. ఈ యుద్ధములో మూడవ దెబ్బ తిన్న సేన 600 నుండి దిగులముల వలన ప్రభావితమై గడించిరి. ఈ గుట్టలదళము 10000 జగ్గను కాల్పులము మీద చుమకి పెక్కు-చందలను చంపిన తరువాత ఏడుగురు గొప్ప మిగిలిన వాండ్లను వీరస్వర్గమున తేగిరి.

ఆరాత్రి పెక్కు-చంది జనులు దిక్కులేక బ్రు వెల్లు సగము నకు బోవ మొదలిడిరి. దెబ్బ తిన్న గాఢ ఆల్పహురు ఒక్క-అంగ గతులనుతో చివరమొదలుబండి నెక్కు పెక్కు-తావుల దిగులను జనులకు స్వస్థమును బురికొల్పి, వైస్యము ప్రాణ ముండుకలికును పోగొడునట్లు చేయుచుండిరి. ఒక వైపును శ్రీవారిని "నహా రాజా" అని సంబోధించగా వాని చేతిని బట్టుకొని చివరవైపు నవ్వుచు నన్నట్లు పిలువకుము. చున చుండబుప్పుకు చెలికాం ద్రము. నన్ను "అల్పహురు అని పిలువకు" అని శ్రీవాసిన మాటలు దేశమంటి నెట్లో తెలిసి వారిచుండు ప్రజలకున్న

ప్రేమ మరింత కృత్రిమయ్యెను. లెఫ్ టినెంటు హెన్రీ-బ్రు అను నతడు ఫిరంగులతో నమగ్నమైన తనమోటారుబండిని ప్రతియుదయ మెక్కి జగ్గను పైకికలను చెండాడుటకయి బయలుదేరి గుమారు దెబ్బది చుండిని నొక్కడే చంపుట సుప్రసిద్ధము.

ఆల్ఫ్రెడ్ లోరెన్స్

ప్రాన్సుగిరిది దాడివెడలుటకు జగ్గనులకు చెండు మార్గములు కలవు. మొదటి మార్గము ఉత్తరమున దెబ్బియము, లక్ష్మంబర్ల లకును, దక్షిణమున స్విట్జర్లండుకును సుధ్య ప్రాంత-జగ్గనువారి సరిహద్దుగానూ, రెండవది లక్ష్మంబర్లపాడు-గుధూమి. రెండవమార్గము దెబ్బియములో ప్రవేశించి ఉత్తర ప్రాంతము నాక్రమించుకొనుట. కాని లూరె నువదిల పొయిల్ల సరిహద్దులలో ప్రతి ముప్పది మైళ్లకును అధ్యక్షుడుగ పోటలను ప్రాంతివాదు కట్టిరి. ఈకోటలలో వడ్డె, టూల్, ఎ.నాల్, లూస్, లనునవి ఒకటికిరెండు నొకటి గలవు. వీరిలో 10 లక్షల పైళ్ళును సకల యుద్ధపరికరములతో జగ్గను లెత్తి వచ్చి యెవల దీని చుట్టయి నర్వసిద్ధముగా నుంచబడెను. ఒక కోటకును నొక కోటకును సుధ్యనున్న స్థలములో జగ్గనులు పోవుటకు కలువలనూను సాగల ఫిరంగు లుంచబడినవి. ఇచ్చట

హైదరాబాద్, సర్కారు సరిహద్దులు. వానిచుండు కోటలు

మ్యూజియం దాటుట మరియు పెద్దయిబ్బంది. దేశప్రకృతి దం
డెత్తినప్పు వైద్యమునకు గొప్ప ఆటంకములను గలిగించుటైనది. ఈ
పేజిలోని మ్యూజియం జర్మను ప్రాంతం సరిహద్దులు, వానికుండు

గల కోటలు, ఆర్
సేన్ లోరైన్ రా
ప్రములు చూడ
వగును. ఈ మార్గ
మును జరిగిన యడల
గృత్య వు నోట
బడుటయేయని జెల్లి
యము ప్రోవను జో
వుటకయి జ్యోతులు
నిశ్చయించిరి. జెల్లి
యమునకును ప్రాన్సు
కును సభ్యులను
సరిహద్దులలో కోట
లు గట్టిపెట్టెదను. కార

ఆల్సే కిక్కులో ప్రాంతములు బిరుదులను ములతో బాగుచు

ణము శత్రువులముం
దుగా జెల్లియనుల కోడెందు ఆక
సం ముందు సనియు, ఇంగ్లం
ప్రెంచి వైద్యములను సభ్యము
సేయుటకయి కాలమునకుననియు
ప్రెంచి ఇంజనీయరులు శిలము
టయే. అదిగాక జెల్లియముమీద
ఎవరును పడకూడదని యొడం
జడక గొప్పను ప్రభుత్వమువారి
సంతకముతోగూడ నుండెనుగా.
ఈ యొడంబడికనే పనికిమాలిన
కాగితమని జ్యోతు ముఖ్యులరై
గారు ప్రోసివేసిరి.

44 సం.ల క్రిందట ప్రెంచి
వారి నోడించి, ప్యాంకును పట్టు
కొని, గొప్పకప్పుమునుగొని, ఆల్
సేన్ లోరైన్ జిల్లాలను జ్యోతులు
ప్రెంచివారివద్దకుండి తీసికొనిరి.
కాని ప్రజల సానుభూతియు,
ప్రేమయు ప్రెంచివారి మీదనే
చెదరకుండ నుండెను. వీరిని జ్యో

తులనుగా జేయుటకు జర్మను ప్రభుత్వమువారు చేసిన ప్రయత్న
ములు బాగుగా ఫలించలేదు. ఈ జిల్లాలను తిరిగి సంపాదించుటకుంటే
రభుభు తేటోకపరమానధి లేకని ఈ యగతత్వామునుండియు ప్రెంచి

వారు తలంచుచునే నున్నారు. అందుచే యుద్ధము ప్రారంభము
కాగానే ప్రెంచి సేన జిల్లాలలోనికి ఆగస్టు 7 వ తేదీ కుక్రవాము
నాని పంపబడినది. జనల యాగందమునకు మిలితేను. ఆ బాలగోపా

లము ప్రెంచి వైద్య
మును సూచినప్పుడు
వెళ్లి కావలించు
కొనిరి. ప్రెంచిని కాక
సన్ను న్ని హముల
సూచించి నెనును
నుండెను. కాని వంస
బడు వైద్యము గొ
ప్పకాదు. 6000లకు
మిలీటరులందరు
మొట్టమొదట పీరు
లి000 మ్రాలు గల
ఆల్సే కిక్కు తు
వెళ్లిరి. అచ్చటనున్న
సన్నునులు 7000

ఆల్సే కిక్కురద్ద ప్రాంతమున శత్రువులను స్థలములను జావులయి ఎగురుట

ప్రెంచి వైద్యముతో పోరాడినది.
ప్రెంచి వైద్యమును ఆవుచున్నను
సవానాయకులకు పీరుపడలేదు.
జర్మనులలో స్వంత్యముద్ధమునకు
కొని ఆనందము జల్లెములలో
పోడిచి నున్నది. పీరు కిక్కుట ఆకా
శమున నెగురుచు శత్రుసేన బున్న
వైపున సూచించు గాల్పుట
కయి గురునూపుదున్న యొక
ఆరాశిమాము చాల సహాయము
చేసెను. ఈకేమామును గురిపెట్టి
జ్యోతులు కాల్చిరి. అది క్రిందకి
బరిగినను తిరిగి నాకసమున కగురం
గలిగి పట్టించుకొని బెల్గియను
ముడితముగా చేసెను. జ్యోతు
లవ్వనూ వెళుకకు దగ్గిర. పరు
నాడు ప్రెంచిసేన మార్గపుధ్య
సంబంధము కొద్దిపాటి జ్యోతు సేనల
నోడించుచుసాచంకలము రిగంబు
లకు ముద్దోసుచుత్తమును జేరినది.

కాని ముద్దోసులో బ్రవేశించిన ప్రెంచిసేన 2 ముస్వల్పస గుటకలన
న్యూట్రెయిసాక్ కోర్పరులనుండి వచ్చిన జ్యోతు సేన మరునాడు
గాత్రి వారిని నగము నిడిచిపోవునట్లు చేసెను.

వోస్ జన్ ప్రాంతమున నయదుదినములు ప్రెంచివారు పోరి ఆల్సేసు మాగాణములకు మార్గములగు కనుమల నన్నింటిని పట్టుకొనిరి. ప్రెంచివైద్యముల వెనుక భాగముమీఁదపడినయెడల ఆల్సేసును వదలునట్లు చేయవచ్చునని తలంచి మేజోకోటను పట్టుకొనుటకయి జర్మనులు సేనను బంపిరి. ఒభయన్ నడివద్ద జర్మనులు ప్రెంచివారిని పరాజితులనుగా జేసి కనుమలనుండి తరిమిరి. క్రొత్తవైద్యమువచ్చుట వలన పరునాడే ప్రెంచివారు యుద్ధమునకు గడంగి జర్మనులను పూర్తిగానోడించి 1000 నుండి ఖయిలను పట్టుకొనిరి. ఆగస్టు 12 మొదలు 14 వఱకును బాల్మంటు, పైరే, ఆల్రికోర్టులవద్ద తిట్లు నయినపోగు జరిగెను. ఇచ్చట జర్మను లోడిపోయిరి. వోస్ జన్ మార్గములన్నియు ప్రెంచివారికి తిరిగి వశమయ్యెను. పీరు వైద్యమును తిరిగి ఆల్సేసుకు జనరల్ పా గారి యధ్యక్షుక్రింది పడిరి. బెల్జిం

న్యనుండి వెదలి, థాన్ నుండి 14వ ఆగష్టున జర్మనులను పారదోలి ముల్హౌసుకు 12 మైళ్లలోనున్న థర్ గ్రామము నీయన పట్టుకొనెను. పరునాడు దన్నిమేరి గ్రామము వశమయ్యెను. కొన్ని దినము లీ ప్రాంత్యమున అటు నిటు జయము సమకూరుచు వచ్చెను. తరువాత జో ర్నా కుకర్ద జర్మనుల నోడించి పా గారు 24 ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. ఈ జయమువలన ప్రెంచివారు బెల్జిం వైద్య మొదలు కొల్మరువఱకు దేశ మొక వశము చేసికొనిరి. ముల్హౌసు రెండవపర్యాయము ప్రెంచివారికి లభించెను. ఆగష్టు 18 వఱకు జరిగినపోరులో ఆల్సేసు కున్న కనుమ మార్గములును, ఉత్తర ఆల్సేసును ప్రెంచివారివశ మయినవని చెప్పవచ్చును. మున్ముందు జర్మను లెంతగోపవైద్యమును బంపి ఆల్సేసు నెట్లు తిరిగి వశముచేసికొనినదియు చూడగలము.

సముద్రయుద్ధ ప్రారంభము

ఈ మహాసంగ్రామము ప్రారంభము కాకముందు మూడుసంవత్సరములనుండియు సముద్రయుద్ధముగలగ్రహించుకు కొనెను. దట్టము గారి యధ్యక్షుక్రింద బ్రిటిషు యుద్ధనావ లభకముగా గట్టలహుటయే కాక ఏకాగ్రము యుద్ధము ప్రాప్తించిన ఆతఃకాలము సిద్ధముగా నుండునట్లు నరింపబడినవి. జర్మను యుద్ధనావ లాకస్మికముగావచ్చి పడకుండుటకయి యున్ని ప్రయత్నములను చేయబడెను. యుద్ధము ప్రకటించబడగానే ఈకాళముల దెట్టిలోపములకును, ఆలస్యమునకును ఆస్పదము లేకుండెను. జర్మనునావలు ఇంగ్లీషునావలు లోగాని అట్లాంటిక్ సముద్రములోగాని ప్రవేశించుట కున్న మార్గము లన్నియు మూసిబడినవి. ఈసమస్యను పట్టి చిన్నవాడయినను బుద్ధి సామర్థ్యముగలది నిరుపమానమగు సర్ జాన్ జెల్లికో గారు స్వసేనాధిపతిగా నియోగింపబడిరి. ఆతఃకాలమునుండియు ప్రముఖత్రుడును నగు సర్ అడ్మిర్లాల్ బెనెట్ గారు ముఖ్యోద్దేశ్యగులలో మొదటిది వాడు నేపథ్యపరిచయము.

వర్తక మార్గములు

ఉత్తరసముద్రమునందు నావలను బ్రిటిషువీధిపములను గాపాడుటకయి చక్కగా నియమించిన తరువాత భోజనపదార్థములును, ఇతరసామగ్రియు, పరదేశములనుండి గావలసిన వర్తకమార్గములను కాపాడవలసిన పనిని అడ్మిర్లాల్ (నా కాంగ్రాఫు) వారు నెట్టుకొనిరి. ఇంగ్లీషువారి వర్తక నావలను ముందుటకయి పంపబడిన జర్మను క్రాయి జర్లు బ్రెస్టాగోబెక్ అనునది మధ్యధరాసముద్రములోను, డెన్మార్కు కారల్సుయా అనునది అట్లాంటిక్ మహాసముద్రములోను దిగుగు చేసెను. వీనిని ముందుటకయి పెక్కు క్రాయిజర్లు పంపబడినవి. ఛైనాలోని శయోభాహుద్భులలోనున్న స్కార్బోరూస్టు, నెయిస్సా, ఎస్టెన్ న్యూరెక్ బర్లు క్రాయిజరులు తప్పించుకొని పారిపోకుండను, ఒక వేళ పారిపోయినను వానిని పట్టుకొనియోడించుటకును ప్రయత్నయుద్ధ నావలు, రెండు ఆగ్నేయ క్రాయిజరులు, రెండులయిటు క్రాయిజరులు,

అనేకయున టార్పెడో బోటులు, రెండుసబ్మెరైనులు, ఆస్ట్రేలియా వారి వాటిల్ గ్రాయిజరు, ఆస్ట్రేలియ లయిటు గ్రాయిజరులు మెల్బోర్న్ నుండి యిరువది నావలు, వానివెనుక అత్యంతపరాక్రమవంత నయిన బహుమ గుంధనావలన్నియు సముద్రములను గాదుటకయి యుండెను. ఇంగ్లీషు యుద్ధనావ లన్నియు ఉత్తర సముద్రమును, ఫ్రాన్సును త్తర దిశను గాపాడుటకయి యుండుటచే, ప్రెంచి నావలన్నియు మధ్య ధరాసముద్రమును గాదుటకును, ఆస్ట్రేలియానావలు ఏడ్రియాటిక్ సముద్రమును వదలి మధ్యధరాసముద్రములో ప్రవేశింపకుండ కాపలా యుండుటకును నిష్ఠాయితమయ్యెను. ఈమార్గానికి బాల్టికుసుము ద్రములోనున్న 4 యుద్ధనావలు, 1 ఆగ్నేయ గ్రాయిజరు, కొన్ని చిన్న గ్రాయిజరులు డెస్ట్రోయరులు, సబ్మెరైనులు, అవసరమయినప్పుడు జర్మనులకు తొందర కలిగించుట కున్నవి. మిట్రుండలి వారినున్న ఇంత నౌకాబలము ముందు, జర్మను, ఆస్ట్రేలియనుల కంత బలము గలదో యాక్రింద వివరింపబడినది.

వివరము	జెర్మన్	జెర్మన్	జెర్మన్	జెర్మన్	జెర్మన్	జెర్మన్	జెర్మన్
(1) డెడ్నాటులు	22	10	...	32	18	8	16
(2) బేటిల్ క్రాయిజర్లు	10	...	...	10	4	...	4
(3) డెడ్ నాటులు కానియు ద్ధ నావలు	38	13	10	61	22	12	84
(4) ఆగ్నేయ క్రాయిజర్లు	47	27	12	86	9	2	11
(5) లైట్ క్రాయిజర్లు	66	8	2	76	45	11	56
(6) డెస్ట్రోయర్లు	202	80	95	377	138	15	148
(7) టార్పెడోబోట్లు	106	158	25	284	80	58	138
(8) సబ్మెరైనులు	70	50	25	145	24	6	80
మిట్రుండలివారిని అన్నియు గలది 1071				క్రాయిజరులు మొత్తము 467			

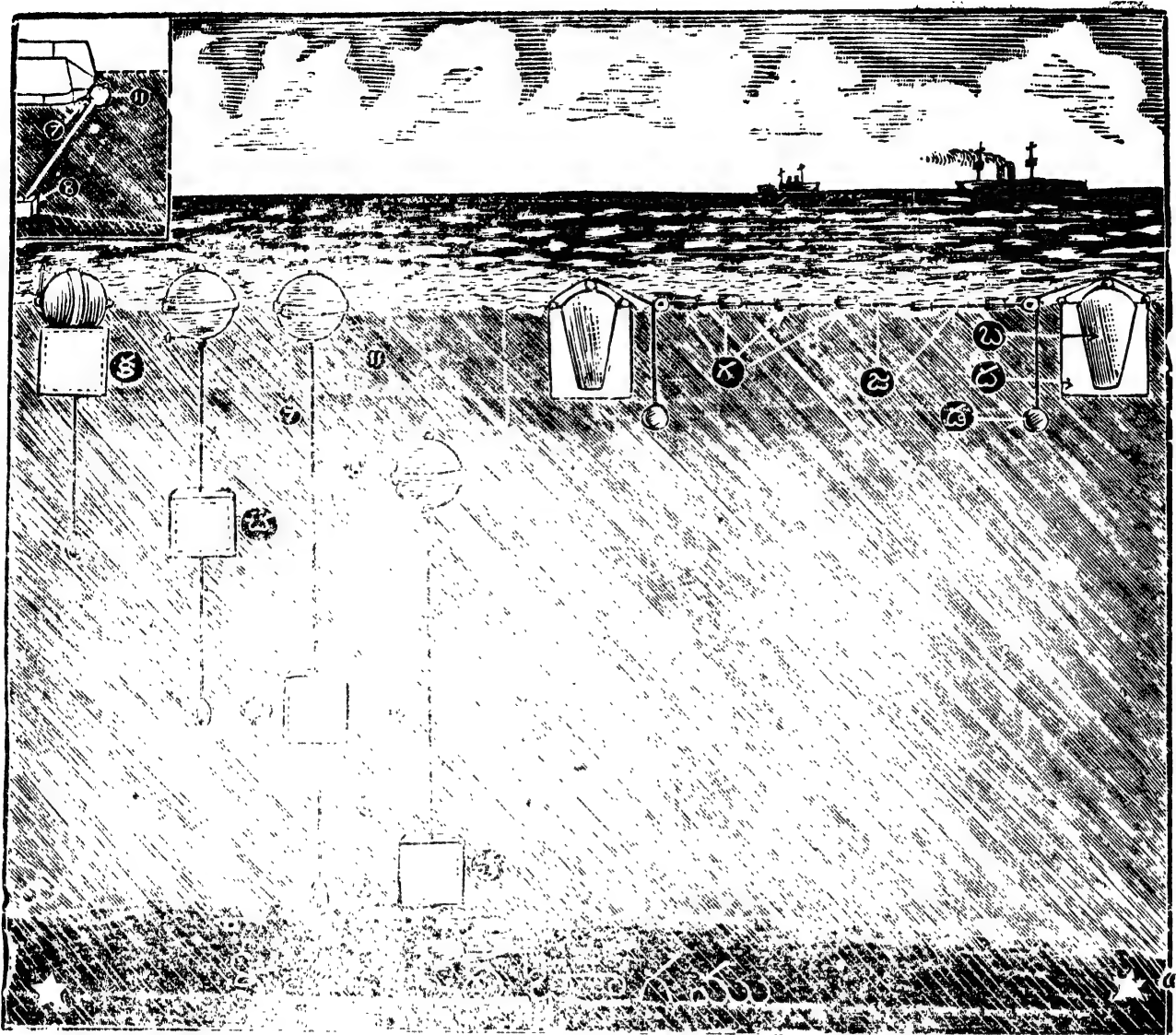
ఇక ఫిరంగులమాట విచారించెదమన న 3.5 ఇంచి ఫిరంగులు ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలలో 188 గలవు. ఈశ్రేష్ఠమయిన ఫిరంగులు ఇంకొకరికి లేవు. 12 ఇంచి ఫిరంగులు మిత్రచుండలికి 500 లును, శత్రుచుండలికి 150 యు గలవు. 11 ఇంచి ఫిరంగులు శత్రువులకు 90 ఎక్కువగా గలవు. 4.7 ఇంచి ఫిరంగులు, 4 ఇంచి, 3.9 ఇంచి మిత్రచుండలివారికి 302 అధికముగా గలవు. 65 ఇంచి, 6 ఇంచి 5.5 ఇంచి ఫిరంగులు శత్రుచుండలికి 110 హెచ్చుగా నున్నవి. ఇటలీగూడ యుద్ధములో దిగుటచలన మిత్రచుండలియొక్క బలము మిక్కిలై మయినదని వ్రాయవలసినము లేదు.

యద్ధము ప్రకటించబడిన పనినములలో స్వగమనము
నెగురవేయుచున్న సముద్రముగిది చక్కనావలన్నియు ఇంగ్లీషు
యద్ధనావలచే ఒక ౨-ఫీట్లకొలదిబడబడబట్టుకొనబడిన నావని
దినములోనే జరగనీవారి ఎగుడుతివ్యాసము అంగీకరించెను. కొన్ని

[illegible]

5-వ తేదీని సమద్రములో గనులను విచ్చలకిడిగా వెళ్ళి, జన్మనానా జన్మనానా కోనిగిన్ లూయి యను నావను ఆంధ్రమున అనుభవించుచున్నట్లు క్రూరుజరు ముంచివేసెను. కాని ఆంధ్రమున యుద్ధనావకుల నాడుదయమున కోనిగిన్ లూయి వెదజల్లిన మందుగని యొకటి చిగిలి మునిగిపోయెను. ఇందలి నావికులలో 189 మంది తప్ప తక్కినవారు కాపాడబడిరి. ఆగస్టు నెలయంతయు జగ్గను యుద్ధనావలు బయలుదేరి యుద్ధమునకు వచ్చునేమోయని అంగణవాకలు నోరు తెరచుకొని యుండినను. కాని యొక జగ్గను అడ్డియలు జగ్గను యుద్ధనావ లేదు వలన బోరాడవో కారణముల నిష్టిక యుపన్యాసమునందు దెలిసెను. “మనము హోరాహోరిగా ఇంగ్లీషువారితో సమద్రమునిండ బోరితిమేని యోడిపోవుదుమనుట నిష్కరము. పోయిన నావలకు బదులుగా క్రొత్త నావలను కట్టుటకును, అవి ఈ యుద్ధమునకు పనికివచ్చుననుటకును, వీలు ఎంతమాత్రమును లేదు. సమద్రయుద్ధములో తక్కువ

2.లముగల సంతము ఓడిపోతిమేని మన సముద్రతీరమంతయు శత్రువులచేత ధ్వంసముచేయబడి జర్మనుధూమిపయిి మనశత్రువులు దిగి యుద్ధముచేయుట కవకాశము సమకూరును. మన యుద్ధనావలను కదల్చుచుండ కాపాడుకొంటిమేని సంతి జరుగునప్పడు మనమాటలు ఆదరిముగో ఆలకింపబడును. మన భుష్పడు బలహీనులముగా పలుకవలిన యావసరముండదు.” ఇందువలన సముద్రయుద్ధమునకు జర్మనులు దిగి న బ్యేర్రయినలచేత హానిని కలిగింప వలయు:ని తలపెట్టి యున్నారు. ఆగష్టు 11-న లేదిన జర్మనుస బ్యేర్రయినలు బ్రిటిషు క్రాయిజరు బర్మింగ్సుమును టార్పిడోవేసి ముంచుటకయి రాగా ఈ యుద్ధనావయు, కొన్ని బ్రిటిషుడిస్ట్రోయరులును వానికి సప్తము కలుగచేసి తరిమివేసెను. ఈరోజుననే జర్మనుస బ్యేర్రయిన 15 యు సెంబరుగలదానిని బర్మింగ్సుము క్రాయిజరే సముద్రములో ముంచి వేసెను.

గమనిక:—300 మెటర్ల 1000 మెటర్లకు బరువులకు పాక దూదితోను 5 రియలైజరుగ, ప్రేలుడుపదార్థములతోను జేయ

బడును. పోలము తెలుపు తీగలు నాలుగు గమత్రపు వైభాగములకు 9 లేక 10 అడుగుల లోతున నిమకదలక నిలిచియుండును. అమాగ్మున ప్రకాశము చేయించుటకు నానకు పోలముగానే గంధకత్రాడు మున్న యొక గొట్టము పసిలి లోపలనున్న ప్రేలుడుకడ్డునగు క్లోరేట్ ఆఫ్ పోటాషియం నిర్మణ్యమిదియ. అది లోపల నున్న యొక పదార్థములకు కయితము విప్పించి పిడుగునంటి ధ్వనితో నానను బ్రద్రలుపెయును. హాబ్బులలో వెట్టబడు గమము యింత హాబ్బుగాడ గలవు. వెట్టబడిన గమముకి శత్రునాప రాగానే చూచి బడ్డునుండి పిడుగుచ్చితో గనిని ప్రేల్చి నానను ముందును.

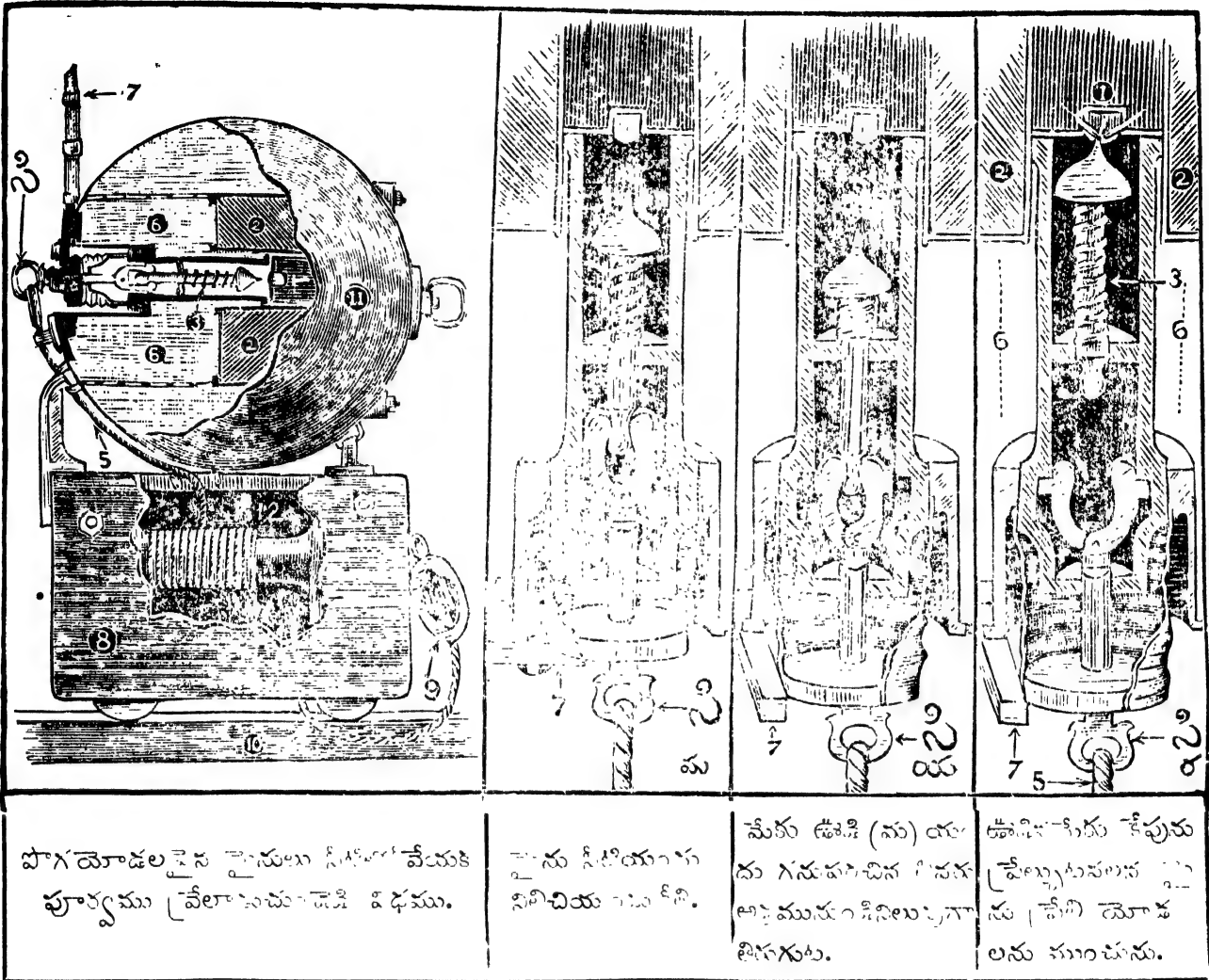
ఎ. (క) పొగ తొడనుండి ఆగ్నేయము వేసిన పుడు లోపలిత్రాడు బాగుటను చూపుచున్నది. (చ) క్రిందినున్న బరువు కలక లంగరు వెట్టి క్రిందికి జారును. (ఘ) బరువు నీటి కిందు కేలను పేగుట. (ఙ) లంగరు వెట్టి భాగములన బరువు బలమునగ్గి మైన నీటి క్రిందికి జారుట.

కొద్దివైపున నాన మైనకు 12 ప్రేలుకీటి మాపించినది. [తండన పిధమైన మైన] బి. (క) జీలగ బెండులకలన నీటియందు కేలుకలలు చేయబడును. (చ) మైనలకు పట్టిత్రాడు. (ఘ) త్రాడును కిగువుగనుంచెడి బరువు. (ఙ) మైనను తేలనిచ్చెడి వెట్టి. (బ) మైన గుమైనలందు నావలుత్రాడును తిసిలి శుద్ధిపుడు మైన ప్రేలి నానను ముందును.

1 కేళు.	5 మైనకు కట్టిత్రాడు.	8 లంగరు వెట్టి.	10 నీటియడుగున వెలలోతుగ మైనయుండగలయునో
2 ప్రేల్చెడి పొగము	6 తేలుటకై గా నింపిన వెట్టి.	11 మైనరూపము.	[నిర్ణయించెడి త్రాడు.
3 పొడిచెడి కేకు.	7 ముటట పొగతొడకు తగిలెడి కిగురు.	12 త్రాడుచుట్టిన గిలక బి.	మైనను ప్రేలాడదీయుటకు

కోక్కము

రుష్యా రణరంగమున ప్రవేశించుట

యుద్ధమునకు గొంతకాలమునకుబూర్వము రష్యాదేశపతాంతి భూయిష్టముయ్యుండెను. పరిశ్రమలవలన జీవించువారు సమృద్ధి కట్టులు కట్టి నానాదార్శగుణములనుండిరి. అవీగా జగ్గను యజ్ఞహిణుల నెరింపగలగలిగిరి! అని జగ్గులు నవ్వచుండిరి. కాని యుద్ధపతాంతిని రాజధానిగా మార్చినారు. తమ 'చిన్ని తమ్ములగు' సర్వయానులను ఆస్త్రియా దుగ్ధమునుండి కాపాడుటకయి, రష్యను భట్టాకము కత్తిని దూరము. రష్యా ప్రభుత్వము మొదల అపనస్థకము

గలిగియున్న పోలకులకు తమి వాగ్దానములకేనియు, శిష్ట ప్రజలకు స్వపరిపాలన మొనర్చుటకు ని ప్రకటించెను, అస్త్రియాలోభాగమునకు రష్యాలోని స్వజాతివాగు స్థాపించుటలోనికి జాత్యభ్యుదయమును గోరుచుని యుత్సాహపూరితముగా, రష్యాలోని యూదులను స్పృహపరిచెను, వారి కెట్టిభయమును లేకుండనే గను, తమ సామ్రాజ్యమునకు జూరుగాగు రేఖిద్దరి నుంచుగా బుర్రుకొప్పిరి. జూలయ 22-వ తేది యుద్ధము ప్రారంభమయినది. 2 వ ఆగష్టున కిప్పడే కొంత రష్యనుసేన జగ్గనులో ముఖ్యగాజ్యమును ప్రప్రక్క సరిహద్దులలో ప్రవేశించెను. ఇంకొకముందు స్వల్పమును రష్యా నావికబలమును జగ్గను శిష్టండు గల్గునందు మాసివేసి ఆలాండు ద్వీపము ను పశముకేరికొనియెను. రష్యువీధ కేల యుద్ధమునకు జగ్గను 15 లక్షలవైద్యమును సిద్ధముగా నుంచినది. రష్యులులేని సరిహద్దులలోని అనేకమగు రష్యా గ్రామములను ముందుగా జగ్గనులు తగ్గలబెట్టి ప్రజలను నానాకష్టములపాలు నేసిరి. ఈ యుద్ధములో మొట్ట

మొదటి 15 దినములును చిన్న చిన్న పోరాటములతో నడిపోయినది. తూర్పుప్రదేశములో ముఖ్యపట్టణములలో నొక్కటియగు ఇటూర్ నెక్కువ రహదారుల పట్టుకొనిరి. జర్మనులు వాచుమడినములు భోరధ ప్రయత్నములను పట్టణమును తిరిగి సమర్థించుటకయి చేసిరిగాని జయింపలేదు.

రహదారులమీదికి 80 లక్షలవైద్యమును నిర్వహించుచున్నదిను వాచుమడిని శ్రద్ధించి, ఇంగ్లీషువారికి గలిగినయోగంబు మితిమీరినది. ఇట్టియనుదేశములలో వైద్యహామశక్తియులన గెలుపుచున్నట్లు పరిశ్రమించుచున్న జర్మనీ వేనక భాగమున రహదారుల మీదికి ముగ్గురువందలకు పైబడిన రంగమున నెంతో సహాయకారియని తలచబడెను. చుట్టూ ప్రభు నికోల్ను గారి వైద్యాధిపత్యమువలన ఒక వైద్యము గలీషియామిడికిని, మరి యొక వైద్యములో నగము పేల్చిన నుండియు, రెండవనగము వారాన నుండియు తూర్పుప్రదేశమువారికిని వెళునను. ఈ ప్రయత్నముల కన్నింటికిని ఒక్కనెల పట్టినది ఈ రెండవ వైద్యముమీద నూటో, వాచోరస్, రై బేలింగ్ నులగద్ద జర్మనులుపోరాడి దెబ్బలులినిసాటిపోయిరి.

ప్రొల్లుపోనెన్ వద్దబరిగిన యుద్ధము తూర్పురంగమున జరిగిన వానిలో మొట్టమొదటి గొప్పయుద్ధమని చెప్పవచ్చును. ఇచ్చట జర్మనులు హైవారిలో కడు తేంపుతో పోరాడిరి. వెనుక భాగమునుండి వాచామిడిగా వచ్చుచున్న వైద్యము వైతము జర్మనులనిచ్చటముట్టడించెను. జర్మను సేనాధిపతి కిచ్చట శేషియు తోచలేదు. అతని పన్నుగడలన్నియు మంటగలిగెను. తన ప్రక్కన వచ్చిన జనులను పూడ్చివెట్టుటకయిన కొంతకాల మొసంగవలసినదని రహదారు సేనానినడుగగా నాయన ఒప్పుకొనలేదు. జర్మనులు రెండు వైద్యములవద్ద ఆరుదినములు పోరి పూర్తిగా నోడిపోయి పరుగెత్తిరి. గంబిన్నెను అను మరియొక ప్రదేశమున జర్మనులుమంచి అనుకూలమయిన స్థలమునుండిపోరినను, జయింపబాలకపోయిరి. ఈ యుద్ధములో రుష్యలోని గొప్పకుటుంబములకు లెండినయోవనులును రుష్యపార్లమెంటు అగు ద్యూమానభ్యులును, సాధారణ వైద్యులకు వలె బోరితిమ మృత్యుదేశచారిత్రిమునకు గీర్తినిచ్చిరి. ఇచ్చటనుండి ఇన్ ఫర్ బర్గ్, కొనిగ్సుబర్గ్, ఆరెన్ బేక్ మున్నగును ప్రసిద్ధ దుర్గములను

100 మైళ్లు రణరంగమునుండి నడచుచు, పట్టుకొనుటకయి రుష్యనులు పెద్ద వైద్యములను దెప్పించుకొనిరి. జర్మనులకును కావలసినంత సహాయముపంపబడెను. నీడెంబర్గ్, విల్లెన్ బర్గ్, ఆరైల్సుబర్గ్ కోటలు తరువాత రుష్యనుల వశమయ్యెను.

ఆస్ట్రీయామీద దాడి

వెర్మనలదల మైళ్ల సరిహద్దులు రుష్యకుండుటవలన ఎవ్వరు టసరియను కొద్దిసేటి యల్లును కలిగించుటకు శక్తువులకు గులభము. ఒక ఆస్ట్రీయను గొప్పసంఖ్యము నిరూపించుముగా రెండవ

లూలిన్ ప్రాంతమున జరిగిన గొప్పయుద్ధమున బ్రముఖుల కొకమీ ఆస్ట్రీయనులు

మీది కరిగెను. వారు బైలోగా గానో పట్టణము వలకు వెళ్లి దోచుకొని వచ్చుచుండగా లూలిన్ గవర్నరుగారు 5000 కొనకు అశ్వవైనికులను ఒకనడి తీసునంగు దిట్టముగా గడ్డివెరిగినచోట దాచియుంచిరి. లూలిన్ ప్రాంతమున ఆస్ట్రీయను గొట్టిపుదేశమును భస్మముచేసిన కొనకు అశ్వవైనికులు ఆస్ట్రీయనులు సామీప్యమునకు రాగానే ఆకస్మికముగా వారి మీద పడి అందరిని బుగడలో త్రొక్కివేసిరి. ఈ సేనలోనున్న ఒక్క ఆస్ట్రీయనునను స్వదేశమును తిరిగి చూడలేదు. గలీషియామిడికి పంపబడిన రుష్యసేన చాలపట్టణములను బట్టుకొనెను. బుకోవి నాయను రాష్ట్రములోని ప్రజలు రుష్యనులకావ్యవ మొసంగి తమ రక్షకులని వారినిమన్నించిరి. ఆస్ట్రీయను దేశములోని గంబిన్నెన్ మెల్కెనెన్ కోవల్లెన్, రైక్ మొదలగు రావులు రుష్యనులచేతిలో

బడెను. ఈ యుద్ధములో రుష్యనులు 240 మైళ్ల పొడవుననున్న రణరంగమునందు బోరుమండిరి.

రుష్యసభామిలో బ్రవేశించిన జర్మనులు రుష్యను పోలండులోని కలీష్ అను కోటను బట్టుకొని డెంబ్రోవ అను జిల్లాను తయ నాక్రమించి, ఈ జిల్లా గనులతో నిండినదగుటచేత, తమకు వలయునంత బొగ్గును జర్మనీకి నెగుమలి చేసిరి. ఈ కలీషునగరపు ప్రజలను రెన్నగా హింసించిరట. ఈనగరముమీద 50,000 రాబులు అపరాధము విధింపబడెను. ఈ క్రూరకృత్య చారిత్రిమును వినిన రుష్యనులు రోషావేగులయి మరింత దృఢముగా బోరుటకు సంకల్పించుకొని యుండిరి.

GRAND DUKE NICHOLAS

గ్రాండ్ డ్యూక్ నికోలస్. రుష్యా సర్వ సేనాధిపతి

GENERAL IVANOFF

జనరల్ ఇవనోఫ్. రుష్యా వైస్రతి సేనాధ్యక్షుడు

GENERAL RENNENKAMPH

జనరలు రెన్నెక్ కాంఫ్

GENERAL SAMSONOFF

క్రిత్తికేషుడయిన జనరలు సాంసనోఫ్

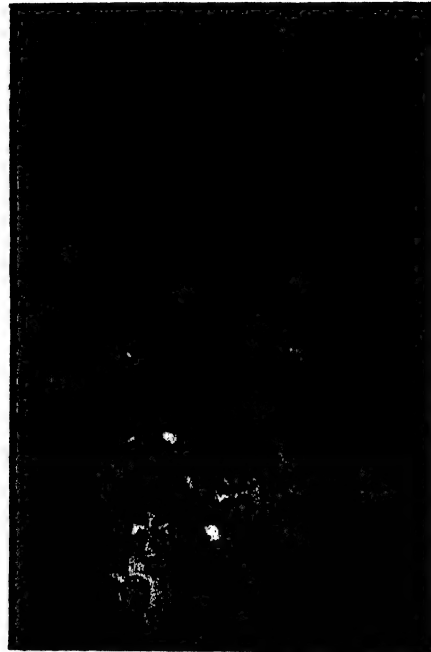
M. SOZONOFF

రుష్యా విదేశాంగ మంత్రి ఎం. సోజొనోఫ్

KING OF MONTENEGRO

ADMIRAL GEORGE DVITCH

అడ్మిరలు జార్జి డెవిచ్ రుష్యాను యుద్ధ నావాంగమంత్రి

మాంటెనీగ్రో రాజు

CROWN PRINCE OF AUSTRIA

ప్రకృతి ఆట్రియా యువరాజు

బ్రుసెల్స్ లో జర్మనులు ప్రవేశించుట

19-వ ఆగష్టు బుధవారమునాడు లౌ వెయిస్ ను వదలి బెర్లి యను నైస్యము చేరినట్లు వెల్లడైను. బ్రుసెల్స్ నగరములో ప్రవృత్తులు గురువారమునాడు దయమున ప్రవేశించిరి. ఈ ముఖ్యపట్టణమునకు రక్షణములగు కోటలు లేనందున రాజు గారును, పరిశ్రమలును ఇతరముఖ్యోద్యోగులును ఒక రాత్రి సులభముగా గయిలమిద ఆంత్రెయ్ నగరమునకు వెళ్లిపోయిరి. జర్మనుల సెరిరించుటకయి ముఖ్యపట్టణములో నుంచబడిన 20,000 సిరిలుగాడ్డు సైన్యము శత్రువుల బలమునుండి ఆగ లేదని వెనుకకు తీసికొని పోవడెను. జర్మనులతి యాదంబరముతో నగరమును ప్రవేశించి బెర్లియను పతాకముల స్థానములలో జర్మను పతాకములను పాతి, ప్రజలకు భీతి కలుగునట్లనేక దుష్టకార్యములను జేసిరి. ఉహ్వానలను ప్రవృత్తును గుఱుపు రౌతులు యిద్దరు బెర్లియను సైనికోద్యోగులను తమ కార్లకు కట్టుకొని

బహువులలో లాగి చేసిన యవమానమును బెర్లియను ప్రజ లెప్పటికిని మఱువజాలరు. పయిగా అన్ని లో ఆన్యము పోసినట్లు ఖర్చులకయి 12 కోట్ల రూపాయలను ప్రజలపద్ధ వనూలు చేయటవలన వారికంత యనురాగము జర్మనులయెడ నుండునో వ్రాసువలయునా?

ఇక లౌ వెయిస్ నగరపు ప్రజలకష్టములును మితిమారియుండెను. జర్మనులు జయింపబడిన ప్రదేశములలోని జనుల సెర్వి విధముల హింసించుటకు మాగ్గులు కలవో అన్నింటిని ఈ ప్రజలవై నుపయోగపఱచిరి. 85వ బ్రాడెన్ బర్గులూలము లోకభ్యాతమును, అమూల్యమునకు లౌ వెయిస్ ఘోరకాగమును భస్మముచేసి లోకచరిత్రమునందు కాశ్వతరమున నపకీర్తి నాన్పించిరి. ఈ లౌ వెయిస్ నగరము లోని ప్రధాన భవనములలో హోటల్ డివిల్లి తప్ప తక్కిన వన్నియు జర్మను ఫిరంగుల కాపాతి యయ్యెను.

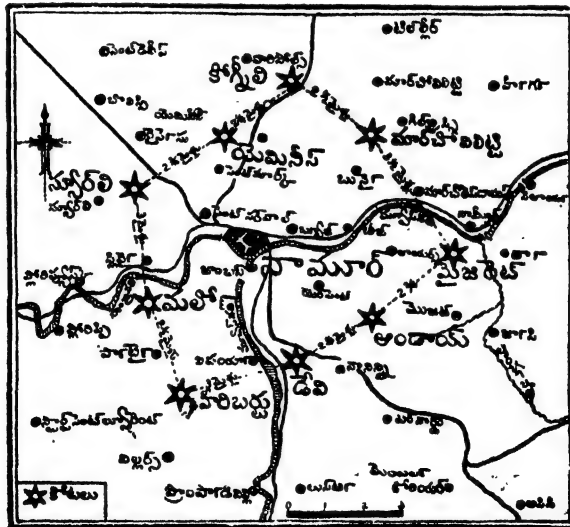
నామూరు ముదలు ఆన్వేషణవరకు

బ్రుసెల్స్ లో కొంత సేనను వదలి మాన్సుకును ఛార్లెరాయ్ కిని కోటను సిద్ధముజేసెను. 18-వ తేదిన బెర్లియము అశ్వదళము సుధ్యక్షుని ఫలముగుండ ప్రాస్థుమిద పడవలయునని జర్మనీ వారి యుత్సయి. ఆగష్టు 23-వ తేదినాటికి 10,000 జర్మను సైన్యము కోఫల్బర్గ వద్ద నుంచబడెను. గ్రమ్మాటు, జౌడెగ్నార్జివద్దకు ఫిరంగి సేన మోటారుబండ్లలో బంపబడెను. నామూరు, ఛార్లెరాయ్, మాబ్యూగు వద్దకు రెండు సైన్యములును, బెర్లియనులను ఆంత్రెయ్ వద్ద నాపుటకు మారిస్తు మీదికింకొక సైన్యమును పంపబడెను. వారి సెరిరించుటకయి మిశ్రమండలివారి సైన్యములు మూడండెను. లక్ష్మింబర్గు గుండ వచ్చుచున్న సైన్యమును శ్రాంచి వారెదిరించిరి. రెస్సి, మ్యూజులకు సుధ్యక్షుని సైన్యముతో తలబడుటకయి రెండవ శ్రాంచి సేన ఆర్డెక్కు పరగకాగుండ పంపబడెను. సాంబ్రె, మ్యూజులకు సుధ్యక్షుని జర్మనుల కుడిభాగముతో బోరుటకై మూడవ శ్రాంచి సైన్యము నడుచుచుండెను. ఈ కడపటి సైన్యముతోనే ఇంగ్లండు నుండి వచ్చిన సేనయు గలిసియుండెను.

నామూరు ముట్టడి

14-వ ఆగష్టు తేదిన జర్మనువారి మూడు పెల్లులు నామూరు మీద పడెను. నాలుగవ బెర్లియను డివిజను సేన యుద్ధమునకు

కోటను సిద్ధముజేసెను. 21-వ ఆగష్టునాటికి గాని పట్టుదలతో నామూరు ముట్టడింపబడలేదు. శుక్రవారము మొదలు ఆదివారము రాత్రివఱకును ఒక్క నిమిషమయినను ఫిరంగిగుండ్లు కోటలమీదను నగరములోను పడట ఆగలేదు. కోటలలోని బెర్లియను ఫిరంగులు 8.4 ఇంచువి. జర్మనుల ముట్టడి ఫిరంగుల ముందు ఆగ జాలినవికాదు. మార్షోక్ లెట్టి, ఛాంపియన్, మైజర్లె, అండాట్ ఎమిన్సుకోటలు జర్మనులవారి కాగ జాలకపోయెను. ఈ కోటలకు నగరమునుండి శ్రోత్ర సైన్యము పంపుటకయినను జర్మనులు వీలుకలుగ జేయలేదు. కోటలలో మందుగుండు సామాను దాదాపు అయిపోయెను. అప్ప డింకొక మార్గము లేక బెర్లియను సైనికులు నామూరు వదలి వెనుకకు పోయిరి. ఇట్లు పోయిన 28,000 మందిలో 12000 మూత్రమే

ఆంత్రెయ్ చేరగలిగిరి. 25-వ ఆగష్టున రాత్రి యెనిమిదిగుంటలకు జర్మనులు నామూరు ప్రవేశించిరి.

ఈ నామూరు ఇంతకిక్రముగా పడిపోవుట మిశ్రమండలికి మహాపశ్చాత్తి యయ్యెను. వీరు తమ యుద్ధవిధానము నంతయు మార్పు కొనవలసివచ్చెను. మ్యూజుమార్గము లన్నియు జర్మనుల వశమయ్యెను.

ఈ కోట పడకుండునున్నచో ప్యారిగు సామిపమునకు సయితము, శత్రువులు వెళ్లుట కవకాశముండ నట్టిది. ఫ్రెంచివారు నామూరును రక్షించుటకయి పంపిన సహాయము ఆలస్యముగా జేరినందున ప్రయోజనము లేకపోయెను.

మాలిన్సు, ఆస్ట్రేలులు జర్మనుల వశమగుట

24 వ తేదిన బెల్జియము సేన ఆంట్వెర్పునువదలి బ్రుసెల్సుకు పడమట 14 మైళ్లలో నున్న లోండర్ కోట అను చోట యూదు జర్మను డివిజనులతో దలపడెను. జర్మనులు విల్వోర్డ్ వరకును తగమబడిరి. పరుగెత్తుచు వీరు మాలిన్సు కై ప్రవాగారమును పాడుచేసి పోయిరి. జర్మనులు బ్రుసెల్సునుండి, తిరిగి 40,000 సేనతోవచ్చి బెల్జియనుల నోడిం

చుటచే వారు ఆంట్వెర్పుకు పరుగెత్తిరి. మాలిన్సువద్ద బెల్జియము రాజుయొక్క మోటారుబండి ముందగనే ఒకపెల్లు బ్రద్దలాయెను. దైవవశమున ఆయన కపాయము కలుగ లేదు. బండియొక్క చక్రములు తునక లయినది. మాలిన్సునుండి జర్మనులు సముద్రతీరమున నున్న ఆస్ట్రేండుకు వెళ్లిరి.

ఇక్కడ కొన్ని వందలు నుట్టుకేయున్న బెల్జియము సేన బాగుగా పోరాడెను. ఇంగ్లీషు సముద్ర సేన 7000 ల మంది నేలమీద నావికా ఖిరంగులతో ఆస్ట్రేండులో బ్రవేశించి బెల్జియనులకు చాల సహాయముచేసి ఆనగగమును కొన్ని దినములు కాపాడెను. కాని జర్మనులు అనేకవేలతో వచ్చుటచలన ఇంగ్లీషు నావికలు యోధ లెక్కి తరలి పోయిరి. ఆస్ట్రేండు జర్మనుల వశమాయెను.

ఛార్లీ రాయి యుద్ధము

ఇప్పటికి ఇంగ్లీషువారి సేనయు ఫ్రెంచివారి సేనయు నధికముగా బెల్జియముకు చేరెను. ఇంగ్లీషువారు మాన్సు నాక్రమించుట

బుట్టినవారగు) టగ్గోలు వదలబడిరి. వీరందరును మహాన్యు దీయులకుండు వీరావేశముతో జర్మనులతో నతిసాహసముతో బోరిరి

ప్రాన్సులో మొట్టమొదట దిగిన ఆంగ్ల సైనికులను ఫ్రెంచివారాహ్వానించుట

కయి పంపబడిరి. ఛార్లీ రాయిని రక్షించుపని ఫ్రెంచివారు పెట్టుకొనిరి. 21 వ ఆగష్టు కుక్రవార ముదయ మారుగంటలకు శత్రువులు వచ్చుచున్నవార్త తెలిసినది. 7 గంటలకు వారి మొదటి ఖిరంగుండు ఛార్లీ రాయిలో పడినది. జర్మనుల మీదపడుటకయి ఫ్రెంచివారి ఆగ్రీకా అధినివేశములనుండి వచ్చిన (ఆరబ్బులకును, నీగ్రోలకును

జ సులతో బోరాడుటకయి వచ్చిన టగ్గో (నీగ్రో) సైనికులను ఫ్రెంచి గృహస్థులారాహ్వాన మొనంగుట

బల్లెములతో జర్మనుల శరీరములను చీల్చిరి. కాని ఒక ప్రాతకర్కా గారములో దాచియుంచబడిన యంత్రపు ఖిరంగులు వీరి రూపు మాడెను. ఒక్కపటాలములో 100 మంది మాత్రమే గాయములు తినక తిరిగి ఫ్రెంచివారిలో గలియ గలిగిరి.

సంస్కృతాధికృత గల జగ్గములు ఛార్లీరాయి నగరములోనే తరువాత ప్రవేశించిరి. సరునా దుదయమున ఛార్లీరాయివద్ద తిరిగి గొప్పపోరు జరిగెను. పురవిధులు పీనుగల కుప్పలతో నిండియుండెను. ఈ పురము శ్రేణించివారి వశమయ్యెను. ఈవిధముగా నయిదుపర్యాయము లీ నగరముచేతులుమారెను. ఒక్కపర్యాయము టర్కీలు జగ్గములను

రెండుమయిళ్లవరకును దరిమి కనిదీర వారిని జంపిరి. ఫిరంగి యాధము తీవ్రముగా నిచ్చట జరిగెను. కాని జగ్గములకున్న అధిక సంఖ్యవలన ఛార్లీరాయివద్ద పోరుట జనవ్రము గాని లాభము లేదని శ్రేణించి వారు వదలిపెట్టి వెళ్లిపోయిరి. ఛార్లీరాయి యాధమును జగ్గములే జయించిరి.

మాన్యువద్ద జరిగినపోరు

ఇంగ్లీషు సేన ప్రాన్సులో దిగగానే ఆ జనుల యానంద మింత తింతకాదు. బ్రిటిష్ సైనికులకు శ్రేణించిస్త్రీలు భూలహానములు చేసిరి. అన్నము, పానీయములు కొఱచి లేకుండ నొసంగబడెను. అప్పుడు పోలము లన్నియు పంటలతోను, పండ్లతోను పుష్పములతోను పండి నేస్త్రోల్లిన మొనగాచు చుండెను. జనులు శాలివజ్రములయి హాముగా కాలము గడపుచుండెరి. కొన్ని దినములిలో నీ స్థితియంతయు మారవలసియున్నది. ఇట్లు పంటలు పోలములు పాశుపత వలనయున్నవి. సంపాదములు కూలవలసియున్నవి.

మాన్యు వైద్యుడు అంగ్ల సైనికుల దప్పిని చికిత్సావధులు శిక్షుట.

21వ ఆగస్టున కింగ్లీషువారు పోలవలసి నొప్పునదియు, డి. రాన్ శ్రేణించిగాడికి దిప్పయిట జూరజలవను దెలియదు. పాదప్రవేశముగా శ్రేణించి వారు చువనైపున నొప్పి నైవ్యమున గత్తుంచుటయి కిందట మాన్యుకాండెయను ప్రదేశములనుకులుపు పంజీమిదికి పంపబడిరి. మాన్యుకాలునకు తూర్పున నున్న భాగమును రెండువైద్యముతో సర్ హూకేన్ స్కిల్ డోరియన్ గారు కాపాడుటకయి నిర్దేశింపబడిరి. మాన్యువద్ద యీవైద్యములో నొక భాగము బ్రిటిష్ మొదటి సేనాధిపతియగు సర్ డోగ్లన్ హేగు గారి ఎడమ ప్రక్కను తాకుచుండును. అశ్వసేనాధిపతియగు ఆలస్పీ గారిసేన రిజిమెంటు నుండునట్లును ఎవరి కెచ్చట సహాయము గావలయుననిన నచ్చటికి పంపబడునట్లును పరిష్కరింప బడినది. త్రొగడియరు జనగణ సర్ ఫిలిఫ్ ఛార్లీ డోగారి గుట్టపురాతులు కొందరు శత్రువులజాడ తీయుటకయి పంపబడిరి. ఈ భాగమున ఒకటి రెండు ఆరీమీకోరులకింటెను; † ఒక అశ్వసేన దివిజను

కంటెను, హేన్సుగా ముట్టడికి జగ్గములుపంపనని శ్రేణించి సేనాధిపతి జోశే గారు ఇంగ్లీషు సర్వసేనాధిపతికి జెప్పియుండెను. ఆకాశ విమానములును, ఫ్లైట్ డోగారి రాతులును అదే వర్తమానములను దెచ్చిరి. ఈవయసులో శ్రేణించి ఇంగ్లీషు సేనాధిపతులు మోస పోయిరి. ఒక్కను లిచ్చట నొక చపత్తాగ్రహయిన యొక్క జేసిరి. వారు బ్రునెల్సును పట్టుకొనిన తరువాత వారివైద్యము మాడూ పెద్ద భాగములుగా పిభింప బడెను. ఒక భాగము వాటర్లుగూడ నీవెల్లి సువద్దకు వెళ్లి, అచ్చటది తిరిగి రెండు భాగములయి ఒకటి మాన్యుమిదికిని, రెండవది కించి-ఛార్లరాయి మిదికిని నడచెను. మూడవది ఈ సేనాధ్యక్షుడు జనరలు వాన్ క్లాక్ క్రింద హాలుపత్తనము మీదుగా తిరిగి ఎం ఫెయిన్, ఆకుల గుండ బొగ్గయిమిదికి వెళ్లెను. దినమునకు మప్పదిమైళ్లు నిద్రాహాములు లేక, రాత్రింబవళ్లు జగ్గములు నడుచుటవలన నింతసేన నొక్క పర్యాయము శ్రేణించివారును, ఇంగ్లీషువారును కాచుకొన లేకపోయిరి. వారివైద్యముకంటె జగ్గమువైద్యము పదిరెట్లుండెను.

ప్రారంభము

ఇంగ్లీషువారి సేనలమీద నొకకమాన మొక బాంబును వేసి వల్లపొగ బయటికి వచ్చుటతో మాన్యుయాధ్యము ప్రారంభమయినది. ఇరువది నిమిషములలో జగ్గముఫిరంగులు వడగండ్లవలె విరామములేక నాలుగు దినములవరకు గురిసెను. ఈ నాలుగు దినములును ఒక్క అంగుళము ఫలమయిన నొసంగక బ్రిటిషుసేన రాక్షసులవలె బోరాడి అనేకవేల జగ్గములను బరిమార్చెను. బ్రిటిషువారికిని గొప్ప నష్టము కలిగెను. బ్రిటిషుమిడిలు సెక్సు రెజిమెంటులో 4000మంది యుండగా

† ఈపుస్తకము కడపటిభాగమున వైద్యులు క్రింద కోరు అవ నమూ చూడవచ్చును.

200కంటే యుద్ధానంతర మెక్కువ కానరయిరి. భారతర పటాలము 1700 మందిలో 250 మంది తేలిరి. రాయలుస్కాటన్సు, ఆంగ్లయోధ, సదరులాండ్సుపటాలములు ఈ యుద్ధములో బాగుగా నమమును పొందెను. బర్మను యుద్ధహింసల నష్టమునకు సగతుచేయక పయికి వచ్చుచుండగా “ఆహా, ఒక్కనికీ ముగ్ధురయినను వారిని చేదించగలము. ఒక్కనికీ పదిమం దయినచో ఎంత వైద్యమున్న నేమి” అని యొక వైద్యోద్యోగి వ్రాసియుండుటను బట్టి చూడగా జ్యోతులెంత వైద్యమును దెచ్చినదియు దెలిసికొనవగును.

ఆదివారమునాడు సాయంత్రము 3 గంటలకు ఇంగ్లీషువారి

స్థితి తారమార్చగలచుండెను. అయిదుగంటలకు ఇంగ్లీషువారిమీద పరిమాడు జ్యోతు కోరులు (కోరనగా 42,000)నడుచుచున్నవని బోఫ్రేగారు వార్తనంపిరి. ఇంగ్లీషువారి వైద్యసంతయు నేబని వేలులేదు. శ్రాంతి వారును వెనుకకు తిరుచు న్నారు గాన, మిగిలిన, అట్లే చుండులనైన దిని వెలుబడెను. ఒకలు క్లాక్ ఎడమ వైపునను ఇంకొక బ్లూనునేన కుడి వైపునను వచ్చుచుండగా చుట్టును ముట్టడింపబడి మాము చేయబడ ననభయముతో న గ్లీషు సేనాధిపతి ఆదివారమునాడు ప్రాద్దు పోరాచుచుండగా నెమ్మదిగా నన్ని యుద్ధ పరికరములతోను శిలియములాని

మాన్సు యుద్ధములో సేనాధిపతి యాథ్యును దీనికొని వెళ్లెను ఇంగ్లీషు మోటురైడ్లు

మాన్సు ప్రాంత్యమున వదలి వెనుకకు పోయెను. మాన్సునకున్న కొన్ని వైద్యములను వెనుకకు తగ్గవలసినదని మోటారువైకెలుల విని ది వార్తలంపెదెను. ఈ మోటారు వైకెట్టులలో గొంతిమంది జ్యోతులకులకు సంబంధ పటలను ఈ కలురు వారి కందలేదు. అందుచే జ్యోతులకులాలచుంది వీరిలో ఖయిదీలుగా చిక్కిరి. మరి కొంతమంది వైకెట్టులు జ్యోతులనే పిస్తోలులతో జంపి పరుగెత్తిరి.

జర్మను రాక్షసకృత్యములు

మాన్సు చుట్టుపట్లగల గ్రామములకు జర్మనులు నిప్పంటించిరి. వైద్యశాలలహిత గార్బి అసహాయులగు కోగులను జంపిరి. కాదనై

అను గ్రామములో బ్రవేశించి శ్రీలను చెరిపి బిడ్డలను చంపిరి. ఒక పందొమ్మిది వత్సరముల ప్రాయముగల పడుచుయొక్క చనుకట్టు నొక ఉన్నను కోయుటను జూచి 800 గజముల దూరమునుండి యొక బ్రిటిషు వైద్యోద్యోగి వానిని జంపివేసెను. అట్టి మృతి నొందినది ఇంకొక పడుచుపయి పూర్తిగా ఒట్టలను దీసివేసి అనెకు మానభంగముకేసిరి. అట్టి మానమును కాపాడుటకు బ్రిటిషు సైనికులొకడు తన వర్తను తీసికొన్నెను.

వెనుకకు తగుట

వెనుకకు తగుటయినగా పిక్క బలమును జూపి పరుగెత్తుటకాదు. యుద్ధముచేయుచు శత్రువులు దొర్లి విడిపడకుండ నెమ్మది నెమ్మదిగా నడవవలయును. పదాతుల నప్పుడక్కసేన మోసము కలుగకుండ ముందుండి రక్షించువలయును. అనేక సమయములను, శీతంకులను, మంతును, గుండ్రను, భోజనపదార్థములను ఇతర యుద్ధపరికరములను దీసికొని పోవలయును. మోసుకొని పోలేని శీతంకులను శత్రువులచేతిలో బడకుండ లోపలి యంత్రములను పాడుచేసి వదలి వెళ్లి పోవలయును. అనవసరమయిన గుట్టములను వస్తువులను శత్రువుల

వునకు వైద్యముతో బోరుచున్నట్లే జూపి శిక్షవలయుననుట ముఖ్య వసరము. నాలుగుదినములు ఈ విధముగా మాన్సున వదలిన తరువాత శ్రాంతి ఆంగ్ల సేనలు పోరుచు పారిపోవలసి వచ్చినది. 26వ ఆగష్టులేదని అయిదు జ్యోతు ఆర్యులొరులు ఇంగ్లీషువారిని వెంబడించెను. వ్షుచుమితిముగా గురియు చుండుటచేత వెనుకకు మరలుట కష్టసాధ్యమయ్యెను. అప్పుడు ఇంగ్లీషు వైద్యములాని కోట్ల స్త్రీముగాడ్డలు, 2వ అక్కసేనపటాలము, 9వ లేంగరుల పటాలము చేతిలో బడకుండ కార్చివేయవలయును. ఎదుటనున్న శత్రు

అమితకౌర్వైర్యములతో బోరి ఇంగ్లీషువారిసేన చుట్టునుముట్టడింపబడి జీతముగాకుండ జేసెను. ఈవిధముగా స్విత్జర్లాండ్ గారిసేన చాలఁవ్యయముబొంది డోన్ క్వార్టర్స్ ప్రామిసిసులకును పంజులను జేరెను. సర్ డోన్ క్వార్టర్ గారిసేన బాల్-మాబ్యూజ్ ప్రాంతమును జేరెను. సర్ ఛార్లెసు ఫర్వెసనుగారి సేన అపాయస్థితియందున్నదని తంత్రితార్త నంపగా జనరలు ఆలన్స్ గారిశ్వసేనను రక్షణార్థమై పంపిరి. ఈ పుష్కకమందు ముగ్రింపబడిన మూడవ చిత్ర

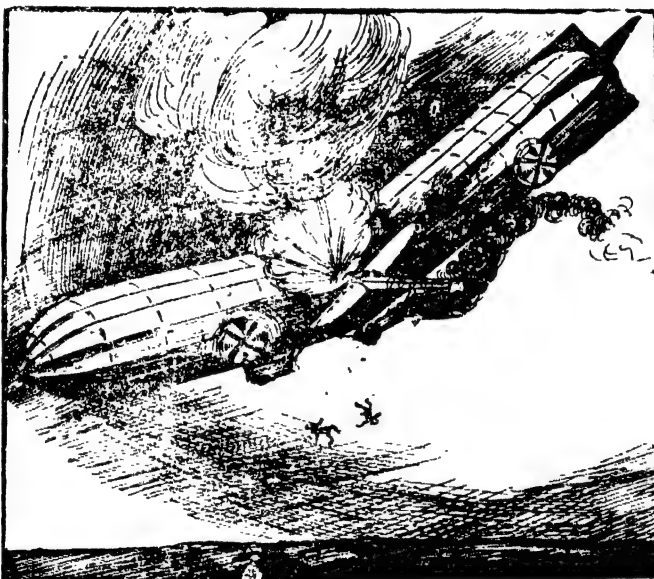
పటములో ఆలన్స్ గారి 9వ లాంసరు ఆర్మీ సేన ఎట్లు జర్మనులవారిద బడి బ్రిటీషువారిని ధ్వంసము చేయుచున్న ఫిరంగులను పొడుచేసి ఆపాధ తప్పించినదియు చూడవగును. ఫ్రెంచివారు వీరి సహాయార్థము కొంత సేనను పంపెదరునిరి. గాన పంపలేకపోయిరి. 28-వ తేదీన కింగ్స్ ఓన్ గారయల్ లాంకాష్టరుసేనయు, బొర్నొయివద్ద 700 మంది ఇంగ్లీషు గుఱ్ఱపురౌతులును 8000 మంది ఉల్ట్రానులతో దీక్షిని వారిలో చాలయందిని చంపి తామును హతులయిరి.

ఫ్రెంచివారి సాహసము

25-వ తేదీన నగలు డి జలమాండగార్ క్రింద ఆగ్రాసుకు చుట్టుపట్టు 61, 62 ఫ్రెంచి యుద్ధవిజనము నడచి గట్టిగా జర్మనులతో బోరాడి యిరువై ఫ్రెంచి సైన్యములు స్వేచ్ఛముగా వెనుకకు తరలిపోవు సదుపాయములను జేసెను. ఫ్రెంచి బ్రెగేడియరు జనరలు డి విల్లార్డెట్ 11 మైళ్ల గూడ మిచ్చటికి పరుగెత్తుకొని వచ్చి వాన్ క్లామ్ గారి ఎడమ పార్శ్వములో దీక్షినిరి. రెండు

సోవుటయు తటస్థించెను. సోలెమునవద్ద తూర్పు లాంకవయిరు పటా లము ఒక్క-గినములో రెండు విసికిత్తులను మూత్రమే తిని 800 గజముల భూమినుండి ముందుకు నడచి జర్మనులను బలైయులతో బాడిచి చంపెను. 28-వ తేదీ సాయంత్రము

నాల్గవ కాలములను జేసెను. ఫ్రెంచి బ్రెగేడియరు జనరలు డి విల్లార్డెట్ 11 మైళ్ల గూడ మిచ్చటికి పరుగెత్తుకొని వచ్చి వాన్ క్లామ్ గారి ఎడమ పార్శ్వములో దీక్షినిరి. రెండు

ఆంగ్ల సైన్యములకు వచ్చి సేతుడు గూర్చి విమానము.

ఇంగ్లీషువారి నాలుగవ డివిజన్ 25-వ తేదీ శీతాకాల వద్ద దిగినది. ఈ సేనాధిపతి సోన్ గారు సోలె సైన్యమును కాల్రాయ్ లేకా క్లామ్ ను నుధ్యనున్న ప్రదేశమున కామటకియి ఆజ్ఞాపింపబడెను. ఈయన చక్కగా నిచ్చుట పోడి, నిలువబడుట జర్మనుల తీక్షణము కొంగవరకు తగ్గించెను. ఇచ్చట ఆంగ్ల సేనలపయి కొక జర్మను విమానము రాగా అది వైవికుల వారికి సైన్యము ఆంగ్లయుద్ధభూమి మీద కూలెను.

వైగ్ని సువద్ద 800 మంది బ్రిటీషు సైనికులు గాత్రముంతయు డెస్సి నడగియున్నను 1½ గంట జర్మనులతో బోరి. గాన చాల మంది మృతులయిరి. మిగిలినవారు తప్పించుకొనిరి. కాంబ్రాయి లీకటావద్దను, లాంగ్రీసీసువద్దను ఇటులనే మిలిమిరిన సేనలతో దీక్షినుటయు, నష్టముకలిగించుటయు, పొంగుటయు, వెనుకకు పారి

పట్టుకొనవలసియు, సోలెమునవద్ద తూర్పు లాంకవయిరు పటా లము ఒక్క-గినములో రెండు విసికిత్తులను మూత్రమే తిని 800 గజముల భూమినుండి ముందుకు నడచి జర్మనులను బలైయులతో బాడిచి చంపెను. 28-వ తేదీ సాయంత్రము 1½ గంటలకు ఆర్మీ సేనలను సయి ము వెనుకకు మార్చుట కాజ్ఞా మొనరింపబడెను. అప్పుడు బ్రిటీషు సైన్యముంతయు నోయ్డ్ ఛానీలా ఫీస్ ప్రాంతమునకు వచ్చి చేరెను. ఆగస్టు 27-వ తేదీన జర్మనులు వారిని వెంబడించుకు వీలు లేనంతగా పన్నెపోయి క్రాంతి దీక్షినిరి. కి సామ్రాజ్యములు మాన్యును వదలి పోని ముదలు ఇంగ్లీషువారిలో జర్మనులు, నిలబడ వలయు, ఇంగ్లీషు సైన్యము కొద్దివయినను వారిని పూర్తిగా నాశము చేయలేక పోవుటయు, ఇంగ్లీషు జనరలుల శక్తి సామ్రాజ్యములవలన నని వ్రాయవలస రములేదు. ఈయుద్ధమునకు సంబంధించిన రెండుపటములు 160 వ పేజిలో గానవగును. 28-వ తేదీన

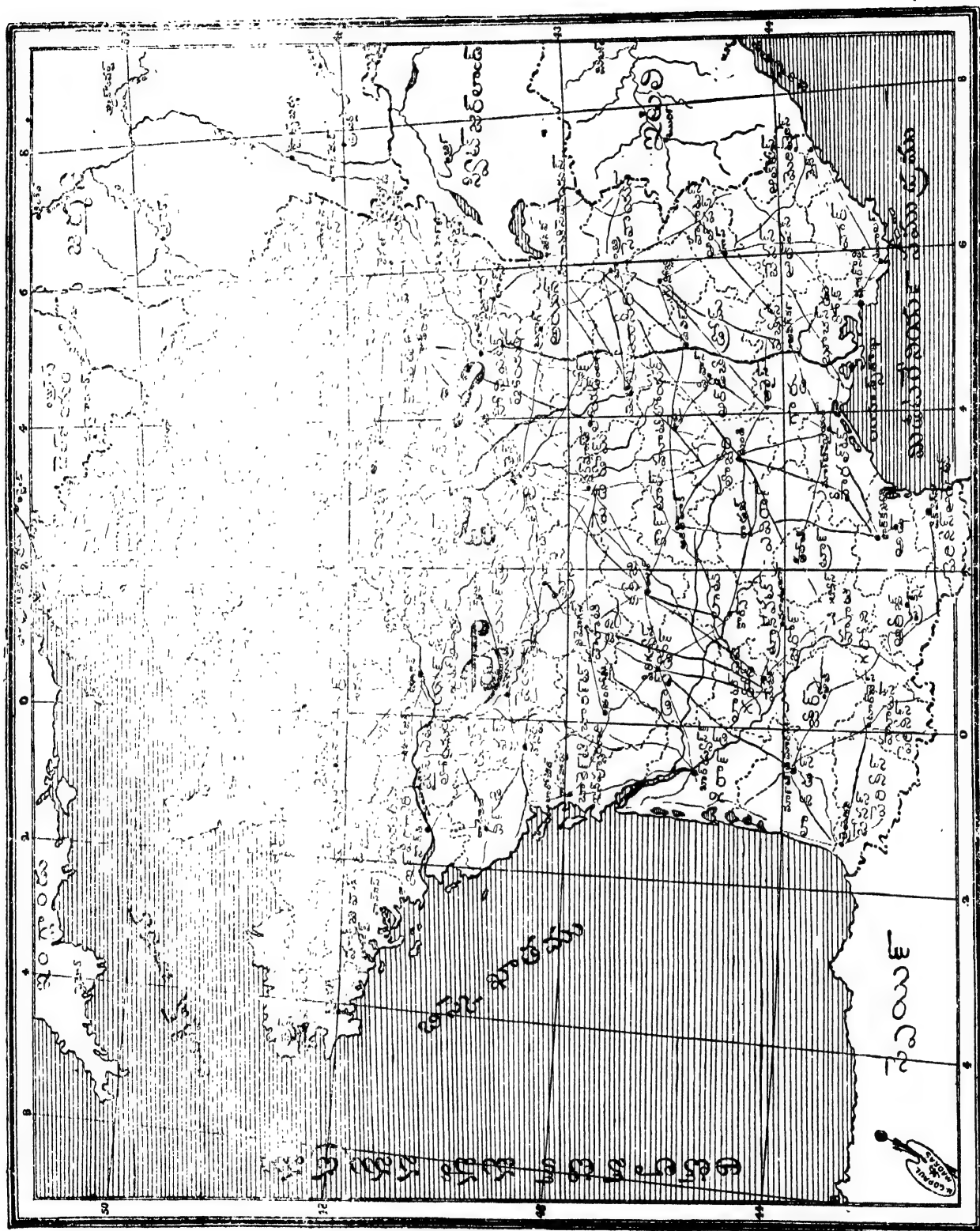
బ్లాకువాచి అశ్వశిలము నెయింటు క్వెంటన్ వద్ద సర్ ఫిలిప్ ఛెట్ ఫుడ్ గారు వ్రాసినట్లు కాగితములను చింపివేసినట్లు జర్మనులను చించివేసిరి. విడివిడి ఫసిలియన్ను గూడనిచ్చుట బాగుగా బోరి. కాని సున్ స్తరులకు వెనుకకు తిక్కలసిన దని తెలియనందున వీగండురును జర్మను పీనుగులను కుప్పలు కుప్పలుగా చేర్చి తామును హతులయిరి.

యుద్ధసీతి

28-వ ఆగష్టునాటికి ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచిసేనలు జర్మనులచేత నాశనముకాకుండ చాల నష్టముతో వెనుకకు మరలుచుండెను.

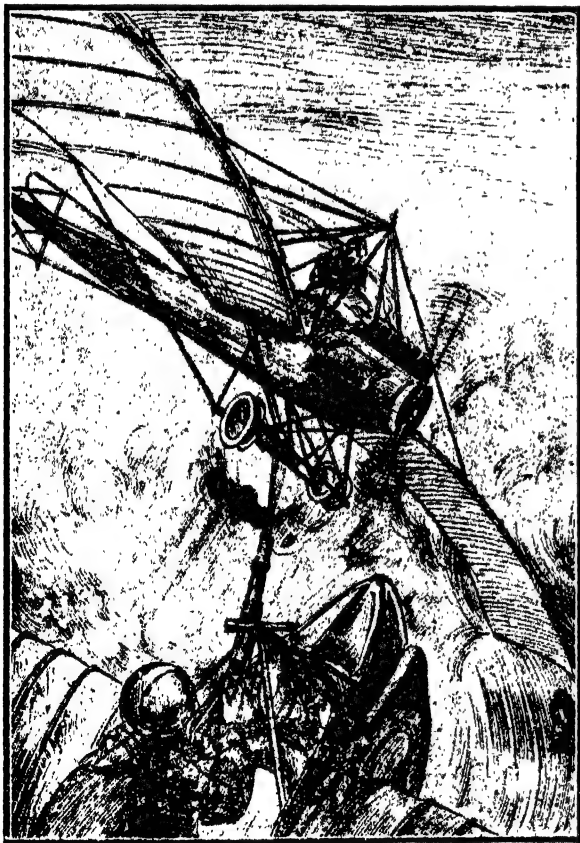
పెర్షియములో చాలభాగమును నశముజేసికొని, ప్రాంసు యుద్ధగ జిల్లాలలో జర్మనులు ప్రవేశించి, ప్యారిసును పట్టుకొనవలయునని

చూచుచుండిరి. తూర్పున లోరయును వోన్ జెనులలో శ్రేంచివారే ముంగుకు జన్మకులను తరిమి వెళ్లుచుండిరి. నాన్నీలోను, దక్షిణ వోన్లో లోను గొప్ప పోరాటము లేవియు జలుగలేదు. వెడ్న్, మెజ యిరుగుకుడుద్య జర్మనీ యువరాజు సేన కదలకుండ జేయబడినది. ఏవన శ్రేంచి ఆర్మీకోరు ఎమియన్సుకు దక్షిణమునకు రయిలుమీద తీసి కొని రాబడినది. ఆరవ శ్రేంచి ఆర్మీకోరు బ్రిటిషు సేన కడపచ్చాస్వమున నుంచబడెను. అయిదవ శ్రేంచి ఆర్మీకోరు ఆయి నడికి వెనుక టాఫెక్- టైలకు మధ్య స్థలమాక్రమించుకొనెను. ఈ కడపటి వైద్యమున కెదురుగా జర్మను వారి అయివారు కోరులును ఇంగ్లీషువారి కెదురుగా రెండును, ఆరవ శ్రేంచిసేన కెదురుగా మూడు వాల్సును నుండెను. ప్రతి మిత్రమండలివారి సేనను జర్మనులు మూడు వాలుగు సేనలతో నెదిరించుచుండిరి.

28-వ ఆగష్టు లేదిన 2 వద్ద జనరలు పా గారు జర్మను వైద్యమును చిందరవందచేసి నదికి నదిలోనికి ప్రోసెను. ఈ యుద్ధము నందొక జర్మను విమానము నింగ్లీషు సేన గురిపెట్టి కాల్చగా నది ఇంగ్లీషు పంతులలో బడెను. వైమానికులను వానితో వొక ఆరేండ్ల బాలుడును గాయములు తిని నేలమీద బడిరి.

2 వద్ద అరిగి పోయిన ఆరవ శ్రేంచి సేన యొక్క టెంకెలను గోరుకులు.

29-వ తేది మధ్యాహ్నము 1 గంటకు జనరలు జో శ్రేంగారు

సర్ జాన్ శ్రేంచిగారి విడిదికివచ్చి బ్రిటిషువారు కాంపేను సాయ సన్న పంజీనాతును వెనుకకు వెళ్లుకట్టుకు గెన శ్రేంచి సేన బ్రిటిషు వారికి ముంగుండి తొంగికిసి కుడచే చున్నట్లుగా తాము నిశ్చయించితినిని చెప్పెడి. సెప్టెంబరు 1-వ తేదిన బ్రిటిషు కోట కట్టుకట్ట ఆంగ్లేయుల విరుగు గార్డును, స్క్వాడ్లు, కోట్లు స్త్రీ ములుకగిసి ఆర మైలు సమీపమునన్న కొండకును బ్రిటిషులతో పోరాడవలసిగా బోరిరి. జర్మనులు యిరుగు గుండు ఫింగుల సహాయములన ఇంగ్లీషువారి వాటి కొండను ములగుగా నాక్రమించుకొనిరి. వీరు జర్మను ఫింగుల బారికి తాళబాలక గొట్టుముల నెక్కి - చూటిగా జర్మనుల పంతులలోనికి బుగెత్తి చాలామైమును బోరి: ను 18 ఫింగులను బట్టుకొని జర్మనులను రెరిమి చేసిరి. రెండు ఫింగులను మాక్రము జర్మనులు తీసికొని పోగిరిరి. ఇ కొకచోట రెండవ డ్రాగూను గార్డులును, క్లీపుజేలను ఆశ్వసేవారును, ఏల్ బాటరి ఆర్. ఎచ్. ఎ. వారును సూక్ష్మవచుమునకు ప్లాన్సులు జర్మను ప్లెట్టు బాధ యప రిమితిము కాగా వారి ఫింగులను పట్టుకొక కలయుని నిశ్చయించుకొనిరి. బ్రిటిషువారి ఫింగులు వాలుగును, జర్మనులని 12 క్రెపు ఫింగు ముందు చాలకపోయెను. ఈల వేకులనుగానే వారు శత్రువులను చేదించుకొని పెరి 11 క్రెపు ఫింగులను బట్టుకొని నిరిగి వచ్చిరి. ఇచ్చ

ట నే 50 అడుగుల స్థలములో 9 మంది ఉన్నానులును, 16 గుట్టములును, చంపబడెను. అయిదవ బ్రిటిషు డ్రాగూను గార్డు యిరువదిమందిరప్ప తక్కినవారందరును చంపబడిరి. కాంపేనువద్ద పయిదిధమున బోరినపు

జర్మనుల అత్యధికసంఖ్య ముందు ఇంగ్లీషువారికి నిలువ వీలులేక పోయెను. అందువలన నింక కొంతమారము వెనుకకు పరుగెత్తిరి. ప్యారిసునగర మిక 45 మైళ్లదూరములో నుండెను. ఫ్రెంచి గవర్న మెంటు వారు రాజధానిని 3-వ తేదిన బోర్డోకు మార్చుకొనిరి. జనులు నగరమును విడిచిపోవ మొదలిడిరి. బాంబులను నగరముపయన జర్మను విమానములు విచ్చల విడిగా జేయుచుండెను. 1870-వ సం. నందు వరెగాక జనులు చాలమట్టుకు శాంతియును ప్యారిసులో వహించి యుండిరి. ప్యారిసు నగరపు కోటలలోని ఖిరంగులవారి కడ్డముగా వచ్చు ఫ్యాక్టరీరీలు, ఇండ్లు కొట్టివేయబడెను. ముట్టడిప్రారంభమయ్యెనేని బాధ పడకుండుట కయి భో జన సాయగ్రువుమ్రలముగా సమ కూర్చబడెను. అనేకవేల పశువులు మాంసమున కయి నోలుకొని గాబడెను. నాటకశాలలు మూయబడినవి. వేషధారులందరు గణాంగమున నుండిరి. మోటారుబండ్లు, ఇతర వాహనములు ప్రభుత్వమువారి పనులకయి జనులవద్దనుండి తీసికొనబడియను. గాత్రి 8 గంటలు కాగానే వీధిదీపములన్నియు ఆగ్నవహుండెను. బుధవారము నాడు

క్విన్సెంటి 8-వ సంవత్సరము ఇతర ఇంగ్లీషు వైద్యుల ధివందింపట

వెసిడెంటుగారి పతాకము రాచమందిరమునుండి తీయబడెను. బ్యాంకులలోని బంగారమంతయు మోటారుబండ్లమీద దక్షిణమునకు బంపబడెను. ప్యారిసు చుట్టును 28 మైళ్లు పడవట మార్గమునకు తూర్పున ఛెల్లేసు వఱకును, ఉత్తరమున డోమాంటు కోటమొదలు దక్షిణమున పల్లె సావఱకును, వైద్యములు వ్యాపించియుండెను. ప్యారిసుకు ఆఖరుకోట 90 మైళ్లదూరములో నున్నది. ఈ యధ్యునున్న కోటల నన్నింటిని ఒట్టుకొని నగరమునకు 18 మైళ్లదూరమునకు రాగలిగిరిని వారి

స్థితియు చేయు గల మహా గొప్ప ఖిరంగులు కోటలమీద కలకల ప్రతీతికలదు.

రెండవ సెప్టెంబరు తేదిన నేనునది పంక్తి యగు మార్చేవఱకును మిత్రమండలి నేనలు రాగలిగెను. వీడనువద్ద జర్మనులు 1870-వ సం. యుద్ధములో ఫ్రెంచి

వారి నోడించి జర్మనులు 80,000 ఖయిదీలను జేసినదినము సెప్టెంబరు 2. ఆ దినమున నే ప్యారిసులో నుండుటకయి జనగలు వాన్ క్లక్కుగారు సంకల్పించుకొని యుండిరి. వారెట్లా శాభంగమునొంది వెనుకకు నుగల వచ్చినదియు ముందు ప్రకరణమునందు జదువగలము.

జర్మను ప్రవాహ మావబిడుట

మాన్సుమొదలు మార్చేకు ఇంగ్లీషువారు వచ్చునంత వఱకు వారు పొందిన వస్త్రము 15,000 చుండినైనుకులు, నైనికోద్యోగులు. 19,000 క్రొత్తవైద్యమును వచ్చిచేరెను. జనరలు జో ఫ్రేగారు మార్చే నది ప్రాంతమున లాగ్నో-పిగ్నో-సిగ్నోట్టులకు మధ్యనున్న భూమిని కాపాడవలసినదనియు, సాయుధ్యము లేని యెడల వంతెనలను పగుల గొట్టి, 12 మైళ్లు సీనునదికి వెనుక వెళ్ళేలసిన దనియు ఫ్రెంచివారిని కోరెను. మాన్సుమొద లింతవఱకును వెనుకకు తగిన ఫ్రెంచి సహాయము లేక బ్రిటిషువారు తగ్గిపోవు చుండుట చీకాకును కలిగించుచుండెను. సెప్టెంబరు మూడవతేదిన జర్మనులు స్విట్జర్లు, విల్సానర్ టూర్పు, ఛాటారుక్లెన్దర్డుకు వచ్చిరి. 6-వ తేదిన ల. ఫర్టి-పోస్-జోకే వద్ద మార్చేనదిని దాటిరి. జర్మనులు మూడవతేదిన తమ సంకల్పములలో మార్పులను గలుగ జేసిరి. యుద్ధమునకు నూటిగా దిగుటకు బదులుగా ఫ్రెంచివారి ముఖ్యసేనయొక్క ఎడమభాగము మీద తలపడి చుట్టును చుట్టు కొనవలయునని నిశ్చయించిరి. వైద్యముల విభాగమును జూచుచున్న వైమానికు లీ సంకల్పిని మిత్రమండలి వారికి దెలుపగా వారును దగిన ప్రయత్నములను జేసిరి. ఈ పన్నుగడ

జర్మనులకు గొప్ప మోసకారి యయి జర్మనులు తరిమివేయ బడుట కవకాశమును గల్గించెను.

సెప్టెంబరు 6-వ తేదిన మిత్రమండలి నేన జర్మనుల నెదుర్కొనుటకయి ముందును నడిచెను. బ్రిటిషువారికి వచ్చిన క్రొత్తసేన యు, ఫ్రెంచివారి ఆగవ అయిదవ సేనయు సహాయము జేయుటవలన జర్మనుల వెనుక భాగముతో ఒక్కనది ప్రాంతమున తలపడిరి. పక్షము దినములనుండియు మాన్సు నుండి మిత్రులను తరుముచున్న జర్మనులు వెనుకకు పో నారంభించుట ఆశ్చర్యమును కలిగించెను. ఇందుకు కారణము జర్మను వెనుక భాగము విడియయి ఇంగ్లీషువారిచేతిలో బడుటకు సిద్ధముగ నుండటయే. జనరలు క్లక్కుగారికి ప్యారిసుమీద నున్న ఆశలు నీటగలిగెను. కాని మార్చే ప్రాంతమున జరిగిన యుద్ధములు లోకచారిత్రమునందు సుప్రసిద్ధములని చెప్పక తప్పదు. జర్మనులు కగ్గిపోవుట ఇంగ్లండు ప్రాశస్యలలోని ప్రజలకు గుక్కట్రిప్ప కొనుట కవకాశమును గలిగించి సంగోపమును పుట్టించెను.

ఫ్రాన్సులో నాక్రమించుకొనిన భూమిలో జర్మనులు బెల్జియములో జేసిన ఘోరకృత్యములనే జేసిరి. చుంచి చుంచి సరకు

GERMAN ATROCITIES ON FRENCH FAMILIES

ఒక ఫ్రెంచి గ్రామములో గృహిణిని బిడ్డలతో వెడలగొట్టి ఇంటిలోని పడక మీద జక్కయిపైనికుదు నిదిరింపు చున్నాడు.
ఒక చేతియందు సారాయిబుడ్డి రెండవచేతిలో గుసాక వీనికొలదు

FERCE HAND TO HAND FIGHT WITH HUNS IN A RED ROOM

ఒక యింటిలోని పడకగదిలో స్త్రీలకు బదులుగా ఫ్రెంచిపైనికులు దాగియుండి జర్మనులను పొదుచుట

A FRENCH FAMILY MURDERED

అల్పము గాత్రములతో ప్రాంత ప్రాంతముల నుండి

THE MURDERER KILLED

చంపకవర్మ ఆగ్రేహం కు గాసియన్లు అశ్వపైనిపలు చంపటం

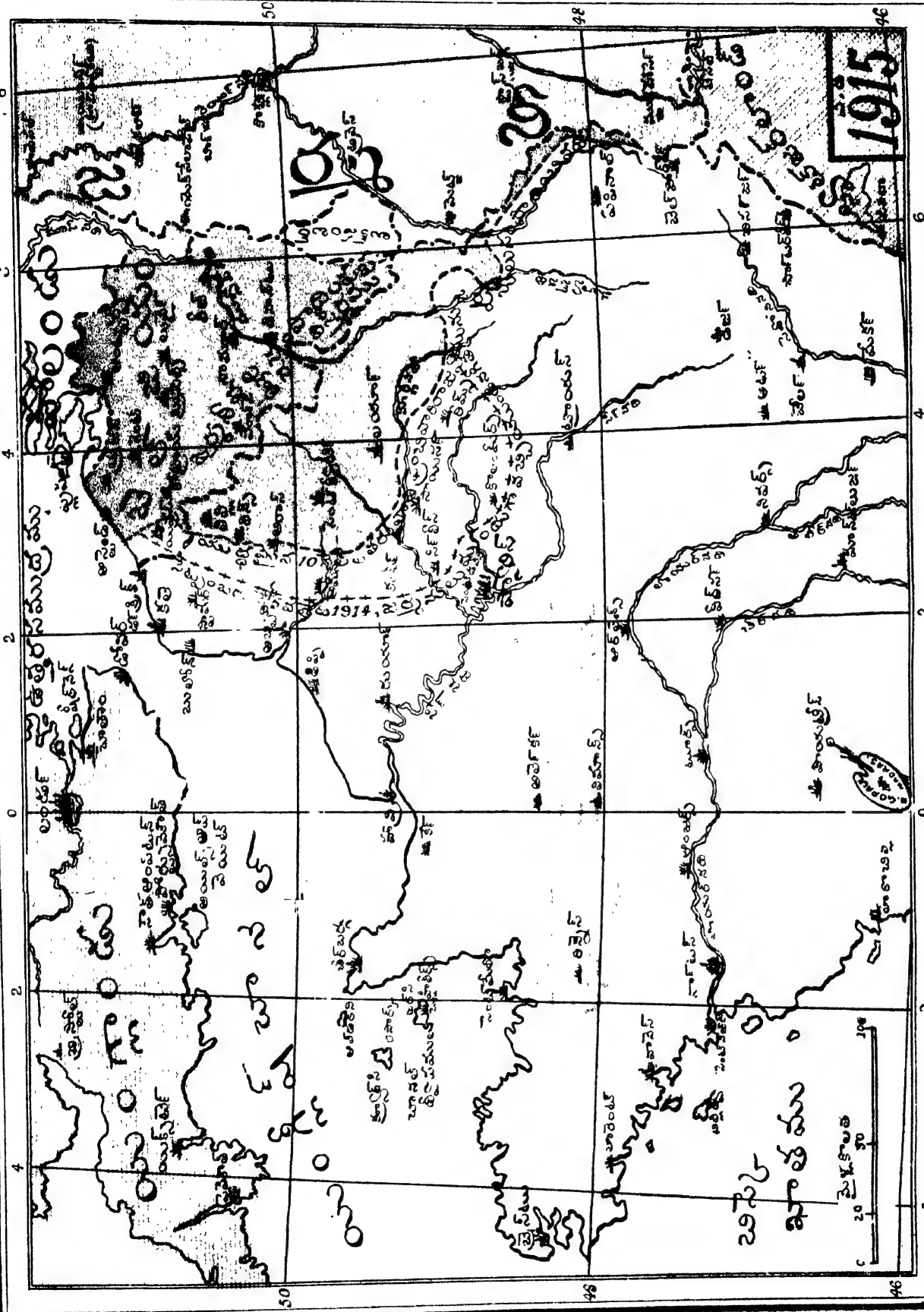
THE MURDERERS TAKEN PRISONERS

ఇట్టి చంపకవర్మలను చాలామంది ఖియదీములు గాశేయుట

1915

GENERAL VON KLUCK

జనరలు వాన్ క్లక్

FIELD MARSHAL VON HINDENBURG

ఫీల్డ్ మార్షల్ వాన్ హిందెన్ బర్గ్

DUCHESS OF LUXEMBURG

లక్సెంబర్గ్ ప్రభివతి
f

QUEEN OF HOLLAND

హాలెండు రాణి

EMPEROR OF JAPAN

జపాను సామ్రాట్

COUNT OKUMA

జపాను ముఖ్యమంత్రి ఒకామా ప్రభువు

PRINCE HENRY OF HOLLAND

హాల్యాండ్ సామ్రాట్ సైన్య ప్రభువు

A VETERAN SUPADAR MAJOR

40 వ రాజ్యసేనాపతి పాతములైన సామ్రాట్ సుబేదారు మేజరు

దొరికినప్పుడు పెట్టెలలో బెట్టుకొని యిండ్లకు పంపుకొనిరి. శ్రీలను చెబుచిరి. బాల బాణికలను కత్తులతో కొడిచి చంపిరి. పెన్సిలిన్ నగ గమునకు నిప్పంటించిరి. పుగపాలకుని తుపాకితో గాల్చిచంపిరి.

తరువాత ఫ్రెంచి టగ్గోనుపూల మిచ్చుకోక వచ్చి వారి పొడుగు కత్తులతోను వాడి బల్లెయిలతోను పెన్సిలులతోనున్న జ్యోనుల వెచ్చ వెచ్చని కత్తులను వీధులలో నాగులముల తేసి మిగిలిన

వారిని పాదదోలిరి. కొంతవరకీ కృత్యముగలన నెన్నిగుమిద చేయబడిన సావము పరివారింప బడెను.

సెప్టెంబరు 17 వ తేది న ప్రాన్సు, ఇంగ్లండు లీ యుద్ధమును శుభ్రమున వశమున బోయినట్లును, ఒకరి యుద్ధములేక ఇకొకరు నిశ్రువులతో కండ్ల తేసికొన దానిని యు కానియులను ప్రానికొనిరి.

మార్చే యుద్ధము

ఈ యుద్ధములో తొమ్మిది జర్మను ఆర్మీకోసులను 3 ఆశ్వినైనికుల దీవిజనులను మిత్రమండలివారిని 11 ఆర్మీకోసులు, 11 గుఱ్ఱము దళముల పటాలములు ఎదుర్కొనెను. ఓర్పునదిని దాటకుండు ఫ్రెంచివారిలో కఠినముగా జర్మనులు పోరాడెరి. ఫ్రెంచివారిగానెడి దాటి మాంటికాక్సుశత్రువులను బల్లెయిలతో పొడిచి పట్టుకొనిరి. బ్రిటిషువారితోను జర్మనులు పోరాడి, 29, గార్డ కావలరీ పటాలముల సహాయమునలన వెనుకకు పుగలిరి. ఇచ్చట జర్మను ఆశ్వినై బ్రిటిషు ఆశ్వినై ముందు చాలకపోయెను. గ్రాండుమారిస్ నదిని ముందుదాటి జర్మనులను బాగుగా నాశముతేసి ఇంగ్లీషువారు ఖయిలీలు బట్టుకొనిరి. ప్యాండుకు యిరుగుదియిల్లదూమున నన్న మ్యూపట్టణముకడ ఫోగుయియ్యుద్ధము జరిగెను. జర్మనుల ప్రయత్నము మార్చేనదిదాటి ప్యాండుకు మార్గ మేగ్నజుచుకొన కలయునని. ఒక్కచోట 16 పర్యాయములు దాట యల్పించిరి. ఫ్రెంచికింగులన్నిచోటులలోను వారి తాత్కాలిక కలతలను పాకుచేసి వారి సునోగధమును నడువారి నీయలేదు. ఒక్క పంచదార కిగ్గాగారు నద 2000 మంది జర్మనులలో 200 బ్రతుకగలిగిరి. ఒక్క జర్మను కంధకములో 6000 పినుగలు లెక్కింపబడెను. జర్మనుల లీ యుద్ధములో మందుసామానుగూడ లెక్కిన యుద్ధము. వారి కొరికయి వచ్చుచున్న మిలిటరీ కింగిరుండ్లబండ్లను శ్రాపి ఎన్-వాలోయిగద్ద జనాలు పాగారి ఆశ్వినై ముట్టడించి అన్ని బండ్లను పాశుగానగ్రేలి చేసెను. మాడిమాంటు ఫోటా కొరకయ నాలుగు పర్యాయములు జరిగిన పోరులో ఆ ప్రదేశము రెండుపర్యాయములు ఫ్రెంచివారికి, రెండుపర్యాయములు జర్మనులకు వశమయ్యెను. నాలుగవపర్యాయము బల్లెయిలతో జర్మనులను పొడిచి శాశ్వతముగా ఫ్రెంచివారు వశము చేసికొనిరి. ఇచ్చటి యుద్ధమునకు సంబంధించిన చిత్రపట మీసంచి కలో కలదు. ఈపోరు మార్చే యుద్ధములో సుప్రసిద్ధమయినది. ఫ్రెంచివారిసుప్రసిద్ధపరాక్రమమును నిలువబెట్టినట్టిది. ఆయి, సోయిజి-

బోయి, ఎల్లేనూ ఫార్గవేల్లి, వాంటిల్లు గ్రామములకద్దను గొప్ప జగడము జరిగింది. ఎన్నులే గ్రామములోని కాఫీదుకాణాదానియగు వది కన్నెముల చల్లెను జర్మనుద్యోగీతులతో వ్యభిచారమున కలక రింపకండు ఆమె చంపబడెను. ఈ సంగత్యుల నందిరి సువాస వచ్చిన ఫ్రెంచిసేన చంపి పాపపరిహారమును జేసెను. ఇచ్చట జర్మనులు 3000 బుడ్లు అత్యుత్తమసాగాయియగు పాంజేనును దొంగిలించి గాతుకులవలె శ్రాగిరి. ఒక శిష్పించుకొనిన ఫ్రెంచివద్ద 18 మంది జర్మనులను పొడిచిన తరువాత సెబన్నేకద్ద చంపబడెను. కొన భోజనములు జర్మనీనుండి గానండు జర్మను లీ యుద్ధములో వచ్చి పోగొట్టెదలు, వరి యేది దొరికిన దానిని తినకలసి వచ్చెను. అక్రమిగా యుగకద్ద ఇంగ్లీషువారు జర్మనుల నెదుర్కొనిరి. ఫ్రెంచి సహాయము కలన నడచులికి వారిని తిరిమివేసిరి.

సెప్టెంబరు 10-వ తేది యగునప్పటికి మార్చేకద్ద నిలువలేక ప్యాండులో బ్రవేశించుఅవ్వప్రమును పోగొట్టుకొని జర్మనులు వచ్చిన మార్గమును కొంతదూరము పట్టిరి. జర్మనులు మార్గపుద్ధముల పడక సామానులను బూటలు మొదలు పెద్ద కింగుల కలగించు కదిలి వెళ్లిరి. సువాస వానలు తురియుటకలన విశ్రాంతిపొందలేనే ప్రాన్సు నుండి పూర్తిగా జర్మనులను తిరిమివేయుటకు కలచి బూటలులేక యిబ్బందిపడవలసి వచ్చినది. ఇంతలో జర్మనీనుండి కావలసికలసిన, పదార్థములు వచ్చుటయు, కంధకములయుద్ధము ప్రారంభించుటయు సంభవించినది.

కద్దను ప్రాంతముననున్న జర్మనీ యువగాజుసేన నాన్సీనగరము ప్రవేశించుటకును, ఆ పువోత్సవమును సామకయి జర్మనులక్రి వత్తి వచ్చుటయు తటస్థించెను. కెయిజరుగాను గొప్ప ఆశ్వినైతో జర్మనుసేనల వెనుక నిలువబడి యుండెను. పాపమాయ నాన్సీని బ్రవేశించు నోచుప్పుడు నోచుకొనలేదు. ఆశాభంగుడయి వెనుకకు తిరిలిపోవలసి వచ్చెను.

మార్చే మొదలు సాయిసన్సువరకు

మార్చే మొదలు సాయిసన్సువరకును మిత్రమండలి వారి సేన జర్మనులను తిరిమివేసిన తరువాత సాయిసన్సు ప్రాంత్యమున ఏన్ నదిని మిత్రులు దాటకుండ జనరల్ వాల్క్లెక్కుగాను సర్దు

ప్రయత్నిములను చేసిరి. ఈనదిని దాటుచున్నప్పుడే జర్మనులు తమకు బరువయిన ఫింగులను నీటిలో బారవేసిపోయిరి. ఈ ఏన్ నది 150 మొదలు 200 అడుగులవఱకు వెడల్పును, 15 అడుగుల

లోను గలిగియుండును. క్రీ.పూ. వారి వైభవమున్న 11 కంటెనలను జగ్గెనాను కన్నముకేసిరి. ఒక్క సంవత్సరమునందు వందల వేలై వెళ్లిరి. 23 కంటెనలను ఈ స్థలమున యుద్ధముజరిగెను. ఇది దానినట్లుగా ఇంగ్లీషునేన కుత్తగమున కలుగు మైళ్ళనుము పుష్ప బడెను. ఇందియరులు క్రొత్త కంటెనలను ఎంకో కట్టముమీద, అనేక ప్రయత్నములు వివలము కాగా గట్టిరి. అనేకపర్యాయములు జగ్గెనా కింగులు కంటెనలను ఇది నీయరులను కుడిచివేసెను. క్రైంచి టగ్గెలు గూడ నదిని దాటి ఎదుటనున్న కొండలనుండి జగ్గెను ఎడమప్రక్క నోడించిట కియి కుసాకులను గాల్చుచుండిరి. సాయంకాల మగునప్పటికి శత్రువులు తిరుస్సానములను వదిలి నది కుత్తగమున కెంబా మైళ్ళలోనున్న ఉన్న ప్రదేశమునకు వెళ్లిరి. కాని నాలఫింగులను, పదానులను వాం శత్రువుల నెను గొన్నానట్లుకై యుంటి వెళ్లిరి. మరునాడుద యము 10 గంటలకు ఇంగ్లీషువారి ఒకటివ రండవ సేనలకు యుద్ధ జగ్గెనులు ప్రవేశించి రండింటికిని సంబంధము కలుగకుండ విడదీయవలయు నని గట్టి ప్రయత్నమును

ఈ శత్రు సేనలను వదిలించునట్లు కుత్తగము.

ఏన నదిదానిచున్న వైశ్యమునై జగ్గెనులు కాల్చుట

సముద్ర యుద్ధము.

మెడిటరేనియను, ఏడియాటిక్, అట్లాంటిక్ సముద్రములు యుద్ధధరాసముద్రములో నున్న జగ్గెనీవారి క్రూయిజరులు, బ్రెస్టా, గోబెక్ అనునవి క్రైంచి యింగ్లీషు యుద్ధనావలను తప్పించు

కొని, ఇటలీ కేవులకు వెళ్లి 24 గంటలలో వారు వెళ్లవలసినదని అభిప్రాయించినందున ఎటుల, దార్జిన్ లనుజలసంధికి ఆగస్టు 10 వ తేదిన వెళును. కుర్క్ అప్పటికి యుద్ధముదిగవందున ఈ రెండు యుద్ధములో

జేరిరి. ఎంతమందో రెండు ప్రక్కలను చుడనిన తిరువాని ఇంగ్లీషు వారు జగ్గెనుల దాధను తప్పించు కొన గలిగిరి. ఇంగ్లీషు వైనికోదో గ్యులను గాల్చి చంపుట కయి చక్కగా గురిచూచి కొట్టుటకు ప్రసిద్ధి కెక్కిని మాయు హుటయ్య అని పిలువబడు వారిని జగ్గెనులు చెట్టుమీద నెక్కించి అశీసరుల కనబడినప్పుడెల్ల వారిని జపించిరి. అందుచే ఇంగ్లీషు ఆశీసరులలో గలిగిన నష్టము మెండు. ఛావోన్ను సాయి నన్ను గోడ్డువద్ద అంగ్లనేన కీట్లు, మెషీను కింగులను కొన్ని వందలమంది ఖయివీలను చట్టా కొనెను.

మట్టడి కింగులు మాబూజి నుండి వాన్ క్లక్కు గారికి వచ్చెను. 12 గంటలు పన్నములవలన మిత్ర మండలివారు ముందుకు వెళ్లలేక పోయిరి. అప్పుడు వైశ్యము లన్నింటిని జేర్చుకొని ఆయి నది తనకుడి ప్రక్కను క షీంచగా క్లక్కు గారు జగ్గెను లిదిగటకు ముందే ఎంకో మూ రప్పింకంటి కముల ను, ఇతిరసదుపాయ ములను అగర్బి సిద్ధ ము చేసియున్న బలవ త్తరయిన ప్రదేశ ములకు వెళ్లిరి. ఏన యుద్ధములని ప్రతిదిన ము వార్తాపత్రికలో జరుపు పోరాటము లిచ్చుటనే జరిగినవి.

నావలను తుగ్గికి జర్మనులు అమ్మివేసినట్లు కాగితములను ఘట్టించి వానికి తుగుమ్మపు చేరులను బెట్టిరి. ఇప్పటికిని ఈ తుగుమ్మల వశమందే కలవు. అప్పుడప్పుడు నల్లసముద్రములోని మృత్యురేవులను కాలపుటకు వెళ్లించుదును.

ఏడ్రీయాటికు సముద్రములో మాంటినీగ్రీసుల చేరు ఆంటి వారిమీద కాలపుటకయి పంపిన ఆస్తియనుల యుద్ధనావలు, గ్రెంచి వారి నావలు పోరుటకయి వచ్చుచున్నవని వార్తపని పోలా రేవుకు పరుగెత్తెను. కాని గ్రెంచివారు జరిగియున్న నొక క్రూరుసమయ, ఇంకొక నావను ముంచివేయఁగలిగిరి. యుద్ధప్రాంతంబు నుండి పరికిరములలో ఆస్తియాసముద్రవ్యాపారము చేయు ఏడ్రీయాటికు ముఖవ్యాపకమును (45 మైళ్ల పొడవు) గ్రెంచివారు పోల నావలను మోసివేయుటచేత అంతరించెను. యుద్ధవర్గాల ముద్రములోను, ఆసయా ఖండములోను, ఆస్ట్రేలియాలోను, ప్రాంతముచేయుచున్న ఆస్తియా వ్యాపార నావలన్నియు మిలినడలివారివశి కుచ్చును. ఆస్తియా రేవులు గ్రెంచియిద్దనావల బాహిరమునకు వచ్చును. ఆస్తియా వ్యాపార నావ ఆస్తియావారు వెట్టినుంచుకొనిక పరికిర 300 వలె ప్రయాణికులతో మునిగిపోయెను. పోలా రేవు మాత్రము పోగుగా కాపాడఁబడి యుండుటచేత మిగిలిన యుద్ధనావలన్నియు పండుకగాఁగొనెను. ఆస్తియాలో లేకు న్యాసా యెద్దనున్న బ్రీటిషువారి స్వహోదకు అను స్త్రీయుల కొన్ని క్రెంచులను దీసికొని నావలపొయ్యి అను చేరుగల జర్మనువారి ఫింగి నావను ముంచివేసి నావలను ఖయిదీలనుగా బట్టుకొనెను. పరిష్కారమున డెన్మార్కము నంద్ర జర్మనువారి సర్వపడకను ఒక బ్రీటిషుక్రూరుజరు ముంచెను.

అట్లాంటిక్ చుట్టములమున:

ఈ సముద్రములోనున్న జర్మనువారి కారాగృహము, గ్రెన్ డన్ క్రూరుజరులను, వర్తకనావమీద ఫింగిలను వెట్టుటచే యుద్ధ నావగా మారిన కోన్స్టెంసు విలయం నావయు బ్రీటిషువర్తక నావలను ముంచుటకయి తిరుగుచుండెను. బ్రీటిషు ఆర్మీ క్రూరు జరు సఫర్కు కల్లకొక పర్యాయము కాలన్నరూ పడెను గాని వాని వేగమధికమగుటచేత తప్పించుకొనెను. తిరువాతి బ్రెస్ట్ అను ఇంకొక బ్రీటిషు క్రూరుజరుకు దూరమున కనుపడి స్వల్పగా పని గెత్తి రెండవపర్యాయము దిప్పించుకొనెను.

ఈ జర్మను క్రూరుజరులకే సముద్రములో కఠోరి నాయులు వగయిరా అందించుచున్న లెడా అను వర్తక నావను సఫర్కుక్రూరు జరు పట్టుకొని ఒక బ్రీటిషు రేవులో నొప్పజెప్పెను. కయిజరు విలయం డర్ గ్రోసియను 14,000 టన్నుల వర్తకనావ యుద్ధనావగా మార్చబడి, యుద్ధము ప్రారంభయిన రెండుదినములకే అట్లాంటిక్ సముద్రములోనికి జర్మనులచేత పంపబడగా బస్టుండునంద్ర నొక బ్రీటిషు చేపలబోటును, బెన్ వుడ్, నైయాంజ నావలను, ఇంకొక వర్తక నావను ముంచివేసెను. ఇచ్చటనుండి ఈ కయిజరు విలయం డర్ గ్రోసి నావ ఆఫ్రికాతీరమునకు నావలను ముంచుటకయి వెల్లెను. కేపుట

వును నుండివచ్చుచున్న 'గలిషియను' అను బ్రీటిషు నావలోని నైని కోద్యోగుని, వాని సభకురుని ఖయిదీలుగా బట్టుకొని, పడకయొక్క కానిముల సహారించి, అయిదు గంటలపాటు, తీగలులేని తంత్రీగూలయ మును చెడగొట్టి "బిడ్డపాపలను స్త్రీలును" ఇందుండుటచేత పడకను ముంచని చెప్పి కప్తాను గలిషియను నావను ఇంగ్లండుకు పోనిచ్చెను. తగువారితో 'కెంబెరా' యను బ్రీటిషు నావయొకటి దీనివలననే ముంచబడెను. ఇంకొకటి 'కయిజరు విలయం డర్ గ్రోసిక్ ఆయిద్ద' యను నుండినది. బ్రీటిషువారి క్రూరుజరు 'హెన్రీయర్' యనునది ఒక్కగంట పోగొడి దీనిని స్వానిషు ఆస్తియాతీరమున గణానీ ఓగో నంద్ర సముద్రమును కోప్పజెప్పెను. జర్మను నావ కోద్యోగులు ఖయిదీలుగా బట్టుకొనబడినను తగిన సన్మానము మాపబడెను.

కాల్కుల సముద్రములో కపర్మనులకున్న నావలొద్ది, జర్మనీ కున్న యుద్ధనావల ముంచినదేనికని ఆగవు. లీవాగరమునొకనను, ఆలడద్యోములనుగాను జర్మనునావలు ఫింగిలను కాల్చి అప్పు డప్పుకొనవచ్చుచున్నదినిచేసి, లైకుచువునులను పడగొట్టెను. గల్ ఫ్ ఆఫ్ గ్రెన్డండుకురులు వెల్లిసంవారము చేసి వచ్చినను.

ఫింగిగోలాం ను బైటోలో సముద్రయుద్ధము.

జులై 24-వ తేదీన రుండు బ్రీటిషు సబ్మరైనులు జర్మను నావలకును పోలీగోలాండు బెటరుగద్దకు వెల్లి, గ్రోవగిప్పిపోయి అవతరియైయు నిలువఁదలచిన వానిచేత కదలక సముద్రపు వైభాగమును ముగిసెను. నీనిని ష్టియనుటకయి కెయర్ లేన్ అను బ్రీటిషు క్రూరు జరు పరుగెత్తినదివచ్చుచుండెను. ఈ మూటిని గూడ నిముచుములో బట్టుకొనవచ్చునని, జర్మను నావలబోట్లు, డెస్ట్రోయరులు, క్రూరుజరులు రేవునలీ బయటికి వచ్చెను. బ్రీటిషునావలు కదల బోచ్చును. జర్మనులు వెంటడించిరి. ఈ కథముగా గంచి ఎత్తువేసి జర్మనునావలను వారి కోటలలోని క్రెంచుల సంతోషము నుండి రెప్పించి, కమాండరు కీసుగాను ఉత్తర సముద్రములోనికి లాగుకొని పోయిరి. జర్మనుల నెరుక్కొనుటకయి యిచ్చట బ్రీటిషు డిస్ట్రోయరులు, లైకుక్రూరుజరులు పిసకగ్రహణ వ్యూహమును పన్ని సిద్ధముగావలెను. ఈ వ్యూహం గంటలకు నుంచి కురియుచుండగా, ఏడుము కిసపడఁబోయినను యుద్ధము ప్రారంభమయ్యెను. జర్మనులు పీగావేముతో బోరిరి. ఇంగ్లీషువారి ఆగ్రహానా డిస్ట్రోయరును జర్మనువారిని గండు డిస్ట్రోయరులును రీని నిమిషములు ముట్టించి యూపిరాడకుండ జేసినను, ఇతర సహాయములన నీ గండును ముంచివేయబడెను. ఇంగ్లీషువారి లిబర్టీ, లార్వెన్ డిస్ట్రోయరులను జర్మనువారిని ముట్టించి చీకాకుపఱచెను. లార్వెసు నావకు కప్టెన్ అగు బార్తెలట్ మీద ఒక పెల్లు పడుటవలన నతిభు న్యుతినొందెను. ఈ నావకు దెబ్బలు పురిగి తగులుట చేతన వెనుకకు తిగిపోయెను. మరి రెండు జర్మను డిస్ట్రోయరులలో నొకటి క్రెంగిగుండలన బొత్తలపడి మునిగిపోయెను. రెండవది మునిగిపోయినను నావికులు బ్రీటిషువారివలన రక్షింపబడి ఖయిదీలు

చేయబడింది. ఈ యుద్ధమును త్వరలో పూర్తిచేయుటకయి డెడ్లూరులో సమావేశమయిన బ్రిటిషు బేటిలుక్రూయిజరులు, లూయీ, ప్రిన్స్ ఆఫ్ గాలల్, న్యూజిలాండు, ఇన్ విన్సిబిల్ అనునవి రంగములో అడ్డంకులు బియాటిగారి నాయకత్వముక్రింద బ్రవేశించెను. ఈ మహాయుద్ధనావలలోని 13 ఇంచు ఫిరంగుల ముందగ జగ్గనునావలలోని 4 ఇంచు ఫిరంగులు గాలితుపాకు లాచెను. మేనిజ్, కోలక్ అను రెండు జగ్గనుక్రూయిజరులు బ్రిటిషు ఫిరంగులచే తిగులబెట్టబడి ముంచివేయబడెను. అరెయామ్మి యను నౌక క్రూయిజరుకు గూడ నిదే గతిపట్టెను. మిగిలిన జగ్గనునావలు దెబ్బలుతిని తప్పించుకొని పిల్వైగ్ మున్సి పేవేన్ హార్బరులోనికి పరుగెత్తెను. హార్బరుయొక్క ఫిరంగులను తప్పించుకొనుటకు వీలుపడవందున ఇంగ్లీషువారు యుద్ధము నాపిరి. జగ్గనులు 4 డిప్రాయిరులను, మూడు క్రూయిజరులను, 1000 మనుష్యులను పోగొట్టుకొనిరి. మిగిలిన ప్రతినానకును దెబ్బలు తిగిలెను. ఇంగ్లీషువారి నావలలో ననేకములకు దెబ్బలు తిగిలినవిగాని ఒక్కటియు మునిగిపోలేదు. 15 దినములలో నావలకు

తగిలిన మరమ్మతులు చేయబడి తిరిగి సముద్రములో తమ నిర్దిష్ట స్థానము నాక్రమించుకొనియెను. ఇంగ్లీషువారు పట్టుమున నీ పోరులో 34 మంది ఆఫీసురులను, మనుజులను మృతినొందిరి.

సెప్టెంబరు 5-వ తేదిని స్కాట్లండు లీమున సెయింటు ఆబ్బుపెద్దు అనుచోట ఒకజగ్గను సత్కైయను, పాల్ ఫ్రెండరు అను బ్రిటిషువారి వేగుపడవను టార్పెడోవేసి 268 మనుష్యులతో ముంచివేసెను. సెప్టెంబరు 13-వ తేదిన బ్రిటిషువారి "ఇ 9" అని పిలువబడు జలాంతర్గామి హెల్మిలాండువైపునకు వెల్లి జగ్గను వారి హేలాయను క్రూయిజరును రెండు టార్పెడోలువేసి ముంచి పాల్ ఫ్రెండరును ముంచినందునకయి జగ్గనులు చెల్లింపవలసిన ఋణమును తీర్చుకొనివచ్చెను. కాని సెప్టెంబరు 22-వ తేదిన ఇంగ్లీషు తోమున ఒక జగ్గను సత్కైయను నెద్ద ఆగ్నేయక్రూయిజరులగు అజాకర్, హోగు, క్రెస్సీలను ముంచివేయుట ఇంగ్లీషువారికి జగ్గను సత్కైయను రెండు నష్టమును కలుగజేయుగలవో చూపింప గలిగెను.

అస్ట్రేలియా-సర్వీసు రెండవయుద్ధము

పాకిస్తాన్లోని సింజులవద్ద సర్వీయనులచేత పరాజితులయిన నా, ఆస్ట్రీయనులు రెండవపర్యాయము తిరిగి సర్వీయాపై వెడలిరి. అయిదు దిక్కుల నీపర్యాయము అయిదు కోరులసేన (2½ లక్షలు మొదలు 3 లక్షలవరకు) పంపబడెను. సేవు ద్రీనా నదులవద్దనున్న సైన్యము పూర్వమునలేనే గట్టిగా యోడింపబడి తిరిమివేయబడెను. ఇచ్చట ఆస్ట్రీయనులకు సాయముజేసిన డాన్యూబునదిలోని యుద్ధనావల బారులకు సయితము సర్వీయనులు బడియలేదు. వారియేలో నో దిక్కున దేశప్రకృతినిబట్టి ఆస్ట్రీయనులు సోలేని సర్వీయనులు కొద్ది సైన్యములను మాత్రమే యుంచిరి. ఇచ్చటికి ఆస్ట్రీయనులు కావలసినంత సేనను బంపి వారియేలోనోను బట్టుకొనిరి. బెల్గ్రేడు ముఖ్యనగరముపయి ఎప్పటికప్పుడే ఫిరంగులను వదలుచుండిరి. రోజూను అనుకొండవద్ద సర్వీయనుల నోడించి పారదోలి ఆస్ట్రీయావారు దానిని పట్టుకొను నప్పటికి బెల్గ్రేడు నగరమును కాపాడుకొను సదుపాయము లేదో యను భీతి సర్వీయనులకు పశ్చిమయ్యెను. అదృష్టవశమున నింతలో ఒక్కదినములో 25 మైళ్లుపరుగెత్తుకొనవచ్చిన పటాలమొకటి సర్వీయనులకు సాయపడెను. వీరిపక్షము ఆస్ట్రీయా హంగేరియనుల నత్యుత్సాహముచేసిరి. మూడుదినములు సర్వీయ పరాక్రమముతో బోరి శత్రువులను వారికిందకి ములనూడి సయితము పారదోలి గుక్కెత్రిప్పకొనుట కవకాశమయినను గలిగించలేదు. ఈ సమయముననే సర్వీయా యుగంజా రణరంగమునకు వచ్చి సేనల కత్యుత్సాహమును బురికొల్పెను.

ఈ యుద్ధములో నతి సాహసవంతమగు కార్యము సెమిలిగు నగరమును సర్వీయనులు పట్టుకొనుట. ఈ నగరమునుండి ఫింగు

లనుగాల్చి బెల్గ్రేడుకు నష్టము శత్రువులు కలుగజేయుమన్న సంగతిని గురించి మనము చదివియున్నాము. డాన్యూబునదికి తాత్కాలిక వంశెనలు కట్టుకొనిదాటి, ఆస్ట్రీయాభూమిలోని సెమిలిగును సర్వీయావంటి స్వల్పరాజ్యము పట్టుకొనుట సాధారణమయినవని కాదు. ఇచ్చట కావలసినన్ని యుద్ధసామానులు, భోజనపదార్థములు సర్వీయనుల వశమయ్యెను. ఇంతటితో దయవిజయయాత్ర నావక హంగేరికి ముఖ్యపట్టణమగు బుడాపెస్టునే రష్యనులకు సహాయము జేసి పట్టుకొనవలయునని యీచిన్ని దేశపువారు దుర్మత్తలయి యుండిరి. హంగేరి ప్రజలు భయకంపితరులయి బుడాపెస్టును రక్షించుట కనేక ప్రయత్నములను జేయుచుండిరి. కాని అధిక సేనలు ఆస్ట్రీయానుండి వచ్చినవి. సెమిలిగుకు సర్వీయనులు వదలి వెళ్లి పోవలసినవారయిరి. సర్వీయాకు పడమటి హద్దులలో ఆస్ట్రీయా తొందరలుకలుగుటచే గున్న సైన్యమంతను పోగుజేసికొని ఎదిరించుట యవసరమగుట సెమిలిగునువదలి వెట్టవలసినప్పుటకు గారణము. సర్వీయావలనకలుగుచున్న బాధలను తప్పించుకొనుటకయి అనేకలక్షల సైన్యమును సరిహద్దులలో ఆస్ట్రీయా యుంచవలసినచ్చి, తన యావచ్చత్తిగోను రష్య సెమిలిగున జాలకుండుటయే మిత్రమండలికి సర్వీయా జేయుచున్న సహాయము. బోస్నియాలోనికి పంపబడిన సర్వీయా సేన వచ్చటి విషేగ్రాడు నగరమును పట్టుకొనెను. మాంటిస్గ్రో బోస్నియా కుత్తర భాగములను పట్టుకొనెను. మాంటిస్గ్రో సేనకట్టాకో దుర్గమును పట్టుకొనుటకయి కొంత పంపబడెను. సేనజేనో నగరముమీదికి మరికొంత వెళ్లెను.

ఆకాశయుద్ధములు

అట్టిబరు ఎనిమిదవ తేదిన డెస్కాడార్సులోని జగ్గూ జెప్పిలును కర్మాగారము మీద బాంబులను వేసి బ్రిటిష్ వైమానికులు అందరి జెప్పిలును తిగలబెట్టిరి. ఇంతకు ముండాగస్టు 21వేదిన, ఆంట్వెర్పు ఆర్థేంకు నగరములమీద జగ్గూలు బాంబులను వేసి నిప్పంటించిరి. ప్యారిసు మీద ననేకపర్యాయములు జెప్పిలును బాంబులను వేసివట్టి నినుచునే యున్నాము. ఇటీవల

ఇంగ్లీషుతీగమున చాలపర్యాయములు బాంబులు వేయబడిన. లండనుమీద సయ్యము ప్రయోగింపబడినవి. జగ్గూలోని నగరముల మీదను తఱచుగా మిశ్రమండలి వారు బాంబులను ప్రయోగించి నష్టము కలుగజేయుచున్నారు. ఒక నెలక్రిందట కాగల్సు రూపట్టణ మివిధముగా నష్టపడినందున కయిజరుగారు నాప్రియ నను గయి కాగల్సు ప్రజలకు శత్రునిమానములు నష్టము

డెస్కాడార్సులోని జెప్పిలు కర్మాగారము మీద బాంబుల వాంగ్గ వైమానికులు వేయుట

కలుగజేసినందున కడుపుమందు చున్నదని తంత్రీవార్త నొసంయుండిరి. జాకానెల మధ్యమున వార్త ఫోర్టు అను ఆంగ్లవైమానికుడొక జెప్పిలును మీద నెగిరి నాలుగు బాంబులను వేసి దానిని భస్మముజేసినందునకయి జాడ్డిచక్రవర్తిగారు విక్టోరియాక్రాను బిరుదమునొసంగిరి. శత్రుదేశముల హద్దులన్నియు రాత్రింబగళ్లును అనేకవందల విమానములచేత శత్రువిమానములు రాకుండ కావలి కాయబడుచున్నవి. అయినను ఆకాశమాగ్గ మతి వికాలమయిన దగుటచే కొన్ని తప్పించుకొని నష్టము కలుగజేయుచునేయుండును. పెద్ద పెద్ద పట్టణములలో భవనముల కిధరముల

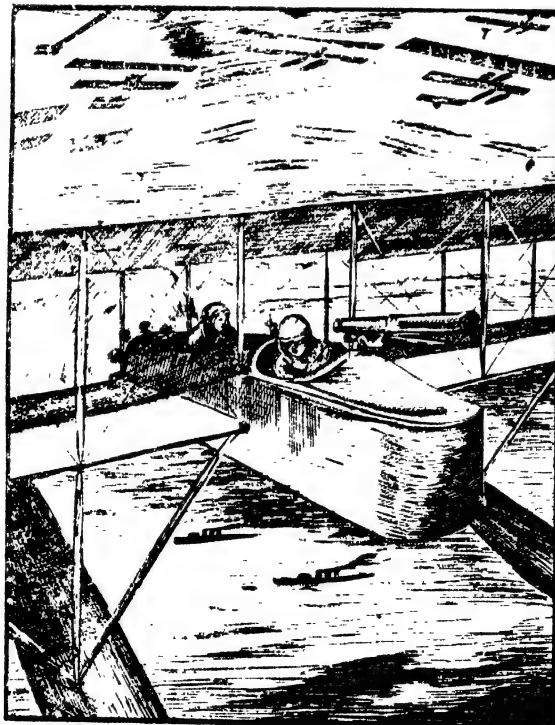
మీదికెక్కి దూరదర్శనీ యంత్రములను బెట్టుకొని నిరంతరము శత్రువిమానములు వచ్చుచున్న వేమోనని చూడ బడుచుండును. సెయ్ంబరు 6-వ తేదిన రష్యాపై న్యముల మీద నెగురుచున్న యొక జెప్పిలును భూమిమీది నెగజావద్ద కూల్చబడి ప్రయాణికులందరు ఖయిదీలు జేయబడిరి. ఫవుం టెన్ పెకలవ లెనుండు విమానబాణములను గురించియు, వివిధ విమాననిర్మాణమును గురించియు, ఈసంచికలోవేటొకవోట వ్రాయబడిన వ్యాసములను ముద్రింపబడిన పటములను జదువరులు చూడవగును.

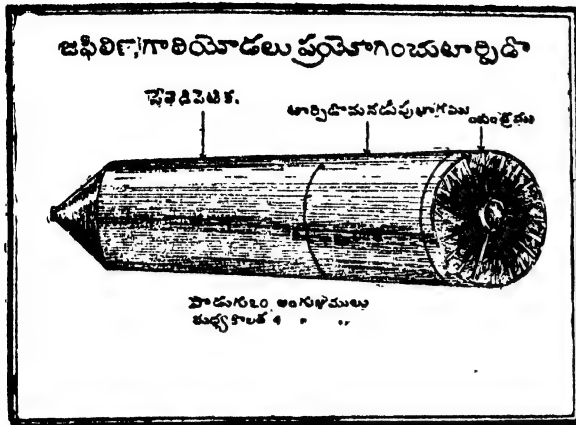
౧౨ జపిలిను యుద్ధనావ రుయిన బాంబులకు నేయిలకయి ఎగురుట

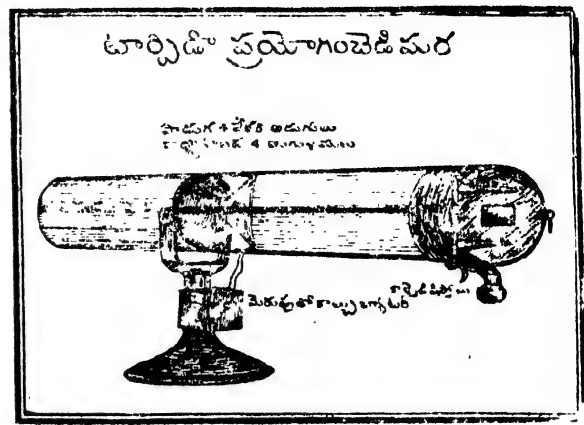
బాంబులను జపిలిను నుండి నేయు చూడక కుద్ధితి

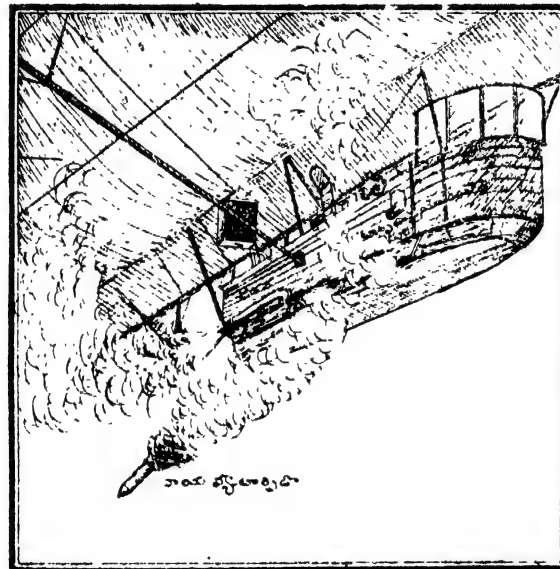
విమానము, అంకలి భిరం

టార్పిడో మర

టార్పిడో

టార్పిడో సేలమీద వర్తించు

రష్యా జయములు

జనరలు వాక్స్ క్లక్కుగారి నైస్యపు ఫిరంగులధ్వని ప్యారిసునగరము లో విగ్రహించుండగా రష్యనులు తూర్పుప్రష్యాను, గలిషియాను పట్టు కొనుట కయి సర్వప్రయత్నములను జేయుచుండిరి. మొట్ట మొదట ఆసియకుగా ప్రాన్సునోడించి తరువాత రష్యాను మట్టుపెట్టినప్పు నిని తలంచిన కయిజరుగారి యుక్తలేనియు కొనసాగలేదు. రష్యా తూర్పుప్రష్యాలో బ్రవేశించుటవలన పడమట ప్రాంసు ఇంగ్లం దులమిది దుడుకు తగ్గెను. జనరలు సాంసనోఫ్ క్రిందను చాలదేశమును రష్యాను లాక్రమించుకొనిరి. జర్మనీ వారు ఒకదిక్కు నుండి రష్యానుపోలండులో బ్రవేశించుటకును, ఆస్ట్రియా వారు గలిషియానుండి దక్షిణమున రష్యారాష్ట్రమగు లిత్వినును నాక్ర

మించుకొని, ఇచ్చట జగ్మనులతో గలిసి రష్యానుసేనలను హతము చేయుటకును వ్యూహములు పన్న బడి యుండెను. ఇంగ్లంకయి ఆస్ట్రియానులు లిత్వినుమిది కరిగిరి. ఆస్ట్రియావారి సత్తువ నెరిగియున్న రష్యా వారు నైస్యమును రెండుగా విగ్రహించుకొని త్రికోణమునలె వ్యూహ మును పన్ని రెండుసేనలను ఆస్ట్రియాలోని గలిషియాకు ముఖ్యపత్త నమగు రెంబర్గ్లో గలుగుకొనునట్లు సంకల్పించిరి. రెంబర్గ్లో లిత్వినుకువెల్లిన సేనకు సహాయము జేయుటకయి ఆస్ట్రియను లుంచిన మూడు ఆర్మీకోరులును, మూడు అశ్వసేనలను (డివిజనులు) గలవు. వీనిమీద రష్యానులుపడి జనరలు రసీగారి యాధిపత్యము క్రింద రెంబర్గ్ నాక్రమించుకొనిరి. రెంబర్గ్ నైస్యకు పడినదో అప్పుడే

వెనుకనుండి రవ్వనులువచ్చి మీనపడకుండుటకయి లబ్ధియొచ్చియును యనులు విడిచిపెట్టవలసినవైనను. జ్ఞానాలీసాపానదీ ప్రాంత్యమున 20000 అస్త్రియనులు హతులయిరి. 140 మైళ్ల దేశమును 17 దినములలో చాటి గరిష్ఠియాలోనున్న ఆస్త్రియను సేనను రవ్వను లోడించుచుండిరి. హరిష్కునద్ద జరిగిన పోరులో ఆస్త్రియనులు 5000 వైద్యమును గోలుపోయిరి. ఒకవోట 25 మంది కోనకుక్కలు 282 వైద్యులైనవి ఆస్త్రియనులుండుటను జూదిరి ఆస్త్రియ గాచీలి అన్నివైపుల నుండియు ఘోర్లుకేకలు చేసిరి. అనేక వందలనుండి వచ్చుచున్నారని ఆస్త్రియను యాముధముల నేలమీద వేసి "నూ దేవుడును మీ దేవుడే మనివశమయిరి."

రెంబర్గ్ నాస్త్రియనులు వదలి పరుగెత్తినప్పుడు అనేకవేల తూటాలు, 300 ఫిరంగులు 30ర యిలు ఇంజనులు ఇతర సామానులు విజయుల వశమయెను. రవ్వనులకు చిక్కిన ఖయిదీల మొత్తము డెబ్బదివేలు. అనేక పురజనులు నగరమును విడిచి వియ్యన్నాకు బరుగెత్తిరి. కాని పురజనులమీద ఒక్క ఫిరంగి యయిన కాల్యబడ లేదు. ఒక్కడమ్మిడి రొక్కరుయిన సంగ్రహింపబడలేను. ఒక్క దౌర్జన్యమయిన చేయబడలేను. తరువాత జనులే రవ్వనుల కాతురతతో నాహ్వనమొసంగిరిని రవ్వవాడు ప్రకటించిరి. రెంబర్గ్కు ముప్పది మైళ్లదూరములో నున్న హావిట్ట అనుపట్టణము రెంబర్గ్ పడిన 24 గంటలలో రెండు దినములు కఠిన యాధము జరిగిన పిమ్మట జనరలు బ్రుస్సి లోక్ గారిచేతిలో బడెను. లూట్లిను నగరమును పట్టుటకయి వెల్లిన్ 4లక్షల ఆస్త్రియను సేనగతి కోచనీయ మయినది. రెంబర్గ్కు

బట్టిన రుస్సీగా రొకదిక్కునుండి, హావిట్టనుబట్టిన బ్రుస్సిలోక్ గారింకోక వయపున, అంతకు ముందు లూట్లిను ప్రాంతములో నున్న రవ్వను సేన మూడవ పార్శ్వమునుండి ముట్టడించగా ఆస్త్రియా జనరలు వాన్ ఆఫెనుబర్గ్ గారు తాళబాలకపోయిరి. రవ్వను లీసేనలో బాలభాగము నోడించి ఖయిదీలను జేసిరి. ఈ యపజయమునకయి ఆఫ్ న్ బర్గ్ గారును, మరి యయదుగురు జనరలును పనినుండి తొలగింపబడిరి. లూట్లిను యాధము 3 వారములు 200 మైళ్లవిశాలభూమి మీద జరిగినది. జర్మను వైద్యములుగూడ సహాయమునకు వచ్చెను.

జర్మనులవి కెయిజరుగారి దస్కతు గల 80 ఫిరంగులు సయితము రవ్వనుల వశమయ్యెను. ఆస్త్రియావారి బుకోవిసా రాష్ట్రమును, నాని ముఖ్యనగరముగు ఛకోన్ విస్కేను రవ్వను లాక్రమించుకొని వచ్చుచు పురపాలకుడే రవ్వవాడు ప్రజలను బహున్యాయదపాష్టితో నాచుమిన్నారని ప్రకటించ గలిగెను. దీనితో పోలెండులో జర్మనులు పట్టుకొని పాడుచేసిన కాలిషనగరదుస్థితిని విచారించినప్పుడు రవ్వ జర్మనుల పరిపాలనా పద్ధతులలో గొప్ప తారతమ్యము జూపట్టకపోదు. ఇచ్చట రవ్వను ప్రజలలో పశుచువారిని పట్టుకొని, పంటలములలో తేర్చినిమ వైద్యమునకు ముందు బెట్టి, రవ్వనులపయిన

జర్మనులు కాల్యచునిరి. కాల్చినియెడల చుపివేసెదమనిరి. నగరమును ఇప్తము వచ్చినట్లు మేజరువ్రూసు గారు దోచుకొనిరి.

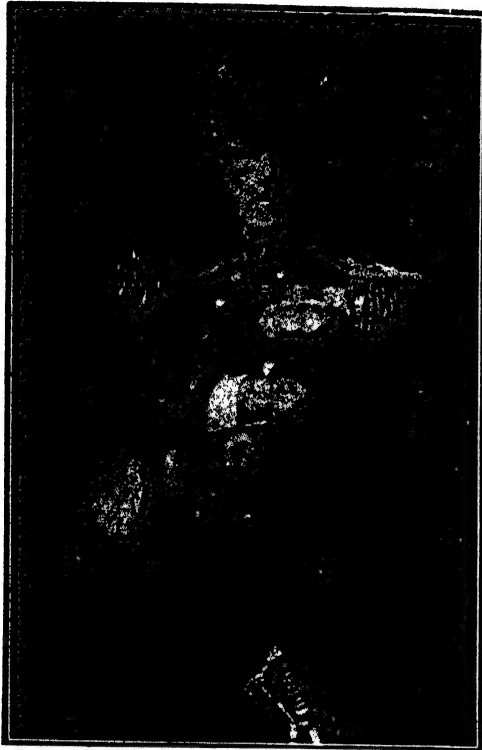
ఆస్త్రియావారు రవ్వ వారి మీదికి పంపిన లూట్లిను, రెంబర్గ్ వైద్యములు. వెనుకకు పారిపోయి ఒకటి క్రాకోకును, రెండవది జెమి నులుకును చావు లేప్పి చేరెను. ఈ జెమిసిలుకోట ఈ సంవత్సరములో ఏవ్రెలు నెలలో రవ్వనుల వశమయినది. తిరిగి జూన్ నెలలో ఆస్త్రియా, జర్మనీ సేనలు రవ్వనులనోడించి, పారదోలి జెమిసిలునువశముచేసికొనియెను. ఈగరిష్ఠియా యాధములలో రవ్వను సేనలో సగముభాగము మృతినొందియో, జబ్బు పడియో, గాయములుతినియో పనికిరారయిరి ఆస్త్రియనులలో 2,50,000 మంది నిహతులయిరి. 1 లక్షమంది ఖయిదీలుగాజిక్కిరి. 400 ఫిరంగులు రవ్వ వారిచేతిలో బడెను ఈ గరిష్ఠియాలోనున్న స్త్రీబావద్దకోసి నాయకులు భూములు సాలుకు 117 కోట్ల

కోనట్ట పెనికుడు

నూపాయిలు లభించునట్టిగా యావత్తును రవ్వనుల వశమయి పారికి సహదై శ్వేతమును సమకూర్చెను. ఈ నూనె భూములు ఆస్త్రియా జర్మనీలకువిమానములకు, మోటరులకు కావలసిన నూనెనుసత్తయిచేయుచుండెను. ఇప్పుడది పోవుటచే కెకోసి నాయిలు సత్తయివిషయమయి వారికి ధియము కలిగెను. కార్మేధియను కనుమలను వశముచేసికొని అతిసారవంతమయిన హంగరీలోని డాన్యూబు మాగాణములమీద దిగవలయునని రవ్వను కోసకుక్కలు తగిన ప్రయత్నములను జేయుచుండిరి.

ADMIRAL SIR JOHN JELlicoe

ఆంగ్ల యుద్ధ నౌకాదళాధిపతి: అడ్మిరల్ సర్ జాన్ జెలికో

ADMIRAL LORD FISHER

అడ్మిరల్ లార్డ్ ఫిషర్

REAR ADMIRAL MADDEN

రీర్ అడ్మిరల్ మడెన్: ఆల్బర్ట్ సెనాథిపతి

REAR ADMIRAL MOORE

రీర్ అడ్మిరల్ మూర్

ADMIRAL SIR HENRY JACKSON

COMMODORE TYRWITT

మధ్యధరాసముద్రములోని యుద్ధనౌకాధిపతి: అడ్మిరల్ సర్ హెన్రీ జాక్సన్

కమండోర్ టైర్విట్

REAR ADMIRAL BEATTY

రేర్ అడ్మిరల్ బియాటి

COMMODORE KEYS

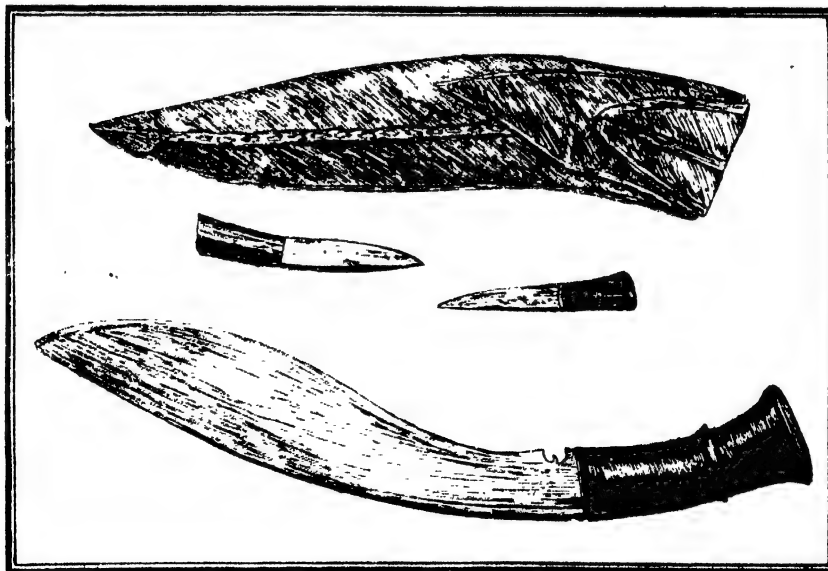
కమండోర్ కీస్

GURKHAS MARCHING TO THE FRONT

గూర్ఖాలు రణభూమికి నడచుట

THE DEADLY KUKRI

మృత్యుకరుణ గూర్ఖా ఖడ్గములు

బరిమంటి దీని నొక పర్యావాయ దూసనవిరువాది గూర్ఖా ఖడ్గము ప్రకారము చక్రమునుకార్చి తీరవలయును. ఒకలో మరొకదా చిన్న ఖడ్గములను ఉంచును.

KILLING THE ENEMY

జర్మనులను గొల్లగాలు పొడచుట

GURKHAS ON A DEADLY ERRAND

గుర్ఖాలకు సరినిదాటి రాత్రివేళ జర్మనులను జంతువులకు బహులు చేరుట

CUTTING THE THROATS OF GERMANS WITH THE KUKRI

కుక్రితో జర్మనుల గొల్లగాలు కోయటం

అశ్వారోహులైన కోటమైదవలు

తూర్పు ప్రవ్యాలో యుద్ధాంధమున బ్రవేశించిన రష్యా సేన లైక్, ఆల్ ఫ్రేక్, గోల్డాఫు గుంబిన్నెన్, ఇంస్టీబర్గ్ పట్టణముల బట్టుకొనెను. టిర్ సిట్, కోనిగ్స్ బర్గ్ రాష్ట్రములలోనికిని వైస్యము లంపబడెను. రష్యను జనరలు సాంసనోఫు అప్పటికే విశేష సహాయము వెనుక లేక తూర్పు ప్రవ్యాలో బ్రవేశించుటవలనీతిని సోల్డా నిడెస్వర్గ్ ఆస్ట్రోహో కోటల పంపుల యగుట మంచి అనుకూలయిన స్థలములోనుండి జగ్మన కీల్లు మ్నాలు హిండ్స్వర్గ్ ఎదిరించెను. జగ్మనలు రయిలుమాద కావలసి నన్ని సేనలను వెచ్చిరి. వారి క్రష్టభింగుల ముందర రష్యనులని చాలకుండెను. రష్యనులు గట్టిగా ఓడగొట్టబడిరి. సేనానాయకుడగు సాంసనోఫుగారు ఒక మ్యాపును పరిక్షించుచుండగా ఒక పిల్లు ప్రేలి ఆతని నురికొందరు దోంగీయులను జంపివేసెను. రష్యనులు పూర్తిగా తూర్పు ప్రవ్యానుండి తిరిమివేయబడిరి.

ప్రాన్సు

ఎక్ కద్ద యుద్ధములు ప్రాగంధమున వని గతి ప్రకరణము నందు వ్రాయబడెను. నవంబరుమాసముంతయు ఒక కోటనో, ఒక కొండనో ఒక గ్రామమునా కొంతస్థలమునో జగ్మనలు పట్టుకొనుట, తిరిగి వానిని శ్రేంచివా రాక్రమించుకొనుట, ఘోరయుద్ధములు జరుగుట, ముందునకువచ్చుట, వెనుకకు పోవుట వీనితోనే శత్రువులకు సరిపోవుచుండెను. కర్ణనమీద నవంబరు 2-వ తేదీన కొన్ని

భింగులను జగ్మనలు వేసిరి. కాని ఒక్కరోజు అయిన పిగ్మట వెనుకకు పోలిపోయిరి. మోల్లివీకునా, మెస్సిన్సునా, శ్రేంచిమురానా వైస్యములునా, మోలదా వైస్యములునా జగ్మనలద్దమండి పట్టుకొనిరి. ఈ ఎయిక్లయద్దముతో ఇగ్లీషువైనికునా పోరాడితిని జాచి జగ్మనలే భింగుభ్రాంగులయిరి. బ్రిటిషుకాల్బును, హైందవకాల్బులు ముందర జగ్మనలతో పోసేనను సోలజాలవని జగ్మనీలో త్తి నెక శేక్ బ్లాట్ అను గొప్ప పుత్రకావ్రధానకలవాడుకుడే (వాసి, బ్రిటిషువారి యుద్ధసాధనగ్మయము నుండి జగ్మనీవారినోస్త. పిచ్చి యభిప్రాయములను సోలజాలవనకు నోక్క పెట్టెను. ప్రెస్సు కోఫ్ వేల్సు నకువచ్చి జగ్మనల కొంగునునకు జగ్మనీజనకులవలన సంపద డెను.

ఆరునాగముల యుద్ధచరిత్రమును కుమర్రు ముచు శ్రేంచి ఆర్మీని కటిక పుత్రకయిటు వ్రాసెను:—వైస్యము యుద్ధము మనదేశ యుద్ధచారిత్రమునందు ముద్రపెట్టవలెనని, ఇగ్లీషువారు కాలమునకు దగినటు చేసినసహాయము నకు ఆనోన్యమైత్రుని పొచ్చింపజేసెనని. ఆత్మెను జగ్మనయినా శ్రేంచివారి కంటెయిరికయి తైనుగదీ ప్రాంతమునుండి వోట్జెనుకు జగ్మనల కొన్ని సేనలను పంపిరి. శ్రాంసు దేశములో డిసెంబరు మాసాంతమునకు జగ్మనల రాక్రమించుకొనిన ధూమి దేశమునీర్గ్ పుత్రిములో 100 క పక్షి భంగులతో 20,100 కోటమీటలును, 10 దినములు కెయిలుగారక జబ్బులేసినందున డర్లినుకగ్మయలోనుండి తిరిగి 20 వ డిసెంబరున రణరంగమున కేగిరి. క్రస్మన్ పుడుగ దినమునకు ఆంగ్ల-హాయిలవనైనికులకును అధినివేశముల వారికిని శ్రీగాబదలపముల బహూమానములను, వారి దస్మ-తుగల యుత్తరములను బహుళగుణ గాక యని పంపి వారి నానందింపజేసిరి. శ్రేంచివారిపక్షమున ఆర్మీన్ని యుద్ధములో బోరుచున్న ఇటాలికులను దేశభక్తుడ గారి బాట్టిగాల ననుచుడు కిందకిములను బట్టుకొనోవుచుండగా వృత్తినొందెను. ఈయన అయిదుగురు సోదరులతో యుద్ధమునకు బోయెను.

భారతీయ సైనికులు

యుద్ధము ప్రాగంధము కాగానే మోలదపుల రాజభక్తిని చక్కగా నెటింగి యున్న మన రాజప్రతినిధిగారు సకల యుద్ధ పరికరములతోను 75,000 మందిని ప్రాన్సునకు సర్జేమున్ విల్ కాన్సుగారి నాయకత్వము క్రిందపంపిరి. మార్నయిన్సు నగరములోనికి 'లామార్నయిన్సు' అను శ్రేంచి జాతీయగీతిమును వీధులలో నడచుచున్న బెటాచీసైనికులు బ్యాండుమీద పాడినప్పుడు శ్రేంచి వారానంద పరవశులయిరి. మాదేశమును తూర్పునుండి రక్షింప వచ్చిన వీరులని పొగడిరి. వీరి సంసారములకు సహాయము యు రాజప్రతినిధిగా రాక కోటిరూపాయలు వసూలుచేసిరి. రణరంగమునందు కులకట్టుపాటుల ప్రకారము భోజన సదుపాయము లేర్పించబడెను. వీరికి హిందూదేశపు ధోజన సామాను వసేకమంది పంపిరి. వైద్యశాలలు ఉష్ణప్రదేశములలో గట్టబడెను. వీరికి కావల

సిన వస్తువుల నొసంగుటకయి గ్రేటు బ్రిటనులో కొన్ని నిధులేర్ప మాది వారి వైద్యసాహసముల గొనియాడిరి. చేతులు చేతులకలిసి డెను. రాజుగారు స్వయముగా వెల్లి యుద్ధభూమిలో జూచిరి. బల్లెముల నుపయోగించు నప్పుడు ఒక భారతీయునికి పదిమంది జర్మనుల లాడ్లు గాబట్టినాగున, సమీపాన నిటీవల ముఖ్యమంత్రిగారును యినను ఆగలేరని జర్మనులీయుద్ధములో ననుభావముమీద తెలిసికొనిరి.

రాంకుకాపెల్లికడ్డ ఒక నిమిషంలాంసరు వైనిమిషం లక్షనుని బల్లెముతో పొడవగా కరణు, అనివాడు చేయినట్లు.

భారతీయ వైద్యముచే నాల పోట్లనోడించబడుట జ్యోతికకు బహులజ్ఞాకరముగా నుండెను. ఇండియనులతో చేతులు చేతులు కలిపి పోరాడుట కేవలము గున్నా ధ్యమని జర్మనులు గ్రహించి నిర్దుష్ట పత జూచ్చిరి. ఇండియనులు పరివిగా నివంబరు మాసము ముగిలు కలంకమునందు ప్రవేశ పెట్టబడిన వారి సాహస పరాక్రమములను గొనినూడుచు సర్జిన్స్ క్రెంచి గారేవ్రాసి నుండెరి. ప్రాముల మీద వారి కం యలక్ష్మిమో స్వయముగా కండ్లలో జూచిన అనేక వాగ్దాపత్రికలవారు వ్రాసా మొదిలిడిరి. కొన్ని మాసములలో రాజప్రతినిధిగారు 1,25,000

ఒక భారతీయవైనిమిషం ఇద్దరు వైలాండు వైనిమిషం నుకేక దిక్కుకడు

మంది భారతీయ వైనిమిషులను దిరిగి ప్రాస్తుకుబంపిరి. రాంకుకాపెల్లి వద్ద 5000 మంది తెంగాలు లాంసరులు జ్యోతులమీద పడి ఓడించి 12 నా కాఫీరంగులను 1000 మంది ఖయదీలను బట్టుకొనిరి. వీరి సాహసమును గూర్చి క్రెంచి పత్రికలును శేషునివరె గొనియాడుచు వ్రాసినవి. అనేక పర్యాయములు అనవసరముగా జచ్చిపోయెద రను భయముతో జర్మనులమీది పడకుండ మాన ఆశీసులు హైందవుల నాపవలసి వచ్చుచుండెను. గుర్ఖాలుఅనేక సాహసకృత్యములను రాత్రివేళను, కందకములలోను జేసిరి. ఈ సంబంధముయిన చిత్రపటము లీ సంచికలో గలవు.

తుపాకిమందు అంటిచుకున్న జంబరము

ఈ చిత్రపటము సందికలో గలదు. జంబరు 20 వ తేదీన చికనీరు పటాలము వలన 70 మంది బెడదాపడుతున్నారని చెప్పబడింది. ఈ మానవ మండే జంబరుల సరిసామానులతో జంబి నందనకు గంగాసింగు వేగికి బిల్వారియాక్రాన్ ఒకంగబడినది. ఈతనికి గండు చేతుల లోను, గొమ్ములోను గుండు బిల్బులు తగిలెను. ఒక జంబరు మరణించి చంపి వానికత్తిని లాగుకొనెను. వాలమంది జంబరులను జంబెను.

25 వ తేదీన జంబరు లాహోరు డివిజన్, న్యూఢావెల్ కడ్డ తీరముగా బోరను. అక్టోబరు 24-వ తేదీన 47 పటాలపు స్కెల్లులు, సాపర్లు మొదలవారి కిదివరకున్న గొప్పకీర్తిని కాపాడుకొన గలిగిరి. జంబరు 22-న గూఢాలున్న పంజులు శత్రువులచేత చేదంపబడినవి. గండవ గూఢాపటాలము కన్నులు మోరిగారికింద సామానులతో బోరి శత్రువులనుదరిమెను. "నేను చూచినంతవరకు హైందవులు క్రొత్తధూమిలో క్రొత్త పద్ధతుల ప్రకారము పోరాడవలసి వచ్చినను, తమ గొప్ప కీర్తిని నిలుపుకొను చున్నారు." అని జనరలు ఫ్రెంచిగారు యుద్ధాంగ మంత్రికి తెలిపియుండిరి. డిసంబరు నెలలో శ్రీజార్జి చక్రవర్తిగారు యుద్ధధూమికివెళ్లి అన్ని వైద్యములను జూచి హైందవసైనికులను ప్రత్యేకముగా పరిశీలించి వారికి పరిమితానందమును గలుగ జేసిరి. బెల్జియము రాజుగారిని, ఫ్రెంచి ప్రెసిడెంటును, జనరలు బోఫ్రె ప్రభువులను చూచి వారితో ముచ్చటించిరి. ఈజరుకాలువ కడ్డ 12 జంబరు అర్మీకొరులు 4 అశ్వసేనలు 3 వారములు మిగ్రిమండలి నెదిరించి 1,20,000 మందిని కోలుపోయి, వెనుకకు పోయిని ఫ్రెంచి వారు డిసంబరు 2 వ తేదీన ప్రకటించిరి.

"మొట్టమొదట మనము ఇండియాను సేనకు కొర్రము కలదాయని నీచముగా చూచితిమి. ఇప్పుడా యభిప్రాయమును మార్చుకొన వలయును. వారి బెబ్బులకు మనము తాళజాలము. వారు మన పయిన ఆకాశము పగులునట్లు అచుచు మీద పడిరి, వారి అరవుల

జంబరులలో మూడు వాములు ఈ ప్రాంతము లాబాసి ప్రాంతములనున్న హైందవసేనలకు నిలుచుటకు నీడ నీయక కిరంగులను బిల్బులు పడిచిరి. గండు దిసమును హైందవసేన సన్నగిలు చుండెను. శత్రువులున్న తావు కనపడదు. చేతితో పోరుచుటకు కనపడరు. పనిచేయునది కిరంగులు. ఈయవస్థ చచ్చనాతీ ముగా నుండెను. ఒక గూఢాకంపెని బిల్బుల కండుకములలోని కొక రాత్రివేళ కప్పలనలె ప్రాకిపోయి అందన్న వారిలో ననేకల గొంతులు కోసిరి ఇంకొక కండుకమునకు గుంటుల త్రవ్వి అందు తుపాకిచుందు వెట్టి కానిని పేల్చుటచే ఆ కండుకమంతయు బద్దలయి లోని జంబరులు వచ్చిరి.

ఈజిప్టు సరిహద్దులలో తురుష్కులకును చికనీరు ఒంటె పటాలమునకును ఈ వాములలోనే పోరుజరుగగా చికనీరువా గోడించి తురుష్కులను దరిమి వేసిరి.

బిల్బులవలె మలచుకున్న జంబరులలో దుముకుట కి వరుగవ్వట

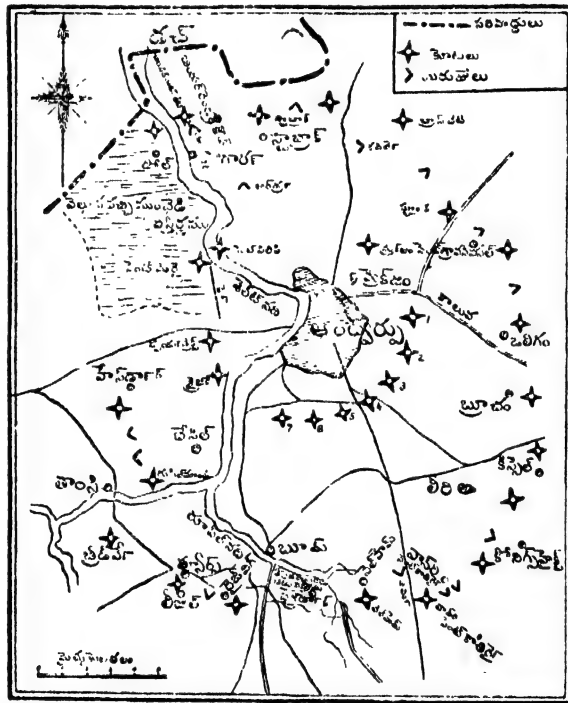
ముందగ మన హుక్మాల పనికీడలు లేకను, పిల్లలు సులభముగాగోడలు దూకుటలు ఆ నేరలుగాన కేరములవొనగచ్చినవి. కత్తులుదూసి కం దకములలో ఎక్కువ ప్రవేశించినవాడు గాని అందరని కలహి. అని జ్యోతు "ప్రశ్నోత్తరము" (ముఖ్యము) పత్రిక డి.ఎం.ఆర్.నెలలో ప్రకాశించు.

ఆ గాఖానుగారు దాదైకము మీదికి పోవుటకును, ఈజిప్తున కాపాడుటకును కూడిన హైందవసేనను గూయజుకాలవలోని పోర్టు నెడలో చూచి యుత్సాహపూర్వకముగా వారిలో బ్రవంగించి, ఆనందమును బుట్టించిరి.

బెల్జియము

బెల్జియము 22.వ తేదీన ఒక జెర్మీయను ఆంట్వెర్పుపయినెగిరి బాంబులువేసెను. ఇచ్చట 2,500 మంది జర్మీయను కొద్దిపాటి బెల్జియనులోకివచ్చి చూచుకొనిరి. 22.వ తేదీన బెల్జియమును ఆంట్వెర్పును వదిలి జర్మీయలవెంట పోవడంకొక ఆలోచన నాక్రమించుకొనిరి. 22.వ తేదీన జర్మీయలు తిరిగి ఈజిప్టును లోని మూడు కోటలవలెని గావించి; కాని లాభము లేకపోయెను. ఈ ప్రాంత్యములలోని మోటు, శాన్త్రీ గ్రామములను జర్మీయలు పోల బెట్టిరి. అట్టియు 1-వ తేదీన ఆంట్వెర్పులోని పట్టణముతోటమీద ఫిరంగులు విస్తారముగా గాలవలడెను. అట్టిబరు 5-వ తేదీన కోటలలో వశము చేసుకొనిన నగరముమీద కాల్చెననని జర్మీయలు నెలమిరి. వెల్లునగిని దాడిగనా ములో ప్రవేశించుటకు జర్మీయలు వేసిన ప్రయత్నములు విఫలమగుననె. అట్టిబరు 8-వ తేదీన బెల్జియము గాను ఆంట్వెర్పును వదిలి పట్టణముగాను మునకు వెళ్లెను. పట్టణములో కొంగగుండ్లు కొల్లుగాపడి భవనములకు నిష్పంతుకొనెను. వేసవేలజనులు ఆపైండుకు పరుగెత్తిరి. హైకోర్టు నిశ్చయబడెను. 5 లక్షల శిశువారులు హాలంకు సరిహద్దులలోనికి చనిరి. నీటిచెరువులయొడ్డులు బ్రద్రలు చేయబడెను. కిరోసిడాయిలు చెరువులకు నిష్పంతుకొనెను. బెల్జియము సేన ఆంట్వెర్పును వదిలి పరుగెత్తిపోయెను. ఆంట్వెర్పుకోటలు వశమయ్యెను. జర్మీయలు నగరిమును ప్రవేశించిరి. బెల్జియములో నుండుట జేయకగనుగాదని గాజుగారును పోత్రులును ప్రాంసులోని హావేకు తిను రాజధానిని మార్చుకొనిరి. అట్టిబరు 12 వ తేదీన జర్మీయలు బ్రూజెనగరము నాక్రమించుకొనిరి. ఘంటువద్ద 1,00,000 జర్మీయలు కాపలాకయి యుండుటచేరి. ఈనెలలో బెల్జియమునుండి దోచుబలసంధికమును బెల్జి బ్రిటిషునావలను నాశనము చేయకలయునని జర్మీయలు చేసిన

ప్రయత్నము నిష్ఫలమైనదని. ఆంట్వెర్పు, ఘంటు, బ్రూజెను నుండి, జర్మీయలు ఖేరూట్ వెస్టెంకులకు నడచుచుండిరి. ఈజరు కా లున ప్రాంత్యదేశమును బెల్జియను లతిసాహసముతో కత్తించుచుండిరి.

ఆంట్వెర్పువల్లము

ఈ జరు కాలున లాకులచు దొనుమిటలన, కాలేకు వెళ్లుటకు ప్రయత్నించుచున్న నెక్కువేల జర్మీయలు పట్టణ నేలలో మునిగి పోయిరి. ఎలుకలు బోనులో చిక్కి నట్లు వీరి పని యయినదని నెలమబడెను. ఇచ్చట కొక్క వారము లో 7-8 వ సంజు జర్మీయలు ఖియాదలుగా పట్టుకొనబడిరి. బెల్జియము రేవులకు చేర కాలేకు వెళ్లుటకయి ప్రయత్నించుచున్న జర్మీయలు మీద పక్షము దినములకు పయిగా ఇంగ్లీషు ముద్దనావలును ఫిరంగినా వలును కిరణిధారలనుగురిపించివారి ప్రయత్నముల నివారించి భిక్షము చేసివేసెను. ప్రాంసులో ఏప్ నది మొదలుండి గయలుల మీదను మోగారుబండ్లమీదను అర్ధరాత్రి

వేళ బ్రిటిషునైన్యము పంపబడి బెల్జియముతీరమును బ్రవేశింపనున్న జర్మీయలకు నైంధవులవలె నడ్డముపడి వారి విజృంభణము నాపివేసిరి. జర్మీయ లీకాలేప్రయత్నిమునలన కొన్ని దినములలో 50,000 మందిని పోగొట్టుకొనిరి. 5,00,000 మంది పైనికు లీకాలేను పట్టు మనో రథ మీదేలేక చాల నవ్వుపడి బ్రుసెల్సునగరమునకు తరలిపోయిరి. బెల్జియములో నింగ్లీషువారు పోరుచున్న దిక్కునందు కయి జరుగారు కొన్ని దినములు గడపి వెళ్లిరి. వారి విడిదిని వదలిన 20 నిమిషములలో బ్రిటిషు నైమానికుడు బాంబులనువేసి దానిని తగులబెట్టెను. కయిజరు గా రద్దవువశమున చావు తప్పించుకొనిరి. లాబా ప్రాంత్యములోను, డిక్కుమూడువద్దను జర్మీయలు నవంబరు 15 వ తేదీ మొదలు అతిసాహసముతో పోరిరి. ఒక్క పైనికును తిరిగివచ్చినను కాల్చి వేసెదనని జర్మీయలు త్తరువు లాసం

గిరి. అందుచే జర్మను పటాలములలో 100 కి 90 మంది యిచ్చట కిర్మీషులు అరి. తైవ్రెసుముద్ద ను నేకదినములు జరిగినది. ఇంగ్లీషు వారు ప్రాంసు ను తరతీరమునకు జర్మనులను వెళ్ల నీయకుండు ఇనుప గోడలవలె నిలబడిరి. జర్మను లెక్కో వలె వైద్యమును గోలుపోయిరి.

ఫ్రెంచి బెల్జియము ఇంగ్లీషు సేనలకును కాలసింహివస్తు కలిగినది. కాని జర్మనువారిచేత మిద్రేనగి కాదు. అటు తూర్పున వాగ్గా పడలేదు. ప్యారిసు, కాలేలు పశ్చిమమున వశము కాలేదు. అందుచే కయజరుగారికి గలిగిన మనస్సంతాపమునకు ముని పో లేకుండెను.

సముద్ర యుద్ధము

అక్టోబరు కడపటి వారములో బ్రిటిషువారి లైటు క్రాయి జరు డన్నిక్కునుండి తిరిగివచ్చుచుండగా డోవరు జలసంధిలో ముంచబడినది. జర్మనులు విరివిసముద్రములో ఇప్తమునచ్చినట్లు నుండుగనాలను వెదజల్లిరి. వర్తకమాగములును గనులతో నిండియుం

డెను. అమెరికా, ఇంగ్లీషువారలకు కొన్ని స్త్రీ సురులు మునిగి పోయెను. ఒక బ్రిటిషు గవికి తగిలి యొక్క అను జర్మను క్రాయిజరు గిరి2 మంది నావికులతో జర్మనీ కుత్తమున నున్న బాహాదీభాం మునిగిపోయెను.

దక్షిణ అమెరికాలోని

ఫిలిపీన్లనుండి కోకోనెర్ వద్ద వ్యాపార నావలను ముంచుచున్న ఆరు జర్మను క్రాయిజరులు స్క్వారన్ హోర్ట్ న్యూరెన్ బర్గ్, వైసే నర్, బ్రెమెన్, లీప్సిగు, డ్రెస్డెన్ అనునవి వానిని వెతకుటకయి వెల్లిన మాన్ మాగు, గుడ్ హోఫ్, వ్లాస్టో అను మూడు బ్రిటిషు క్రాయిజరుల నెదుర్కొని

మాన్ మాగు గుడ్ హోఫ్ యుద్ధనావలు తగులబడి మునిగిపోవుట

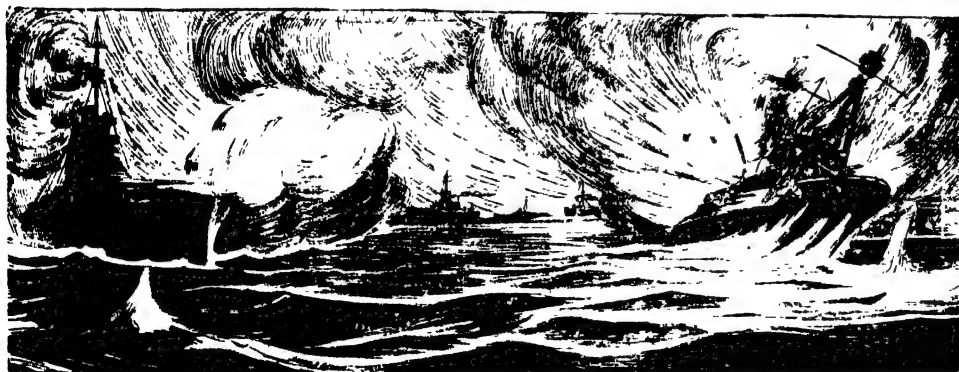
ఒక్కగంట కాలము పోరాడెను. మాన్ మాగు, గుడ్ హోఫ్, నావలు మునిగిపోయినవి వ్లాస్టో క్రాయిజరుకు నిప్పంటుకొనినది. అదినిప్పించుకొని పారిపోయినది. జర్మను నావలకు కలిగిన నష్టముతగా గొప్పదికాదు. సముద్రయుద్ధములో జర్మను లింతవరకు గెలిచిన దీయుద్ధమే.

మిచేయబడి, ముంచివేయబ డెను. నవంబరు కడపటివారములో జర్మ నుల వశమయ్యున్న డీబ్రుజ్జనగరముపయి ఇంగ్లీషునావలు అనేక దినములు ఫిరంగులనుచేసి, సర్వోయినలు కట్టబడుచున్న స్థానమును పాడుచేసి, నష్టములేకుండు ఇంగ్లాండునకు తిరిగివెల్లెను. జర్మనులు వర్తకనావలను సర్వోయినలు టార్పెడోలచేత ముంచుట ప్రాం భించి లోకమంతటను హాస్యమునకు పాలయిరి.

నవంబరు 8వ తేదిని ఎప్టెనుయుద్ధనావ కీలింగుద్వీపమునొద్ద ఆస్ట్రేలియావారి క్రాయిజరు సిక్వీ వలన నోడింపబడి, ఒడ్డునకు తరి

డిసంబరు 8వ తేదిని దక్షిణ అమెరికాలో ఆర్జెంటయినా

తీగమున ఫాల్కులాండు వద్ద జర్మను క్రాయిజరులు న్యూరెన్ బర్గ్ స్క్వారన్ హోర్ట్ న్యూరెన్, లీప్ జిగ్, అనునవి బ్రిటిషు అడ్మి రలు స్టర్డి గారి నావలచేత ముంచ బడినవి. డ్రెస్ డెన్ నావలు పరు గెత్తినవి. కాని ఇంగ్లీషునావలు తరుముచుండెను. జర్మను అడ్మి రలు తనయుద్ధరు ఫుక్రులతోను. ఈ యుద్ధములో నావలతో మునిగి చనిపోయెను. ఈ యుద్ధమునకు అయిదు గంటలు పట్టెను.

జర్మను యుద్ధనావలు ఫాల్కులాండు యుద్ధములో మునిగిపోవుచుండుట

ఇంగ్లీషువారి నావ లేదని నష్టపడలేదు. దీనివలన 10 వ తేదీన ఒక బ్రిటీషు జలాంతర్గామి డార్జిల్లింగ్ జలసంధిలో బ్రహ్మాండ అయిదు పంక్తుల గనులను తిప్పించుకొని మెరూ అను పెద్ద యుద్ధనావను టూర్పాలోవేసి మించి తిప్పించుకొని దాటి

పోయెను. జర్మను క్రూయిజరులును ఇంగ్లండునకు తూర్పుతీరము దున్న స్ట్రాస్బుర్గ్, టెట్టి హార్టిలుపూలుమీద ఫిరంగులను గాల్చి దీనివలన 15 వ తేదీన కొప్పనట్లమును గలిగించెను. 200 మందికి గాయములు తగిలెను. కొంతమంది చచ్చిరి.

అకాశ రంగము

ఫ్రాంసులో నొక గ్రంథము ప్రచురముగా బొమ్మనుపిమాన మెగురు మండల నవంబరు మొదటివేదిన రంబులు నెక్క-బోవుచున్న యిండియనులు దానిని కాల్చి నేలఁ గూలంతేసిరి. నవంబరు 6 వ తేదీన బెల్జియములోని బ్రూజెసుపయిని మిత్రమండలివారు బాంబులను వేసిరి. కరోసి నాయిలు చెరువుల సామీప్యమున నపడెనుగాని నొక పడలేదు. రై నెన్ కడ్డ రెండో మిత్రమండలివారి విమానములు జెన్నెలను వసాగాపయి బాంబులను వేసి డాన్సు హాట్ ప్రక్కకు నవంబరు 13 వ తేదీన వెళ్లెను. ఫ్రెంచివారు క్రెప్పకర్మాగారముపై

తుర్కీ

బొమ్మల కుట్రలవలన తుర్కీ కారణము లేకుండ, యుద్ధము ప్రకటింపకుండ బ్రెస్టా, గోబెన్ యుద్ధనావలను రష్యావారి నల్ల సముద్రపు తేవులనొదికిబండ్ కాల్పించి యుద్ధములోనికి దిగెను. ఇంతకు ముందే తుర్కీ-నైస్యుము సంధియు జర్మనుదోర్గ్గియులు తిరిగియతు జేయుచుండిరి. కాక్ స్టాంటు నోపిలను బలపఱచిరి. నాకా శ్రయములలో దగిన యేగ్బాటులను జేసిరి. గోబెన్, బ్రెస్టా లలోని జర్మనుదోర్గ్గులను, ఫిరంగులను దీసివేసి ఆనావలను హాస్య రులో గట్టివేయవలసినదనియు, బాక్ సీతేవులనిదా అకారణముగా గాల్చినందునకు సమాధాన మొసంగవలసినదనియు మిత్రమండలివారడిగిరి. తుర్కీ కొన్ని కుంటి సమాధానములను జెప్పెను. ఆల న్యము పివచుగునని మిత్రమండలివారి రాయబారులు కాక్ స్టాంటి నోపిలనుండి తిరిగిచచ్చుట కాజ్ఞాపింపబడినది. తుర్కీలో దగవుకు ప్రబలమైన కారణములను బట్టి, యుద్ధారంభమునుండియు జర్మనీవారి చేతిలోపడి ఎట్లు దుర్మార్గమునకు దిగినదియు నున రాజ ప్రతినిధిగారు తేటతెల్లముగా వెల్లడించిరి. మహమ్మదీయుల తీగ ప్రదేశములు మక్కా, మెడీనా మొదలగునట్టి ఇంగ్లీషువారిచే నతి పవిత్రమునో గానాడబడునని తెలుపబడినది. ఇండియాలోని మహమ్మదీయులు బ్రిటిషు సింహాసనము యడ దనుకుగల రాజ భక్తిని దెలుపుచు వేలకొలది సభలను జేసిరి. ఇండియాలో జర్మనులనుకొనినట్లెట్టి తొందరులును ముసల్మానులవలన గలుగక వారి నిరుపమాన రాజభక్తియే వెల్లడియయ్యెను అనేకవేల మహమ్మదీయులప్పటికే పశ్చిమరంగమున బోయిచునే యుండిగదా? నిజము గారును తమ రాజభక్తిని దృఢముగా వెల్లడించి, మహమ్మదీయులను, తమ ప్రజలను శాంతిపఱచించి, రాజభక్తి కలిగియుండవలసినదని ప్రకటించిరి.

దీనివలన మొదటివార్తములో బాంబులను వేసిరి. నష్టమెంత సంగతి విందినదియు తెలియలేదు. దీనివలన 24 వ తేదీన ఇంగ్లండులోని ప్రియర్ నెన్ మీద జర్మనువిమానములు బాంబులను వేయుటకయి గాగా ఇంగ్లీషువైమానికులు వారిని పారదోలిరి. అయిదు జర్మను విమానములు వార్సామీద నెగిరి 40 బాంబులను దీనివలన 28 వ తేదీన వేసెను. 26 చుండి వీధులలో చచ్చిరి. కొన్ని యిండ్లకు నిప్పంటు కొనెను.

ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనావ మైన ర్యాయనునది ఏషియాలోని అకాబా కోటలవైగాల్చి నైనికులను జంపెను. కిరోసి నాయిలు చెరువులకు నిప్పులుకొనెను. డార్జిల్లింగ్ జలసంధిమీద ఇంగ్లీషువారి నావలు ఫిరంగులను విడిచెను. కోటలలోని ఫిరంగులు యుద్ధనావలకు తగులునంత దూరము పారునవి గాకుండెను. ఈజిప్టులో మార్షల్ లా ప్రకటింపబడినది. పాలనమంతయు నైనికాధికారుల చేతులలో నుండెను. ఈ జిప్టులోని మహమ్మదీయు నాయకులందరును రాజభక్తి గలవారని నేనానాయకులగు జనరలు మాక్స్ వెల్ గారి వద్దకువచ్చి చెప్పిపోయిరి. ఈ జిప్టులోగాని సరిహద్దులలోగాని జరుగు యుద్ధపు క్రయముల నింగ్లీషువారే భరింపెననియు, ఈజిప్టు సేనలు తురుష్కులనిదా బోరుటకు తీసికొని పోవడమనియు, ఈ జిప్టియనులు శాంతియు వహించి యుండిన జాలుననియు జనరలు మాక్స్ వెల్ గారు ప్రకటించిరి.

ఇండియానుండి ఆరేణియా మీదికి పంపబడిన హైందవసేన పరిమళన గల్పులో పాతెలు ఆగవ నదీ ముఖముననున్న ఫోటను బట్టు కొనెను. తరువాత బ్రాహ్మణరము వాక్రమించుకొనబడినది. ఈనగరమునుట్లుచున్న భూములు అత్యంత విశ్వగృహంతమయినవి. ఆరబ్బులు గురుష్కులు అలిసాహసముతో పోరిగారి భారతీయులముందు చాలకపోయిరి. ఈపాంత్విదేశమంతయు బ్రిటిషువారి అధినివేశమయినదని బ్రిటిషు జనరలు ప్రకటించి, పన్నులను వసూలుచేసి దేశము నేలుచున్నాడు. ఈనైస్యుము మేకునయ్యకు గ్రామమును పట్టుకొని కవు లేవీల్ మాండవుకు తూర్పుననున్న కోటలను వశముచేసికొనెను. దీనివలన నెలలో టైగెన్, యాఫ్రటిసునదిలు సంగమించు స్థానమునున్న కర్నాటకమును గాయుచున్న ఆరబ్బులను, తురుష్కులను పారదోలి దానిని ఆంగ్లోహయింపదన సేన ఆక్రమించుకొనెను.

తురుష్కుల పక్షమున బోరుమన్న అగ్రవీరవాండ్రకు యుద్ధము సంభవించుచున్నది. చాలమంది వారిలో జయ్యుటవలనను పట్టాలములు ను వదలి పారిపోవుచుండిరి.

కాకేషన్ కొండలు

ఈ ప్రాంతమునందున్న తుర్కిరాష్ట్రములయొనికి వెళ్ల వలసినదని రుష్యాచక్రవర్తిగారు కాకేషన్ రాజప్రతినిధి కాజ్జలను బంపిరి. కాకేషనులో మైసోస్, ఈయాడిక్, అనువోలుల తురుష్కులైనవ్యయులు హతముచేయబడెను. కర్డుపట్టాలములు సాదోలబడెను. నవంబరు 4 వ తేది రుష్యులు బేమాజును నాక్రమించుకొనిరి. కనాకీల్షియా ప్రాంతమును తురుష్కులను ముందకుగెడవకుండ రహ్యవారు పారదోలిరి. ఎదిర్లప్రాంతమున జర్మను యువ్వోగ్రీయుల క్రింద కూడియున్న 90,000 తురుష్కులను రష్యను లనేక దినములు పోరాడి యోడంపగలిగిరి. యూజువేనునద్దను తురుష్కులను రుష్యులు లోడింపగలిగిరి. నవంబరు కడపటివారములో త్రైబజాండు కోటలపయిన గాల్చిరి. యూఫ్రటీసునదీ తీరమందున్న డాటాను రష్యనులు పట్టుకొనిరి. తురుష్కు సేన రహ్యలోని బాటంరాష్ట్రము నద్దంకించుపడెను. కాకేషియనులలో కారకల్లిస్, ఎర్జెరం, అలాస్ కట్జ్, ఖక్సే సురులలో తురుష్కులైనవ్యయు లోడింపబడినవి. వారి నుందుగుండు, సామానులు పట్టుకొనబడినవని నవంబరు నెల అంత్యమున రుష్యను అధికారులు ప్రకటించిరి.

ఈజిప్టు

తురుష్కులతోను, జర్మానియావారితోను యుద్ధము పన్ని ఇంగ్లీషువారిమీద తిరుగబడుటకయి ఈజిప్టు ఖజీవు యత్నిములను జేయుటవలన బ్రిటీషువారివలన పరిభ్రష్టుడు చేయబడెను. ఇదిని స్థానమందు హుస్సేను సుల్తానును బిరుదులో రాజ్యాధిపతిగా జేయబడి, గాజ్యము నెలు భాగము ఇంగ్లీషుప్రతినిధి యగు సర్ హెన్రీ మక్మోకాను గారిమీద పెట్టబడెను.

సిర్వీయు

ఆస్ట్రీయనుల వైద్యముల ముందరి కలువలేక స్వీయనులు వారి ముఖ్యసంగము బెల్గ్రేడును వదలివెట్టి రాజధానిని నిష్ సగరమునకు మార్చుకొనిరి. ఆస్ట్రీయనులు బెల్గ్రేడును ప్రవేశించిరి. తరువాత వేటికచోట సర్వీయా భూమిలో జరిగిన యుద్ధములో 24,000 ఆస్ట్రీయనులు నలుగురు జనంబులలో ఖయదీలుగా బట్టు కొనబడిరి. నిష్ సగరమును పట్టుకొనుటకయి ఆస్ట్రీయా సేన అసగ రమునొడికిరి జనుచుండగా సర్వీయానులు తలపడి గట్టిగా నోడించి బెల్గ్రేడు వైపుకు పారిపోవుకట్లు ఒకరించిరి. 2500 ఆస్ట్రీయను శినుగులు భూమినిండి రక్షింపబడినవి. సాబట్టా లోనిట్టా ప్రాంతములకు సర్వీయా సేన నడచుచుండెను. 28,000 ఖయదీలు, 7, కిరంబులు, 44 క్విక్ వైగర్సు పట్టుకొనబడినవి. సర్వీయాను లిలిటతో నూరకుండక గొప్పవైద్యమును జరుపజేసికొని

1,25,000 ఆస్ట్రీయనుల నోడించి వారి ముఖ్యసంగమును బెల్గ్రేడును తిరిగి పట్టుకొనిరి. గాజుగారు సకల గాజ్యవిషాములతోను తన సగరమును ప్రవేశించెను.

తూర్పురంగము

గల్షియాలో క్రాకో మొదలు ధానన్ వరకును జరిగిన పోరాటములలో 23-న అక్టోబరు మొదలు నవంబరు 4-న తేదినగకును రష్యనులు 274 మంది అశ్వసదులను, 18,400 సైనికులను, 40 కీల్టాగిరంగులను, 58 క్విక్ వైగర్సు కిరంగులను, 3 హుబులను, అనేక నుగు నితాయుధ పరికరములను ఆస్ట్రీయా నులవద్దనుండి పట్టుకొనిరి. కాని తిరిగి రష్యనుల నోడించుటకు 30 లక్షల వైద్యమును శత్రుగుండలివారు పంపిరి. క్రాకోకు నవంబరు 17-న తేదిన రుష్యనులు సమీపించిరి. 18-న తేద నిష్పంట్టుకొని సగరము లెగులబడినది. కాని రష్యనుల వశము కాలేదు. కార్యధియను కొండలమీది కంపబడిన సేన కొన్ని కను నులను పట్టుకొనెను.

లోడ్జునద్ద జరిగిన యుద్ధములో రష్యనుల కే జనుము సమ హరినదని అధికారులు ప్రకటించిరి. తరువాత రష్యనులు లోడ్జునద్ద దెబ్బలు తిని పారిపోయిరి. జర్మనులు పోలండులో హ్యవారి కుడి యడచుప్రక్కల చిహను ముందు తాళె యోడించి, తరువాత మధ్యనున్న వైద్యము నోడించుకై కొన్ని వ్రామామును పంపిరి. “ఒహ్విజ్కోవద్ద వానోడింపబడిరి 1,70,000 వైద్యములో ఆస్ట్రీయనులు కార్యధియనులనుండి దూకి వారి స్థితిని భయంకరముగ జేయగలరు. హ్యవారి పంక్తులు భేదింపబడునను భయములేదు.” అని లండను వైయుప్పత్రిక డిసంబరు కడపటి వారములో వ్రాసెను. అప్పటికి పోలండుస్థితి ఆవిధముగా నుండినది. జర్మనీవారి పోలండు దండయాత్రయొక్క యుద్దేశము గల్షియాను రష్యను లాక్రమించు కొనకుండ జేయుట, సైల్షియా మీదికి వెడలకుండ జేయుట, క్రాకోవారిచేతిలో పడకుండ పాడుటయై యుండెను. ఈమాకు యుద్దేశము లేమాత్రము కొనసాగలేదు. ఈ నెలలోనే రష్యలో సారాయి సైనికుల కమ్మకూడదని శాసనము చేయబడెను.

తూర్పురష్యలో మహారాయను సున్నులనగరు రష్యనులు వెల్గిరి. అచ్చట ఘోరయుద్ధములు ప్లాల్లా వేసన్ ఎస్సెం సగర్ హద్దులలో జరిగినవి. సోల్టా నెయిడను బర్గులయొద్దను జూ నులు రష్యనులను ముట్టడించిరి. ప్లాక్ మొదలు వార్దా వరకును ఇంకోక యుద్ధము మొదలిడెను. ఓజుమార్కోవోవద్ద సర్వీయానులను రష్యనులను వెనుకకు త్రోసివేసిరి. కలిక్తా మొదలు నెయిర్ డాబ్ వరకును పోలండులో జర్మనులు వైద్యము నుంచగా రష్యను గార్వులను రష్యనులు పారదోలిరి.

పోలండులో రష్యనులు ఇంగ్లీషు సేన అక్షరమువలె వ్రాహ్మ్యమును పన్ని జర్మను వాళము చేయజూచిరి కాని వారు పారి పోయిరి. జనరలు రెన్నంకాపుకు రష్యను వైద్యములలో వేళకు కేగక పోవుట. జర్మనుల భాగ్య మయినది

కయోఛా

జగ్గనీవాని పైవానండి అపహరించిన కయోఛారాష్ట్రమున పట్టుకొనుటకయి జపానువారు పంపిన వైద్యముతో ఆట్రోబరు నెలలో నిండి. ఈ నుండి పంపబడిన కొంత సేనయుఁ గలిగెను. నవంబరు 2వ తేదీన తీక్షణముగా

సింగపూరునుండి జపానీయులు ఫిరంగిబొడులను వదలిరి. ఇట్లేనువచ్చుచు చాలకష్టము కలిగెనది. ముట్టడినగు బహిరంగము నటకును వచ్చినది. మెల్లలు సింగపూరులో నడుచుచుండెను. కొన్ని దినము లీముట్టడి అతితీవ్రముగా జరిగెను. రాత్రింబ గంటలకు జపానువారు శిరస్సులన్నమును గురించు చుండిరి. ఈ

ధూళి కలఁజాలక నవంబరు 2వ తేదీన జగ్గనులు ఉదయము ఏను గంటలకు తెల్లవావుటా నొక కోటపయిఁ లేననెత్తిరి. మంగళవారమునాఁడు కోట వశము చేయునట్లు నిశ్చయింపఁబడెను. జపానుగ్రాకరత్రి బ్రిటిషుపైనికులకును తమ పైనికులకును సింగపూరు పట్టుకొనినందునకయి అభినందించుచు సంతోషము నందిరి.

యుద్ధస్థితి

జనవరి, ఫిబ్రవరి, మార్చి, ఏప్రిల్, మే, జూన్.

గర్హమాస మహాసంగ్రామముయొక్క యధార్థస్థితి మాహిమిటకైనను నలవి గాదు. యుద్ధము మాడు ఖండములగు వ్యాపించియున్నది. జగ్గనీ, ఆస్ట్రేలియా, శుర్, రుష్యా, ఫ్రాన్సు, జపాను, బ్రిటిషుసామ్రాజ్యము, సర్వగూ, మాంటీనీగ్రో యుద్ధమునందు చేరినవి. చేరిన వైద్యములయొక్కయు చేసెనున్న వైద్యముయొక్కయు సంఖ్య రెండు కోట్లను దాటినవచ్చును. రెండుకోట్లపైనికులకు కావలసిన యుద్ధోపకరణములకు, ఆహారపదార్థములకు, దుస్తులకు, వైద్యసహాయమునకు కావలసిన ద్రవ్యమును లెక్కించిన గుండెలు జల్లుచును. అనదిసము 15,00,00,000 రూప్యములు వ్యయమగు చుండవచ్చును. యుద్ధసామగ్రిలను సిద్ధముచేయుటకై లక్షలకొలది పనివారిదు నియమింపబడుచున్నారు. యంత్రకాల లన్నియు యుద్ధ ద్రవ్యములను నిర్మించుటకై యుపయోగింపఁ బడుచున్నవి. భూమిమీఁద యుద్ధరంగములు ఫ్రాన్సు, బెల్జియము, ప్రష్యా, పోలాండు, గలిషియా, ఆస్ట్రేలియా, సర్వియా, కాకేషియా, పరిష్యా, ఈజిప్టు, ఆఫ్రికా మొదలగు దేశములందు వ్యాపించియున్నవి. వైద్యముఖములన్ని దేశములందును 3,000 మైళ్లదూరము వ్యాపించియుండును.

జగ్గనుఖయిదీ లిచ్చట 25,000 మంది లభించిరి. కనివారముసామంకాలము 7½ గంటలకు జపానువారి మరతుల నన్నింటి నంగీకరించి జగ్గను సేనాధిపతి సంతకాశియుగించ సంతకముపెట్టెను. “దగ్గ

మును చేతనయినంతవఱకు గమించిలిని. నాకొక చేతగా నందున జపాను వారివశము చేయవలసి వచ్చినది.” అని కయిజరుగారికి జగ్గను జనరలు తంత్రీవార్త నిచ్చెను. సింగపూరు జపానువారివశము చేయకముందు హార్బరులోని నావలనన్నింటిని సేనాధిపతి పాడుచేసి ముంచివేసెను. వారి కినుకూలరయిన వస్తువులనన్నింటినికాల్చివేసెను.

సింగపూరు జపానువారికి

దొరకినవస్తువులు 2500 తుపాకులు, 100 యంత్రపు ఫిరంగులు, మూడు కీట్ల ఫిరంగులు, 40 మోటారు బండలు, 5000 మనుష్యులకు మాడునెలలకు సరిపోవు భోజన పదార్థములు. హార్బరులోనున్న నావలన్నియు పాడుచేయబడినవి.

భూమిమీఁద రంగము లింతటి కఠినమైన ప్రదేశము నాక్రిమించుకొని యుండఁగ, సముద్రరంగ మెంతటి ప్రదేశము నాక్రిమించుకొని యున్నది, గొచ్చించవలసి యున్నది. ఉత్తర సముద్రము, నద్యధగాసముద్రము మిత్రమండలి నొకాదశముచే నావరింపఁబడినది. జగ్గనుగొండల గాకపోకలు బంధింపఁబడినవి. బాల్టికుసముద్రమునందు మాత్రము జగ్గనుగొండల గాకపోకల కవకాశము గలదు. జగ్గనుల వ్యాపారనౌకలు మాయమైనవి. యుద్ధనౌకలు కీలుకాలున కావల దాగియున్నవి. యుద్ధనౌకలమీఁద 3,00,000 నౌకాపైనికు లుండవచ్చును. నావికులు రెయింబవట్ల ఏమరక యుద్ధమునకు సంసిద్ధులై యున్నారు.

భూరింగమునకును సముద్రరంగమునకును హద్దులు గలవు కాని యాకాళ రంగమునకు హద్దులులేవు. నూరు గాలియొడలు 2000 విమానములు ఆకసమునందవరతము పోవు సలుపుచున్నవి. వైమానికులు చూపు సాహసచైర్యము లాశ్చర్యప్రదములు. యుద్ధస్థితిని గ్రహించుట కినుదినమును భూమిమీఁదను జలముమీఁదను ఆకసమునందును జరగుచున్న యుద్ధముల ఫలమును గ్రహింపవలయును.

THE CHARGE OF THE BENGAL LANCERS AGAINST THE GERMANS

బెంగాల్ లాంసరులు జర్మనులపైకి ఛార్జ్ చేస్తున్నట్లు

CHARGING ON FOOT WITH THE LANCE

జర్మనులకు వ్యతిరేకములగు బెంగాల్ లాంసరులు పట్టుకొని ఛార్జ్ చేస్తున్నట్లు

HAND TO HAND FIGHTING

కందకములో జ్యోతులను తుపాకులతో వాడుట

THE TRENCH CAPTURED

కందకములోని శత్రువుల సందరినిజంపి దానిని హతము చేసికొనినట్లు వాకానూగుట.

ENVER PASHA

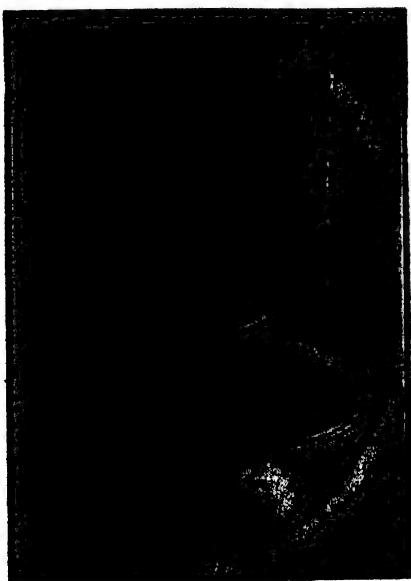
కుర్కీ యుద్ధాంగమంత్రి ఎన్వర్ పాషా

FIELD MARSHAL VON DER GOLTZ

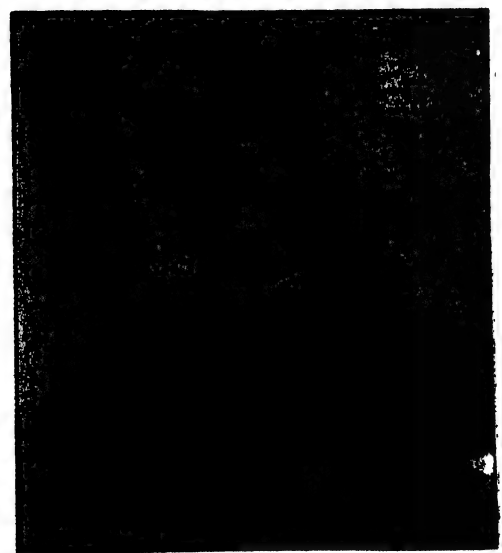
జర్మనీ ఫీల్డ్ మార్షల్ వాన్ డర్ గోల్ట్. కుర్కీ సర్వసేనాధిపతి

THE EX-KHEDIVE OF EGYPT

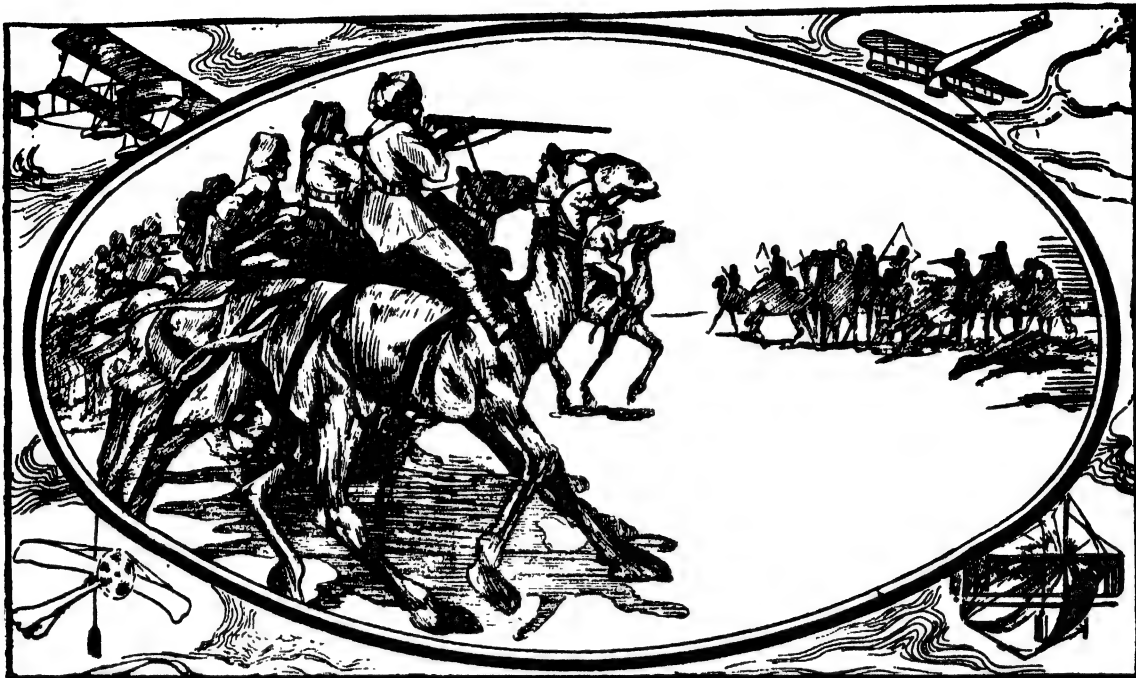
పదభ్రష్టుడైన ఈజిప్టు పాలకుడు

SULTAN HUSSAIN

ప్రస్తుత ఈజిప్టు పాలకుడు, సుల్తాన్ హుస్సేన్

BIKANER CAMELRY ENGAGING THE TURKS

ఈ జిప్త సరిహదులలో బికనీరు ఒంటెలపటాలము తురుష్కుల నోడించుట

HAND TO HAND FIGHT

ఒక హిందవ పైనికుడు క్రతువును లాట్టిపిటతో జంపి వేయుట

ఈ చారణ సంగ్రామమునందలి ఫలమును ప్రయోజనమును నిర్ణయించుట దుష్కరము.

జయోపజయములు వైద్యబలమును నాకాబలమును విమానబలమును ననుసరించియే కాక ముఖ్యముగ ద్రవ్యబలము ననుసరించి యుండును. యుద్ధస్థితిని నిర్ణయించుటకుఁ గాను వైద్యబలమును, నాకాబలమును, విమానబలమును, ద్రవ్యబలమును, ధర్మబలమును మాకు ఖండములందుఁ గల గంగములకు సమన్వయము చేయవలయును. ప్రతి భావంతులైన సేనాధ్యక్షులకు సయిత మిది యలవి గాని పని యని గ్రహించినపుడు సామాన్యలమాట

వేలుగ చెప్పవలసిన పని నేదు. ధీమంతులు సకల బలములను సమన్వయము చేసి యుద్ధస్థితిని నిర్ణయింపవలసి యుండును. యుద్ధవార్తలందు మనము ప్రతిదినమును చదివెడి జయోపజయముల వార్తలవలన యుద్ధస్థితిని గ్రహించుటకు వీలుండును కాని యుద్ధఫలమును నిర్ణయించుటకు వీలుండదు. యుద్ధఫలమును ప్రస్తావక్రమముయొక్క సకలమైన సాధకసాధకములను సమన్వయము చేసి నిరూపించుట ప్రయోజనకరము.

జర్మనుల తంత్రము

జర్మనుల యుద్ధ ప్రస్తావక్రమము మొదట ఫ్రాన్సును పిశ్చుట రుష్యాను తదనంతర మింగ్లాండును నోడించుట యనియు నీ పని యతిశీఘ్రముగ ముగియవలయు ననియు జర్మను యుద్ధ తంత్రజ్ఞుఁడు బర్న హార్డి

గారు రచించిన గ్రంథమునందు వివరముగ తెలుపబడినది. ఆ వ్యూహమునందు జర్మనుల మనోధర్మములు విఫలమైన పని ధ్రువపడినది. జర్మనీ జిల్లియము నోడించి యా దేశము నాక్రమించుకొనినది. ఫ్రాన్సునందును రుష్యానందును కొంతభాగము నాక్రమించుకొనఁజాలినది. కాని ఫ్రాన్సు, రుష్యా, ఇంగ్లాండులను నోడింపఁజాలకున్నది. జర్మనులు తమ మొదటి సంకల్పము నెఱవేరి దని గ్రహించినపుడు క్రొత్త వ్యూహమును పన్న వారంభించిరి. యుద్ధ మంతయు శత్రువుల దేశములందు జరగవలయు ననియు

జర్మను దేశము యుద్ధోపద్రవమునకు లోను గాకుండవలయు ననియు జర్మనులు తలపెట్టిరి. ఈ పద్ధతి నవలంబించుటవలన జర్మనులకు యుద్ధము చిరకాలము చేయుట కవకాశము కలుగును. జర్మను దేశమునందు యథాప్రకారము పంటలు పరిశ్రమలు సాగుటకు వీలుండును. అన్ని ప్రక్కలను జర్మనీకి గమనాగమన మార్గములు బంధింపఁబడినవి. దీనికి లోడు యుద్ధములు జర్మను భూములందు జరిగిన జర్మనులు బ్రతుకుటకు వెచ్చ లేకుండును. జర్మను లీరహస్యమును గ్రహించి తమ భూమిని యుద్ధోపద్రవమునుండి కాపాడుటకై

విశేష మైన నష్టమును భరించుచున్నారు. జర్మనులు శత్రువుల దేశములందు కందకములను త్రవ్వి స్థిరవాసములను నిర్మించి శత్రువు లాకస్మికముగ మీఁద పడకుండుటకు తగిన సదుపాయములను కల్పించి సమయము వచ్చినపుడు శత్రువుల వైపకుచున్నారు. కాలహరణము గాకుండుట జర్మనుల యుద్ధతంత్రమునందు మొదటి యంతరము. తప్పని సరిగ కాలహరణ మైనపుడు యుద్ధములను శత్రువుల దేశములందు చేయుట రెండవ యంతరము.

మిత్రమండలి

యుద్ధతంత్రము

మిత్రమండలి యుద్ధ తంత్రములో మొదటి యంతరము శత్రువులను తమ దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుటయు నది సాధ్యము గానపుడు కాలహరణము చేయుటయు నై యున్నది. జర్మనులు తమ పూనికను నెగ్గించుటకు పూర్వరంగమునుండి పడమటిరంగమునకును పడమటిరంగముననుండి పూర్వరంగమునకును ననసరమునుబట్టి మారుచుండురు. మిత్రమండలివారు జర్మనుల పూనికను పాడుచేయుటకై పూర్వరంగమునందును పడమటిరంగమునందును జర్మనుల వైద్యమును పెడత్రోవలు పట్టించుచుండురు. మిత్రమండలి నిహ్మగణముగ వైద్య వివాశమున కంగీకరింపదు. ఈ విషయమును గమనించినవారల కుభయపక్షముల వైద్యములు ముందునకు వెనుకకు పోవుటకుఁ గల కారణంబులు విదితములు. ఆ కారణంబుల నరయుచు యుద్ధప్రస్తావక్రమం

ఈ గురు చిత్రము వైద్యులు జర్మను కందకములో ఖండాలును పిశ్చుకానుట

చుటకు పూర్వరంగమునుండి పడమటిరంగమునకును పడమటిరంగముననుండి పూర్వరంగమునకును ననసరమునుబట్టి మారుచుండురు. మిత్రమండలివారు జర్మనుల పూనికను పాడుచేయుటకై పూర్వరంగమునందును పడమటిరంగమునందును జర్మనుల వైద్యమును పెడత్రోవలు పట్టించుచుండురు. మిత్రమండలి నిహ్మగణముగ వైద్య వివాశమున కంగీకరింపదు. ఈ విషయమును గమనించినవారల కుభయపక్షముల వైద్యములు ముందునకు వెనుకకు పోవుటకుఁ గల కారణంబులు విదితములు. ఆ కారణంబుల నరయుచు యుద్ధప్రస్తావక్రమం

బాను ది.లోకించినపుడు భయపడుతుంటే జయపజయములు, బలదృష్టి ల్గుములు, లాభభయములు సుఖోద్యమ లగుచున్నవి.

ముట్టడి యంత్రము

మిత్రమండలి వైద్యములు ప్రాన్సు శిల్పియము దేశములలోని కొన్ని ప్రదేశములందు జర్మను వైద్యములను కొన్ని వందల గజములు ముందుకు నెట్టిన వనియును, మరికొన్ని ప్రదేశములందు జర్మను వైద్యములు మిత్రమండలి వైద్యములను వెనుకకు నెట్టిన వనియును వార్తల సారాంశమై యున్నది. కాని పడమటి రంగమునందు ముఖ్యముగ గమనింపదగిన విషయ మెకటి గలదు. ఆ లేసునందు ఫ్రెంచి వైద్యములు క్రమక్రమముగ చోరబడుచున్నవి. ఆ మాదముననే ఫ్రెంచి వైద్య నివహములు జర్మను దేశమునందు చోరబడు ననియును జర్మను

ప్రహ్వముందు రుద్రునుల పురోగమనమునకు జర్మను వైద్యములవలన నిరోధ మేర్పడినటులు రుద్రునుల ప్రకటనలవలన స్పష్ట మగుచున్నది. టిల్నిటునకు పోయిన రుద్రును వైద్యములు విఫలములైన జర్మను వైద్యనివహములు యొత్తిడివలన వెనుకకు తగ్గుచున్నటులు తెలియుచున్నది. జర్మను చక్రవర్తి సేనాధ్యక్షుడు హిందెనుబట్టి ఇకప్రకటనలందు గూడి యుద్ధప్రస్థానక్రమమును యోచించు నటులు తెలియుచున్నది. తూర్పు ప్రహ్వ ప్రాంతములందు రుద్రునులు యుద్ధారంభమునందువలె వెనుకకు పడవలసివచ్చునటులు భోచుచున్నది. పోలాండునందు జర్మను రుద్రును వైద్యము లెప్పటి స్థితియందున్నవి.

గల్పియాయందు రుద్రునుల గెలుపు

కాల్పేలియను కనుమలందు రుద్రునులకు విజయమును నాస్తిర్యమునకు పరాజయమును గలుగుచున్నది. తూర్పురంగమునందు పన్నువైదు సేనములలో 40,000 మంది జర్మను ఆస్తిర్యము నైనికులు సహతు లైనటులు దృష్టాంతము గలదు. తురుష్కులు ఆర్మీనియ, పర్షియ, సూయాజు ప్రాంతములందు పరాజితు లగుచున్నటులు వార్తలవలన తెలియుచున్నది. కల్ల సముద్రమునందును డార్డి నెల్స్ నందును మిత్రమండలి యుద్ధనౌకలు తురుష్కుల నావలను వైద్యములను పదార్థములను నాశనము చేయుచున్నటులు తెలియుచున్నది. ఆక్రకాయందు రాజద్రోహము వకు లైరి. జర్మనుల దేశమునందు ఆంగ్ల సైనికులు చోరబడుచున్నారు. సర్వీయనుల వృత్తాంత మిటీకల కేసుయు కిరకచ్చుట లేదు. మొత్తమున యుద్ధ ప్రస్థాన క్రమము భూమియందు మిత్రమండలి కనులకొమ్మకు నున్న దని గ్రాహ్యమగుచున్నది. ముట్టడి యుద్ధ మారంభమైన తరువాత యుద్ధ ప్రస్థాన క్రమమునందు నాతన పథాన మేర్పడినది. విచిత్రములైన వ్యూహములను పన్నుటకు గాని గొప్ప విజయములను పొందుటకు గాని యన కాశములు తగ్గినవి. ఉభయ పక్షముల వైద్యము లాండోరులను మార్కొనుటకు కందకములు నడుమ నున్న విగుండ్లవానతో కందకములను నాశనము చేసిన గాని వైద్యనివహముల కొక గజమైనను ముందుకు పోవుటకు వీలు గలుగుట లేదు. అందువలననే యీ యుద్ధము ముట్టడి యుద్ధముగ పరిణమించుచున్నది.

ప్రాన్సు

ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుడు జోక్రే మార్షి యుద్ధము ముగిసి తరువాతి వైద్య నివహములను సిద్ధము చేయుచుండెను. జనవరి మొదట మూజానదీతీరమునందున్న ట్రిక్ బాచియొద్ద గుండ్ల వానను కురిపించి జర్మనులను పరాసు లోడించిరి. జనవరియందు దంతలను సిస్సోస్సునర్దను ఈవెసునర్దను నుభయ పక్షముల వైద్యములు ముందు వెనుకలకు పోవుచుండినవి. జర్మను చక్రవర్తి రణరంగమునకు స్వయముగ 17-వ తేదీన వచ్చియుండెను. సిస్సోస్సునర్ద జర్మనులు 1,000 మంది పరాసు సైనికులను పట్టుకొనిరి. వానలు తురి

గారుబడిన ఫ్రెంచి సైనికుని పైనుండి సైనికుడు శిరమునకు కిక్కిరిస్తోవుట

సామ్రాజ్యంతర్యాగమైన బవేరియాయందు కలవరము గలుగుచున్నటులును వదంతి. జర్మనులు మిత్రమండలి వైద్యములను కల్లె, క్రానెన్, సిస్సోస్సు మ్యూములనుండి గాక ప్రాన్సు దేశమునందలి ఆగ్నేయ దిశనుండి భేదింపఁ బ్రయత్నించుటకై 20,00,000 వైద్యనివహముల నాయత్రిపఱచుచున్నటులు యుద్ధత్రైక్షు లూహించుచున్నారు.

రుద్రునులు వెనుకకు మరలుట

పడమటి రంగపు స్థితి యిటు లుండఁగా, తూర్పు రంగపు స్థితి యును సందిగ్ధముగ నున్నటు లూహింపదగియున్నది. తూర్పు

రీము వట్టణమంటలి నియం పదనము లక్షకు శతముగా కానుకల మునుపటి

యటవలన యుద్ధము కాగుగ సాగుటకు వీలు లేకుండెను. ధీవైలు ప్రాంతమునందు జగ్గనులు గెలిచిరి. జగ్గను లపవడపుకు రీము పట్టణమును మంగుండ్రతో నాశనము చేయుచుండిరి. ఆనైందు బ్రిక్కిల్లు ప్రాంతములందు జగ్గనులు వెనుకకు నెట్టబడిరి. పడమట రంగమునందు 20,00,000 మంది జగ్గనుల నైనికులు యుద్ధము చేయుచున్నారు. లక్షలమంది మృతినొందిరి. ఆనైందు మొదలు వాజ్జెను వఱకును వ్యాపించియున్న బెల్జియము బ్రిటిషు ఫ్రెంచి నైనికులు కూడ విశేషముగ నిహతు లైరి.

పరాసుల నిశ్చయము

నాన్ క్లక్కు నాయకత్వమున జగ్గనుల పునోత్పత్తి నాపుటకు ఫ్రెంచివైద్యము సెయింటు మిపాలు వంతెనను సాచుచేసెను. జనవరి మధ్యమున ఫ్రెంచి పార్లమెంటు కూడినపుడు సభ్యు లత్యంతోత్సాహముతో యుద్ధము సంపూర్ణము కలుగువఱకు చేయట యవసర మని తీర్మానించిరి. జగ్గనులను తఱుముట, బెల్జియమునకు విముక్తి కలిగించుట, ఆల్సేసు లూరేయనులను తిరిగి స్వాధీనపఱచుకొనుట ముఖ్యమని ధర్మమని తీర్మానింపబడినది.

బ్రిటిషు వైద్యములు జనవరి మాసమునందు దత్యంత సాహస వైద్యములతో తమవై గుండ్రవాన కురియుచున్నను, లాబాసి యను పట్టణమును జగ్గనులయొద్ద నుండి లాగుకొని స్వాధీనము చేసికొనెను. ఈసరు ప్రాంతమునందు జగ్గను లాంగ్లనేనను తాకిరి కాని, ప్రయోజనము కలుగలేదు. బెల్జియము వైద్యము లాంగ్లవైద్యములతో కలసి పోరాడినవి.

తూర్పురంగము

తూర్పు రష్యారంగము బాల్టిక్కు సముద్రమునుండి నల్ల సముద్రమువఱకును వ్యాపించియున్నది. తూర్పు ప్రష్యా,

పోలాండు, గలిషియా కకేషియా, ప్రదేశము లీ రంగమునందు చేరి యున్నవి. రుష్యనులు ప్రష్యానందలిలోట్జెను, గుంటెనెను, పిల్లెలెను ప్రాంతములందు జగ్గనుల నోడించి టిల్లిటు ధారనువఱకును పోయిరి. కాని, ఫిబ్రవరి మాసాంతమునందు జగ్గనుల యొత్తిడివలన రుష్యనులు వెనుకకు పోవలసివచ్చెను.

పోలాండునందు జగ్గనులు విప్రులానదియొక్క యడవువైపునకు వ్యాపించిరి. బుజురానదిని దాటు యత్నించినపుడు రుష్యనులు వారి ప్రయత్నములకు పిన్నమును కలిగించిరి. ఫిబ్రవరి మాసారంభమునందు వార్సా నగరమునకు సమీపమున జగ్గనులు కందకములను త్రివ్వి స్థిరావాసములను నేర్పఱచిరి. కోసకులు బెస్కిడు కనుమల యొద్దను జురానదియొడ్డునను జగ్గనుల నోడించి ఖైదీలను పట్టుకొనిరి; వాలియాచిట్ట నాక్రమించుకొనిరి. బర్జిటావ్ దగ్గఱ విజయము నొందిరి. రుష్యా చక్రవర్తి పోలాండు రణరంగమున పడి నైనిక నివహంబులను చూచి యభిరందించెను.

గలిషియా యందు రుష్యనుల గెలుపు

గలిషియా యందు లి బాల్టిక్కు, కల్నూబా, బుకోవి నా ప్రాంతములందు రుష్యను లాస్త్రియనుల నోడించి 5000 మంది ఖైదీలను పట్టుకొనిరి. కార్పేళునును పర్వతములలోని కిక్లాబాబాకనును మార్గము రుష్యనుల వశమైరి. ఫిబ్రవరి నెలను బుకోవి నా ప్రాంతమునందు రుష్యను లోడింపబడిరి, 1010 మంది ఖైదీలుగ పట్టుకొనబడిరి. టూర్నును పట్టణము రుష్యనుల వశమైనది. ఒక నెలలో రుష్యనులు 48, 493 మంది ఖైదీలను 135 ఫింగులను పట్టుకొనిరి. రుష్యనులు కార్పేళునును పర్వతమును దాటి హుగిరీరాప్ర్యునునందు స్రవేశింప నారంభించిరి; రాకానదివీరాది వంతెనను పాగుచేసి మూడు జగ్గను పటాలములను నాశనము చేసిరి.

లాబాసివద్ద జగ్గనుల పట్టుకొనిన ఫిరంగుల నిండ్లవారు కదలించుకొనలేవు

ఆస్త్రియనులు సర్వీయా రాజధాని యైన బెల్ గ్రేడును నిష్ప గుండ్లతో కాల్చిరి. సర్వీయనులు సెమిలినును కాల్చిరి.

రువ్వరు సైన్యముల విధి

తూర్పు రంగమునందు రువ్వరులు సెలవేసవలసిన యుద్ధ తంత్రము పడచుటి రంగమునందలి జగ్మకుల యొత్తిడిని తగ్గించుట యై యున్నది. ఆ భాగమును నిర్వహించుటకు రువ్వరు బలములు చాలియున్నవి. సంఖ్యయందు రువ్వరు బలములు జగ్మకు బలములతో తులకూగఁగలవు. కాని యుద్ధసన్నాహములందు తులకూగఁజాలవు. ఆంగ్ల శ్రాంతి సైన్యములు యుద్ధోపకరణములందు సమానత్వము వహించినను, సంఖ్యలయందు సమానత్వము వహింపజాలవు. జగ్మకు యుద్ధతంత్రజ్ఞుల కీ సమయము తెలిసియున్నది. కావుననే వారు తూర్పు సరిహద్దునుండి పడచుటికిని పడమటి సరిహద్దునుండి తూర్పునకును నతిక్రమముగ సైన్యనిరహంబులను కొనిపోవుటకు చాలిన రైలు మార్గములను దేశమునం దంతటను వలవలె నిర్మించిరి. ఇందువలన నకసగమును బట్టి 20 లక్షల మంది సైనికులు తూర్పు నుండి పడచుటకు పడచుటనుండి తూర్పునకు యుద్ధ మార్గంబు మైన పిచ్చుట రండు మూడు సార్లు మార్చబడిన పడచుట జగ్మకుల యొత్తిడిని తగ్గించుటకై రువ్వరులు తూర్పుప్రస్థామందును దక్షిణమున హంగరీయందును కాక్సినునందును ప్రవేశించిరి. ఈ పూర్వామునకు ప్రతిపూర్వాముగ రువ్వర్ పోలండానందు జగ్మకు వైస్యములు స్థిరముగ నిలిచినవి. పోలాండు ప్రస్థామకు గల్లీషియాకును నడుమ నున్నది. పోలాండులోని జగ్మకు వైస్యములు క్రొత్త వైస్యముల చేరికవలన బలకల్పములై యుద్ధమున ప్రస్థామకు దక్షిణమున గల్లీషియాకును వ్యాపించి రువ్వరుల యుద్ధప్రస్థానమునకు విస్తృతము కల్పింపఁగలవు.

పోలాండు ప్రస్థానము

పర్షియాలోనున్నందును పోలాండునందును తూర్పురంగమున మార్గములు బులంతతో నిండియుండుటవలన విశేషసంఖ్యాకములైన సైన్యనిరహంబులు నడచుటకు వీలు లేదు. చైత్ర మా

గల్లీషియాలో తమ సైనికు లొకరి వొకరు నజుటకొనఁజూచుట

సానంతరము వీలు కలదు. ఆ సదుపాయమును బట్టి రువ్వరులు మాల్చి యేప్రిలు మాసములలో తూర్పు ప్రస్థామందును గల్లీషియామందును చొఱబడ వారంభించిరి. మాల్చి మొదటి భాగమున రువ్వరులు పోలాండునందు ప్రాస్థిష్ఠిష్ఠావా ప్రాంతములందు 7లు పొంది జగ్మకు ఖైదీలను యుద్ధసామగ్రిని పట్టుకొనిరి. పోలాండులో నీమను ప్రాంతములందు జయాపజయములు రెండికిని సమానముగ నున్నవని చెప్పవచ్చును. జూను నెల యారంభమునంజియు యుద్ధప్రస్థానము జగ్మకుల కనుకూలముగ నున్నటులు వార్తలవలన తెలియుచున్నది. జగ్మకులు పడచుటి రంగము నుండి తూర్పురంగమునకు 20 లక్షల మంది సైనికులను మార్చుటయే యీ యానుకూల్యమునకు కారణము.

ఆస్త్రియనుల దుర్దశ

గల్లీషియా యుద్ధరంగము మెయి చిరకవఱకు రువ్వరుల కశ్యంతానుకూలముగ నున్నది. ఆస్త్రియాకు చెందిన గల్లీషియా రువ్వరుల దక్షిణమునందున్నది. ఆ దేశము నడుమ కంఠేఖియను పర్వతములు గలవు. ఆ పర్వతములను దాటినపుడు హంగరీదేశము స్వాధీనము కలదు. ఆ కొండల కుత్తరమున గుబలరక్షితములైన అంబర్ల క్రాకో, వ్రెమిసిలు కొటలు గలవు. కొండలందు కూడ సురక్షితములైన కనుమలు గలవు. రువ్వరులు కొటలను కనుమలను స్వాధీనము చేసికొనిన గాని హంగరీలో చొఱబడుట సాధ్యము కాదు. వ్రెమిసిలు మట్టిడిని రువ్వరులు యధారంభమునం దారంభించిరి. మాల్చి 23వ తేదీని పట్టణము రువ్వరులకు లోబడినది. లక్షమంది ఖయదీలు ఫింగంగలు విశేషమైన యుద్ధద్రవ్యములు రువ్వరులకు దక్కినవి. మాల్చి 25వ తేదీని హంగరీయందలి ప్రాగోస్టి నయొద్ద రువ్వరులు గెలిచిరి. కంఠేఖియనులలోని దూక, ఉస్టాకు, లుస్కోపు మొదలగు కనుమలు రువ్వరుల వశమైనవి. ఏప్రిలు మాసమునందు రువ్వరులు తిరిగి యాస్త్రియనుల నోడించి హంగరీదండయాత్ర కుప్రక్రమించిరి. హంగరీయనులు భయకంపితులై వెనుకకు నరలిరి జగ్మకులు వెంటనే గమాయము చేయకున్న, వారు సంధిచేసికొనెద రను వదంతి కలిగినది. కయన్న బర్లిను నగరములందు విభ్రాంతి కలిగినది. రువ్వరు చక్రవర్తి గల్లీషియాకు వచ్చి సేనానాయకులను సైనికులను సంస్తుతించి వారిని సన్మానించెను. మెయి నెల వధ్యభాగమునఱకును రువ్వరుల విజయయాత్ర కడ్డు లేకుండెను.

జగ్మకుల నూతనప్రస్థానము

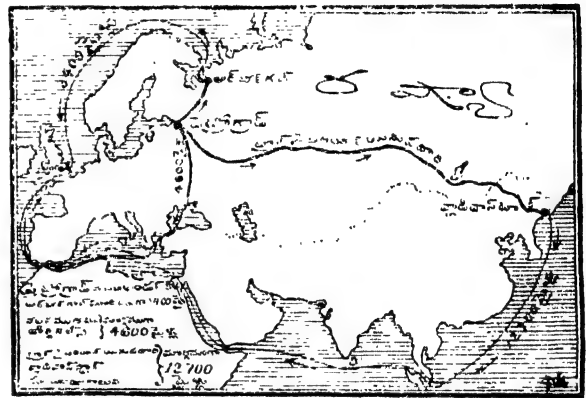
అపుడు జగ్మకు యుద్ధచక్రలు కార్యలోచన కుప్రక్రమించిరి; పడమటి రంగమునుండి సైన్యములను తూర్పు రంగమునకు మార్చిరి. ముప్పది లక్షల సైనికులను, అమితమైన యుద్ధసామగ్రిని, యహత్తరములైన కర్రఘ్నులను జగ్మకులు తూర్పురంగమునందు ప్రవేశపెట్టిరి.

జాను నెల మొదట వారు బాల్టిక్ సముద్రతీరమునం దున్న లీబా పట్టణమును వశపఱచుకొనిరి; వానిని దక్షిణదిశ నుండి రుష్యాదేశమునందు చొరబడి రుష్యుల యుద్ధ దక్షిణ వైస్యములను చీలదీసి నొందించుటకై వహోపద్యాయమును పన్నిరి. జర్మనుల యొద్దిడికి తాళఁబాలక రుష్యులు వెళుకొనిన నాఁ ఁచిరి; కాఁచేధియనునందు వెనుకకు పోయిరి. కనుకలు ప్రెమిసులు పట్టణము తిరిగి యాస్త్రియనుల వశ మైనవి. పోలండునందు గలిషి యాయందును జ్యోనుల బలము హెచ్చినది.

మిత్రమండలి యుద్ధ ప్రాము

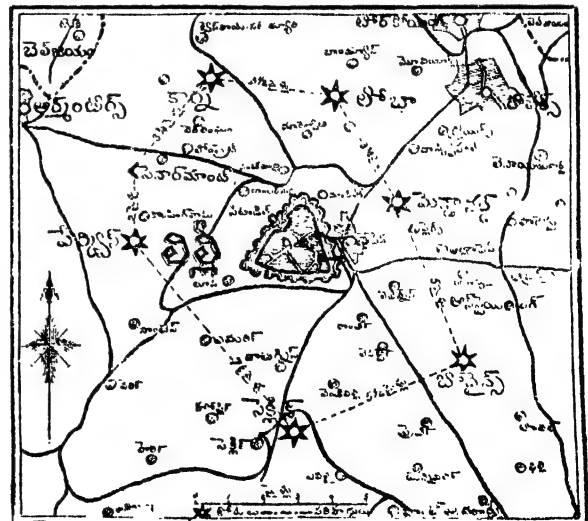
కాని, యీ విజయఫలమును నిర్ణయించుటకు తెగిన సాధనములు లేవు. 1871-వ సంవత్సరమున జరిగిన ఫ్రెంచి జర్మను రాజ్యముల యుద్ధములందు ఫ్రెంచి వైస్యములు యగ్రములందుండినవి. వేలువేలుగ దుర్గులు ముట్టచింపఁబడి పట్టుకొనఁబడినవి. ఫ్రెంచి వైనికులను జర్మనులు ఖియిదీలుగ చేసిరి. ఆ యనుభవమును ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుఁడు మఱచలేదు. నెప్రోబరు మాసమునందు జర్మను వైస్యములు ప్రాన్సుదేశమువైకి దాడి వెడలినపుడు సేనాధిపతి కోటలలోని వైనికులకు కోటలను వదిలి వెనుకకు పోవునట్లు లుత్తురువు చేసెను. మూడు కోట మూడు మా పద్ధతి నడలఁబంపనందున నవట ఫ్రెంచి వైస్యముకు విశేష మైన నష్టము కలిగినది. జర్మను వైస్యములకు చిక్కినంత ఫ్రెంచి వైస్యములు క్రొవక్రమముగ వెనుకకు పడినపుడు జర్మను సేనాధ్యక్షుఁడైన వాక్ క్లిక్కుగారి యుద్ధతంత్రము సా లేదు; జర్మనులు న్యాయమును పట్టుకొని విషయమున నిరాశ చేసికొని వెనుకకు మరలిరి. వైస్యసంఘాగములను బలమును, విభాగములను దౌర్బల్యమును కలుగు నను నిర్ధారణయు స్వబాధితము. గలిషిగూ ప్రస్థానమునందు రుష్యా సేనాధ్యక్షుఁడు నికోలను ప్రభువు వైస్యముల ప్రతిభకై బలమును కోల్పోక వైస్యసంఘాగమునకు భంగము గాకుండుటకై వైస్యములను వెనుకకు పోవ నాజ్ఞాపించి నట్లు యుద్ధతంత్రజ్ఞులు తలఁచుచున్నారు. ఇంకొకరును రుష్యులు వైస్యములను భేదించుటకు జర్మనులకు సాధ్యము నా లేదు. గలిషి యా దండనూగ్రయందు జర్మనులకు జయము కలిగినను విశేష మైన నష్టము కూడ కలిగిన దని వాద్యలనన తెలియుచున్నది. రంపు రంగములందును నీ విధముగ విశేషసంఖ్యాకులగు జర్మను వైనికులను వివాళనముపాలు చేసి విజయమునకై కాలభ్యమును నమ్మియుండుట మిత్రమండలివారి యుద్ధప్రాయోధాత్రై మని వారి పక్షపు యుద్ధకాభిజ్ఞులు తలఁచుచున్నారు. గలిషి గూయంగు జర్మనుల విజయయాత్రకు ముఖ్యకారణము వారికిఁ గల పుష్కలమైన యుద్ధసామగ్రులే. రుష్యులు చాలినన్ని యుద్ధపరికరములు నశత వెనుకకు మరలిరి. ఈ యుద్ధపరికరములు రుష్యాలో చాలినంత చేయుటకు వీలుపడలేదు. ఇంగ్లండు, ఫ్రాంసు, ఇటలీలనుండి పంపుటకు

డాడ్జిలన్న మార్గములను తురుష్కులు మూసివేసిరి. బాల్టిక్ సముద్రము జర్మనుల వశమందున్నది. ఆమెరికాలో కొని జపాను తీరమునకును పుప్పి, ప్లాజివాట్టకునుండి 10,000 మైళ్లదూరము రుష్యా వైబీరియా రయిలువొడ తెప్పించుచున్నారు. జపాను నుండి గావలయు, నదినను ఇంతదూరము రయిలువొడ పంపవలసినదే. ఇచ్చట ముద్రింపఁబడిన పటమును చూడవగును. రుష్యులు లింకను కొన్ని ప్రాంతములందు వెనుకకు పోవుచున్నారు. ఏప్రిలు మొయి నెలలందు గర్మనులు విషవా మువులను నివృద్ధివములను ప్రయోగించి నాఁగించిరి. ఇది కూడ రుష్యుల పరాజయమునకు కారణము లై నది.

పశ్చిమ రంగము

పడమటి రంగమునందు యుద్ధకరము సంప్రాప్తముగ ముట్టడి యుద్ధమునకు మాత్రినది. జర్మనుల కంఠములను మిత్రమండలియును మిత్రమండలి కందికములను జర్మనులను నాక్రిమించుకొనుటయే విషయమునకు మూల మైనది. పడమటి రంగమునందు లిల్లీ కీలక

రంగము

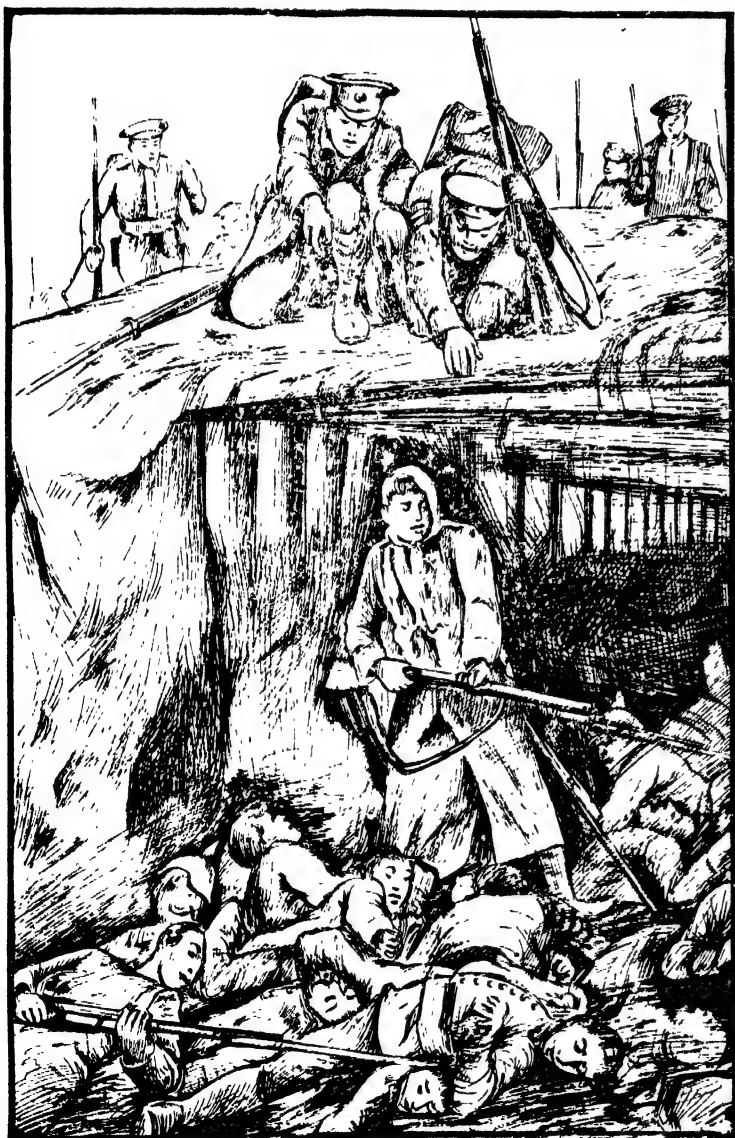
మైనది. లిల్లికి నెక్కలైలు మాగ్గులులు బాటలు గలవు. దాని యాక్రమణమునలన జగ్గుల కనేకసదుపాయములు కలిగినవి. మిత్రమండలికిని కలుగగలవు. సర్ జాక్ ఫ్రెంచి లిల్లి నాక్రమించుటకై ప్రయత్నించెను. ఈసరు కాలముతో నారంభ మైన ప్రస్తావక్రమము న్యూహపత్రాలతో నంతము నొందినది. న్యూహపత్రాలయొద్ద విశ్రమండలికి విజయము కలిగినను, జగ్గుల దూరదృష్టివలనను సేనానాయకుని విలంబములనను లిల్లి పట్టుపడలేదు. ఈసరు, న్యూహపత్ర, 60 వ నెంబరు కొండ, డిక్సుమాంకు మొదలగు ప్రదేశములందు ముట్టడి యుద్ధములు జరిగినవి. తెల్లియను లాంగ్లయుల కీ యుద్ధములందు తోడ్పడుచుండిరి.

పరాసులు మెల్లగా ముగిసిన పోరులు

ఫ్రెంచివారు అగ్రాసు, హంసెయిసు, ఆగ్నాయిక్, అల్సేసు,

సంధ్యాయుద్ధమునందు కీ పుస్తకమును వ్రాయు

జగ్గులపైనున్నందు జగ్గుల గంగములో చేరిన కథ

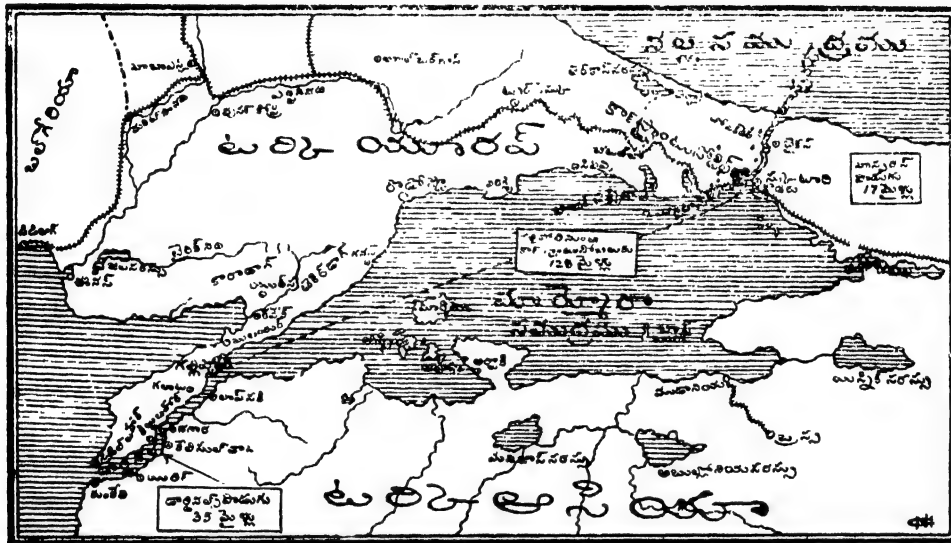
లోగ్నాయిక్, వాస్టెసు, సెయింటు జార్జి మొదలగు ప్రదేశములందు క్రమ క్రమముగ విజయములను పొందుచుండిరి. ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుడు జోఫరు యుద్ధంబ్రేజ్జుడ. ఆయన వర్తమాన సంగ్రామము నందు కొంత యెత్తు నెత్తెను. ఆయన యనవసరముగ తన వైనికుల నాశనమున కొప్పుకొనెడు; నెప్పుడు శత్రువైశ్యమును నాశనము చేయుటకు యత్నించును. ఈ యుద్ధంబ్రము ప్రాన్సును గట్టింభినది. గంటకు రెండు లక్షల మెల్లుల వంతున ప్రయోగించెడి సామగ్గ్యము కలుగనంతవఱకు శత్రువైశ్యముపై బడుట కవకాశము లేదని జోఫరు మఱియు. ప్రాన్సుదేశమునండి జగ్గులు నెప్పుడిగ నెట్టిబడుచున్నారు. ఆల్సేసు లో రెయిసు ప్రాంతములందు పరాసులు నెప్పుడిగ జగ్గును దేశములో చొరబడుచున్నారు. జగ్గులు తిరిగి కలెయి మాగ్గును ప్యాటసును గూపించుటకు యత్నించి విఫలమనోరథులైరి. ఆ సమయమునందు జగ్గును చక్రవర్తి స్వయముగ నాయకత్వము వహించి సేనలను విజయమునకు పురికొలిపెను. మే జాక్ మాసములందు హంగరీదేశమునకు సిద్ధముగ నున్న ముప్పవ తక్కించుటకై జగ్గును బలములలో విశేష భాగము పడమటి గంగమునండి తూర్పుగంగమునకు మరల్పబడినది. ఆ మార్పువలన ప్రాన్సునందు జగ్గును వైశ్యములకు బలము తగ్గి పరాజయమును, తూర్పు గంగమునందు బలము హెచ్చి విజయమును కలిగినవి. జాను మాస మంతమవఱకును పడమటి గంగమునందలి కందకములను స్వాధీనపఱచుకొని ముందునకు మెల్లగా పోవుటయే మిత్రమండలి ప్రస్తావక్రమమై యున్నది.

తుర్కీ

రువ్వనుల విజయము

కాకస్సు ప్రాంతములందలి తెర్కాయి సరికావములు ఆ
హము గ్రామములను రువ్వనులు వశపఱచుకొని 41,300చుండి
తైదీలను ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. కాకాగ్గాను ఎనికనై ఆగ్జనెముల
దగ్గఱ రువ్వనులు సంపూర్ణముగ తురుష్కుల నోడించిరి. సిరాయి
యొద్ద తురుష్కు లోడింపబడిరి. టాబ్రిజి నాంగ్ల సేనలు శత్రువులను
కొనినవి. ముస్కతు మశెరావద్ద బ్రిటిషు సైనికులు తురుష్కుల

నోడించిరి. హార్డింగ్ ప్రభువు పోలీస్ సంగ్రహగ్రామమునకు
పోయి బస్తా మోమెన మొదలగు స్థలములను సందర్శించెను.
రువ్వనులు తెబ్రిజాంను వశపఱచుకొనిరి. డార్జిలింగ్ జలసంధిని
వశపఱచుకొని కాకాప్రాంతినోపాయిను స్వాధీనపఱచుకొనుటకై
మిత్రులొందలి ప్రయత్నించుచున్నది. అచ్చటి మంగుగులు తీసి
వేయబడుచున్నవి.

డార్డెనెల్సు ముట్టడి

తుర్కీ దండయాత్రయందు మంచి ప్రయోజనము కలదు.
తురుష్కుల రాజధాని డైమన్ ప్లాంట్రినోపిలును ముట్టడించుటకై
మిత్రమండలి చేయు ప్రయత్నము తురుష్కుల వైరమును నూ
యజా ప్రాంతమునుండియు ఆసియాభాగములనుండియు స్వదేశసం
రక్షణార్థమై మరల్చుచున్నది. తురుష్కుల సహాయమునకై జర్మను
వైరమునందు విభాగ మేర్పడుచున్నది. డార్డెనెల్సు జలసంధియు
బాస్ఫరసు జలసంధియు స్వాధీన మైనపుడు రుష్యా దేశపు సంపదలు
తెలువదుటకును రుష్యాకు యుద్ధసామగ్రి శీఘ్రముగ చేరుటకును
వీలౌను. అన్ని కారణములకంటె ముఖ్య మైనది బాల్కను
రాష్ట్రములందు మిత్రమండలి ప్రతిభ పాచ్చి సంకయావధుయం
దున్న బాల్కను రాజ్యములు మిత్రమండలి పక్షమున చేరవచ్చును.
ఈ కార్యసిద్ధికై నల్లసముద్రమునుండి రువ్వనులను డార్డెనెల్సునుండి
యాంగ్ల శ్రేణి వైరములును ప్రయత్నించుచున్నారు.

మార్షియం గాంగ్ల శ్రేణి యోడలు డార్డెనెల్సునుండి నిష్ప
గుండ్లను ప్రయోగింప నారంభించినవి. ఎలిజబిత్తు యుద్ధనౌకనుండి
వెద్ర పెల్లులు డార్డెనెల్సు ముఖద్వారమునం దున్న కిట్టబహారు,
కాంక తేసి, సుల్తానె, మెజ్జి, కోపి, నగర కోటలవై ప్రయోగింపబడి
కోటలు నాశనము చేయబడినవి. ఆంగ్ల జలాంతగ్రామినులు యుద్ధ
నౌకలు డార్డెనెల్సునందు చొరబడి తురుష్కులకు భయము పుట్టించినవి.
మెయి నెల మొదటి వాగమునందు బ్రిటిషు వైరములు
గ్యాలిపోలియందును శ్రేణి వైరములు లాపాక్రియందును దిగి
తురుష్కులను పారద్రోల నారంభించినవి. రుష్యా యుద్ధనౌకలు
బాస్ఫరసు ప్రాంతములందు నష్టము కలిగించినవి. మెయి చివర గను
లు తగిలి యాంగ్ల యుద్ధనౌకలు ట్రయంపు మెజ్జెట్టికు డార్డె
నెల్సునందు మునిగిపోయినవి. ఇపుడు తిరిగి డార్డెనెల్సునుట్టిడి పెల్లు
పెల్ల గ సాగుచున్నది.

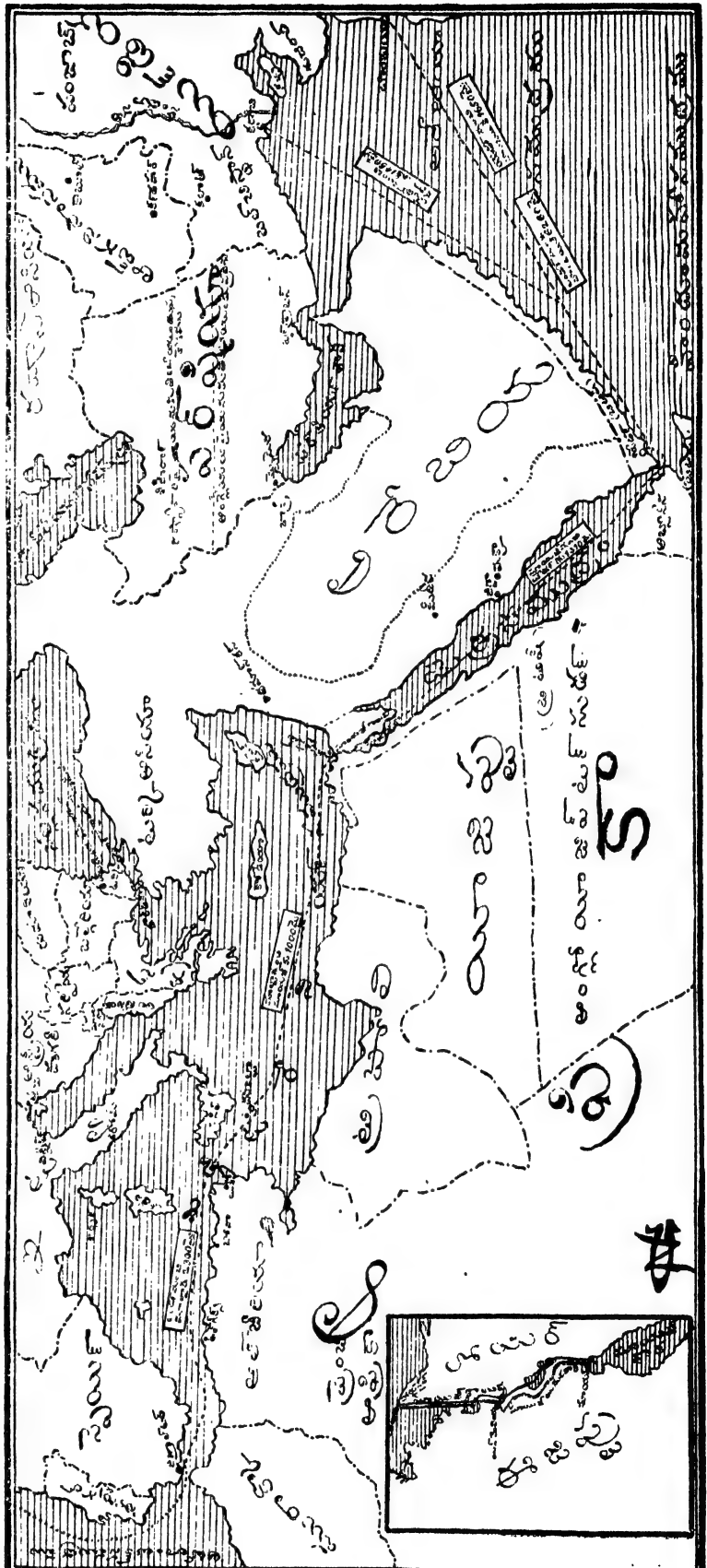
కాకన సు యుద్ధము

కాకన సు ప్రాంతములం శత్రులు పోయి నెలలలో తురుష్కులు ఒకరిని తులైరి. ఈ ప్రాంతము తురుష్కుల కపటము గలిగిరి. నూరుజుకాలు వను కడించుటకై యెంతైనా పోరాటము నాంధ్ర యులు నియమించిరి. సర్ ఇయస్ హేమిల్టను వధ్యధికారి సముద్రములోని యాంధ్ర వైశ్యములకు సేవాధ్యక్షుడగు నియమించుటచేను. ఆయన నాయకత్వముక్రింది దాదానెల్లయధ్యక్షులను స్వీకరించి ముగిసినవలె వని శిక్షింపబడుచున్నది. తురుష్కులు మెసపటేమియ నూరుజు ప్రాంతములందును నోడింపబడిరి. మిగిలినవలె వైశ్యము స్మగ్లను ముట్టడించినది. పాపానానండి తురుష్కులు వెడలగొట్టబడిరి.

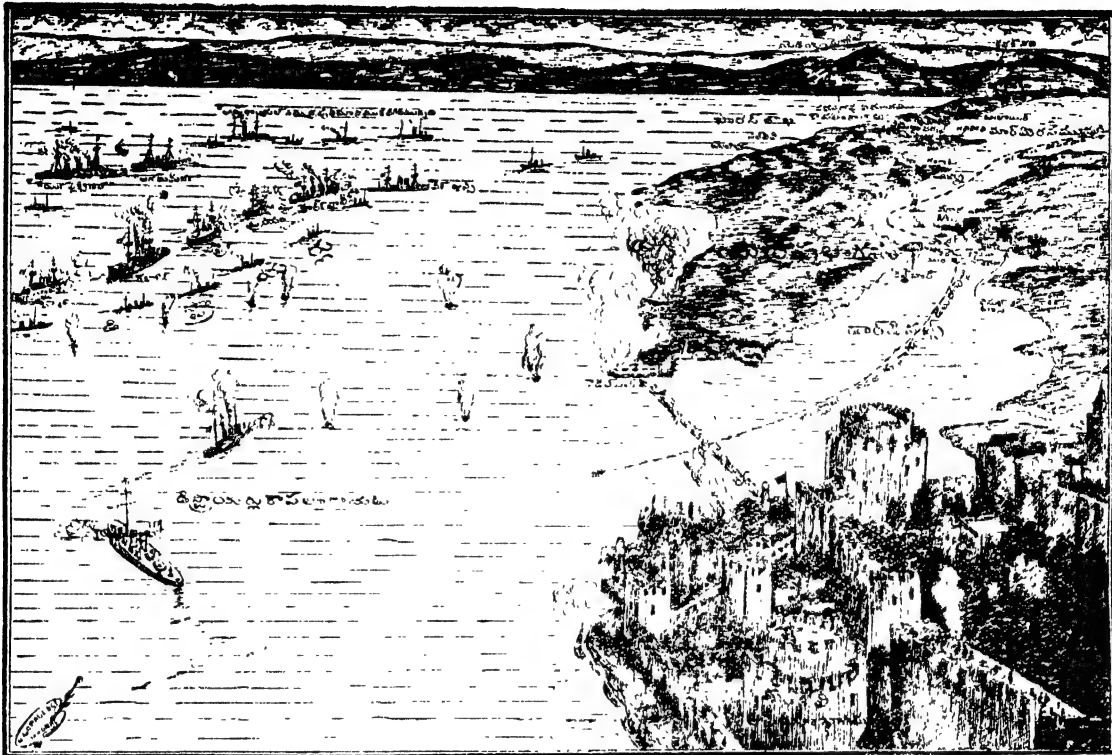
సముద్రసంగము

జగ్మనల సంగమమున కాంధ్రములు పన్నిన నౌకావృహము ప్రవహించును. అంగుళాకాశము జగ్మనల వ్యాపార నౌకావృహమును పొందుపెసినవారి కేళమునకు రాకపోకలను బంధించినది. జగ్మనల కావృహమును కలిగించినది. అన్ని యోడలను వివరించి లేక ముందుటకు జగ్మనలు శీతగరి నెలలో కిర్రపడిరి. జగ్మనల శీతగరివలెను ముంగల బడిన మిత్రులందలివారి నౌకల వివరము:— ఛార్మి డెబులు (యధ్యక్షులకు) మునిగినపుడు 517 గురు నావికులు మృతినొందిరి; మిత్రులందలివారి నాలుగు పొగయోడలను క్రోజ్ ప్రింకిల్ హెల్మ ముంచి గడి; కెం దుంగుస్తీవగులు, ఒక క్రూలరు, ఒక ఫ్రెంచి జలాంతర్గామిని, డర్వార్డు స్టీరురు ముంచి వేయబడినవి. వింకారు మునుగులను 270 వంది మృతినొందిరి. సుడాప్లాంచి, బాక్రూటెట్, టోకోహారు, వైద్యనాక ఆస్ట్రోయస్, ఇకారియెక్, డెల్విచి, కాంబాంకు, డిసోంగ్, ఎటెను, బ్రాక్స్ ముచెక్, రిమోహార్మ, నార్వాలియెక్, ఓక్టి, కాక్మాక్నాటెను, కొల ముంచివేయబడినవి.

దూర్దానెల్లనడకు నల్లముద్రమునందును కొన్ని తురుష్కు నౌకలు, బాల్లికునందు 5 జగ్మన స్టీరురులు, ఉత్తరముద్రమునందు కొన్ని జగ్మన స్టీరురులు ముంచబడినవి.

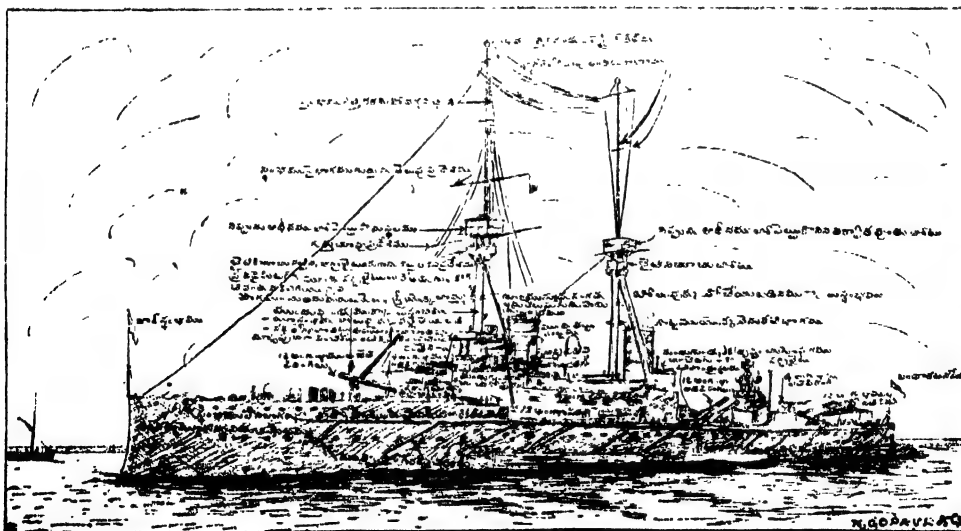

THE DARDANELLES

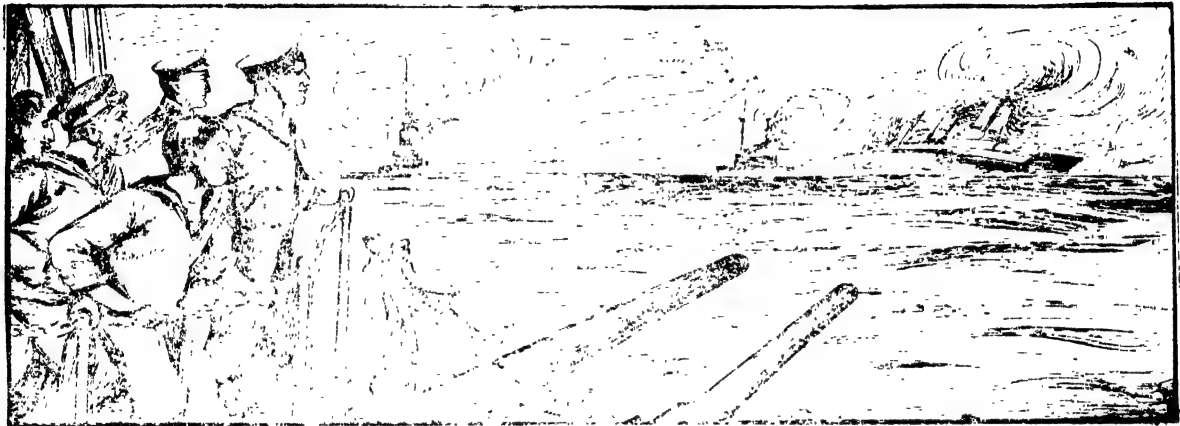
డాడ్జ్ లన్న ౭లవ రోజున దర్దనెల్స్ విశ్రమండ్లినారే యుద్ధనానలు బంధించుట.

A DREADNAUGHT

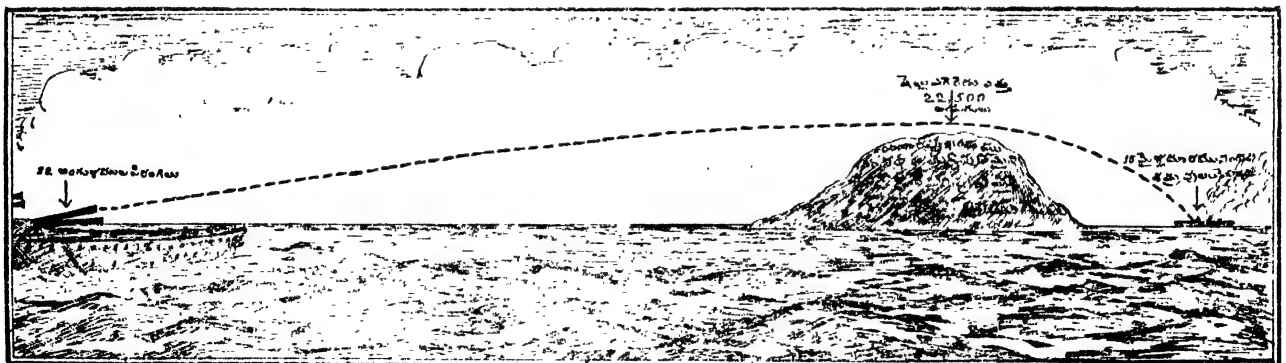
డాడ్జ్ లన్నలో యుద్ధము కేయుచున్న ఒక డ్రెడ్నాట్టు, ఆంధ్రపు భాగముల విజయము.

THE GUNS OF THE "QUEEN ELIZABETH" IN ACTION

క్వీన్ ఎలిజబెత్ యుద్ధనావనాం పీఠం నావనాం పీఠం దాదాపు 20 మైళ్ల దూరమున గాల్చుచుంటుంది

ISLAND COVERED BY THE MODERN NAVAL GUNS

దాదాపు 20 మైళ్ల దూరమున గాల్చుచుంటుంది 12 యింఛి ఫిరంగిగుండ్లు 22,500 అడ్డుగుల యెత్తున నేరి
15 మైళ్లదూరమున పోతుంటుంది పోతుంటుంది పోతుంటుంది పోతుంటుంది పోతుంటుంది

ఉత్తరసముద్రమునందు నౌకాయుధము

సముద్రరంగమునందు జనవరి 22-వ తేది నాంగ్ల జన్మన నౌకా దళంబులకు యుద్ధము సంభవించినది. జన్మనల యుద్ధనౌకలు ట్రీటీషు ద్వీపములయందలికొన్ని స్థలములపై నిప్పు గుడ్డలు పోసి ప్రజలనుగల భ్రాంతులను జేయ నెంచి వెలుగడినవి. కాని, ముందున్న ట్రీటీషు సంచా గనాక లీయుదంతమున నౌకాధ్యక్షులు సర్ జేవిడు విరూటికి వెలిపె ను. తండు నౌకాదళములకు 15 మైళ్ల దూరము గలను. జన్మనల యుద్ధ నౌకల ముఖమునందు 'బ్లూచరు' గలను. 18,000 గజముల దూరమునందు నుండునపుడు ట్రీటీషు యుద్ధనౌక 'లయను' బ్లూచరువీడ నన్నిగోళములను ప్రసరింపించిరి. ప్రస్పెసు రాయలు, టైగు, లయను మార్గము నడలించిరి. బ్లూచరు నుండ నాంధ్రించినది. ఒక నిప్పుగుండు ల పడునకు తగిలి దానియందలి తొట్టెలు పడినవి. అపుడు లయను వెనుకపడినది. టైగు, ప్రస్పెసు రాయలు, మార్గ లందు, ఇంకా మిగిలులు నౌకలు జన్మనల డర్ ఫ్లింగరు, సెయిట్లెడ్ మోర్ ట్కో, బ్లూచరు మొదలగు నౌకల నెదుర్కొనినవి. బ్లూచరు

కాలును మునిగిపోయినది. మరొకొన్ని టార్పిడో బోటులు, క్రూయి జరులు, యుద్ధనౌకలు పడి మరలిపోయినవి. ఈ నౌకాయుద్ధము నందు జన్మన లాంగ్లనౌకాబలముయొక్క ప్రాశస్త్యమును చవి చూచిరి. పిమ్మట నౌక సారే యైనను నింపవఱకును ముఖముఖి నాంగ్ల నౌకాబలము నెదుర్కొనుటకు జన్మనలు సాహసించలేదు. సముద్ర రంగమునం దాంగ్లనౌకాబలమునకు చాలిన బలము లే నని స్థాపిత మైనది. యుద్ధపరిణామము సముద్రరంగమునం దాంగ్లనౌకాదళబలము వలన నిర్ణీతము కాగలదు.

బర్మిను సె "కా సర్వోధస్య హిమము

జన్మన లాంగ్లనౌకాబల పూర్వహముకలనను జయమువలనను భయకంపితములై సముద్రరంగమునందు నాతనవిధానము నడలించిరి. ట్రీటీషు ద్వీపముల నావరించుకొని తండు సముద్ర మెల్ల శత్రువుల ప్రదేశమనియు, ఆ ప్రదేశములందు సంచరించెడి నౌకలు ముందివేయఁ బడెననియు జన్మనలు తమ నౌకావగోధధర్మమును ప్రకటించి ధర్మాహుములతో నిమిత్తము లేకుండ, కనబడిన నౌకల నన్ని

టిని ముందివేయుట తపక్రమించిరి. యథోప్రక రణములు వైసిరులు గల నౌకలను ముంచుట యుద్ధ ధర్మ మైనను, నిరపరాధులు గల నౌకలను ముంచుట యుద్ధధర్మముగాదు. లూసిటనియాను ముంచి నాపరాధులైన డిల్లలను శ్రీలను సముద్రముపాలు చేసి జన్మనలు ధృవీకరారు. జన్మనల క్రౌర్య ముకలన నిరపరాధులందఱో సముద్రము పొలైరి. ట్రీటీషు రాజ్యాధికారులు పన్నిన నౌకాపూర్వహము జన్మన పోజుల కాహోపదాధముల నందనీయ నందున ధర్మవిరుద్ధ మనియు నధర్మమున కధర్మమే ప్రతీకాగ మనియు జన్మన రాజ్యాధికారులు ప్రక టించిరి. కాని పట్టణముల ముట్టడియందు వలె దేశముల ముట్టడియందు కూడ నాహోపదాధముల కహోధమున గల్పించుట యధర్మముగా ననియు దృఢిశ్రద్ధుల యభిప్రాయము. ధిరాధర్మ నిర్ణయ మెటు లున్నను నిరపరాధుల సంహారము ధర్మ ప్రతికూలము, నింద్యము.

ఇతర నౌకాయుధములు

సముద్రరంగమునందు మాడు న్న యుద్ధములు జరగినవి. పెయి మూడవ తేదిన ఉత్తరసముద్రము నందు జరిగిన యుద్ధములో నౌక లాంగ్ల క్రూయి జరు నష్టమయినది. జన్మన టార్పిడో బోటులు మాడు నౌకలను కేయలపడినవి. బాల్టికుసము ద్రమునందు మిష్యును నౌకలకును జన్మన నౌకలి కును పెయి జాను నెలలలో యుద్ధము

జన్మన లాంగ్లనౌకలకు నౌకా పోటును దిగిపోయినట్లు చూపిన చిత్రము

నది. చెండు యుద్ధములందును నష్ట మధికముగ జర్మనులకే కలిగిన దని తెలియుచున్నది. జర్మనులు తా మకలంచించిన మార్గమునుబట్టి యనేక వ్యాపారనౌకలను ముంచిరి.

జర్మనులుముంచిన నౌకలు

సిటి ఆఫ్ కేంబ్రిడ్జి, క్రాస్ ఆఫ్ కాప్టయిలు, సెలెన్సిక, ఎమ్మా, సౌతుపాయింటు, లాక్వడు, డోరా, పియర్మిగు, ఎలిస్ ఫెంటిసు, ఉనిస్లా, క్లాండియా, రూతు, ఈడేలు, గల్ ఫ్రైటు, లూసి టానియా, గోలియతు, ట్రయంఫు, కొన్ని నార్వే, పోప్పిగీసు, స్వీడను, డచ్చి ప్రియనులు, కొన్ని ట్రాలరులు జర్మనులచే ముంచ బడినవి.

మిత్రమండలిముంచిన నౌకలు

మిత్రమండలివారు జర్మనుల డ్రెస్డెను, కారల్ ఫ్రూసి, ప్రాస్టుటర్గు, డ్యూచిలాండు మొదలగు యుద్ధనౌకలను, ఏ డెనిమిది జలాంతిగ్రాములను, కొన్ని టూర్పిడోబోట్లను, కొన్ని వ్యాపారనౌకలను ముంచిరి మరియు నల్ల సముద్రమునందును, మార్మోరా సముద్రమునందును తురుష్కులనౌక లనేకములు మిత్రమండలిచే నాశనము చేయబడినవి.

జర్మను విమానము రైటింగ్ నౌకపయం బాంబులను వేయటం

జర్మనులనౌకా వరోధఫలము

జర్మనుల నౌకావరోధపద్ధతివలన తటస్థరాజ్యముల ప్రజలకును వ్యాపారమునకును నష్టము కలుగుచున్నది. నిరపరాధులు జర్మనుల దౌర్జన్యమువలన మడియుచున్నారు. ఆమెరికా ప్రభుత్వమువారు జర్మనుల పద్ధతిని నిందించిరి, అగ్రహవరకను తైరి. కాని యింతిశుకును జర్మనులు ప్రతీకారమును కల్పింపలేదు. జర్మనులకలంచించిన నౌకావరోధ పద్ధతివలన సాంగ్ల వ్యాపారమునకు విశేష మైన నష్టము కలుగలే దని వార్తలవలన తెలియుచున్నది. ఆంగ్ల నౌకావ్యూహము మహత్తరముగ జర్మనులను బాధించుచున్నది. ఆంగ్ల నౌకాధికారులు జర్మనుల దుర్లయములకు చలంపక తమ వ్యూహమును నిర్విఘ్నముగ నడపుచున్నారు. యుద్ధఫల నిర్ణయ మాంగ్లనౌకాదళ వ్యూహమువలననే తేలు నని యుద్ధతంత్రజ్ఞులకు ధృవ నిశ్చయము గలదు.

ఆకాశరంగము

భూరంగమునందు జర్మనుల బలము మొదట హెచ్చుగ నున్నను, కాలక్రమమున మిత్రమండలి బలము కూడ హెచ్చుచు న్నది. జలరంగమునందు రైటింగ్ నౌకాబలమును జర్మనుల నౌకా బలము మించుట దుర్లభము. ఆకాశరంగమునందు చెండు పక్షముల చలాచలములను నిర్ణయించుట దుస్సగము. జర్మనులకు జెప్టినులందు నమృతము గలదు ఫ్రెంచివారికి విమానములయందు విశ్వాసము గలదు. ఆంగ్లేయులకు చెంటియందును సమానాదరణముగలదు. ఆకాశయానములను గుఱించి ప్రకటించిన వ్యాసమును చదివి నపుడు పానకనుహళములకు వాని గుణగుణములు బోధకా గలవు. కాని జెప్టినులును విమానములును నూతననిర్మాణము లగు టంజేషియు, యంత్రనిర్మాణములందు లోపము లుంటుంటువలనను వాని ప్రయోజనమును బలమును చక్కగ నిర్ణయించుట సాధ్యము కాదు. జెక్కిలిను లాక్వతి యందు పెద్ద వైనను, నుపయోగమునందు విమాన లకు సాటిరావని వర్తమానసంగ్రామమునందు ఋజు వగుచున్నది. మొత్తమున నౌకాశరంగబలమునంగును మిత్రమండలి పక్షము జ్యేష్ఠులకుఁ దీసిపో నని జర్మని విషయములను బట్టి నిర్ణయింపవచ్చును. జన వరిశీలకవిమానములం దాకాశరంగమున నడచిన విషయ మీ క్రింద వివరింపబడినది.

జర్మను మౌనానికులు మండగములు

జనవరి మొదట జర్మనులు జెప్టినులనుండి నిప్పుగుండ్రను కలేయి డెక్కర్కు నాన్న సట్టణంబులమీఁద ప్రయోగించి జనసంతోభమును కలిగించిరి. ఈ నెల 16-వ తేదిని జర్మను విమానము తుపాకితో కాల్పబడినది. 20-వ తేదిని ఛాంసెయిను ప్రాంతమున నలువురు మౌనానికులు పట్టునడిరి; జర్మనులు 21-వ తేదిని నార్థకు మండల మునందలి యార్మతుమీఁదను 23-వ తేదిని ఏయిటాపలుమీఁదను నిప్పుగుండ్రను ప్రయోగించిరి; రుష్యాలోని లీబామీఁద కూడ బొంబు లను వేసిరి కాని, రుష్యులు విమానమును తుపాకులతో కాల్చి

వైమానికులను పట్టుకొని; క్రిబరియందు జగ్మనులు తిరిగి డంకర్కు-
మీదను నిండ్లాడులోని యెస్సెక్స్మీదను బాంబులను వేసిరి.

మిత్రమండలివైమానికులు ఆధిక్యత

మిత్రమండలి వైమానికులు జనవరి 16-వ తేదిని న్యూఘాట్ల
ఆంట్వెర్పులమీదను, 23-వ తేదిని జీజర్ల ఆస్టెండులమీదను,
30-వ తేదిని బ్రూకెసుమీదను, క్రిబరి 12-వ తేది జీబర్ల
మీదను, 18-వ తేదిని యుద్ధనౌకలమీదను బాంబులను ప్రయో-
గించి నష్టమును కలిగించిరి. ఆకాశగంగమునందు జగ్మనుల యాకాశ
యానములకును మిత్రమండలివారి యాకాశయానములకును గరిగిన
యుద్ధములందు మిత్రమండలి వైమానికుల కే తిరుగుగ విజయము సం-
ప్రాప్తమైనది. గతచరిత్రను విచరించినపు డాకాశ గంగమునందు
కూడ బలము మిత్రమండలికే హెచ్చుగ కలదని తేలుచున్నది.

ఆకాశగంగమునందు జగ్మనుల బల మంత హెచ్చుగ లేదని
గతించిన మాసములందు సంభవించిన విషయములను పరిశీలించి
నపుడు విశదమగుచున్నది. జగ్మనులు కలెయి, డీలు, ప్యారిసు, రీమ్సు,
నార్తంబర్లాండు, ఎస్సెక్సు, కెంటు, ఇప్పివిఫి, డంకర్కు మొదలగు
చోట్ల బాంబులను వేసి సంక్షోభము కలిగించిరి. కాని ప్రజల
బాంబుల కలవాటుపడి హైద్రము వూనియున్నారు. మిత్రమండలి
వైమానికులు జీబర్ల, మజీన్సు, హెన్లెల్లి, ఆస్టెండు, ప్రాసుబర్ల
మొదలగు ప్రదేశములమీద నిప్పుగుండ్లను ప్రయోగించి జగ్మనులను
విసాదాయత్రిచిత్తులను చేసిరి. ఏప్రిలు 22-వ తేది జగ్మని యాకాశ
యుద్ధమునందు ఫ్రెంచివైమానికుల వైభవము హైద్రసాహసములు
వ్యక్తము లైనవి. గతించిన యారు మాసములందును జగ్మనుల జిప్సిన
ల నేకములు నాశనము నొందినవి. యుద్ధాగంధమునందు వివిధరాజ్యము
లకుఁ గల యాకాశయానముల క్రింద వివరింపబడెనవి:—

గతి మోదలు	విమానములు
ఆస్ట్రియా	7
గ్రాన్సు	16
గ్రేటుబ్రిటను	6
జగ్మని	30
ఇటలీ	8
రుష్యా	10
సర్వీయా	20

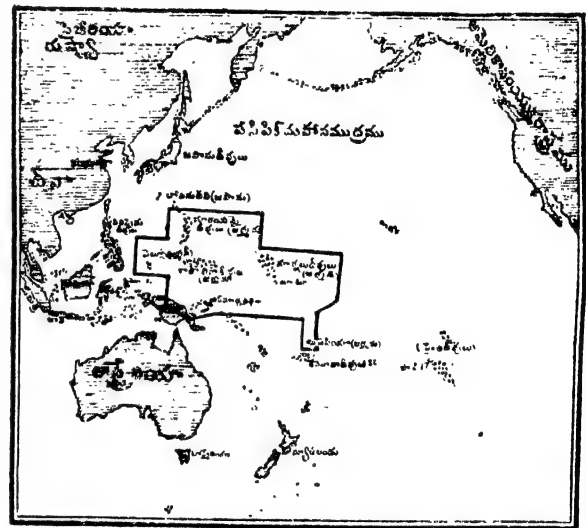
వై లెక్కలను బట్టి వివరించినపు డాకాశగంగమునందు జగ్మ-
నుల బలము మిత్రమండలి బలమును మీటి యుండదని ధ్రువపడు-
చున్నది. యుద్ధమారంభమై పండ్రెండుమాసములు ముగిసినవి. లక్షల
కొలది ప్రజలు నాశనము నొందిరి. కోట్లకొలది రూప్యములు పాడ-
యినవి. జగ్మనులు లూపించినటులు మూడుమాసములలో విజ-
యము గలుగలేదు. పండ్రెండు నెలలకైనను గలుగు నని నమ్ముటకు
వీలులేదు.

మేయి 24-వ తేది ఇటలీ యుద్ధగంగమునందు జేరినది. జగ్మను
లకు మతొకయుద్ధగంగము తటస్థించినది. ఇన్నిరంగము లందిరి

ప్రబల వైరులతో జగ్మనులతో రాటుము సలిపి విజయమును గాంతురను
కలగా నుండగలదు. కాని వైవనిర్ణయము లలంఘనీయములు. లోక
పరిణామమునకై యేర్పడిన మహాసంగ్రామము భగవదిచ్చ సఫల
మగువరకును పరిసమాప్తి నొందుట యసంభవము.

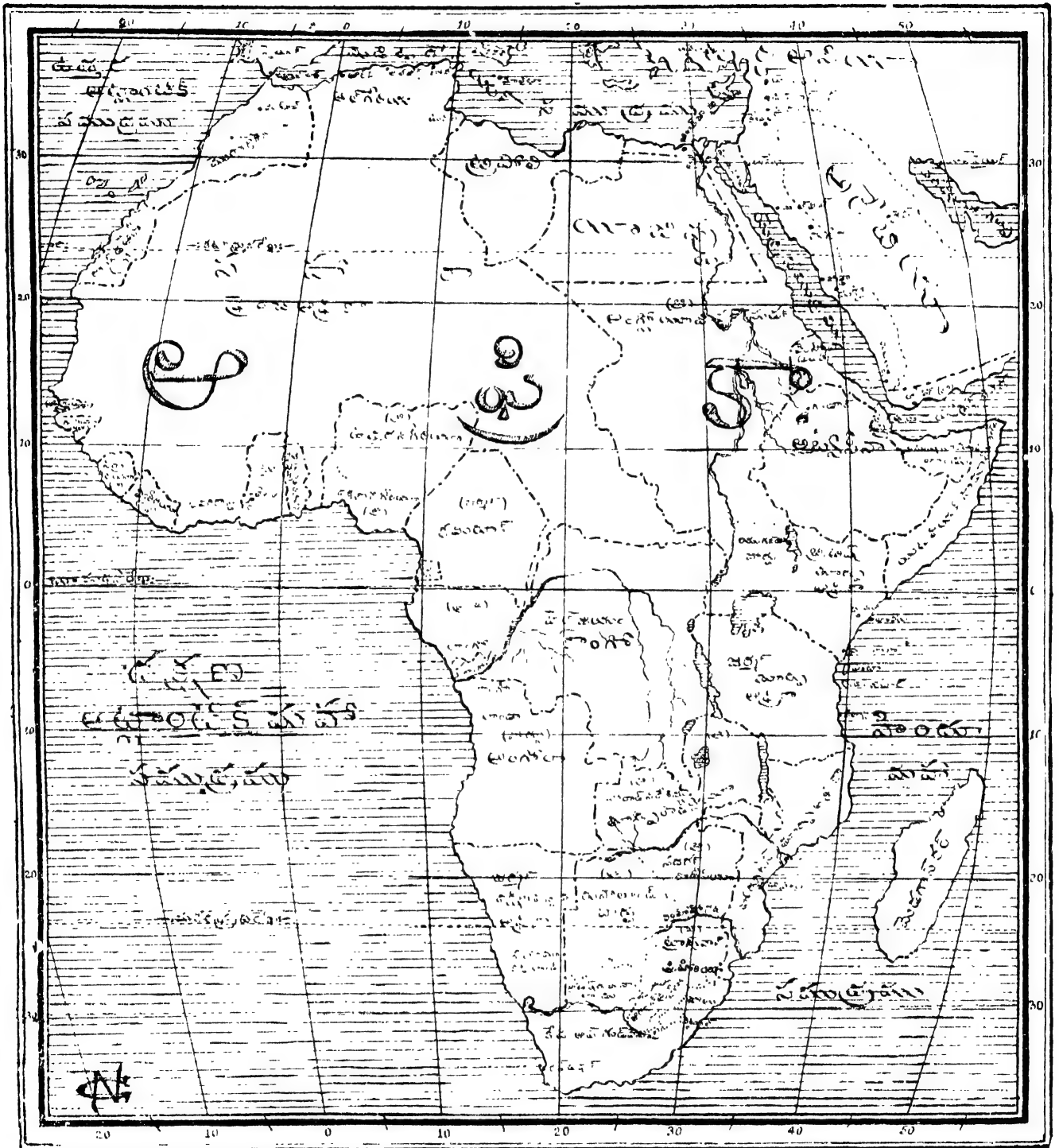
ఆఫ్రికా రంగము.

యూరపుఖండమునందు రెండు పక్షములవారికిని జయాప-
జయములు నిర్ధారణ చేయుటకు వీలు లేకపోయినను, ఆసియా
ఆఫ్రికా ఖండములందు నిర్ధారణ చేయుట సుకరము. ఆసియాఖం-
డములోని జగ్మను రాజ్యభాగములు మిత్రమండలికి వశమైనవి.
కియాదా సామాయి ద్వీపములు జపాను ఆస్ట్రేలియా రాజ్యముల వశ

మోవి. ఆసియాకుర్క్కియందును నాంగ్ల రుష్యను బలములకు విజయము
గలిగినది. ఆఫ్రికాఖండమునందు కూడ మిత్రమండలిపక్షమునకే విజ-
యము గలుగుచున్నది. జనవరి మొదట కామరూన్సునందు పరాములు
జగ్మనుల నోడించిరి. జనవరి నడుమ నీజెల్లు థెడివు మిత్రమండలికి ప్రతి-
కూలముగ ప్రస్తించుట నాల్గ్లేములు కనుగొని వానిని రాజ్యమునుండి
తొలగించి మల్లాను హుస్సేనును రాజ్యాసీనుని చేసి యాజిత్తును
బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు చేర్చిరి. మిత్రమండలి బలములు ఎల్
కాంతానా ఇస్కాలియా, సినియ, సూయజులయొద్ద తురుష్కుల
నోడించినవి. ఈజిప్టుపూర్వనందు మధ్యమార్గకాలయందు పారసీకము
నందు భారతీయులు తురుష్కుల నోడించుటలో కౌశలప్రతాపము
లను కనఁబఱచిరి. పోరాడిన వీరులలో నాథాసింగునకు గాయ-
ములు తగిలినవి. తురుష్కులు సూయజు కాలువను నిరుపయోగ-
ముగ చేయవలయు, నని చేసిన ప్రయత్నములు విఫలము లైనవి,
జగ్మనులను హైందవవైనికులు తూర్వాఫ్రికాయం దోడించిరి.
మిత్రమండలి వైద్యము లుంబాకనుమల ద్వారా పోయి షిరాటియా
గ్రామమును పట్టుకొనినవి. జగ్మనుల మాఫీయా లంకలు మిత్రమండలి
వశమైనవి.

సేనాధిపతి బోగో ఆఫ్రికాయందు జ్యోతుల నోడించెను. దక్షిణ పక్షం ఆఫ్రికాలోని బొమ్మలు గ్రూటుపాడికై తెలిపి పోయిరి. దక్షిణాఫ్రికా వైశ్యులు వాక బాసును, కాల్కు

ఫాంటిను, మకువాకును పట్టుకొనెను. క్రమక్రమముగ నాగ్రికాలోని జ్యోతుడేశ మంతయు మిత్రమండలికి వశమగుచున్నది.

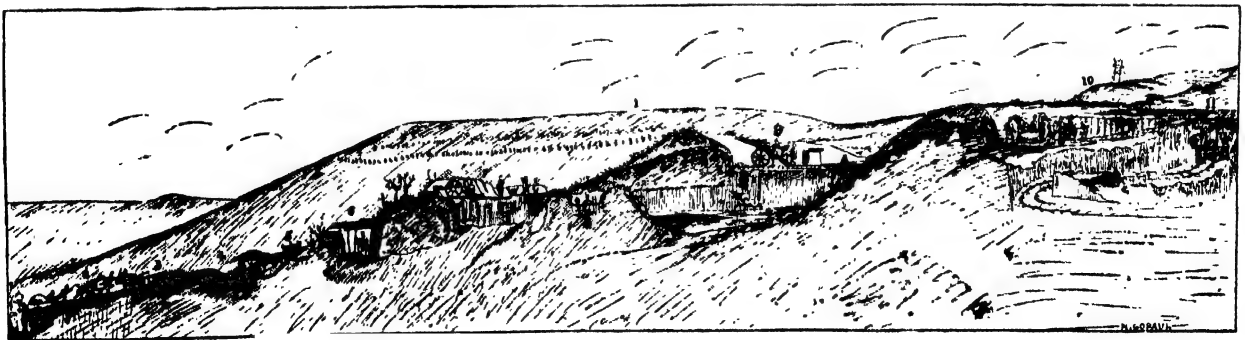
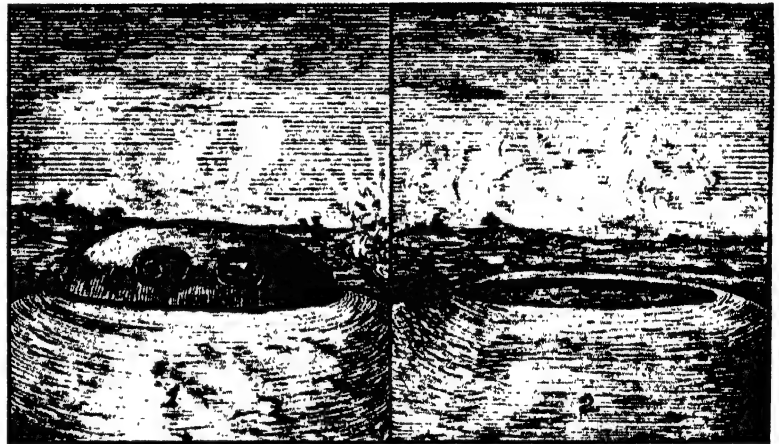
కోటలు కందకములు మొదలైనవి

కోటలు

జర్మనుల దిగ్విజయయాత్రకు జైన్యములు లేజీ నామూరు కోటల యాధారమువలన ప్రాధప్రసిద్ధత న్న పడి ప్రాచీన సైన్యము కూడుట కవ కాశము కల్పించి వారికి చేసిన సహాయము పత్రికాపాఠకులకు విదితము. కాని, కోటలలో నవీనపద్ధతి ననుసరించి బ్రయోల్ముటు అనునతఁడు నిర్మించిన కోటలకు ప్రాత కోటలకు న్యత్య యము కలదు. ఆ కోటల నిర్మాణ క్రమము నీ పటము తెలుపుచున్నది.

కోట మొక్క రక్షణమునకై యనేక సాధనములు వినియోగబడినవి. కోటల పునాదులు మాత్రము సామాన్యముగ నిర్మింపబడియుండును. యధము ప్రారంభము కాగానే, అదినటి కను ర్పబడియుండిన భాగములందు యన్యో వకరణము లుంచబడి శత్రుబలము లను భేదించుటకు తగియుండును.

1. పిరంగులను ర్పబడిన కోట.
2. మండ్ర తీరాలను దాటుటకై శత్రు సైన్యములు బల్లలను తీసికొనిపోవుట.
3. మల్ల తీరాలు.
4. భూభియందు మందును నింపి వైన రాళ్లను వేసి కప్పి శత్రువులు వచ్చినపుడు మెరుపుశక్తివలన ప్రేల్పబడెడి మందు గనులు.
5. మల్ల తీరాలు.
6. కాల్బల మందు స్థలము. (పదాతులు నీరు లేని కందకములందు దాగియుండురు.)
7. పిరంగుల దళము.
8. యంత్రశత్రువులు.
9. మట్టిడి యంత్రశత్రువులు.
10. యంత్రశత్రువులు.
11. లోపలి కందకపు బాటలు, రైలుమార్గములు.

శత్రుబలము ముగ్ధతగలను సమీపించినపుడు వారి ఫిరంగుల శబ్ద మాఁడబడును. అపుడు కోటలోని ఫిరంగులు శత్రువులపై కాల్పబడును. ముందుతోనింపిన గనులు ప్రేల్పబడును. శత్రువులు కోటను రాత్రివేళ లందు ముట్టడించినపుడు విద్యుద్దీపము వారిపై ప్రసరింపజేయబడును. వారి చూపులు మెఱుపుకాంతివలన కనుపింపకుండును. కందకములందు పొంచియుండు పదాతులు శత్రువులను తాఁకి నాశనము చేయుదురు.

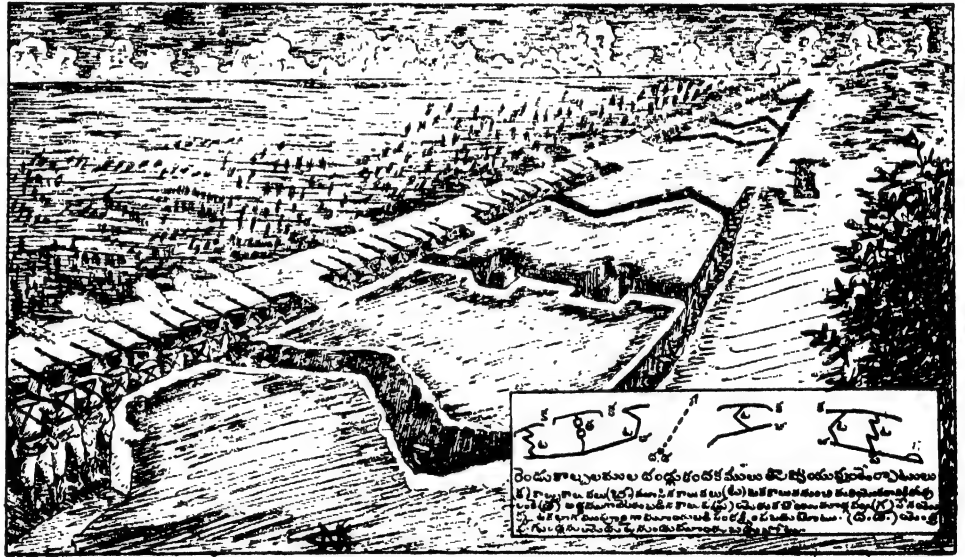
ఇట్టి కోటలను బెలియనులు బర్మానులు ప్రాచీన వారు తమతమ సరిహద్దు ప్రదేశములందు శత్రుసైన్యముల నాఁపుటకై కట్టిరి. కాని యవి 12, 14, 15 అంగుళముల ఫిరంగులవలన నుగ్గునుగ్గుగ చేయబడిన విషయము లీజి నామూరు ఆంట్వర్పు లిలీ మాబ్యాజ్ మొదలగు కోటల చరిత్రమువలన తెలియుచున్నది.

కందకములు

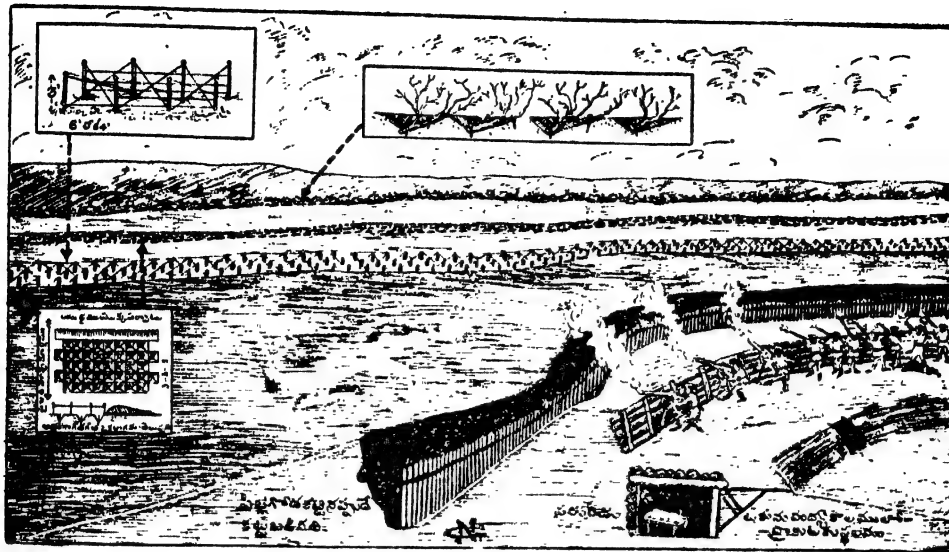
కందక మను పద మింత నటకు కోటకు చుట్టును నుండు నల్ల యగడ్డకు వాడబడుచున్నది. కాని ఇంచట కందక మను పదము సైనికులు భూమియందు గుహలవలె నిర్మించుకొనిన పొడవైన స్థలముల కన్వయించుచున్నది. రెండు సైన్యములును యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నున్నపుడు సంగ్రామానికి కందకములు నిర్మింపబడుచున్నవి. సైనికుల మొన

పెక్కు మైళ్ల దూరము వ్యాపించియుండును. కొన్ని ప్రదేశములందు కదలుటకు వీలు లేకుండును. కొన్ని ప్రదేశములందు సులభముగ శత్రువులు మీఁదఁ బడుటకు వీలుండును. అట్టి సులభమైన స్థలములందు కందకములు నిర్మింపబడి సైన్యరక్షణోపాయములు బలపఱుపబడును. ఒక పక్షపు సైన్యములు కందకములను దాటినఁ గాని రెండవ పక్షపు సైన్యమును తాఁకుటకు వీలుండదు. సైన్యసమూహములు కందకముల చాటున నుండి కందకములలోని సైనికులకు విశ్రాంతి నిచ్చుచు బదులు పంపుచు వీలైనప్పుడు శత్రువులతో యుద్ధము చేయుచుండును. కందకములందు సేనానాయకులకు సైనికులకు ఫిరంగులకు యుద్ధద్రవ్యములకు భోజనాదులకు యథాయోగ్యముగ వీలు చేయబడియుండును.

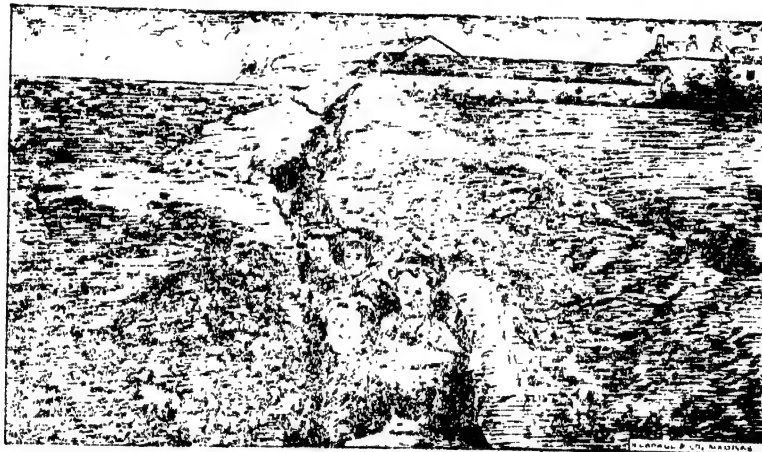
సరిహద్దు మార్గములను నౌకాశ్రయములను నదీముఖములను పరసైన్యమునుండి రక్షించుటకై వర్తమానకాలమునందు ఇనుపకోటలు నిర్మింపబడుచున్నవి. వానికి క్యుపోల యని పేరు గలదు. ఆ కోటలయందు యంత్రతంత్రులు లమర్పబడి గూఢమైన గోపురములను పోలియుండును. ఆవరణము దట్టమైన యుక్కుచే నిర్మింపబడును. ఆ కోటలు సిమెంటు పునాదిమీఁదఁ గాని యుక్కు పునాది మీఁదఁ బుట్టి గాని యమర్పబడి చుట్టిచుట్టి తిరుగుచుండును. నున్నని శిఖరములు మాత్రము కనపించుచుండును. అవసరమైన దిక్కులందు కోట తిరుగుట నాపి గూఢవాన కురిపించి శత్రుసాహసము చేయుటకు వీలుగలదు. ఈ క్రింద చూపిన పటము లోని కోట ఇట్టి విధమున నిర్మింపబడినదే.

కందకములలో సైనికులు వరుసగా రుపాతులను చేల్పుచున్నారు. ఒక కందకమునుండి యింకొకరాని కిందుమార్గములు కలవు.

ఈ కందకమునందు స్పైగ్గోలు, గుంటలు, మట్టిపాములు నామునుని వ కయు గలవు ఇక్కడ కేరళమునందు ఉన్న బట్టరామును గాని గ్రామమును గాని కొని పదియే. చుట్టునుండి నీటివలెన బాధలు విరివరములను చూపించును.

కందకములు భూమియందను దా రడుగుల నొత్తు కలిగి యుండును. కందకముల గోడలు నేల సిమెంటు పూయబడి నివసించుటకు తగియుండును. పైభాగము కప్పు కలిగి యుండును. కొన్ని ప్రదేశము లందలివి సామాన్యపు నేల వలె గన్పించుచుండును. సైని

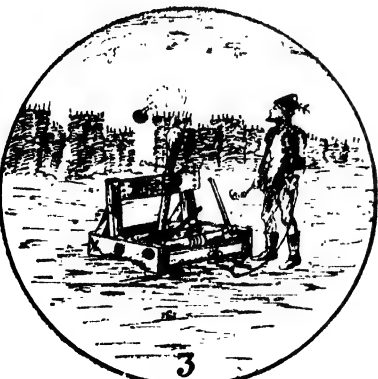
కులు తుపాకులను ఫిరంగులను కాల్పుటకును కాపరులు చూచుచుండుటకును కంత లుండును. కందకముల మధ్యమున నచ్చుట చ్చుట యంత్రతంత్రము లగోచరముగ నమర్పబడియుండును. కందకములముందు ముండ్ల తీగలుండును. ఫిరంగిగుండ్లు కందకములను సంపూర్ణ

ముగ పాడుచేయజాలవు. శత్రువులపై పడుటకు ముందు ముండ్లతీగెలను కందకములను పాడుచేయవలయును. లక్షల కొలది ఖరంగిగూర్చి వానవలె కుజిపించి కందకములను పాడుచేసి శత్రువులను తాడి యోడింప వలయును.

గ్రెనాడులు

గ్రెనాడు అనుపదము దానిమృపండు అను శర్థము నిచ్చుమాటనుండి పుట్టినది. అది దానిమృ పండునాటి యాకృతిని గలిగియుండుట నలన నీపేరుగలిగినది. ఇవి మొదటరు 16 వ శతాబ్దమునందు వాడు కను నచ్చినవి. 1660 సంవత్సరాన తర మీసాధిపతులు గ్రెనాడియనులను ప్రత్యే క శత్రువులుచే వాడుబాచుచుండిరి. ఇది ముగిసినపిమ్మది శత్రువులుగానె యు ఘములాదిపి తమిళుల నున్నను పందొమ్మి దిన శత్రువులనుండి ఆనుపయోగము లైనవి. వాని పేరుకొను ముట్టడియందు తొగి ఇవి వాడుకకు నచ్చినవి. అప్పుడు వాటియందు పెల్లుబాగునల బలముగ ప్రవేశించునట్లు వాడుకకు నచ్చినది. పుల్లలలె ప్రేల నష్టము గలుగజే యుగలది. పోయిన మన సాగ్రామము నందు శత్రువులు పోసి విశేషముగ నుపయోగించు చున్నారు. ఈకటములందు పరునాని ఇరునేను శత్రువులుగను గ్రెనాడులు వేసెడి విధము, ప్రస్తుతిము వాటివేసెడివిధము చేసెడి విధము చూప బడినది.

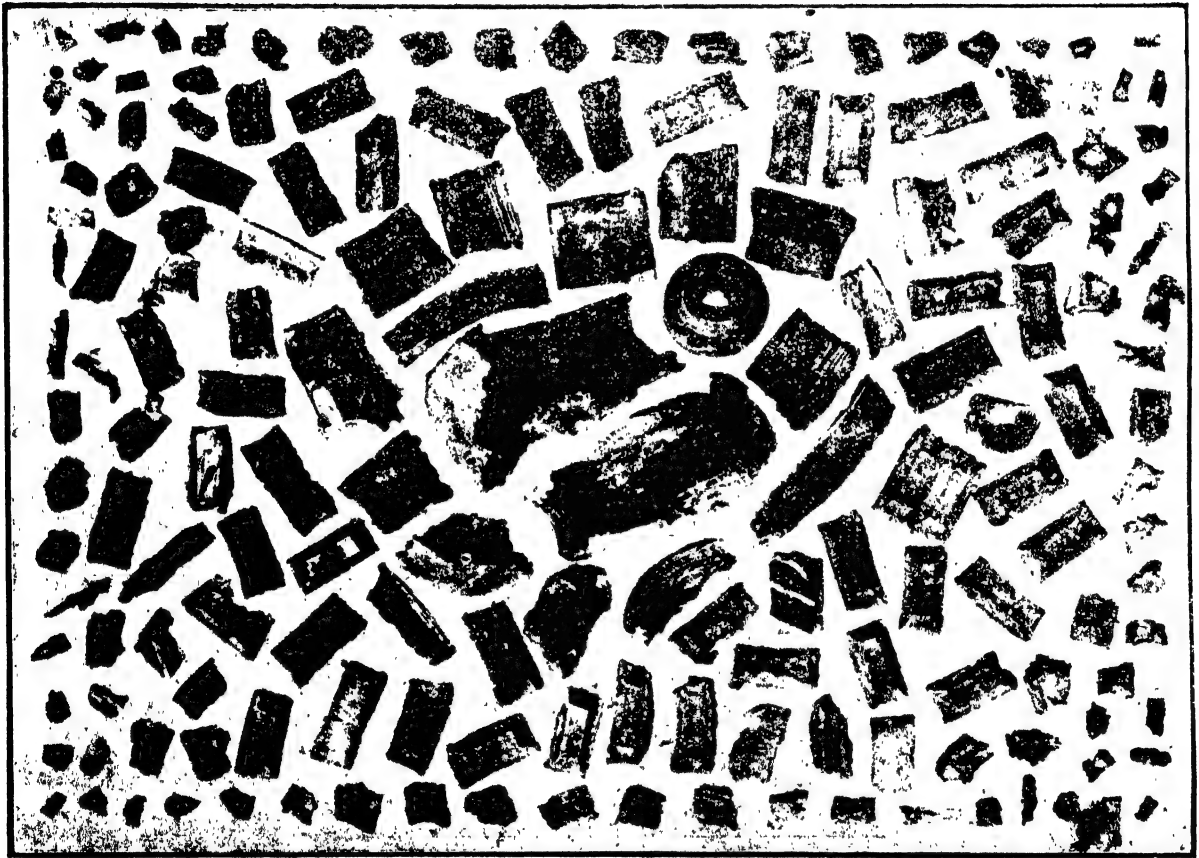

కొడికిములురు పాడుచేసి కొడికిము లుగోని సైనికులను చంపుటకు గ్రెనాడు లు నాగ్నేయగోళములు వాడుబడు చు న్నవి. ప్రాచీనైతికులు వానిని తోటల వలె కాల్చి జర్మనుల కందకములపై వేసి సంక్షోభము కలిగించుచున్నారు. గ్రెనా డుల నడుమ గంధకము సురాకారము తు పాకచుడుగలవు. ఇవి అనుప గుల్లయం దుంచబడి నిప్పుటించి రగిలినపిదప శత్రు వులపై వేయబడును.

గుండ్లు ప్రేలి ముక్కలగుండ్లు

ఫిరంగుల ముఖములనుండి వెలువడజేసి గుండ్లు ప్రాప్తమైయుండు షెల్లులు అవి రెండు విధములుగా నున్నవి. ప్రాప్తమైనందు సుమారు 300 చిన్న రవ్వ లుండును. ఫిరంగిని కాల్చిన తరువాత ప్రాప్తమైయుండు దూరము పోయి ప్రేలినపుడు కవచము చిన్నచిన్న ముక్కలగును; రవ్వలన్ని రిశలంకను వ్యాపించును. ఇరువముక్కలు రవ్వలు జనులను చంపుటకు చాలియుండునే కాని నోడిలను గృహములను భీషింపజాలవు.

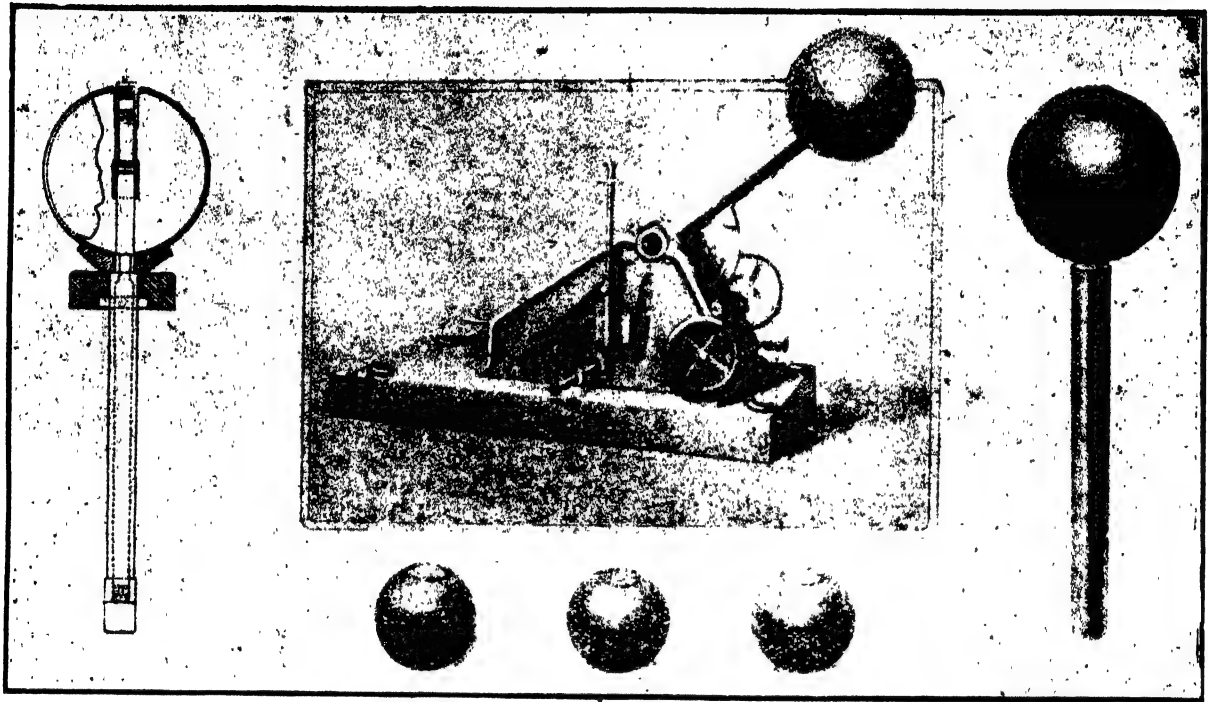

షెల్లులు నిర్మాణమునందు ప్రాప్తమైయున్నను, కవచమునందు తుపాకిగుండు లిట్టలు మొదలగు ప్రేలెడు పదార్థము లుండును. షెల్లు ప్రేలుటకు రెండు కారణములు. షెల్లు మొదల వేడిక పదార్థమునకు కొట్టుకొనవలయును; లేక షెల్లునందు, ఫిరంగులను కాల్చుటవలన గలిగెడి వేడికి రిగిలెడి వత్తి యుండుట వలన, నది ప్రేలవలెను. షెల్లు ప్రేలి ముక్కముక్కలుగ బ్రక్కై సర్వసామాన్యము చేయును. షెల్లుల బరువు 60 మొదలు 2,500 రతులవఱకుండును. ఈ పటమునందొక షెల్లు పగిలిన విధము చూపబడినది.

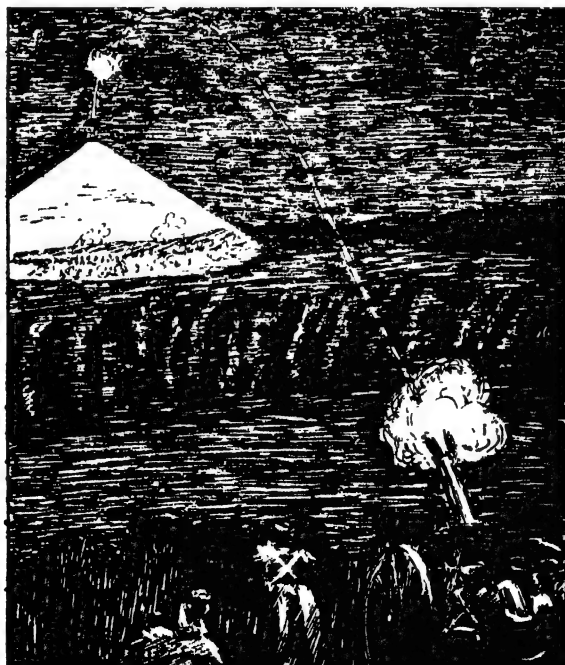

గుండ్లవాన కురిపించు యంత్రము

జర్మనులు తమ కందకములనుండి పెల్లులవాన కురిపించుటకై యొక యంత్రమును నిర్మించిరి. ఆ యంత్రము ముఖమున పెల్లులను బాంబులను నుంచి మఱిను త్రిప్పిన, నవి దూరమునం దుండు శత్రువులపైఁ బడి శత్రుసంహారమునకు తోడ్పడును. ఈ పట మా యంత్రాకారమును చూపుచున్నది.

జర్మనులు రాత్రులందు పెల్లులను గాల్చునపుడు చీకటివలన గురిపెట్టుటకు నీలుగుటకై ఒక యుపాయమును గనిపెట్టిరి. ప్రతిపెల్లునకును నొకపారచ్యూటు కట్టియుండును. పారచ్యూటు ముడచబడియుండును. పెల్లు పగిలినపుడు పారచ్యూటు వీడి పెల్లులోని రవ్వలంటు కొని పెద్దదీపమువలె కొన్ని నిమిషములు వెలుతురు నిచ్చును. ఆ వెలుతురునుబట్టి

శత్రునైశ్యములను గుర్తించుచు పెల్లులను గాల్చుటకు వీలుగలుగును. దీనిని కూపు యంత్రాలనూఁది పతులు నిర్మించిరి. ఇట్టి నిర్మాణము లితర రాజ్యములకునుగలవు. వాటికి నక్షత్రగుండ్లని పేరు గలదు.

ఈ పటమునందు జర్మనులు పెల్లునకుగట్టిన పారచ్యూటు వీడివెలిగి వెలుతురు నిచ్చెడి విధము చూపబడినది.

సుపీరియరు లీవరు జ్యూవెల్స్ (రిజిస్టరు) వాచ్

మంద

వెనుక

భేదములు తెలియును. ఇందు మాకంపెనిపేరు ఎగ్రెసిరాగో నైలువీర నండును. 'సింహము' గుఱుతులతో మాపేరు గడియారము వెనుకముతలో చెక్కబడియుండును. ఇదియే మాకు రిజిస్టరు ప్రేతమాదుగ్గు. దీనిపనివానితన వల్లార్థము. సక్రిద్వాంతుల కెంపు లమర్చియుండును. డబ్బుప్రూఫ్ అను గ్లాసు డూయుండును. దీనిచే గడియారమున రుమ్ముమొదలై నవి చేరవు. వయేల. ఒకటి శేష్పించిమాడుదు. ఈ గడియారము నుంచు వెట్టెవీరద మా కంపెనిపేరు గడియారముపేరు నిల్వలకులములతో నండును. వెట్టెమాత లోతట్టున గ్యారంటిపత్ర ముండును.

ఈ విధిగలకు కండ్లకడనలు స్పిడ్డెగ్గాండునండి తక్కువవలెలో నై గడియార మను గడియారములకు తృప్తికరముగా పంపుచుండునది యందు తెలిసినది. ఈ ఘోర యధ్వనవయమునను, ధనశ్రయప్రయానలకు వెనుదీయక మున పటికన్న వేలివిగ నుండవలయునను కలంపుతో నైచిత్రమున నండు మాదిరి గడి యారములను ఈ మాడంతురి గడియారము. దీనిచేమాకు పట్టుబడి ఖర్చులు అధిక ముగ కలిగిన నీదసాదలను కొని యానందమున నుద్దేశముతో నడవలె యు నైదును. వనంట్లో యోము 1 క్ మా వువెల, ఇప్పటికి నిల్వముతో వెలు

ఇటుల దానికి దీనికి భేదము విశేషముగ నుండును. దీనిని దానిని నుంచిమాచినయెడ భేదములు తెలియును. ఇందు మాకంపెనిపేరు ఎగ్రెసిరాగో నైలువీర నండును. 'సింహము' గుఱుతులతో మాపేరు గడియారము వెనుకముతలో చెక్కబడియుండును. ఇదియే మాకు రిజిస్టరు ప్రేతమాదుగ్గు. దీనిపనివానితన వల్లార్థము. సక్రిద్వాంతుల కెంపు లమర్చియుండును. డబ్బుప్రూఫ్ అను గ్లాసు డూయుండును. దీనిచే గడియారమున రుమ్ముమొదలై నవి చేరవు. వయేల. ఒకటి శేష్పించిమాడుదు. ఈ గడియారము నుంచు వెట్టెవీరద మా కంపెనిపేరు గడియారముపేరు నిల్వలకులములతో నండును. వెట్టెమాత లోతట్టున గ్యారంటిపత్ర ముండును.

ఇండియన్ మెయిల్ లీవరు రిజిస్టరు గడియారము

5 సం॥ ల గ్యారంటిగలది. చక్కని గొలుసుతో వల 3 రూపాయలు. పోస్టేజీ 4 అణాలు.

ఇది మానొకై నిర్దేశణపరచినది గాన వెనుకడ నండును. నీదసాదలను గొనడరనియే తక్కువ వల నంచిలిమి. వెల స్వల్పమైనను ఫలవధికవని యనుభవమున తెలియును. దీనికి వెనుక ముతలై మా శ్రేణిమాదుగ్గు చెక్కబడి యుండును. ఇది మానొకై గడియారములకు తప్ప దేక నండును. కాన మా గడియారములను గొనవారు మార్కును జూచి తీయకలెను. ఇది చృశతై మైన సామానలతో కేయబడి, డబ్బుప్రూఫ్ అను గ్లాసు డూము కలిగియుండుటచే చాలకాలము నింకక తృప్తికరముగ పనిచేయును. పగుగల్గినను, బారిపడినను, గుఱుపుస్సారిచేసినను కొన్ని గడియారములకలె అగుదు. సరియైన కాలమును చూపుచుండును. మే మురకకర్ణించుటచే ఫలమేమి? ఒక గడియారమును దీనిపరిక్షించిన సత్యావర్తములు దెలియును. గడియారము వెట్టెవై 'ఇండియన్ మెయిల్' అను పేరుండును. వెట్టెలోపల గ్యారంటి పత్ర ములికించియుండును.

ఇండియన్ మెయిల్ లీవరు గడియారము (గ్లాసుడూము గలది) గొలుసుతో 3—0—0

ఈ గడియారములును మాకద్ద దోరును

ఇంగ్లీషు మెయిల్ లీవరు గడియారము (దీనికి గ్లాసుడూములేదు) గొలుసుతో 2—8—0

రంగూన్ మెయిల్ లీవరు గడియారము (దీనికి గ్లాసుడూములేదు) గొలుసుతో 2—8—0

దీనికి 3 సం॥ గారెంటిపత్ర మివ్వబడును.

గొలుసుతో సహా 2-4-0

రాసుకోప్ లీవరు గడియారము

ఈ గడియారము చూచుటకు బహు సుందరముగాను సరియైన కాలమును చూపునది, నొకప్రక్కదర మయి అద్దముతో మూతవేయబడినది, వెనుకప్రక్క రెండుమూతలుగలది ముల్లుత్రిపుటకున్న తాళమిచ్చు టకున్న తలలోను నురగలది. ఇది జోలికి అణకువగానుండును. కష్టపుపనులకున్న గడియారముంచుకొని పగుగల్గినను దుమికినను నింకక చక్కగానడచును ఒకటికొని నిజముచూడుడు. గొలుసుతో సహా 2-4-0

మాచిరునామా:—సుపీరియరు వాచి కంపెని,

పోస్టుబాక్సు నెం 167, మదరాస్.

వి రో పా ఖి ం ద యు ద్ధ చ రి త్ర ము.

ప్రథమ భాగము సిద్ధమైనది.

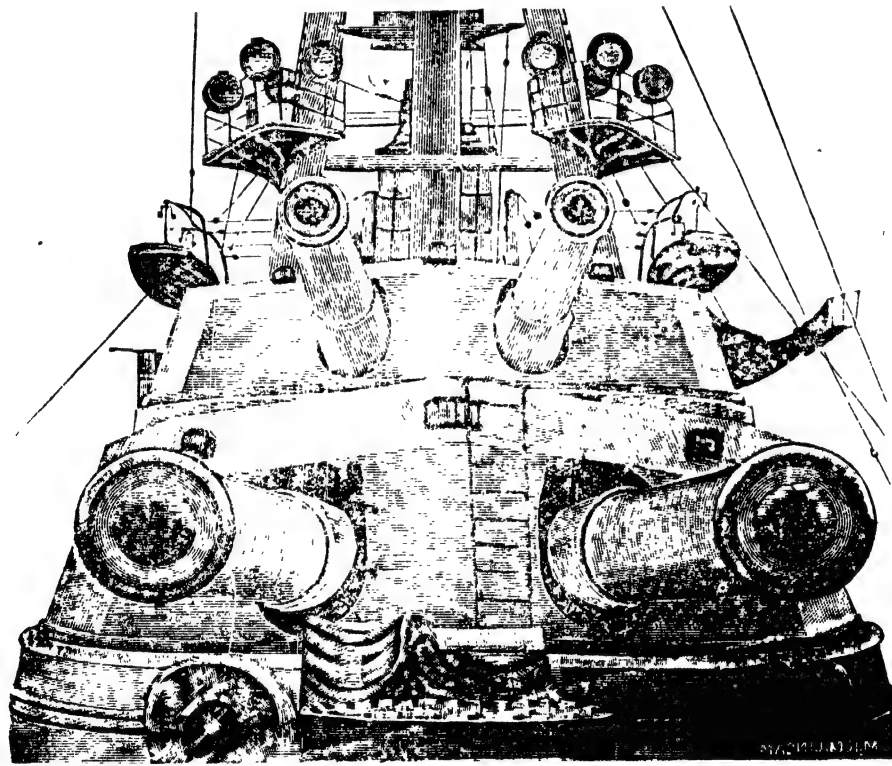
అందుచేతనే ఈ సూక్ష్మమైన ముద్రానిర్వచనము. సోమ్యోగ్యము.

సమగ్రముగా : బోధ్యమే ప్రతి కర్మకర్మముల జరిగిన మూ కాలమునందును విద్యోగమునందును వాసులకు నిపుడు
 నియమితముననుసరించి లోకమునందును జరిగినట్లుగా. ఈయనకు బాల్యమునందును బ్రతిష్ఠితముననుసరించిన నమ్మువారనగు?
 బాబులకును పోలికలుగలవా? కనుక నామొదటి మాటయందు బ్రతిష్ఠితమునందును పరిగ్రహమునందును కమెంటునుండి
 వలయును. ఆకావ్యమునందును నామొదటి మాటయందును బ్రతిష్ఠితమునందును పరిగ్రహమునందును కమెంటునుండి
 బాల్యమునందును కమెంటునుండి నామొదటి మాటయందును పరిగ్రహమునందును కమెంటునుండి
 ప్రాసంగికము. ఇది నామొదటి మాటయందును పరిగ్రహమునందును కమెంటునుండి
 ఆకావ్యమునందును పరిగ్రహమునందును కమెంటునుండి. అనన్తమునందును కమెంటునుండి

అందుకే మనము
సా. ఆ సమయమున
నా ముగ్ధమును
నా ముగ్ధమును
నా నగ్ర కాండము
నా వెలుగుతున్న
మిగుల ముగ్ధము.
కావున దీనిని కృ
పకు ప్రతివాది
దీనిని పరమేశ్వరుడు
మును.

ఈ ప్రభు-
 వంతునిని తమ
 మోక్షమునకు
 మును గలవాని
 కై, దానిను వ్రాసి
 పండితులను
 తులసిగా
 వ్రాసెదము:—

విశాఖపట్నం
 ముయొక్క పెంప
 తీసి:— అగు
 పూర్వ రోజునుల

[illegible]

ప్రాప్నముద్దుము. జ్యోతిశాధిపత్యస్థావనము. ఇటలీ యొకటియగుట. ఇటలీయందు దేశభిన్నములు ముందుకప్పుట. వారి రాజ్య
విధిములు. ఆస్తియొక్క ఏకాధిపత్యమును మార్పులు. హంగరీయులు కలసింపుట. క్రమియాముద్దుము, ఆస్తియొక్క ఆధికారము
ఇటలీ జన్మలయందు అనుగంటుట. హంగరీయొక్క స్వరాజ్యమునుగంటుట. జ్యోతిశాధిపత్యము. గమ్య మనోస్థితి. జ్యోతిశాధిపత్యము
సంధి. గమ్య ఆధిపత్యము మారుట. రెండవ విధిగాల వ్యక్తిగాయ నింపననాసీయగుట. ఆసియాయందు జన్మని ప్రవర్తన
పాత్ర ఇంగ్లండుల సంధి. బ్రిటీషుదేశముల కర్ణాటక. తుర్కీరాష్ట్రానితి. యుద్ధప్రయత్నములు. ప్రస్తుతయుద్ధమునకల బ్రతికెడుకార
ణము. సర్వీయాకు ఆస్తియొక్క పరిపాతము కలుగుట ఆర్థిమేటలంపుట. ఆర్థిమేటమునకు సర్వీయా ప్రస్తుతతరమంపుట. యుద్ధా
రంధము. జ్యోతిశాధిపత్యము. బ్రిటీషు ముద్ధిరంధికి పాటుపడి కలగుట. ఇంగ్లండు జ్యోతిశాధిపత్యమును ప్రకటించుట
బ్రిటీషును గ్రూలయపనాగము. ప్రాప్నముద్దుముమై ప్రవరముచేయుట. మొదలగువిషయములను గలిగి చదువనింపగు సులభ
మైనది గలిగియున్నది. రెండవభాగము త్వరితముగా పూర్తయి. కావలసినవారు ఈదిగువ విలాసదారులకు వ్రాసి తెప్పించుకొనుడు:—

చిరునామా:—సుప్రీరియరువాచ్ కంపెని, పోస్టుబాక్సు నెం 167 మదరాసు

పోలండు రాజ్యచరిత్రము

సూర్యుడు వందల సంవత్సరముల క్రిందఁ బ్రహ్మరక్ష్య

ఆస్తి) కూ దేశమును ప్రబలని కాలమున విగోపా మధ్యభాగమునందు పోలండు రాజ్యము వర్ధిల్లుచుండెను. ఇది నిలకుక ప్రభుత్వముకాదు; ప్రజాస్వామ్యము, స్వతంత్రరాజ్యము. ప్రజలు లల సంపన్నులు. ప్రహ్మ స్వల్పరాజ్యముగ నే యుండెను; ప్రజలకు నాగ గకము లిక్కువ. ఆస్తి) కూ కూడ మిక్కిలి చిన్న రాజ్యము. ప్రహ్మ దేశపు పురాణ కట్టుపట్టులుగ లేదు. ఉగ్రప్రవృత్తైవము ననుసరించిన పోలండునకు కాలాంతరమున పరుల దాస్యము లిప్పలేదు. అది సమీపరాజ్యములవలన నేటికిని అచ్చకత్తయలను పొందుచున్నది. దైవదుర్విపాకమువలన పోలండు దేశ మిప్పుడు గణరాజ్యముగ మాటి నది. పీటకు మహామహానుజు గహ్మదేశము నుద్ధరించెను. ప్రాచీనకు జన్మను సామ్రాజ్యమును నిర్మించెను. లిరువా నిది డిస్ట్రిక్టు ప్రభువు గాజనీతివలన జగద్విభాగిత రాజ్యముగ ముందునకు వచ్చినది. ఒ కప్పకు తురుష్క సామ్రాజ్యములలో చేరిన బోస్నియ హెర్జిగో వినా పగడతాలు ఆస్తి) కూ హంగరీ రాజ్యములో చేరినది. రహ్మ జన్మనీలగోపా ఆస్తి) కూ కూడ విశ్వభింప నాంభిం చెను. ఈమాకు రాజ్యములకు ఆశ పెరిగి, నేడు పోలండునందు ఘోరసంగ్రామసూపమును దార్చి లోకమును తిట్టిల్లు చేయుచు న్నది. ఇప్పుడు పోలుల దురగంధ న్యనాతీతము. తిరుటకు అన్నము లేదు. నిలువ నీడ లేదు. దేశములోని గాఢ్యగంతు లందఱు పోరాడుచున్నారు. వృద్ధులను శ్రీలును కూడ మైనికులకు కావల సిన వస్తుసానుగ్రిగి లియూరు చేయుచున్నారు. సుఖసాధన మైన వృత్తులు లేవు. వర్తకము మూల పడినది. వ్యవసాయము జరుగుట లేదు. ప్రజలు తమ శక్తి సంపదలను శత్రువులను నాశనము చేయు టకై వినియోగించుచున్నారు. ఇంత కాలమునుండియు దురగంధలో నున్న పోలండు దేశము ప్రస్తుతసంగ్రామఫలిగురుగ విముక్తి నొందు నను నమ్మకము కలుగుచున్నది. విగోపా మధ్యరాజ్యముల గతి పోలండురణరంగమున నిర్ణయింపబడి, పోలండు రాజ్యచరిత్రమునందు నూతనశకము ప్రారంభ మగు నని యుద్ధగిప్రుణులు గాఢ్యవేత్త లును చెప్పవచ్చును. పోలులు వీర్యగంతు లయి సుఖస్థితికి వచ్చు టకు చిరకాలము పట్టును. ఎప్పటి కైనను రెండు కోట్ల సహజము మనోరథము నొకవేటి పోలండునకు స్వంతంత్రాధికార మన్ని గౌరవ స్థితి రాకపోయినను, సంయుక్తపాలన మైనను స్థాపింపబడు ననెడి యాశ కలుగుచున్నది.

బాతులు ఓడించుటయు వర్ధిల్లుటయు సహజములే. ఏ బాతియు పూర్తిగ నంతరింపదు; ఎన్ని దురవస్థలు పొందుచున్నను, తన సహజపాపమును వ్యక్తీకరించుచునే యుండును. దేశము

అన్యాయమున మరుగగాక! సంపద ఓడించుగగాక! దేశములో నొక్కడను మిగిలియున్నాడు. బాతీయలకుణములు వానియందే చిగిసి పై యుండును. బాతీ సహాయమున ప్రవలే యుగములు. శత్రుముడనే కాలగతి. ఆస్తి) నిర్మయ. తాత్కాలికముని బాతీయాంగ ములు కృతించి. సౌమ్యము ఓడించుగడచ్చును. కాని బాతీ నశింపఁ బాలగు. జన్మకు నేరలు జెల్లికులు దేశమునె దుండెత్తఁగలిగినవి కాని, దేశము సహజపాపమును తీసివేయుట కదల లేకము? చెల్లాచెల్లై యున్న జెల్లియును నేన స్థాపనలలో నేటికిని జన్మ నులను మార్చుని పరిమార్చుచున్నది. ఆస్తి) కూ బాతీ రహ్మ నేశములు పోలండును సుదులని గాఢ్య మేలుచున్నను, పోలుల సాంప్రదాయము మాటలేదు. భాష పూర్వమునలేనే వీర్యగంధమై యున్నది; దేశభిమానమున పెరిగియున్న గ్రంథము లెన్నెనో బతులు దేలుచున్నవి; దేశము మొక్క చిక్కిరి గానముచేయు గానుకుల కును కవిసావ్యశోములకును లిక్కువ లేదు; ముం మొక్క మార్గరీ మూర్తిగ విగ్రహస్థములలో చిత్రించుట కదనిపుణులకు కలవు లేదు; పీరులును శూరశృంగణులును నేటికిని ఉదయించుచునే యున్నారు; ప్రజల స్వాంత్రాభిలాషయు కాఢ్యదీక్షయు పట్టు దలయు గన్గలేదు. ఏళ్ళుగా నీమెను ద్వినా నరులు పూర్వము వలెనే కూలంకషముగ నిండి ప్రసహించి చాల్చికు సుహృద్రులను సంకరు మగుచున్నవి. ఇది ప్రసహించునంతకును, దేశము పూర్వము వలెనే ఫలరంతముగ నుండును; ఎప్పటివలెనే సుందరవనము లమాల్య మగు తరుసంపద నొసఁగుచున్నది.

పోలుల చరిత్ర మెప్పుడు ప్రారంభ మైనదియు మొనట పీ రక్కడనుండి వచ్చినదియు సరిగా తెలియదు. దీనినిగుఱించి పలు వురు పలు తాఱుగుల తెలియజేయుచున్నారు. పదియవ శతాబ్దము నకు పూర్వము వీరినిగుఱించి గ్రంథములలో నొక్క చిహ్నము మొదలు కానవచ్చుట లేదు. ప్రథమమున స్థావుబాతిలో ననేక శాఖలుండెను. పాలు వీరశాఖలలో నొక దానికి సంబంధించినట్లు ప్రతీతి. వీర పూర్వులు దాన్యాలునది ప్రసహించుచున్న ప్రదేశములనుండి, అప్పగుడదగు విశ్వలూ నదులచే పగ్గరి గుగుచున్న వీరాలప్రదేశములకు వచ్చి యుండిట్లు చెప్పవచ్చు. వీరు శాంతిస్వభావులు, వ్యవసాయమువలన జీవించువారు.

పదునొకొండవ శతాబ్దము ప్రారంభమున, పోలులు క్రైస్తవ మతమును స్వీకరించిరి. స్థావులలో ననేక శాఖలవారు గ్రీకు అథడాక్సు మతస్థులు. అయినను పోలులు నేటివఱకును గోమను కేధరీకు మత స్థులుగనే యున్నారు.

పదునాల్గవ శతాబ్దమున పోలండు రాజ్యము వృద్ధిపొంద

నాంధ్రించెను. కాశీమీరు మహాశయము 1888-వ సంవత్సరము మొదలు 1870-వ సం. వఱకును రాజ్యము చేసెను. ఈయనకు రైతులను వ మిక్కిలి యభిమానము. “రైతుల ప్రభు”నని యాయనకు స్థానము. సుప్రసిద్ధులగు క్రాకో విశ్వవిద్యాలయము నీయనయే స్థాపించెను. గెల్లీషీ కూ రాష్ట్రమును, లెంబర్ల వోలపీనికూ పరగణాలును ఈయన రాజ్యకాలములోనే సంపాదించబడినవి. జులభరియగు లిహూని కూ రాష్ట్రము ఈ రాజ్యభాగమున బాల్లికు సముద్ర ప్రాంతమువఱకును తూర్పుభాగమున దాదాపు మాస్కో పట్టణము వఱకును వ్యాపించియుండెను. 1886-వ సంవత్సరమునం దీ రాష్ట్రము పోలండుదేశమునకు కలుపబడినది. వెండులన దీని విస్తీర్ణము ద్విగుణిక్రమమయ్యెను. ఈ క్రొత్త రాష్ట్రమును పోలండులో కలుపుటకు ప్రయత్నము జరిగినదే కాని చివర కది కొనసాగలేదు.

పదునాఱు పదునేడు శతాబ్దములందు పోలండు దేశము మిక్కిలి యుక్తస్థైర్యవశమగు దుండెను. అప్పుడైనను దీనిలో నయిదారు రాష్ట్రము లేనిచో చీరయుండెనే కాని యిది యేకరాజ్యముగ నుండలేదు. వీనికి పూర్వమైన స్వాతంత్ర్యము లేదు. భాషయును, ఆచార్యవహారములందును, ధర్మమునందును ఒక రాష్ట్రము లోని ప్రజలకును, మరియొక రాష్ట్రములోని ప్రజలకును వాస్తవ వైరుధ్యము కలదు. వీరుందు సమాప్తప్రయత్నభాగము లేదు. ఒకరిని చూచిన మరొకరికి మక్కువెరుదు. చిట్టచివరకు పోలండునకు దారుణమైన చూరస్థ సంభవించినది. దేశములోని లోతుపాతులను కొంచెము చూచిన వారికి సముద్రము, దీని కిట్టి యవస్థ తప్ప దను సంగతి మొనరింపనుండు గోచరించుచునే యుండెను.

దొంగలము విడుమై నొచ్చించితిమా, పోలండు పేరునకు మార్పు ప్రజాస్వామికమే యైనను నిజముగ నెల్లప్పుడును నియమ బద్ధులగు పాలనముక్రిందనే యుండెను. ఆరంభదశలో పాలననకు రాజ్యాధిపత్యము వంశ గౌరవవ్యయముగ వచ్చెడిది. పండ్రెండవ శతాబ్దమునందును సాయంతులు కొందఱు బయలుదేలి క్రమక్రమముగ రాజ్యవ్యవహారముల నన్నిటిని లోబఱచుకొని తామే స్వయముగ నిర్వహింపసాగిరి. రాజుల మరణానంతరము ఈ సాయంతులు రాజ్యాధికారముకొని కొకరితో నొకరు పెనఁగులాడు చుండెడివారు. వీరికి వేలువేలుగ ఆస్తియూరమ్యప్రాప్తి సాక్షనీ స్త్రీడను రాజకుటుంబములు సహాయపూర్వములై నిలిచి వీరి కక్షలను పెంచుచు, దేశమును కేవల మరాజుకస్థితిలోనికి తెచ్చినవి. ఈ కారణమున రాజ్యాధికారము వంశపారంపర్యముగ వచ్చు పూర్వార్థముగ తఱచుగ నతిక్రమించబడుచుండెను. ఇట్టి పారంపర్యనియాకము చెడినందున సింహాసనము కొలుకు లెక్కలేని కుట్రలును దురంతములును ప్రబలుచుండెడివి. మేటి కుత్సితపరాయణులగు మేక్యురిలి మేజునుల నాటి యైకోపాయందు కూడ నిట్టి దారుణములు జరిగినట్లు లోచనము.

పోలం దేశపాలనాత్మకమునం దొక విశేష ముండెను. లోకమునం దెన్నియో ప్రతినిధిసభలున్నవి. వీనిలో కొన్నిటియందు

ఎక్కువయంది సభ్యుల మాట చెల్లుచుండును. కొన్నిచోట్ల రెండు వంతులగుండి యభిప్రాయమును బట్టి వ్యవహారములు నిర్ణయింపబడుచుండును. కాని, పోలండులో సభ్యులందఱు నంగీకరించిన యే వ్యవహారము నైనను ఒక సభ్యుడను వ్యతిరేకముగ నిలిచి సాగనియ్యక పోవచ్చును; “నా కష్టము లే” దని పనికి వ్యవహారమును నిలిపి వేసి, సభను విచ్ఛేదము చేయవచ్చును. రాజ్యాంగమునం దిట్టి దురాచార మెక్కడను లేదు. ఈ “సర్వజనాంగీకారపద్ధతి” పోలం దేశవినాశమును తెచ్చివెట్టినది. సాయంతులలో దున్నీలి హెచ్చు సాము. ఇందువలన ఏ విదేశప్రభుత్వమో లేక యభిమానము కల మరొకరితో, ముందునకు వచ్చి కొందఱు అధికారులును నియమించి ప్రతినిధిసభాకార్యములను జగవులు సులభసాధ్య మయ్యెను.

దేశములోని నడితిగలివారు జగ్గులు. వీరు వర్తకులు, కన్యకలు కడ్రము యుగ్గులు చేతిపనలం దారి తీసినవారు. వీరిలో కొందఱు కార్యరూపియును కలరు. పోలండులో సామాన్యజనులు వ్యవసాయకులు. వీరు గ్రామములలో నివసించుచున్నారు. వీరి దురదృష్ట వస్తాతీయము, వ్యవసాయము. వీరికి స్వాతంత్ర్యము లేదు. వీరు చానినానియు చేయుచు ధనికుల భూములను దున్ని జీవించెదరు. వీరి మాట ననువా రెవ్వరు? మజమానులు నిరంకుశవిహారులు. తమకు లోచించినట్లే వారు చేయుదురు.

వ్యవహారములందును సాంఘికార్థికస్థితిగతులలోను 17-18 శతాబ్దములందు పోలండుదేశము లెక్కిన యైకోపా రాజ్యముల ముందగ వెనుకబడియుండలేదు. ఈ దేశములకంటె నుత్తరనాగరక లక్షణములందు పోలులే శ్రేష్ఠులుగ నుండిరి. లెక్క లేనన్ని విశ్వవిద్యాలయములును పాఠశాలలును నుండెను. ప్రజలు విశేషముగ వీనిలో చదువుకొనుచుండిరి. భాష స్రవర్ణమాన మయ్యెను. వేల కొలదిగ్రంథములు వెలువడుచు వచ్చినవి. క్రాకో విశ్వవిద్యాలయము నుండి కోప్పైకను బయలుదేలి, విశ్వవైభవమును నవ్యవిధమున సమన్వయింపఁజేసి సులచిరహృదయులగు మానవులకు బోధింప నారంభించెను. ఈయన బోధించిన ప్రకృతితిత్తియును న్యాయమును మహాశయముడు లేరువా సంపూర్ణముగ లోకమునకు ప్రదర్శించెను. గానమునందును తదితర కళలందును పోలం ప్రతిభ యిననఱకే లోక ప్రసంశాపాత్ర మైనది.

రాజ్యాంగమునం దేమి, కార్యనిర్వహణమునం దేమి, కార్యవిజృంభణమునం దేమి, పోలండుదేశము గన్నె కెక్కుచు వచ్చెను. 1683-వ సంవత్సరము పోలండురాజ్యచరిత్రమునందు సుప్రసిద్ధము. పర్యక్రమశాలి యగు జాను సావిత్రి నాయకత్వముక్రింద పోలండు దేశపు సేనలు తురుష్కులైన కనికాయమును చీల్చి చెండాడి వియన్నా నగరపు ముట్టడిని విడిపించినది; ఈ నగర రాజమును విరోపా పడ మటి భాగముల నాగరకమును తురుష్కు సేనల కామాలి గాకుండ వక్షింపఁగలిగినది.

స్వాధీనపరత్వము సకలసర్వములకును మూలము. ఈ సిద్ధాంతము

మానవులందువలెనే జాతులకును రాజ్యములకును కూడ వర్తిల్లుచున్నది. ప్రజలకు స్వాధీనపరత్వము హెచ్చినకొలదిని దేశాభిమానము ఊగించి దేశ సంరక్షకలహములకును పగపడనమునకును లోనగుచుండును. పోలండు దేశపు సామంతులలో స్వలాభము వెరిగినది. మాత్యగ్యము వృద్ధియైనది. ద్రోహచింత దృఢపడినది. రాజ్యాంగము నానాటికి దుర్బల మయ్యెను. ప్రహ్యా ఆస్తియా రహ్యా రాజ్యములు పోలండు రాజ్యపు సరిహద్దులలో నున్నవి. పోలండు రాజ్యపు ఊదాదేశ కీ మూడు రాజ్యముల యాశాపూర్వమును తోడుపడినది. మానవుల సంపదవలెనే రాజ్యముల సంపద కూడ సంభవించును. రెండు శతాబ్దములనుండి పోలండులో స్వేచ్ఛకు విహారించుచున్న రాజ్యలక్ష్మి క్రమక్రమముగ రహ్యా ఆస్తియా దేశముల నాక్రమించెను. దీనికి తోడు, దేశమునందలి కేంద్రీకృతాధికారములు ప్రభు కాసాగెను. సకల రాజ్యాధికారమును కేంద్రీకృతము చేయగల నాయకులు లేకపోయెను. సామంతుల యాధికారసాబ్దాంతము యొక విధముగ పోలండు రాజ్యపు ఊదాదేశ కారణమున దెబ్బపడుచును.

పదు నేనిమిద శతాబ్ద ముంభయున వివేకమాన్యుడగు రెండవ ఛార్లెసువలన దేశము నాశనమగునంతటికి స్థితి కచ్చివచ్చెను. కాని రహ్యాదేశపు గాజగు పట్టు పహోహారి ప్రసిద్ధులగు అప్పటి కా స్థితి తిప్పినది.

ప్రహ్యాదేశపు గాజగు ప్రెడరికు పహోహారుండు ప్రజాకంతుడు, వ్యవహారికద్రాక్షుడు. ఊదాదేశకు కప్పముండిన పోలండు రాజ్యమును పండుకొను నిలంపు పెట్ట మొదట ప్రెడరికు గాజునకుదయించినట్లు చెప్పవచ్చును. పరమయము దొరుకునా మ్రొంగుమాయని కనిపెట్టుకొనియున్న సహిషరాజ్యములకు కొన్ని భాగము నిచ్చి మిగిలినయును సంపాదించుట కోరి డాహోని. పను. ప్రెడరికు 1740-వ సం. న రాజ్యాధికారమునకు వచ్చి పది శతాబ్దసామర్థ్యములను రాజ్యవ్యాప్తికై వినియోగించు సమక ప్రేరు.

ఇంద్రా డాస్తియా సామ్రాజ్యముతో పోరాడి పాపకామిక నిలువ నునందగు సీకీషి గూతుండలయును సంపాదించగలిగెను. పగు వాత డానుబెక్కు సహిషమునం దున్న పోలండు రాజ్యములోని భాగములను మ్రొంగుటకై సమయము వేచుము డెడు. అందుకు ప్రాప్తమునండియు రహ్యాదేశపు నక్రమత్తిని యగు రెండవ కార్లెనెను పోలుల రాజ్యవ్యవహారముల నమిది భక్తితో చూచుచు ప్రసక్తి కలిగిండు కొనుచుండెను. రహ్యా సమర్థులైననే గాని దేశమును పండు కొనుటకు వీలు లేదని ప్రెడరికు గ్రహించియుండకపోలేదు. అందువలన ప్రెడరికు రెనదృష్టిని రహ్యవైపునకు మరలించి 1760-వ సంవత్సర ముంభయున దేశమును పండుకొను విషయమును మెల్లగ రహ్యాదేశపు రాణికి నూచించెను.

ప్రథమమున నీ భాగము రహ్యవారికి కంటకముగ నుండెను. పోలండు రాజ్యమును విభజింపగూడ దని రైమోరోహ రాజ్యము లన్నింటిలోను రహ్యరాజ్య మొక్కటే రెన యసమర్థుని గట్టిగా

ప్రకటించెను. కాని యాస్తియా సాకస్సీ టర్కీ మున్నగు నిలగ రాజ్యము లిందునకు రెన యంగీకారము నిచ్చినవి. తదితర రాజ్యములు సంయుక్తము విభాగము కూడ దని చెప్పలేకపోయినవి.

దేశబలము నానాటికి ఊటి ప నారంభించెను. అంతరికలహములు వృద్ధి యొనవి. కతులు వెరిగినవి. పోలండు భిద్రావస్థయం దుండెను. ఎవరికి తోచినది వారు పండుకొనడలంచిరి. నోరు కలవారికి పలుకుబడి యుండుటయు రుక్మవహారి మాట చెల్లకపోవుటయు సహజము. దీనివలన అధికాల్పగాష్ట్రముల వ్యత్యాసము వృద్ధియగును. ప్రబలరాజ్యభంజననీతి యుద్ధరింపబడెను. అందుచేత గాజులు సమస్తమీయింప పోలండును పండుకొనుట సంభావ్యమని యెంచెను.

పోలులకు గానుండిన కష్టదీశను తలచుకొనినప్పుడెంతటి కఠినాశ్రమం కైనను గాగ్రుగు విచారము కలుగకమానదు. పోలండు రాజ్యభాగమును మొదట ప్రెడరికు నూచించెను. దీనికి నూరు సంవత్సరములకుముందే దేశస్థితి తోచినయముగ నుండెను. రాజ్యవ్యవహారములను గాజు చూచుట మనివేసెను. దేశము దుర్బలాక్రమం మొనరి. నేను తీసివేయబడినది. కోశాధికారులు ప్రజల భవము సహరించి చాగుచును చుండిరి. దేశ సురాజక మై క్రుంగ నారంభించెను. ..

1765-వ సంవత్సరమున ప్రజలూకసారి కిన్ను తెలుచిరి. కాని యీ ప్రసాధము చాల కాలము నిలిచినది కాదు. అనర్థదాయకం బగు అసాన్వజనాంగకాని పద్ధతి" గద్దుచేయబడినది. ప్రెడరికు పహోహభావుని నుద్దరించలన దుస్థితి లిరిగి నిలచుత్తినది. పోలులు రెన రాజ్యము నుద్ధరించుకొని స్వాధీకర్యమును నిలుపుకొనుట యీ చక్రవర్తికి కొంచెమైన నిష్ఠయు లేకుండెను.

దేశనిర్ణయమును గుర్తింపజాలము. శత్రువులు మిశ్రంబుగను మిశ్రులు శత్రువులుగను మాలుచుండును. ఆస్తిగూ ప్రహ్యల నిరం పావైగము క్రమక్రమముగ మిశ్రాస్థియుగ మాటి ప్రెడరికు పన్నుగడ పులిం పను. పోలండు రాజ్యభాగమునకు రహ్యా వెనుకదీసి నప్పుడు ప్రెడరికు రెన వైపున కాస్తియావారిని త్రిప్పుకొనెను. హోపుబర్గు రాజ్యము నేలుమండిన మేరి గూతిరీజాకు పోలండు రాజ్యభాగము గట్టిలేదు. కాని యామెకుమారుడు రెండవ జోసఫును ప్రధానమంత్రి యగు కానిట్టును ఊరకున్న యామె నూరకుండనియ్యక ప్రహ్యా వారును రహ్యవారును పోలండును పండుకొనుమండ తాము చేతులు ముడుచుకొని మిన్నకుండుట యనుచిత్ర మని చెప్పి నిల్లు కట్టుకొని పోగిరి. ఈ స్వాధీనపరత్వివాదమును నుతిగురువులు కూడ తమకు సాధ్యమైనంతవఱకు బలపఱచుచు, రాజ్యనీతికిని వ్యక్తినీతికిని సంబంధ మెంత మాత్రము లే దని వాదించి యామెను రెన నిబాధిప్రా యమునుండి మరలించి వంచించిరి. ఈబలవత్ ప్రోత్సాహము నామె నిరంగీభంపలేక యొక మూల హృదయము కంటగించుకొను నుండినను పోలండు విభాగమునకు రెన యనుమతి నియ్యలేక యియ్యలేక యిచ్చెను.

మేరియా తిరీజావలెనే రహ్యచక్రవర్తియు నీ సామ్రాజ్య

విభాగమును కంటగించుకొనెను. పోలండు గాజ్యమును చెక్కుచెదర నీయనని యామె నిష్కలభావముతో లెచు వాదనము చేయుచు వచ్చినది. కష్ట ప్రాబల్యమును వ్యాపింపజేయుటయే యామె యుద్దేశము. పోలండు పంచుకొను తలం దీమెకు కలుగలేదు. కాని యాస్త్రియావారి నకల్పమున కీమె కూడ లొంగిపోవలసివచ్చెను.

ప్రభవరకు మహామహుని తండ్రిప్రాబల్యము ఫలంత మైనది. ఆస్త్రియా కష్ట దేశముల వైరమును వృద్ధిచేసి తన మనోరథమును నెఱవేర్చుకొని వారిచేత తన కిష్టము లేని కార్యమును చేయుట కితడు సమకట్టించెను. ప్రభవరకు చేసిన యా మానోపాయమును తేలి రైను రాణి మఱచిపోలేదు. జ్యూని కష్టాల వైమున కీ కృతహర ములే కారణము లని యూహింపవలెను మనవి.

పోలండును పంచుకొనుటకు 1772-వ సంవత్సరము ఆగష్టు నెల 5-వ తేదీని పోలండు గ్రాడు (మొంటుపేటరుప్పరలో) సంధి జర గెను. దేశము గాని స్థితిగతులు వాగుగ నుండవలెనని సమీపరాజ్యముల కాంతికి భంగము కలుగునని కష్ట ఆస్త్రియా ప్రహ్వ దేశముల వారు హాకులకు నచ్చరజేప్పినను, వీరు గుండుకోట్ల పోలండు కేమయు సమాధానము చెప్పలేకపోయిరి. పొందుబట్టున పోలండుతో నాలో చింపనైనను లేదు. వీరు తన దేశమును పంచుకొనుకొని పోలులు కలలోనై పంచుకొని యుండలేదు.

ఈ విభజనమువలన పోలండులో నాల్గు పంతుకలకై నెక్కుగ గాజ్య మిరులపా లగునది. ఆస్త్రియా కెక్కుగ వంతు వచ్చెను. ప్రహ్వ చక్రవర్తి తాను ప్రత్యేకముకొనుకొనిన భాగమును తీసికొనెను. దీనినే యిప్పుడు తూర్పుప్రహ్వ గురి పిలుచుచు న్నాడు. లిఖోనియా గాజ్యమును పోలండు గాజ్యమునకు చేర్చెను. న్యాయ మాలోచింపబడిన చిట్టచుడల, నీ జిల్లా లూకాకోత కాలమున కష్టగాజ్యముక్రింద నుండినట్లు చెప్పవలసి యున్నది.

ఈ విభాగమువలన కొన్ని కలదుగలుకు నేపిధమైర యిబ్బం దియు కలుగలేదు. ఆస్త్రియా కష్ట బృహిలు పంచుకొనిన భాగము లన్ని కిధముల మంచి స్థితిలోనికి వచ్చినవి. దీనిని చూచి, పంచుకోగా మిగిలియున్న పోలండులోని ప్రహ్వ పంతు దేశమును కూడ పంచి స్థితిలోనికి తెచ్చుకొనుటకై ప్రయత్నింపసాగిరి. కష్టవారు రాజ్య ప్రకృతి ననుసరించి 1775-వ సంవత్సరములో పోలండు గాజ్యమునందు నూతనపద్ధతు లేర్పాటు చేయబడినది. మాండూ సంవత్సరముల తరు వాత, పార్ల మెంటువా రెన్నియో సంస్కరణములను చేసిరి. బల సంపదలకు నిలయును లగు కష్ట ప్రహ్వ ఆస్త్రియా సామ్రాజ్య మును పోలండున కిరుగుపొరుగు నున్న చిహుకు పోలులు వీరు చెప్పింట్లు నడుచుకొనవలసివా రైరి. ఈ సామ్రాజ్యములవారు సరుచును దొరకినప్పుడు దేశములోని యితరభాగములను కూడ ముంగి చేయుటకు కనిపెట్టుకొని యుండిరి.

అట్టి సూచనము 20 సంవత్సరములకు వచ్చినది. 1791-వ సం.

వత్సరములో దేశమున నూతనోద్యమము బయలుదేరినది. ఇతరుల సం బంధము లేకుండ పోలులు నూతనరాజ్యపద్ధతి లేర్పాటు చేసికొనిరి. రాజ్యము వంశపారంపర్యముగ గావలయు ననెడి యాచారము తిరిగి నెలకొల్పబడినది. “సర్వజనాంగీకారపద్ధతి” రద్దుచేయబడినది. పట్టణపు ప్రతినిధులు సాగ్ల మెంటు సభ్యులుగ నంగీకరింపబడిరి. కృత సాయకుల యాగప్రాణముల కేపిధమైన యిబ్బందియు కలుగకుండ తగిన కాననములు కాసింపబడెను. ఎన్నడును రైతు లిట్టి గర్హ మును పొందియఱుగరు. పోలులు స్వతంత్రించి రాజ్యాంగమునం దిట్టి మాగులను చేసికొనుట ప్రహ్వ రహ్యాలకు తలనొప్పిగ నుం డెను. పూర్వము కష్టవారు చెప్పిన రాజ్యపద్ధతికి పోలు లంగీక రింపలేదు. కష్టప్రహ్వాలకు కోపము వచ్చినది. వారు పోలండుమీద పడి యుద్ధము చేసి కష్ట చెప్పిన గాజ్యపద్ధతి నంగీకరించుటకు నిష్పంధపడెను. గాజ్యాంగములో మంచి పద్ధతుల లేర్పించుకొను టకు యత్నించుటయే గొప్ప సోమైనది. పోలండులో పోగా మిగిలియున్న సగము దేశమును వారి కివగ్రాహముక్రింద ముహపు చెల్లింపవలసివచ్చెను. ఈ పర్యాయము ప్రహ్వ రహ్యాల మూలమే పంచుకొనినవి. 1793-వ సంవత్సరము జనవరినెల 4-వ తేదీని చేసి కొనబడిన సంధిలో ని యేర్పాటులు జరిగినవి.

ఇది పోలండునకు లక్ష నలుగురియొక్క వేలచదుపు మైళ్లు మిగిలియున్నవి, అనగా చెన్నగూడూరిలో సుమారు సగము భాగ ముండును. కష్ట ప్రహ్వలు చేసిన కార్యము పోలులకు కడుపు పంటను కలిగించినది. కాసియస్కో యను మహాధీశుడమెరికా కిష్టమునందు పని చేసెను. ఇతడి సరుయమునకు నాయకత్వము వహించి, పోలుల కావేశము కలిగించెను. వీ రందఱు నేకీభవించి స్వాగంధ్యమును సంపాదించుటకు సంకల్పతై నిలిచిరి.

యుద్ధము ప్రాగంభ మైనది. పోలు లతిశైల్యముగో పోరిరి. కాని విజయలక్ష్మి శత్రువుల కశి మైనది. ప్రాన్సు ప్రజాప్రభుత్వ మేమో 1790-వ సంవత్సరము నేయునని పోలులు గంపెర దాశ పెట్టుకొనిరి. చిహు కా యాశ నిగాశ యయ్యెను. కష్ట ప్రహ్వ ఆస్త్రియా లేకము కాకుండ పోలులు ప్రయత్నించెను. కాని యిదియు భగ్గుచయ్యెను. దేశమునందు ప్రజల కంకెకలహములు పుట్టినవి. దేశ విమోచనమునకై యారు నెలలు ప్రాణములకు తెగించి హోగా హోగా పోరాడిన పోలుల రక్తము ప్రవాహములై పాటినది. నేన షీణించినది. నిర్జనమై యున్న దేశము శత్రుగాణుల కధిని మైనది. పోలండుదేశపు రాజగు స్టానిసును ప్రజానాయకుడగు జనరలు కాసియస్కోయు కష్టముఖ్యపట్టణమునకు ప్రవాసము పంపబడిరి.

పోలండు డిగ్గరికి వచ్చుకాలము సమీపించినది. దీనిని పంచు కొనఁ దలంచినవారిలో కలఁతలు వచ్చిండున కొంతకాలమునఱు కూరకుండి 1795-వ సంవత్సరము జనవరినెల 8-వ తేదీని కష్ట ఆస్త్రి యాలు పోలండును మాండూ సారి పంచుకొనినవి. దీనికి ప్రహ్వ

యొప్పుకొనెను. ఓడరు బగు నీమెను నదుల మధ్యమున నున్న రాష్ట్రము ప్రహ్వ వంతునకు వచ్చినది. ఆస్ట్రీయావంతునకు క్రాకో, కాని దగ్గర నున్న యిది రాష్ట్రములను నచ్చివరి. మిగిలినది గహ్వపా లైనది. పోలండు వేయి సంవత్సరములనుండి యనుభవించిన సాభాగ్య మప్పటితో నస్తయించినది. వేయి సంవత్సరములనుండి స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనుటకై ధావోసిని గర్తము వృథా యైనది. నాటితో స్వాతంత్ర్యసహిత మగు పోలండు ప్రపంచపట మునుండి తుడిచివేయబడినది. పోలండు తిరు దేశమును వరలి ప దేశములకు వెళ్లి సేనలలో చేరిరి. నెపోలియను నానుకొమ్మ క్రింది వీరు తన గర్తమును నీయవలె నెకోపారాణంగములగు ప్రస హింపజేసిరి.

రహ్వచక్రవర్తి యగు మొరీజి ఆలెగ్జాండరు సంహారించె 1807-వ సంవత్సరములో నెపోలియను వాగ్ధాను స్వతంత్రమండల ముగా చేసెను. దీనివలన పోలండు యాత మేల్కొనినది ముందు వెనుక లాగోచింపకుండ వాగ్ధానుగణా నిర్మూలబడినది. ప్రహ్వ వంతునకు వచ్చిన పగగణాలు కొన్ని దీనిలో చేరినవి. 1809-వ సం వత్సరము నాటికి దీని నుండు 15 లక్షల జను లుండిరి. తరువాత తూర్పు గెర్మీయా కూడ నిండులో చేర్పబడినది. ప్రాన్సు దేశపు గాజ్యము వంటి రాజ్యాంగ మేర్పఱుపబడినది. “నెపోలియనుకోడ్డు” అను లో పెట్టబడినది. మతస్వాతంత్ర్య మియ్యబడినది. పేరునకు మాత్రము బానిసత్వము రద్దుచేయబడినది. ఫ్రెంచుకు ఆగష్టు దీనికి రాజుగ చేయబడినది. అతడు బర్మచు దేశమునకు, నెపోలి యనునకు మిత్రుడను.

దీనివలన పోలండులో స్వాతంత్ర్యము గలది నందులందు చున్న దీని పోలం లక్షకులు తలచిరి. కాని కానియస్కో ముండు వారి కనుమానముగ నే యుండెను. తిరిగి గావ్యపు హక్కులను కలుగజేయుదు నని యింగ్లముగ చెప్పిన గాని నెపోలియను నొద్ద సేన చేయుటకు కానియస్కో సమ్మతించలేదు.

పోలండు దేశాభిమానుల కాశి యింకను వదిలలేదు. 1812-వ సంవత్సరములో నెపోలియను గహ్వగొండకి ఎండెత్తుచు పోలం డులో ప్రయాణము చేసెను. అప్పుడు కూడ పోలండు తనకు స్వాతంత్ర్య మిప్పింపవలసిన దని యాతని భేదమొనిరి. 60 వేలమంది సేనలలో చేరిరి. మాస్కో-నగరమునకు వెళ్లి నెపోలియను నీని వెనుకకు మరలునప్పుడు నానాచుధలు పడినది. వీరితో పాటు పోలండుపైనికులు కూడ ననేక బాధలకు పాలైరి. కాని నెపోలియను వీరి మాట వైనను దలపలేదు. తరువాత ఇండు సంవ త్సరములకు నెపోలియను నధికారి నున్నయిచ్చినది. దానితో పోలండు యాకాజ్యోతి కూడ చల్లారి నది.

విరోధరాష్ట్రములు 1814-వ సంవత్సరములో వియన్నా నగరమునందు సభ చేసి పోలండును గుఱించి కొంత విచారించినవి. దీని నేకరాజ్యముగ చేసి తన యధికారముక్రింద నుంచుకోవలయు

నవిరహ్యచక్రవర్తి యలెగ్జాండరు కోరిక. ఇతడు తన యభిప్రాయ మును 1811-వ సంవత్సరమునాటికి పోలండు ప్రజానాయకులకు తెలియజేసెను. ఎన్నటికైన పోలండును దుబి యక్తి గహ్వవలననే గాని ప్రాన్సువలన గా దని కూడ చెప్పెను. కాని పోలండు నేకరాజ్య ముగ నిర్మించు భావము వియన్నా సభలో సమావేశమైన రాజ్యము లొప్పుకొనలేదు. నాల్గవసారి దేశమును పంచుకొనుటకే చివరకు తీర్మానింపబడినది.

1772, 1793, 1795 సంవత్సరములందు జరిగిన విభాగములలో లిథూనియా మొదలగు బిల్గా లిప్పుడు కూడ గహ్వవారిక్రిందనే మున్నవి. ఆస్ట్రీయా ప్రహ్వలకు వచ్చిన భాగములలో కొన్ని మాస్టు కలిగినవి. గెర్మీయా జనసంఖ్య 15 లక్షలు. ఈ గాష్ట్రము నాష్ట్రీయావారు పుచ్చుకొనిరి. పోలండు ప్రహ్వ పంచుటి భాగ మును ఇనియూంటును ప్రహ్వ యధికారముక్రిందకి వచ్చినది. వీని జనసంఖ్య పది లక్షలు. మిగిలిన గాష్ట్రమును పోలండురాజ్యముగ నిర్మించి దానిని గహ్వచక్రవర్తి యధికారముక్రింద నుంచునట్లే గావ్వులు జరగెను.

ఇంతటితో గహ్వలకులు గూర్చి కాలేదు. క్రాకో పట్టణ మతిపురాతన మైనది. జనసంఖ్య 60 వేలు. దీనిని స్వాతంత్ర్యము గల లెటోస్కు నును ప్రజాప్రభుత్వముగ నిర్మించి, ప్రహ్వ గహ్వ ఆస్ట్రీయాలు దీనిని టెటోస్కు భాగమునకు గలది కలుగకుండ చూచునట్లు వాగ్ధాను చేసెను.

ఈ యేర్పాటులవలన పోలండును సంగోషము కలిగినది. “పోలండు” అను పేరు తిరిగి ప్రపంచమున నగపడినది. ఈ క్రొత్త రాజ్యమునకు గాజ్యపద్ధతి యేర్పాటు చేయబడినది. దీనివలన నుండును నియమించుకొను నధికారము ప్రజలకు కలిగినది. ప్రజలు స్వాగ్ధ మెంటు నభ్యుప నెన్నుకొనవచ్చును. ఇంగ్లండు ప్రాన్సు ప్రజలకుంటే వీరి కత్తులు హక్కు లియ్యబడినవి. జాతీయపతా కము గాతీయసేన యేర్పాటు చేయబడినది. ప్రజలే యాయగ్య యములను వ్యవహరించవచ్చును. మతస్వాతంత్ర్యము పత్రికాస్వా తంత్ర్యము కొనసాగబడినది. కచ్చేరీలలో దేశభాషను వాడుకొన వచ్చును.

తన రాజ్యముక్రిందకి వచ్చిన పగగణాలను పోలండురాజ్య ములో తిరిగి కలుపుటకు గహ్వచక్రవర్తి వాగ్ధాను చేసెను. కాని యది యట్లు జరగలేదు. పోలండుదేశ ప్రభుత్వమునకును గహ్వకును తీజని కలతలు ప్రాచంధ మైనవి.

1830-వ సంవత్సరములో ప్రాన్సు బట్టియను ప్రజలు స్వాతం త్ర్యమును సంపాదించిరి. దీనివలన పోలండు కానేతము కలిగినది. గహ్వవారి దాస్యమునుండి పముక్తి నొందుటకు పోలండు లొక్కసారి తిరుగుబాటు చేసిరి. వాగ్ధానునగులదలి సేనలలో నీ సంక్షోభము కాటుచిచ్చువలె ప్రజ్వరిల్లినది. ఈ తిరుగుబాటు నణచుట నుల భమే కాని, సాహసించి యీపనిని తలపెట్టినవా లొక్కరైనను

తేక పోయిరి.

కుదకు 1881 వ సంవత్సరములో తిరుగుపాటు అణచి వేయబడినది. పోలండు గాజ్యము వాతనమైన తిరువాత రమ్య ప్రమ్య ఆస్తిగనా దేశములలోని పోలల బలము తగ్గినది. వారు నానా బాధలకును పాల్పడవలసివచ్చెను.

పోలండులో స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుచుండిన క్రాంతి ప్రజా ప్రభుత్వము కూడ ఆస్తిగనాలో కలిపివేయబడినది. దీని నెప్పటికైనా స్వాస్థిగనాలో కలుపుకోవలయునని మాటిమాటికి పోలండును ప మనోనిన గాజ్యములు పనుకోకండు సంవత్సరముల క్రిందిటనే చూచిచూచుచున్నది. దీనితో పోలల పరిసాలముక్రింది నుండిన పోలండు తేకుడ సంకరించినది.

ప్రమ్యగాజ్యముక్రింద నుండిన పోలలు చిరు యాగ్రహము నందుచుండి యిట్లుగా దోచుకొనుచు భయపడి కలతపెట్టుతలె యుండినది. 1863 వ సంవత్సరములో కమ్యను పోలండునందు నెద్ద పట్ల నమల పుట్టి తిరుచినా గాజ్యమును పుగిణా లన్నిటిలోనికని వ్యాపించెను. కొందఱు కాలముకు తుదా స్వభావుండగు రెండవ యలెగ్గాండగు కమ్యుక్రకర్త యాచ్యును. ఇతఁ దేశములలో, ముఖ్యముగ నిటోయించి, జాతీయము పిజయము పొందుచుండెను. ఈ కాలముల కలఁ గాని కుండ పిజయము కలుగు నని పోలలలో నుత్సాహములు కలఁచెను. కాని వీరి కమ్యుకు నేన లేరు. స్వదేశ ప్రభుత్వము లేదు. గ్రహము లేదు. కాంట్రీ వీరు పురుగు పిజయము పుదేశముల సాహాయ్యము లననే కలుగులయు నని భావించి యింత గాజ్యముల సాహాయ్యమును కోరిరి. కాని యొక్కరై నను పట్టు నుని సాహాయ్యము చేయలేక పోయిరి.

ఆస్తిగనా సామ్రాజ్యముక్రింద నుండిన పోలల స్థితిగతు లంత పోనయుగ లేవు. 1863 వ సంవత్సరములో ప్రమ్యలను పోడించుండి నది మొదల ఆస్తిగనావారు చిరు గాజ్యములలోని పుగిణాతులను పదిని నాదిగనాచొచ్చిరి. పోలలును పిజయములై యు క్తతే ప్రాస్థము పోలండును మొప్పించి, 1869 వ సంవత్సరములో గడిషిగనా గాజ్యమునకు స్వాతంత్ర్యమును ప సాగించిరి. వీరిలన ఆస్తిగనా పార్లమెంటునకు 80 మంది సభ్యులను పుటుకొను నధికారము వీరికి వచ్చి నది. పోడిన కొలుపోస్కెయున్నది బుద్ధి సంపన్నులు గోషి గనాలో నుగ్గురించి గాజ్యగనా సామ్రాజ్యమునం ఏమాత్యపదవుల సంకరించి దేశమునకు కర్త తచ్చిరి.

ప్రమ్యలో పోలలు కేటికిని చాల బాధించబడుచున్నారు. పోలలు జ్యోను ప్రాబల్యమును తొలగించుకొని తిరిగి తలయెత్తును నమో యుగ జ్యోను సామ్రాజ్యములో నాయకత్వము వహించవలె ననెడ యాశుక్యముతో నుండిన ప్రమ్య గ్రయపడసాగెను.

అది కాలముగా ప్రమ్యులు దోలల లక్షణములను గూఢు మాపుటకు సుగుకట్టిరి. పోలలను నిర్ణయమై నానాబాధలనెట్టితిమ ప్రాబల్యమును వ్యాపింపజేయ నారంభించిరి. ముఖ్యముగ ప్రమ్య నాలుగు కోటిక నెబవేర్చు కొనుటకై రెండవపదమల నకలంబించిరి.

ముగిసిన పోలండుభాషను నిమిగ్ధము చేయుట. జ్యోనులను పోలండునకు వలన పంపించుట రెండవది. వీరివలన పోలల నాగొ కమును ప్రద్యోక బాతి లక్షణములును అంతరించునని వారు తలచిరి. జర్మనీ

భాషలోనే పిల్లలకు చదువు చెప్పవలసినదని 1872 వ సంవత్సరము నాటికే యధికారు లుత్తరువు చేసిరి. విద్యార్థులు దైవ ప్రాధానము జర్మనీ భాషలో చేయుటకు నిరాకరించినప్పుడు కొరడా దెబ్బలు కొట్టించిరి. 1906 వ సంవత్సరములో లక్షకుంది విద్యార్థులు సమ్మె కట్టిరి. వీరు చేసిన యపరాధము మరేమియు లేదు. జర్మనీ భాషలో పరీక్షా పత్రములను వ్రాయలేదు.

పోలండులో భూములను కొని జ్యోనుల కిచ్చుటకై 1881 వ సంవత్సరమున నొక సర్దుమేర్పాటు చేయబడినది. ఇందులకై రూపుగది 7 కోట్ల 50 లక్షలు గూహులు వెచ్చింపబడినవి. పది సంవత్సరములయిన తరువాత దీనికి రెండురెట్లు సాయము కరువుచేయబడినది. పదునైదు సంవత్సరములలో కొనబడిన రెండురెట్ల చదురుపు మైళ్ల భూమిలో నాలుగు పేలకుటుంబములవారు స్థిరావాస మేర్పఱచుకొని దానిని స్వదేశముగ భావించుకొనిరి. కాని తూర్పు సరిహద్దుల దిగువభాగముల నుండి జ్యోనులకింట నెక్కువగా పోలులే వచ్చినవడ నారంభించిరి. తరువాత తూర్పు ప్రమ్యలోని జ్యోనుల సంఖ్య క్రమక్రమముగ క్షీణింప నారంభించెను.

సర్దుమేర్పాటుచేయు యాధునిక ప్రపంచమునం దెజా తియు నిట్టి కష్టములవలన ననుభవించి యుండలేదు. ఒకానొకప్పుడు తలయెత్తి తీసిగిన పోలండు గాజ్యమునందు నేడు గండు కొట్ల మహా జనులు నివసించుచున్నారు. వీరిలో కోటిరెండువఱకు పోలిషుభాష నే మాతృభాషగా మాట్లాడుచున్నారు. పోలల నాయకులుధరించుట కానారంభివారికిరగును. నేటివారికి స్వాతంత్ర్యమును బాతినీ ఉద్ధరించుకొనా వీలుండ యుండినయడల, వీరు కూడ పోలల మని పి.చుకొనక పోనుగా? కాని కాలమాహాస్వయములన నీనాటికి వీరిలో నగు గంది కమ్యుకును మూడవ వంతునుండి యాస్తిగనాకును మిగిలిన వాని ప్రమ్యకును లోబడవలసినచ్చినది. కమ్య ప్రమ్యలలో పోలల గాతీయచ్చియును లన్నియున్నై తగ్గి నామరూపములు లేకుండ పోయినవి. ఆస్తిగనాలో కూడ వీరు పడిన కడగంట్లు ముండ్లనలె ప్రక్కప్రక్కను పట్టి గాతీయ పినాశనము ననుక్షణమును స్ఫురణకు తెచ్చుచున్నది. ఎన్ని యిక్కటులు వచ్చినను అంతరాత్మకు చావు లేదు కదా. పోలల క్యక్తిజ్ఞానరేణువు మాత్ర మిప్పటికిని సజీవయై ప్రాణప్రతిష్ఠా సమయము నెదురు చూచుచున్నది. ఏనైపు చూచినను వాజ్మయ సంపదయం దేమి లెప్పలేఖన చిత్రలేఖన గా నాది కళలయం దేమి కాస్త్ర పరిచయమునం దేమి పొంగుతు లైన ప్రవీణులందఱు పోలులే. ఇంతకంటె పోలల గాతీయ లక్షణములకు చేతు నిమగ్నన మే ముండున? గతకతాబ్ద మంతమున దేశాభిమానులు కొందఱు “పోలి షు కన్యా” అనుపత్రికను 1860 వ సంవత్సరములో నెల కొట్టి నేటికణకును పూర్వ బాతీయ తేజోరీలలను కమ్య ప్రమ్య ఆస్తిగనా దేశములలో చెల్లాచెదలై యున్న పోలల వృద్ధయాంతరగళములందు నిరంకుశముగ వెదజల్లి పూర్వజ్ఞానమును మేల్కొలిపి వారిని సవినోద్యమముల కాకర్షించుచు సర్వకాల సర్వానసలందును తజ్జాతియార్ధరణమునకు పాటుపడుచున్నారు. ప్రస్తుతిమహా సంగ్రామాంతమునందైనను నీ దేశసేవాపరాయణుల ప్రయత్నములు సఫలీకృతిము లగును గాక!

మాంటిస్సిగ్రోచరిత్రము

క్రొసావో యుద్ధమువఱకు బాల్కను రాష్ట్రములలో నొక్కటగు మాంటిస్సిగ్రో యెడ్రెయేటిక్కు సముద్రతీరమున నున్నది. మాంటిస్సిగ్రోను కూడ సర్వీయనులవలె హారులును, స్వేచ్ఛాపరిసాలనాపరులును స్వరాజ్యవిభుంధుడొస్తత్తి గలవారును నగుటచే వీరు తరుప్రక్క నుండిన యెడ్రెయేటిక్కుయుద్ధములో గోమకసామ్రాజ్యమువారి స్వేచ్ఛావిహారమున కాటంకముగ నుండిరి. అందువలన గోమకసామ్రాజ్యమువారు, అగస్తసు రాజు ప్రభుత్వము పత్యంతము నీ దేశమునకు స్వాతంత్ర్యము లేకుండ జేసి దీనిని సామంతరాజ్యముగ నుంచుకొనిరి. గోమకసామ్రాజ్యమునకును గ్రీకు సామ్రాజ్యమునకును నడుమ నుండుటచేత ముఖ్యముగ గ్రీకు సామ్రాజ్యము కంటియుండుటచేత మాంటిస్సిగ్రోకు గ్రీకువారిలో సంబంధ మెచ్చుగ నుండెను. అయినను సర్వీయా ప్రభు హెచ్చుగ నుండిన దినములలో ముఖ్యముగ డ్యూసెక్ ప్రభుత్వకాలమున, నిది సర్వీయాకు సామంతరాజ్యముగ నుండెను. కొంత కాలమునకు పిచ్చుట స్వతంత్రరాజ్యముగ నుండినను, తురుష్కుల ప్రభు హెచ్చుటచే, క్రొసావో యుద్ధములో వారిచే పూర్ణముగ నోడింపఁబడెను. ఈ యపజయము మాంటిస్సిగ్రోవారిని తరతరములు భేదపడునట్లు చేసినది.

కడపటిరాజు పాదున

1389-వ సం. మొదలు 1516-వ సం. వఱకు మాంటిస్సిగ్రోకు రణముగ తుర్క్కివై కలహములతోడనే నరిపోయెను. స్ట్రీఫెన్ క్రోసేవిక్ అను మాంటిస్సిగ్రోరాజు కాలములో 1424-1436 సం. లోపల రిరి యుద్ధములు జరిగి యన్నిటిలోను తురుష్కులు జయింపబడిరి. అయినను, క్రోసేవిక్ రాజు తురుష్కుల వాధకు జడిసి, యవసర మగునపుడు తనకు సహాయముల చేయుటకు గోము చక్రవర్తిలో సంధి చేసికొనెను. తుర్క్కివా రెషియా మైనరు, సర్వీయా, ఆల్బనియాలో యుద్ధము చేయుచుండిన సమయమునందు స్ట్రీఫెన్ క్రోసేవిక్ ఆల్బనియా సేనాధిపతితో చేరి తురుష్కులవైకి పోయెను. కాన్స్టాంటినోపిలు రాజగు రెండవ మహమ్మదు మాసిహోనిగా లోనికి పారిపోవునట్లు చేయఁబడెను. 1466-వ సం.లో క్రోసేవిక్ చనిపోయెను. జ్యేష్ఠపుత్రుడగు ఇవాన్ గా జయ్యెను. తురుష్కులు 1459-వ సం.లో సర్వీయాను, పిచ్చుట వాషియా, ఆల్బెనియా చార్జుగోవినా మున్నగు రాజ్యముల నన్నిటిని ఒక్కొక్కటిగ నశపఱచుకొనిరి. ఇంతవఱకును, పలాయితు లగు సర్బులకు శరణముగ నుండిన మాంటిస్సిగ్రోవై తురుష్కుల దృష్టి ప్రసరించెను. తుర్క్కి సుల్తా నగు సాలామను పాపా స్కుటరీని ముట్టడించెను. మాంటిస్సిగ్రో కొత్తిడి కలిగెను. మాంటిస్సిగ్రోకు ముఖ్యపట్టణ మగు జబల్ బాక్ ముట్టడింపఁబడెను. తన ముఖ్యపట్టణమును తురుష్కులకు

స్వాధీనము కానియక నానిని పిచ్చుటవైట్టి యివాను చుట్టచోట ముఖ్యపట్టణము నేర్పఱచుకొనెను; పిచ్చుట కొంతకాలము పుల కేపిధుగు తొందగలు లేక 1190-వ సం.లో నుండించెను. ఇతని కుమారుడు ఇవాన్ అనునాఁడు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఈతడు నాగొక్కగఱి యగు వెసెను స్త్రీపుత్రుఁ డగుటచేతను తాను వెసెను వారీరుణిని మెట్లాడుటచేసెను, దంపకు లిరువురు నీయనాగొక్కపు కొండ దేశమునందుండ లేకపోయిరి. కాంటిట్టి యితడు లన దేశమునకు తన రాజ్యత ముఖ్యుడగు వానిలాన్ అను మత్రిగురువును సాగు తాజులను ప్రజలను సమకూర్చు నన దేశపు ప్రభుత్వము నామరకురువు కొప్పగించెను. 1516-వ సం. లో ప్రాంస్ నయిన యీ యేర్పాటు కొంచెము కొంచెము మార్పులతో 1851-వ సం. వఱకు జరిగెను. ఈ మత్రిగురువారాజ్యాధిస్థానము నందలని నంగిక రిందిరి. పిచ్చుట బార్బియు నచ్చని భాగ్యము సామంతరాజులతో కూడ క్రొసావో పట్టణమునకు బదులుదేరి. ఈ పర్యాగము ప్రజలకు చాల కష్టముగ నుండెను. తిక్కిన రాష్ట్రము లన్నియు తురుష్కుల యధీనములో నున్నను మాంటిస్సిగ్రో మాత్రము స్వాతంత్ర్యముగ నుండుటను జూచి, యందలనును వీరు స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొన గలరా యని యాశ్చర్యము నొందుచుండిరి.

ప్రజాప్రాతినిధ్యము

1516—1696

నోడి సామంతులలో నొకరు గాక, పశ్చిమము మదిగురువు సింహాసనమునకు వచ్చుటచే, సామంతులలో నొకఁడు యంభరించి యంతరికలహములఁజెను. విషపాకడ నింకొకాధికారము నహించి యుండవలె నని బార్బి తిలవలేదు; ఓషప్పనోపాటు దేశక్షుణ్ణకై మైనికాభాపరిపాలకు నొకనిని సినిల్ గవర్నరు నొకనిని నియమించెను. ఈయన ప్రజాప్రాతినిధ్యవిరాజ్యత యగుటచే సర్వజనాంగీ కృతుఁడు. బానిలానునకు పిచ్చుట ముగ్గురు మత్రిగురువులు (వ్లాడి కాన్) శాంతిస్థాపనముతో ప్రభుత్వముచేసిరి. ఈ కాలమునందు వీరు బైలిలు ప్రచారమును హెచ్చుగ చేసిరి. తురుష్కురాజైన ఆలీసాహుకు హారులగు మాంటిస్సిగ్రోవారు కప్పము కట్టుటకు నిరాకరించినందున, 1604-వ సం. లో మాంటిస్సిగ్రోవై తురుష్కులు దండెత్తినచ్చిరి; కాని విశేషనష్టముతో ఓడిపోయిరి. ఈ పరాధనమువలన తురుష్కులతి రోషముతో ఎనిమిది సంవత్సరములకు పిచ్చుట 1613-వ సం. లో మరల మాంటిస్సిగ్రోవైకి వచ్చిరి. ఈ సారి మాంటిస్సిగ్రోను పూర్తిగ తుడిచివేయవలె ననియే వారి సంకల్పము. యుద్ధమునందలి జయాప జయము లొక పైనికసంఖ్యవై నే యాధారపడి యుండినచో మాంటి

నీగ్రో లభోగతి చెందెడివారే. కాని మాంటీనీగ్రో పవ్వతప్రాంతము లలో, తమ యశ్వబలము నిరుపయోగమైనందున తుర్కివా రపజము ము పొందిరి. తుర్కివా రింతటి నష్ట మెప్పుడు నొందియుండలేదు. ఆర్ స్లాక్ సాహసు గాయములు తగిలెను. రెండవ నేనానియొక్కయు నుత్తి గూరుకు గణికారులయొక్కయు చేతులు గొనిపోబడి వెంటింజి కోటయొక్క బురుజులకు పరిశీలించబడెను.

ఈ యపజములను తురుష్కుల కప్పకీర్తి పొచ్చెను. మాంటీనీగ్రోనుల ప్రతిభ ప్రబలెను. 1623-న సం. లో సాహూబ్ సాహాయము శురుష్కులపై 80,000 సైన్యముతో మాంటీనీగ్రోను ధ్వంసము చేయ నుకట్టి యిరువది దినము లఖండముగ పోరు సలిపి మాంటీనీగ్రోనులను వారి ముఖ్యపట్టణ నుకు వెంటింజికి తఱియివేసెను. వెంటింజి నాక్రమించుకొనెను. మాంటీనీగ్రోనులు లోయిడి; శురుష్కులకు కప్పము కట్టలనిన నాచైరి. కాని మాంటీనీగ్రోనులు తమ దేశమందలి యుద్ధములలో గొప్ప సేనలు తుర్కాధిపతే నశించుననియు స్వల్పమై న్యాధిపతులు జయింతు గనియు నిశితము కుండిన సిద్ధాంతమును నడచునందుంచుకొని కొంత సైన్యము సాల్వేరియా వైపునుండి మరల్చి శురుష్కులను ముట్టించి వారిని మృత జయించిరి.

మాంటీనీగ్రోనులకును ఆ స్థానికులకును గల సంబంధము వీరి నైకపర్యవహించునట్టి యుద్ధములను శురుష్కులయొక్క ప్రతాపమునకు లొంగునట్లు చేసెను. మాంటీనీగ్రోనులకును శురుష్కులకును జరిగిన పోరాటముల నెన్న జూచిన వేలకొలది గలవు. పాపకులకు విసుకు పుట్టును. తురుష్కు లొకసారి అరబ్బు పాషా చూడపత్రి ముక్రింద 50,000 సైన్యముతో మాంటీనీగ్రోనైకి వచ్చివును జరిగిన ఘోరయుద్ధములో నిరసన వేల చుండి శురుష్కులు విజయమున చనిపోయిరి. ముగ్గుగుమంది మాంటీనీగ్రోలుమాత్రమే నష్టమైరి. మాంటీనీగ్రో విశేషించి స్వాధీన ప్రదేశ నుకు చే వెంటింజి సంగ్రామల వైపునను నవటి యుద్ధమునకు పోయెను. తరువాతి యిరువది సంవత్సరములలో తురుష్కులు మాంటీనీగ్రోవైకి ముగ్గురు వందలైక్కియి యొడింపబడిరి. ఒకయుద్ధములో వేయిమంది మాంటీనీగ్రోలు 20 వేల వందల గల శురుష్కు సేన నిరుచి పారులు సాజుగ్రోలిరి. ఈ నిరంతర కలహములనలన నొక బిల్లాలో శురులగు మాంటీనీగ్రోలు 40 మంది మాత్రమే మిగిలిరి. కాని కైస్రీనదేశము లన్నిటిలోను వీరి ప్రతాపము పొచ్చెను. 1735-న సం. లో మాంటీనీగ్రో రాజగు మొదటి దానిలో సురణించినపు డతని కుమారుడు సావాకు దక్కీనది యతినికీర్తిమాత్రమే.

సావా రష్యా జ్యోతులతో స్నేహము చేసికొనెను. రష్యా చక్రవర్తి యితనిని గౌరముగ చూచెను; ఇతని దేశమునకు సాలు నకు 3000 రౌబిల లను నాణెము లొసంగుచుండెను; తుర్కితోడ కలహములో నంతరించిన పాఠశాలల యుద్ధాఘాతము నిమిత్తమైనది దేశమునకు సాలునకు 1000 డ్యూకట్ల నిచ్చుచుండెను. వెంటు పీటర్సు బర్గ్లో నున్న వైసికీక్షాతాలయములో మాంటీనీగ్రో బాలురు

పదునైదుగురకు విద్యాభిక్షణ మొసంగుచుండెను. పిచ్చుట 1766-న సం. లో సావా మరణించెను.

1782—1830

ఒకటవ పీటరు కడుసురుద్ధుడు, శూరుడు, పట్టుదల గల వాడు. ఈతని పరాక్రమమునలన ఆస్ట్రీయా రష్యా యింగ్లండులు కూడ ఏని సహాయ పక్షములకు సంశయింపబడుచుండెను. ఆతని మోటు పైనికులు వెసోలియనును నూడ నాటకపక్షుపద గలిగిరి. 1788-న సం. లో ఆస్ట్రీయా రష్యాలు సుర్కివై యుద్ధము ప్రకటించి నపుడు మాంటీనీగ్రోవారి సహాయము గోరెను. 1807-న సం. లో జరిగిన టిర్సిట్ సంగ్రామన బొక ప్రాచీనవాక్రిందికి వచ్చెను. వెసోలియను మాంటీనీగ్రోను లసాధ్యులనియు వారి నణచుటకు ప్రయత్నించుటకు వానో మిత్రభావము గలిగియుండుట తేచుకగ మని యు గ్రహించెను; తన సొంత కన్నుతో మాంటీనీగ్రోలో బాటలను వేయించెద నని చెప్పెను. కాని మాంటీనీగ్రోనులు బండ్లు రాగలిగిన బాటలలో ఫింగులు గూడ సులువుగ తమ వైకి రాగలవని గ్రహించి యాబాటల సదుపాయమును నిరాకరించిరి. తమ దేశములలో రాక పోకలకు తిగిన సదుపాయములు లేమియు, తమ స్వారంభమును కాపాడుచున్న పనియు, ఆ ప్రకృతిక్షణ సాధనములను మార్పుట తమకు హానికరమనియు వీరి సిద్ధాంతము. మాంటీనీగ్రోను నీరీతిని తన్ను నిశించి గను కోపముచే వెసోలియను వారి దేశమును రూపు మాపుటకు శపథము చేసెను.

1830—1860

మొదటి పీటరు తనవంశ మని పుత్రుడు. రెండవ పీటరు సింహాసమునకు వచ్చెను. ఇతడు సహాబిరుద్ధుడు. 1820-న సం. గలిగిన యపజము మొదలు తురుష్కులు మాంటీ నీగ్రో మాట తలపెట్టి గురుక. 1832-న సం. లో ఆల్బేరియా తిరిగి తురుష్కులకు స్వాధీన మాయెను. కాని తురుష్కులు మాంటీనీగ్రోనుల శౌర్య పరాక్రమములను గురుకలేదు. వీరిని నయమున సాధింపవలె నను సంకల్పముతో 1856-న సం. లో మాంటీనీగ్రో రాజవంశముయొక్క పారంపర్యపు హక్కును తా మొప్పుకొనెన మనియు మాంటీనీగ్రోకు సరికొంత దేశమును గూడ నిచ్చెన మనియు తురుష్కుల యధికార నును మార్చెను మాంటీ నీగ్రోను లంగీకరింపవల యుననియు తురుష్కులు మాంటీనీగ్రోనులను కోరిరి. దీనిని మాంటీనీగ్రోనులు నిరాకరించిరి. స్వల్పదేశమున కాశపడి సుల్తానులకు తలమొగ్గుట కే మాంటీ నీగ్రో మాంపుడును నొప్పుకొనడ దాయము. తురుష్కులు తిరిగి దండెత్తి వచ్చి పూర్ణముగ నోడిపోయిరి. రెండవ పీటరు మిగుల శూరుడు; 6 అడుగుల 9 అంగుళములయెత్తు గలవాడు; దయాస హితుడు 1845-న సం. న తన దేశమున గలిగిన ఔదుములో నితడు తన సకల నన్నిటి నమ్మి స్తీరుగులకొలది ధ్యానమును తెప్పించి ప్రజలకు పంచివెట్టించెను. ఇట్టి మహామహుడు 1851-న సం.లో మరణించెను. ఈతనికి పిమ్మట రెండవ దాదిలో రాజయ్యెను.

ఇతఁడు విశేషము వరతభక్తి గలవాఁడు కామిచే, నితని కాలములలో రాజ్యాధికారము మతాధికారము వేరుచేయఁబడెను. రెండవ పీఠరు కాలమున శాంతముగ నుండిన తురుష్కులు తిరిగి రెండవ దానిలో కాలమున మాంటిస్గ్రోవైకి వచ్చిరి. ఓయర్ పాషాను తురుష్కులు మాంటిస్గ్రోవైకి పంపిరి. తుర్కీ సౌకాబలము అల్పరియారేవును ముట్టడించెను. దానిలో రష్యా ఆస్త్రియాగల సహాయమునకై రాయబారి నంపెను కాని రాయబారి తిరిగిరాక పూర్వమే 1850-వ సం. జనవరి నెల 20 వతేది రాత్రి మాంటిస్గ్రోనులు ఓయర్ పాషా వైద్యముమీఁద పడి 17 పాపములను నాశనము చేసి 370 మంది గోరీతురుష్కుల తలలను కొనిపోయిరి. ఇంతలో ఆస్త్రియా రష్యాలు కాకస్టాంటినోపిలులో సంది సాగింప మొదలుపెట్టెను. ఇది యన్నియు లక్ష్యనెట్టక ఓయర్ ఆస్ట్రాగ్ నజుకు చచ్చెను. కాని, విశేష నష్టము నొందెను. ఇంతట వర్ష కాలము వచ్చెను. నదులు దాటుట కలవికాకుండెను. దీనికి తోడు గుల్తాను యుద్ధము నాఁపుట కుత్తరువులిచ్చెను. ఈ యుద్ధము జరిగిన మూడు మాసములలోను 4,500 మంది తురుష్కులు యుద్ధభూమి కర్చుతు లైరి. ఇంతకింత పెనెక్కువమంది వికలాంగు లైరి. 900 మంది శైలి దీలుగ పట్టుకొనఁబడిరి. ఈ విధముగ తురుష్కులలో పీరు పోరాడిన యుద్ధములు లెక్కకు మిక్కిలిగ నున్నవి. వాని నన్నిటిని గూర్చియు చదివినచో, నెట్టి మానవునకును మాంటిస్గ్రోనులకు సాటియోగులు లేరని తోచకమానదు. ఎన్ని యుద్ధములం దెన్ని సార్లు లకానము నొందినను క్రాగ్యముతో, తన వైద్యుల శౌర్యము నెఱింగియు నిరుత్సాహులు గాక, యుద్ధమునకు పూర్వప్రయత్నములు చేయు తురుష్కుల చరిత్ర సునమాన నుని కూడ తోచకమానదు.

నూరుల కొలది యుద్ధములం గలిగిన యనుభవముచే నైనిక శిక్షణ మవశ్యమని తోచి 1853-వ సం. న దానిలో నైనిక శాసనమును నిర్మింప మొదలిడెను. ఇప్పటివఱకును మాంటిస్గ్రో నైనికులకు శిక్షణము లేదు. యుద్ధము వచ్చిన దనినతోడనే మూలమూలముండి ప్రజలందఱు కొన్ని గంటలలో ప్రోగ్రగుదురు. ప్రాచీనాయుధము లగు కత్తులు కటారులే వీరికి గల యాయుధములు. వీనికి తోడు శత్రువులనుండి యపహరణము యుద్ధములలో పట్టుకొనిన యసంఖ్యాకము లగు ఫిరంగులు తుపాకులు కూడ గలవు. యుద్ధము ముగిసినతోడనే యెవరి పల్లెలకు వారు పోయి నేద్యము చేసికొను చుండెడివారు. దానిలో 18 మొదలు 20 సం. ల వయసు గల ప్రతిమానవుని నైనికునిగ చేర్చుకొనెను.

1854-వ సం. లో క్రిమియా యుద్ధము పొసఁగెను. మాంటిస్గ్రోను తటస్థముగ నుండు మనియాస్త్రియా రాజ్యొత్తిడి చేసెను.

యుద్ధధ్వని వినినతోడనే యుత్సాహితు లగు మాంటిస్గ్రో ప్రజలు కలహమునకు కాలు ద్రవ్యమండరి; సరిహద్దులలోని తురుష్కులను నధింపసాగిరి.

1857-వ సం. లో దానిలో ప్యాసిసును సంవర్ధించినపుడు గుల్తానునకు నామమాత్రము తాను లోబడినచో దానికి ప్రతిఫలముగ కొంత దేశము నిప్పించిన మనియు, ముఱుకల శత్రులలో మాంటిస్గ్రో పతాక ముండునట్లు చెప్పి మనియు చెప్పిరి. ఈ పద్ధతి నిరుపది యైనను కత్తెగములక్రిందట రెండవ యుద్ధము నిగాకిందెను. కాని నిరపడు రెండవ దానిలో యంగీకరింపెను. ఈ నిరపడు త్యాగవల స్యాంక్రస్ట్రీయులును డ్రైవంతులును నగు మాంటిస్గ్రో ప్రజల కనిష్టము కలిగించెను. దేశమునం దిగంతుష్టి ప్రబలెను. సాయంత నాయకు లనేకులు తిరుగఁబడి వారి నణచుటకు దానిలో కొంతో శ్రమ యయ్యెను.

ఇ దంతయు నిట్లుండఁగా, సంధిని సులభచేయక తురుష్కులు 7,000 మంది నైనికులతో మాసేన పాషాను ఉత్తరప్రాంతదేశము వైకి పంపిరి. ఆస్త్రియా రష్యాలు దానిలో మొఱుకు పెడచెలి నిడెను. ప్రాచీన చక్రవర్తి యగు మూడవ నెపోలియన మాత్రము వీరికి తోడ్పడి తమ నౌకాదళమును రగూసాకు పంపెను. దానిలో సాక్షురం డగు, మిగ్గో వైద్యము నడపెను. ప్రహ్వోయొద్ద యుద్ధము జరిగెను. మేసెల 13-వ తేదిని యుద్ధ మారంభ మాయెను. చుట్టు పొసన్నం దైసనే తుగ్గులు, య మాంటిస్గ్రోవైకి కత్తులనిట్లు మిగ్గో తురుష్కు వైద్యములను తుక్కునియలు చేసెను. ఎక్కడో ఫిరంగులకడ నుండు యోగు లక్కడనే నధింపఁబడిరి. మరొకావుటకు పీలు లేకుండ కనుమ గార్వమున నొక సేన కావలి యుండెను. కొన్ని వారములకు పిమ్మట యుద్ధభూమిని చూచిన యొక యాస్త్రియ నధికారి యప్పటి కింకను 2,237 శతములు యుద్ధభూమియం దున్నట్లు చెప్పెను. 4,500 మంది మాంటిస్గ్రోనులలో 400 మంది మాత్రము మాత్రు లైరి. తురుష్కుల నష్ట మింత కనిమిది నెట్లు కధిక మాయెను.

1858 వ సం.లో గొప్ప రాజ్యముల రాయబారు లందఱును కాకస్టాంటినోపిలులో సమకూడి మాంటిస్గ్రోనుకు తుర్కీకిని గల సరిహద్దు వివాదము నాలోచించిరి. కాని వీరి తీర్పుమియు సఫలము కాకపోయెను. పిమ్మట జరిగిన రెండు యుద్ధములలో నిది స్పష్ట మయ్యెను. 1855-వ సం. న దానిలో వ్రాసిన న్యాయశాసనము 1858-వ సం. నజ కనులులో నుండెను. పిమ్మట విశేషకాలము గడువకమునుపే 1860-వ సం. లో నితఁడు చంపఁబడెను.

ఒకటవ నికోలాస్ ప్రభుత్వము

1860-1896

దానిలోకు పిమ్మట నతని యన్న తుమారుడగు మొదటి నికోలాస్ సింహాసనమునకు వచ్చెను. ఇతఁడు కడు సమర్థుడు; ప్యారిస్ నగరములో విద్యాశ్రమ మొనెనను, ఫ్రెంచి భాష నతిచాక చక్కముతో మాట్లాడెడివాఁడు. ఇతనిని చూచినవారిలోనిరని గొప్ప లక్షణములను కనిపెట్టనివారు లేరు. ఇతని ప్రభుత్వ మారంభము ననే తురుష్కులతో యుద్ధము పొసఁగెను. ఇందుమాత్రము తురుష్కులతో జయము కలిగెను. కాని తుదకు స్కుటరీయొద్ద సంగి జరగెను. ఇందలికఠినమైన పగతులు మాంటినిగ్రోసులవై నిర్ణయింపబడెను. పదునాల్గేండ్లు గడచినతర్వాత దేశములో ఔషము ప్రవేశించెను, కలరా వ్యాపించెను. ఈసందర్భమందు ఫ్రెంచివారు చాల సహాయము చేసిరి. దైవానుగ్రహమున నివి త్వరలో శాంతి నొందినవి.

కడచిన యుద్ధమునకు ఫలితముగ, నింతవఱకుండిన యుద్ధపు కట్టుబాట్లు చాల వని గ్రహించి నికోలాసు ఫ్రాన్సులో పెక్కు తుపాకులను లాటరీలో కొనెను. మూడవ సెషిలియను, బారు, సర్వియా రాజగు మిక్యుల్, మతియొక సర్పు ప్రముఖుడను కలసి సామ్య పెట్టుబడి పెట్టిరి. సర్వియా రాజు ఫిరంగుల కర్మగారమును నిర్మించువాని నొకనిని పంపెను. దీనిని పెటంజిలో స్థాపించిరి. ఇని యన్నియు సమకూర్చుకొని నికోలాస్ నైనికాభివృద్ధికి ప్రారంభించెను. 1870-వ సం. లో కప్రెన్ వ్లాహోవిచ్ అనునతఁడు నైస్య శత్రుప్రకరణము వ్రాచు మొదలిడెను. యుక్తవయసు వచ్చిన ప్రతిమనుజునకును ఒక తుపాకియు కొన్ని లోటాలును నొసంగఁ

బడెను. వారు తుపాకులను తమ పిల్లలకన్న పెక్కుడుగ ప్రేమించిరి. 1895-వ సం. లో రషియన్ బారు తన పేరున బహుమతిగ 30,000 తుపాకులను పెక్కు ఫిరంగులను లోటాలు మున్నగువానిని అందివ్రేకి పంపెను. రషియన్ నైనిక శత్రువులు పోల్ గోరికాలో నొక నైనికొన్నత శత్రు బాలయమును స్థాపించిరి. పెటంజియొద్ద నైనికు లుండుట కొక యుద్ధవస్తు కట్టబడెను. ఈ విధముగానే విద్యాశాఖ గూడ నేర్పడి విద్య యభివృద్ధి యయ్యెను. అప్పటికి ప్రయుక్త విద్య ముఖ్యముగ నెంచబడెను. కాని యుద్ధసమయములో వీరంజనులు కలములకు బదులు కత్తులను మార్చిడివారు.

1876-వ సం. లో మాంటినిగ్రోసులు తురుష్కులవై యుద్ధము ప్రకటించిరి, ఇందు కూడ పూర్ణముగ జయము నొందిరి. ఈ యుద్ధమునందు వీరేడ్రియాటిక్ సముద్రతీరమున ముప్పది మైళ్ల దేశమును సంపాదించిరి. ఇది యింగ్లీషువారి సహాయమువలన వచ్చిన దని నేటి వఱకు ప్రతిదేశభక్తుడను గ్లాడ్ స్టెక్ మంత్రివర్యుని నామము స్మరించుచుండును. దేశమునందు బాటలు విస్తరిల్లుట దేశమున కపాయకరమును ప్రాచీన సిద్ధాంతమును విడిచి, నికోలాసు దేశమునందలి ముఖ్యపట్టణముల నన్నింటిని వంతి బాటలతో కలిపెను. పిమ్మట తుర్క్కితో నొకసారి కలహము కలిగినను, అన్ని వైపులను చుట్టుకొనియుండుటచే అస్థిర్యా తుర్క్కికన్న గొప్ప శక్తు వాయెను. రషియా చక్రవర్తి కుటుంబముతో చేసిన సంబంధములవలన మాంటినిగ్రోకు రష్యా పరమమిత్ర మాయెను.

రుమేనియా రాజ్యము

రుమేనియా యూరపుదేశ మంతటిలో ఫలవంత మయినది. ఇహ్యుది, బాల్కను రాష్ట్రములలో చేరినది కాకుండుటచే 1912-18 లో జరిగిన బాల్కను యుద్ధమునందు జోక్యము కలుగఁజేసికొనలేదు. కాని చిట్టచివరకు బల్గేరియా తక్కిన బాల్కను రాష్ట్రములతో వ్యతిరేకముగ నుండినపుడు రుమేనియా బల్గేరియావై దండెత్తి బల్గేరియానుండి 2,85,000 మంది జనులు గల 7,609 చతురపు మైళ్ల భూమిని సంపాదించుకొనిగెను.

ఈ దేశపు వైశాల్యము 52,100 చతురపు మైళ్లు. జనసంఖ్య 7,500,000; ఆచారము 22,000,000 సవరణలు; ఋణము 88,000,000 సవరణలు; వ్యాపారము 41,000,000 సవరణలు; నైస్యము శాంతిసమయమునందు 98,000 మంది, యుద్ధసమయము లందు 420,000 మంది; ఇందు 86,164 టన్నుల పరిమాణము గల 84 వర్తకపుస్తీకురులును, 56,842 టన్నుల పరిమాణము గల 88 సాధారణపు టోడలును గలవు.

రష్యా సామ్రాజ్యము

వ్యక్తులకు వలె జాతులకును బాల్య కామర యావన వార్ధక్యములు సహజావస్థలు. ఇప్పటి యూరపుజాతుల స్థితిని గమనించిన నీస్థితి తెలియుచున్నది. గ్రీకు రోమక జాతులు గలించినవి. వాని స్థానములందు క్రొత్త జాతులు పుట్టి విజృంభించినవి. ఆ జాతు లిప్పుడు దశాదేవములందున్నవి. కొన్ని జాతులు యావనదేశను దాటి నవి; మరికొన్ని జాతులు యావనదేశయందున్నవి. మరికొన్ని యావన దేశను పొందనున్నవి. జర్మనుజాతి యావనదేశయందున్నది. ఆ జాతియొక్క తెల్లబుల్ల కా దళయే కారణమై యుండును. రష్యా దేశమునకు యావనదేశ యొకను గానున్నది. ఇదియే యీ జాతి వెళుకలబడియుండుటకు కారణ మయి యున్నది. రష్యాదేశచరిత్రము 9-వ శతాబ్దముతో నారంభమైనట్లున్నను, నిశ్చయముగ 17-వ శతాబ్దమునందు పీటరు మహామహనితో నారంభమైన దని యెంచవచ్చును.

రషియాసామ్రాజ్యపు వైశాల్య ముఖండము. జనసంఖ్య యతి బశాలము. తక్కిన రాష్ట్రముల చరిత్రముల రీతిని దీని చరిత్రమును ప్రాయముట యన్న గ్రంథములు నింపుటయే యగును. వైశాల్యమున బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు పిమ్మట నిదియే పెద్దది. ఈ దేశమంతయు దాదాఁ పేకఖండముగ నున్నది. యూరపుఖండమునందు సగవాలను ఆసియాఖండమునందలి యుత్తరభాగ మంతయు నిది యాక్రమించి యున్నది. పూర్వాగ్ధగోళమునందలి యుత్తరభాగము నంతటి నిది యాక్రమించియుండుటచే నిది యతిశీతలముగా నుండును. దీని తీరములు సంవత్సరములో సగముకంటె నెక్కువ కాలము ఘనీభవించియే యుండును. ఆ ప్రాంతములు పంటల కననుకూలములై కొంత కాలము వఱకు మాత్రము పచ్చికబయళ్లుగ నుపయోగపడును. ఈ సామ్రాజ్యపు వైశాల్యము 8,770,703 చతురపు మైళ్లు, జనసంఖ్య 173,359,900. ప్రజలలో నూటికి 65 గురు పూత్రమే రషియనులు, 6 గురు పోలులు; తక్కినవారిలో జ్యూలు ఆస్టోనియనులు కశ్మీయనులు టార్తారులు ఫిన్లు మంగోలియనులు మున్నగు ననేకజాతులవారు గలరు. రష్యనులు చాలమంది గ్రీకు చర్చికి సంబంధించిన క్రైస్తవులు.

ఈ యఖండ మయిన విశాలదేశము, జనసంఖ్యను బట్టి చూచి నచో, దాదాఁపు నిర్మామవ్యప్రదేశమువలె నె గనపట్టును. యూరోపు రష్యాలో, బాల్టిక్ బ్లాక్ సముద్రముల నడచు నుండు దేశము మాత్రము ప్రజాభాషాభ్యుదయము గలది. ఇదియే కొంతవఱకు ఫలవంత మయిన భూమియు నయియున్నది. 1912-వ సం. పు లెక్కలను బట్టి యంత విశాల మగు దేశములో 861,045,686 ఎకరములు మాత్రమే సాగుబడిలో నున్నవి. ఈ విధముగ పశుసంరక్షణమునకు తగిన భూమి తక్కిన ప్రదేశములలో సమృద్ధిగ నుండుటచే, 1912-వ సం. లో 48,896,000 పశువులును, 74,066,000 గొట్టెలు మేకలు మున్నగునవియు, 18,508,000 పందులును, 33,169,000 గుఱ్ఱములును రష్యాదేశమునందుండినట్లు తెలిసెడి. దీనిని బట్టి ప్రస్తుతమహాసంగ్రా మములో వీరికి గల యాశ్వికబలాధికత నిర్వివాదాంశము.

నైన్యము

రషియా సామ్రాజ్యములోని యాసియా భాగములలోను యూరపునందలి ఫిన్లందులోను తప్ప, తక్కిన రష్యాలోని ప్రజలందఱు

ఊతు నైనికశిక్షణము విధియై యున్నది. 21—45 సం. ల నడివయసు గలవారందఱును నైనికశిక్షను పొందవలసినవారే.

విద్య

ఒక్క ఫిన్లందులో తప్ప, తక్కిన రష్యాదేశ మంతటిలోను ఏదో యొక భాషను చదువను వ్రాయును నేర్చినవారు నూటికి పది మందికంటె నెక్కువ లేరు.

రైలుమార్గము

1913-వ సంవత్సర మారంభమున నీదేశములో 46,839 మైళ్ల రైలుమార్గము గలదు. దీనివై 1912-వ సంవత్సరములో ప్రయాణము చేసిన 235,179,600 మంది ప్రయాణికులవలనను, కొనిపోబడిన 229,288,479 టన్నుల సరకులమీది సుంకమువలనను 113,419,600 సవరనుల యాదాయము వచ్చెను.

వర్తపు ట్టోడలు

1913-వ సం. లో 790,075 టన్నుల పరిమాణము గలిగిన 716 పొగయెడలను 184,103 టన్నుల పరిమాణము గలిగిన 500 సాధారణపు ట్టోడలును రషియా పతాకముతో సముద్రమువై నడచుచుండెను. పొగయెడలవై 17,157 గురును సాధారణపు ట్టోడలవై 12,383 గురును నావికులుగ నుండిరి. సముద్రమువై వీరి నాకాస్థితి తక్కువగ కనపట్టుచున్నను, దేశాంతస్థితములగు సరస్సులలోను నదులలోను నింతకు మించిన పరిమాణము గల నావలును వానికి తగినంతమంది నావికులును నుండుట కవకాశము గలదు.

ఉదాయ వ్యయములు

1914-వ సం లో 300,000,000 సవరనుల యాదాయము వచ్చెను; శిశుముణము 945,000,000 సవరనులు; 268,000,000 సవరనుల వర్తకము జగగెను; నైనికవ్యయము 2,82,20,000 సవరనులు; నాకావ్యయము 26,149,394 సవరనులు.

నిర్బంధ నైనికశిక్షణము

కాంతి సమయమునందు 15,00,000మంది నైనికు లుండుదు; యుద్ధసమయములందు వీరికి లోడు మొదటి రెండు పంక్తులలోను మాత్రము 19,25,000మంది నైనికు లధికముగా నుండురు. అసాధారణ సమయములందు విశేష నైన్యము సమకూడుట కవకాశము కలదు.

నాకాదళము

నాకాదళము	ఇదికల కున్నది	విజృంభించున్నది
యుద్ధనాకలు	9	7
బాటిల్ క్రూయిసర్లు	„	4
ఆర్మర్డ్ క్రూయిసర్లు	6	„
ప్రాప్రెక్టర్డ్ క్రూయిసర్లు	6	6
ఇతరమైన క్రూయిసర్లు	4	„
డిస్ట్రోయర్లు	96	45
టార్పెడో బోట్లు	26	„
సబ్మేరైనులు	29	„
మొత్తము	176	73

ఇటలీ సామ్రాజ్య చరిత్రము

ఇటలీ సామ్రాజ్య ప్రాచీన చరిత్రను అత్యుత్సాహకర మయినది. ప్రస్తుత చరిత్రము క్రీ. శ. 476-వ సం. లో ప్రారంభ మగును. హరూలియను లనబడు జర్మనీజాతికి చేరిన ఒహోస రను నానుకుండి కాలములో నిటలీపైకి వండెల్లి వచ్చి యిటలీకి రా జయ్యెను. పండెండు సంవత్సరములకు పిమ్మట నీ రాజ్యము తియ్యోకోర్క్ ది గ్రే టును అప్రోగతు వంశస్థుని పర మయ్యెను. పిమ్మట బిజాంటైన్ సేనలవలన వీరు జయింపబడుటచే, ఇటలీ తూర్పు చక్రవర్తుల పరిపాలనములోనికి వచ్చెను. 568-వ సం. లో లాంబార్డు లను నొక జర్మనుజాతికి చేరిన ఆల్బాయిన్ అను రాజు పోయన నది ప్రాంతముల దేశమును స్వాధీనము చేసికొని పావియాను ముఖ్యపట్టణముగ చేసికొనెను. ఈ లాంబార్డులకింద ఇటలీ యుత్తరభాగమును టస్కెనీ అంబ్రియాలును కొన్ని సరిహద్దు జిల్లాలును చేరియుండెను. వీరికి ముఖ్యపట్టణము గా వెనా. కాని యీశాన్యప్రాంతమునందలి వారు స్వతంత్రులుగ నే యుండి, 697-వ సం.లో వెనీసు ప్రజాస్వామ్యము (రిపబ్లిక్)ను స్థాపించిరి. అయినను రావెనా రోమాగ్నా ఆంకోనాలును, అడ్రియేటిక్ సముద్రతీరమునందలి వెక్కు చవు పట్టణములును, సిసిలీయును, రోముతోకూడ దాదాపు ఇటలీ దక్షిణ భాగ మంతయు వీరికి స్వాధీనము కాకయే యుండెను. ఎనిమిదవ శతాబ్ద మారంభమున నీ దేశముపై బిజాంటియ ప్రభుత్వమునకు గల యధికార మంటరించెను. ఈ సంవత్సరమున లాంబార్డు రాజుల తోడి కలహములలో పోవుయొక్క యధికారము క్రమక్రమాభివృద్ధి నొండెను. అస్టోల్ఫుస్ రాజు నెదుర్చునిమిత్తము తనకు సహాయము కావలసియుండుటచే, మూడవ ఫ్రెంఛ్ అను పోపు ప్రాంతుల ంజు వెపిక్ అనునాయనను పరితర్జుని చేసి రోమునకు గవ్వరుగ నియమించెను. దీనికి ప్రతిఫలముగ వెపిక్ ంవెనా ప్రభుత్వమువారికి అయిదు రేవుల నిచ్చెను. ఈ విధముగ పోవుయొక్క యధికారము హెచ్చెను.

ఒకటవ హడ్రేయన్ అను పోపుయొక్క యాహ్వానముమీద ప్రాంతుల రా జగు చార్లమేను లాంబార్డుల రా జగు డెసిడెరియసుతో యుద్ధము నడిపి, యతనిని 774-వ సం. న తన ముఖ్యపట్టణ మగు పావియాలో ఖయిదీగ నుంచుకొని. వారి రాజ్యమును ప్రాంతిప సామ్రాజ్యమునకు చేర్చెను. 774-వ సం. లో బెనెవెంటో రాజ్యమును దక్షిణ ఇటలీయ తప్ప, మిగిలిన యిటలీ యంతయు ప్రాంతుల ప్రభుత్వములో నుండెను. 800 సం.లో చార్లమేను పాశ్చాత్య కిరీటమును ధరించెను. కాన్టోవిజియన్ రాష్ట్రము భిన్న మయి పోయినపుడు, ఇటలీ ప్రత్యేకరాష్ట్ర మయి ట్యూటన్ దండయాత్రకుల కాటపట్టయ్యెను.

961-వ సం. లో ఆటో ది గ్రే టును నతడు రోము సింహాసన

మునకు వచ్చి మరుచటి సం. న పవిత్ర మయిన రోమకసామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తి యాయెను. పిమ్మటి శతాబ్దములలో ఉత్తరఇటలీ మధ్యఇటలీలలోని జిల్లాలును పట్టణములును స్వాంతంత్ర్యము చెంది, ప్రత్యేకపరిపాలకసంఘములుగను రాష్ట్రములుగను మారినవి. ఇట్టి స్థితిలో వెపిక్వలన నీయబడిన దేశములలో కూడ మధ్య ఇటలీలో విశేషభాగము పోవుల ప్రభుత్వములో నుండెను. ఈ దేశము పిమ్మట ననేకసమయములలో వ్యాప్తి చెందెను. దక్షిణ ఇటలీలో చార్లమేను కాలమునందనేకస్వతంత్రమండలము లుండెను. తొమ్మిదవ శతాబ్దమున నీ భాగము సిసిలీతో కూడ సరాసెనులచే నాక్రమింపబడెను. పదునొకండవ శతాబ్దములో నిది యంతయు నార్మనులకు స్వాధీన మాయెను. పిమ్మట వెక్కుసారులు దీని రాజులు మారినను, 1282-వ సం. వఱకు నిది విభక్తముగనే యుండెను.

ఆ సంవత్సరమునందప్పటి ప్రభువు లగు ఫ్రెంచివారి యధికారమునుండి సిసిలీ స్వాంత్ర్యము నొంది 1435-వ సం. వఱకు ప్రత్యేకముగ నుండెను. అది పిమ్మట 1458 మొదలు 1504-వ సం. వఱకును కూడ స్వతంత్రముగ నే యుండెను. కాని, ఆ సమయమునందటలీ సిసిలీలు రెండును 1713-వ సం. వఱకు స్పెయినునకు సంబంధించి యుండెను. అప్పుడు యుక్రైచ్చి సంధివలన నేపిల్సు ఆస్ట్రియా వారికిని, సిసిలీ శావాయి ప్రభువునకును చెందెను. 1720-వ సం.లో నివి రెండును తిరిగి ఆస్ట్రియాకు సంక్రమించెను ; కాని 1784-వ సం. లో ఆస్ట్రియావా రోడిపోవుటచే స్పెయిను దేశములోని బోర్నో కుటుంబమునకు చేరెను.

ఇటలీదేశముయొక్క మధ్యకాలపు చరిత్రము గ్వెల్ఫు ఫుబెల్లెస్సు అను తెగలవారికి కలిగిన కలహములతోడను మధ్యఇటలీ ఉత్తరఇటలీలయొక్క విరోధములతోడను సరిపొయినది. టస్కెనీలో గ్వెల్ఫుస్ తెగవారు ప్రజాస్వామ్యమునకై ప్లా రెస్సె అనువాని నాయకత్వముక్రింద నొక సంఘము నేర్పఱచుకొనిరి. ఫుబెల్లెసుల పక్షమున పిజా ఆరెన్జో లుండిరి. వీరికి గల వ్యక్తవాదపాఠముల పోటీ వీరిని యుద్ధములలోనికి దించెను. 1284-వ సం. లో మెలోరి యాయొద్ద జరిగిన గొకాయుద్ధములో పిజనుల నొకలను నాశనము చేసి, 1298-వ సం. న కన్జోలాయొద్ద జరిగిన యుద్ధముతో జినోవా వారు సముద్రముపై తమ యధికారమును నెలకొల్పుకొనిరి.

నెపోలియను యుద్ధకాలమునఱకు ఇటలీ యంతర్భాగముల కలహములతోడనో ఆస్ట్రియా స్పెయిను సావాయి కుటుంబముల దుర్మంత్రాంగములవలననో కలవరము చెందుచునే యుండెను. నెపోలియను కాలమునందటలీ వెక్కు మార్పులను చెందెను. 1815-వ సంవత్సరపు వియన్నా కాంగ్రెసు ఆట్ల ప్రకారము ఇటలీ పది ప్రత్యేకరాష్ట్రములుగ విభజింపబడియుండెను.

ఈ రాష్ట్రముల యన్నిటి యైక్యమునకై కుతూహలము గలిగి ఆయా రాజధానుల ముఖ్యపట్టణము లగు నేపిల్ను, రోము లాం బార్డ్ మున్నగు పట్టణములలోని ప్రభుత్వములవారు తఱచుగ కుట్రలు పన్నుటతోడనో, యుద్ధములు చేయుటతోడనో కాలము వెళ్లబుచ్చిరి. 19వ శతాబ్దము ప్రారంభమునందీ కలహములలో ముఖ్య నాయకుడగు ఇటలీ మోక్షకారకుడును అయిన మహాపురుషుడు గిస్సెప్పిముజ్జిని 1848-వ సం. పు ఫ్రెంచి కలవరములో లాంబార్డ్ వెనెసు మున్నగు పరగణాలవారు తిరుగఁబడి ఆస్ట్రియా సైన్యమును వెళ్లినా పశ్యంతము పోరాడోలిరి. సార్డినియా రాజగు చార్లెసు ఆల్బర్టు ఆస్ట్రియానై యుద్ధము ప్రకటించి మొదట జయించినను, పిమ్మట నోవరామ్బుద్ద 1849-వ సం. న జరగిన యుద్ధములో నోడింపఁబడెను. అప్పు గొల్బర్టు తన కుమారుడైన కెక్టర్ ఇమాన్యుయలునకు సింహాసనము వదిలివేసెను.

ఇంతలో పోపు రోమునుండి తఱిమివేయఁబడి, మాజిని గారి బార్డ్లచే ప్రహస్యావ్య ప్రభుత్వము స్థాపింపఁబడెను. కాని 1849-వ సం. న పోపు ఫ్రెంచివారి సహాయము పడసి, వారి సంగతులక్రింద 1850-వ సం. నుండి తన నిరంకుశాధికారము సాగింప మొదలిడెను. సిసిలీనేపిల్నులలోని యరాజక సంఘములు కూడనణచివేయఁబడినవి. కాని రహస్యపు సంఘములు మాత్రము తమ పనిని తాము చేయుచునే యుండెను. 1859-వ సం. నం దాస్ట్రియావారితో ఫ్రెంచివారును సార్డినియావారును చేసిన యుద్ధమునకు పిమ్మట, ఆస్ట్రియావారు లాంబార్డ్ని సార్డినియా సేనువలసినవారైరి. ఆ సంవత్సరములోనే, రోమాగ్నా మోడెనా వార్మా సెయోమెంబా మున్నగుచవి కూడ చేర్చుకొనఁబడెను. కాని సావాయి నికో పరగణాలను మాత్రము ఫ్రెంచివారి కియ్యవలసినవచ్చెను. దక్షిణమున సిసిలీ యనులు కలహించిరి. జనోవానుండి వెయ్యిమంది సైనికులతో గారి బార్డ్ల సహాయముగ వచ్చి సిసిలీలో నున్న బోర్బక్ ప్రభుత్వమును గ్రోసివేసెను. కెక్టర్ ఇమాన్యుయల్ పతనమున గారిబార్డ్ల యాజ్ఞా పకుడుగ ప్రకటింపఁబడెను. ఆగష్టునెలలో గారిబార్డ్ల నేపిల్నునకు పోయి యక్కడి ప్రభుసైన్యము నోడించి రెండవ ఫ్రాంసెస్కును గయిటాకు తఱిమివేసి 7-వ సెప్టెంబరున ముఖ్యపట్టణము ప్రవేశించెను. ఇంతలో సార్డినియా కూడ నీ పోరాటములో చేరి జయమును కొనసాగించెను. అంతట గారిబార్డ్ల తాను జయించిన భూములను రాజభటుల కప్పఁజెప్పి కాపిరాకు వెళ్లెను.

విక్టరు ఇమాన్యుయల్ ఆగ్ పు పర్యవేక్షణనుండి సముద్రప

ర్యంతము గల యిటలీదేశ మంతటికిని రాజుగ ప్రకటింపఁబడెను. కాని వెనెసుపరగణాయను రోమును రాష్ట్రమును నివి రెండును మాత్రము బయటనే మిగిలియుండెను. 1866-వ సం. నం దాస్ట్రియావారితో ప్రహ్లాకు యుద్ధము కలిగినప్పుడు జరగిన స్నేహసంధిలో వెనెసు ఇటలీకి చేరెను. 1870-వ సం. లో ఫ్రాంకోజర్మను యుద్ధము పోసరినపుడు ఫ్రెంచివారు తన సైన్యములను ఫ్రాన్సునకు తీసికొనిపో గోట్టను పోపును కాపాడుచునే యుండిరి. అప్పుడు ఇటలీయను సైన్యములు రోమును తీసికొనెను. 30-6-1871 లో ఇటలీ ముఖ్యపట్టణము ఫ్లా రెన్నునుండి రోమునకు మార్చబడెను. 1878-వ సం. లో పిక్టర్ ఇమాన్యుయలు చనిపోగా, అతని కుమారుడు మొదటి హర్బర్డు రాజ్యమునకు వచ్చెను. 1900 సం. లో నితడు చంపఁబడెను. ఇతని పుత్రుడు మూడవ కెక్టర్ ఇమాన్యుయల్ సింహాసనమునకు వచ్చెను. కొన్ని సంవత్సరములనుండి శాంతిస్థాపనాగ్ధ మాస్ట్రియా జర్మనీలతో నిటలీకి సంగి యుండెను. అది యీ యుద్ధములో నిటలీ వారిచే నిరాకరింపఁబడెను.

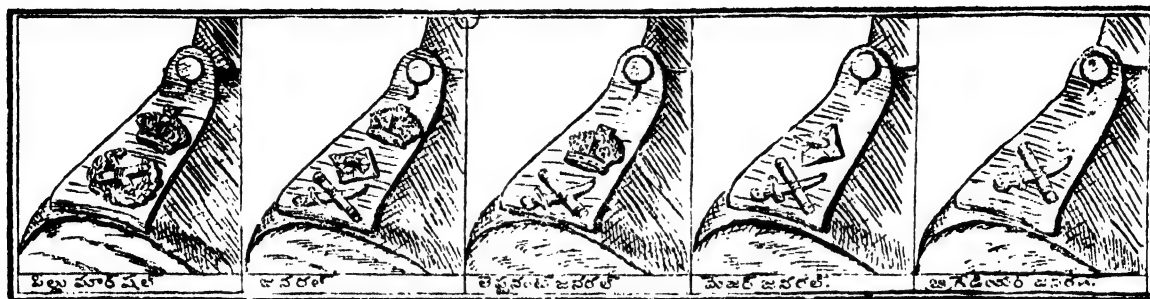
ఈ దేశముయొక్క 1914-వ సం. పు లెక్కల ప్రకారము 35,000,000 మంది జనులు కలరు; 184,824,000 సవరనుల సగటులు కిగుచుతి చేయఁబడెను; 86,772,000 సవరనుల సగటు లెగుచుతి చేయఁబడెను; ఆదాయము 114,000,000 సవరనులు; వ్యయము 108,000,000 సవరనులు; ఋణము 598,590,898 సవర నులు; 1,480,475 టన్నుల పరిమాణము గల 687 స్టీరురులును, 287,821 టన్నుల పరిమాణము గల 523 ఓడలును గలవు; 310,000 మంది గల ప్రధానసైన్యమును 250,000 మంది గల మూలఁలమును గలవు.

నౌకాబలము

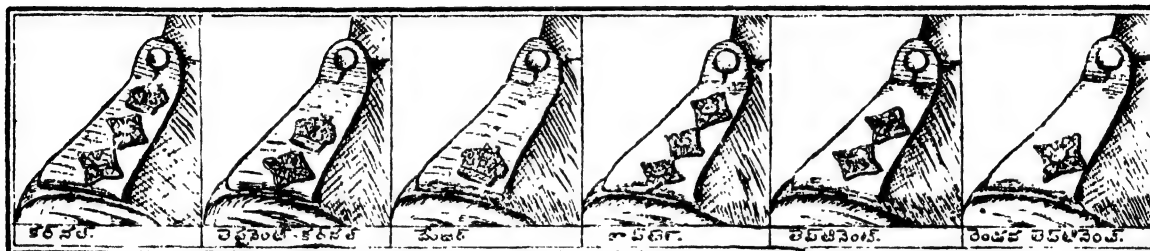
నౌకావరణము	ప్రభుత్వ మున్నది	కయా రగుచున్నది
యుద్ధనౌకలు	9	5
ఆర్థర్థ క్రూజర్లు	11	"
లైట్ క్రూజర్లు	"	3
స్కూటులు	3	"
డిస్ట్రోయరులు	25	10
టార్పెడోలు	76	24
సబ్మెరైనులు	12	8
మొత్తము	186	40

డి. ఎవ్వని బాహువిక్రమము హిందుజనా? శిరస్సుమంబులకొ
నొవ్వగనీక సంతతవిసోదము సల్పుచునుండె ధాత్రిలో
నవ్వసూధాతలేంద్రు సకలాధిపు జాగ్జి యురస్థమాళికొ
బుచ్చులు గందనీక గెలుపు గలిగింపుము శ్రీజనార్దనా!

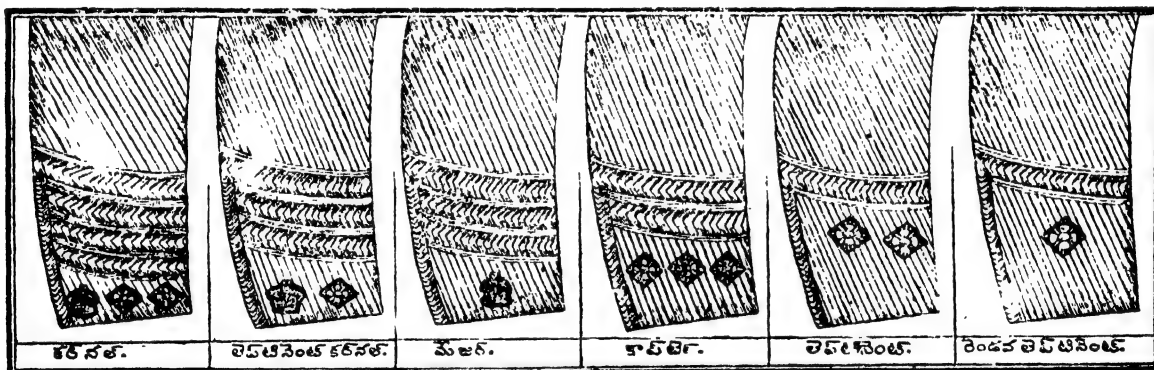
బ్రటిషు సైన్యోద్యోగ చిహ్నములు

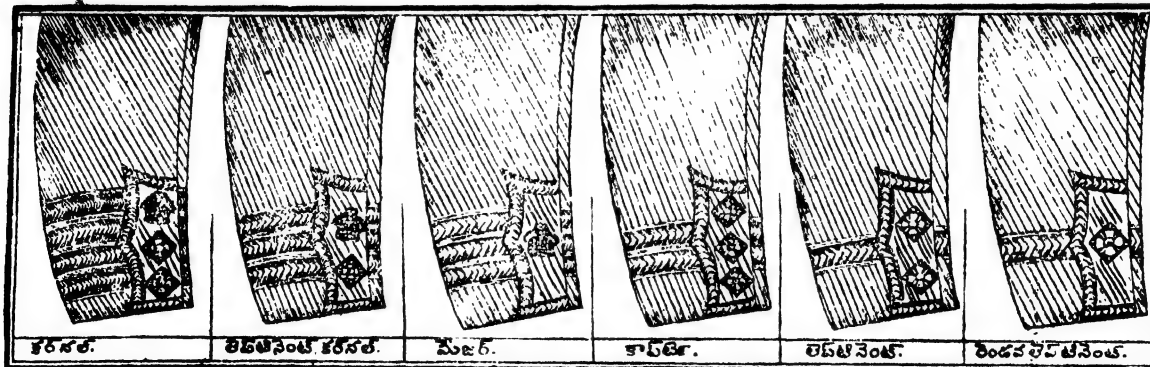
కీల్లమార్గములు మొదలు 1857 వరకు జనరలుజను భుజముమీద ధరించునవి

కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంట్లవరకు భుజముమీద ధరించునవి. 1914 లోని నక్షత్రములు కిరీటుములు లోహముతో చేయబడినవి

కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంట్లవరకు చొక్కాను చేతులయొద్ద ధరించునవి

హైల్యాండు పటాలములలో కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంట్లవరకు చొక్కాను చేతులయొద్ద ధరించునవి

3, 4 నెంబరులలోని నక్షత్రములును, కిరీటుములును జల్తారుతో చేయబడినవి.

THE GZAR & GZAREVITCH OF RUSSIA

రుష్యచక్రవర్తి, యువరాజు

THE GZARINA OF RUSSIA

రుష్యచక్రవర్తిని

THE MPRESS OF RUSSIA AS COLONEL-IN-CHIEF

యోధవేషధారిణి, రుష్యచక్రవర్తిని

THE GRAND-DUCHESS OLGA AS COLONEL-IN-CHIEF

యోధవేషధారిణి, రుష్యరాకొమరి

A RUSSIAN PRIEST BLESSING THE SOLDIERS

యుద్ధమునకు వెళ్ళుచున్న రష్యను సైనికులను పూజాపత్ర ఆశీర్వాదముట

COSSACKS CROSSING THE VISTULA ON THEIR FAVOURITE HORSES

కోటకులు గుఱ్ఱములమీఁద విల్వలూనదీ వివాహమును దాటుట

TELEPHONING TO RUSSIAN SOLDIERS

రష్యను సైనికోద్యోగియులకు టెలిఫోనులో సందేశములు పంపుట

చిత్ర పటముల వివరణము

అబ్రుజ్జీప్రభువు:—ఇటలీ యుద్ధసాకాంగములో నైసు అడ్మిరలు. కొన్ని ఇటాలియను యుద్ధనావలకు సేనాధిపతి. హిందూ దేశమునకువచ్చి హిమాలయ పర్వతములలోని అత్యున్నత శిఖరముల కెక్కి పర్వతా స్వేషణమును జేసెను.

అశ్వసేన:—ఈనైస్యము పదాతులు కనపడకుండ వారినిదాచుటకును, వారుపరుగెత్తునప్పుడు రక్షించుటకును, పదాతులు పోరగానే శత్రుసేనలపట్ల బడి జయమును పూర్తిగా గ్రహించుటకును, శత్రుసేనల అంతు యుద్ధమునకు ముందుగా తెలిసికొనుటకును, ఉపయోగింపబడును. ఈనైసికులకు తుపాకి, ఖడ్గము, ఈటె యుండును. ఒక్కదినమునకీ నైస్యము 30 మొదలు 50మైళ్ళు నడచును. 326 అశ్వసైసికులు, ఒక్క ఆఫ్ఘిసరు కలిపి ట్రూప్ అని పిలువబడును. ఇటువంటివి మూడు ట్రూపులు ఒక్క స్క్వాడ్రను. మూడు స్క్వాడ్రనులు ఒక్క రెజిమెంటు కర్నలు క్రిందనుండి రెజిమెంటు యనిపించుకొనును. రెండుమూడు రెజిమెంటులు ఒక్క బ్రెగేడియరు జనరలుక్రిందనుంచబడి బ్రెగేడుఅని పిలువబడును. నాలుగు బ్రెగేడులు కలిపి ఒక్క డివిజన్ యగును. డివిజనులో 3000 మొదలు 4000 వరకు గుఱ్ఱపురౌతులుండురు.

ఆకాశ విమానములు:—యుద్ధ ప్రారంభమున చ్రాన్సుకు 16 గాలియోడలు 834 ఆకాశవిమానములు, గ్రేటుబ్రిటనుకు 6 గాలియోడలు 250 విమానములు, జర్మనీకి 30 గాలియోడలు, 400 విమానములు, ఆఫ్రియాకు 7 ఓడలు, 100 విమానములు, రుష్యాకు 10 ఓడలు, 160 విమానములు, ఇటలీకి 8 ఓడలు, 220 విమానములు, నర్వేయాకు 20 విమానములు ఉండెను. ఇప్పుడున్న దేశములవారును వీని సంఖ్య నపరిమితముగా వృద్ధిచేసి యున్నారు.

ఆల్బీ మేజరు జనరలు:—ఇన్నిస్కిలింగు ఆశ్వసైన్యములో జేరి మేజరుజనరలు పదవిని బొందునంత వృద్ధిలోనికి వచ్చెను. జూలూలాండ్, దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములలో ఈశిగానిపతకము నాలు గొలుసులతోను, రాజగారి పతకమును రెండు గొలుసులతోను బడసెను.

యుద్ధమునకు ముందు ఆశ్వసేనాధిపతిగా ఇంగ్లండునా దుండెను. మాన్సు యుద్ధములో, ఇంగ్లీషువారు వెనుకకు తగ్గవలసి వచ్చినప్పుడు పదాతులు హతము కాకుండ తన యశ్వసేనతో శత్రువులను దాకి సరి జాగ్రత్తించిగారి కపటిమితమయిన సహాయ మొనరించెను. సామ్రాజ్యది యొద్ద శత్రువులతో దలపడి, వారి నాపి తరువాత వెనుకకు తగ్గిపోయెను.

ఆల్బర్ట్:—బెల్జియమురాజు. జర్మనుల శాధల ననుభవించుచున్న ప్రజలతో పాటియున్న నానా కష్టములను గుఱుచుచున్నాడు. మాలిన్సు సగిరిముపై జర్మనులు శత్రువులను కాల్చుచున్నప్పుడు సైనికోర్మో గీయు లీయనను సురక్షితమైన ప్రదేశమునకు వెళ్ళుమని ఎంతో బ్రతిమాలవలసివచ్చెను. సాధారణ సైనికుని యుపపులను ధరించి ప్రాణములు పోవునను భయము లేక రణరంగమంతయు తిరుగుచుండును. ఈయన డిసెంబరు 17, 1907 వ సం.లో సింహాసన మెక్కెను. యూరపురాజులలో నితపొడుగువాడు లేడు. యంత్రాదుల నడపువిద్యను బాగుగా నేర్చెను. రయి లింజనులను తనదేశమందు స్వయముగా నడపిన మొదటిరాజు. పూర్వము సైన్యములో కొలువుచేసెను.

తన భర్తతోపాటు రాణియు నానాకష్టములను పడుచున్నది. వీరి ముగ్గురుబిడ్డలును ఇంగ్లండులో కిర్జను ప్రభువుగారి గృహమునం దుంచబడినారు. ఈమె జర్మనీ లోనొక భాగమగు బవేరియాకుప్రభువగు కారల్ థియో డోరు కుమార్తె. ఈమె బెల్జియములో దేవదూత యగురాణి యని పిలువబడుచున్నది.

ఆస్టివ్ డైట్ ఆనరబిల్:— యార్కుషయరు నివాసి. జీవితమునకు నృప్తికినచ్చుటయు స్వశక్తి తప్ప మరియొక సహాయమును లేదు. లండనునగర పాత శాలలో జదివి, బాలియలు కళాశాలలో విద్యాభివేత నమువలన జదివి, సుప్రసిద్ధ బ్యాంకులు, పార్లమెంటులో బ్రవేశించి నిరుపమానశక్తివలన ముఖ్యమంత్రి యయ్యెను. ప్రధానమంత్రిగారు ఈయన పుత్రికములలో అన్ని కడులవారి మన్నలకును బాత్రుడాయెను.

నైస్యవిభాగములు

ఆర్థికోరు:—బ్రిటిషు సేనలో ఒక్కోరు అనగా 38,000 మంది నైసికులు, 152 ఫిరంగులు. కోరు రెండు డివిజనులుగా విభజింపబడియుండును. అందశ్వ సేనయు నుండును. ఫ్రెంచి ఆర్థికోరులో 34 వేలు మొదలు 48 వేల వరకు పదాతులు, 1200 మొదలు 1800 వరకు గుట్టపుదళము, 5000 మొదలు 6000 వరకు ఫిరంగులను మాత్రమే ప్రయోగించునైస్యము ఉండును. ఫిరంగులు 148 మొదలు 160 వరకుండును. రష్యాకోరులో 600 మంది అశ్వనైసికులు, 32,000 కాల్బలము, 4500 శతఘ్ను సేన, 152 ఫిరంగులు, ఉండును. జర్మను కోరులో 1200 గుర్రపుదళము, 30,000 పదాతులు, 6000 ఫిరంగిసేన, 160 ఫిరంగులుండును. ఆస్ట్రీయను కోరులో:—1600 గుట్టపుకాతులు 42,000 కాల్బలము, 5000 శతఘ్ను సేన, 120 ఫిరంగులు ఉండును. ఈ సేనలుగాక మోటారు సైకిలు లెక్కిపోరు నైసికులు, మోటారుబండ్లమీద నుండి గోరువారు వేరుగా గలరు. బ్రిక్కిడు:—ఇందు పదాతులు, అశ్వ సేనలు ఉండును. పదాతులు 4000 మొదలు 7000 వరకును, అశ్వసేన 1000 మొదలు 2000 వరకును ఉండును.

రెజిమెంటులో 2000 మొదలు 4000 వరకు పదాతులు. 500 మొదలు 1000 వరకు అశ్వసేనయు నుండును.

కంపెనీ యనగా 120 మంది నైసికులుండు పటాలము,

ఆర్థిమెడికలు కోరు:—యుద్ధములో డెబ్బలు లిసినవారికి శస్త్రములు చేయుట, ఔషధమిచ్చుటయు ఈ యుద్యోగీయులపని. ఇంగ్లీషు నైస్యములో 5000 మంది యుద్యోగిలు, పరిచారకులును గలరు. కానియూమెడికలు ఆస్సరుల సంఖ్య మహాసంగ్రామముచే అనేకరెట్టి పూను పోచబడినది.

ఆర్థిఆర్థిగన్సుకోరు:—ఇందుండువారు కమ్మర పనివాండ్లు, కంచరపనివాండ్లు, ఫిట్టరులు, వీలరూలు, కాలరుమేకరులు, గుమాస్తాలు మొదలయినవారును వారిపై యుద్యోగిలును. వీరిపని యుద్ధభూమినుండి తిరిగివచ్చిన తుపాకులు, ఫిరంగులు వగలూరాలను మరమ్మత్తుచేయుట, క్రొత్తతుపాకులను, ఫిరంగులను, మందు గూడు సామానులను, ఇతరయుద్ధ పరికరములను క్రమముగా మూటలుకట్టి యుద్ధభూమికి బంపుట.

ఆర్థిసర్విస్ కోర్:—భోజన పదార్థములను నైసికులకు బంపుట ఈ కోరుయొక్కవిధి. పలుగా గుడ్డలు కట్టుట, గుర్రములకు నాడాలుకొట్టుట, జీనుల నుకుట్టి సిద్ధముచేయుట వడంగిపని వీరిది.

ఇటలీరాజు:—1869లో జన్మించెను. 1900లో జంపబడిన తనతండ్రికి ససంతరము రాజ్యాధిపతయయ్యెను. 1896లో మాంటిస్సిగ్రో రాకుమారి ప్రింసెస్ హెలీనును పెండ్లియాడెను. ఈయుద్ధమునకు జనులను పురికొల్పుచు జేసిన ప్రసంగములు వారిహృదయముల నమితముగా రమింపజేసినవి.

ఇవనోఫ్ జనరలు.—జర్మోస్లావును పట్టుకొనిన జర్మను సేనానాయకుడు.

ఇంగ్లెనోల్ అడ్మిరలు వాన్:—జర్మను నౌకా సేనాధిపతి. 40 సంవత్సరములు కొలువుజేసెను. తిరు జరుగారికి ప్రియతముడు. జర్మను యుద్ధనౌకాబలమును వృద్ధిచేసి గ్రేటుబ్రిటను బలమయిన తరువాత లోకములో రెండవదిగా జేసినవాడు.

ఎడ్లెను యుద్ధనావ

కోకోన్ కీలింగు దీవులు:—ఎడ్లెన్ యుద్ధనావ యిచ్చట సిడ్నీ క్రూయిజరుచే ముంపబడెను. 1609లో కెప్టెన్ కీలింగువలన కనుగొనబడెను. ఈ దీవులు సింహళమునుండి ఆస్ట్రేలియాకు వెళ్లు సముద్రమార్గమునందున్నవి. ఈ లంకలు రాస్ అను స్కాచి కుటుంబము వారి హక్కు. సిడ్నీ రాస్ అనునతడు గవర్నరు. శీతోష్ణస్థితి రమణీయము. కాని తుపానులు ఘోరఃస్వమున కలుగ జేయుచుండును.

ఎడ్లెను యుద్ధనావ చైనాలో జర్మనీవారి దేశముకు కైయో ఛాహార్బరునుండి ఆగస్టు నెలలో తప్పించుకొని బంగాళాఖాతములో జేరెను. దీనిబరువు 3600 టన్నులు. ఇది గంటకు 24 మైళ్లు పరుగెత్తును. నాలుగు ఇంచి ఫిరంగులు 12 ఉండెను. చెన్నపట్టణముమీద 15 నిమిషములు గతించిన సెప్టెంబరు నెల 22-వ తేది రాత్రి 9 గంటలకు సుమారు 25 ఫిరంగులను గాల్చెను. బర్మా ఆయిల్ కంపెనీ వారిని రెండు కెరోసిన్ యాలు తటాకములకు నిప్పుంటించి నాశముచేసెను. హైకోర్టు ప్రాంత్యమునను, చూళలోను, హార్బరులోని స్టీమరులమీదను గుండ్లు పడెను. 8 మంది జనులు మృతులయిరి. 30 మందికి గాయములు తగిలినవి. జనులు చెన్నపట్నమును భయముచేత విడువ మొదలిడిరి. ఎడ్లెనును గురించి లెక్కలేనన్ని పుక్కిటిపురాణములు బయలుదేరెను. ఎడ్లెను ముచ్చటలలో దేశమంతయు మునిగిపోయెను. సవంబరు మాసములో కోకోన్ ద్వీపమునందలి (నైక్ లెస్) తీగ లేని తాత్రి సమాచారపు కార్యాలయమును పాడుచేయుటకయి ఎడ్లెను వెళ్లగా, ఆస్ట్రేలియావారి సిడ్నీయను క్రూయిజరుచే 10 నిమిషములలో నోడింపబడి, బిడ్డనకు తరిమివేయబడి, కాల్చివేయబడెను. చాలమంది నైనికులందు చనిపోయిరి. ఎడ్లెన్ కెప్టెన్ గు ముల్లరుకును, అందున్న జర్మను రాకొమారుడు ప్రిన్సు ఫ్రాంసిస్ జోసెఫుకును గాయములు తగులలేదు. ఖయదీలుగా బట్టుకొనబడిరి. సిడ్నీ నావలో పండ్లగు మృతినొందిరి. 15 మందికి గాయములు తగిలినవి.

ఎడ్లెను 23 నావలను ముంచెను. ఇది కలిగించిన నష్టము 1 కోటి 50 లక్షల రూపాయలకు తక్కువ యుండదు. మారువేషము వేసికొని, సింగపూరునంద జెంఞెగ్ అను రష్యను క్రూయిజరును, మాను కెట్ అను ఫ్రెంచిటా ర్పెడో బోటును ముంచివేసెను. దీనిని పట్టుటకయి సముద్రముల నన్నింటిని ఫ్రెంచి, రష్యా, జపాను, ఇంగ్లీషు క్రూయిజరులు అనేకదినములు శోధించెను. బెన్మోరు, చిల్కాస్, క్లాన్ గ్రాంలు, క్లాన్ మథేసన్, డిస్టామాట్, ఇండస్, కామాగటమారు (జపాను) కిల్లిన్, కింగు లడ్, లోవట్, రిబేరియ, ట్రాబోక్, ట్రోయిలస్, టైమెరిక్ అను నావలు ముంచబడిన వానిలో ముఖ్యమయినవి. బురెక్, ఎక్సుఫ్లస్, అనురెండు బొగ్గు స్టీమరులలోని బొగ్గు సంగ్రహింపబడి అవి ముంపబడెను. కాబింగా యను స్టీమరును సెయింటు ఎగ్బెర్ట్ అను స్టీమరును పట్టుకొని, వానిని ముంచక, ఇదివరకు ముంచిన స్టీమరులలోని నావికులను, ప్రయాణికులను సంఘ కూర్చుండజెట్టి దగ్గరికి వులకు బంపివేసెను.

ఎస్వరు పాపా:—తుర్కీ దేశమునకు యుద్ధాంగ ముంత్రి. జర్మనీకి ముఖ్యమిత్రుడు. ఈ యుద్ధములోని కితడేతుర్కీనిది చెరు. అశ్వనైన్యమును నడపుటయందు మంచి ప్రవీణుడు. రాడన బాల్కను యుద్ధములో ఏడే నోహిను బల్గేరియానులనుండి లాగికొని తిరిగి దానిని తురుష్కుల పశిము చేసెను. ఇరాక్ లి తురుష్కు సామ్రాజ్యమునందంతటను అభినందనములకు బాత్రుచాయెను.

ఎం. గయోల్విట్:—ఇటలీకి విదేశాంగ ముంత్రి. ఈ ఇటలీ నీ యుద్ధములోనికి దించుటకు గారకు లయిన వారిలో నొక్కడు.

ఐర్న్ క్రాస్:—బ్రిటిషు సైనికులకు విక్టోరియా క్రాసు ఎంత యమూల్యమయినదో జర్మను సైనికులకు ఐర్న్ క్రాసుంత శ్రేష్ఠతమ మునుపది. ఇది గొప్పయుద్ధములో జయించినప్పుడు, గొప్పశత్రువును పట్టినప్పుడు, కోటలను ధైర్యముతో గాపాడినందుకు నొసంగబడు చుం

డెడిది యట. ఈ యుద్ధములో 38,000 ఐర్ష్ క్రాసులను కెయిజరుగాను సైనికులకు పంచివెట్టిరట. ఈ క్రాసు ఇనుముతో జేయబడి కొన పెండితో పూయబడి యుండును.

ఒకూమా ప్రభువు:— జపాను ముఖ్యమంత్రి. 1888 లో జన్మించెను. జపాను సంత గొప్ప సామ్రాజ్యముగా జేసిన వాడొక నొక్కడు. కోశాధ్యక్షుడు, విదేశాంగ మంత్రి, న్యవసాయ మంత్రి, వత్తక వ్యాపార మంత్రి మొదలగు పనులను జేసెను. జపానిలో యుద్ధమునకు దిగి, కైయోటో రాష్ట్రమును నశము జేసికొని, జర్మనీనాని పసిఫిక్ సముద్రమునూడి తరిమివేసెను. కై నాను బలవంతపెట్టి తన కష్టమును సంతిని జేసికొనెను.

ఓస్ట్రా ప్రభువు:— ఇటలీ రాజుగారి పితృక్షికా మారుడు. ఇటలీవారి యుద్ధముల కియ్యసాగుడు నాయకుడు.

కప్పములు:— జర్మనులు పట్టుకొనిన పట్టణములలో సిక్రిడివిధముగా కప్పములనుగొనిరి. ఇది ప్రాచీనాచారముగాని ఆధునికాచారము కాదు. డబ్బులేక పోవుటచే బెల్జియనులసీవిధముగా గోచరించి అందు అనుచున్నారు. సొమ్ము నియ్యకయెడల పట్టణములను గాచ్చి భిక్షము చేసెదమని.

రూపాయలు	
బ్రుసెల్సు	12,00,00,000
లీజ్ రాష్ట్రము	3,00,00,000
లీజ్ నగరము	60,00,000
సావేన్	60,000
బ్రాబంట్ రాష్ట్రము	27,00,00,000
లిజ్	42,00,000
ఆర్డెగటయపు	3,00,000
ఏమిచున్న	6,00,000
(1 లక్ష సిగరెట్ల సహా)	
తెన్ను	4,20,000

రాబే, టార్కో నగరములు	6,00,000
టర్మాండి	6,00,000
మొత్తము.	43,27,80,000

ఘెంటు 1 లక్ష సిగరెట్లు, 2200 గాలనుల కెరోసినియలు, 220 టన్నుల పానీయపదార్థములు, 150 టన్నుల ఓట్లు, 100 బైసికిలులు, 10 మోటారు సైకిలులు.

కందకములు:— మొట్టమొదట నివి కొలదిపాటి గుంటలుగా నుండెను. ఈ యుద్ధములో ననేక మైళ్లవఱకును భూమిలో త్రవ్వబడి ఒక కందకమునుండి యింకొక కందకమునకు మార్గ మేర్పఱుపబడి యుండుటయేగాక తెలిసినవలతోను, విద్యుద్దీపములతోను, వంటకు సదుపాయములతోను, పడుకకుతగిన పీల్చి తోను అమర్చబడి యున్నవి. చాలకందకములు నీమెంటుతో కట్టబడి సిద్ధము చేయబడినట్టివి. ఈ కందకముల యుద్ధము దీర్ఘ కాలము పట్టును. కందకములలోని శత్రువుల నోడించిగాని వారినిదాటి పోవుటకు ఎదుటివారికిమీలులేదు.

క్రీప్ నిర్మాణము:— యుద్ధపరికరములను సేర్పించుటయొ గొంతకంటె పెద్దకర్మాగారము భూలోకములో మరెచ్చటనులేదు. జర్మనీదేశములో వెస్ట్ ఫేలియా రాష్ట్రములోని ఎస్సెన్ అనుపట్టణమునందొదిగలదు. మొట్టమొదట నొక కెయిసరుననులేని పీటర్ ఫ్రెడరీక్ క్రిస్టిఅనువానివలన స్థాపింపబడెను. ఈతనికుమారుడు అతుకులులేనిరయిలు చక్రములను జేయుపద్ధతిని కనుగొని దానివలన ననేకలక్ష లాభించెను. ఆసొమ్మంతయు నీకర్మాగారములో ఫిరంగులు చేయుపనికయి వినియోగింపబడెను. మూడుతరములవాటిబుద్ధిబలమును, పరిశ్రమయు నీకర్మాగారము నింతమహోన్నతస్థితికి దీసికొని వచ్చినది. 1870లో ఫ్రెంచివారేపై పూర్ణజయమునుగొనినవి వీరిఫిరంగులే!! ఈ కర్మాగారము ప్రజలనైనికనావిక భాండాగారమని పిలువబడుచున్నది. ఈక్రష్ట నిర్మాణములో నయవది కర్మాగారములు మొత్తముమీద గలవు. ఒకకర్మాగారమునుండి యింకొకకర్మాగారము

నకు సామానును తీసికొని వెళ్లటకు 30 మైళ్లపొడుగున రయిలు ఆవరణములోపల కలదు. ఇందు సిస్టముచేను బడిన సామానును శాస్త్రప్రపంచమునకు తీసికొని వెళ్లటకయి ప్రత్యేకముగా స్టోరేజీలు 40 మైళ్ల పొడవున కర్మాగారములచుట్టును గలవు. యుద్ధమునకుపూర్వము 40,000 పనివాండ్లను, 4000మంది యుద్ధ్యోగులను నిచ్చట పని జేయుచుండెడి, ఇప్పుడు 1,50,000 మంది పనివాండ్లు దూరము పారు ఫిరంగులనుమాత్రమే (అన్ని పనులనువదలి) చేయుచున్నారు. ఇవిగాక జర్మనీలోని వీరి సొంతబౌద్ధగనులను త్రవ్వకర్మాగారములకు పంపుటకయి 10,000 మంది క్రొవ్వవారి కూలివాండ్లుగలరు. ఆనెన్, గులసనులలో పీడిక గల రోలింగుమిల్లులలోను, డ్రైన్ హౌసెస్, షాఫ్ట్ బర్లు, న్యూ పీడ్, ఎంగరు గ్రామములలో వీరికున్న బ్లాస్టు ఫర్నేసులలోను. 15,000 మంది కూలివాండ్లు పనిచేయుచుందురు. కీలుసగరములో వీరికున్న నౌకానిర్మాణ కర్మాగారమునందు 7000 మంది పనిచేయుచున్నారు. స్పెయినులో వీరు కొనిన యినుపగనులలో 5000 మంది త్రవ్వచున్నారు. ఈవంశములో నాలుగువవాడగు ఫ్రా క్రిప్ గారే వీనికిన్నింటికిని ప్రాప్తములురు.

క్లక్, జనరలువాన్:— 68 సంవత్సరముల వయస్సు. ప్యాడిసును పట్టుకొనుటకయి ఈయుద్ధములో కేలుజరుగనివలన ఉత్తిరప్రాంతునుండి 2 లక్షల సైన్యముతో బయలుదేను. ప్యాడిసువఱకు పోగలిగినను మార్చేవద్ద మిత్రమండలివారిచే నోడింపబడి తిరిగి వేయబడెను. అందుచే కేలుజరుగనియనుప్రహమును గోలుపోయెనట.

కానేవ జనరలు:— ఇటలీకి సర్వసేనాధిపతి 'ఇటలీ కివన' రని పిలువబడుచున్నాడు. బుద్ధిశాలి, కీర్తి నొందిన సేనాని.

కిచెనరు ప్రభువు:— ఇప్పటి యుద్ధాంగముంట్రి. ఇండియా కేడుసంవత్సరములు సర్వసేనాధిపతిగా నుండెను. యుద్ధమునకు పూర్వము ఈజిప్టులో కాన్స్

జనరలుగా నుండెను. ఈయన గలించిన 40 సంవత్సరములనూడియు పోరాడని బ్రిటిషువారియుద్ధము లేదు. లెఫ్టినెంటు పదవినుండి స్వశక్తివలన నిష్పదనుభవించుచున్న మహాసైన్యతపదవిని బడసెను. బోయరుయుద్ధమును సాగముగాజూచి సాధజేసిసదీయన. అప్పుడు పాన్ల మోగించారు 7 లక్షల 50 మానవాండులు బహుమతిగానిచ్చి. మొట్టమొదటనుండియు జన్మినితో బోరుటకయి అనేకలక్షల సైన్యము గానలయునని గుకైటేగి 11 మాసములలో 20 లక్షల సైన్యమును సిస్టముచేసి రణభూమి కింపెను. ఈయన కార్యనిర్వాహణశక్తి అపారము. ఈయుద్ధములో బ్రిటిషువిజయభారము కిచెనరు గారి భుజములపై గలదు. ఈయన కున్న దేశీయ, విదేశీయ బిరుదములకు లెక్క లేదు. నయస్సు 68 సంవత్సరములు.

క్విక్ డ్రింగ్ వీరి గన్:— ఫ్రెంచి ఏకపక్ష ద్విపక్ష విమానములలో సిఫరంగులు తీసికొనిపోబడుచున్నవి. నేలమీదనుండి శత్రుసేనలను, ఆకాశమున నెగురు శత్రువిమానములను వీనితో గాల్చెదరు.

కీలుకాలున:— బాల్టికు సముద్రతీరముననున్న కీలుకారురు మొదలుకొని హాంబర్గ్ నగరము వఱకును త్రవ్వబడినది. ఇటీవల ప్రెజెంట్లు యుద్ధనావలు సయితము నడచుటకును, లంగరు వేసికొనుటకును, రెండింతలు విశాలము చేయబడి కేలుజరుగారి నెలన 14-వ జూన్ 1914న పూరివబడెను. పొడవు 60 మైళ్లు, బోతు 360 అడుగులు, వెడల్పు ధైభాగమున 334 అడుగులు. కాలువ పొడలి భాగమున వెడల్పు 147 అడుగులు. కాలువకు మొదటను కడపటనున్న లాకులపొడవు 1082 అడుగులు, వెడల్పు 147 అడుగులు, బోతు 45 అడుగులు. 60 మైళ్ల పొడుగునను కాలువ విద్యుచ్ఛక్తితో రాత్రివేళ వెలిగింపబడుచున్నది. బాల్టికుసముద్రమునుండి యుత్తర సముద్రమునకు జర్మనీ తనయుద్ధనావ లన్నింటిని పప్పుడు పదునారు గంటలలో బయటకు. విపత్కాలమున నేయపాయము లేకుండ యుద్ధనావ లన్నింటిని ఈ కాలువలో పెట్టుకొని కాపాడుకొన వచ్చును.

కీన్, కమిషనర్:—ఇప్పుడు సబ్జెరయిను నావల కథవశిగా నున్నాడు. వైనా, దక్షిణాఫ్రిక, తూర్పు ఆఫ్రికాలలో యుద్ధమును చేసెను. పైకి వచ్చుచున్న నాకాసేనాధిపతులలో నొక్కడు. హెల్మిగోలాండు బైటు యుద్ధములో మొదటివాడు.

కెయిజరుగారి పుత్రులు:—ఆరుగురున్నారు. యుద్ధభూమియందున్నవారు (1) యనరాజు (2) ప్రిన్సు ఈటల్ ఫ్రెడర్క్ (కర్నలు) (3) ప్రిన్సు ఆస్కార్ (5-వ లైఫ్ గార్డు పటాలము) (4) ప్రిన్సు అడల్బర్ట్ అను నాలుగువ వాడొక యుద్ధనావలో చెబ్బతిని మృతినొందెనని వదలిగలదు. ప్రిన్సు జోర్జి అను కడపటివాడు ఒక పర్యాయము ఫ్రెంచివారిచేతిలో పడకుండ ఆకాశవిమాన మెక్కి పారిపోయెను. అందునవా డెచ్చట నున్నాడో తెలియదు.

కోసక్కులు:—రష్యా సామ్రాజ్యమునందు దక్షిణ రాష్ట్రముల సరిహద్దులలో నుండువారు. వారు లోకము లోని అశ్వపైనికులలో సుప్రసిద్ధులు. ఈ సేన మొత్తము 1,80,000. వారికున్న అశ్వములు 1,70,000. ఫిరంగులు 240. ప్రభుత్వము వారిచ్చిన జమీనుల ననుభవించుచు వీరు పైనికసేవ చేయుచుందురు.

గంగాసింగునేగి:—గూర్ఖా పటాలములలో పైనికుడు. జర్మను కందకిములలో జొరబడి అనేకమందిని తా ననేకగాయములు తినినను జంపెను. అందు కయి శ్రీరాజచక్రవర్తిగారు విశ్వోదయా క్రాసును స్వహస్తములతో సితని వక్షస్థలమునకు రణరంగమున గ్రుచ్చిరి.

గ్లాడ్ స్టన్ ప్రభువు:—మహా మంత్రి గ్లాడ్ స్టన్ గారి పుత్రుడు. ఇంగ్లండుకు స్వదేశాంగ మంత్రిగానుండి దక్షిణాఫ్రికాకు గవర్నరు జనరలుగా వెళ్లెను. వీరి యుద్యోగ కాలమప్పుడే నిరంకుశాధిపతిత్వమును గాంధీ గారు ప్రారంభించుటయు, తరువాత వ్యవహారము పరిష్కారమగుటయు దట్టించెను. వీరి యుద్యోగ కాలమునందు స నిప్పు డింగ్లండుకు తిరిగి వచ్చినారు.

గూర్ఖాలు:—నేపాలుదేశమునుండివచ్చు పర్వత పైనికులు. వారి సాహసము సుప్రసిద్ధము. వారి ఖిల్లము లగు కుక్రీలతో నొకమరుజుని రెండుగా శీఘ్రకాలములో నరకగలరు. వారి తుపాకిగురి అమోఘము. వీరి పటాలములు 10 గలవు. ఈపటాలములో వీరి మొత్తపు సంఖ్య 20,000. వీరందరు యుద్ధమునకు వెళ్లిరి. హిందూ దేశమును ఇంగ్లీషువారికి 1814 మొదలు జయించి పెట్టుటలో వీరు చేసిన యుపకారము మెండు.

గ్రే, సర్ ఎడ్వర్డు:—పది సంవత్సరములనుండి బ్రిటిషు విదేశాంగమంత్రి. ఈయుద్ధము జటుగకుండ నెన్నో ప్రయత్నములను త్రికరణశుద్ధితో చేసెను. కాని ఫలము లేకపోయెను. నైట్ ఆఫ్ ది గార్టర్ అను సాధారణముగా నెంతగొప్పవారికయిన నొసంగబడని బిరుదీయన కీయబడెను. జర్మనులు యుద్ధమునకు పూర్వమును, తరువాతను జేయుచున్న దురాగతముల విషయము కొన్ని పుస్తకములను వ్రాసి పార్లమెంటువారి యెదుటను, నాగరికలోకము యెదుటను బెట్టి వారిని పరిహాస పాత్రలగుగా జేసెను.

చర్చిలు విస్టన్:—యుద్ధనావాంగ మంత్రిగా నుండెను. సైన్యములో గొన్ని సంవత్సరములు కొలువు చేసి, సాహసనాతుడను కీర్తి నాజ్ఞించి, పార్లమెంటు మెంబరులు, సహాయకార్యదర్శిగా నుద్యోగములను జేసి చివరకు గొప్పమంత్రి యయ్యెను. ఈయన మేధాశక్తి నిరుపమానమైనది. లోకసంచారి యగుటచే నీసంబంధమున గొన్ని గ్రంథములను వ్రాసెను. తన తండ్రితాడు రాండోల్ఫు చర్చిలుగారి చారిత్రమును మూఢుగ్రంథములుగా రచించెను. ఇంతకును నలుబది సంవత్సరములు 1914 నవంబరు 30-వ తేదిన నిండినవి. ముఖ్యమంత్రి కాగల సూచనలన్నియు గలవు.

జగో, హర్వాన్:—50 సంవత్సరములవయస్సు. జర్మను విదేశాంగమంత్రి. రాచకార్యములను సడపుట యందు ప్రవీణుడు. ఇంగ్లండునెడ యుద్ధారంభము వఱకును అనురాగమున్నట్లు నటించెను. రోములో భర్మచురాయబారిగా గూడ నుండెను.

జాక్సను అడ్మిరలు:— మధ్యధరా సముద్రము లోనున్న బ్రిటిషు యుద్ధనౌకల కధిపతి. ఇప్పుడు నౌకా యుద్ధాంగ మంతరి సహాయముగా నున్నాడు.

జినోవా ప్రభువు:—ఇటాలియను యుద్ధనావలు కొన్నింటికి అడ్మిరలు. 1854-లో జన్మించెను. ప్రిన్సు ఫర్డినాండు మృతినొందిన పిమ్మట రెండవ జినోవా ప్రభువయ్యెను.

జెల్లికో అడ్మిరలు:—ఇప్పుడు సముద్రముమీద నున్న బ్రిటిషు యుద్ధనావల కన్నింటికి అధిపతి. 1872 లో నౌకా సేనలో బ్రవేశించెను. ఈజిప్టును యుద్ధములోను, బాక్సరు యుద్ధములోను సముద్రముమీద ను నేలమీదను బోరెను. చైనా బాక్సరుల తుపాకి గుండుకాటి ఈయనయూపితిత్తలలో బ్రవేశించినను బ్రతుకగలిగెను. కంట్రోలర్ ఆఫ్ నేవి, డైరెక్టర్ ఆఫ్ నేవల్ ఆర్టి నెన్సు, మొదలగు నుద్యోగములను జేసెను. 1912 మొదలు రెండవ “సముద్రప్రభువు” గానున్నాడు. ఈయుద్ధము మొదలు కాగానే సర్వసేనాధిపత్య మొసంగబడెను. ఫిరంగులను సరిగా గురికి కొట్టుటలో స్వయముగా నతిప్రసిద్ధుడేగాక అందరు నావికపైనికులను ప్రవీణులనుగా జేయగలిగెను.

జోసే జనరలు:—ఫ్రెంచి సర్వసేనాధిపతి. రెండవ లెఫ్ టినెంటుగా సేనలో బ్రవేశించి, ప్యారిసు ముట్టడిలో 1870 లో బోరాడెను. టింబక్టో పట్టణమును బట్టుకొనినవారిలోను, ఇండు చైనాలో బోరినవారిలోను నొక్కడు. మెడగాస్కరుకు మూడుసంవత్సరములు గవర్నరుగానుండి ఆద్యపపుసంరక్షణములను వృద్ధిచేసెను. క్రింది వారిని పనిని జేయించుటయందు కఠినుడే యని చెప్పవచ్చును. ఫ్రెంచివిద్యాసములలో నయిదుగురు జనరలులు క్రమముగా బనిచేయలేదని యుద్యోగమునుండి తొలగించెను. గణితశాస్త్రమునందు గొప్పప్రావీణ్యము గలను. ఇతనిసంకల్పము లమోఘములు. మనోదృక్పథము ఉక్కువంటిది. తొందరపడడు. నెమ్మదిగా తనసంకల్పముల నీడేర్చును. ఫ్రెంచిసేనకాతని

యందు పితృవాత్సల్యమున్నది. సముద్రములో దూకు మనిసను దూకుదురు. జర్మనులను నెమ్మది నెమ్మదిగా ముట్టడించుచు, కాలము తనవత్తుమున నుండుటచేత నోగిపగిలినను ధైర్యమును గలిగియున్నాడు.

ఓర్లెండో:—ఉక్రెయిన్ తేయబడిన ఆయుధము. 300 రితుల తుపాకీప్రతిభాను, ముందుతరిపెల్లు పదార్థములతోను పొదుగబడును. ఈఓర్లెండో 28 హెక్టోమెటరు వెలుట్లు బరువును 24 అడుగుల పొడుగును గలిగియుండునుగాన నది యొక పెద్ద యుజననియే చెప్పునగును. ఇవి పెద్ద పెద్ద యుద్ధనావలందును, డిప్లోమెయరులు కూలుజభులు, ఓర్లెండోబోటులు, సబ్మెరియనుల యందును నుండు ఓర్లెండో గొట్టములనుండి ప్రయోగింపబడుచుండును. 800 గజములు మొదలు 7000 గజములవఱకివి పొడగలవు. 7000 గజములు (సుమారు నాలుగు మిలియన్లు) పోవుటకు 4 నిమిషములు పట్టెను. ప్రయోగింపబడిన నావకుతగులగానే ఓర్లెండోయొక్క ముక్కు చిలికి లోపలనున్న ప్రతికి నిప్పుఱించి పిడుగు వలె ప్రేలునట్లు చేయును. ఆదెబ్బకు నావబద్ధిలగును.

టికో అడ్మిరల్ వాణ్:— జర్మనుయుద్ధనౌకాంగ మంతరి. గతించిన 25 సా. ల నుండియు వెక్కువందల కోట్ల రూపాయలను వ్యయము చేయించి జర్మను నావికా దళమును ఇంగ్లీషువారి దళము తప్ప లోకమునం దద్వితీయముగా జేసెను. సబ్మెరియనులు చేయుచున్న దుష్కృత్యములను ప్రేరేపించుచున్న దీయనయె.

టిర్విట్ కెప్టెన్:—వెలింగ్ లాండు జైలు యుద్ధములో జర్మనునావలను ముచిన ఆంగ్ల నౌకాధిపతులలో నీయన యొక్కడు.

ట్రీప్కి:— 19 వ శతాబ్దములో జర్మనుదేశ చరిత్రము అనునొక సుప్రసిద్ధగ్రంథమును వ్రాసి వన్నె కెక్కెను. ఈయనవ్రాతలు జర్మనులలో దేశభక్తి నమితముగా బురికొల్పినవి. 1834-లో బుచ్చెను. ఇతఁడు 1896 లో మృతినొందెను.

జెల్మి. ఎం:—ప్రాంసునకు యుద్ధాంగమంత్రి గను, అధినివేత మంత్రిగను నుండెను. 1905న రాజీనామా నొసంగెను. యుద్ధారంభమున విజ్ఞాంగమంత్రిగా నెక్కుకొనబడియెను ఈతడనిన జర్మన ప్రభుత్వము వారికి బహుకంటకము. ఫాసోడాసంబంధమున ఇంగ్లీషు వారికిని ఫ్రెంచివారికిని గొప్పతగవును పెరిగించి ఆంగ్లో-ఫ్రెంచిమైత్రీకి కారకుడయ్యెను.

డైనమైటు బాబు:—ఒక్కబాబు 90 రతులుండును. శత్రుసేనల బరిమార్చుటకు, కిర్మాగారముల గూల్చుటకు, చందెనల ధ్వంసము చేయుటకు, సగరములను నాశము చేయుటకు నిది యుపయోగింప బడును. ప్రైమానికులకు మూడుముప్పలు గలవు. (1) అకస్మాత్తుగా నావిమానము నిర్మాణలోపమువలన గూలుట. (2) శత్రుఫిరంగులు తగిలి నాశనమగుట (3) విమానములోనున్న తుపాకినుండే ప్రేలి విమానము భిన్నమగుట. కాని యీ యుద్ధవిమాన ప్రైమానికులు చేయుచున్న సాహసకార్యములు వర్ణనాతీతములు.

నికోలస్. గ్రాండ్ డ్యుక్:—రష్యా సర్వసేనానిరుష్యాచక్రవర్తిగాగి ధాతి. అశ్వపై న్యాధిపతులలో గొప్పప్రఖ్యాతి గలను. న్యూహములనుకన్నుటయంద ద్వితీయుడు. ఇదివఱకుపెక్కు గొప్పపై నికోద్యోగములను జేసెను. ఈయుద్ధములో మిత్రమండలివారి ఆశలన్నియు ఈయనమీదఁ గలవు. ఎయస్సు 58 వత్సరములు

నీమ్మి: జర్మనీలో బుట్టినవానిలో నతిసాహసికుడయిన వ్రాతగాడు. ఆధునిక జర్మను విజ్ఞానము లోకమంతటను ప్రసరింపవలయునను సిద్ధమాలిన తలాపులకును, ప్రయత్నములకును ఈతని వ్రాతలే మూలాధారములు. 1844 లో జన్మించెను. శాన్ విశ్వవిద్యాయమునం దుపాధ్యాయుడుగా నుండెను. పుస్తకపుటి నుండియు నేదో యొకశరీరభాధతో తీసికొనుచుండెడివాడు. 1900 వ సం.లో నొక ఉన్నతవిద్యాలయమునందు కీర్తిశేఖుడయెను.

సౌకాఫిరంగులు:—16 ఇంచి ఫిరంగులు 22 మైళ్ళు, 15 ఇంచి ఫిరంగులు 15 మైదలు 21 మైళ్ళు 13. 5 ఫిరంగులు 12 మైళ్ళు, 12 ఇంచివి 10 మైళ్ళు, 11 ఇంచివి 10 మైళ్ళు, 9.4 ఫిరంగులు 9 మైళ్ళు, 9.2 ఫిరంగులు 9 మైళ్ళు 8.2 ఇంచివి 8 మైళ్ళు, 7.5 ఇంచివి 7 మైళ్ళు 6 ఇంచివి 6 మైళ్ళు దూరమును పోవును.

సౌకాసేనాధికార పదవులు:—మొదటివానిని 'అడ్మిరల్' ఆఫ్ ది ఫ్లీట్' అని పిలిచెదరు. రెండవవాడు అడ్మిరల్ ఆఫ్ ది క్రిందివాడు వైస్ అడ్మిరల్. ఇతకు తక్కువదైనా రో అడ్మిరల్, దీనితరువాతిది కమ్మండోర్, ప్లిట్ లెఫ్టెన్, కమాండర్, లెఫ్టెనెంటు, సబ్ లెఫ్టెనెంటు, అను సధికా పు పదవులు గలవు.

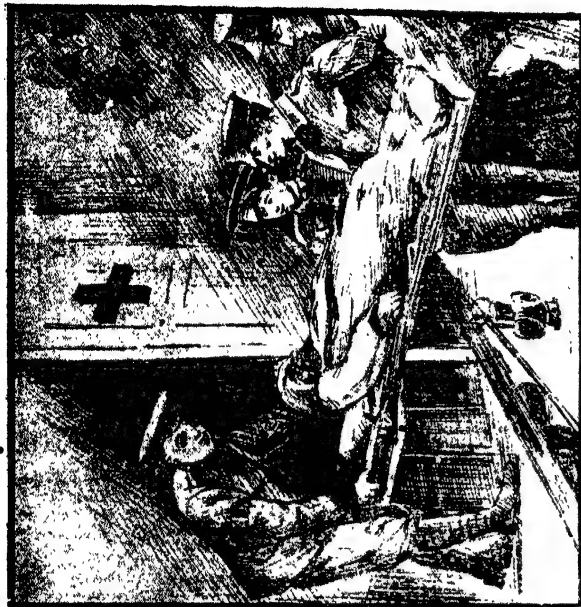
పట్టని జనరలు:—మార్చె యుద్ధమునకుముందు మూడవ ఆస్కీకోరుకు సైన్యాధిపతిగా నియమింపబడెను. ఇచ్చట తనసాహస కార్యములవలన సర్ జాన్ ఫ్రెంచి గారు వ్రాసినట్లు మంచి శక్తివంతుడని ప్రకటించ గలిగెను

ప్రతాపసింగు; మహారాజాసర్:—ఇడారుమహారాజు. యోధపురమునకు రాజప్రతినిధిగా నుండెను. చైనా యుద్ధమునందును, పురాదండయాత్ర యందును మరలెంత యుద్ధములలోను బోలిన రాజపుత్ర సింహము. 70 ఏళ్లు నిండినచు జర్మనీమీద పోరుట తనవిధియని, యనేకి కష్టములను గుడుచుచు పశ్చిమ రణరంగము నందున్నారు.

పింఛనులు:—చచ్చిపోయిన, లేక రోగమువలన గాని దెబ్బలవలనగాని మృతినొందిన నావికుల లేక పైని కుల భార్యలకు వారము 1-కి రూ 5-10-0 లు, వారి మొదటి బిడ్డకు వారము 1-కి రూ 8-12-0 తరువాత నున్న బిడ్డలకు తల 1-కి రూ 1-14-0 లు పింఛనుగా నొసంగబడును. మరీ దారిద్ర్యపు స్థితిలోనున్న కుటుంబ వ్యవేతన కమిటీవారు సిఫారసు చేసినచో భార్యకు వారము 1-కి రూ 9-6-0 ల వరకు పింఛనుగ వచ్చును. ఈపెత్తిని వేతాకనిని పెట్టి చేసికొనినచో

CARRIED INTO THE OPERATION ROOM

వైనికుడు శస్త్రాళయములోనికి కొంటబడుట

GIVING HIM MEDECINE

దౌషధ మొసంగబడుట

A WOUNDED SOLDIER CARRIED FROM THE FIELD

గాయపడిన వైనికుడు రణంగమునుండి రెడ్ క్రాస్ వారివలన

TAKING HIM TO HIS BED ROOM

పడకవద్ద కాతడు తీసికొనిపోబడుట

NURSING THE INDIANS IN ENGLAND

నర్సులు ఇంగ్లండ్ లో భారతీయ వైద్యులను పరీక్షించుచున్నట్లు

THE KING EXAMINING A WOUNDED INDIAN'S HAND

THE QUEEN CHATING WITH THE INDIANS

ఇంగ్లండ్ లో భారతీయ వైద్యులను పరీక్షించుచున్నట్లు

రాజుగారు గోగులను పరీక్షించుచున్నట్లు

GERMAN PRISONERS PAYING RESPECTS
TO THEIR MAJESTIES

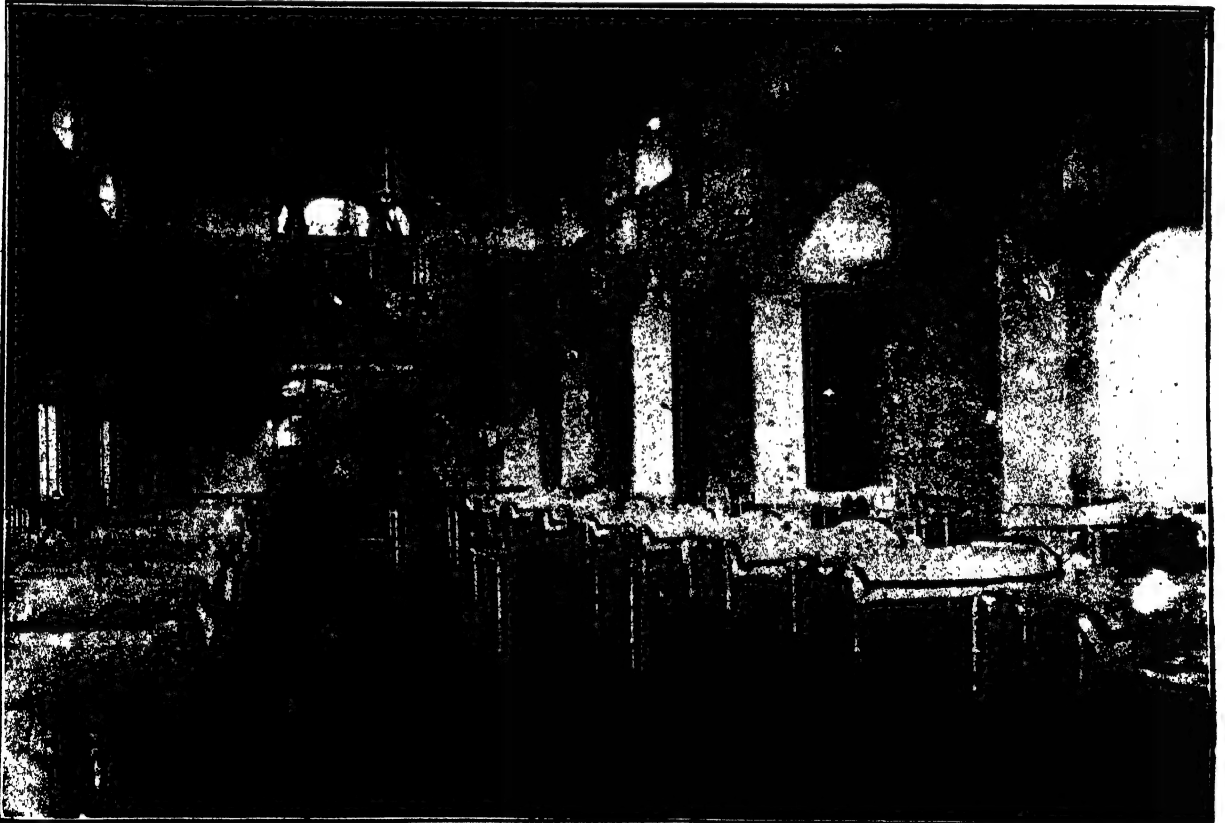
జర్మను ఖియదీలు వైద్యశాలలో రాజదంపతులను
దర్శించుటకయి వచ్చుట

THEIR MAJESTIES DEPARTURE

రాజదంపతులు విడిదికి వెళ్లుట

THE INTERIOR OF LADY HARDINGE HOSPITAL IN BOMBAY

బాంబాయి లేడీ హార్డింగ్ ఆసుపత్రిలో పడకలున్న భాగము. గణాంగమునుండి వచ్చిన రోగుల కెచట చికిత్స చేయబడుచున్నది

GERMAN SHELL ON A RED CROSS HOSPITAL

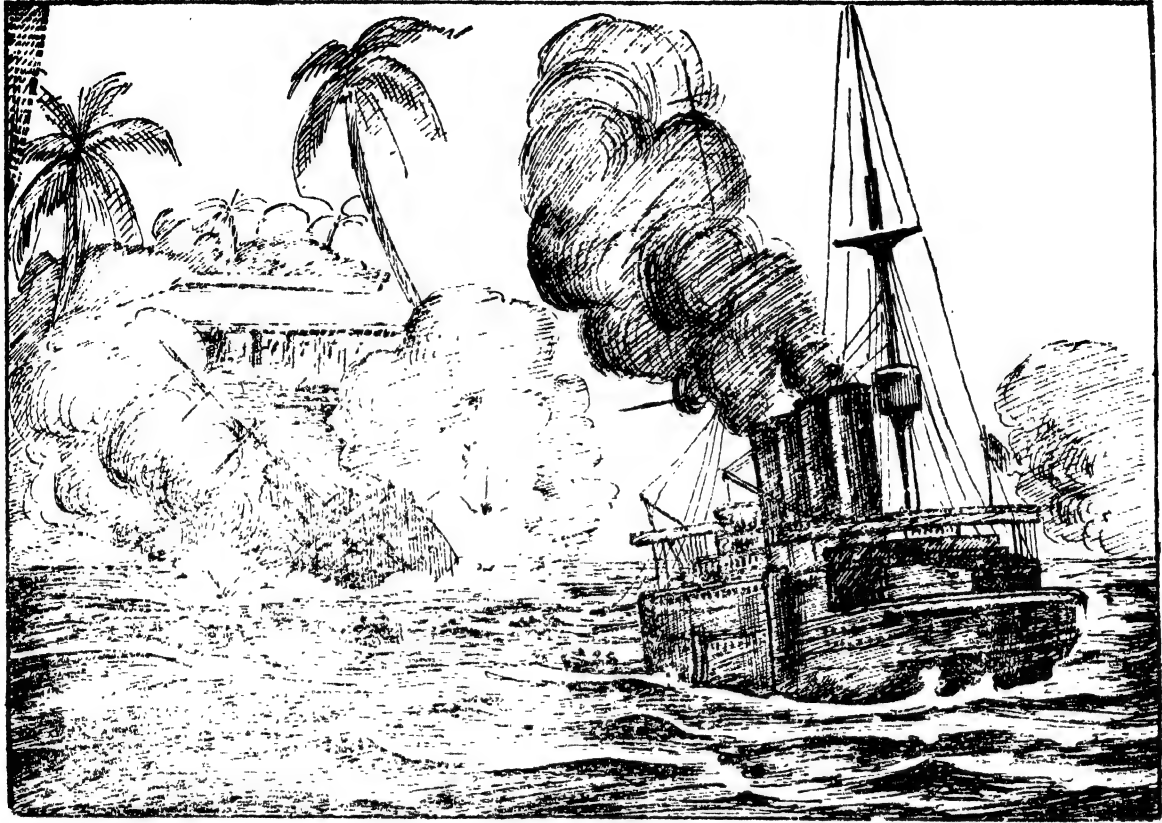
ఒక రెడ్ క్రాస్ వాయి లెబ్బిలిని పడియున్న కుటుంబి కేళిపు సహాయముజేయుట

లెడ్ క్రాస్ వైద్యాలయము మీద జర్మనులొక ఫిరంగిగుండును వేయుట

పైనికులకు పరిచర్యలు జేయుటకయి వెళ్ళిన స్త్రీ పురుషు లెంతో హైద్రోకంతులయి యుండవలయును. వానినేవ యెల్లప్పుడను ప్రాణోపద్రవములతో గూడియున్నట్టిది. గాయ పడిన పైనికులను వీరు ఫిరంగిగుండ్లొకప్పుడు మీద పడుచున్నవై వెళ్ళి తీసికొని వచ్చుచుందురు. వీరుప్రాణములకు సంయతము సరకుజేయక నేవనే దృఢద్రవముగా వైకొనుట కడుంగడు శాశ్వతముగదా! వైద్యశాలలమీద గ్రాల్పుగూడదని నియమములన్నను జన్మములు లెక్కనేయక ఇట్టి పరిచారకులను, రోగులను ఫిరంగులచేసి చంపుచున్నారు.

THE "EMDEN" DRIVEN ASHORE AND BURNT

జపాన్ ప్రయోజనం ఎమ్మెన్ నౌకను 2 వ శతాబ్దం ముందుకు

THE EXPLOITS OF THE "EMDEN"

ఎమ్మెన్ ప్రయోజనం తీరికగా వుంటుంది, పేరిక పనులు

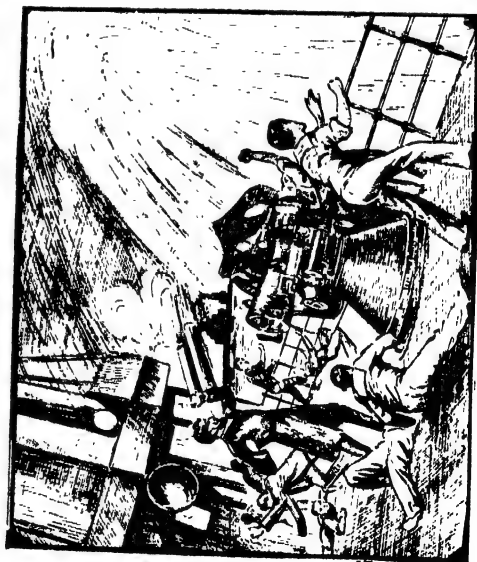
THE GUNS OF THE "SYDNEY"
IN ACTION

SURVIVORS FROM THE "EMDEN"

ఎమ్డెన్ లి.ఎల్.ఓ. దుచుండగా బోట్లలో నా.విలు రప్పించుకొనుట

సిడ్నీ యుద్ధనాశనండి ఎమ్డెన్నుమీద కిరరగులు ప్రయోగింపబడుట

పింఛను ఆపబడునుగాని రెండు సంవత్సరముల పింఛను 585 రూ.లు పెండ్లి కాగానే కట్టుముగా గవర్నమెంటు వారివలన నొసంగబడును. ఆపెవిడ్ల కొసంగబడు పింఛను యివ్వబడుచునే యుండును. కుమార్తెల కీ పింఛను 16 సం.ల వయస్సువఱకు, బాలురకు 14 వఱకు మాత్రమే యివ్వబడును. బాలుడు 16-వ యేటవఱకు చదువుకొన దలచెనేని అంతవర కివ్వబడును.

యుద్ధమువలన పూర్తిగా సంగవిహీనులయిన సోల్దరులు, సెయిలరులకు బ్రహ్మచారులుగా నుడిచేని వారము 1-కి రూ 16-8-0 లు ఉపకారవేతన మొసంగబడును. వీరిలోనే పెండ్లియయి బిడ్డలు లేనివారికి రూ 12-6 0 లు వారమున కీయబడును. బిడ్డలు సయితమున్న వానికి వారము 1-కి రూ 17-4-0 లు యివ్వబడును.

పోపు:—లోకములోనున్న రోమను క్యాథలిక్కు మతస్థులందరకును నధ్యక్షుడు. పూర్వము యూరపు ఖండమునంతయు సీపోపులు బొటనవ్రేలిమీద త్రిప్పిరి. ఇప్పుడదిపోయినను వారికి చాల ప్రాబల్యము ఈలోకములోకలదు. ఈప్రకృతపు పోపుగారిపేరు పయస్. ఈయుద్ధములోసాధి జేయవలయునని చాల ప్రయత్నములు చేసెనుగాని లాభము లేకపోయినది.

ఫిషర్. లార్డు:—1854 లో ఆంగ్ల సౌకాసేనలో బ్రవేశించెను. క్రిమియనుయుద్ధము, ఛైనీసు యుద్ధము, అలెగ్జాండ్రీయా ముట్టపలలో సముద్రసౌకాధికారిగా నుండెను. తరువాత ననేకోద్యోగములను జేసి 1904 మొదలు 10 వరకును సౌకాసేన కధ్యక్షు డాయెను. బ్రిటిషు యుద్ధనావల నభివృద్ధికి చెచ్చుటయం దీయన జేసిన కృషిలెస్స. సముద్రయుద్ధాను భవములో సీతనికి మించినవారులేరు. 74 సంవత్సరములు నిండినను ఈయుద్ధమారంభముకాగానే సముద్రయుద్ధాంగ మంత్రితరువాత రెండవ యుద్ధోగ మొసంగబడెను. ఈయనకును, సముద్రయుద్ధాంగ మంత్రియగు చర్చిలుగారికిని డార్లెనల్లు జలసంధిని బట్టుకొను విషయమయి భేదాభిప్రాయము లంకురించి ఇద్దరును వారివారిపదవులకు రాజీనామానిచ్చిరి.

ఫిరంగులు.

ఫిల్లిగన్సు:—ఇవి గుట్టుములవలన లాగబడును. 13½ రతుల బరువుగల ఫిరంగి గుండ్లు మొదలు 35 రతుల గుండ్లవఱకును 5500 మొదలు 9000 గజముల దూరము ప్రయోగింపబడగలవు. హవిజరులు:—వీటినుండి విషవబడుగుండ్లు ఆకాశము నైపునకు వెళ్ళి, పగిలి, శత్రుసేనలమీద గురియును. ఇందు 300 సీసపు చిన్నగుండ్లుండును. ఈగుండ్లు పైవానికంటె కొంచెము ఎక్కువగా బరువుండును. ఇంతకంటె పెద్దగుండ్లను ప్రయోగించి ఫిరంగులను నావి ఆట్టిల్లి. అని పిలిచెదరు. గూడు బరువు 60 మొదలు 90 రతులు. పోపుదూరము 10,000 గజములు. స్టీజిల్ట్జ్బర్గ్:—ఈ ఫిరంగులు కోటలను ముట్టడించుటయగు దుపయోగపడును. వీనినుండి 250 మొదలు 2000 రతులవఱకు బరువుగల గుండ్లు ప్రయోగింపబడుచున్నవి. జర్మనులు లీజి నామూరు ఆంత్వర్పు కోటలను పట్టుకొనినప్పుడు 880 మొదలు 2000 రతులవఱకు బరువుగల యీ గుండ్ల నుపయోగించి వానిని పట్టుకొనిరి. ఈమధ్య జర్మనులును, ఫ్రాంచివారును ఒక్కటన్న బరువును 5 అడుగుల ఎత్తునగలిగి, 8 మైళ్ల దూరము పోగల గుండ్లను గొప్ప ఫిరంగులనుండి ప్రయోగించిరి. ఈ విచిత్రము లోకము నాశ్చర్య మగ్నుమానసము జేసినది. ఇట్టి పెద్ద ఫిరంగులు మోటరు బండ్లమీద నుంచబడి కాల్చబడుచున్నవి. వీటిని రయలుమీద మోసికొని వచ్చెదరుగాని ఏగుట్టుములును లాగలేవు. మెషీన్ గన్:—ఇది తుపాకులలో బెట్టుతోటాలనే నతిశీఘ్రముగా గాల్చును. ఒకసారి విషవబడిన తోటాల వలన గలుగు చలనము వలననే యితరతోటాలు యంత్రములోని కెక్కునుగాని చేతితో కూర్చవలసిన పనిలేదు. గురి బహుసరిగా నుండును. చేతితో మోసుకొని పోవచ్చును. బహు ప్రాణోపద్రవ కరమయిన యంత్రము. నిమిషమునకు 228 తోటాలరు విడువగలదు. తుపాకి:—దీనిని ఆధునిక వైఫిల్ అని పిలిచెదరు. ఇంగ్లీషు పైనికుల తుపాకిలోని గూడు 2500 గజములు లేక 1 మైలు, 3 ఫిట్లగుల,

106 గజముల దూరము పోగలదు. దాని బరువు 8 రతుల 10 బొంబులు. పది తోటాల నొక్క-పర్యాయ మందే క్కించి యూచవచ్చును. ఇటువంటి కైఫీలులే యూరపు సేనల కన్నింటికిని గలవు గాని ఒక్క-పర్యాయము 5 కంటే తోటాలు ఎక్కించుటకు వీలు లేనట్లుగా వారు నిర్మించుకొనిరి. తుపాకి గుండు:—ఇది రాగి, తుత్తునాగముతో చేయబడును. ప్రేల్చబడునప్పుడు రాగి తుపాకి కంటుకొనకుండ పలుభాగము నికలుతో (మన దేశములోని అణా నాణెము చేయబడు లోహము) గప్ప బడును. బ్రిటిషువారి తుపాకిగుండు 1½ తులము బరు వుండును.

ఫ్రెంచి. స్ట్రీమ్మార్షల్ సర్జన్:—వయస్సు యిప్పుడు 62 సంవత్సరములు. మొట్టమొదట నాకా సేనలో ప్రవేశించి తరువాత అశ్వ సేనోద్యోగిగా జేరెను. బోయరుయుద్ధమునందు జనరలు బుల్లరు క్రిందను, లాంగురాబట్టు క్రిందను బాగుగా సేవజేసి వారి మచ్చనలకు బాత్రుడాయెను. 1907-మొదలు 1911 వఱకు వైస్రాయిగో ఇన్ స్పెక్టరు జనరలు పదవిని నిర్వహించెను. 1913లో స్ట్రీమ్మార్షల్ ను అత్యోన్నత నైనికశౌరవ మొసంగబడెను. ఆధునిక యుద్ధవిధానమును బాగుగా నడపుటయందు దీయనోడివారు ఇంగ్లీషుసేనాధిపతులలో బహుకొద్దిగా గలరు. ఈ యుద్ధమును నతి జాగరూకతతోను, కైర్యసాహసములతోను నడుపుచున్నాడు.

లికనీరు మహారాజు:—ఆంగ్ల వైస్రాయి నందు కర్నల్ ఇన్ ఛీఫు పదవియందున్న రాజపుత్ర యోధుడు. యుద్ధభూమిలో బోరి కొంతకాలము స్వదేశమునకు వచ్చి యున్నాడు. రాజ్యకార్యవేత్త. దేశమును చక్కగా పరిపాలించుటయేగాక శాసనసభను గూడ ప్రజల కొసంగెను. లికనీరులో ఎవారు లుండుటవలన బంటల సేనలు తయారు చేయబడును. వీరి బంటల సేన లిప్పుడు ఈజిప్టు, ఆఫ్రికాలలో బోరి వీరికి కీర్తి నాజ్జించు చున్నవి.

బియాటి. అడ్మిరల్:—1884లో బ్రిటిషు సాకా సేనలో ప్రవేశించెను. నైలునదీ యుద్ధమందు, పీకి

గును పట్టుటయందును బోరెను. రెండు పర్యాయములు గాయముల దినెను. 38-వ సంవత్సరము నిండకమునుచే నైన్ అడ్మిరలు అను గొప్పపదవిని పొందెను. ఇప్పుడు మొదటి బ్రిటిషు స్వాధీశు కధిపతి. హెలీగోలాండు బైటులో అయిదు జర్మను డెప్ట్రాయరులను ముంచి ఘనత కెక్కెను. ఇంగ్లండులో తూర్పుతీరపు పట్టణములను కొన్ని నెలల క్రిందట గాల్పుటకయి వచ్చిన బ్లచ్చెరను జర్మను బాటిల్ క్రూయిజరును ముంచి, మరిమూడింటికి గొప్పనష్టము కలుగజేసెను. ఈయన పతాకమెరుగులయన్ యుద్ధనావలోని బాయిలరు శత్రువుల గుండుచే బ్రద్దలగుటవలన మరమ్మత్తుకయి పంపబడెను. ఈ సముద్రయుద్ధములో జయించుటవలన బియాటిగారి కీర్తి మరింత వృద్ధియయినది.

బెత్మన్ హాల్వెస్. హార్వాన్:—జర్మనీ ముఖ్యమంత్రి “సంధులు పనికిమాలిన కాగితపుముక్కలు. మేమాగజాలము. పాఠిను పట్టుకొనవలయును. అందుచే లెక్సెంబర్గు, బెల్జియముల గూడ సమీపమార్గమున మేము వెళ్లకతీరదు” అని జర్మను పార్లమెంటులో నుడివి జర్మను మర్యాదయందు నమ్మక మంతవఱకును గలవారి భ్రాంతిని పోదోలెను.

బోనర్ లా:—కన్నరు వేటివుల నాయకుడు. అన్ని కక్షలవారును మంత్రులుగా నియమింపబడిన తరువాత అధినివేశమంత్రిత్వ మొసంగబడెను. ముచివక్త. ముఖ్యమంత్రి కావలసినట్టివాడు.

మారుగుండుసామాను:—ఒక్కనైనికునికి 120 తూటాలును అశ్వనైనికునికి 100 ను ముందుగా ఇచ్చి యుద్ధములోని కంపురును. ఒక యంత్రఫిరంగికి 21,000 మొదలు, 30,000 వఱకు సాధారణమయిన తూటాలుతీసి కొనిపోబడును. హవిజ్ పెన్ద్రఫిరంగులకు 100 రతుల పెల్లులు 50 గొంపోబడుచుండును. యుద్ధభూమికి వెనుక సప్లయచేయుట కనేక డిపోలుండును. ఈ డిపోలనుండి మందుగుండ్లు, శరీరములో రక్తమెల్లు ప్రవహించుచుండునో ఆవిధముగా నిరంతరము బంపబడుచుండును. ఫిరంగులు:—అనేక రకములవి. అన్ని రకముల ఫిరంగులును

ఆఫ్రియాకు 2500, బెల్జియమునకు 204, ఫ్రాన్సుకు 4200, గ్రేటుబ్రిటను ఇండియాకలిపి 1070, జర్మనీ 5500, ఇటలీ 2200, రష్యా 6000, స్వీడను 500, టర్కీ 600, జపానుకు 2000 లును గలవు. యుద్ధారంభమునుండి ఈ సంఖ్య విశేషము పెరిగియున్నది.

మరె. జనరలు:—సర్ జాన్ ఫ్రేంచిగారి సహాయోద్యోగులలో నధ్యక్షుడు. జూలు యుద్ధమునందు బోరెను, దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములో అసాయకరమున గాయములను దినెను. ఎడతెగక యెల్లప్పుడు పరిశ్రమ జేయుచుండును

మాడన్. అడ్మిరల్:—అడ్మిరల్ జెల్లికోగారి సహాయోద్యోగులలో ప్రథముడు. ఆయన బావమరిది. 1882 ఈ జిప్సయ్యుద్ధమందుండెను. 1905 లో నేవల్ అసిస్టెంటు కంట్రోలరుపనిని జేసెను. ఇంక చాలగొప్ప పనుల నిర్వహించెను.

మాంటిస్గ్రోరాజు:—74 సంవత్సరముల వయస్సుగల సుప్రసిద్ధరాజు. యూరపులోని రాజులకందరి కంటె తక్కువభూమికలను కాని పరాక్రమవంతుడు. తుర్కీనిబాల్కనుయుద్ధములో నోడించినవారిలోనొకడు. అప్పుడు రాజ్యమును వృద్ధి జేసికొనెను. ఇప్పుడు ఆఫ్రియామీద యుద్ధమునకు దిగెను. కవి. తనప్రజలకు కీర్తనలను పాడుటకయినాసిపెట్టుచుండును. సాధారణమయిన గుఱ్ఱమునెక్కి. అనేక చోటుల సంచారము సామాన్యపౌరునివలె జేయుచుండును. ఈయన కుమార్తె ఎలేనా రాకొమారి ఇటలీరాజుకు పెండ్లాడినది.

మారిస్. ప్రిన్సు:—జాజ్జిచక్రవర్తిగారికిదాయాది. 23 సంవత్సరముల వయస్సు. కింగ్సురానిల్ ప్రెసిఢియం కోరులో లెఫ్టెనెంటుగానుండి గాయములుతిని మృతి నొందెను.

మూర్. రేర్ అడ్మిరలు:—ఇప్పుడు మాడన్ సముద్రప్రభువు. ఈజిప్టు సముద్రయుద్ధమునందు కొలువు చేసెను. 1907లో నేవలు అసిస్టెంటు పదవిని, 1908లో ఫిఫ్ అప్ డి ప్టాఫెపదవిని నిర్వహించెను. వయసు 63 సంవత్సరములు.

మూపూరప్ప. రాయ బహదూర్:—మదరాసు దక్షిణమహారాష్ట్ర ఇనుపదారి ఏజెంటుగారికి పర్సనల్ అసిస్టెంటు. ఈగొప్పపదవి లభించిన రెండవ హైందవుఁ డీయన.

మోనిటరులు:—లోతులేని సీటింగ్ బస్సుకుసామీప్యముగా ప్రయాణముజేయుచుండు ఒకతరగతి గన్ బోటుయుద్ధనావలు. వీటి బరువు స్వల్పముగానుండును. వీనిలోని 6 ఇంచి ఫెరింగులనుండి 100 రతులగుండును 5 మైళ్లదూరమునకు వేయవచ్చును. ఇంగ్లీషువారి సెవరన్, మెర్సె, హంబరనుమోనిటరులు బెల్జియము తీరము జేరకుండ జర్మనులమీద గాల్చి వారికి జాల నష్టమును గలిగించెను.

మోల్క్లి. జనరలు వాన్:—జర్మను జనరలు ప్లాఫకు ముఖ్యుడు. 1870 లో ఫ్రేంచివారి నోడించిన జనరలు మోల్క్లికి సోదర కుమారుడు.

యుద్ధనిధులు:—ఈయుద్ధమువలన నష్టమును బొందుచున్నవారి సహాయార్థమయి అనేకనిధులు స్థాపింపబడినవి. ఈనిధుల కన్నిటికిని ప్రజలే ధనసహాయమును చందాలమూలకముగా జేయుచున్నారు. అందులో నీ క్రిందివి కొన్ని. (1) యువరాజుగారి యుద్ధనిధి. దీనికింతవరకు వసూలయినసొమ్ము 4½ కోట్ల రూపాయలు భర్తలుపోయిన భార్యలకు, అనాధలయిన బిడ్డలకు, కుమారులు పోయిన తల్లితండ్రులకు, సైనికులమీద నాధారపడియున్న సామీప్యబంధువులకు ఈసొమ్ము వినియోగింపబడును. (2) మేరిరాణిగారి కుట్టుపని సమ్మేళనము. ఇందలి స్త్రీలు సైనికులకు నావికులకు వారునదలివెల్లెస సహాయములకు గుడ్డలనుకుట్టి ఉచితముగా నొసంగుదురు. (3) బ్రిటిషు రెడ్ క్రాసు సొసైటీ. రణరంగమున దెబ్బలుతినినవారికి సమస్త యువచారములను చేయుదురు. వీరివలన ననేకనైద్యశాలలు పోషింపబడుచున్నవి. (4) బెల్జియము సహాయనిధి. ఆదేశపు దిక్కుమాలిన ప్రజలకు సహాయముజేయునది. (5) స్వీడను సహాయనిధియునిట్టిదియే (6) మేరీ రాకొమారినిధి. ఇదిక్రిస్మస్ బహుమానములను సైని

కులకును, నావికులకును గతడిసంబకు నెలలోపంపుటకై స్థాపింపబడినది. ఈ రాకుమారి ఏరంగదరికిని మిత్రులను. పాలడబ్బాలను, పొగాకును, కొన్ని గుడ్డలను క్రిస్ మస్ పండుగకోసము పంపెను. (7) ఇండియనుపోస్టు రుల ఫండు. ఇది భారత ప్రైవిటులకు ఆపరిదేశ మందు కావలసిన యుపపులను తీసుబంధారములను పంపుటకయి స్థాపింపబడినది. (8) ఇండియన్ లిబ్రరీ ఫండు. ఇది ఇండియానుండి నెల్లిన ప్రైవిటుల సుసార సోషలమునకయి రాజప్రతినిధి హోమ్లొండు ప్రభువువలన స్థాపింపబడినది. దీనికి మహారాజులు మొదలు పేదకాపులవరకును చేతనమున సహాయముజేసిరి. సుమారు కొంతి రూపాయలవరకును ఈవిధికి సొమ్ము పోగలనది.

యువరాజు. జర్మను:—1882 లో జన్మించెను. ఫుట్ గాడ్స్ట్రులో లెంటి నెంటుగా నుండెను. బాన్ విశ్వ విద్యాలయము నాడభ్యసించెను. 1910 లో హిందూ దేశమును జూచివెళ్ళెను. ఈప్రయాణములను గురించి యొకపుస్తకమును సముతము వ్రాసెను. ప్యాసిసుపట్టు కొనుటకయి ఈయధములో బంపబడినసేన కిథ్యకుడు గానుండెనుగాని సంగల్పము ఈదేరలేదు. ఈయధము లో సంత గొప్పగా బోడికీర్తి వహించినట్లులేదు. ఇప్పుడు తూర్పురంగమున రమ్యాపై బోరుచున్న ప్రైవ్యమున కిథిపతిగా నున్నాడని వినికిడి కలదు.

రావిల్సన్. జనరలు:—బర్మా, సూడన్, దక్షిణాఫ్రికాలలో గొలువుచేసెను. ఇంగ్లండులో సేనానివాసములగు ఆల్బరుమాటు, సాలిస్ బీ మైదానములలో సైన్యాధికారిగానుండెను. 1887లో ఇండియాసర్వసేనాధిపతియగు సర్ ఫ్రెడరిక్ రాబర్టుగారికి సహాయోద్యోగి. ఈయధములో 1915 మార్చి 9 న తేదిన న్యూపె లులో జర్మనులను తన నాలుగవ సైన్యముతో తాకి వారి నాప్రదేశమును విడిచి పోవునట్లు చేసెను.

రాయలు ఇంజనీయరు పటాలములు:— ఇందు 10,000 ప్రైవిటులు, (సాఫర్సు, మైసర్సు) 1000 ఆఫీసరులు క్రేటుబ్రతుకు గలరు. వీరు చేయవలసినపని యుద్ధభూమిలో కందకములు వగయిరాలను త్రవ్వ

దానినిపోరు సలుపుటకయి సిద్ధముగా నుంచుట. నదులు వగయిరాలుదాటుటకయి వంతెనలుతెక్కలముకట్టుట, చెట్లను నరుకుట, తెల్లిగాపుతీగలను, తెలిఫోనులను భూమిలో నెలకొలుపుట, తవితర యింజనీయరింగుపనులను జేయుట. ముందుగా వీరువెళ్ళి పనిజేయవలసిన వారగుటచే నీరిజీవిత మెల్లప్పుడుగొప్ప యుపద్రవములతో గూడుకొని యుండును.

రుష్యాచక్రవర్తి:—1868 మే 6న తేదిజన్మించెను. జార్జిచక్రవర్తిగారి తల్లి ఈయవల్లి అక్కచెల్లెండ్రు. నిరంగుళాధికారియగునను ఈయధముచే ప్రజలకభేద్యమగు ప్రేమాబాధములచే బంధింపబడియున్నారు. వారికి రాజ్యపాలనమందు సుతనాను భోగముల గల్పించెను. రణరంగమునకు స్వంతగా వెళ్ళుచుండును. సారాయి ఆమృతమును దేశములో నాపి 100 కోట్ల రూపాయలకు పలుగా రాజాదాయమును పోగొట్టెను. ఈయొక్క సంస్కరణమాయనకీర్తి నెల్లకాలములకును న్యాపింపజేయగలదు. ఈయన భార్యయు, ప్రధమపుత్రికయు, రుష్యాపటాలములలో గౌరవోద్యోగులగుటచే యోధవేషములను పటములలో ధరించియున్నారు.

రెన్నెన్ కాంఫ్. జనరలు:—జనరలు కురుపాట్కి నుక్రొడ జపానువారిమీద రమ్యాజపాను యుద్ధములో జోరను. శివసేనాధిపతియగునను గొప్పనిపుణుడని ప్రతీతికలదు. యుద్ధారంభమున తూర్పుప్రమ్యాలో బ్రవేశించి జర్మనులను గూబెన్నెన్ వద్ద నోడించెను. కాని తరువాత జనరలు హిక్సెనుబర్గ్ చే పూర్తిగా నోడింపబడి తరిమివేయబడినది.

రెడ్డుండు. జాన్:—విరిషు జాతీయ నాయకుడు. అత్యంత దేశభక్తుడు. ఇంగ్లండుకు స్వపరిపాలనము నొసంగు శాసనమును జేయించెను. ఆ శాసనము యుద్ధానంతరమున నాచరణములోనికి దేబడును. యుద్ధ మారంభమయినపిమ్మట ఇంగ్లండు దేశమంతటను దిరిగి ఉపన్యాసములిచ్చి, అనేకవేలమంది స్వదేశీయులను యుద్ధమునకు సిద్ధము జేయించి పంపెను. వారయి ఇంగ్లండుకు శాశ్వత కీర్తి నాజ్జించుచున్నారు.

లక్ష్మిబంగ్లా రాష్ట్రము:—ప్రాంసు బెల్జియము, జర్మనీలకు మధ్యనున్న యొక చిన్న రాష్ట్రము. వైశాల్యము 1000 మైళ్లు. జనసంఖ్య 2½ లక్షలు. పాల్ల మంటు కలదు. పాలకురాలు గ్రాండ్ డచెస్ మేరీ అనునామె. జర్మనులు ప్రాంసుపయిన పడుటకయి సంధుల నుల్లంఘించి ఈ రాష్ట్రమును ప్రవేశించిరి. ఆదివారము ఆగస్టు రెండవ తేదీన ఈ రాష్ట్రములో బ్రవేశించుచున్న జర్మను సైన్యము నెడుటతనమోటారుబండి నెక్కిరావలదని ఈమె అడ్డముగా నిలిచెను. పిస్తోలుతో జర్మనులీమెను చంపబోయిరి. ఇది అక్రమమని ఈమెకొలుజరుగారికి తెలియజేసెను. ఈమె మొరల నెవరును వినినది లేదు. జర్మనీకి ఖయీదీగా తీసికొని పోబడినదను వదంతి గలదు. ఈ రాష్ట్రమునంతయు జర్మనులు బెల్జియమును వశము చేసికొనినట్లు వశముచేసికొని యేలుచున్నారు.

లాయడ్ జార్జిగారు—1890లో పాల్ల మంటులో బ్రవేశించెను. సాలిసిటరుగా జీవిత మారంభించెను. సంగ్రామప్రసంగములయందు పెట్టినది పేరు. కోశాధ్యక్షుడుగా నుండి, ఇప్పుడు యుద్ధపరికరముల మంత్రిగా నియోజింపబడెను. మహానర్తక. వృద్ధాప్యవేతనముల నింగ్లండులోని బీదల కిప్పించెను. జబ్బుపడిన పనివాండ్రకును, అవయవములు కర్మాగారములలో పోయినవారికిని ఉపకారవేతనము లిచ్చుపద్ధతిని ఆచరణములోనికి దెచ్చెను. ఈయన కుమారు లిద్దరు యుద్ధభూమిలో నున్నారు.

లూసిటానియా:—32,500 టన్నుల బరువుగల వర్తక నావ. దీనివంటి నావలు లోకములోనయిదారు కంటే నెక్కువలేవు. నిర్మించుట కయినవ్రయము 1కోటి 85½ లక్షల రూపాయలు. మే 7 వ తేదీన ఇంగ్లండు తీరమునకు 20 మైళ్ల దూరములో నుండగా జర్మను సబ్మెరైనును టార్పెడోవేసి ముంచెను. ఇందు 1959 మంది ప్రయాణికు లుండిరి. 900 మంది రక్షింపబడిరి. మిగిలినవారు మరణించిరి.

లేమన్. జనరలు:—లీజుకోటల ననేకదినములు జర్మనుల వశముకాకుండ జేసి లోకప్రసిద్ధి నొందిన సేనా

నాయకుడు. నగరము శత్రువుల వశమయినపిమ్మట లోసింస్ కోటలోనికి వెళ్లి ఫ్రెంచివారి సహాయము వచ్చునేమో యను ఆశతో చాలకోజులు పోరాడెను. జర్మను లొక్కొక్కకోటను పిండిపిండిజేసి ఈకోటను వశముచేసికొనినప్పుడు కోటకప్పు కూలుటవలనకాళ్లకు దెబ్బతగిలి స్మారకముతప్పి పడియుండెను. తరువాత జర్మను జనరలువద్దకు తీసికొనిపోగా లొంగిపోతినిని సూచించుట కాలనికి తనఖడ్గము సందించెను. ఆయన విశాలహృదముతో “నీవే ఉంచుకొనుము. నీ ఖడ్గము సైనికమర్యాదల నుల్లంఘించియుండలేదు.” అని యనెనట. లేమన్ గారిప్పుడు జర్మనీలో ఖయీదీగా నున్నారు.

వాండరుగోల్జు. ఫీల్డిమార్షల్:—జర్మనుసేనలో గొప్ప నాయకుడు. బెల్జియముకు గవర్నరు జనరలుగా నియోగింపబడెను. కాని యిప్పుడు కాన్ స్టాంటి నోపిలులో తురుష్కసైన్యముల కధిపతిగానుండి యుద్ధమును నడిపుచున్నాడు. డార్డెనెల్లు జలసంధి కిరుప్రక్కలనున్న కోటల నెంతో గట్టిపరచెను.

విక్టోరియా క్రాస్:—క్రిమియను యుద్ధమయిన తరువాత 1850 సం.లో నీపతక మేర్పడుపబడెను. అద్భుత ధైర్యకార్యములకు మాత్రమే సకృతుగా సైనికులకు నావికులకు ఒసంగబడుచుండును. బ్రౌంజులోహముతో చేయబడును. విక్టోరియా క్రాసు సొపాదించిన వాడు బ్రిటిషు సామాజ్యమునందంతటను శౌరవింపబడుచుండును.

వియోగవేతనము:—భర్తలు సేనలోగాని నావలలోగాని యుద్ధముజేయుచున్నంతకాలమును వారికొసంగబడు జీతములుకాక భార్యలకు వారము 1కి బ్రిటనులో రు.9-6-0లు వేతన మొసంగబడును. ఇందులో రు. 2-10-0 లు మాత్రము సైనికుని జీతమునుండి తీసి యియ్యబడును. నలుగురుబిడ్డలవరకు బిడ్డ 1కి రు. 1-14-0 లును, అటుప మననన్న బిడ్డలకు రు 1-8-0 లును వారమున కొసంగబడును.

వియాలి, అడ్మిరలు:—ఇటలీవారి యుద్ధ నౌకాశాఖాధ్యక్షుడు. ఈయుద్ధములో ఆస్ట్రియావారి యుద్ధ

నాకలు నిర్మించు ప్రదేశము నప్పుడే పట్టుకొని, 14 అన్ని రకముల యుద్ధనావలను ఇటలీకి దీసికొని, పోయెను.

విమానములందుండు ఆయుధములు:—ఉక్కుట మ్ములు:—ఒక్క అమ్ము 2½ తులముల బరు వుండును. 1000 అమ్ముల నొక్క పెట్టెలోపెట్టి శత్రుసైన్యముల మీఁద ప్రెంచి వైమానికులు చల్లుచుందురు. భూమి మీఁదికి వచ్చునప్పు డొక్కొక్క బాణము 100 రతుల బలముతోవచ్చి స్వారిని, గుట్టమునుగూడ చీల్చుకొని పోవును. ఇట్టిపెట్టె లనేకములు ప్రతివైమానికుడును గొంపోవుచుండును.

సబ్మెరయినులు:—మొట్టమొదటి సబ్మెరయిను ఇంగ్లీషువారివలన 1901-వ సం. నవంబరు 2వ తేదీనిర్మింప బడెను. మొట్టమొదట వీని శక్తినిగురించి చాలమంది కనుమానములు కలిగినను ఈ యుద్ధములో సబ్మెరయినులు చేయుచున్న ఘోరకార్యములవలన అట్టి అనుమానము లన్నియు అంతరించినవి. ఇది ఉక్కుతో చేయబడి పొగచుట్ట ఆకారమును గలిగియుండును. నీటిలోనికి మునుగుటకయి బోటులోపల నున్న తలుపులను తెరచెదరు. అప్పుడు నీరు కొన్ని తటాకములలో నిండును. అంతట పడవ మునుగును. నీటిని పదినిమిషములలో పారబోయగల సాధనమువలన తేలికగా కావలసివచ్చినప్పుడు బోటు సముద్రముపయికి వచ్చును. కెరోసి నాయలు మండుటవలన సబ్మెరయినులు నడువబడుచున్నవి. కాని బొగ్గువలనగాదు. నీటిలో మునిగి యున్నప్పుడిందుండు విద్యుచ్ఛక్తి యింజను పనిచేయును. సబ్మెరయినులలోని కెరోసి నాయలు చెరువులు నిండి యుండనేని మూడువేలమైళ్లు గంటకు 21 మైళ్ళ చొప్పున ప్రయాణముజేసి రాగలవు. వీనిలో నీటిబరువు 2000 టన్నులుండును. సుమారు నలువదిమంది మనుష్యులకు పీల్చుటకయి కావలసిన గాలి కొన్నిగదులలో వత్తి యుంచబడును. కాన వారికి నిర్మలవాయువు లేదను భయములేదు. ఈబోటులకు కోనింగు టవరను శిఖర ముండును. అది యొక తెరచాప కొయ్యవలె నీటిపై

భాగమున నెల్లప్పుడును కనబడుచుండును. దీనిలోనే పెరిస్కోప్ అను ఒక యంత్రము కలదు. ఈ పెరిస్కోపు సులోచనములవంటిది. నీటి పై భాగమునం జేమి జరుగుచున్నదియు దీనివలన బోటులోనివారు తెలిసికొనుచుందురు. ఒకవేళ పూర్తిగా శత్రువులకు కనపడగూడదనినచో శిఖరమునుగూడ నీళ్ళలో ముంచవలయును. అప్పుడు సబ్మెరయిను కన్నులు మూసికొనిపోవు మనుజునివలెనేసముద్రములోపలనడవవలయును. వీనియందు 6 టార్పెడోగొట్టము లుండును. ఆగొట్టములనుండియే టార్పెడో శత్రుసావపయిని ప్రయోగింపబడును. ఒక్క టార్పెడోవిలువ 1 లక్ష రూపాయలుమొదలు 1 లక్ష 50 వేల రూపాయలవర కుండునట. 12 రతుల గుండును ప్రయోగింపగల నాలుగు ఫిరంగులును వీనియందుండును.

సాంసనోఫ్. జనరలు:—ఆగస్టు 1914లో తూర్పు ప్రష్యాపైన వెడలిన జనరలు రెన్నెన్ కాంపుగారికి చాల సాయముజేసెను. ఇంతకుముందు రష్యా జపాను యుద్ధములో కీర్తిగడించినవాడు. టానెన్ బగ్గవద్ద జరిగిన ఘోరయుద్ధములో మృతినొందిన రష్యను జనరలులు ముగ్గురిలో నొక్కడు.

సాలాండ్ర. సిన్క్:—ఇటలీకి ముఖ్య మంత్రి. పోపు మొదలగు మతాధిపతులును మరి యితర గొప్ప వారును యుద్ధము వల దని తమశక్తి కొలది నివారించినను, లెక్కనేయక ఇటలీనుండి యిదివఱకు ఆఫ్రికా యా యపహరించిన రాష్ట్రములను తిరిగి సంపాదించి ఇటలీకి శాశ్వతకీర్తి నాజ్ఞించుటకయి యుద్ధములోనికి దిగెను. ప్రజల కాతనియగు గౌరవము మొదలు.

స్పిల్ డోరియన్. జనరలు:—వయస్సు 56 వత్సరములు. తన జీవితకాలములో నిప్పటికి పది యుద్ధములలోనయిన బోరిన రణవీరుడు. దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములో బ్రసిద్ధిపడెను. మాన్సునుండి ఇంగ్లీషుసేనను నీ యుద్ధములో హతముగాకుండ బహు తెలివి తేటలతో రక్షించి మార్చేవరకును తీసికొనిపోయిన ధీరుడు. ఇంగ్లీషువారి రెండవసేన కధ్యక్షుడు.

సింట్వా:—1898 లో ఇద్దరు జర్మనుమిషనరీలను వైనావారు చంపినారను విషమిద వారితావునుండి జర్మనీవారు 117 చతురపుమైశ్యభూమి సవహరించిరి. అదియే కేయోఛాజిల్లా. దానికి ముఖ్య రేవుపట్టణము సింట్వా. దీనిని జర్మనులు బహు దిట్టముగా బలపఱచి యుద్ధనావల కునికిపట్టుగా పసిఫిక్ సముద్రములో జేసిరి. చేపలగ్రామమునుండి ఐశ్వర్యవంతమున రేవుపట్టణముగా మారెను. చక్కని భవనములును, బాటలును గలవు.

పైనికోద్యోగ చిహ్నములు:— ఈ చిహ్నములను కోటుకు చేతులవద్దగాని, భుజమువద్దగాని, వక్షస్థలమునగాని ధరించెదరు. సెకండు లెఫ్టినెంటుకు 1 నక్షత్రము, లెఫ్టినెంటుకు రెండు నక్షత్రములు, కెప్టెనుకొ మూడు, మేజరుకు కిరీటము, లెఫ్టినెంటు కర్నలుకు 1 కిరీటము 1 నక్షత్రము, కర్నలుకు 1 కిరీటము రెండు నక్షత్రములు, బ్రైగేడియరు జనరలుకు వక్షస్థలమున అడ్డముగా దాటునట్టి ఖడ్గములు, మేజరు జనరలుకు ఖడ్గములు, నక్షత్రము, శంగోలును, లెఫ్టినెంటు జనరలుకు పైవన్నియు పయిగా నొక కిరీటము, జనరలుకు లెఫ్టినెంటు జనరలుకున్నవి గాక పయిన నొక నక్షత్రము, ఫీల్డి మార్షలుకు అడ్డు శంగోలులు, కిరీటము, పతకముల మాల యుండును.

ప్రాప్ నెల్:—ఇది పెల్లు మోస్తరుగానే యుండును గాని పైకప్పు బహుపలచగానుండి ఎక్కువ సీసపుగుండ్లు పోయుటకు వీలుండును. బ్రిటిషు ప్రాప్ నెల్లులో 375 గుండ్లుండును. గురికి కొంచెము దూరముండగా భగ్గన బ్రద్దలయి గుడ్లను నానాముఖముల చల్లును. మనుష్యులను చంపుటయగు ప్రాప్ నెల్లు బహు ప్రయోజనకారిగాని యింట్లకెట్టి యపాయమును గలుగజేయజాలదు.

పెల్లుపిస్తలు:—జెప్పెలిను యోడలపయి ప్రయోగించుటకు నిర్మింపబడినవి. ఒక్కగుండు వీనినుండి జెప్పెలినుకు దగిలినయెడల నది నిరర్థకమగును.

పెల్లు:—ఇది విజ్ఞులుతో గాని తుపాకిమండు

తోగాని చేయబడును. 10 రతులపెల్లు మొదలు 1టన్ను బరువుగల పెల్లువఱకును ఫిరంగులనుండి ప్రయోగింపవచ్చును. ఈ పెల్లులు విషవబడిన పిమ్మట భూమిమీదపడి ఆదెబ్బకు బ్రద్దలయి లోపల 100 మొదలు 1000 వఱకుండు సీసపుగుండ్లను శత్రువులమీదను, గుట్టిముల మీదను వెదజల్లి చంపివేయును. పెద్దపెల్లులు ఇండ్లను ధ్వంసముచేయగలవు. రెండవ రకపు పెల్లులు ఫిరంగి నుండి విడువబడగానే వానికొకప్రక్కనుండు దారమునకు నిప్పంటుకొనును. అనిప్పు అర సెకండులోనో, ఒక సెకండులోనో, లేక కొన్ని సెకండులలోనో పెల్లులో బ్రవేశించి దానిని బ్రద్దలగునట్లు చేయును.

హాల్ండు రాణి:— ఈమె పేరు విహైల్మియా. ప్రిన్సు హెన్రీని పెండ్లియాడెను. హాల్ండు, జర్మనీకి సామీప్యమున నుండుట చేత ఎప్పుడేమి మూడునోయని పైన్యమును, యుద్ధనాకలను సిద్ధముజేసికొని యున్నది.

హజ్జేను ప్రభువు:—బ్రిటిషు యుద్ధాంగమంత్రి గా 6 సం. లుండి ఈ యుద్ధమునకు సేనను బాగుగా తరిఫీయతు చేయించెను. జర్మను భాషలో గొప్పగా పరిశ్రమ జేసిన పండితుడు. తత్వశాస్త్రమునందు పేరు పొందిన వేత్త. మూడు సంవత్సరము లార్డు ఛాంసెల్లరు (ప్రీవీకౌన్సిలులో మొదటి న్యాయాధిపతి) పనిని జేసెను. ఇప్పుడు మంత్రిలో మార్పు జరుగుటవలన నా పనిని మానుకొనెను.

హాగ్కోటు లాఠులు:—ఈయన తండ్రి గ్లాడ్ స్టన్ గారి కాలమందు మంత్రిగా నుండెను. ఈయన యు లిబరలు ప్రభుత్వములో బ్రిటిషు అధినివేతములకు మంత్రిగా నుండెను. ఇప్పుడన్ని కక్షలవారును మంత్రిలగుటవలన నీయన తన యుద్యోగమును బోనర్ లాగారి కొప్పజెప్పెను.

హామ్మిల్టను. జనరలు సర్ ఐయన్:—ఆఫ్ ఘా యుద్ధము, బోయరు యుద్ధము, చిత్రల్ దండ యాత్రలలో నుండెను. పైనిక వ్యవహారములను గురించి ఉత్తమ గ్రంథములను వ్రాసెను. ఇప్పుడు డార్లే నెల్సు జల

సంధి కోటలపయికి పంపబడిన మిత్రమండలి సేన కధ్య తుడు. కాన్ స్టాంటినోపు లీయన చేతిలో బడవలసి యున్నదట.

హిందెన్ బర్గు. ఫ్లెబుమార్షాల్:— 1870 లో ఫ్రెంచివారిలో బోడిన సైనికులలో నొక్కడు. యుద్ధ రంభమున నుపకారవేతనమును పైకొనుచుండెను. కయిజరుగారు రష్యా నోడించు పనిని బెట్టి తూర్పు సేన కధ్యతుడుగా జేసెను. టన్నెంబర్గు నష్ట జనరలు రెన్నన్ కేంఫ్ నోడించెను. రష్యను సేనలను తూర్పు ఖరిష్యాలో నోడింప జేసి సరస్సులలోనికి త్రోసెను. పోలండులో రష్యనులపయి కుడికి వార్షాను పట్టుకొను నంత విజయమును పొందెను. రష్యనులను విస్ఫులా వార్షా ప్రాంతములందును తరిమివేసెను. కాని రష్యను లీతని సైన్యమును రెండుగా జీల్చి చాలభాగమును నాశము జేసిరి. ఈతడు తూర్పు రంగమున పొందిన జయములతో జర్మనీ దేశమంతయు ప్రతిధ్వనించు చున్నది. ఈతనిని దేవతగా ప్రజలు పూజించు చున్నారు. హిందెన్ బర్గుగారి నభినందించుచు పంపబడిన తంత్రి వార్తలను నందజేయుటకయి తెలిగ్రాఫు శాఖ వారికి శక్తి లేక పోయినదట.

హేగ్. సర్ డాగ్లస్:—ప్రాంసులో ఇంగ్లీషు వారి మొదటి సైన్యమున కధిపతి. ఏన్ యుద్ధములో

బ్రిటిషుసేన నతిసాహస పరాక్రమములతో బోరించెను. ఈయుద్ధమును నడపుచున్న బ్రిటిషుజనరలులలో సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగార్ రంతవాడు. ఇంతకుముందు సూ డ్, బోయరు యుద్ధములలో పోరు సలిపెను. ఇండి యాలో సర్వ సేనాధిపతి యుద్వ్యోగమును మూడేండ్లు జేసెను. యుద్ధారంభమునకు బూర్వము ఆల్బరుషాటు లోని సేనల కధిపతిగానుండెను. ఈయనస్కాట్లండువాసి.

హైందవ మహారాజులు:—70 సం.ల నయ స్సుగల సర్ ప్రతాపసింగు, అతని అన్న కొడుకు 16 సం. ల ప్రాయమున్న జాడుపురు మహారాజు, బికనీరు, జానగరము, ఇడన్ మహారాజులును మరికొంత మంది యు శత్రువులతో బోరుటకు వెల్గిరి.

హైందవ సేన:— పదాతులు 138 బటాలియ నులు, 40 రెజిమెంటులు, సావర్కు మైనర్కు 27 కంపె నీలు, షర్వత బేటరీలు 12 ను గలవు. మొత్తపు సంఖ్య 1,59,000 మంది సైనికులు. రిజర్వులో నుండువారు 35,000. పదాతులకు జీతము నెల 1-కి 11 రూపాయలు. ఈ జీతముతో పొట్టబోసికొని కొన్ని సైనిక యుడుపు లనుగూడ కొనవలయును. సాధారణముగా 32 సంవత్స రములు వీరు కొలువుచేసి పింఛను పుచ్చుకొనెదరు. గుట్టమును స్వంతముగా దెచ్చుకొని దానిని పోషించు కొనుచుండు రాతునకు నెల 1-కి 35 రూపాయలు జీత మొసంగబడును. గుట్టము లేనివానికి 13½ రూప్యములు.

అమృతాంజనము పరమామృతము

అన్ని నొప్పులకు సంజీవివంటిది

తలనొప్పులు, వాయువు నొప్పులు, పక్షివాతములు, వాపులు, గాయములు,

పుండ్లు, వీటి కన్నిటికి అమృతాంజనము అమృతము.

అమృతాంజనం డిపో, ఫోర్టు, బొంబయి లేక మదరాసు.

THE ANDHRA PATRIKA PRESS

THE BEST HOUSE

FOR

Printing, Binding and Job Work

TELUGU, TAMIL, CANARESE AND ENGLISH

All Most Neatly Executed

ART AND COLOUR PRINTING A SPECIALITY

The Highest Value for the Lowest Price—Only Here

6 & 7, Thumbu Chetty Street, George Town, Madras

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయము

తెనుగు, అటవము, కన్నడము, ఇంగ్లీషు

ముచ్చటగ అచ్చువేయబడును

పుస్తకములు, శుభి లేఖలు—ఇతరమైన యన్ని పనులు చక్కగా చేయబడును

బైండింగు బహుళమ్యము

రంగురంగులుగ ముద్రించుటకు మంచి నేర్పాట్లు గలవు

పటముల ముద్రణము శుభంబుగా నుండును

గమనింపదగినవి :—

రేటులు చవుక ; పనితనము బాగు

6 & 7, తంబుచెట్టి వీధి, జూబ్బితాను, మదరాసు

హిందూ దుర్గాదేవాలయము

టర్కీ రాజ్యము

ఈ రాజ్యము యొక్క ప్రాచీన చరిత్ర మత్యుత్కృష్టమై నది. సర్వయా మాంటిస్ట్రో ఆస్ట్రీయాల చరిత్రములను పఠించినవారికిని స్పష్టము కాగలదు. దీనికి సంబంధించిన యూరపు లోని టర్కీ మాత్రమే కాదు; ఆసియాలోని టర్కీయు, ఆఫ్రి కాలోని ట్రిపొలీ బార్కాలును కూడ దీనికి చెందియుండినయే. యూరపులోని టర్కీలో బాల్కను ద్వీపకల్ప మంతయు చేరి యుండెడిది. ఏషియాలోని టర్కీలో అరేబియా, ఆస్ట్రేలియా, ఏషియామైనరు, పెలప్టయను, సిరియాలు చేరియున్నవి. 1898-వ

(పోర్టీ) క్రింది పరిపాలనలో నున్నవారు. దీని ప్రాంతములందు ఎట్టిసముద్రము పరిసిత్ సింహశాఖ గలవు. ఈజిప్టు నామమా త్రమున టర్కీ ప్రభుత్వమునకు చేరిన దయినను 1841-వ సం. నుండి యు స్వతంత్రముగ నే యుండి తుదకు 1881-వ సంవత్సరములో క్రిటీషుచారి యధినివేశ మయినది.

1912-13-వ సం. లో బరగిన టర్కీ బాల్కను యుద్ధములో యూరపులోని భాగము చాలవఱ కంతరించినది. ప్రస్తుతపు యూరోపియను టర్కీ క్రింద యేజియన్ సముద్రతీరమందలి

సామన్ కాలువను గాపాడుచున్న మిత్రమండ్రివారి సైన్యము

సం. లో వీరికి చెందియుండిన క్రిటునకు గేటులిటను ప్రాప్తు ఇటలీ రష్యాల యాజమాన్యముక్రిందను, టర్కీవారి నామమాత్రపు టధికారముక్రిందను స్వాతంత్ర్య మియ్యబడెను. ఈ రాష్ట్రవాసు లలో పెక్కండ్రు బలిష్ఠులును స్వమతస్థులును స్వతస్సిద్ధ కూరు లును నగువారు ఏషియామైనరులో గలరు. వీరు సంఖ్య కనేక లక్ష లుండి, తక్కిన తుర్కీ రాష్ట్రప్రజలలో ప్రతి జాతివారికం టెను మొత్తముకంటెను పెక్కుడుగలరు. సామాన్ పైప్రస్ నివాసులవలె గాక, వీరు స్వయముగా తుర్కీ ప్రభుత్వము

ఈ సాన్ వద్దనుండి ఏడియనోపిలుమిందుగ బ్లాకు సముద్రతీరము నందలి మిడియావఱకును గల రేఖకు దక్షిణభాగమున నుండు దేశము మాత్రమున్నది. 1911-12-వ సం. లో ఆఫ్రికాలో టర్కీకి గల ట్రిపొలీ సిరెనెయికాలను ఇటలీవారు లాగుకొనిరి. టర్కీ ప్రస్తుత యుద్ధ ములో 1914-వ సం. నవంబరు నెలలో క్రతుమండలివారి పక్షమున చేరి నది. ఈయుద్ధములో వీరికి కలుగఁబోవు ఫలితముయొక్క చిన్న ములు అనుదినమును తంత్రీవార్తలవలన పాఠకు లాహించుచునే యున్నారు.

ఇటలీ-యుద్ధరంగము

ప స్తుత మాప్రియా దేశములోని భాగములగు ట్రెస్టు, టైరోలుపరగణాలు పూర్వము ఇటలీ దేశమునకు సం దించి. ట్రెస్టు పరగణా ఇటలీ సరిహద్దులకు తూర్పున, టైరోలు ఇటలీకి పడమట గలవు. ట్రెస్టు పరగణాకు వెనిస్ నుండి సేన సంప బడినది. టైరోలుకు ట్రెంటిన్ నుండి పంపబడెను. ఇటలీ బలహీనముగా నున్న పూర్వా పరగణాలను ఆస్ట్రియా ఆపహ రించెను. ఆల్సేసు-లోరాయను పరగణా లను జర్మనులవద్దనుండి సంపాదించుట కయి ఫ్రెంచివా రెంతగొప్ప దీక్షనున పించి యున్నారో అంత దీక్షను ఇటాలి యనుట తమ రెండు పరగణాలను సం పాదించుటకయి ఇంక కాలమును డీయి వహించిరి. ఈ రెండుపరగణాల ప్రజలలో 100 కి 80 పాళ్లు ఇటాలియనులే యని వ్రాయవలసరములేదు. ఈయుద్ధ ప్రాం భమునుండియు ఇటలీ దేశము ఆస్ట్రియా జగ్మనీలతో జేరిక తన పరగణాలను సంపా దించు కొనుటకయి యుద్ధసన్నాహము లను జేయుచు, ఆస్ట్రియా ఎట్టిరాజకీయ

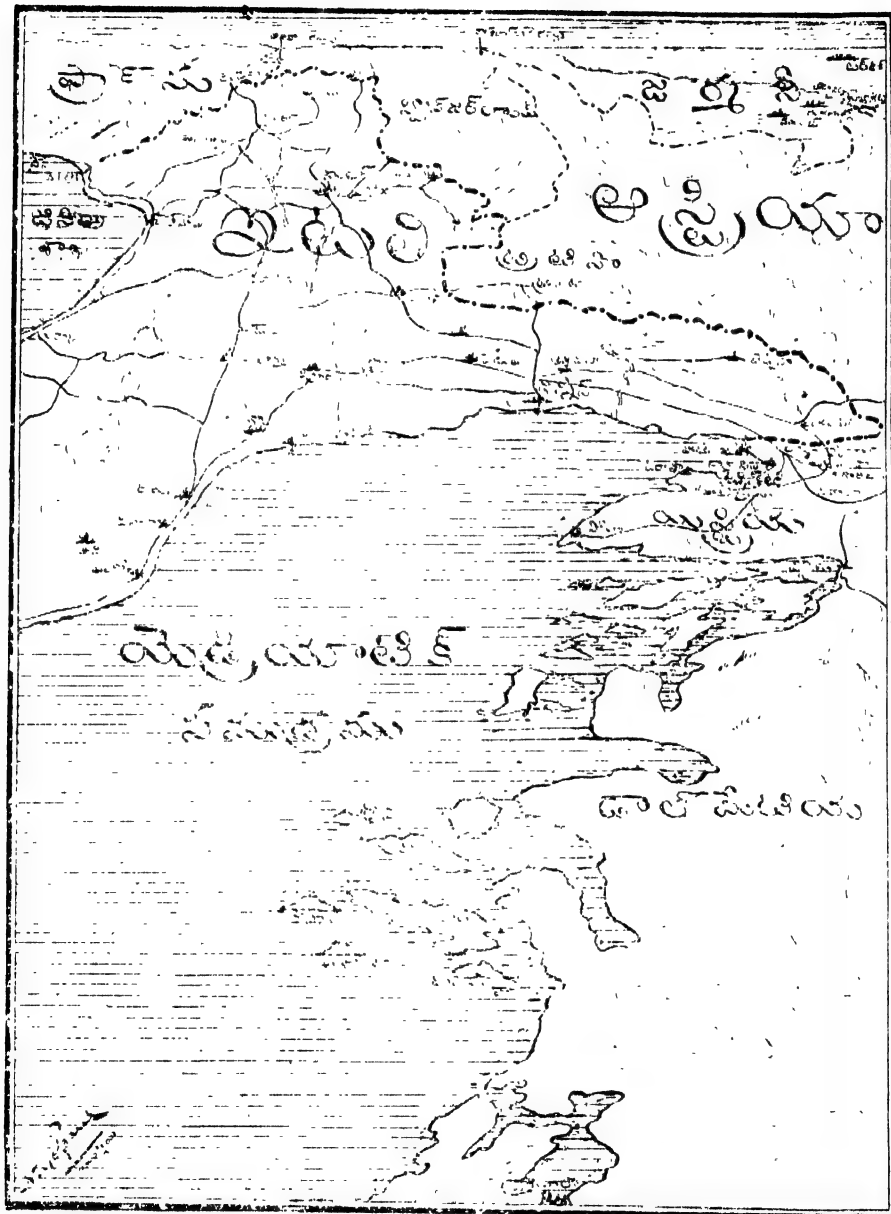

నను వచ్చునేమో నని రాయబారులు 10 మాసముల వఱకును చేసెను కానివారికిసంధి పరతులు తుదరనందువలనను, ఇటలీ ప్రజలు యుద్ధము యుద్ధమని ఘోషమిడుచుండుటవలనను మౌక్తిక యంతమాత్ర మాగుటకు వీలులేక కత్తిని దూయవలసిన వారయిరి. ఆస్ట్రియా కం కొకప్రక్కనుండి బలవంతమగు శత్రువు దెదొర్కొనుట వలన రష్యా యొక్క భారము కొంతవఱకు తగ్గగలదు. మిత్రిండ్లలి వారి పక్ష మున నొక గొప్ప దేశము చేరుటవలన వారి పక్షము మరింతబల పడినది.

ఇటలీకి తూర్పున జ్యూలియక ఆల్పు కొండలు, ట్రెస్టు రాష్ట్ర ముకలవు. ఈ కొండలు సముద్రపు బొడ్డున నున్న ట్రెస్టునగ రము వర కేటవాలుగాదిగును. ఈ కొండలలోనే ముఖ్యమయిన ఇటాలియను సేన జైల్లో, 7800 అడుగుల యెత్తున నున్న మాంటు నీరో, వోలారియ, కాపోల్టో, టోమ్మినో, ఇసోంజోనదీ ప్రాంత్య ము, సాక్ ఫోరియక, గోరిజియ, గ్రాడిస్కా, మాన్ ఫాల్కోన్ అను చోటుల పేర్చబడియున్నది. మాన్ ఫాల్కోను మీద ఇటాలియను యుద్ధనావలును ఫిరంగులను గాల్చి టార్పెడో స్థానములను పాడు చేసెను. ఈ తూర్పు మైద్యము యొక్క గమ్యస్థానము ట్రెస్టు నగర

ము. ట్రెస్టు రాష్ట్రము. ఇసోంజో నదీదేశము. ఇప్పటికి సేన అనేక వేల అడుగులను యెత్తుననున్న కొండలకు ప్రాకి గొప్ప శైవ్య సాహస ములతో ఆస్ట్రియనుల వై నుదహరించిన నన్ని తావుల నోడించి పాగ దోలుచున్నది ట్రెస్టు నగరపు రయిలు బాంబులవలన పాడు చేయ బడుట వలన బాహ్య ప్రపంచముగో సంబంధము లేకుండ చేయ బడినది. ఇది పూర్వము ఇటాలియనుల దేశమగుట వలన ఇటాలి యనుసేన ఎచ్చటికి వెళ్లినను సోదరులవలె నాదరింపబడు చున్నది. ఈ యుద్ధములో సతి కఠినమయిన చెట్లు లిప్పటికి ఈ తూర్పుసేనవలననే ఆస్ట్రియనులకు నాశమయ్యెను. గడిషియా రంగమునుండి సేనను ఫిరంగులను పోరుటకయి ఈ రంగమునకు తీసికొని రావలసి వచ్చినది. ఆస్ట్రియాకు యుద్ధనావల స్థాన నుగు పోలామీద ఇటాలియను విమానములు బాంబులను వేసి చాల నష్టమును గలుగజేసినది.

ఇటలీ పశ్చిమసేన ట్రెంటిలో రాష్ట్రమునుండి బయలుదేరి కాని పయనమున్న ఆస్ట్రియా వారి టైరోలు రాష్ట్ర ములో బోయటను ప్రారంభించినది. కాని 10,000 అడుగుల యెత్తున యిచ్చట రిచ్చికు ఆల్పు కొండలుగలవు. రయిలు మాగ ములులేవుగనా, నుంచి బాటలయినలేవు. దేశము పర్వతమయ గుటచేత ఆస్ట్రియను లనేక సంకల్పముల నుండియు దృఢ నియన కొటలను గట్టి, కందకములను ద్రెప్పి, ఫిరంగులను నెలకొల్పి, ఇటలీని రూపుమాపుటకయి సన్నద్ధమయి యున్నారు. అందుచే యిచ్చట యుద్ధము బహుశచ్యుతిగా జనుగును. ఎవరో హెచ్చు దూరము పారగల ఫిరంగులును, పుష్కలముగా యుద్ధ పరికరములును నుం డనో వారిదే ఈ దిక్కున విజయము. ఈ టైరోలు-ట్రెంటిచో ప్రాం తమున నిటాలియనులు ఆలాను పట్టుకొని స్థిరవాసమేర్పరచిరి. ఇద్రో సరస్సుమీదినున్న స్టోరో వాక్రమించు కొనిరి. గార్డా సరస్సుకు తూర్పున నున్న ప్రదేశములో జేరిరి. ట్రెంటు కయిదు మైళ్ల దూర ముననున్న బోర్గోను పట్టుకొనిరి. వారిశత్రుస్సులసేన లావరేనిపో గారియా పంజులమీద కాల్పుచున్నది. ఆస్ట్రియా వారి రోవరెడో కోటమీద గాల్పుగల వేటొక కొండనువశముచేసికొనినది. కాని యంత వరకును పశ్చిమమున జరిగిన పోరాటములు పిల్ల పోరాటము లనియే జెప్పవలయును. రోవరెడో ట్రెంటుకోటలు ఇటాలియనులకు పడి నప్పుడు టైరోలు రాష్ట్రములో కాలుకుదుర్చుకొనినారని చెప్ప వచ్చును. ఇచ్చట బెర్లిముము ప్రాంసులలోవలె కందకముల యుద్ధ ము ప్రారంభమగును. అప్పు డెన్ని మాసములు పోరినను ఏపక్షము వారికయినను 10 మైళ్ల దేశము దొరకుట దుర్లభము.

KING OF ITALY

ఇటలీ రాజు

QUEEN OF ITALY

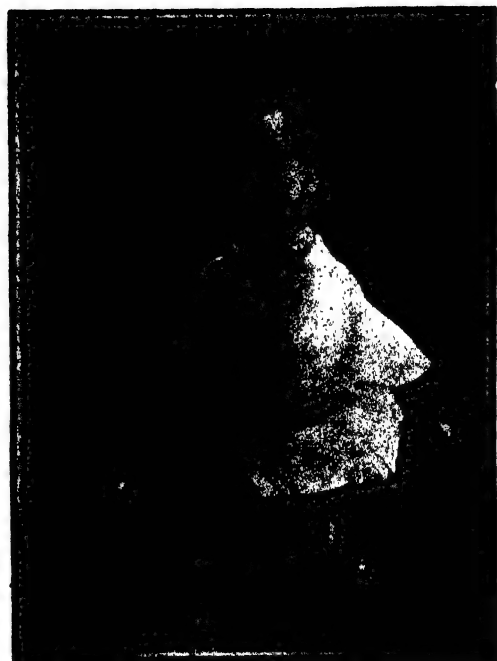
ఇటలీ రాణి

DUKE OF ABRUZZI

అబ్రుజ్జీ ప్రభువు

THE POPE

రోమను కాథలిక్ పాపా

SIGNOR SALANDRA

సిగ్నర్ సాలండ్రా. మంత్రి

ADMIRAL VIALE

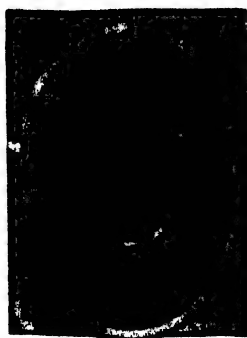
అడ్మిర్లల్ వీయే. ముద్రాకారాధ్యక్షుడు

DUKE OF AOSTA

డ్యుక్ ఆఫ్ ఆస్టా. సేనానాయకుడు

M. GIOLITTI

ఎం. గియోలిట్టి. విదేశాంగమంత్రి

GENERAL CANEVA

జనరలు కేనెవ. సురక్షాధ్యక్షుడు

DUKE OF GENOA

జిన్వోవా ప్రభువు. అడ్మిర్లల్

యుద్ధము లో వైద్య సహాయము

యుద్ధమున దెబ్బలు తగిలిన వారిక వైద్యసహాయము చేయు నేర్పాటి పుడు సర్వత్ర వ్యాపించి యున్నది. ఇట్టి పద్ధతి యేర్పడి నూ రేండ్లు నాటివది. అంతకు పూర్వము దెబ్బలు తగిలిన సోల్దరులను మిత్రులవలెన వచ్చి పటాలముల వెనుకకు దీసికొని పోయిన పోయేడివారు. లేదా నాటి జగడము ముగియువఱకు నచ్చట నేయుంచి ఆయన నాడో ఇంకను నాలస్యముగనో సహాయము చేసేడి వారు. ఇందువలన చాలమంది తగు వైద్యోపచారము లేక మృత్యువు పాలగుచుండెరి. సీతిగను లీవిధమున నుండగా 1792-౪ సం. మున ఫ్రెంచి సేనకు సంబంధించిన ఒక యుద్ధోగి దెబ్బలు తగిలిన వారిని

దెబ్బలు తగిలిన సైనికుని చిత్ర శిలువ సైనికుని తపస్వీయము చిహ్నము

శీఘ్రముగా తీసికొని పోయి శస్త్రసంబంధమగు ప్రారంభ సహాయము చేయు వసతి నేర్పఱచెను. దీనికి సెపోలియన్ చక్రవర్తి మిగుల సంతసించి ముందుగ లెన సేనయందే యీ క్రొత్త విధానము నుపక్రమించెను. ఈ సమయముననే నుటి యొక పరాగు సైనిక వైద్యుడు దెబ్బలు తగిలిన వారిని మోసికొని పోవు సిబ్బందిని సేద్యము చేసెను. వీరందఱు సోల్దరులు. దెబ్బలు తగిలి పడిపోయినవారిని సులక్షిత మగు స్థలమునకు గొనిపోవుటయే వీరిపని. అచ్చట తగు వైద్య సహాయము సంసిద్ధముగ నుండును.

1864-౫ సంవత్సరమున గాని దెబ్బలు తగిలినవారికి సుయైన సదుపాయము కలిగినదికాదు. ఆయేడు జేసీవాలో ఒక సర్ది జూగినది. దాని ప్రకారము దెబ్బలు తగిలినవారిని, వారి వైద్యోపచారము నకై వీక్షింపవారిని, ఖయిదీలుగ పట్టుకొనగూడదు. ఇందునకు సంబంధించిన వస్తు సామగ్రిని తీసికొనిపో జనదు. ఈ పనిని కాగ నేవకు బూనిన వారి కేధమగు హానియు; ఖయిదీలుగను యింగీ కరింప బడినది.

సంస్కార పోల్సు

అసలు, అమెరికా సెల్ యుద్ధమున గాని ఆంగ్ల సైనిక పద్ధతుల ప్రకారము వైద్యోపచారము ప్రారంభమైనదికాదు. ఈ యుద్ధమున, దెబ్బలు తగిలిన వారిక వరుస వైద్య సహాయములు నవర్చి, రయిలుండల్లో గొనిపోయిరి. ఇదే విధమున 1870 సం. న ఫ్రాన్సు జర్మనీలకు జరిగిన యుద్ధమునందును రోజుంగమునుండి సముద్రతీరము నందలి వైద్యశాలకు రోగులను వైద్యశికటములవై దీసికొనిపోయిరి. ఆప్పటినుండి యీ యేర్పాటు లన్ని దేశములందును నవలంబింప బడుటయే గాక, వాని లోపములను సంస్కరించి క్రొత్త సదుపాయములు సహితము చేయబడినవి.

వైద్యోపచార సంఘములు జర్మనీ, ఫ్రాన్సు, రుష్యామున్నగు అన్ని దేశములయందును స్థాపింపబడినవి. కాని, ఈ వ్యాసమునం దాంగ్లేయ దేశ పద్ధతి మాత్రము వివరింపబడును. రోజుంగమున దెబ్బలు తగిలినది మొదలు ఇట్లో లేక స్వస్థతి కెంది తిరిగి పటా

లమో చేరువకు గల మధ్య వ్యవస్థలను తిని విశదీకరించిన చదువరుల కీ విషయము బాగుగ బోధ పడగలదు.

యుద్ధమునం దొక వైనికునికి చెబ్బలు తగిలి పడిపోవుట నోడనే ఆ పటాలమునకు సంబంధించిన వైద్యుడును, వానాకులును వెంటనే వచ్చి రక్తమేమైన ప్రవించుచుండిన యెడల వాని గాయములకు కట్టు గట్టెరు. ఈ పనికి గానలిన వస్తువులన్నిటిని సాధారణముగా ప్రతివైనికును వెంటనే తీసికొని పోవును. ఇది సామాన్యపు గాయముల చికిత్సకు సరిపోవును. కట్టుకట్టిన తరువాత వానాకులు రోగిని పట్టెవైవేసి చెబ్బలు తగిలిన వానెల్ల జేర్చు స్థలమునకు వెనిగొని పోవును. అచ్చట రోగిని తిరిగి యొక బండిలో పగుండ జెట్టి చికిత్సాలయమునకు బంపుదురు. ఇచ్చట తిరిగి గాయములను వైద్యుడు పరీక్షించి ఆవనానుకు చికిత్స చేయును. రక్తము కాగు చుండెనో, ఏదీయో యొక్క విరేచనో, మొదటికిట్లును విషయము గాని, లేనియెడల గాని జోలికి పోను. శస్త్రచికిత్స యేమైన నవసరమైతే యెవల చేసి, బాహ్యకరమును నావధము లిచ్చి, బండిలో నుండ జెట్టి రణరంగపు వైద్యశాలకు బంపుదురు. సాధ్యమైనంత ద్వారా యిటు బండ్లలో నెక్కించి, జనరల్ ఆస్పత్రికిని, అచ్చటనుండి చేసిన గాయమును వైద్యశాలకును పంపి చేయుదురు. ఇక్కడ గొంతకాలముండిన పిదప తిరిగి పటాలమున చేరిన వారిని పటాలమునకును, అట్లు వీలులేనివారిని వారివారి స్వస్థానములకును పంపుదురు. ఇది సాధారణముగా గానలిన భధ.

హామధ్యమనం దొక వైనికునికి చెబ్బలు తగిలి పడిపోవుట

ప్రతిపటాలమునకు, రణరంగమునకు బోవనకా, ఒక వైద్యుడు నియమింపబడును. ఈయన పోల్లరుల ఆరోగ్య రక్షణమునకును, పారిశుద్ధ్యమునకును, సంబంధించిన గలచాల నిర్వహించుడు. చెబ్బలు తగిలినవారిని మోయుట చేపడిన వానాకులను యావమాన్యము కూడ వహించును. వీరు సాధారణముగా నిరువురుండెరు. చెబ్బలు తగిలినవారికి తచ్చాంతి క్రియల నవలంబించుట యందును, వారిని జాగ్రత్తగా మోసికొని పోవు సరియందును, క్షేత్రముల యుండెదరు. వీరవెంట నాయుధములుండవు. ఎల్లతరువా

చిన్నమును భరించెదరు. ఈ చిన్నము గల మనుష్యులకు, వానాకులకు, గృహములకు జంతువులకు హానియేమియు చేయగూడదు. అయినను, నెంతయో దూరమునగుండి యంత్రసహాయముచే యుద్ధము జరుగు ఆధునికి కాలమున తిరుచు హాని సంధి విందుట యందు వింతయేమియులేదు. ఎల్లతరువాత జెండాను బూని, కొందఱు మిక్కిలి నైశ్యపద్ధతు లవలంబించుటయు గలదు. వానాకు సంఘములకు జేరినవారు రోగులకు తచ్చాంతి క్రియల నోనో, వీరందఱును తచ్చు నైశ్యపద్ధతులకు కొనిపోవుదురు. అక్కడనుండి బండ్లలోనో, చుట్టయొక విధమునో కట్టు కట్టు స్థలమునకు పంపి చేయుదురు. ఇది సాధారణముగా కిర గిగుండ్లు పడవంతి దూరమున నుండును. మంచి సీటికనుతిహావ నుండవలయును. ఇక్కడ రోగిగతిగిన యాహారమును కందలును నిచ్చి, పటాలపు వైద్యశాలకు బంపి చేయుదురు. మిక్కిలి తీవ్రమైన సమయములందును, చెబ్బలు తగిలిన వారిని వెంటనే తీసికొని పోవలసిన వచ్చినపుడును, సరియైన రోడ్లు, బండ్లు లేనపుడును, వానాకులు విశేషముగ నియమింప బడుదురు. అవసరముకొలది ఆయాప్రదేశములవారినే యాకాన్యమునకు నియమించి కట్టిపాటి జేయు నుండెదరు.

సీటితోకైకాలో ట్రాన్స్పోర్టునందుద్ద జరిగిన యుద్ధములందు వేలకొలది వైనికులు చెబ్బలు తగిలి పడిపోయిరి. అపుడు నైశ్యముననే గావించిరి. ఇట్లే బహువాసును వంగరీయాలోని చీనా కూలేలను నియమించిరి. వీరు దోలీలను మోయువారగుటచే నీవనిని బహు చాకచక్యముతో నెవేర్చిరి. మన హిందూదేశమునందు పాలకీలు, పోకీలు, మున్నగువానిని మోయు జాతులనుండి యిట్టి పనులకు నియమించి నియోగింపుదు. వంశపరంపరానుగతముగు వృత్తి యగుటచే వీరవనిని శ్లాఘనశుభముగ నెవేర్చుదు, రణరంగమున నిరుపమానముగు వైద్యవైద్యములతో పట్టించెదరు.

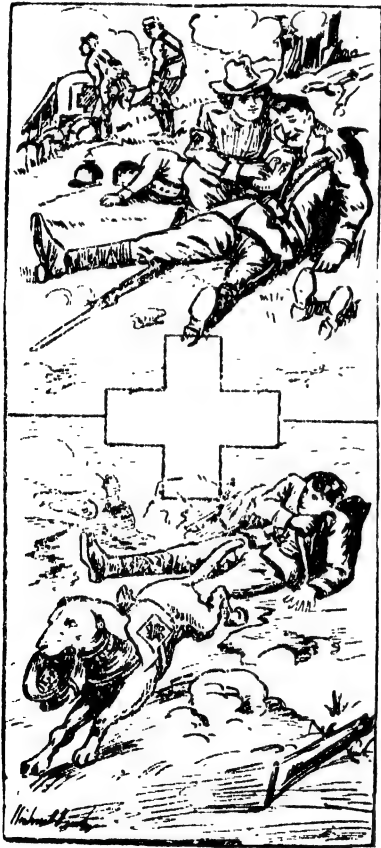

అయిననీకాలమున సవారీలు, పాలకీలు, జోలీలు మున్నగు నవి క్రమముగా నశించిపోవుచున్నవి. అందువలన నీవృత్తి నవలంబించు జాతులకు జీవకోపాధి లేక వేణుమాగ్గులు చూచుకొనవలసి వచ్చుచున్నది. ఈ కారణమున బట్టి సునదేశపు ఆంధ్రులెన్ను పద్ధతికిని, ఆంధ్రరాజ్యమునందలి ఇతరభాగములలోని దానికిని చాలభేదమున్నది. రాయల్ ఆఫ్ఫీ మెడికల్ కోరు నకు సంబంధించిన వైద్య లిచ్చట నియమింపబడినది, తక్కిన పనులు చేయవలసినవాగు నియమింపబడలేదు. వాంఛించిన వాక్ కమ్మిపడ్డ ఉద్యోగస్థులకు బదులు యూరేషియనులు నయముత్తులగుచున్నారు. రాయల్ ఆఫ్ఫీ మెడికల్ కోరు నునుభవించుటకు గా నేమివైద్యసాధనకు సంబంధించిన వాస్తవపుకన్దు. వలసవా, ప్రా, నీళ్ల నునుభవించు, పాకీవా, వాకివా, వాకివా గుచున్నారు. దేవులు తగిలినవారిని మోచుటకు పల్లకీలు, సవారీలు, నీటి మున్నగునానిని మోయు కలసులనుండి యెగ్గుటకు చేయబడుచున్నారు.

నీతి నే యుండును. ఈ వైద్యశాలలు వైద్యముల వెంటనే పోవుచుండును. అందువలన రోగులను చూచుకొనున స్థలములకు బంపవలసి యుండును.

వైద్యశాలలో పరిశీలనకు వచ్చుచున్న వారు

వైద్యశాలలో పరిశీలనకు వచ్చుచున్న వారు

యుద్ధభూమియందుండు వైద్యశాలలలో ఒక్కొక్కదాని యందు నూర్గురు రోగులకు వసతి యేర్పాటు చేయబడి యుండును. వీరికి మంచములు, దుస్తులు ఇచ్చును. గడ్డివేసి, దానిపై మైసపు గుడ్డలను, దుప్పట్లను కప్పదును. భోజనపదార్థములు వైనికలకిచ్చు

వారును వైద్యులునునుండి పట్టములు, పగులు గుండు సామాను వలనలముగనే పోవు నీళ్లు, నైలు, కాలున, నది మున్నగు నానెలల వైద్యశాలలకును ఇక్కడనుండి మిలటరీ వ్యవహారము లుకరమగునది ప్రదేశమునందలి వైద్యశాలకును పంపి వేయదును. ఇందు కందక స్థలమునందలి వైద్యశాలా పరిమాణము స్థితిగతులను బట్టి యుండును. రోగుల కచ్చట వైద్యశాలల నియమముప్రకారము ఆరొండు ముచ్చునరు. పనింపబడుతు పంచము, పలుపుకు కట్టుకొనుటకు పట్టును నొన నదియి. వైద్యోపసాధమునకై నర్సులు నియముత్తులై యుండెదరు. ఇచ్చటనుండి, సేనలు, ఆయుధసామగ్రి భోజనపదార్థములు, ఇతరవస్తువులు సమకూర్పబడు ప్రదేశమునుంచి రోగులు పంపబడి యున్నట్లే జూలై ఆస్పత్రులలో చేర్చుకొనబడుచును. ఈయాస్పత్రుల కనుబడియుగా ఉద్యోగియుల వార్డుకూడ

నొకిటి యుండును. సివిల్ వైద్యశాలలకు గాయల్ ఆర్మీ మెడికల్ కోసునకు సంబంధించిన వైద్యుడొకడు యాజమాన్యము వహించి యుండును. తక్కిన వైద్యులు, శస్త్రచికిత్సకులు, నర్సులు, డ్రెస్సులు వీరంటిని సివిల్ యాజమాన్యమునకు వుండెదరు. ఈ వైద్య సంబంధముగ వైద్య శాఖకే ఎట్టిశిల్ప సంఘములు మున్నగు పరోపకార సహాయసంఘములు అనుబంధముగ స్పష్టపనిచేయును.

కేంద్ర వైద్య శాలలకు వైద్యులు

ఇట్లే వైద్యశాలలన్నిటిని వాడే సేవ వారి, కోసునకు వైద్య శాల ఒకటిలో వుండవలయును. ఈ కేంద్రాలలో సర్వ వైద్యములు అమర్చబడి 200 మొదలు 250 వరకు కోసులకు వీల కలిగియుండును.

వైద్యశాలలోని వైద్యులు

సెయింటు జాన్ ఆంబ్యులెన్సు ఆసోసి యేషను అని పిలువబడు వైద్యసహాయ సంఘమువారి సహాయములతో హిందూదేశపు

కాశా సమాజములనుండి గొప్పసహాయమును దెబ్బలు తినిన కోసులకు జేసి యున్నారు. 10 లక్షల సహాయములు విలువగల సామానులను యుద్ధసంఘమునకు వీరు పంపిరి. 14 మోటారువాండ్రును కోసులను నేలమీద వైద్యశాలలకు కొంపోవుటకును, పరివ్రాస గల్గులలో నీళ్లమీద తీసికొని పోవుటకు మోటారు ఆంబ్యులెన్సు బోటులను పంపిరి. ఇండియాలో నైనికుల చికిత్సా మైథి సాపింపబడిన వైద్య శాలల కన్నింటిని వారే కావలసి యుపకారణము తి నొంగిరి. మిత్రులందరివారి నేమియులలోను ఆంబ్యులెన్సు సమాజములకు చేసిన సేవలను సహజముగా మెచ్చిరి. ఫ్రాంసు దిల్లీ లుము, బెంగళులలో సెయింటు జాన్ ఆఫ్ హెరియాసులం సంఘమువారు స్థాపించిన వైద్య శాలలో 1½ వార్డులు కనుగ్రహముల నీ ఇండియా సంఘమువారు భరిం చెదరు.

కోసులకు వైద్యము

భూమి సహాయమును పొందిన వారి నాథమయి వారివారము ప్రతి భుజులకు వైద్యులను పంపిరి. వైద్యులకు చికిత్స కోసులను మోలిన వైద్యులకు ఇండియాలో వైద్యశాలలకు స్థాపించి పోవుచున్నారు. కోసుల క్రెడిటును సహాయము స్థాపించిన వైద్యులను పంపిరి. దానిని మూల ఘనము కొన్నింటిని రూపాయిలను ముండెను. యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే మోలిన వైద్యులను పంపిరి. వైద్యులు, నర్సులు, సహాయకులు పనులకు వైద్యులను పంపిరి. సామ్యునింగిరి. వీరిపనులను సేవా వాయి మోలిన వారిని అనేకలకులను పంపిరి. వైద్యులను కట్టి వైద్యులకు వైద్యులకు పంపిరి. కావలసిన్న మిత్రులను గూడ క్రెడిటును పంపిరి. వైద్యులను వీరిచే స్థాపించబడిన చిన్న కమిటీ లట్టివనులను జేయించుచుండును. టాంకు మొదలు తిరుచనాపల్లి వరకును ఆవామొదలు గోవావరకును వీరు చేయుచున్న సేవ లెస్స అని రాజప్రతినిధిగారు జూన్ 20వ తేదిని సింలాలో ఈ ఆసోసియేషన్ వారి సాంవత్సరికోత్సవదినము జెప్పిరి.

ఆస్త్రియా-హంగరీ దేశచరిత్రము

ఆస్త్రియానామమునకు “ప్రాగ్రాజ్య” మని పురుషవైశ్యము. బహేయనుల నోడించి, 8-వ శతాబ్ద మంతమున “ప్రాంకు” జాతియాధిభుడగు “మెల్ల మేను” తన చండయాత్రను కొనసాగించు కొనుటకు ఎక్కడదీని దాటవలసినదెను; కొంత ప్రయత్నముచే దీనిని దాటి, తత్ప్రాంతముల నుండు ఆనరుల బావద్రోలి, యచట తన గ్రామకూల్యమునకు సరిహద్దు నేర్పాటు చేసెను. దీనికి తన హితులగు సాయంతులను భూపాలకులుగ నియమించి తత్సనివాస స్థిలందు తిరుగుడు ఆనరులు స్థాపులు మున్నగు జేశక్రియల వలన యనరు తన రాజ్యమునకు లేకుండ నతిండు కాపుచేసికొనెను. అన్యభాగిభావ మగు నీ “ద్యోవాలక” రాజ్యమునకే ప్రాంకులు ప్రాగ్రాజ్య మని పేరడిరి. కాపుల యేర్పాటులలో లోటు లేకు మ్మను, పోరాటంబులనలనే నడుచుచుండు తన లూగకుండనే తమ దోర్జన్యమును విజృంభింపజేయుచుండిరి. క్రమక్రమముగ ప్రాంకుల సాటవము కూడ వెన్నట్టెను. తుదకీ తూర్పు సరిహద్దును మాపుటకు మొదటినును ముగియారులు ప్రాంతేరియనులు మొదలగు నాగ కాయ్యగ్రామము వెంటవెంటనే దండెత్తి 902-వ సం.కు ప్రాంకులను పూర్తిగా నాశనము చేసిరి; ప్రాగ్రాజ్యమును తుడిచి నెట్టిరి. కాని, 955-వ సం.న జగ్మనురాజ్యాధికారము వహించిన “అట్టో” రుహోమనుడు ఆ యరాజకజాతుల కీచ మణిచి, ప్రాగ్రాజ్య మును పూర్వపు స్థానముననే పునఃస్థాపి చేసెను.

బాబినుబర్గునంశపాలనము

ఇట్లు జగ్మనురాజుచే స్థాపిత మగుటండెట్టి, పూర్వము ప్రాంతకులచే పాలితమైన రాష్ట్రపు సరిహద్దు ఇపుడు జగ్మనుపాలిత మయ్యెను. నాటినుండి జగ్మనీ యాస్త్రియా ప్రాగ్రాజ్యముల బాంధవ్యము 16-వ శతాబ్దమునకును విడిపోలేదు. అంతవఱకును గోల్డెన్ ఆస్త్రియా ఎన్ని మారులను ఎన్ని యాధిక్యములను గాంచినను, స్వతంత్రరాజ్యము గాక సంరక్ష్యరాజ్యముగనే యన్ను బడుచుండెను. 18-వ శతాబ్దమునకుంచే దీని పాలకులు జగ్మనుప్రభువున కధీనులై, వానిచే పడయు హక్కులను మాత్ర ముపయోగించుచు, ఆ హక్కులకు ప్రతిఫలమును కొన్నిటిని నిర్వర్తింపవలసినవారైరి. రెండవ అట్టో కాలమున ఈ ప్రాగ్రాజ్యమునకు లియూట్టను నాతండు పాలకుడయ్యెను. అతనితో బాబినుబర్గు నంశపాలన మారంభ మయ్యెను. ఈ సంతిలొనివాడగు ద్యూకు హెన్రి యొక్క పాలనకాలములో 1156-వ సంవత్సరము గలుచి కక్కినది. అప్పటి జగ్మనుప్రభువునకు ఒకటవ శ్రేణికి అంతవఱకు కేవలము రాష్ట్రపు సరిహద్దుగ నుండి రాజసేవాధికారంబు లేనిదాని నొక “డచ్చీ”గా నిర్మించి, నిరుపమానస్వాతంత్ర్యముతో హెన్రిని దానికి

నానిను “ద్యూకు”గా నియమించెను. ఈ రాజ్యాధికారము హెన్రి నంశమునకు సాంపర్యముగ నంకిమింపవలెను, పురమసంతతి లేక పోయినను శ్రీల కా హక్కు నచ్చుకట్టును, సంతతియే లేనియెడల అప్పటి రాజు తన కిష్టమగు వాడును నిర్ణయించినచో ఆ వాడు రాష్ట్రాధికారంబును స్వీకరింపవలెనుకట్టును నేర్పాటు చేయబడెను. ఈ హక్కులకు ప్రతిఫలముగ, మార్కెట్ మగు జగ్మనురాజ్యమునకు చేయవలయు విధులు కూడ కడు సులభములను స్వల్పములు గయి యుండెను. అనన్యము వచ్చినపుడొక మైకదగమును మార్కెట్రాజ్యము ణంబున కింపుటయు, అప్పుడప్పుడు జగ్మను నక్రవర్తి బవేరియాలో సరుహుచ్చు నగలకు ద్యూకు హాజరుటయు దక్క, వేలు విధులు నిర్ణయింపబడలేను. ఈ యేర్పాటులన, బహిర్విషయములు జగ్మను రాజ్యాధీన మయ్యెను, స్థానికవ్యవహారములను ద్యూకు స్వేచ్ఛాను సారము నడపుకొనుటకు వీలు కలిగెను. అందు చేతనే 1156-వ సం. తరువాత బాబినుబర్గునంశపాలన హాంబుర్గునకు రాజ్య వ్యాపకశక్తి మున్నగు రాజధర్మములు వ్యక్తము లయ్యెను. వీరి పరిపాలనకాలంబున ప్రాగ్రాజ్యము జగ్మనురాష్ట్రములలో ప్రముఖత గాంచగలిగెను. పియన్నానగరము పేరు వహించి జగ్మను పట్టణ ములం దెల్లభివ్యతి కక్కినను, వీరు క్రమక్రమముగ వినునదని దాటి డాన్యుబునదీప్రాంతములలో ప్రవేశించి, అంతింతుకు తూర్పునకు పానుమిలొని పోయి, పూర్వము ముఖ్యపట్టణ మగు “పట్లూను” నుండి “మెల్కు” వఱకును, మెల్కునుండి “టలను” వఱకును, తుదకు టలనునుండి “వియన్నా” నగరమునకును రాజ్యమును వ్యాపిం పడేశి, దాదా పిప్పటి యాస్త్రియా విస్తీర్ణమును గడింపఁగలిగె. దేశవ్యాప్తియే గాక, వ్యాపారవిజృంభణమును ధనార్జనమును కూడ మెండుగ చేసి, వీరు నాటి సాయంతులలో పెద్దగ కొనియాడఁబడిరి. మొత్తముమీఁద, వీరి రెచ్చటికి పోయినను కట్టిన దెల్ల బంగారమై, శత్రువులు మిత్రులై, త్రొక్కిన చోటు దెల్ల తోటలై, సిరిసంపదలు వెంట వచ్చుచుండెను. వీరి యుచ్చవశ బాబినుబర్గునంశపు రాజులలో కట్టకడపటి రాజునకు పూర్వుడగు ద్యూకు రెండవ లియూట్ట పాలనకాల (1184-1230)మని చెప్పవచ్చును. వీని తరువాత నిరుపది సంవత్సరములకే యంతకు పూర్వము మూడు శతాబ్దములనుండి యేలుచుండిన బాబినుబర్గునంశ సుంతిరింపవలసి వచ్చెను. “అతి సర్వత్ర వర్ణయే”త్తను లోకోక్తి నెఱుంగనివాడగుటవలననో, స్వల్పజ్ఞానావేశమున నుద్భవించిన స్వాజ్ఞత్యముననో, బాబినుబర్గునంశాంతిముడగు శ్రేణికి తన కులధర్మ మగు రాజధర్మమున వీడి, 1156-వ సంవత్సరమున మార్కెట్రాజ్య మగు జగ్మను రాజ్యమునకు ప్రమాణంబు చేసిన విశ్వాసవిధేయతలను తెలి

తెట్టి, గిడుగుల మిన్నేలుంగని మిండవలె జ్యోతు ప్రభుత్వమునకే యాల్లులు సాచెను. పోరుపసూను లయ్యెను కార్యభాగమునకు లగు దగ్గరికి ములకు గొప్పగించుమున కార్యభాగమును అనివార్యఫలము లగుచున్నది. అప్పటి జ్యోతు ప్రభువును ధిక్కరించి, ప్రభువు తన్ను రాజ్యభ్రష్ఠుని చేసెను సుతుగొడక, అతడు నైతికి చనఁజూచి దొంగకుక్కల గాఢమైన కచ్చి ప్రజలను కొంపింపఁ దొడంగెను. కాని, 1246 వ సం. న హంగేరియనుల వారల బడి తనతో లెనకలము నెంతను గూడ నెంతయు పొందించెను.

మధ్యదశ

హానిను బ్రహ్మచర్యమున కేత మరాజకముగ నుండెను. జ్యోతు రాజ్యసామము కను దూరమగుటచే ప్రభువును నుచుకొని కామమును చలాయించుట కిప్పు గాకుండెను. సతీయును, ఆకాలమున జ్యోతును ప్రభువునకును పోవునకును నైతియును ప్రజలెల్లముండెను. ఈ యులకు నిఘండగు పరిపాలకుఁడు పెకూరుట యర్హుట నయ్యెను. ఎటులొకటి కాని నాతని నేర్పాటు చేసిరి కాని, ఈ యులకును నానా వారి కాలయవారలకు బకరికిని స్వాధీనము కాక జ్యోతు గాజ్యాధి కామము తిరిగి ధిక్కరింపఁదొయను. తుండ కప్పటి జ్యోతు ప్రభువగు నుడొల్లు ఒక యాలలో చన చేసెను. ఈ రాజ్యముతో బాటు ఆస్తి యారాష్ట్రమును గూడ నెట్టెటతో తానే కొంతకాలము పరిపాలించి, జ్యోతు రాజ్యమునకు ఆస్తి గూడ మయమునఁ గల్గిదున్న కలలె లన్నియు, ఆస్తి గూడ పరిపాలకుల యధీన మగుటలన నుండించి మున్నవని గ్రహించెను. అందుచే, ఆస్తి గూడు పరిపాలకులను నియమించుటకంటె, దానిని స్వాధీనమున గొనించి స్వీయకాలమున చేయవలె నెంచెను. ఈ యేర్పాటులన జ్యోతు యాస్తి గూడు తెక కంఠనఁజూతులు పరిపాలకు లయి, ఇంతకాలము నధికారాధీన రాజ్యములగు నెన్నెచును రాజ్యమును కైవసంధ్యమునఁ గలయుట సంభవించెను. సతీయు నొక రాష్ట్ర గూరాష్ట్రమున స్వీయకాలము (హాస్తిబర్హ కంఠమును స్థాపించి, ఆస్తి గూడు చరిత్రయగు తృతీయ దశి నానభింపఁచెను.

హాస్తిబర్హవంశ పాలము

నాటెనండి యిప్పటికలకును ఈ హాస్తిబర్హ వంశజులు రాజ్యాధికారము ననుభవించుచున్నారు. పీఠికాలములో ఆస్తి గూరాష్ట్రమునకు సహజములగు నన్నికీధముల కలహములును, విప్లవము లును, పరిపక్షములును అప్పుడప్పుడు ఆవేలించుచునే యుండెను. ఆయినను, వీరు కాలానుగుణముగ నేలుబడి నల్పము. ఆస్తి గూరాజ్యసమస్యలను నిర్వహించి, ప్రస్తుత సామ్రాజ్యము స్థాపించఁగలిగిరి. నిశ్చయమున, ఆస్తి గూరాజ్యసామ్రాజ్యమునకు ఒక్క జాతి గాని, ఒక్క మరెము గాని నొకసామంత్రి కామై యప్పగించు నుండలేదు. ఈ సామ్రాజ్యము మట్టున జన్మిం. గిషి మా, నుమేనియా, బరేరియా, తురుష్కము, గ్రీసు, ఇటలీ, సిల్జియాలాండు, బరేరియా మున్నగు దేశము లొకరించియుండుటచేత, సామ్రాజ్యమునం దాదా దేశము

లగు జ్యోతులు, స్థావులు, మగియారులు, యూధులు, జిస్సీలు అల్లెనియనులు, దూధినులు, దుమేనియనులు, ఇటాలియనులు మొదలగు లెక్కలేనన్ని జాతు లుండుట సులభ మయ్యెను. కులము లన్నితో, నోమను కేథలికు మతియును, దానిమొక్క ప్రాభులును, ప్రాటెస్టెంటు మతియును, దాని వివిధశాఖలును అనలంపింపఁబడుచుండెను. ఇట్లు గంపలానికి పులవలె నొకరితో నొకరు పొందకట్టి యన్యోన్యవైమర్యముల కాటపట్టున యీ సామ్రాజ్యము కడు విస్తీర్ణమై, రాష్ట్రానేకమై జాతిబహుళమై, పరిపాలకమయినను బహుకష్టములను కల్పించుచుండెను. అట్టిగాని నేకరాజపరిపాలనకు లోబఱచుట యు, ఏకచతురాలంబనిని ప్రకాంతియుక్తును చేయుటయు హాస్తిబర్హ వంశజుల మేధావైక్లికిని సాక్షియమునకును గాజననిపాలనలకును నిర్వికము లగుచున్నది.

ఈ హాస్తి కార్యనిర్వాహమున కుదజయమును పొందెనానగర విప్లవకార్యలకు స్థాపకుఁడగు నాల్లన యహోల్లు సంపాదించెను. ఇతని యాహ్వానము ఆస్తి గూడు జ్యోతుబంధమునుండి విడదీసి నర్వ స్వతంత్రరాజ్యముగ చేయ సమకత్తెను గాని, యంతటి ప్రజను గాంచలేకపోయినను, ఇంతకాలము “డచ్చి” గా నున్న దానిని “ఆర్చి డచ్చి” గా మెంచి యాస్తి గూరాష్ట్ర మభిభాజ్య మనియు, హాస్తి బర్హవంశజుల స్వకీయరాజ్య మనియు నిర్ధారించఁగలిగెను. ఆన గూల్లు లెకు పురుషసంతతి లేక విశ్వప్రయత్నములనిండ తన కొమార్తె మేరిగూ ఛరీజా రాణికి రాజ్యాధికారమును పొందఁజేయుట నిశ్చితముజనుమునకు కాణ మయ్యెను. అప్పుడు ప్రాన్సు దేశంధపు లగు హోమ్ బురవంశజులకును ఆస్తి గూపాలకు లగు న హాస్తిబర్హవంశజులకును చిత్తకాలమునుండి వచ్చుచుండిన మున్నె ధలు బలన ధైర్యము లయ్యెను. 1740-వ సం. నాల్గు చనిపోవునప్పటికి గాజ్యము అంతఃకలహములపాలులయి పగుల కాళలు గొల్పుచుండెను. నాల్గు లెక కొమార్తె పశుమున చేసిన యేర్పాటు నర్వ సామాన్యముగ గొల్పింపఁబడలేదు. ఎవరికి వారు దేశపహాణము కొలుకు యత్నించుచుండిరి. 1740-వ సం. నే ప్రెవెరికు మహా మహుడు గొప్ప సేనతో “నైరీషియా”వై దండువెడలెను. నైరీషియా యనగా ధననిధి యన్నమాట. దీనిని వదలుట కెవ్వరును నిచ్చనింపదు. ఇచ్చట కర్షిలుచున్న పరిశ్రమలవలన నేమి, వ్యాపార విశేషములవలన నేమి, భవిజనంపదవలన నేమి, ఇది ప్రతివారికిని సుమతి గొలుపుచుండెను. ఇట్టిది ప్రషి గూవానచేతర బడెను. ఇదియే యదనని ప్రాన్సు, బరేరియా, స్పెయిను, సాక్సనీ, సార్డినియాలు కూడ నడుము కట్టి యాస్తి గూపై కత్తి యాసెను. శత్రురాజుల భయము బయట పాధించుచుండ, దేశములొని వ్యవహారములు కడు దుష్కీనియం దుండెను. ధనమా లేదు. నైనికబలమా తగ్గియుండెను. అధికారులూ దుర్వ్యసనారాధనపరులు. అందుచేత, ప్రజ లసంతృప్తులై భయభక్తులు నదలివేసిరి. తురుష్కులతో పోరాడి పోరాడి తీసికొనిన హంగేరిరాష్ట్రము కూడ ఆస్తి గూనుండి విడఁబడుట కుత్సహించుచుండెను. ఇట్టి సమయమున రాజ్యభాగము ఒక శ్రీమై నాన

పొందెను. మేరకాగిరిగా రాగి సవాజసాంద్ర్యకంఠురాలు. రూప లాభాద్యములకు గోడు ఆమెకు బుద్ధికుశలత గూడ మెండుగ కలదు. ఆమె యీ గంటి ప్రాధనమునకును ప్రజల మనముల వాక్కించి ఆయా జాతులకు కలయు హక్కులను సమంజసముగ నిచ్చుచు, వారి కోర్కెలును సంగ్రహించి, కొంతకంటే గుంజుకలహముల నణచి, సంభాషణమును బ్రకటిల్లి, ఆస్త్రియాను శత్రుగాజుల బాటినుండి దిష్టించి, సేవ తిరిగి సమర్థతమును సభరీత్యమును చేసి లోకవిఖ్యాతిని సంపాదించెను. ఈమె పరిపాలన కాలమునంద హంగరీనానులు గూడ తమ కాస్త్రియానులతో నుండు సమర్థమును తెలిసికొని, వారితో సేవే పాదకవ్యము తీసున్నాను. ఏకరాజపాతశిష్ట్యసంధి మైన నాకలనని గొప్ప సేవ ఇతనికి మంజూరు ఆస్త్రియానులతో వైకవ్యము యున్నదినియు గ్రహించిరి. నశిమ నశువ నేనో వైకవ్యము లక్ష పడెను, గిరిజాగిరి యీ విధమున పొందుపఱచిన భూభాగము మూలసాధన వయ ప్రస్తుతపు ఆస్త్రియా హంగరీ ప్రసంభూయమునకు ముఖ్యుల మగుచున్నది. తిదనంతరము 1848, 1861, 1865 సంవత్సరములందు హంగరీనానులకును ఆస్త్రియానులకును హితములగు రాజ్యశిక్షణములను పన్నిరి గాని, యొక్కటియు జయప్రథము గాకపోవుటచే, కడపటి సంవత్సరమున ప్రస్తుత చక్రవర్తి యగు ప్రాంసెస్ జోసెపు స్వయముగ హంగరీకి వెంచేసి హంగరీ ముఖ్య పట్టణమును బుడావెస్టు నగరమున హంగరీయొక్క క్యక్తి స్వాతంత్ర్యమును ఆమోదించి, సామ్రాజ్య సమపరిపాలనను స్వీకరించెను. తరువాతి రెండు సంవత్సరములకు, ఆస్త్రియా హంగరీను సమకూడి సమప్రదేశ కాలమున నొక రాజ్యశిక్షణము నాలోచించి ఆస్త్రియా హంగరీ సామ్రాజ్యమును స్థాపించెను.

రాజ్యశిక్షణము

ఇట్లొకటిగా ఆస్త్రియా హంగరీ సామ్రాజ్యము ఒక సామ్రాజ్య మధ్యకాలమున భూభాగమున రాజ్యశిక్షణ సేవ చేయి. ఏకోపాసామ్రాజ్యములలో కలయెత్తుకొని లాగా నాటికిని కర్ణిల్లుచున్నది. ఇది నిర్మించును ఏకరాజపాతశిక్షణ మయ్యెను, రాష్ట్రస్వరూపు గావున, విదేశవ్యవహారముల నామృతగ సకరించుకొనుచున్నాను, సేవకాంతి కరిగికి పయములను ఆస్త్రియా హంగరీలు వేలంపేయ నిర్వహించు కొనుచున్నది. విదేశికులకు రాజుల పాలన నుండుచును, సామ్రాజ్య సంక్షణకు వైనికవిశేషమును నిర్మించుటయు, ఉమ్మడి క్యయముల కేక కోర్కెకవ్యము కల్పించుచును -- ఈమాకు పయములను రాష్ట్రద్వయమునకు సమప్తిపరిపాలనము జరుగుచున్నది. వీనికి విదేశవ్యవహారిక మంత్రి యనియు, సేవాంగమంత్రి యనియు, కోశామాత్యుడనియు మువ్వురు మంత్రి లేవొనంపబడియున్నారు. తమ శాఖాధికారంబులను పేర్వొనగ నిర్వహించుచు, రాష్ట్రాధికారిపాలనతో నెంత మాత్రము సోక్త్యము కలుగజేసికొనక, వీరు సంయుక్త సామ్రాజ్య పరిపాలనము చేయుచున్నారు. ప్రథము డగు వైదేశమంత్రి రాజ కులంబమునకు గూడ సమాత్యుడగుటవలన చక్రవర్తికి విదేశ

కవ్యవహారముల నెప్పటికప్పుడు నివేదించుట తటస్థ మగుచున్నది. ఆస్త్రియానులతో సంధులు నలపుట, కాలానుసారముగ వారితో యుద్ధమునకు గడంగుట మున్నగు బహిర్విషయము లన్నియు వీరి పరములయి యున్నవి. సేవాంగమంత్రి సంగ్రహసమయములందు ముద్ధనాయక శిష్టము నసించి, గానిక తగు సేర్పాట్లు చేసి, సామ్రాజ్యసంక్షణభూమును వహింపకలియున్నది. ఆస్త్రియానులు, హంగరీకిని పేర్వొనగ నుండు సైన్యములవై వీరి కధికారము లేదు. ఈ ప్రశ్నేకవైనికవిశేషములను, సామ్రాజ్యవైనికవిశేషములను, అన్నియును సామ్రాజ్యాధికారియగు చక్రవర్తికి స్వాధీనములయి యున్నవి. విదేశాంగమంత్రి స్వీయకులంబులమంత్రిమగుటచే విదేశకవ్యవహార పక్షమున చక్రవర్తి కట్టి పన్ని హిత సంబంధ మేర్పడెనో, అట్లే, వైనిక కనికారమున కంతకును సర్వధికారము తనయందుండుకొనుట వలన వైన్యంగమంత్రితో కూడ పట్టి పన్ని హిత సంబంధము చక్రవర్తికి కుదరి యున్నది. ఇది, ఉదయోన్మయములను సామ్రాజ్యములను చేసిన ఋణాద్యములను సరిగా కవ్యవహరించుట, సామ్రాజ్యమున కంతకును సమ మగు నాయకవ్యములను నిర్ణయించుట ముదిలగు సామ్రాజ్యకోశాధికారము నంతయు కోశాంగ మంత్రి నిర్వహించుచున్నాడు.

ఈ మువ్వురు మంత్రిలును సామ్రాజ్య ప్రాతినిధ్యసంధికు జవాబుదారులై యున్నారు. దీనికి నూట యిరుగది మంది ప్రతినిధులను పోటీ సలము ఆస్త్రియా హంగరీ రాష్ట్రములు పంపును. వాని, ఈ సభ యేకస్థముగ సమకూడను. హంగరీ ప్రతినిధులు 60 మందియు హంగరీలోను, ఆస్త్రియా ప్రతినిధులు 60 మందియు ఆస్త్రియాలోను సభ కూడుదురు. వీరి సేవ కాలమునందు సమకూర్చక, వారి కంతుల ప్రకారము ఒకన కర్ణిల్లుము ఆస్త్రియా వారిని ఏయెన్నా సలమునందును, వారి సంవత్సరము హంగరీ వారిని బుడావెస్టునగరమునందును చక్రవర్తి సమావేశము చేయుచుండును. ఇట్లు చక్రవర్తిచే నాపహాదించబడిన సమావేశమున మునుమును చర్చింపబడిన సామ్రాజ్యములు రెండవ రాష్ట్రముయొక్క సామ్రాజ్య భాగాము నకు తెలియబడుపడుచును. అప్పుడు వారు నిర్ణయములకు తమ యంగ్ కాగమును చక్రవర్తికి నివేదింపబడియున్నది. ఇట్లు ఒకరి తరువాత నొకరికి సంవత్సరము పడిచి సంవత్సరమున కుపపాద్యాధికారము లధ్యయగుచుండును. ఆ సారాంశములు నిర్వహించుకొని మును పడసిన వయ్యను సామ్రాజ్యమున కంతకు ననువర్తించుటకు చక్రవర్తియొక్క యనుమతిని పడయనలసియున్నది. ఒకవో సామ్రాజ్య భాగాములు రెండును, ఒకటితో నొకటి యేక వింపక పోయినయెడల, తద్విషయములను ఉపపాదనసభ వారు పునర్విచారణ చేసి, తిదనంతరము తిరిగి రెండవ సభాభాగమునకు తెలియబడిచి వారి యంగ్ కాగమును రెండవ సభాభాగమున కోరుదురు. అప్పటికిని వారి యంగ్ కాగము రానియెడల, మరియొక సారి పునర్విచారణయు, అంగ్ కారాహ్వనమును జరుగును. ఇట్లు ముమ్మాట రెండు భాగములును భావపరక ర్తము సరిపినను,

వారి కేకభావము వుడుగనియెడల, రెండు భాగములనుండియు సమ భాగములుగ నభ్యుల నొకచో చేర్చి వారి నోట్లు మూలకముగ సారాంశమును నిర్ణయించుదురు. కట్టకపడటి యీసమావేశమున మూక భావముతో తమ యంగీకారమును వ్యక్తపఱచుట తప్ప చక్కప్రకర్ష యుండదు. ఈ ప్రకారము సామ్రాజ్యప్రాతినిధ్యపు నిర్ణయమున నాలోచన జరిగినను, సామ్రాజ్యనిషేధముల పేరాత్మ్యముననే నిర్ణయించుచుండును.

పై సుదహరించిన సామ్రాజ్యప్రముఖ మూడు మూలా ధారములు కలవు. 1861-వ సంవత్సరమున వార్తన దుడోల్పు పోషుబర్గనంశజాల సర్వస్వాధ్యములను అవిభాగ్యము లని చేసిన

స్థిరనిర్ధారణమును, 1718-వ సంవత్సరమున ఆజవచాగ్లసు పురుషసం తతి లేనివాడయి తనకొమార్తె మేరియా థీబారు సామ్రాజ్యాధికార మలవడవలయు నని కోరి యేన్ని శ్చయమున కైకోపాధూపతుల యంగీకారము నేకస్థముగ పొందిన “సంస్వర్గీకారపత్రిక”యు; 1818, 1860, 1867 సంవత్సరములలో ఒకటవ జోసెఫు ఆస్ట్రియా రాంగ్గీల మనస్సుగలను సవరించి, వారి ప్రస్తుతసంస్థానిని నిమిష బద్ధమగు సమరపాలనమును నిరూపించు గాతనామా ప్రత్యేకమును— ఈ మూడును ముక్కొలిపేటయై ఆస్ట్రియా రాంగ్గీ సామ్రాజ్య పాలనానిర్వహకత్విమున కాళరభూతము లయి నిల్చున్నవి.

ఆంధ్రేయవిజయప్రార్థనము

చుర్రాల వేంకటాద్రిగారు

కృ. పి.కురు సత్ప్రముఖ సుజను ప్రియలెక్ గనుమా ముకుండిగెక్
సుషమగ నుండు నే సునివాళోభేతు సత్పరిచాలనంబు నా

ధిషణుండు జూట్ట భూవరుండు దిగ్విజయ బానగి మిసల్లు స
ద్విషయుని శ్రీజనార్దనుని విష్ణుని నెప్పుడు భక్త గొల్చెదెక్.

మ. మహాపాస్యండు జన్మానుండు సురసన్మాన్యుండు దేవుండు స
ద్విషండు జూట్ట నృపేంద్రు సన్వజ మిలన్ విశోచ్చతాబ్జి వెలు
గ దిగితింబుగ భాగధర్మ మగుదున్ గాన్పింపగాఁ జేయఁగా
గదనంబును నిపుక్షమావతులరున్ గొదోలు మిక్కిల్ గా
సదరుగుండలు చేసి పాణిని చేయన్ ద్వి మాతృగణ్

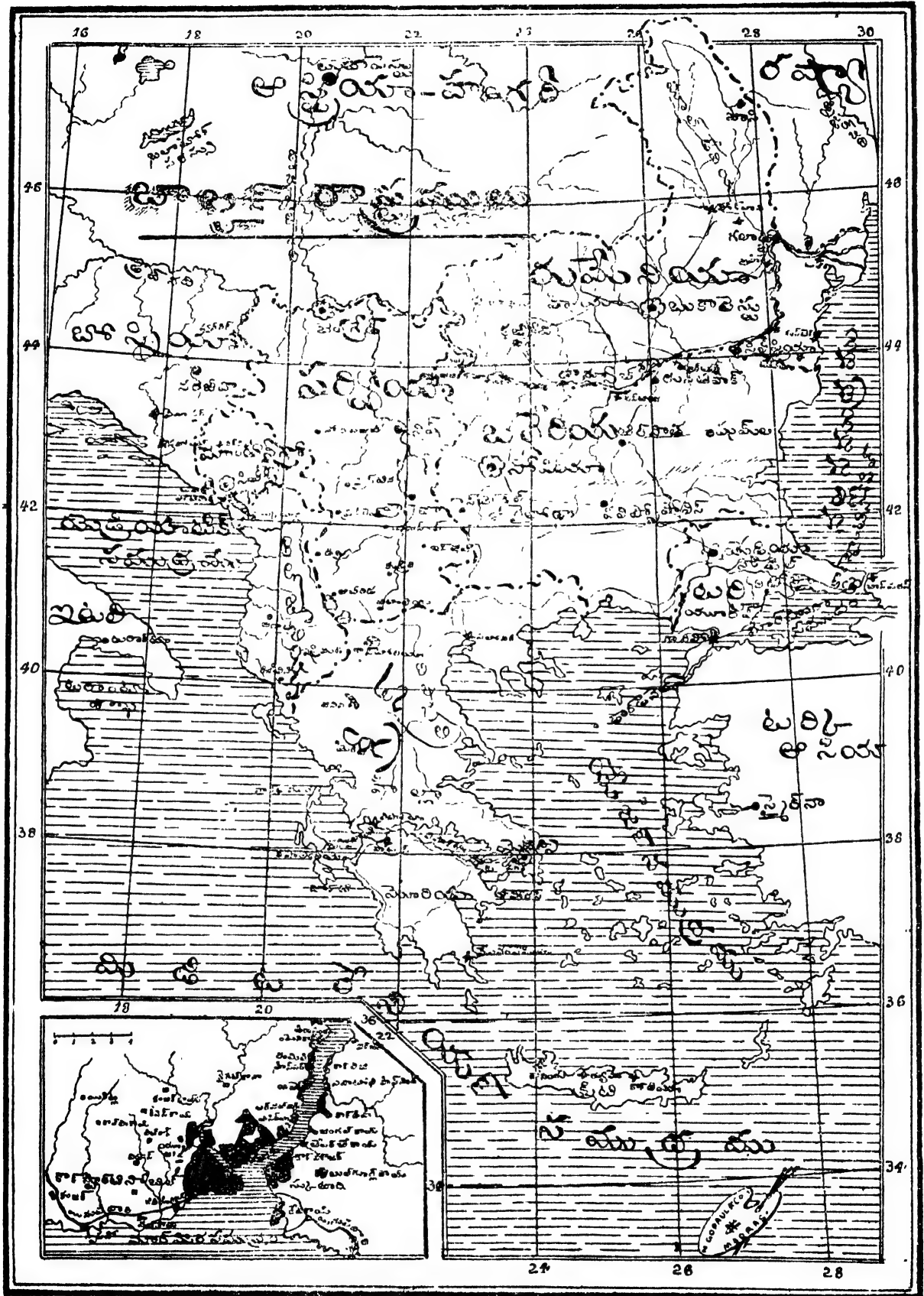
చ. పాణిగుండు దున్నుచుండగి పాలాగ్రముచేతను గీటకాదులున్
సలివిలి గూడు జచ్చు క్రియ నాశనమొంద నిపుక్షితీశ్వరుల్
కిలహమునంగు జూట్టపు ఖగ్గముచేతను శ్రీజనార్దను
డలగ్గుతరంబుగాను గనునామృతివృష్టు జేయఁగాత్రతెన్.

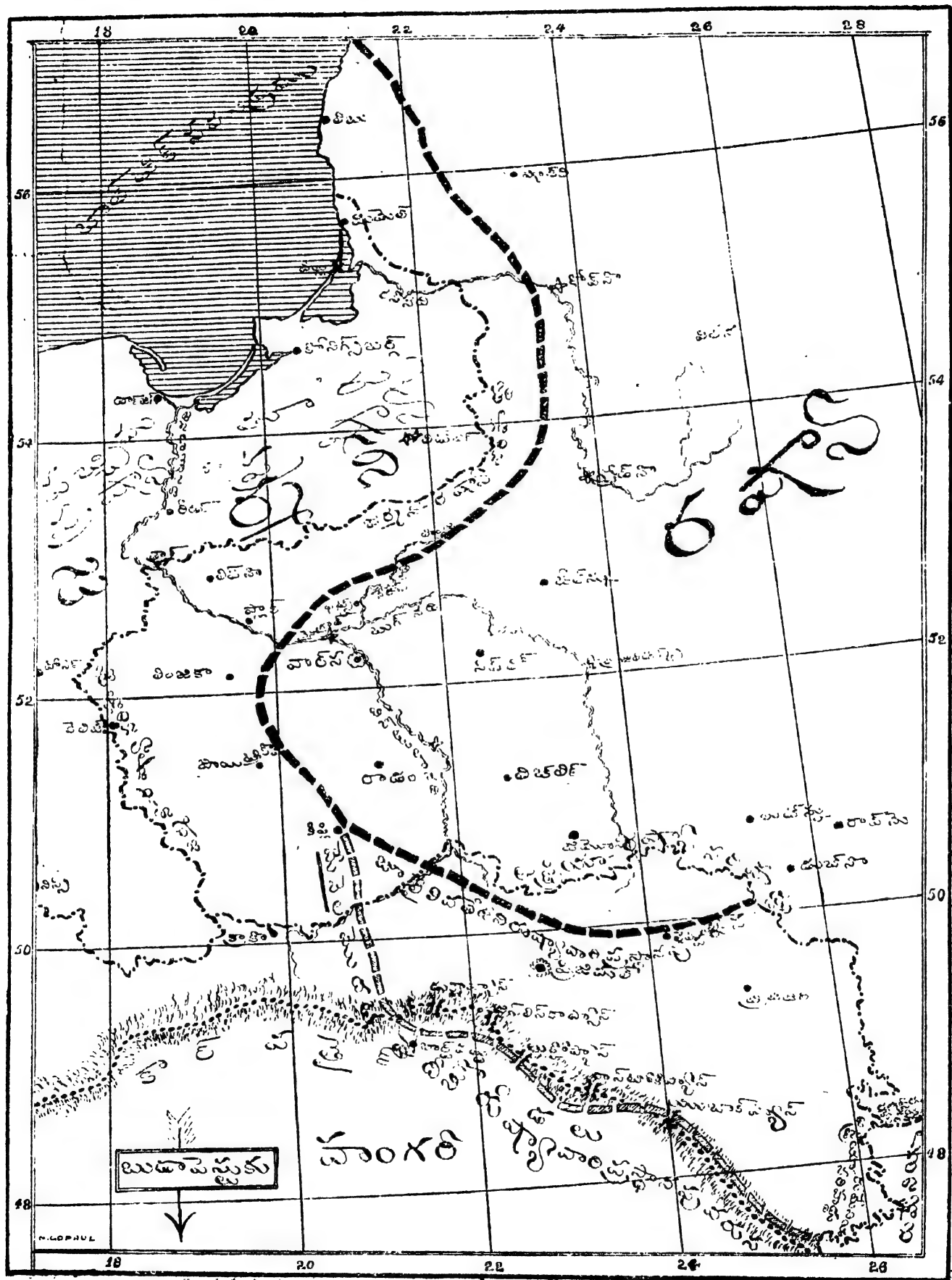
శా. శ్రీరమ్యులుగి లంఘన స్ఫురమునన్ జూట్టద మృగాలుడై
మేరీరాణిని గూడి సంతసమునన్ మిత్రాభి యుప్పొంగఁగన్
భారంబు చని యెంచ కీ కృష్ణవిన్ బాలించు జాగ్రిప్రభున్
గారుణ్యంబున బ్రోవఁగాత్ర భువిన్ గాశేశ్వరుం డేయెదన్.

ఉ. హైందవరాజ్యలక్ష్మీ దగ నంది కుక్షాహలుఁ డొంచ జాయతో
నందముగాను హస్తీపురమంగున గద్దయ నెక్కి మేలునే
కొందఁగఁజేసిసత్త్వ కడు యోగ్యుని జాగ్రిధరాధినాథు సా
నందుని జేయఁగాత దగ న్యాయమునన్ భగవంతుఁ డెప్పుడున్.

అ మృ తాం జ న ము

నాగి పురపు ప్రదిర్భనమునందు

యీ యింతికి మోసగి బడినది.

సకల మందులను గొనిన మోసముగలుగును.

తలనొప్పుల మాన్పును.
అన్ని నొప్పుల బారదోలును.
వాపులచూపు వూపును.
దురదను తొలగించును.
వేలకు వేలు పిక్రియము.
వాయుస్లో బాపును.
బెటకుల భేది చును.

నిగ్గును తగ్గించును.
వేలు బాధను తీసివేయును.
నలు (1-2-3) లు మాత్రమే.
ఎమిడికిల పెట్టెగొట్టును.
క్లిప్పోట్ల పోగొట్టును.
పడినముల పగిలించును.
పక్షవాతమును పోగొట్టును.

పంచభాషి గుర్తుగల యీ అమృతాంజనముగే చూచి గొనవలయును.

అమృతాంజనమును కొననివారు తేరు.

అమృతాంజనము జగత్ప్రసిద్ధిని గాంచియున్నది.

చిరునామా:—

అ మృ తాం జ నం డి పో,

7. తంబు సెట్టివీధి, మదరాసు.

వైద్యరత్న, పండిత డి. గోపాలాచార్యులు ఏ. వి. ఎస్; ఎ. ఎం. బి. వారి

సుప్రసిద్ధ ఆయుర్వేద బౌషధములు

జీవామృతము.
ఏకాక్షణముచేత
సమస్త శరీరదార్భ్యము
తగ్గి సమస్త ము
రూప సీసాల మం
రూప సేవించిన పోడ
నే యాథాస్థి శరీర
బలము నొందును.
ధాతువులను రక్షి
యును వృద్ధి చే
యును.

నల్ల సీసా 1-క
రూ. 3—0—0.
వెల ఉజ్జ 1-క
రూ. 32—0—0.

ఆయుర్వేదాశ్రమ గ్రంథముల

వైద్యవృత్తి నవలాలింప దలంచినవారికే
గాకి సాంప్రదాయ వైద్యవిషయముగల వారలకు
సయితము మిక్కిలి ఉపయోక్తియులు. ఇందొకొక్క
గ్రంథము నొకొక్క విషయమును కరతలామలక
ముగ నొనర్చును. విశేష విషయముల నెఱుంగ
గోరువారు మాపుస్తకములపట్టి కొలుకు వ్రాసి
కొనిన బంబబును. పుస్తకములు నమ్మిరింటి గొన
గోరువారు మాగ్రంథములకు జాబ్బిత చుదా
దారులగుట మంచిది.

ఇప్పుటికి తయ్యయైన గ్రంథములు.

చందాదారులకు	ఇతరులకు
మాధానిదానము	రూ. 3—0—0 3—0—0
అగ్నిప్రవాళము	,, 1—8—0 2—0—0
ఆయుర్వేదపరిభాష	,, 1—2—0 1—8—0
పథ్యాపథ్యము	,, 0—12—0 1—0—0
శేషజకిల్లుము	,, 0—12—0 1—0—0
అగస్త్యవైద్యము	,, 0—3—0 0—4—0
వృత్తికర్మము	,, 0—3—0 0—4—0
ఆయుర్వేదగోంగశాస్త్రము	0—3—0 0—4—0
ఆయుర్వేద చిత్రము	,, 0—3—0 0—4—0
సుశ్రుతసంహిత - చికిత్ససంహిత (అచ్చులోనున్నవి)	

మహర్షి ప్రోక్షములగు అశ్వదాము వృద్ధియై బౌషధములు
ఎల్లప్పుడు సిద్ధముగ నుండును.

కేటలాగు ఉచితము.

టెలిగ్రాఫిక్ ఆద్రను:—

పండిట్, మదరాసు.

అమృతామలక
రైలము.

శ్వాసనాసనులకు
చాదము నెక్రాయు
ధము. ఈ అమృతా
మలక ప్రలాభ్య బహు
ముచే సిద్ధముగను
పొందగలుగును.

ప్రధానాంగుగు శరీరస్థు
లెల్లముపబడుటచే నర్వావయ
ములకును సంతుష్టిగలుగును.

6 బౌన్సుల సీసా 1-క
రూ. 0—12—0.
6 బౌన్సు సీసాలు 12
రూ. 8—0—0.

ఆయుర్వేదాశ్రమం. మదరాసు, 55 ఆచారిప్పకోవిల్, జుట్టిట్రుక్ మదరాసు.

సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథములు

శ్రీమదాంధ్రభారతము

ఆంధ్రవచనభాగవతము

(పద్యకావ్యము.)

బ్రహ్మశ్రీ శతఘటము. వేంకటరంగశాస్త్రి.

వ్రాతక్రతుల సహాయమున సుప్రసిద్ధులగు పండితులచేత.

1-కి రూ. 6-8-0.

శులు చిరకాలమునుండి సంపూర్ణ పరిశ్రమముతో బరిష్కరించుచున్నారు. భారతముద్రణ పూర్తిగాగానే ఎత్తాప్రెస్ హరిమంజును సంపాదించును. కొన్ని ప్రతులే ప్రకటింపబడును. ముద్రణ పలయు నారు త్వరలోనే మాకు తెలియచేయవలెను. అది, సభా, పీఠాట, ఉద్యోగ, శాంతి, ఆనుభాసని పర్వములు విడిగా దొరికును. గ్రంథము వాల్యములుగా మంచి కాలికోర్డెంపు చేయబడి, మేలు-గితములపై స్ఫుటముగా అచ్చెత్తబడబడుచున్నది. అది, సభాపర్వములుగలసంపుటము. 1-కి రూ. 1-12

శ్రీగురుజాడ శ్రీరామమూర్తిగారి

కవిజీవితములు

ఇదివఱలో వెలువడిన యాంధ్రకవిజీవితములలో నెల్ల మొదటిది. ఇందు పూర్వకవుల గాథలు సమగ్రముగా వ్రాయబడుటయేగాక, ఆధునిక కవుల చరిత్రలుగూడ సమగ్రముగా వర్ణింపబడినవి. దీనివారిరు మహాకవుల చాటూ పద్యములు చిత్రకీర్తిలు. ఆ పూర్వచరిత్రాంశములు మహాముక దాన నెందును గానరావు. రూ. 2-8-0

శబ్దార్థచంద్రిక

శ్రీమహాకవి సుబ్బారాయకృత అక్షరార్థ నిఘంటువు. పూర్వబద్ధములలోని లోపములన్ని సవరించి లక్ష్యనామాయనము శబ్దార్థాకిరము మొదలగు నిఘంటువులనుండి యపూర్వము లగుపదముల జేర్చి రిమ్యముగా ముద్రింపబడియున్నది. రూ. 2-8-0

ఆంధ్రభాగవతము

బమ్మెరి పోతనామాత్యప్రతిభా ఇదివఱకు ముద్రితములైన ప్రతులకిన్న అన్ని విధముల బాగుగ నున్నది. ప్రతి 1-కి ఖరీదు రూ. 3-0-0 అచ్చెత్తను ప్రతి రెండువాల్యములు ఖరీదు రూ. 5-8-0

ఇది మొదలుగాగల సంస్కృతాంధ్రగ్రంథములు ఆంధ్రములు మానవ్య దొరుకును. వ్యాటలాగులను కోరిక వారిక పంపుచున్నాము.

మనుచరిత్ర సటీక

చిన్నపైజన మేలు శాంతిములపై చక్కగ ముద్రించియున్నాము. ఇందు శ్రీకృష్ణదేవ రాయల యొక్కయు నావిశ్య. రామస్వామి శాస్త్రిగారియు క్కయు ప్రతిములు గలవు. ప్రతి 1-కి రూ. 1-8-0

అనేకులు కోరుటచే మా ఆదిసరిస్వతీ నిలయముద్రాక్షరశాలను 69, మలయ పెరుమాళ్లువీధి, ఎస్.ప్లనేషను చేర్చినారము. ఇంగ్లీషు, తెనుగు, అరబియు, అచ్చుపనులు చక్కగ చేసి నిచ్చెదము.

వావిళ్ల రామస్వామి శాస్త్రిలు అందు సన్న్,

32 బంగారు పతకములను అనేక సన్మానయోగ్యతా పత్రములను పొందిన
కలియుగ విశ్వామిత్ర ప్రాథేనర్ టి వి. సుబ్బారావుగారి
ప్రాక్టికల్ మెన్టరీ జం & హిప్పాటి జమ్

అంధ్ర పత్రిక

సమ్మోహనము

ఇంగ్లండు ముఖ్యవిషయములు, విశ్వామిత్ర పరిగణించితిము, సమ్మోహన విద్యాభ్యాసనాపథ్యే, దృష్టాంతములు, సభాకీర్తి, ఆకర్షణ శక్తి, సమ్మోహనము నిష్పన్నము చేరువుగా చూపుట, యీనునట్లు చేయుట, ఎట్టి ప్రాథమికపునైనా బోధించుకొనుపూర్వము, ఆస్యత్ర జరుగు సూత్రములు క్షేత్రమున నిర్ణయించుట, గాలియాను మనుష్యుల జీవితము చేయుట, మొదలగు అనేకవిషయములున్నవి. మొదటి కూర్పు నాలుగువేల ప్రతులు వ్యయమైనవి. రెండవకూర్పు విక్రయమునకు సిద్ధముగా నున్నది.

ఈగ్రంథముభ్యాసించుచో మన్వాభ్యాసమున బోగిముల సలతిమునెవ రుండి సేయవచ్చును. సమ్మోహనవిద్యనలన ప్రజాజాతువును స్వప్రహితమై పుంజుగును. ఆపూర్వముగల గ్రంథమునెల. 1-0-0 పోస్టాభియ్యు 1-2-0

అద్వైతరాజము

సమ్మోహనవిద్య
2 వ భాగము.

అద్వైతరాజము, మనోధైర్యమే. ఈశక్తి నేనిచూచిన అద్వైతమునందగు. ఈశక్తిసంపాదించు లెనెన్నయెక్కున ప్రపంచముననుండు సమస్తమును సేరను. మానవత్వముగలవలె నెల. మా. 0-8-0

మైత్రేయ ప్రతులున్న పరికాలమున పుచ్చుకొను వారికి పోస్టాభియ్యులతోను. 1-0-0 మాత్రమే
32 బంగారు పతకములను పొందిన కలియుగ విశ్వామిత్రసచేతిగా

ప్రాక్టికల్ మెన్టరైజు మంత్రపు కర్రలు

1. విశ్వామిత్ర సోము వామను యక్షరాజము. ఈకాలమున లేని సోము కాటానాన అనేకములు అమితాధున పొంది స్వస్థువునోడు అర్జునుడైనాను. శేషస్వస్థుమునట్టి నందులనల యాభాధులు సోము కాసోవు. శేషుగాని, సోముగాని. కలెచిచో కలెచును పొందవచ్చు. సోముకు ప్రసాదించి స్వాధీనము లెప్పించి ప్రవేశించెదో ప్రక్తిమును నిర్ణయించుటాధున ఇదిగందున్నది. అద్వైతప్రక్తి శిక్షిస్తాన యెక్కువ పనికేయగలగు మెన్టరైజమునలన లెయారు సోముగానికట్లు నవనెరిగించి చూచును. ప్రక్తిచో నెరుపూనుమానులు దాకించినచో విషయంబయ 1, 2 నిమిషము లో సోమోహనము కు పొందిపోవు నందుకేతి హంబులకు దుఃఖంబునాలు సంకోహనములు గాల్గును. శేలుకర్ర 1-8-0, 1-0-0 పోస్టేజీయ. 0-4-0 సాముకర్ర 1-8-0, 1-0-0 పోస్టేజీయ. 0-4-0 రంధాకర్రలు పోస్టేజీ సహాయ 2-4-0
మాలియానము నిట్లు ప్రాముఖ్యతను. మెన్టరైజు ఎవరోయము. పోస్టాభియ్యు నెం. 230 నుద్రాను.

కేసరియొక్క రత్నత్రయము

1. ప్రాచీన

ಗೌರವಾನ್ವಿತರು ಗೌರವವಾಂಶಿ

శ్రీలక్ష్మ కలుగు ఋతుకాలము. ముట్టుకుట్టు, పొప్పి
కావలసియు ఈ కాలమిచ్చి, మె. జాగ్రత్తగాను, పక్క, చూచు
పోవుట, వసుచూడగము, పండానవీనిని, క్షణికాంతి. మల
ధము, నూనికావాలము, క్షణికాంతి, అరికాంతి, అరికా
మలకాంతి, ముట్టుకుట్టు శ్రీలక్ష్మ పక్కవాడగను ముట్టుకుట్టు
ఇది ప్రజాముద్రము.

సంఖ్య ౬౬౬. చివరి సంఖ్య ౧౧౦౦.

2 అమృత

• కళాదానము,

ఇది గొప్ప విషయం, సాంస్కృతికము, క్రీస్తునాస్తికము, అగ్రహము, శాస్త్రీ-చరిత్రానుసారము, సోపానము, సాంస్కృతికము, మేధావంతులములు, సుఖవంతులములు, కష్టపడుచున్న వాళ్ళు, కష్టములోనున్న వాళ్ళు, మొదలగు వాళ్ళను చూచినచో తోచుచున్న దానిని చూచుచున్న తోచుచున్న యిద్దరు.

ಸಾಧನಾಡಿ ಸು. 300. ವಿಸ್ತಾರ ಸು. 1100.

3 မြန်

५१० निवासी.

దీనికలప స్వస్థము, క శుష్కము, క శ్లేష్మము పులికా
జ్వరము. అస్థిగర్భము వాచి కు సమస్తస్థములు నికర్మ
యఃకురుయేగాక స్వగర్భము అత్యాశ్చ్యుతము కలుగునది
నికర్మమును.

దీని వెల ముద్ర 1 కి ౫, 100.

శ్రీ సరి కుటీరం

అయ్య ర్దేద ఔషధశాల బాద్యుపేధ, ముని రాసు.

1. సిక్కియా గోను,
శ్రావచి ఆశీసులు:— ఇహంగా వజీచీధ.
2. నెయారు, దుమవారిపీధ.

కామాపెద్ద క్యూటలాగు కోరినవారికి
నుచితముగా హాగి బిడురు.

ద్వితీయ శాఖ ములు.

ఆ. మూర్తిను పారి గిటోడైను

ఈ విశ్వసనీయమైన మిత్రసహచరము, సిరిలు మిలిటరీ
వారివలన వాడయితి. శ్రీమహామహాచారి, శివసాగరములను, తిర్నూరు
బంధమైన గోగములను కుదుర్చుచి వారిచే శ్వాసించుచుండితి. ప్రోద్దు
న లేగనే, మూత్రవ్యాధి మునుండి యా ప్రాయవాదచే నలుగురు దీప్తి,
నీటివిస్తవలయును మూత్రమునుండి యునుకడల పగ్గాము వెలు
నడుచును, మూత్రాశయము వెలకు, పగ్గాము, యింతయు మూత్ర
వ్యాధిలనైనను చక్కగ కుదుర్చు నలుగురు.

बैतुनी १-६ म.

1-12 Oex.

ఆ. మాన్యునాని పూతము. నె. 2.

పాపమును, దాహించునట్లును, నిర్వహింపబడు యీ
 మాత్రము ఈ క్షేమమునకు శాస్త్రములూని ప్రశస్తమై యీ, మూలిక
 ల దాహించునట్లును, నేను చింతింపజేయుచున్నాను, శాస్త్రము
 గుణములిచ్చును. అట్లు వ్యాఖ్యానుడు, నిర్వహించునట్లును
 కలదు. పాపమును నిర్వహించునట్లును, నిర్వహించునట్లును
 శుక్లశబ్దము, హృదయమునును, అట్లును, నిర్వహించునట్లును
 తెలియజేయును. మనమును, నిర్వహించునట్లును, నిర్వహించునట్లును
 40 మాత్రమును, నిర్వహించునట్లును. 1-8-0

১০। দ্বিতীয়ঃ বহুঃ

[illegible]

ఆంధ్ర మ్యూజియం వారి ఇన్‌చేజ్ గ్రాంట్.

ఈ ఉద్బుద్ధనివాళి ఒకేసారి సేవించుటచేసే ప్రబలమైన
ఉద్బుద్ధము, తనూ, భాగాణ్ధ్యము, పక్షపాతము, కొంతవస్థలలోనగు
అన్ని పూర్వోక్తములు నివారించుచుండ అంత్యములేని పాథలకు
బోధన, పరిశ్రమ కలదెవము. ఒకేసారి సేవించి మాడుద్దు. తుణిమే
దానినిజము పోలియక గును. అప్పుడు యిది అనువధములను కీసరి
కాలములలో నుండుచోగలవ నవసరముండదు. శ్యాసనోగములకిది
అనువధగాజము. హృదయముచే బలమునొసగి, ఊపిరితిత్తులను
బాగుచేయును. 60 మా|| సీసా రు. 1.0-0

1_0_0

అరు. డి. కాపైత్రిండుకో

సెం. 11. ప్రేమిర్యోధు, పోరు, బాంబాయి.

జింజీ

అమృతమైన
టానిక్

అరోచక
హరి

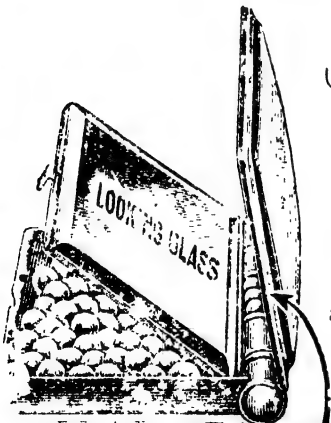
జింజీ అనునది యొక ప్రసిద్ధమైన యావధము. ఇది శీర్షకోశమునకు గల్గు పాదలకు మిక్కిలి నువ్వుగా గల మై స్వస్థిభ రోగములకు నివర్తితము శక్తిగలది.

ఇది నీ దిగువ కనుపరచబడిన ప్రసిద్ధిజెందిన రాజు వైద్యులచే కనిపెట్టబడి మోరిస్తా కంపెనీవారివల్ల శుద్ధమయిన ఓషధులచే జేయబడ్డది.

రాజవైద్యులగు ప్రొఫెసర్ నోరిహిగోహావా ఎం. డి. గారివల్లను ప్రొఫెసర్ జెలజిరో ఇనాయి, గారివల్లను గిరూగు చేయబడి వాటి మాహాస్వస్థ్యమును జపానదేశపు రాజుగారి వైద్యమునకు స్పెషల్ ఇనిస్పెక్టర్ జనరల్ గారైన బారన్ జి. మాట్సుమోటా ఎం. డి. గారివల్లను, ఓషధులను సర్జికల్ ఇనిస్పెక్టరు జనరల్ టి. మితాముగారివల్లను పరీక్షించుట జ్ఞాపకపెట్టెడిది.

శీర్షకోశ వృద్ధిశీయులలో నిది అనూహ్యమున ప్రజ్ఞగలది. శీర్షకోశము మిక్కిలి ఒలహీనమయి యుండినను, వారి స్వాభావమునకు నెట్టి దుర్బలమున గల్గు శీర్షకోశ మిక్కిలి నువ్వుగా గల మై యుండినను.

ఇందు జేరియుండు ఓషధుల పరిశుద్ధత తేలి యీ యావధము సమస్త రోగములకు నివర్తితము శక్తి గలిగి యున్నది. దీనినుచుకొనించిన శ్వాసమునందు వచ్చే దుర్గంధ వామువులను పోగొట్టి పునోహారమునకు సువాసనను కలుగజేయును. దీనినుచు సువాసన యుండుటబట్టి పొగాకు సారాయి మొదలగువాటి మొక్కి గురు వాసనలను వెలిపరుపని వ్యర్థము.

pills come out from
ere at each opening.

ఇదిగాన వాడలను శుద్ధిపరచుటవలన మహాసభలయందు అనాయాసముగా ప్రవర్తించుటకును, పాటకులు వురుకొనించిన పాదానస్పృహ శీర్షకోశ వృద్ధిని కలుగజేయును.

30 మార్లు గలన పొట్లముయొక్క ధా	0-1-6
65 " " "	0-3-0
195 " చిన్న మెటల్ డబ్బి సహ	0-8-0
455 " నుంచి అందమైన మెటల్ డబ్బి	1-0-0

సోల్ ఏజెంటు:—ఎన్, వైద్యా అండు కంపెనీ,
88 వైనియప్ప నాయకకోవీధి, మధరాసు.

- మతియు:—చందలు, తలనూనెలు, సువాసన ద్రవ్యములు మొదలగునవి తయారు చేయునట్టి ఎలెంటిక్ కెమికల్ పర్సునకంపెనీ లిమిటెడ్ వారికిన్ని,
2. ప్రొఫెసరు గజ్జెప్పి, చవుకయగు గృహోపయోగ బోషధము. టానిక్ ఫర్మసిగిరిగాం బొంబాయి వారికిన్ని,
3. డోక్టర్ గారి చాలప్యతమునకున్న,
4. బెలుమాగురి నొప్పలనుగడుపున సోల్ ఏజెంటు:—
5. ఇత్తడిమైనపునత్తుల స్టేండును తయారుచేయుదురు.

కోరమాండల్ లైఫ్ ఎన్యూరెన్సు కంపెనీ లిమిటెడ్ భీమునిపట్టణము.

(1882 వ-సం॥ ఆరవనం॥ హిందూదేశపుకంపెనీల యాక్టు సమసిరించయును, 1912 వ-సం॥ ఆరవనం॥ లైఫ్ ఎన్యూరెన్సుకంపెనీల యాక్టు సమసిరించయును యిక్ కాన్ఫర్మేషన్ చేయబడినది.) మూలధనము రూ 1,00,000. టు. రిజర్వ్ ఫండు రూ 79,004 ½ లు.

రూ 90,000 లు గవర్నమెంటు వారివద్ద డిపాజిట్టు చేయబడిన ఈకంపెనీ స్థాపితమైనది మొదలు పెక్కు రూపాయల యొక్క డివిడెండ్లను రూ 6 ల వాకు సుమారు రూ 10,00,000 లు పోలీస్, డిప్లొమాహోల్డర్లకు పంచికెట్టబడినది కంపెనీ దారులు, షేరుహోల్డర్లు, యాక్రెడిటెడ్ మున్ లాఫీసులను పొందిరి.

1906 సం॥ నుండికి రూ 6 లు.	1910 సం॥ నుండికి రూ 106 లు.
1908 సం॥ ,, రూ 6 లు.	1911 సం॥ ,, రూ 60 లు.
1909 సం॥ ,, రూ 80 లు.	1912 సం॥ ,, రూ 30 లు.

ఈకంపెనీయందు పోలీస్ లేక డిప్లొమా హోల్డర్లుగా చేరు వారికి డాక్టరు పరీక్షగాని వాతావరణ భేదములుగాని, స్త్రీపురుష భేదములుగాని లేవు. గొప్పవారనక చీదవారనక ప్రతివారును చేరదగును. వంతు 1-కి రూ 50 ల చొ॥ ప్రస్తుతము కొన్ని కంతులు మాత్రము పీక్రయమునకు సిద్ధముగా నున్నవి. లాభమును పొందగోరువారు త్వరపడవలెను. వ్యవధిమైన వో దొరకుట దుర్లభము. కంతుల తా॥ సామ్యులె 1-కి రూ 10-లు చొ॥ ఏ మాసములలో చెల్లించవచ్చును. వంతుదారులను చేర్చుటగాని, వందాదారులను చేర్చుటగాని యేజింట్టుగా నుండువారునె 1-కి రూ 50లు వాకు కమిషను సంపాదించవచ్చును. వందాదారులుగా గాని, షేరు హోల్డర్లుగాగాని, చేరదలచువారు యాక్రెడిటెడ్ విలాసముకు వ్రాసుకొను.

యస్ అప్పారావ్, మేనేజరు

కోరమాండల్ లైఫ్ ఎన్యూరెన్సుకంపెనీ లిమిటెడ్. భీమునిపట్టణము.

సగమువెలకుమాత్రమే! మాసాంతమువరకుమాత్రం నిక్కెలుసిల్వరు 8 రోజులకు కీ ఇచ్చు చేబుగిడి యురము ఆసలుకిన్నుతు రు 16-0-0 వి.పి. ఖర్చులతో రు 8-0-0 పగుబడును. పదేన్నే గ్యారంటీ.

No-1.

రెండుమాడు రూప్యముల పలువగుల బొమ్మగడిచూ కమునుగొని సామ్యును వాడుచేసికొనకుడు. ఎనిమిదిరోజులకు కీ ఇచ్చు గడియారము చాలకాలము పనిజేయును. ధృఢముగా నుండును. కాలములో నొక నిమిషమైనను వారరాదు. వారమున కొకమాటు కీనిచ్చినచాలును. వలయువారు పేరు చిరునామా గుప్తముగా వ్రాయవలెను.

సర్టిఫికేటు:—గుంతకల్లునుండి కె. హంపయ్య గారిట్టువ్రాయుచున్నాడు:—వీరుపంపిన “వీక్లీ వాచ్” చాలా వాగుగా పనిజేయుచున్నది. దయలో మిక్కిలి అందిముగా నున్నది. యంత్రములు దిట్టముగా బిగించబడినవి. నా స్నేహితులకు 3 వాచీలు గావలయును గాన వెంటనే పంపుడు—

No-2.

కేటలాగు ఉచితముగ బంపబడును.

కె. సి. బ్రదర్స్, బొంబాయి. నెం ౨

డోంగ్రే గారి బాలామృతము

**DONGRE'S
THE
TONIC FOR**

**BALAMRIT.
I DEAL
CHILDREN.**

మధురమైనరుచి
బిడ్డలత్యంత
సంతోషముతో
బుచ్చుకొనెదరు.

బలహీనులగు,
ఎండిపోవునట్టి
బిడ్డలకు వునరు
జీవనము
గలిగించును.

యోగ్యతాపత్రములు.

జానగర్ హైస్కూలు హెడ్ మాస్టరు :—నా కుటుంబములో బాలామృతమును సర్వదా ఉపయోగింపుచున్నాను. దాని గుణములవలన దాని పేరును సార్థకపరచుకొనుచున్నది. అనగా, “బిడ్డలకు అమృతము” (అనివున్నది.) కరీంనగర్, ఎ.ఎ, ఎ.ఎ.ఎ.ఎ.ఎ.

ప్రాణలాల్ భాయి శంకర్, మెవారులోని శనివార్ మహారాజా సాహేబు కుమారులకు గాడ్డియను :—డోంగ్రే గారి బాలామృతము నలన గాకున్నచో ప్రాణమునకే యాశలు వదలుకొనవలసి నంతటి బలహీనస్థితి యందున్న, నా కుమారునికి మీ బాలామృతమును నే నుపయోగించితిని. అతడిప్పుడు సుఖముగానున్నాడు. (అనివున్నది.) ప్రాణలాల్ భాయి శంకర్.

మదరాసు ఏజెంట్లు :—ఎస్ వైద్య అందు కంపెనీ, పార్కుటవు

ప్రొఫ్రయిటరులు :—కే. టి. డోంగ్రే అందు కంపెనీ, గిరిగాం, బొంబాయి

మీరు సౌఖ్యమును, ధనమును, కోరుచున్నా

వైద్య విద్య తేక ప్రాణవిఃతము

అను 144..పుటలుగల పుస్తకమును చదువుడు

మీ యింటివద్ద ఏకర్షులు లేక పోస్తేజి ఖర్చులు కూడా లేక మీకు యిష్టించునట్లుయినను తీసుకొనుటకు యిష్టములేదా ?

రాజవైద్యు నారాయణజీ కేశవజీ

నాగిడి నేడో ఒక పు స్థితి ముసకు | వాయుఃప

20 చీనాబజార్ గోడ్, ముదాస్.

గోలిక సెంటులును కొని మూసగోకుము.

పురాతన పుస్తకము, మిక్కిలి ప్రాచీనమైనదిగాను అందరినను అంగీకరింపబడిన దీక్షకాలము పరకు
నునానానా సువ్యక్తముల నేర్పడు చున్నది

దేవుని మోహిని (కవిత్వం)

బడికిగో. ఈ అంశాన్ని ముందుగా నాలుగు కోట్ల వరకు పెంచు. అప్పుడు దీని సమాపించి వారికి 100 పూసాయలు బహుమతి సుందరమవుతుంది.

పెరి, $\frac{1}{2}$ లాప్ల్యాస్ బాస్త్ హ. 2 0 0 | 1 | జాము బాస్త్ హ. 0 12 0

2	డొము బాటిల్	0	8	0	1	డబుల్ కార్	0	12	0
---	-------------	---	---	---	---	------------	---	----	---

ఉత్తర బోధయి కమేన సువాసన ముద్రెయ. ఇతిమృత ప్రయాణంబును జనశ్శయేతి.

శ్రీసంతాను. వాసుదేవుని

ఆనాటి గొప్పమనిషియైన సన్మొర్రయ, వె. పి. పూర్తిగలిగిన తాముకూల రిజిస్ట్రే.

గొంతులు:— పానీయ, వానయి, సర్టిఫైడ్లు, కఫసంబంధమైనదిగ్ల మున్నగు

పాఠ్యాలకు వ్యతిరేకము. మనసునకు ఉద్ఘాటము, మెదడునకు శ్వాసకశక్తిని, శరీరమునకు బలమును, హాటికి సువాసనయు గలిగియును ఆహారమును పొందును.

ఈ క్రింద పేర్ల వారు ఈ క్రింద పేర్ల వారు వాదించారు:—80 మార్కుల సుంకం పైన ఉన్నది 0—4—0

95 మామిడి పండ్లు 0—1—0 100 ,, సుదాసమిడి పండ్లు 0—4—6

200 ,, పాపకలము 0—7—0 200 ,, ముగ్ధమైన పక్షి 0—9—0

550 ,, హనుమేష్వర 1—0—0 1200 ,, సుబామేష్వర 2—0—0

నాగరికి ! ఆశ్చర్యములూ ఆశ్చర్యము

కర్తృత్వము పోవు.

ఇది దేహమునందు అనానశ్యమైన స్థలముల యందుండు రోషములను కత్తిరేక తీసివేయుటకున్న, చక్రమునకు గాయము మెదిలై నశింపజేయక తీసివేయుటకున్న ఒక క్రొత్తసాధనముల సహాయమునుకోరుట అనానశ్యకము. మిక్కిలిసులభము! మిక్కిలిసాగు! మిక్కిలిసరము!!!

దీని వుపయోగించు పీఠానము సోమవేల్పై యందండు కాగితములూ చూడవచ్చును.

3 సోఫులు వుండు స్థై 1-కి గా 1.0-0 సోఫు 1-కి గా 0.6-0

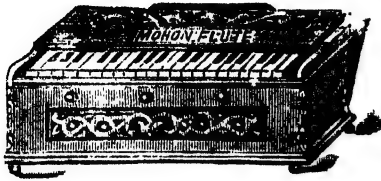
అన్ని చోట్లను మాకు యేబట్లు కావలయును. మొత్తముగా కొనువ్యాపార స్థలకు వచ్చి
కమిషన్ దొరుకును.

షా భగవాన్ దాస్ చూనికాల్ అందు కంపెనీ.

177 చీనాబజార్, మదరాస్.

చతురధిగళం, పనికిమాలిన హాస్యనియమలకొని
వృధాగాధనమును బోగొట్టుకొనవద్దు.
పాల్ అండు సన్నువారి స్వచ్ఛముగు
మోహనపూటును కొనుడు.

అన్ని హాస్య
నియమలకు ప్ర
భువు. హిందూ దేశ
శిరోచ్ఛక్తికి, పా
టకు దగిన రీతిని

తయారుచేయబడినది. 3 సంవత్సరములకుపూచీ యివ్వగలము.

సింగిల్ రీడు వెల రు. 85.40.45

డబుల్ ,, ,, 60.65.75

రు 5.లు అద్వాన్సుతో సహా ఆర్డరు పంపవలెను.

దగ్గిరైల్వేస్టేషనులలో వ్రాయండి కేటలాగు ఉచితముగా
బంపబడును.

పాల్ అండు సన్ను,

2 లోయరు చిత్తూరు రోడ్డు,

(A. P.) కలకత్తా.

సర్వజీవన్.

దాతుపుష్టిమందు లన్నిటికి తల్లి.

ఇది సంజీవినంటి ఒక వనమూలిక. ఇదియే మన పూర్వి
కుల అతిరహస్యపు అవుషధము. దీనిప్రభావము కనుగొన
వలయునన్న రాత్రి పరుండబోవు సమయమున పుచ్చుకొనిన
కొన్ని నిమిషములలో దానిప్రభావము కనపడును. మాత్ర
ద్వారములకు సంభవించెడి అనేకవ్యాధులను పోగొట్టుటలో
రాజువంటిది. రక్తమును శుభ్రపరచి నరములకు పటుత్వమును
దేహమునకు బలమును కాలినిచ్చును. 20 పిదముల మేహము
లను మొదలంట నాళనము చేయుటలో సంజీవినంటిది. "సర్వ
జీవన్" ఇది స్త్రీలు పురుషుల చాలురు వృద్ధులు అందరును
నుపయోగించవచ్చును. ఇది పుచ్చుకొనినయెడల వృద్ధాప్యము
నశించి మిగుల బలమును ఆయుర్వృద్ధియు కలుగును.

వెల టిన్ను 1-కి

20.00 పోస్టేజి ప్రత్యేకము.

పా థె న రు జి. యన్ నాయుడు.

కలియుగ భీమ.

ఒంగోలు, గుంటూరు జిల్లా.

చదువదగిన ప్రకటన

(1) మద్రాసు నన్యము

శ్రేష్ఠమైన నన్యము 1 శేసు రు 0.12; 1 కే 3. 8.0

ఘోణదోషములను పోకార్చు సుగంధనన్యము

3 లుడ్లు రు 0.12; 1 డజన్ రు 2. 4.0

(2) కథలు పుస్తకములు

సరస్వతి, సాక్షి, దయయంతి, కాసల్య రు 0.5

సులోచన - ఖండితీకంఠును మాటలాడునట్లు చేసిన

పతివ్రత కథ, ప్రతి 1.కి రు 0.1.6; డజన్ రు 1.0

రుక్మిణీపరిణయ నాటకము - నూతన డ్రామా రు 0.8

కలభాషిణి; చంద్రశేఖ; పుష్పరీలావతి;

హిందూ పురాణకథలు ... నవల 1.కి రు 0.8

కావ్యోగప్రదీపిక - వేదాంత విషయము

అసనసూములు గలది. టీకా. తా. ... రు 8.0

పతంజలిశాస్త్రయోగము టీకా. తా. ... ,, 1.0

విద్వీలానబ్రహ్మసంధ్యాభ్యుదయము - వేదాంతవిషయము

డ్రామా రూపకముగా వ్రాయబడియున్నది. రు 0.8

నేషనల్:—పాక్షిక శేనా 1 రకం రు 7.14; 2 రకం 2.8

యక్ష. వేంకటరాయలు అండుసన్

87 రామస్వామి వీధి, మద్రాసు.

మదనకామేశ్వర లేవ్యాము.

ఇది కొప్పననామధులచే చేయబడినది గనుకనే మిక్కిలి
వీర్యవృద్ధిని, బలమును, ధాతుపుష్టిని, కలిగించును. (2) సుశుప్త
మేహములు, నిక్కాక, నిస్సత్తువ, శుక్లవస్త్రము, స్వప్నస్థుల
నము, అతిమూత్రిము, మొదలగువాటిని ఖండించును. (3) రక్త
మును శుభ్రపరచి వృద్ధిబొందించును. (4) నరములకు సత్త్వ నిచ్చి
వృద్ధులైనను యవ్వనమును నిండించును. (5) సదా ఆరోగ్యమును,
కామగుణమును, సంతానమును, బలమును పొందగోరు స్త్రీ, పురుషులు
నమృతముగా శేవించదగిన బౌషధరాజము. వేలడబ్బీలు ఏక్రయము,
అనేకయోక్యతాపత్రము లున్నవి. ఒకరికి రెండు డబ్బీలు చాలును,
వెల మిగుల స్వల్పము. 20 తులముల డబ్బీ రు. 1.0.0 మాత్రమే.

గంధక రసాయనము

యది 18 కుష్ఠావులు, సకలచర్మరోగములు, (పాతిగుణవ్యా
ధులు) సవామేహములు, శగలు, కొరుకు, భగంధరములు, సుశుప్తరణ
ములు, రసదోషము, పక్షవాదులను మొదలగు ప్రబలమగు వ్యాధు
లను 4 డబ్బీలతో 40 రోజులలో నిర్మూలముచేసి రక్తశుద్ధిని చేయు
చున్నది. 20 తులముల డబ్బీ రు. 2.0.0 (4 డబ్బీ రు. 7.)

వి. పి. ఛార్మి కేరు. క్యాట్లాగు ఉచితము.

8 రూ మెబడిన ఆర్డరుకు రు 1 కి 0.2.0 కమీషన్ చెప్పదము.
మేనేజరు, ఆ గుర్రేదనమాజం. పొందూరు, గుంటూరు జిల్లా

వజ్రగుళికలు

20 మాత్రలు గల డబ్బీ 1-కి రూ. 1-0-0

ధాతుపుష్టికి, బలమునకు, ప్రాణమునకు రక్షపుష్టియు, నరపటుత్వమును కారణములు. రక్షపుష్టికి మంచి ఆరోగ్యము మూలము. ఆరోగ్యముబహిరంగ శరీరవ్యాయామమువలనను, జీతేంద్రియత్వమువలనను గలుగును. వ్యభిచారము, సుఖరోగములు, దురభ్యాసములు, విశ్రాంతి లేకుండుటయు, ఆరోగ్యమునకు హానినిజేయును. దీనివలన శుక్ల నష్టము, స్థలము, శక్తిలేకుండుట, అగ్ని నూండ్లము, భయము, కంపము, చురుకుదనము లేకుండుట మొదలగునవిగలుగును. పై జబ్బులకు వజ్రగుళికలు వజ్రాయుధమునంటివి.

జీర్ణరసాయనము

25 మాత్రలు గల డబ్బీ 1-కి రూ. 1-4-0

భుజించిన వస్తువులు అజీర్ణమువలన రక్తమునకు సరిగా మారనందున మిగిలిన రోగములకు కారణముగును. ఆకలిలేకపోవుట, అగ్నిమాండ్లము, మలబద్ధము, కడుపులోశూల, ఆరుచి, త్రేపులు, వికారము, గుండెలోను రొమ్ములోను మంట, బరువు, తలనొప్పి, తలదిమ్మ, చిక్కిపోవుట, చలిజ్వరము, వెన్నుపూసమీదను. ప్రక్కను, గూళ్ళలోనుపోటు, ఆయాసము మొదలగునవి కలుగును.

అజీర్ణము వీనికి ప్రధానకారణము. జీర్ణరసాయన మాత్రలను సేవించిన జీర్ణ శక్తి, హెచ్చును. మలబద్ధము మానును. రక్తము పుష్టి జెందును. ఆకలి హెచ్చును.

వేలకమందు

వెల సీసా 1-కి రు. 0-4-0 వి. పి. సహా 0-8-0.

ఈనూనెను తలకురాచిన పేలు ఈపినశించును, చర్మమునకు వెండ్రుకలకు హానియుండక వెండ్రుకలు పెరుగును.

అమృతాంజనము డిపో, నెం. 6, 7 తంబు శెట్టిపీఠి, మదరాసు.

జ్వరహరి

సీసా 1-కి వెల రూ 0-12-0

జ్వరము శరీరమునందు రక్తభేదము, రక్తగతి భేదమువలన గలుగును. సాధారణముగా నీటి, గాలి, స్థలపుమార్పువలనను దేహమునకు గాసివలనను జ్వరము వచ్చును. జ్వరహరిని ఆయిదఃపూటలు సేవించిన పట్టు విడుపు జ్వరములు, చలి పురాణజ్వరములు మొదలగు సమస్తజ్వరములు మానును; కొద్దిదినములు సేవించిన శరీరము యథాస్థితినిజెంది ఆరోగ్యము గలిగియుండును.

దంతశూలహరి

వెల సీసా 1-కి 0-8-0 వి. పి. సహా 0-12-0

దంతశూలకు శైత్యము, రసపల్లు పుష్పిపన్నులు, కుళ్ళిన కడివిన దంతములు మొదలగునవి కారణములు. నొప్పిగలచోట దూదిని మందులో తడిపిపెట్టిన నొప్పి వెంటనేపోవును.

కర్ణశూలహరి

వెల సీసా 1-కి రు 0-6-0 వి. పి. సహా 0-10-0

ఈద్రావకము వలన చెవిపోటు, చెవినుండిచీము కారుట, చెవిదిబ్బడ మొదలగునవి వెంటనే నయమగును. 5, 6 బొట్లను చెవిలో పోసిన బాధ వెంటనే తగ్గును. మంట యుండక.

రోమహరి

డబ్బీ 1-కి రు 0-8-0 వి. పి. 0-12-0

ఈ భస్మమును నీటిలో గట్టిగా కలిపి పట్టించిన రోమములు రెండు నిమిషములలో మొదలంట రాలిపోవును. దీనివలన చర్మము నలుపెక్కదు, మంటయుండదు, రోమములు రాలిపోవును.

అమృతాంజనముడిపో, 109, కేరికోడ్డు, ఛోట్ట, బొంబాయి.

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు మంచిమందు

అమృతాంజనము

అమృతాంజనము గాయము పుండ్లకు ఘనమయినమందు

చక్కని డబ్బీతో సహా సీసా 1-కి రూ. 0-8-0 ప్రతియింట నుండదగినది.

అమృతాంజనము లోకప్రసిద్ధిని బడసియున్నది. అమృతాంజనము అన్ని నొప్పలకు సిద్ధామృతము.

అమృతాంజనము అమృతశబ్దమాదినిగల మాయమందుగాడు.

నకలుమందులవలన మోసముగలుగును.

పంచభాషచీటిని చూచికొనిన మోసముగలుగదు.

అమృతాంజనము అంజనశబ్దమంతమునగల నకలుమందుగాడు.

అమృతాంజనమునకు సాటియైనమందు అమృతాంజనమే.

అమృతాంజనపు జగత్ప్రఖ్యాతివలన దేశమునందంతటను అమృతములు అంజనములు వెలసినవి.

దంతచూరము

ఈ దంతచూరముతో పండ్లు తోముటవలన చిగుళ్ళనుండి రక్తము స్రవించుకుండును. నోటి దుగ్గంధము లేక యుండును. పండ్లు ముత్యముల వలె తెల్లగానుండును. అనేకులవల్ల ప్రతిరోజు వాడబడుచున్నది. సర్వసామాన్యముగ వాడుటకు దగియున్నది.

డబ్బీ 1-కి 0-2-0 డజన్ రూ. 1-2-0

ఒకసారి వాడి పరీక్షించి చూచుట యుక్తము.

పండ్లపోటుకు తీపులకు మంచిపొడము.

పండ్లకు బలమునిచ్చును. ప్రతివారము వేలకు వేలు డబ్బాలు విక్రయము.

మోహిసీ తైలము

స్త్రీ పురుషులు వాడుటకు యోగ్యమైనది. మెదడుకు చలువ జేయును. కండ్లకు చలువ జేయును. వెండ్రుకలు పెరుగును. వెండ్రుకలు రాలకుండును. వెండ్రుకలు నునుపుదేసను. మనోహరముగానుం

డును. సునాసన గలిగియుండును. సుఖ నిద్ర, విశ్రాంతినిచ్చును.

5 తలములుగల నూనె సీసా 1-కి రూ. 0-12-0

తామర తైలము

డబ్బీ 1-కి 0-4-0

తామర ఒకవిధమైన పురుగువలన చక్కము మీద గాని, వెండ్రుకలలోగాని, గోళ్ళలోగాని, పుట్టనచ్చును. పురుగులలోని భేదములుబట్టి తామరలోను రెండు మూడు భేదములు గలవు.

రాజారాణి గుడ్డుగల తామర తైలము పూతి నాశకములగు చాలమంచి మందులతో తయారు చేయబడి ప్రఖ్యాతిగాంచినది. అనేక యెండ్లనుండియున్న తామర నాలుకైదుసారులు రాచిన యోడనే పోయినదని వేలమంది మాకు వ్రాసి యున్నారు. గాన, తామర, తీట, ఏనుగు గజ మొదలగునవి గలవారందరు ఈతైలమును ఒక సారి వాడి చూడ గోరెదము. దీనిని రాచిన మంటయుండదు. చర్మము నలుపెక్కదు, పుండు పడదు.

నిర్భయము!

దివ్యాత్మము!

ఆనందనిధి

సకలజనులకు సాధారణముగాగలగు వీర్యవృద్ధికారణమును, తత్పరివారమును సాంగోపాంగముగ తెలియజేసిన ప్రతి పండితులకవ సౌమధముల బుచ్చుకొనిననే గాని, దేశాభివృద్ధికి వీర్యవృద్ధిని ఆనందనిధియను ప్రజలు పొందరనుట యెల్ల తెలియినదియే. అభిని ముదలగు లాహిరిపదార్థములగలిపి యందుల జేసియిచ్చెడివారు లోకంబున గలరు. ఆట్టిమందులచే

తత్కాల మేదోయొక విధంబున మనస్సుంతసంబు గలిగినను వెనుక దాని చేగలుగు చెడుగులకు మేరలేదు. కావున నట్టి మందులను బుచ్చుకొని తీరని దుఃఖములకు లోనుగాకుండుటకై హెచ్చరించెదము.

పూర్వకాలమున మనవారలు కందమూలముల భుజించుచుండినందున వారలందఱును చాలకాలము బ్రతుకువారలుగను బలకాలంక నుండిరి. అప్పుడేగాక యిప్పటివారగు ఇటలీ దేశస్థులలో ననేకులు, “కందమూలముల భుజించుటచే దేహము బలపడుచున్నది. వీర్యము వృద్ధియగుచున్నది. కానిచే వ్యాధులధికముగా రాదు. బలమైన పుత్రులు పుట్టుదురు. ఆ విధములను, తీల గట్టి మరుపులు, అల్పాయువు మొదలగు దుర్గుణము లడుగంటును. ప్రాణులును చిరజీవులై యుందురు” అని చెప్పెదరు. అట్లగుటచే వనమూలికలు చేరిన మందుల సేవించుట యుత్తయోత్తమ మార్గము.

అట్లగుటచే మేమిపుడు మూలికల చేకరచే “ఆనందనిధి” యను మాత్రలచేసి తక్కువవెల కిచ్చుచున్నాము. ఈ యానందనిధి యానందనిధి యేయనిసేవించు ప్రతివారును వెనడియక చెప్పగలరు. ఈ మాత్రలను సేవింపవలసినవార లెవరనిన:—

(1) యౌవనవంతులైనను బలహీనులు, (2) గణకాక, మహాచి మొదలగు కములచే చిక్కినదేహము గలవారు, (3) చదువునందే తమ కాలమును వినియోగింపుచుండుటచే కపాలమునకు డిక్లమెక్కి ఖాపక శక్తిలేని వారలు (4) స్వప్నస్థలము గలవారలు (5) మనోనిబ్బరము లేక రోగములపాలయిన వారలు (6) కన్నమందలు తిని యుష్ణాధిక్యముచే నిస్సానిలయినవారు (7) దేహమునకు బలమెక్కించి యోగాదులభ్యసించ గోరువారు.

ఈమాత్రలు పురఃభును మాత్రమేగాక స్త్రీలును నిర్భయముగ నుపయోగింపవగును, ఈ మాత్రలంతమాత్రమేగాక, యెన్నిమందులు తిని

నను పోని ఒంటితలపోషిని లెప్పున మాన్పును. అటుల మాన్పుటకు గారణమేదియనిన:— విషయాగత్తులగువారికి తలయంగ నొక విధమైన పోటునునరముల యాడ్పును సోమరితనమును, బలహీనమును గలుగును. ముఖముకాదును. ఈ దుర్గుణము లన్నిటిని ఆనందనిధిమాత్రలు పోగొట్టుటయే. కావున నందఱును ఈమాత్రలను సేవించి మహావానందము నందు దురనియే తక్కువవెల నుంచి యున్నాము.

48 మాత్రలుగల బుడ్డి 1 టీ వెల 1.0.0 పోట్లేజి 0.8.0.

మంచినమయము! వేనవేలు ఖర్చుబడినది!! వెనుక దొరకవు!!! ఈపంచలు కొనువారికి, పంచ 1.కి అత్తలాల్పాటము.

కోర్కని కోడండ్రప్రలాపము అను గ్రంథముకటి ఇనాము.

మేలైన జపాను పట్టు పంచలు

వాచకులారా! శృంగారమున్న నాగరికతయున్నగుల పట్టుపంచలు పండుగ దినముల ఆనందముకొరకు తెప్పించి విక్రయించినది పోగా మిగత కొద్ది పంచెలుమాత్రమే యున్నది. ఇందులో ఎరువు పచ్చ ఆకు పచ్చ, రోహ, మేఘవర్షం ఇత్యాదిరంగులుగలవి, క్లాఫునీయమైనవి, త్వరపడుడు.

5 క్ల మూరనిడివిన్ని 2 క్ల మూర వెడల్పుగల పట్టుపంచె 2.0.0

పంచ 1.కి తపాల ఖర్చులు 0.4.0

డిటా వెండు పంచలు కొనువారికి తపాలఖర్చులు ఇనాం.

ధనలక్ష్మీకంపెని, 6. వెంకటేశ మేస్త్రివీధి, సాహుకారుపేట, మద్రాసు.

కప్పుమందు

ఇది ద్రవ రూపమున నుండును. దీని యందు గొంచెమే త్రి పూసిన నెర నిన పెండుకలు గలుప గును. రెండు మూడు మందులు పూయవలయు నను శ్రమయిండు లేదు. ఒక్కటేమందే. దీనిని ప యోగించిన వెనక ముఖ మునకు నూతన మైన కాంతియు వశికరమును కల్గుట చేత వృద్ధులును యవ్వనరూపమున నుండు రు. గనర్న మెంటు ఉ ద్దోగస్థులకులను ఇతరు

లకు నిది యమూల్యమైనది. దీనిని పూయుటచే దేహమున కెట్టి యాప దను కలిగింపదు.

సీసా 1-టికి వెల 1-0-0
పోస్టేజి 0-8-0

నన్ని పాత తైలము

యవ్వన పురుషులు కొందఱు మోహంధులై ఆధ్యంగనము, ష్టరము చేసికొను దినములందును. జాగ్రత్తమెయి నంక కుండుటచే

దేహబలము లిగ్గనతగ్గన జన్మి రోగము ప్రాప్తించును ఆట్టి జన్మలు, ఈ తైలమున స్నానము చేసిన పటాపంచ లగును. ఇంతే గాదు. జ్వ రము వదలినవారు ఈ తైల ముచే నధిక లాభము నందఁ గలరు. విద్యా ధనులొక్క గొక్కరునుదీనిని వాలాయ ముగ నుపయో గించు టచే నష్టములు తలెత్తి పుష్కనులు మంట సోమరితనము మొద లగు వానిని జక్కరు దీనినే తైలమృతమని కృతహరిం తురు. ప్రతి యింటి యందు

దీనిని మంచి నూనెకు బదులు స్నానము చేయువపుడంతయు నీ తైలము నుపయోగించు చుండినయెడల నెట్టి వ్యాధులు రావని చెప్పనగును.

15 కులముల టిన్ను 1-టికి వెల రు 1-0-0
పోస్టేజి 0-8-0

వాణికి రణ లేహ్యము

దేహపోషణకు దగిన

లేహ్యములయందు నిది మి స్తయైనది. ఎట్టి కారణముల చేత దేహ దార్ధ్యమును బోగొట్టి కొనినను ఎప్పటి వలె నాపతల్యము గలుగు టకు నీ లేహ్య సేవనమే ప్రధానము ఈ లేహ్యము విశేషముగా కేరళ దేశస్థు లచే వాడబడుచున్నది. ఈ లేహ్యమును సేవించుటచే వాయువు లగ్నియు, తల త్రిప్ప, నీరూరుట పసరు

పడుట, ఒకరింత మొదలగునవియు, కాళ్లు సేతుల గలుపులు మేహములు, రొమ్ముకొప్పి, పెగరోగములు మొదలగుభయం కర వ్యాధులు పోవును ఈ లేహ్యమును మండలము రోజులు సేవించిన యెడల వృద్ధ చిహ్నముల బోగొట్టి యమితా సంధ్య మును గల్పించును. వాన కాలము మంచి కాలము చలికాల ముల యందును ఈ లేహ్యమును దిన్న వాచలకు వలెకుండును అనగా నధిక బలము గలుగునని యభి పాయము.

24 కులములు లేక ఒకసేరు లేహ్యము వెల 2-0-0
పోస్టేజి 0-4-0

రెండు సేర్లు ఒక్కటే తడవ తీసిన పోస్టేజి ఉచితము.

దారుధ్యప్రద ద్రావకము

ధాతువృద్ధికి సేవింపవలసిన లోహము ఇనుము. ఇనుము తిన్నవారికి నణపు. రాదు మునలైనము లేదని అగస్త్యురులు వచించియున్నారు. వీనిని సేవించుటచే మునుపుండిన బలము కన్న విశేష బలము వచ్చుననుటకు తూచుకొని పరిశీలంపవచ్చును. ఈ ద్రావకమును తీసి సేవించి గుణముల గ్రహించును. ద్రావక సేవనముచేగలుగు గుణములు.

1, ఉష్ణముచే రారెడి పెండుకలు పెరుగును. 2, కాలిచేతులు కండ్లనుంటలు పోవును 3, ముఖమునకు దేజస్సు నిచ్చును. 4, వాతమును ఉష్ణమును పోగొట్టును. 5, కాళ్లు సేతుల దుర్బలమునణచి వొప్పలను పోగొట్టి బలము నిచ్చును. 6, ఆకరికిని జీర్ణశక్తిని కలిగించును. 7, సదవినవరముల బలిష్ఠముగ చేయును, 8, పచ్చకామిలూ, పొండుపు, గుల్మము, కాళ్లుచేతులు వాపు, గుండె నొప్పికలవారు 9 రోజులు సేవించినచాలును. (అర్థమండలం) 20 రోజులకువచ్చు (ద్రావకం సీసా 1-కి 1-4-0 (ఒకమండలం) 40 రోజులకువచ్చు (ద్రావకం సీసా 1-కి 2-0-0

మా కంపెనీ యందుండు ఏ సామానులు తీసినను పోస్టు ఖర్చులు తీయువారే భరింపవలయును.

చిరునామా:- ధనలక్ష్మి అండుకో. నెం6, వెంకటేశ మేస్త్రివీధి, మద్రాసు.

అనేకులు ప్రతిస్పృహించి కేయలున్నారు.

పంచభాసచీటిని చూచుకొనిన మౌనముగలుగదు.

అమృతాంజనము దివ్యామృతము

అన్ని నొప్పులకు సంజీవి వంటిది

ఎమిడికల వెడలగొట్టును.

బెణుకుల భేదించును.

దగ్గురు తగ్గించును.

తేలుభాధను తీసివేయును.

దురదను తొలగించును.

కీళ్ళపోట్ల పోగొట్టును.

పార్శ్వపునొప్పులుమాన్పును

తలనొప్పులు, వాయుపు

నొప్పులు, పక్షవాతములు,

వాపులు, గాయములు,

పుష్క, వీటికన్నిటికి

అమృతాంజనము.

అమృతము.

ఈమందును రుద్ది గానే చెమట

పట్టుటవలన శరీరమదంలి

దుష్పదార్థములను

తొలగించి దేహమున

కారోగ్యము గలిగించును.

నొప్పులు తీసివేసును.

అమృతాంజనమును

విదేశములలో కూడ

వాడుచున్నారు.

వనమూలికలచే తయారు

చేయబడును.

వెల సీసా 1-కి 0-8-0

డజను 1-కి వెల 5-4-0

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు సిద్ధామృతము

చక్కని డబ్బీతో సహా సీసా 1-కి 0-8-0 లు మాత్రమే.

AMRUTANJAN DEPOT.

109, FRERE ROAD
FORT, BOMBAY.

7, Thumbuchetty street,
C. T. MADRAS.

ఇంగ్లీషు నెకిలు ఇంపోర్టింగు కంపెనీ.

23. ప్రాజెక్టు మదరాసు

టోకునగాని, చిల్లరనగాని కొనడలచినవారికి మా వెలలు మిక్కిలి చౌకయని మహాజనులకు విన్నవించు కొనుచున్నారము. మా ఫరమునందొ పైకిళ్ళు, మోటారుల వ్యాపారమునకు కావలసిన సామానులన్నియు దొరికిగలవు. అనేక రకముల మోటారులకిళ్ళు, ప్లజరుకార్లు, సర్వీసుకార్లు మేము దిగుమతి చేసికొని యున్నాము.

రోవరు, సెక్, మోటారులపై క్లె ఎజెన్సీలకు దోచుగ రోవరు, రేలై, రెడ్డివిల్వర్లు, సెక్ టాల, సెక్, మున్నగు యంత్రముయిన అనేక పైకిళ్ళు ఏజెన్సీలు సయితము మా వేయై యున్నవి.

హార్వోనియ: ఎల రయారు జేయుటలో ఘోషకుడగు వానిని నియమించి, యీ హార్వోనియ ముల వర్తకమును వృద్ధిచేయున్నాము. కొనువారికి తృప్తిని గలిగించురీతిని ఏవిధమయినవి కావల యునని నావిధమయినది స్లయి చేయబడును.

నెప్ట్యూక్, స్వోక్, వాటర్ మేక్, పోర్టెక్ చేనాలు, బిడ్డలకుపయోగించు తోపుడుబండ్లు, పొగాడుచక్రముల త్రోక్కుడు బాన్లును సర్కిలు మంచములు, గ్యాసుదీపములకు వేయువత్తులు (మేట్టిల్లు) కూడా మావద్ద దొరికును.

- ఆస్తిరకముల సరికులగుగొనిన కేటలాగుకొరకు వ్రాయుడు.
- ఆంగ్లేయభాషలో ఉత్తరముల వ్రాయవలయును.

రూపాయల పంట

మూడవ 1 సాండ్లు బయాస్కొపు. 2 కార్ బయాస్కొపు. 3 మింటు సోటో గ్రాపు యంత్రములు. 4 యంత్రపు ఫీలుములు. 5 క్రొత్త పాతఫీలుములు. 6 బయాస్కొపు ఫీలుములు తీసే యంత్రములు. 7 మంచినీరుములు. 8 లెలవెంట్రుకలను నలుపుజేసే గొరు. 9 మెరుగుపెట్టే ద్రావకములు. 10 ఈశ్వరప్ప పంటలు గారి గ్రంథములు విక్రయించబడును. క్యాటలాగునకు వెంటనే వ్రాయవలెను.

కారనేషన్ బయాస్కొపు కంపెనీ,

వీజయనగరా, విశాఖపట్నం జిల్లా.
 ప్రాంతి: ఉల్లిం, గంబం జిల్లా.

విశ్వర్య చింతామణి

ప్రతి 1.కి వెల 0.6-0

ఇది ప్రసిద్ధమైన అనేక గ్రంథములకు శోధించి సంగ్రహముగా, సామాన్యలకుగూడ తెలియనట్లు సులభతైలిన గమింపబడినది. చింతామణి కోరిన కోరికలను నెరవేర్చునట్లు ఈ గ్రంథము ప్రతిదినము సమజాదు చేయబోవు సకల కార్యములు నెరవేరునట్లు శుభా శుభ మయములను దలిపి విశ్వర్యమును గలుగజేయును. పంచ పక్షికాస్త్రము, గణాన్యస్తోత్రములు, స్వప్న ఫలములు, శుభా శుభ కళనములు, గౌరీ పలుకుల ఫలములు, జన్మరక్షిత్ర వారఫలములు, మహాదా (నక్షత్రదళ) భుక్తలవివరము, దినఫలము, మాసఫలము, గోచా గఫలము, తారాఫలము, చంద్రఫలము, సాముద్రము, ప్రత్యాణమునకు లగినదినములు, వివాహగర్భాదానాన్న ప్రాశాది శుభకార్యముల కుత్తమపరయములు మొదలైనవి, దీని యందు కేర్వబడి యున్నవి.

అర్. నరసింహారావు,

అమజ్జు లాడ్డి, పీటర్నకోడ్డు,
 రాయపేట మదరాసు.

